DO'OS GAZETTE

Jaargang 2015

Van nr. 150 tot & met nr. 161b

gaan over

100 jaar geleden- De Groote Oorlog

Nummer 150 **Doos Gazette** **januari 2015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

De Duivel en zyn moér.

By de Heidenen was Cybele de moeder der Goden, welke Duivelen waren, volgens 1 Kor. 10 : 20. Doch dit ongezouten ſpreckwoord ſchijnt geſproten te zyn uit de Joodſche dwaaze fabel van Lilith, by welke Adam na zynen val duivelen zoude geteelt hebben, eer hy kinderen by Eva gewan.

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 580 lezers

Beste abonnee

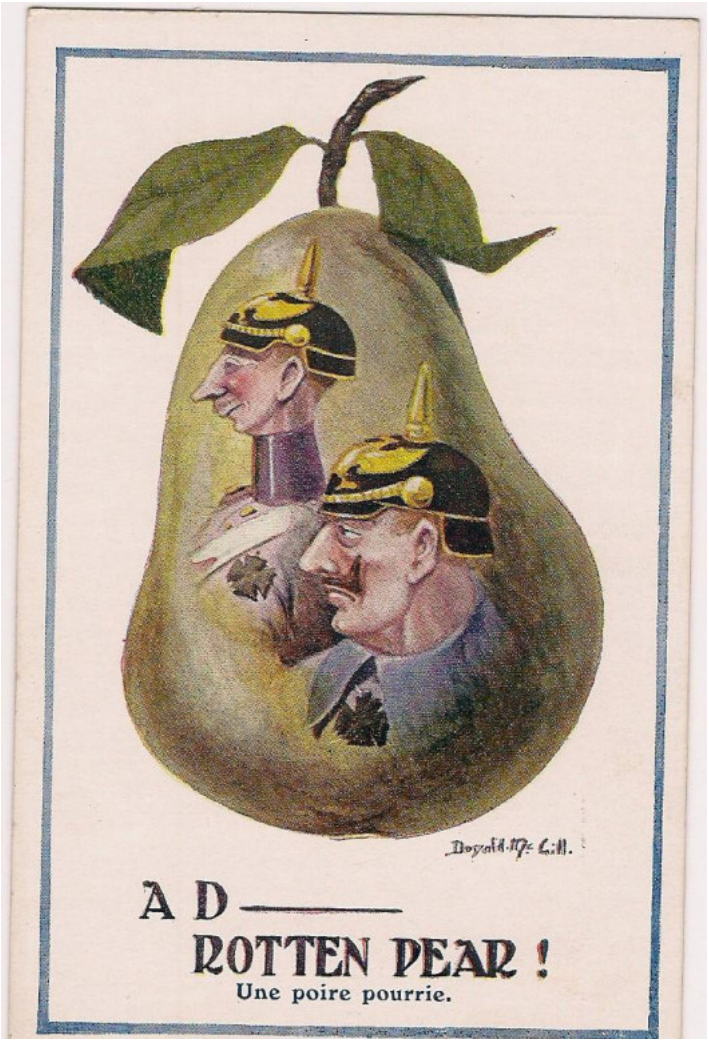

Van **Isabel Decrock** kreeg ik een volgende kaart uit haar verzameling met betrekking tot de eerste wereldoorlog… een rotte peer – in plaats dus van een rotte appel.

'Inter-Art Co., Red Lion Square, London, W.C.
"Two-Eight-One" series, No 287
British Manufacture.'

De cartoonist **Donald Mc. Gill**

100 jaar geleden- De Groote Oorlog

Panorama

1 januari 1915

Baert A.
Vrijdag 1 januari – Nieuwjaar! Gans de dag hevig kanongeschut. Weinig beweging en weinig soldaten in de stad. De brouwers slaan de prijs van het bier op.

Jerome Indevuyst, *soldaat vande 8ste linieregiment, zoon van Serafyn en Stefanie Dewitte – Geboren te Poperinghe de 11 – 8 – 1887. Gesneuveld aan den Yzer de 1ste januari 1915.*
27 jaar oud.

Uit 'Op krukken' van J. Geens

Nieuwjaarswensch voor 1915

'k Zal maar doen lijk and're lieden
Keizer, u mijn wensen bieden
'k Snoer die in een rijm te saam,
Wezen z'u hoogst aangenaam.

Dat z'u dan, o grote keizer
Met een stok van hout of ijzer
Tanden uit uw bakkes slaan
Geenen enklen laten staan.

Dat z'u dan de billen heten

Tot gij enkel bloed zult zweten
Met een gloeiend heten pook…
En verstik dan in dien rook.

Dat z'u 't lijf ten pletter stoten
Krampen geven in uw poten
Alle uren verse pijn
Overbeten door venijn.

Dat z'u op een hekel zetten,
Zonder ergens op te letten
Sleuren op bevroren grond
Dat het bloed druipt langs uw kont…

Ha! Zag ik het maar gebeuren
Dat z'u 't vlees in flarden scheuren
Wrijven in met zout, azijn
Dat ge kronkelt van de pijn.

Panorama

DE KATHEDRAAL TE NIEUWPOORT EN WAT ER VAN OVERBLEEF.
Ook dit fraaie gothische gebouw viel als slachtoffer van den oorlog.

Dat gij in de hel moogt vallen
Jaren blijven, duizendtallen,
En de vorst van 't hellerijk
Daaglijks er uw vlees bezijkt.

En om U nog meer te kwellen
Dat de koning van de helle
Make van uw snapsensmoel
Dan maar rap nen kakkestoel,
Voor zijn maten in de hel
Dat's voor u nog veel te wel.

De grote oorlog van Jules Leroy (°1894 – gestorven 1986)

Ik kreeg van Lucien Leroy het boekje 'De grote oorlog van Jules Leroy - opgetekend door ***Dries Decadt*** *en ingeleid door* ***Roland van Opbroecke****. Het werd uitgegeven door 'De Kleine Uitgeverij pvba, Sint-Niklaas.*
Omdat het boekje moeilijk te vinden is, en gezien de toelating van Lucien Leroy, nemen we hier het verhaal van Jules zelf over en voegen we dat in op de data waar het zich situeert, zodat deze verschillende vertellingen ook geduid worden.

Het eerste stukje kreeg de titel mee: **De oorlog**

Daar ik van 1894 ben, diende ik mij op 16 mei 1914 aan te melden op 'Het Consul'. In die tijd moest men zijn legerdienst aanvangen in het jaar waarin men twintig werd, ongeacht of men nu in het begin of op het einde van het jaar was geboren.
Vanzelfsprekend was er in de maand mei nog gene sprake van een directe oorlog. Niettemin hoorden we vaker spreken over een oorlog en over hier en daar wat schermutselingen, maar we waren niet eens ongerust daar bijna niemand zoiets mogelijk achtte.
Op 'het Consul' te Ieper werd me gezegd dat ik mijn dienst zou mogen doen bij de grenadiers; de kazerne van de Grenadiers bevond zich te Brussel. Meteen wist ik waarheen mijn soldatenweg zou leiden. Alleen moesten we nog wat geduld oefenen. Het gemeentebestuur van ons dorp zou alle opgeroepenen op tijd en stond verwittigen en een marsbevel aan huis afleveren. Zo verliepen de weken, de maanden.
Op een avond, zowat enkele dagen voor 1 augustus 1914, zei mijn moeder dat veldwachter **Jean Potters** bij ons thuis was geweest, en dat ik mij diende aan te melden in de kazerne van **Lier.**
Is dat geen fout? Men had me toch uitdrukkelijk gezegd dat ik naar Brussel moest!'
'Nee, nee jongen! 't Staat er zwart op wit dat je naar Lier moet.'
Reeds eind juni werden er mannen gemobiliseerd. Ikzelf zou mijn werkelijke dienst beginnen op 1 augustus. Maar… op 1 augustus brak nondedju de oorlog uit. Toeval… ?

Al de mannen van mijn klasse moesten om negen uur aan het station van Zonnebeke verzamelen. Er was een speciale trein ingelegd voor al die gemobiliseerden. Die trein kwam vanuit Poperinge via Ieper al over Zonnebeke naar Roeselare en zo verder…
We stonden daar op het stationsplein met zowat een negentigtal mannen te wachten. Op zeker ogenblik nam ik mijn horloge uit mijn zak en keek even hoe laat het was. Ik weet nog goed, Valère – mijn maat – zag dat en zei: 'Wel Jules ! Heb jij je monter mee jongen ?'
'Ja !'
'Ik niet. We gaan op tijd en stond weten hoe laat het is…'
'Het is verdraaid nog waar ook !'
Nog voor de trein binnenliep, heb ik dan vlug mijn horloge naar een kozijn van mijjn vader gedragen. Die woonde ook in Zonnebeke en verkocht horloges. Daarenboven hield hij ook nog café. Hij zo uer wel voor zorgen dat mijn monter weer veilig bij moeder thuis belandde.
't Was verdorie nog net op tijd terug. De trein liep pas binnen.
De stationschef kwam aangelopen met open armen en rood van koleire. 'Zeg, zijn jullie nog van plan om op te stappen ? Die trein heeft geen tijd om te wachten hoor !'
Niemand was erg haastig. Dat getreuzel makte hem nog zenuwachtiger…
Sommigen riepen hem na: 'Als hij niet wil wachten, dat hij dan maar vertrekt zonder ons.'
Tenslotte stapte iedereen toch op.

Het kazerneleven

Het was ver in de namiddg toen we in Lier aankwamen. We werden aan het station opgewacht door enkele militairen en in groep naar de kazerne geleid. Daar kregen we eten noch drinken. Het was er een echte overrompeling! Men kon dat wel denken algemene mobilisatie al de klassen kwamen daar ineens terecht; daar was men niet op voorbereid. De mensen die daar de leiding voerden, konden het allemaal moeilijk in goede banen leiden. Toen de avond viel, werden we in groepjes van zes, acht of tien mannen verdeeld. We werden in burgerhuizen ondergebracht.
Op de kamer waar ik belandde stond er helemaal niets; we konden enkel slapen op de planché. Dat was mijn eerste nacht bij het leger.
's Anderendaags moesten we ons om negen uur aanmelden op de koer van de kazerne. Pas dan kregen we een potje koffie met een stukje brood en elk twee suikertjes. De situatie duurde zo drie dagen. Als er rassemblement was, kreeg de ene nu eens een broek, de andere dan weer een paar schoenen en zo kreeg ik alleen maar een capote boven mijn burgerpak. Niemand

kreeg de volledige uitrusting ineens. Was met dat daar een soepje! We slenterden daar zomaar wat rond in onze burgerkledij. Opleiding was er ook niet. Wie zou deze hebben gegeven? Voldoende personeel was er niet voorhanden.

Als illustratie gebruiken we hier nog eens een foto van mijn grootvader Jerome Verhaeghe die in dezelfde tijd, in dezelfde kazerne zat. Let vooral op de variatie van hoeden; kepies en vooral klakken.

De vierde dag, toen we weer op die koer verzameld waren, kwam er een gradee – we kenden toen nog geen graden – die tot ons riep: 'Zijn er hier mannen onder jullie die bomen kunnen omhakken? Als die er zijn, kom dan maar vooruit!'
Natuurlijk was ik één van de eerste om een stap voorwaarts te zetten. We waren zo met z'n vieren: ik, Gilbert Noyer die ook van Zonnebeke was, Alberik Wyffels van Hooglede en Arthur Verquest van Koolskamp

De volgende morgen werden we, onder leiding van een militair met een streepje op de mouw, weggeleid. We stapten, altijd maar stappen, kilometers aan een stuk. Op het einde van die dg kwamen we aan op het 'fort van Walem' langs de grote baan Antwerpen – Mechelen. In de kille ondergrondse kamers van het fort brachten we de nacht door. Voor dat fort was er een groot plein, beplant met populieren. Achter die bomen kon de vijand ongezien dichterbij komen. Daarenboven belemmerden die bomen de tire van de eigen kaonnen en geweren. Ze stonden dus lelijk in de weg. 's Ochtends werd ons een legerbijltje in de handen gestopt. 't Waren zo 'n mooie prachtig bijltjes die nieuw in de verf zaten.
We kregen bevel die bomen om te hakken. Stel je maar eens voor. Dat waren bomen van zowat 1,20 tot 1,30 meter omtrek. Maar… die bijljtes sneden verdorie niet! Ze wilden er gewoonweg niet in. Zelfs de snee zat onder de verf. Hoe kon men daarmee nu ernstig een boom vellen? In ieder geval, we deden wat we konden. Ten langen laatste hing het mij de keel uit. Ik vroeg toen aan iemand van het fort of die bijltjes niet konden worden geslepen.

‘Hier kan dat niet, maar op de Mechelsesteenweg zal je wel iemand onder de burgerij vinden die dat wel kan!’
Een korporaal of een sergeant begeleidde ons en inderdaad! Daar was er een timmerman – of was het een wagenmaker? – die onze bijltjes sleep tot er een perfecte snee aan zat. Van dan af ging alles veel beter.
We werkten op ons gemak en haastten ons alleszins niet. Nochtans, de commandant van dat fort was zo tevreden dat hij uitriep!: ‘ Zie eens hoe die mannen kunnen werken!’

Na enige dagen hoorden we al kanonnen in de verte. Dagelijks hoorden we dat geschut naderen! Op zekere namiddag, rond twee uur, kwam er een Duits kanonschot dat op het fort was gericht. Het was tweehonderd to driehonderd meter te kort. We beseften eigenlijk niet onmiddellijk waar het om ging. Zo kwam er om het halfuur tot drie kwartuur een schot.
We vernamen dat men reeds aan het vechten was in de omgeving van Leuven. De kanonnen die op het fort waren gericht, schoten vanaf Heist-op-den-Berg. Ik vroeg waarom onze eigen kanonnen niet terugschoten. Men antwoordde prompt dat onze kanonnen niet eens zo ver konden schieten.

De dag daarop waren we terug bomen aan het vellen. Opeens twee, drie schoten! Ze volgden kort op elkaar. Na het derdde schot sprong een officier boven op de talud van het fort en riep:
‘Sauve qui peut!’
Alberik Wyffels van Hooglede vroeg: ‘Wat roept die dikkop daar?’
‘Sauve qui peut!’ antwoordde ik.
‘Wat wil dat zeggen?’
‘Dat wil zeggen: ‘Vlucht die kan!’
Wat een geluk dat ik Frans verstond!
‘Ja, als dat zo zit dan is ’t tijd dat we wegkomen, eplikeerde mijn kameraad. We dachten dat de Duitsers vlakbij waren. We zijn dan weggelopen naar de andere kant van de werg. Mijn capote ligt daar zeker nog. Ik had niet eens de tijd om ze terug te halen.

De eerste ellende

We zijn daar vandaan gevlucht maar we liepen potverdorie in de verkeerde richting. We kenden vanzelfsprekend niet eens de streek. Het lag enkel in onze bedoeling om zo vlug mogeijk terug in Lier te geraken.

't Kwam avond en we hadden al uren aan één stuk gemarcheerd, zonder eten noch drinken. We werden moe en waren ondertussen zelfs al twee van onze kameraden kwijtgeraakt. 'k Zei tegen Gilbert, mijn maat: 'Ik ben toch zo moe!'
'Ik ook Jules!' We kunnen toch zo niet blijven doorlopen tot onze tong op de knieën hangt, nietwaar? Kom, we gaan een beetje rusten achter de haag daar.'
Er was daar een weide met een mooie doornhaag errond. We gingen daar plaats nemen. Er zat nogal een koude wind uit en we besloten naar het andere eind van de weide te gaan om ons uit de wind te zetten.
Toen we er aankwamen lagen daar heel wat **Belgische soldaten** in stellling en schietensklaar. Vanop zo'n tiental meter bleven we een beetje praten. Plots sprong daar één van die mannen recht en zei: 'Nondeju, die mannen zijn van de kanten van Ieper. 'k Hoor het aan hun spraak. We wisselden uit vanwaar we precies waren. Na de oorlog heb ik danvernomen dat het Achiel Scherrens was van Voormezele.
'Jongetjes, maak maar gauw dat jullie hier weg zijn! 't Zal hier zo direct gaan stuiven! De Duitsers gaan straks komen. De richting die jullie nu optrekken, mogen jullie absoluut niet verder volgen want juist van die kant komen de Duitsers. '
'Wel, langs waar moeten we dan weg!'
'Je moet naar 't noorden trekken, ventjes! Richting Antwerpen.'
Maar de streek was ons totaal vreemd en we wisten nier meer waar het noorden of het zuiden was.
'Jamaar, we zouden naar Lier willen!'
'Ha, als 't zo is, loop dan tot aan die kasseiweg ginder. Deze loopt recht op Lier.'

We kwamen eindelijk op de grote steenweg, richting Antwerpen. Reeds uren hadden we gemarcheerd toen we in de verte een lichtje zagen brangen in een huisje langs de weg.
We klopten aan en vroegen een slokje warm drinken. Die mensen zaten daar allemaal samen rond een stove. Ze waren ook niet meer gerust. De stove brandde goed en 't was er warm. We kregen elk een boterham met een paar potjes koffie. Ik viel in slaap door de warmte. De man van het huis zag dat. Hij klopte op mijn schouder en zei tegen mij. 'Je moet hier niet slapen! Kom leg je hier maar op de vloer naast de stove en rust maar goed uit. 'k Zal jullie op tijd wakker maken als er gevaar dreigt.
Zowat rond twee uur 's nachts maakte hij ons wakker.
Het is tijd dat je wegkomt, zulle! De Duitsers kunnen hier elk moment zijn. Ze naderen voorzeker heel snel, want 'k zie geen Belgische soldaten meer passeren.
We trokken verder in de richting die de vent aanwees. Inderdaad! Na vijf tot zes kilometer stappen, kwamen we in Lier aan nabij de brug over de rivier die daar loopt. We zochten de kazerne op maar.. . Tot overmaat van ramp waren daar slechts nog een twee tot drietal soldaten. De anderen waren allen gevlucht.
Daar kregen we ook al geen eten of drinken m"eer. Ze gaven alleen maar de raad om zo spoedig mogelijk Antwerpen op te trekken. Toen…
Plotseling hoorden we een geweldige ontploffing. Later vernamen wij dat de Belgische genie de brug van Lier over de Nete had opgeblazen.
Wij trokken dan naar Antwerpen op. Alras groeide ons groepje aan tot zo'n dertig, veertig mannen. 't Waren allemaal doolaards die van hun compangnie of regiment waren afgescheiden en niet meer wisten waar naartoe.

Toen we door Boechout trokken lage ner zowaar honderden te usten en te slapen op het trottoir.

Aan de linkerkant bij het binnekomen vn Boechout stond een browuerij. Voor dat gebouw lagen wij met ons groepje wat te rusten. De brouwersbaas kwam tussen ons en al die andere soldaten en riep: ‘Zeg mannen, als jullie willen bier drinken, dan is’t moment! Kom dan maar binnen. Drink maar alles uit wat je kan en zoveel je maar goesting hebt. ’t Is allemaal voor niets! ‘k Heb verdomme liever dat jullie alles uitdrinken dan dat de Duitsers het zouden pakken!
Er waren daar dan soldaten bij die zich stomdronken hebben gezopen. Gilbert en ik hebben zeker een potje of twee, drie bier gedronken.
Toen het dag werd, gingen we verder in de richting van Antwerpen. Onderweg plukten we in een boomgaard appels om onze honger toch maar een beetje te kunnen stillen. Laat in de namiddag kwamen we aan in ‘Oude God’. Daar stond een prachtig huis, zo de genre villa, met al de deuren open. Daar gingen we binnen maar vonden niks om te eten of te drinken. Toch stond er nog een schoon bed dat volledig was opgemaakt. Wij hebben ons dan maar te rusten gelegd en zo de hele nacht doorgebracht.
Wat verder dan in de rirchting Antwerpen, langs de Mechelsesteenweg, kwamen we aan een klein kerkje. Daar wandelde een bejaarde man en ik vroeg of hij niet wist waar ergens een kazerne was. Dat kon hij niet zo direct zeggen, maar wist wel te vertellen dat er forten in de buurt waren. Ik heb dan gevraagd welk dorpje dat het daar eigenlijk was.
‘Ja, jongeheer, dat is hier al Antwerpen. Eigenlijk is het nog maar een randgemeente. Dat kerkje hier, is dat van Berchem!’

Aan de kerk sloegen we linksaf en lieten aldus de stad Antwerpen aan onze rechterkant liggen. Na lang trappelen bevonden we ons aan de Schelde… maar we zagen nergens een brug en konden verdomme niet over. Op dat ogenblik was de groep soldaten tot zo’n tweehonderd aangegroeid. ’t Waren allemaal losgeslagen soldaten. Ons eigen groepje stak nogal fel boven de anderne uit. We hadden zelfs geen uniform en geen geweer. We zagen er lief uit!

We stonden, lagen en slenterden daar doelloos rond aan de oevers van de Schelde. Na een twee, of drietal uren hebben de schippers van de binnenschepen ons overgezet. Ik weet nog heel goed hoe het dorpje aan de overkant noemde. Het was **Burcht.**
Opeenxs kwam daar een paard met kar aangereden. Het was potverdomme een bakker die zijn broodronde deed. Iedereen die nog wat geld in zijn zakken had, vloog op die vent af om brood te kopen. Die bakker begon zo paniekerig te doen en riep: 'Het is voor mijn klanten, 't is voor mijn klanten. Ik kan jullie niets verkopen anders zitten mijn klanten zonder brood!'
Zijn woorden waren nog niet helemaal koud of heel zijn kar werd leeg geplunderd en zo had hij niet eens een cent verdiend!
Samen met Gilbert Noyer deelde ik het broodje dat ik ook, zoals alle anderen, had gepakt.

Zo zijn we terug opgestapt. De ene waren in groepjes van zes, anderen in groepjes van acht tot tien mannen. We trokken westwaarts.
In de gemeente **Belsele** zagen we nog vele andere soldaten die ook terugtrokken. Zo doolden we allen samen verder tot op het ogenblik dat we een wegwijzer **'Lokeren'** zagen. Daar vroeg ik naar de kortste weg om Gent te bereiken. De mensen van de streek gaven ons de raad om daar niet heen te trekken,want de Duitsers zouden er vlugger staan dan wij.
'k Weet ook nog dat we door de gemeente **Wachtebeke** trokken en alleszins Gent niet aandeden. Waar we precies het kanaal 'Gent-Terneuzen' overstaken herinner ik me niet meer.

Na lange, lange dgen marcheren en te hebben gedeeld van rapen die we van het veld graaiden en ook van fruit en nog altijd van dat halve broodje dat te Burcht hadden gejat en ondertussen keihard werd, zijn wij uiteindelijk gearriveerd in Nieuwpoort. We waren aan het einde van onze krachten, vermoeid en rats versleten. We hadden zelfs geen zolen meer aan onze schoenen.

Gilbert en ik lieten ons afzakken van de grote groep en gingen ons zetten voor een groot gebouw met drie trappen. Na een tijdje ging de deur open en er kwam daar een nonneke

buiten. Ze zei: ‘Och God! Sukkelaars toch! Kom maar vlug binnen. Kunnen we jullie plezier doen met een potje koffie?’
Toen we daarbij lieten doorschemeren dat we bijna van honger omkwamen, hebben we elk twee boterhammetjes gekregen. ’t Waren maar kleintjes en dunnetjes maar ze hebben toch zo deugd gedaan.
We beseften heel goed dat wij daar bij de nonnekens niet konden blijven. We zijn dan opgestapt in de richting van Nieuwpoort markt.
‘k Heb dan nog een laatse maal dat groot gebouw bekeken. Dat was het klooster van de Arme Klaren. Heel mijn leven lang heb ik de straat waar dat klooster stond blijven onthouden. Het was namelijk de ‘Recollettenstraat’.
Op de markt van Nieuwpoort stonden Belgische gendarmen. Die gaven ons het bevel naar het goederenstation van Veurne op te stappen. De hele tijd trokken we langs het kanaal tot in Veurne.

In dat goederenstation lagen daar al duizenden en duizenden soldaten en allen zonder eten noch drinken. Jomgens, dat had je moeten zien!
Ik legde mij te rusten op zowaar één meter van de afsluiting maar… ’s Anderendaags, reeds in de vroege uren, begon ik geweldig te beven. Eén van de soldaten die rondom mij lagen, ’t was er één uit Ieper, maar zijn naam ben ik vergeten, zei:
‘Jamaar, jongen, jij hebt koorts! Hoe zou je anders zo beven?’
‘Wel euh… ‘k Weet het niet, maar ik kan mij onmogelijk stil houden.
‘Luister eens kameraad. Ik ga een dokter zoeken want jij bent zeker ziek!’
Ongeveer een half uur later was die jongen terug en had inderdaad een dokter gevonden. De dokter onderzocht me oppervlakkig en ‘k moest dringend weg want … de dokter vermoedde dat het tyfuskaartensen waren.
Vandaar werd ik afgevoerd naar Saint Paul nabij Duinkerke.

Het uniform

Te Saint Paul werd ik in een schip gestopt; dat schip had eerder dienst gedaan om paarden te vervoeren. De paardestront hing nog overal en het stonk er geweldig. Men had zich niet eens de moeite getroost om het ruim een beejte te schrobben.
Na lang varen, ‘k weet niet meer precies hoelang vielen plots de motoren stil. Een klein bootje kwam naast dat grote schip aanleggen. Allen die in het ruim lagen, dat waren er een dertigtal, werden utigeladen en in de kleine boot gebracht. Wat later voer dit de haven binnen. Toen pas vernam ik dat we met z’n allen in **Cherbourg** waren.

Vanuit de haven bracht men ons naar ‘Les hallers de Cherbourg’. Vandaaruit werd ik met paard en kar overgebracht naar Saint-Lô. Daar verbleef ik slechts één nacht om ’s anderendaags te worden vervoerd naar een klein kasteeltje te Montebourg. Dat was de eigendom van een juffrouw die haar domein ter beschikking stelde van alle zieke of gekwetste Belgische soldaten. Dat mens deed dat alles op haar eigen kosten.

Mijn toestand verergerde dermate dat ik, omwille van de besmettelijkheid, in een apart kamertje werd afgezonderd; de hele tijd werd ik verpleegd door één en dezelfde verpleegster. Zij was de dochter van een bakker patissier. Op de dag van Allerzielen ontving ik de laatste sacramenten. Stapvoets is, van dan af, mijn toestand verbeterd.
Zowat tusen Kerstmis en Nieuwjaar, ik geloof dat het daags na tweede Kerstmis was, verwittigde men mij dat ik me moest klaarmaken want ik zou worden overgebracht naar Saint Lô.

Te Saint Lô was er namelijk een instructiekamp van het Belgisch leger. Toen pas heb ik mijn eerste volledige soldatenkledij gekregen. Meteen werd ik ingelijfd in het werkelijke leger. ‘k Was nu toch een echt soldaat nietwaar?
Reeds wanaf de tweede of de derde dag moest ik mee schieten gaan naar de ‘tire’. Tot mijn stomme verbazing behaalde ik de derde plaats in het schieten om de punten. Nog nooit eerder had ik een soldatengeweer in mijn handen gehad. ‘k Had zelfs nog gen instructie genoten. Ik weet nog goed dat de onderofficier toen vroeg: ‘Wel Jules, waar heb jij zo leren schieten?’ ‘Mijn brave vent, dat kon ik al sedert ik een kind was!’
Ja, ‘k was immers van de familie van de jagers en opgegroeid tussen schieten en stropen.

Boyau de communication dans les ruines de Noordschoote.
Verbindingsgang in de puinen van Noordschoote.

De vijand

De tweede of de derde januari 1915 werd ik met heel de groep van Saint L^o naar het front gezonden; dat allemaal zonder ooit instructie te hebben gekregen.
Op 10 januari kam ik voor het eerst in contact met de vijand. Dat was aan de brug van de **‘Drie Grachten’** die gelegen was tussen Noordschote en Merkem.
Het ging zo in zijn werk: eerst hadden we vier dagen dienst in de 1ste linie, dan vier dagen in de 2de linie en pas dan vier dagen achteruit ergens in lokalen of hofsteden.
De 1ste lnie bevond zich te Noordschote ter hoogte van het koorster en de hofstede van een zekere Louagie. Van daaruit moest er iedere nacht een patrouille afzakken tot aan de grote brug. Aan de brug moest men slechts vierentwintig uren blijven.
Waren de vier dagen 1ste linie voorbij, dan trok men achteruit voor training.
Dat was zogezegd de 2de lnie.
Na deze vier dagen kwamen we dan in ‘repo’ naar oostvleteren. Daar werden we telkens gelogeerd bij de burgmeester op de ‘Noordhoeve’ of ‘Noorderhoeve’.

2 januari 1915

Stilte – Omzeggens geen beweging.

3 januari 1915

Gans deze week is uiterst kalm en stil. Weinig geschut en weinig beweging. Een vluchtelingentrein vertrekt uit Poperinge. De zaterdag 9 januari krijgt Oostvleteren een 35 tal obussen.

Uit het brievenboek van Reninghelst:
Aan meneer **docteur Debaenst** van Reninghelst
Meneer de docteur
Ik bid U om de goedheid te hebben om aan de Franse militaire autoriteit, de huizen van uw patiënten die lijden aan de besmettelijke ziekte, te signaleren.

4 januari 1914

†

TER ZALIGE GEDACHTENIS

VAN

ALBERT-JOANNES RUYS

ECHTGENOOT VAN

VALENTINA-MARIA ROSSAERT,

SOLDAAT BIJ HET BELGISCH LEGER 1e REGIMENT ARTILLERIE.

Lid van de confrerie der H. Barbara

geboren te Lokeren, den 16 December · *1888*

en voor het Vaderland gesneuveld te Panne,

den 4 Januari 1915

begraven te Adinkerke.

Hij toog... het hart vol hoop en moed,
bij 't eerste oproepsein, ten strijd.
Hij schonk zijn dierbre vrouw een groet ;
de laatst' helaas ! want ginder, wijd
van huis, zou hij voor 't vaderland,
heldhaftig als zoo menig held,
een hêe in 't hart, 't geweer in d' hand,
gaan sterven op het oorlogsveld.

—

Vijf maanden reeds, in 's Heeren rust,
sliep hij den eeuw'gen doodslaap uit,
ginds aan de zoete Noordzeekust,
toen hem een allerliefste spruit,
als blijvend onderpand van trouw,
geboren werd. — Thans blijft dit kind
de liefdeband die man en vrouw,
zoo droef geschêen, nog samenbindt.

—

o Gij, die om zijn dood thans treurt,
hoe diep zijn weggaan u ook grieft,
stil uw getraan, wat is geheurd
was Gods wil, Hem heeft 't beliefd
een trouwe echtgenoot, een zoon
zoo braaf, een dierbre bloedverwant,
te eischen tot een offerloon
voor 't vrij zijn van het Vaderland.
O ! wat hij zoo op 't altaar bracht
tot redding van het Belgisch rijk,
staat blijvend, tot zijn roem, herdacht
in 't gulden boek, dat eens, als blijk
van welverdiende hulde en dank,
aan 't nageslacht wordt voorgelegd.
Zijn heldennaam leeft eeuwen lank
nog voort en wordt met glôor herzegd.

4 januari 1915 – Brief aan de generaal – SAP569 - 2

Ik heb U mee tedelen dat de heer **Quaghebeur Honeré**, wonende te Poperinghe op het gehucht de Lyssenthoek, hier komen verklaren heeft dat zijn 30 beesten hoornvee besmet zijn door de Stomatif Aphteuse.
Ten gevolge hiervan is het mijn plicht om U te bidden om de militairen te vragen zich ver genoeg van de boerderij te verwijderen om gezien deze besmetelijke ziekte, een voortgang van deze ziekte te voorkomen.

70. GUERRE DE 1914-15. — En Flandre : Un détachement d'Infanterie Coloniale française suit avec intérêt les effets du tir de l'artillerie allemande.
G. Mathieu, Editeur, 34, rue de Chazonne, Paris

4 januari 1915 – Brievenboek Reninghelst

Aan de gouverneur van de provincie.
Meneer de gouverneur, bij de rondzendbrief van de 30ste november, heeft U voorggeschreven dat bepaalde categeorieën **vluchtelingen** de streek die bezet wordt door de bondgenoten, dienden te verlaten. Deze maatregel heeft als doel om de bezette zone te vrijwaren van spionage. Sedertdien hebben we kunnen vaststellen dat er een besmettelijke ziekte in onze gemeente naar voren gekomen is, wat waarschijnlijk bevorderd is geworden door de dichte bevolking.
Ik heb door mijn agenten vernomen dat een grote hoeveelheid vluchtelingen nu geïnteresseerd zijn om het gebied hier te verlaten. Slechts een kleinere groep vluchtelingen houdt er aan om hier te blijven. Dit zijn meestal deze die zonder middelen van bestaan en met een twijfelachtige moraliteit in hun tenten hier verblijven, waar de verpeste lucht een epidemie nog zal doen uitbreiden.
Laat mij toe, meneer de gouverneur, om voor te stellen dat de militaire overheid deze vochtige en onhygiënische hutten en tenten zou verwijderen. …
De burgemeester

Aan meneer de medecin-chef van de Ambulande nr. 6 – in de gemeenteschool van Reninghelst.

Ik laat U hierbij 2 brieven geworden betreffende soldaten die gevallen zijn op het veld van eer. Ik vraag U hierbij om de gevraagde inlichtingen aan de briefschrijvers over te maken.
1 – Inlichingen aangaande adjudant-chef **Remi Degalle** – 16de bataillon van de jagers te voet. Adres Neuilly sur Seine – Bouvelard de Sablons – aan de moeder; de weduwe Degalle.
2 – **Nicolas Tritz** – geboren in 1881 – Kleermaker, deel uitmakende van het 153ste regiment van de infanterie en van de 10de compagnie. Adres: madame Tritz wonende bij de heer Priest – 69 – Rue de flandre – Parys XIX.

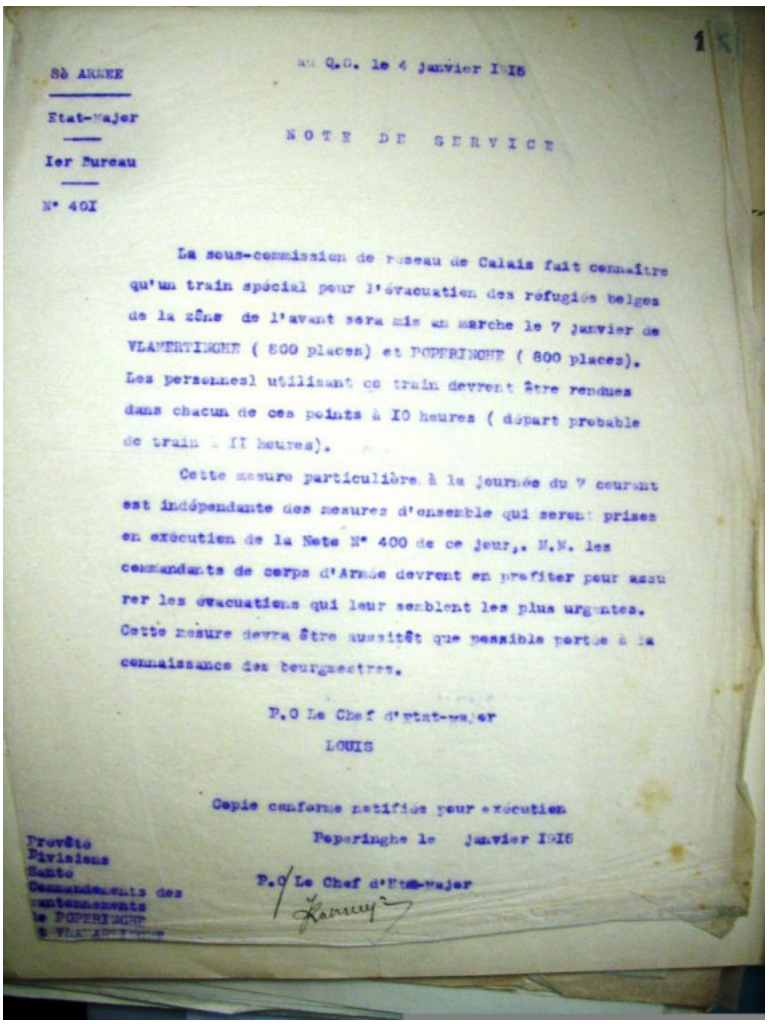

1

Sè ARMEE

Etat-Major

Ier Bureau

N° 401

au Q.G. le 4 janvier 1915

NOTE DE SERVICE

La sous-commission de réseau de Calais fait connaître qu'un train spécial pour l'évacuation des réfugiés belges de la zône de l'avant sera mis en marche le 7 janvier de VLAMERTINGHE (800 places) et POPERINGHE (800 places). Les personnesl utilisant ce train devront être rendues dans chacun de ces points à 10 heures (départ probable de train à 11 heures).

Cette mesure particulière à la journée du 7 courant est indépendante des mesures d'ensemble qui seront prises en exécution de la Note N° 400 de ce jour,. M.M. les commandants de corps d'Armée devront en profiter pour assurer les évacuations qui leur semblent les plus urgentes. Cette mesure devra être aussitôt que possible portée à la connaissance des bourgmestres.

P.O Le Chef d'Etat-major
LOUIS

Copie conforme notifiée pour exécution
Poperinghe le janvier 1915

P.O Le Chef d'Etat-major

Prévôté
Divisions
Santé
Commandements des cantonnements de POPERINGHE et VLAMERTINGHE

De 4de januari 1915
3de leger – état-major – 1se bureau – nr. 401
Dienstnota
De onder-commissaris van de regio van Calais maakt bekend dat er een **speciale trein voor de evacuatie van de Belgische vluchtelingen** uit de zone in beweging zal gesteld worden op de 7de januari van uit Vlamertinghe (800 plaatsen) en Poperinghe (800 plaatsen). De gebruikers van deze trein dienen op elk van deze punten om 10 uur of om 11 uur aanwezig te zijn.
Deze speciale maatregel op de 7de dient los gezien te worden van de maatregelen genomen bij de nota nr. 400 van deze dag. De heren commandanten dienen van deze gelegenheid gebruikt te maken om de meest urgente evacuaties te laten doorgaan.
Deze maatregel dient zo snel als mogelijk ter kennis van de heren burgemeesters gebracht te worden.
P.O. de chef van de état-major - Louis

5 januari 1915 – Brievenboek Reningelst

Meneer de Gouveneur
Als gevolg aan uw bericht van de 28ste december laatst – nr. 21148 – nopens de betaling der gedane militaire requisities, hebben wij de eer u te melden dat de Franse, Engelse en Belgische militaire overheden zich geenszins gedragen naar de voorschriften van het regelement der militaire vertrekkingen, namelijk wat het logement betreft.
Bij de artikels 35 en 36 van dit reglement moet de betaling van de schadeloosstellingen voor het vertrek van de troepen geschieden. Tot heden is er uit dien hoofde niets betaald geweest, zelfs weigeren de detachementkommandanten stellig daarover enige vergoeding te voldoen.

Meermaals hebben wij ons krachtdadig tegen deze handelswijze verzet, maar te vergeefs. Onze beweringen werden maar al te dikwijls spotsgewijs of met bedreigingen ter kant verwezen.
De officieren en soldaten trekken onze woningen en afhankelijkheden binnen, verblijven er verschillende dagen, zelfs weken, zonder de wettige schadeloosstellingen te vereffenen of de vereiste checken af te leveren om beter de prestaties te regelen.
Voor wat de requisities aangaat van ander voorwerpen nodig voor het militair belang, zijn deze zeer dikwijls niet gedaan in den vorm voorschreven bij het reglement; het bevel van requisitie (model nr. 8) of de knipbrief van gevorderden voorraad 'model nr. 11) ontbreekt, enkelijk zijn de verstrekkers in bezit gesteld van een requisitiebon op onvoldoende wijze opgesteld en geen prijs vermeldende.
Vele klachten zijn bij de gemeente en militaire overheden ingediend door de ingezetenen dezer gemeente wegens schaden die zij onderstaan ten gevolge van het kanonneren der troepen. Hout, hooi, strooi, ongedorsen vruchten worden weggenomen en onttrokken door de soldaten, hagen, bomen, weiden, landen, afsluitingen worden grotelijks beschadigd en ook alles zonder enige vergelding of aflevering van een schriftelijk bevel van requisitie.
Wij vragen hulp en ondersteuning opdat onze beproefde bevolking toch niet gans zou uitgeput worden of van bestaansmiddelen beroof zijn.
Wij vernemen uit geode bron, dat de Belgische troepen, binst hun verblijf in Frankrijk hun logementsprijs moeten voldoen, waarom zouden de Franse soldaten op het grondgebied van België zich aan deze last mogen onttrekken? De overeenkomst gesloten tussen het Franse en Belgische staatsbestuur voorziet nochtans voor wat de regeling en vereffening der schadeloosstelling betreft dat de Belgische wet zal gevolgd worden wanneer Franse troepen het recht van requisitie in België uitoefenen.
Bij brief van de 19de december laatst nr. 17939, hebben wij alreeds de heer Minister van oorlog over deze toestand bericht.
In de hoop dat onze klacht voor gevolg zal hebben een nauwkeurige nakoming der Belgische wetten op militair gebied, bidden wij U , meneer de Gouverneur, te …

Brievenboek Crombeke

Aan de heer Groot-Prevost van 't Groot kwaartier – leger Veurne
Verzending van 3 duivenstaten
1 – Ach. Bruneel – Poperingestraat – 55 duiven waarvan 12 ongeringelde – Vraag wat met deze duiven dient gedaan te worden?
2 – Hector Dewancker – Plaatse nr. 39 – 21 geringelde en 4 onteringelde
3 – Jules Steenlandt – Provenstraat nr. 54 – *Maar deze laatste is met een rood crayon doorstreept.*

Aanzoekschrift wegens **muil en pootplaag** – Dever Edouard.
Mr. C. Plaetevoet – veearts Rousbrugge – Wij hebben de eer Ued. te berichten dat men op heden inkent van muil en pootolaag bij Mr. Dever Edouard aan het gemeentebestuur gedaan heeft. Wij aanzoeken Ued. dus dit geval te komen waarnemen.

8 januari 1915 - *Uit het oorlogsdagboek van* **Dr. Paul Debacker**
Médecins de la Grande Guerre – Dr. Patrick Loodts – Francis De Look

De 5e januari 1915 is het heel druk rond de steenbakkerij te Ramskapelle : 300 vrijwilligers zullen de hoeve "Terstille" aanvallen. 's Anderendaags verneemt men dat de aanval mislukt is en de Duitsers toelating gegeven hebben om gewonden op te halen. Een auto van het Engelse Rode kruis komt naar de hulppost om de gewonden weg te brengen. Op dat ogenblik komen

een twintigtal granaten neer in de omgeving. Paul ziet hoe de Engelse ambulancierster koelbloedig blijft, als het gevaar voorbij is, verdwijnt ze met gewonde soldaten ! Hij schrijft *" de heroïsche houding van de Engelse ambulancierster was bewonderenswaardig".*

6 januari 1915 - Raoul Snoeck

We werden ingeënt tegen **tyfus.**
Moeder heeft me geneesmiddelen voor mijn maag opgestuurd. Wat ben ik blij ze te ontvangen.

7 januari 1915 - *Uit het oorlogsdagboek van* **Dr. Paul Debacker**
Médecins de la Grande Guerre – Dr. Patrick Loodts – Francis De Look

7 januari 1915. Kanonnen bulderen. In het huis te Ramskapelle waar de dokter logeert gaat de majoor roepend binnen. *" We gaan om 1 uur slapen,* vertelt Paul, *nadat we het bezoek kregen van de majoor die bij de brancardiers is gaan zien en die, zoals het de gewoonte is van de officieren, hen hevig bekritiseert en zegt dat hij hen naar de loopgraven zal sturen. Het is waar dat veel brancardiers verdienen de les gelezen te worden. (...) Het is echter een feit dat de brancardiers nooit een militaire opleiding genoten hebben en dus absoluut de tucht niet kennen die nodig is".*
De 8e januari 1915 komen officieren opnieuw klagen bij Paul. *" Men vraagt hulp in de loopgraven. Ik stuur twee brancardiers; één van hen komt terug om te zeggen dat het onmogelijk is de gewonde te vervoeren doorheen het water dat zich achter de loopgraven bevindt. Ik zeg hem de gewonde naar de weg van Nieuwpoort naar Wulpen te brengen en als het nodig is 's avonds via de spoorweg. Als ik 's avonds binnenga geven de majoor en Cdt B. me opmerkingen en beweren dat mijn brancardiers niet gekomen zijn. (...).Ik antwoord hen dat mijn twee mannen wel op hun post waren. (...). Al deze kleine feiten bewijzen meer en meer dat de brancardiers moeten aanwezig zijn op de plaats waar een granaat valt en iemand gewond raakt. Dit wanneer wij, bataljonsdokters slechts 4 brancardiers ter beschikking hebben met twee draagberries voor een lijn soldaten opgesteld over een lengte van 2km 400.*

8 januari 1915 – Raoul Snoeck

Tegenwoordig hebben we twee dagen wacht in de loopgraven, twee dagen piket en vier dagen rust. Iedereen is in de ban van een nieuwe vijand die evenzeer te duchten is als de Duitsers: **de ratten!**
Die smerige beesten! In de schuilplaatsen draaien ze om ons heen met benden van vijftig tot zestig tegelijk. We maken er jacht op met bajonetstreken.

Anderen bekogelen ze met schoenen. Hier is een nieuw tijdverdrijf. De ratten zijn ongelooflijk familiair. Ze verdwijnen, duiken weer op en bekijken ons met schaamteloze oogjes. 's Nachts slapen ze naast ons, want ze zoeken de warmte. Ze dansen in het rond, lopen over onze buik en ons gezicht. Op een dag ontwaakte een makker met een half afgeknaagde knevel. Het zij ndie kleine voorlijke intermezzo's die ons leven draaglijk maken. In het begin hadden we er afkeer van. Nu letten we er zelfs niet meer op. Het is een kwestie van gewoonte. Door de oorlog zijn we filosofen geworden.

Je hebt ratten in alle formaten, zelfs onwaarschijnlijk grote, soms zelfs zo groot als een kat. Deze bizarre gezellen die ons bij het begin van de oorlog nog niet bekend waren, hebben zich op een fenomenale manier vermenigvuldigd. Weggegooide restjes brood, vlees en groente rond kampen en loopgraven hebben al generaties knagers gevoed.
Tijden de rustdagen proberen we ze te achtervolgen en te doden. Dit doet ons vaak lachen als kinderen, we maken ons vrolijk om de kleinste zaken.
In het burgerleven daarentegen verzadigen we ons met andere geneugten. De oorlog is een school van lijden, energie en wijsheid. We leren ons met weinig tevreden stellen. Nochtans is het niet altijd lachen geblazen met die duivelse ratten, want ze spelen ons soms lelijk parten, net als de Duitsers. Je mag ze niet vertrouwen. Bij aankomst in de schilplaatsen moeten we eerst een spijker zoeken aan de zoldering om er de zak mondvoorraad aan op te hangen, willen we bij etenstijd nog wat terugvinden van ons proviand. Want de heren en dames ratten evenals de babyratjes eisen net als de Duitsers alles op en dan nog zonder bonnetjes. Meer dan eens knaagden ze de kruim van het brood uit en lieten enkel nog het korstje achter. Als je zoiets overkomt, dien je de broeksriem aan te halen en dat is niet prettig.
Plezanter is het beeld van de veilig opgehangen broden, onbereikbaar voor de ratten die eigenaardig genoeg niet kunnen springen, noch wel een merkwaardige zaak.
Naast ratten deden ook mollen en veldmuizen onze ellende. We zullen ons na de oorlog die beesten herinneren met een mengeling van afkeer en vertedering. Bovendien hebben we nog andere gezellen in onze miserie, die minsten even hinderlijk zijn: vlooien en luizen! Ze vallen ons met legioenen aan!

De muskusrat = de trancheekeun

Ook **Gaston Vandewalle** *beschrijft in zijn 'Herinneringen – Belgen in oorlog' de rattenplaag.*
Hij schetst eerst de algemene situatie:
De oorlog had de rangen van het Belgisch leger erg uitgedund. Het beschikte slechts over een 60.000 man, waarvan 32.000 infanteristen. Daarmee moest een frontlijn bezet worden van Nieuwpoort tot het Fort van Knokke aan de samenloop van de Yzer en de Ieperlee. In bijna gans dit gebeid waren de vijandelijke legers gescheiden door de overstroomde Yzervlakte'. Een massale aanval was wegens het water en slijk onmogelijk. Men kon dus met een beperkt aantal manschappen die frontlijn van ongeveer 20 km. in voldoende mate bezet houden.

Door de overvloedige regenval, de felle westenwinden en het glibberig karakter van de poldergrond was het leven in die moddervlakte uiterst lastig. Ziekten als griep, long-, keel- en tandontstekingen waren schering en inslag. Daarenboven was ook het ongedierte (ratten, muizen vlooien en luizen) een bron van doorlopende ergernis. Als 's avonds het kaarslicht in een schuilplaats werd gedoofd kwamen de ratten en muizen uit hun holen op zoek naar voedsel.
Wie zijn brood niet veilig had weggestopt vond de volgende morgen slechts de korst terug met daarin drek van een rat of een muis. Om dit te voorkomen hingen de soldaten hun zak met brood aan de zoldering van de schuilplaats. Ze werden dan geplaagd door ratten, die op hen kropen om van dit verhoog naar de zoldering te springen en zich aan de zak vast te klampen.
Het aantal ratten nam in de winter zo toe dat de militaire overheden aan de soldaten toelieten honden in de loopgraven mee te nemen. Die waren op het vangen van ratten gedresseerd.
In de compagnie kregen we een hond toegewezen, die Bobby werd genoemd. Bobby was een uitstekende rattenvanger. Hij liep in de loopgraven rond en rook het als een rat klaar stond om uit een hol tevoorschijn te kruipen. Als de rat dan uit het hol kwam raakte ze niet de grond maar werd door Bobby opgevangen en onmiddellijk doodgebeten. Bobby werd door de mannen verwend. Hij kreeg de overschotjes van hun maaltijden en nu en dan ook een suikertje.
Dat belette hem niet verder naarstig ratten te vangen en dit tot de dag dat hij door een scherf van een Duitse obus werd gedood. Toen legden we samen om van een boer een Duitse herder te kopen, die evenwel niet zo'n goede rattenpakker was als Bobby.

HET ZWARE ENGELSCHE GESCHUT

De vlooien en luizen waren nog erger kwaal dan de ratten. Sommige soldaten, die zich niet regelmatig wasten en over weinig vers goed beschikten werden doorlopend door vlooien en luizen geprikt. De andere soldaten meden dergelijke 'vuileriken' waardoor die zich ongelukkiger voelden.

8 januari 1915 – Brievenboek – Reningelst

Meneer de generaal
Om te volkomen aan artikel 6 van het Koninklijk Besluit van 31 december laatstleden, heb ik de eer U hierbij gevoegd te laten geworden de naamlijst van de personen dezer gemeente die afgerichte en onafgerichte reisduiven bezitten. Hiernevens ook de beschrijvingsstaten door voornoemde personen ingediend.
Aan de heer Generaal van het Groot Hoofdkwartier van het Belgisch leger te Veurne:

1 – Bartez Cyriel – Clytte
2 – Bonte henri – Clytte
3 – Caron Theophiel – Steenweg naar Poperinghe
4 – Deconinck Jules – Westouterstraat
5 – Deweerdt Jerome – Keibilkhoek
6 – Fier Florent – Clytte
7 – Patou Nestor – Poperinghestraat
8 – Plancke Constant – Keibilkhoek
9 – Rubout Hector – Clytte
10 – Vercruysse Emiel – Poperinghehoek
11 – Verhaeghe Oscar - Poperinghehoek

10 januari 1915 – Baert A.

Grote beweging. Weer een trein voor vluchtelingen.
Het is dringend maatregelen te nemen ten de typhus.

11 januari 1915 – Baert A.

Vandaag trekt een zeppelin over. De rechtbank van 1° aanleg van Yper wordt overgebracht naar de zaal van het vredegerecht in de Vlamingstraat. **Een optelling meldt nog 5000 vluchtelingen in stad en 7000 te lande.**

12 januari - Baert A.

Bij plakbrief worden de vluchtelingen bevolen de stad te verlaten. De gendaermen gaan van huis tot huis… op jacht! De typhus neemt uitbreiding. ’t Kasteel Dhondt wordt tot burgerlijk gasthuis ingericht
Wij horen vandaag hevig het kanon.

FRANSCH-AFRIKAANSCHE TROEPEN.
Senegaleezen, die den spoorweg tusschen Dixmuiden en Nieuwpoort bewaken.

13 januari 1915 – Van Walleghem

De Engelse soldaten zijn wel voorzien van eten. Het komt al toe in kisten van Engeland. Voor vlees hebben zij vele ingelegde dozen vol ossenvlees, doorgaans wat veel gezouten. Zulke dozen hebben zij in overvloed. Zij laten ze achter ten allen kante. In 't begin zijn de burgers blij er ene te krijgen en trachten er wat te vergaren. Doch welhaast hebben zij zovele occasie dat zij hun het oprapen niet meer waard zijn. Vele nochtans vergaren ze voort en vinden dat het ene goede spijs is voor zwijnen en hennen en geven er in overvloed.
Buiten hun dozenvlees hebben de Engelsen nog goed ossenvlees en ook dikwijls schapenvlees dat hier vervrozen toekomt. Zij krijgen er ook meer dan genoeg. Wat het brood aangaat het is wit, wat vast en doorgaans goed, doch zij hebben er veel te weinig en zij moeten er vele kopen in de bakkerijen. Zij hebben ook vele kaas die hun toekomt in zeer grote stukken van wel 20 kilo's ieder. Hij is niet kwalijk. Zij krijgen ook gelei in overvloed, van alle soorten van fruit. Deze is zeer goed. Voor drank hebben zij vele thee. Ook vele cigaretten worden hun gegeven door het lever. Ook tabak ingeleid in dozen van 50 of 100 grammen of tabak in tabletten. Hun tabak is zeer geparfumeerd en de ene is veel beter dan de andere.
In 't algemeen verkies ik den Belgische doch de Engelsen willen nooit geen tabak roken die van Engeland niet komt. 't Is alzo met alle dingen gelijk. Doch daarmee heeft de Engelsman niet genoeg. Hij houdt vele van lekkernij en gaat er vele kopen naar de winkels: biscuits, chocolade, enz…
Hij drinkt weinig wijn en champagne, doch hij drinkt vele sterke dranken bijzonderlijk rhum en whisky. In 't begin was er hier geen wet op en er waren vele dronkaards zowel onder de officieren als onder de simpele soldaten.
Van kleren is hij zeer wel voorzien, heeft een impermeable, leerzen tot aan de knien al van een stuk zelfs soms tot aan den spriet, heeft een vellen vest, goede baai, enz… onder dat opzicht kan er niets verbeterd worden.

Baert A.

Nog het kanon – om 8 uren moeten al de herbergen gesloten.

14 januari 1915 – en de twee volgende dagen

is er nog al wat beweging van Franse troepen. Weinig geschut. Alle dagen een vluchtelingentrein. De vluchtelingen minderen nu nog al rap in getal.

Het Elisabeth Hospitaal

Op de 14de januari komt ook de 'Friends Ambulance Unit' aan te Poperinge. Deze Britse medische eenheid bestaat voornamelijk uit Quakers. De Friends werpen zich tijden de Eerste Wereldoorlog op als vrijwilligersorganisatie. Ze zullen in Poperinge blijven tot de 15de mei 1916. Zij trekken in het 'Chateau D'Hondt dat omgedoopt wordt tot 'Hôpital Elisabeth', genoemd naar de Belgische koningin.

Hieraan was er een kleine geschiedenis vooraf gegaan.
Reeds op de 24ste december 1914 werd er immers bij order van het generale Hoofdkwartier van het Belgisch leger bevolen dat alle tyfuslijders die zich in de 'bombardementszone' bevonden, dienden geëvacueerd te worden naar Poperinge.
We kunnen ons gemakkelijk indenken dat het Belgisch leger dit zag als een voorzorgsmaatregel om de eigen soldaten niet met tyfus te besmetten.

Op de 5de januari 1915 liet **generaal Dubo**is, commandant van het Franse leger, de burgemeester van Poperinge **Van Merris** nog eens weten dat het bovenstaande bevel diende uitgevoerd te worden en dat deze dan ook dringend verdere maatregelen diende te treffen om een groot getal zieken op te vangen.
In november en december 1914 werden in het Poperings ziekenhuis, het Gasthuis, zowel gekwetste soldaten als tyfuslijders opgevangen. Daartoe had men 4 zalen ter beschikking, die in 'normale' tijden elk 15 tot 20 bedden hadden. In december 1914 werden er echter reeds 150 zieken opgevangen, terwijl men nog steeds zieken bijbracht.
Gezien de situatie nam Van Merris contact op met de provinciegouverneur. Deze, **Janssens de Bisthoven**, stelde op de 8ste januari 1915 voor om verder contact op te nemen met Watou, Proven en Vlamertinge om samen met hen de situatie te bespreken.

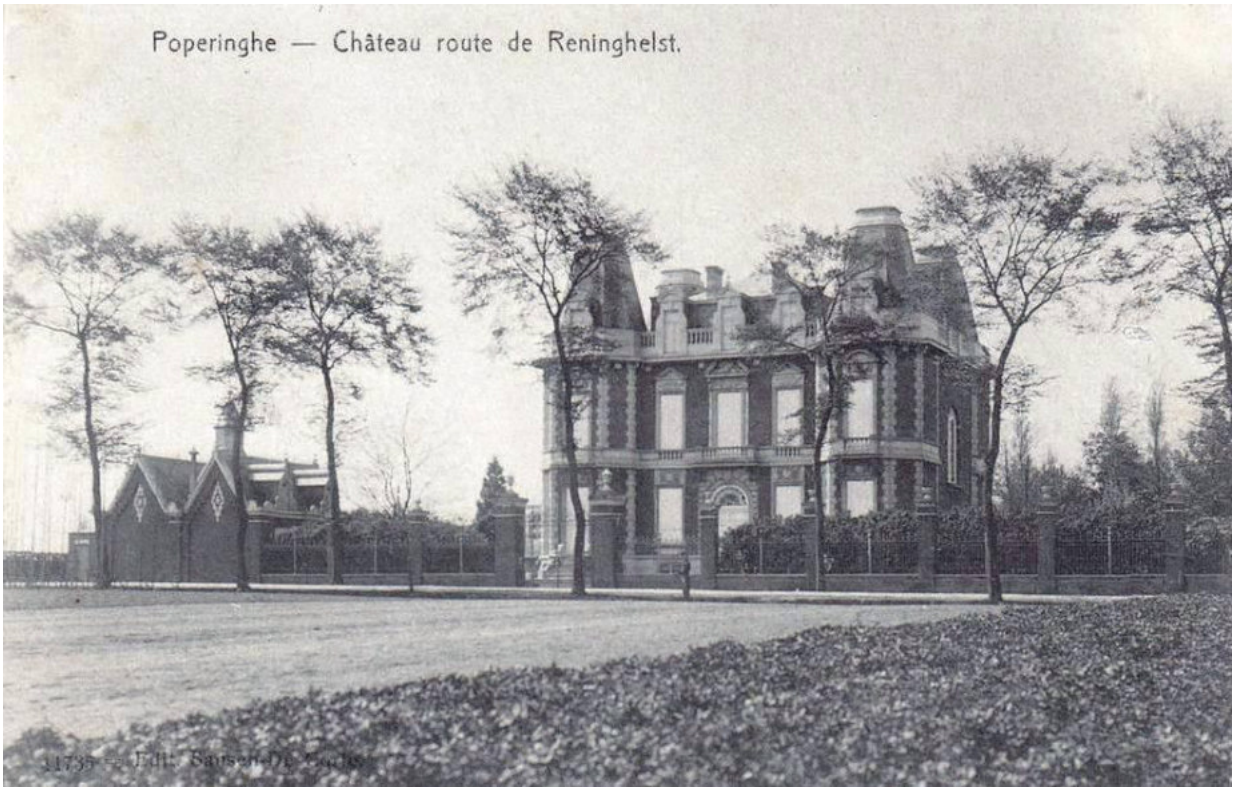

Van Merris liet nu zijn oog vallen op het kasteeltje D'hondt dat op dat moment nog bezet werd door de Franse militaire ambulance. Op de 9de januari 1915 vroeg hij dan ook aan generaal **Grosetti** of deze het kasteeltje wilde verlaten.
Grosetti antwoordde daarop dat hij het kasteel niet wilde verlaten alvorens dat men hem kon bewijzen dat er zich in Poperinge geen ander gebouw bevond waar men een hospitaal voor besmettelijke ziekten kon installeren.
Al bij al kwam het er op neer dat op **de 13de januari 1915** de Fransen het kasteeltje verlieten. Er werd op die dag door de vrederechter een proces verbaal opgesteld om de toestand van het gebouw dat eigendom was van Charles D'Hont, wonende te Brussel, te evalueren. Jean Fiers, landmeter, was er als afgevaardigde van de stad. **Joseph Boucqey en René Devos** waren er als afgevaardigden van de eigenaar. Daarbij werd onder andere geconstateerd dat het park in een modderpoel herschapen was. Daar waren verschillende bomen omgezaagd en de par terre die er bij de ingang ooit gelegen had, was verdwenen. Twee standbeelden die in het park stonden, waren verbrijzeld. De ruiten van de serres waren gebroken. De schuren waren verbouwd tot stallingen.

In de keuken van het huis werkten de twee pompen niet meer. Er waren verschillende planken uit de kasten verdwenen, net als de trapleuning. Op het eerste verdiep waren er ruiten gesneuveld, het papier van de muren gescheurd en was de volledige installatie van de badkamer verdwenen.

Al snel was uitbreiding van het aantal bedden nodig en werden dus ook barakken bij het kasteel geplaatst.

Het omvormen van een kasteel in een ziekenhuis met complete uitrusting van bedden en beddengoed tot in de kleinste details moest in een snel tempo worden uitgevoerd.
Generaal Dubois gaf op de 17de januari toelating om 100 bedden uit Ieper over te brengen., waar verschillende instellingen zoals de gevangenis bedden hadden die niet meer gebruikt werden. Dekens en medische materiaal kwamen van het FAU hoofdkwartier in **Duinkerke**.
Op de 18de januari werden de eerste zieken toegelaten.
De Belgische Minister van binnenlandse zaken kwam tussen met het oog op het verkrijgen van het vereiste aantal verpleegkundigen. Gravin **Maria van den Steen**, die nauw verbonden was met de school **St. Camille** voor verpleegkundigen te **Brussel,** en gravin **Louise d'Ursel** werden benoemd tot directrice en onderdirectrice van het verpleegkundig personeel in het nieuwe ziekenhuis.
Het volledige personeel bestond uit: *- 2 dokters / 1 secretaris,1 bediende, 1 helper / 5 chauffeurs (+ FAU-voertuigen) / 1 aalmoezenier / 11 verpleegkundigen van de school St.-Camille Brussel / 4 verpleegsters van het Belgische leger / 18 kloosterzusters uit Ieper en Diksmuide / 8 Engelse verpleegsters onder de bevoegdheid van Mevr. O'Gorman / 5 kloosterzusters uit St.Joseph instituut Ieper en 4 zusters uit Staden werkten in de wasserij.*

AIDE CIVILE & MILITAIRE BELGE

(pour le territoire non envahi de la Belgique)

SOUS LE HAUT PATRONAGE DE S. M. LA REINE

PRÉSIDENTE D'HONNEUR :

S. A. R. LA DUCHESSE DE VENDOME

HOPITAUX

HOPITAL ELISABETH
Section militaire.
Section civile.
Maternité.

ÉCOLES

Ecoles primaires.
Ecole de dentellières.

SECOURS AUX RÉFUGIÉS

35 Centres de travail de la dentelle.
Distribution de vêtements.
Evacuations de la ligne de feu.

ORPHELINATS

2 Orphelinats pour enfants des villages bombardés.
Crèche pour bébés.

DIRECTRICE :
Comtesse van den STEEN de JEHAY

HOPITAL ÉLISABETH,
POPERINGHE, le 29 Octobre 1918.
(Belgique Libre)

Het ziekenhuis wordt ook het centrale bureau van de 'Aide Civil Belge' met als voorzitster Maria van den Steen.
Het briefhoofd uit 1918 geeft een goed beeld van de werking van 'L'aide civil Belge'.

De organisatie richt zich op zieken- en armenzorg. Onder het bewind van de gravin richt het hospitaal afdelingen op aan de rand van Poperinge (Ferme Derycke), in Proven ('t Couthof) en Watou, en in het Franse Bergues en Hazebroek. Maria van den Steen de Jehay blijft in Poperinge tot de 22ste november 1918.

De Ieperling **Gustaaf Delahaye** schreef in zijn dagboek op zondag 24 januari 1915 het volgende:
Na de noen gewoonlijk bezoek aan de zieken en gewonden. Veel volk. Eigenaardigheid! De bezoekers van de tyfuslijders moeten na hun bezoek vooraleer de zaal te verlaten hun handen wassen en iedereen is dan verplicht een sigaret te roken al heengaan. De doos met de sigaretten staat aan het einde van de zaal.
Dat is nu ook een order voor diegene die de zieken bezorgt of mede helpt. Vooraleer te vertrekken … uwe handen wassen… en een Engelse sigaret roken.
In het eerst deed het wat vreemd, maar nu wordt er niet meer op gelet. Wanneer men de eerwaarde zusters tegenkomt dan roken die zo goed de sigaret als de anderen.
Op die zelfde dag noteert hij ook nog:
Met Kapitein Young zijn wij tonnen gaan kopen bij M. Vande Boogaerde en de kranen bij mr. De Vos. Die tonnen zullen geplaatst worden om met cholure – hier wordt dus chloor bedoeld – **het drinkbaar water te ontsmetten** voor de bevolking. Een timmerman wordt belast met het plaatsen er van.

Gravin Van den Steen.

Geoffrey Winthrop Young samen met de gravin vanden Steen.

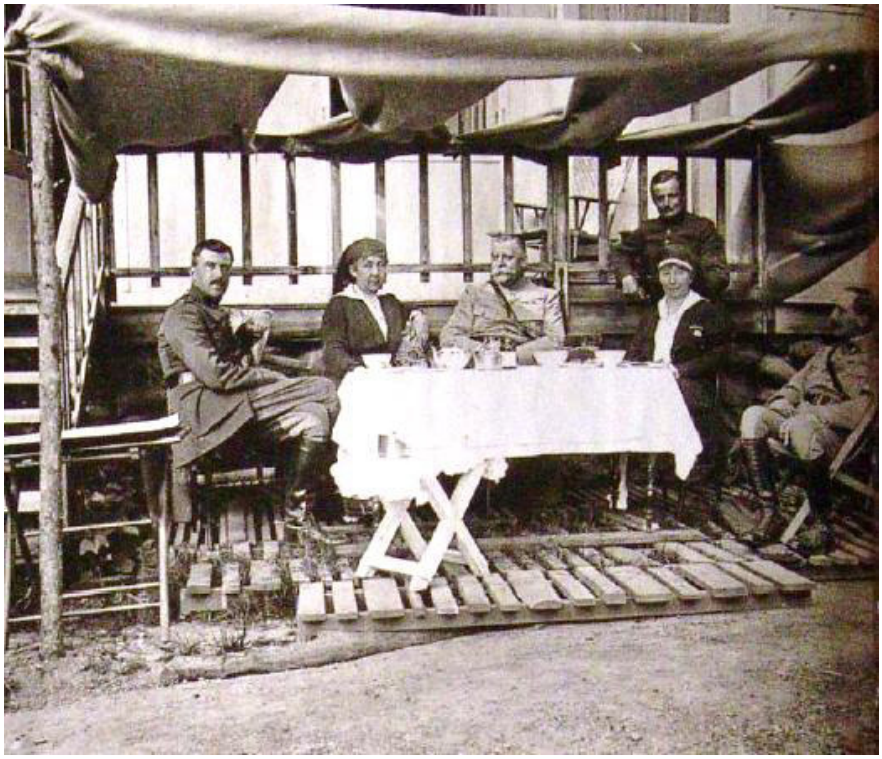

17 januari 1915 – Baert A.

Joffre, Foch enz… in de stad.

De Franse zanger **Botrel** komt zingen in het lokaal der Philharmonie. Vandaag en volgende dagen is er weinig beweging, soms een weinig kanongeschut.

We willen hier toch even bij stilstaan. Albert Baert zal als amateur zanger – muzikant het alleszins belangrijk gevonden hebben dat de grote chansonnier **Theodore Botrel** *te Poperinge kwam optreden en het zou mij niet verbazen dat hij onder de toehoorders was.*

Jean-Baptiste-Théodore-Marie Botrel was geboren te Dinan in Bretagne op de 14de september 1868 en zou sterven op de 26ste juli 1925. Hij was de zoon van een smid. Hij bleef bij zijn grootmoeder te Saint Meen le grand terwijl zijn ouders naar Parijs verhuisden om aldaar te gaan werken. Zijn moedertaal was Guellic alhoewel hij het merendeel van zijn liederen in het Frans zong. Later in zijn leven leerde hij nog de Bretoense taal.

Botrel was al een ster voor de oorlog begon. Bij het begin van de oorlog ging hij zich als vrijwilliger aanmelden bij het franse leger. Hij werd gezien zijn ouderdom niet aanvaard. Toen meldde hij zich aan bij het Belgisch leger, maar ook zij wilden hem niet inlijven.

Hij trad geregeld op voor het Franse leger en met succes. Reeds voor de oorlog puliceerde hij een reeks patriottische liederen onder de titel : ‘Coups de Clairon’.

Botrel staart nu een maandelijkse publicatie onder de titel ‘Les chants de Bivouac’ of ‘De bivakliederen’ .in 1915 werd hij officieel aangesteld als ‘bard van het leger’.

Hij schreef en zong onder andere :

‘Rosalie’ – Het lied was gewijd aan de Franse bajonet die ‘Rosalie’ als bijnaam had gekregen.

‘Ma p’tite Mimi’ was dan weer gewijd aan de mitrailleuze.
We nemen hier de tekst van Rosalie over :

Rosalie, c´est ton histoire
Que nous chantons à ta gloire
- Verse à boire! -
Tout en vidant nos bidons
Buvons donc!

Sous le ciel léger de France
Du bon soleil d´Espérance
- Verse à boire! -
On dirait le gai rayon
Buvons donc!

La polka dont elle se charge
S´exécute au pas de charge
- Verse à boire! -
Avec tambours et clairons
Buvons donc!

Et faut voir la débandade
Des mecs de Lembourg et d´ Bade
- Verse à boire! -
Des Bavarois, des Saxons
Buvons donc!

Toute blanche, elle est partie
Mais, à la fin d´ la partie,
- Verse à boire! -
Elle est couleur vermillon
Buvons donc!

«Rosalie», sœur glorieuse
De Durandal et Joyeuse,
- Verse à boire! -
Soutiens notre bon renom
Buvons donc!

Nous avons soif de vengeance
Rosalie! verse à la France,
- Verse à boire! -
De la Gloire à pleins bidons!
Buvons donc!

Mais elle est irrésistible
Quand elle surgit, terrible,
- Verse à boire! -
Toute nue : baïonnette... on!
Buvons donc!

Elle adore entrer en danse
Quand, pour donner la cadence
- Verse à boire! -
A préludé le canon
Buvons donc!

Au mitan de la bataille
Elle perce et pique et taille
- Verse à boire! -
Pare en tête et pointe à fond
Buvons donc!

Rosalie les cloue en plaine
Ils l´ont eue, déjà, dans l´aine
- Verse à boire! -
Dans l´ rein, bientôt, ils l´auront
Buvons donc!

Si vermeille et si rosée
Que nous l´avons baptisée
- Verse à boire! -
«Rosalie», à l´unisson
Buvons donc!

Sois sans peur et sans reproches
Et, du sang impur des Boches,
- Verse à boire! -
Abreuve encor nos sillons!
Buvons donc!

Rosalie – Theodore Botrel
Vertaling Pierre Bourgeois & Guido Vandermarliere

Rosalie, ’t is vor joen glorie

dat we nu zing'n joen historie
Schenk mor vul
Busschen is toch niet zo zwoar
drinken moar

Rosalie is oprecht jolie
de sefteurs van Rosalie
Schenk moar vul
zyn met duizenden te goar
Drinken moar

Rosalie is elega-ant
Neur robe heeft è scherpe kant
Schenk moar vul
Z'is zy heet en prikkelboar
Drinken moar!

Z'is zy stief sterk, blank van staal
Scherp en gildig radikaal
Schenk moar vul
In neurn bloten ongenaakboar
Drinken moar !

In de zunne van d'espérance
'k wenschen joen alle chance
Schenk moar vul !

Ze heeft de zunne in heur haar
Drinken moar!

Rosalie, geef mij een kanse
Het kanon geeft de cadence
Schenk moar vul !
laat ons dansen met elkaar
Drinken moar !

Rosalie met al neur charme
Trekt myn nu mee aan neur arme
Schenk moar vul !
Zonder ogen voor het gevaar
Drinken maar

Rosalie nagelt ze vaste
Met neur nagels in neuder baste
Schenk moar vul !
Neulder bloed is rood en klaar
Drinken moar !

Ze stukt en stampt en steekt ze nere
geeft ze een neuke weg en were

Schenk moar vul !

Heel neur lyf is het gewaor
Drinken moar !

Blank en bloot zonder raisonneren
Loopt ze zy myn te charmeren
Schenk moar vul !
’t is toch zunnekloar
Drinken moar !

Ik heb myn onschuld rap verloren
Door in haar bloed te versmoren
— Geef ons te drinken! —
Laten we drinken op elkaar
Drinken moar !

Zo vermiljoen en zo rozig
dat we haar gedoopt hebben
Schenk moar vul !
“Rosalie”, en nu al te goar
Drinken moar !

Ma p’tit Mimi

"À la guerre
On n'peut guère
Trouver où placer son cœur
Et j'avais du vague à l'âme
De vivre ainsi sans p'tit' femme
Quand l'aut' semaine
J'eus la veine
D'être nommé mitrailleur
Ma mitrailleuse, ô bonheur
Devint pour moi , l'âme sœur..."

Refrain
"Quand ell' chante à sa manière
Taratata, taratata, taratatère
Ah que son refrain m'enchante
C'est comme un z-oiseau qui chante

"Plein d'adresse
Je la graisse
Je l'astique et la polis
De sa culasse jolie
À sa p'tit' gueu-gueul' chérie
Puis habile
J'la défile
Et tendrement je luis dis
"Jusqu'au bout, restons unis
Pour le salut du pays."

"Mais tout passe
Et tout lasse
Mêm' la guerre et l'un d'ces jours
Ou bien l'un' de ces années
Elle sera terminée
Alors vite l'on se quitte
Glorieuse ô mes amours
Nous devrons à notre tour
Nous séparer pour toujours."

Refrain final
"Après un' salve dernière
Taratata, taratata, taratatère
En te voyant rendormie
Je te dirai: "Chère amie
Fais dodo ma Glorieuse
Ma p'tit' Mimi, ma p'tit' Mimi, ma mitrailleuse
Et tes pleurs mouilleront mes yeux
En te faisant mes adieux."
De liederen zijn gemakkelijk te vinden op You Tube.

Je l'appell' la Glorieuse
Ma p'tit' Mimi, ma p'tit' Mimi, ma mitrailleuse
Rosalie me fait les doux yeux
*Mais c'est ell' que j'aim' le mieux."

"Quand les Boches
Nous approchent
Nous commençons le concert
Après un bon démarrage
Nous précipitons le fauchage
Comm' des mouches
Je vous couche
Tous les soldats du kaiser
Le nez dans nos fils de fer
Ou les quatre fers en l'air."

Vrijdag 22 januari

Met het helder weder krijgen wij bezoek. Een zevental bommen vallen dicht tegen de stad; bachten de huizen en verrichten geen kwaad; er waren verscheidene brandstichtende bommen bij.

22 januari 1915 – Van Walleghem

EEN BRIEF NAAR HUIS.
Bij het licht van een klein lantaarntje worden door de mannen in de ondergrondsche woningen de berichten naar huis geschreven.

De tyfus woekert ten vollen. Zeer vele zieken en reeds verscheidene gestorven. Ook alle dagen begravingen. De eerste wordt weggedaan naar St. –Elisabethhospitaal van Poperinghe, een hospitaal voor typhuslijders, daar ingericht door de Engelsen. ’t Is Cyriel Foor, hij sterft er korte dagen nadien.

Raoul Snoeck

Mijn leven gaat voorbij met brieven schrijven en herinneringen optekenen. Ik werk mijn Engels bij en correspondeer met Britse jongedames. Ik zou gek worden als ik niet studeerde achter de linies: studeren verjaagt de neerslachtigheid!
Als ik in de eerste linies wacht hou in een luisterpost, dan moet ik het zwakste geluid weten op te vangen. Dit is noodzakelijk wil je niet het slachtoffer worden van een vijandelijke patrouille. In een sector kunnen over een afstand van een kilometer heel dikwijls duizenden kogels worden afgevuurd, die niemand doden of verwodnen en meer lawaai dan onheil veroorzaken. Dit spervuur wil beletten dat patrouilles op verkenning trekken in het niemandsland. Achter het front slapen we de hele nacht door soms tot laat in de morgen, allemaal tijd gewonnen op de oorlog. Slapen is nog het beste wat we kunnen doen, in het bewustzijn onze plicht te hebben vervuld.

23 januari 1915 – Baert A.

Heden nacht wat geschut. Bezoek van een vlieger die een bom lost bachten ’t college. Onlangs werd in de **Noordstraat nr. 36** een moederhuis opgericht, vandaag wordt de eersteling gedoopt.

23 januari 1915 – Van Walleghem

Een weinig gevrozen, helder weer en vele vliegmanchienen waarnaar geschoten wordt. Ook de vliegmachienen schieten naar malkaar. Men hoort zeer wel de mitrailleusen. Meer geschot dan gewoonte.

OP WEG NAAR DE EERSTE LINIE.

Zondag 24 januari 1915 – Baert A.

We vernemen at Duinkerke gisteren 80 vliegersbommen kreeg! Z.E.H. De Brouwer, deken van Yper wordt door Z.H. de Paus aangesteld met bisschoppelijke macht voor het onbezette België. Op bevel van de koning worden de vreemdelingen niet meer verontrust. Deze week weinig nieuws, gewone beweging, nu en dan wat geschut. De zaterdag 30 januari lost een Duitser twee bomen rond de statie.

24 januari – Van Walleghem

Iedere nacht worden van Poperinghe lichtstralen rondgezonden over gans de streek om te zien of er nievers geen verraad in de lucht is.

De typhus

Niet alleen in het kasteel D'Hondt maar ook in het Heilig Hart te Ieper op de Poperingseweg, worden er burgers gehopsitaliseerd. Ook het Heilig hart wordt 'uitgebaat' door de Friend Ambulance Unit (F.A.U.). de medewerkers daar zijn ook gekleed in een kaki-uniform, maar hebben geen militaiir karakter. De Engelse doktors Fox, Manning, Smerdon en Thompson hebben de handen meer dan vol in de vier ziekenzalen.

De tyfusepidemie breidt steeds verder uit. De overheid moet wel maatregelen nemen. De behandelende doktors en verplegenden krijgen strenge hygiënische voorschriften. Vanaf 25 januari moet bij verorderning alle water voor huishoudelijk gebruik eerst gekookt worden en een massale inentingsampagne komt op gang.

Enkele dagen later wordt er een 'Search party' opgericht. Dit is een werkgroep, vooral bemand door Friend zusters, die actief op zoek gaan naar tyfuslijders, een behandeling voorzien en hun huizen ontsmetten.

Vanf 6 februari zullen de tyfuslijders van zodra medisch mogelijk, naar een hopstiaal te Sint-Omer worden vervoerd.

De typhusepidemie bleef heersen tot 13 april 1915.

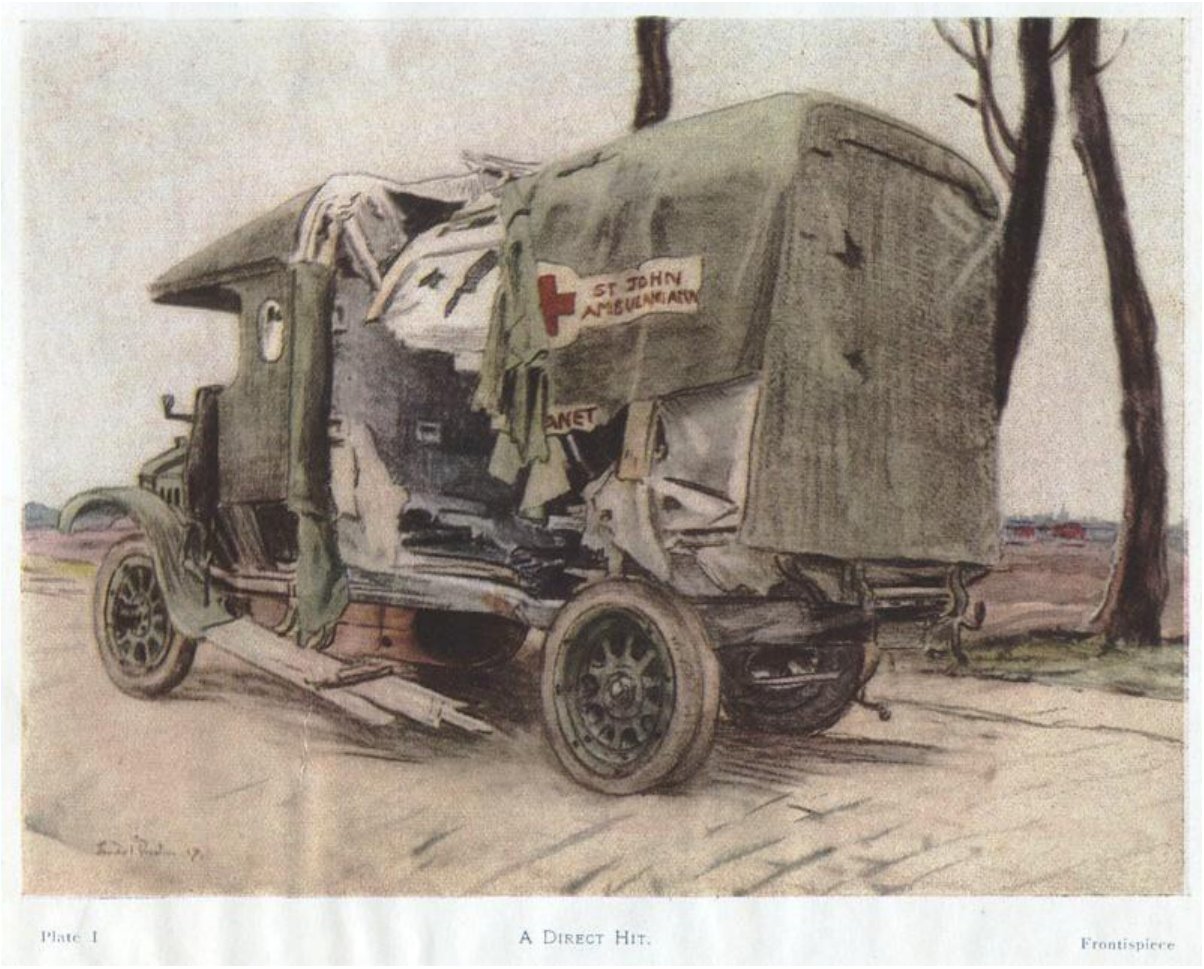

'A direct hit' Eén van de ambulances van de F.A.U. kreeg een obustreffer.

27 januari 1915

Verjaardag van Keizer Willem. Geheel de nacht zeer geweldig kanongeschut en geweergeschut. Ook bijna geheel de dag. Het gevecht is veel heviger dan het pleegt. In de avond veel geweergeschut. In de voornoen passeren 300 Duitse krijgsgevangenen door Vlamertinghe. Het weder is wat verbeterd en de straten zijn wat droger geworden.

29 januari 1918 - Openbare zitting van de gemeenteraad der stad Poperinghe in date 29 januari 1915

Enigste punt der dagorde: Bevoorrading der bevolking.

De heer voorzitter geeft ons een beknopt verslag van de onderhandelingen als ook van de overeenkomst welke hij gesloten heeft met de heer A. Desmareseauce, koopman in bloem te Caestre, nopens 't aankopen voor rekening vn't stadsbestuur van bloem om te voorzien in de levensmiddelen onzer bevolking.
Hij verklaart dat van af de 3de december 1914 tot 15de januari 1915 er 4800 kwintalen bloem werden aangekocht. De prijs daarvan, alle kosten medebegrepne, beloopt tot 154.036 frank 30.
Daarop heeft de gemeentekas 99.021 frank 30 uitbretaald, zodat er op heden nog 55.115 fran kte betalen blijft.

Buiten de bloem die in de schaal ligt en die op 700 balen mag geschat worden, moet er nog voor de laatste som 1400 balen – welke te Caestre berusten ontvangen worden.
Eertijds hadden wij 600 balen per week van doen, nu schatten wij het op 300.
Daar wij nog in 't geheel over 2000 balen beschikken, zo zouden wij toekomen voor een zestal weken.
Daar de tijd gekomen is van 't graan te derschen, zouden wij nu voordelig onze aankopen kunnen doen.
Tware dus geradig een nieuw kontrakt aan te gaan met de heer Desmareceaux als ook de nodige gelden op te zoeken om de nieuwe aankopen te kunnen betalen.
De raad deelt de zienswijze mede van de heer voorziter en na enige woordwisselingen tussen verscheiden raadsleden
Besluit eenpariglijk
Het schepencollege te bemachtigen namens 't stadsbestuur een nieuw kontrakt te sluiten met de heer Desmaresceaux bij middel ener lening aan te gaan met de bank van Poperinghe.

Marie Curie aan het front

Op vraag van dokter Frans Daels begeeft Marie Curie zich op de 6de december, in haar wagen 'E' naar Veurne waar ze een week verblijft. Ze reist er niet alleen naartoe, maar in gezelschap van haar dochter Iréne en ze verblijven aldaar in het hotel 'De nobele Roos'.
Meteen na haar aankomst plaatst ze een R.X toestel in het bischoppelijk college en gaat ze aan het werk. In minder dan een half uur, kan de eerste patiënt onderozcht worden. De chirurg is Dr Henry Souttaer. Zowel de koning als de konigin, zo schrijft Marie Curie zelf, hebben haar gevragd haar inspanningen verder te zetten.
Gedurende deze week brengt ze ook **een eerste bezoek aan Poperinge**, dat op dat moment in de Franse sector ligt. De verantwoordelijke geneesheer aldaar is dokter Pouy die haar eveneens vraagt of het mogelijk is om aldaar een RX-toestel te kunnen krijgen in het evacuatiehospitaal nr. 15.

De Curiewagen in de 'abri' – beschutting.

Na Veurne vertrekt ze een tweede keer naar **Poperinghe** en plaatst hier haar wagen nr. 1 ter beschikking van het evacuatiehospitaal nr. 15. Daarbij is ook haar collega Jean Perrin en de technicien Henri Pillart aanwezig.
Op de 23ste januari 1915 kan dr. Pouy in zijn journal schrijven dat Marie Curie een radiografie laboratorium geïnstalleerd heeft.

Curie zelf schrijft dat ze voor de wagen een aparte ‘abri’ gemaakt hebben wat de installatie vertraagde. Zelfs te Duinkerke hadden de Duitse vliegers immers reeds bommen gelost die enkele personen hadden gedood. Te Poperinge gebeuren er ook ongelukken maar minder frekwent. Men hoort er de kanonnen bijna constant grommen. Wij zijn in het hospitaal met veel vriendschap ontvangen. Ikzelf heb een mooie kamer en men heeft deze voor mij verwarmd door een haard in de hoek. Hier ben ik beter dan in Veurne. Ik eet in het hosptiaal.

Het hospitaal bevond zich op dat moment nog in **het Sint Stanislascollege.**

Volgens dokter Pouy ontving het hospitaal op de **6de februari** 25 bedden met het nodige beddegoed, dank zij de tussenkomst van Marie Curie bij de dienst patronage National des Blessés.
In het boek ‘Albert en Elisabeth 1914 – 1918’ schrijft men dat Marie Curie op **de 13de februari** te Poperinge was, om een laboratorium te installeren voor het onderzoek naar tyfus. Dit is best te begrijpen aangezien Marie Curie banden had met het instituut Pasteur dat onderzoek deed naar de

Van Rechts naar links: Marie Curie, Irène en Dokter Souttaer te Veurne.

besmettelijke ziekten.

Op de 27ste en op de 28ste februari kwam Marie Curie met de trein terug naar Poperinge om te kijken of de ‘kleine Curie nr. 1’ nog altijd zijn dienst deed.
In maart 1915 kwam Curie nogmaals samen met Henri Pillart, naar het hospitaal of het college te Poperinge met als bedoeling dat ze enkele patiënten wilde onderzoeken maar vooral omdat ze de problemen met de motor van de ‘Curie nr. 1’ wilde opgelost krijgen. Men diende de Radiografie-wagen voor herstel terug naar Parijs te sturen. Wagen ‘nr. E’ werd zolang als vervanger in Poperinge geplaatst.
Dit was het laatste bezoek dat madame Curie aan Poperinge bracht. In juni 1915 werd de secteur Poperinge officieel overgegeven aan het Britse leger.
Madame Curie bleef zich inzetten voor de gekwetsten aan het Belgische front. In augustus 1915 kwam ze naar L’Ocean te De Panne en naar de Clep te Hoogstade waar ze zelf verschillende radiografie onderzoeken deed.
In oktober 1915 kwam ze nog met haar dochter terug naar Hoogstade terwijl ze ook nezig was in Calais. In de herfst stopte ze haar activiteiten aan het Belgisch front.

Verschaeve Cyriel – 30 januari 1915

Hoe houden ze ’t uit? Zulk een winter en in onze streek waar de winters altijd te duchten zijn? Van de dertiende november voort regent het haast onophoudend en ’s avonds gewoonlijk bij stortvlagen. Heel de streek is een modderpoel, waarlijk ‘t oude Moerenland vol moerassen.
Hier, met de streek die met hen streed, hielden de eerste Belgen Caesar tegen, hier remmen de laatste misschien de keizer. Met zijn moddermoeren, zompen, venen, grachten is het een sterke schans die zichzelf verdedigt, maar is ’t ook een hel voor hen die erin strijden. Koud, verkleumd, met gereumatiseerde lendenen, doorregend, bruin van slijk tot aan borst en schouders, komen onze jongens uit de schietgrachten terug en kunne n binnen de rustdagen niet eens hun kleren droog krijgen. De schuren waar ze slapen en verblijven, rieken aldoor duf van verdampende gassen. Slijkt heerlijk als wonden, vochtigheid schoon als bloed!
Dat is ideologie, ideaal waar maar goed voor een buitenstaander.
En toch houden ze ’t uit. Ik hoorde ze menigvuldige malen in onbewaakte ogenblikken. Woorden van moeheid hoorde ik wel, van echte moedeloosheid nooit. Zo dikwijls zond met de tyfusepidemie die hier heerst, ’s nachts langs de straten. Ver, te lande, hoorde ik achter of voor mij hun groepjes afkomen, als ze van de vuurlijn terugkeerden en hun legerhoeve opzochten. Hun schoenen pletsten door de modder en sleepten langs het grint. Ze droegen immers uren gaans in hun benen en kilo’s regen in hun kleren.
De regen stroomde voortdurend neer, men zag geen hand voor zijn ogen. In de verte bliksemde van tijd tot tijd de klaarte van een losbranding op en weg; ’t monsteroog van de vijand scheen een blik over ons klein vrij hoekje te schieten, geel van nijd. Soms steeg een fonkelhelle lichtbal op en bleef feestelijk schoon wat hangen, net als een kleine vriendelijke

maan. Doch telkens daarachter werd ’t donker, nog eens zo donker, men voelde de nacht zo holzwart om zich heen hangen als de donkere ruimte van een spelonk en ’t verre grommen der kanonnen daaronder was als ’t gegrom van de winter aan ’t rondzwerven over het land. Iets van die akeligheid welde uit mijn verbeelding op, maar mijn verbeelding werd toch door de oneindige droefheid van die eindeloze regen en die eenbaarlijke donkerte voortgedreven gelijk de sloepen door het rijzende tijd.
En onze jongens!
Dertigmaal minstens kwam ik ze zo tegen, dat ze waadden door slijkt en toch nog moed hadden om gekscheerderijen en onderling gezanikt ten beste te geven. En plaagden ze elkaar niet, dan zegden ze iets onbeuidends:

- Nu zitten er de andere in!
- Geestig zulle in zo’n weer!
- Elk zijn keer!
- Is uw schuur nog dicht?
- Gelijk een zeef.
- Ik slaap in ’t hooi, boven de koeien!
- Gelukzak! Enz…

Dat was alles. ‘k Heb nochtans scherp toegeluisterd en ze konden me enkel zien als we aan elkaar voorbij gingen, hun woord zei dus onbewimpeld wat ze meenden. Morden ze, dan was ’t niet over hun leven, over ’t soldaat zijn, maar wel over knevelarijen, koeioneringen, enz… en ze waren dus soldaten die hun leven droegen gelijk het sterken dragen.
Als ze optrokken naar ’t front, dan geschiedde het in de dag en gingen ze in gelid, dan was ’t moeilijker om iets onbewaakts te betrappen, doch ook dan trokken ze onder plassende regen wekker op: zonder weerzin, zonder opwinding en ook zonder gelatenheid, niet leeuws mar ook niet schaaps. Dit eenvoudig dragen van zulk een lot door zeer, zeer velen, bijna allen, leek met een geweldig sterk stuk, en dat moest ik bewonderen, dat heb ik bewonderd.
Zijn dat wel onze jongens? De onze?
Waar halen ze die kracht vandaan?

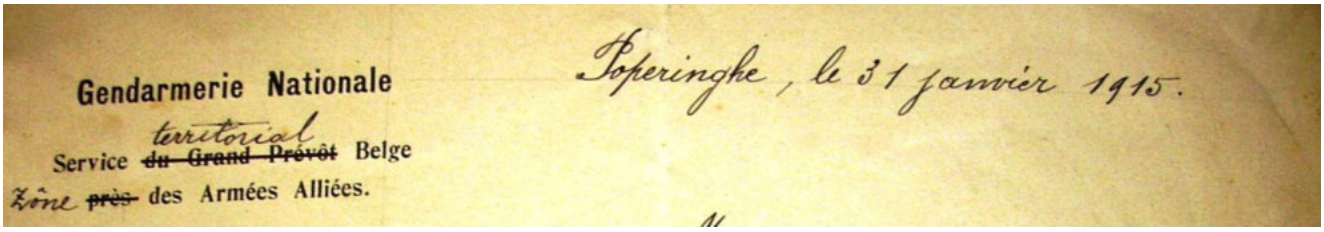
Gendarmerie Nationale
Service territorial ~~du Grand Prévôt~~ Belge
Zône ~~près~~ des Armées Alliées.
Poperinghe, le 31 janvier 1915.

Poperinge 31 januari 1915 (SAP)
Meneer de burgemeester
Zoals ik de eer hebt gehad om u te vertellen, één van deze laatste dagen, is het nodig om onmiddellijk maatregelen te treffen om de bevolking te beschermen tegen de agressie van de Duitse vliegtuigen. De misdaden verricht door deze gevaarlijke tuigen in andere steden van Frankrijk en Engeland en de pogingen die gedaan zijn om Poperinge te bombarderen, zijn van dergelijke aard dat de overheid moet overgaan tot het nemen van urgente maatregelen. Deze bescherming zal niet efficient zijn, meneer de burgemeester, indien de bevolking niet overgaat

tot het volledig maskeren van de vensters en de uitstalramen, op zo'n manier dat er geen enkele kier nog licht doorlaat op straat.
Het is ook nodig, om alle lichten buiten het stadhuis, te doven omdat deze veel te klaar zijn en zodoende gemakkelijk de richting aanduiden voor de vliegtuigen.
Ten laatste, is het ook verstandig om de bevolking aan te raden om zich in de kelders te verschuilen wanneer er een vliegtuig aangekondigd wordt door de sirene.
Gelieve te aanvaarden, meneer de burgemeester, mijn welgemeente expressie van mijn bezorgdheid.
De kolonel commandant van de Belgische gendarmerie in de zone bezet door de bondgenoten.
Trembloy

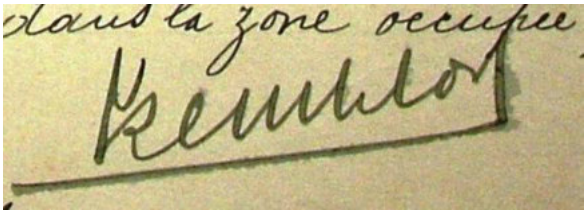

EEN, DIE HET NOG NET OP HET NIPPERTJE ONTLIEP:
Een Engelsche soldaat, J. Bush, die in de loopgraven bij Yperen, toen hij over den rand wilde kijken, door een kogel werd getroffen die — zooals onze foto doet zien — precies een reep van zijn hoofdhaar en de huid meenam! (Foto Rembrandt.)

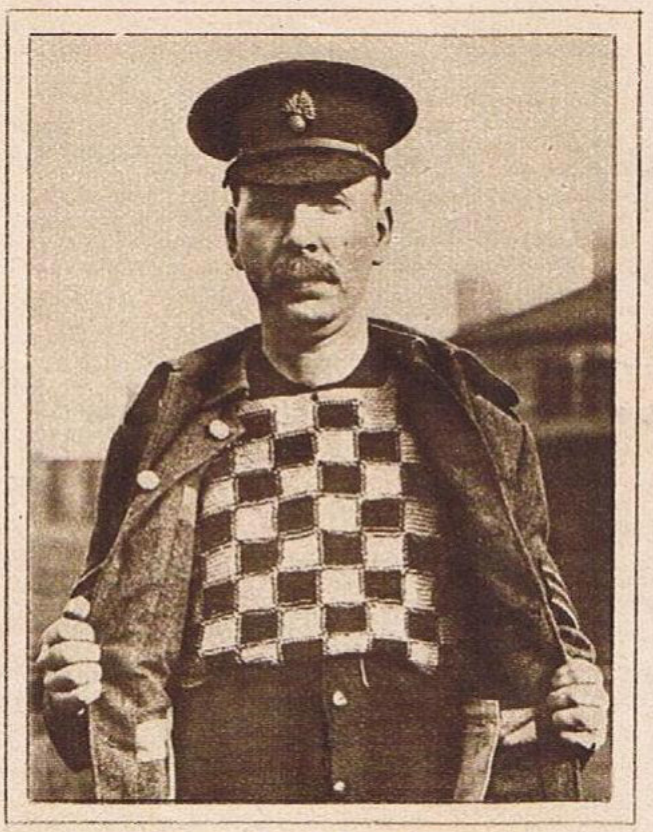

EEN DAMLIEFHEBBER.
Een Engelsch liefhebber van dammen heeft zich een dambord laten haken, dat hij dus om zijn lichaam kan wikkelen en in de loopgraven meenemen.

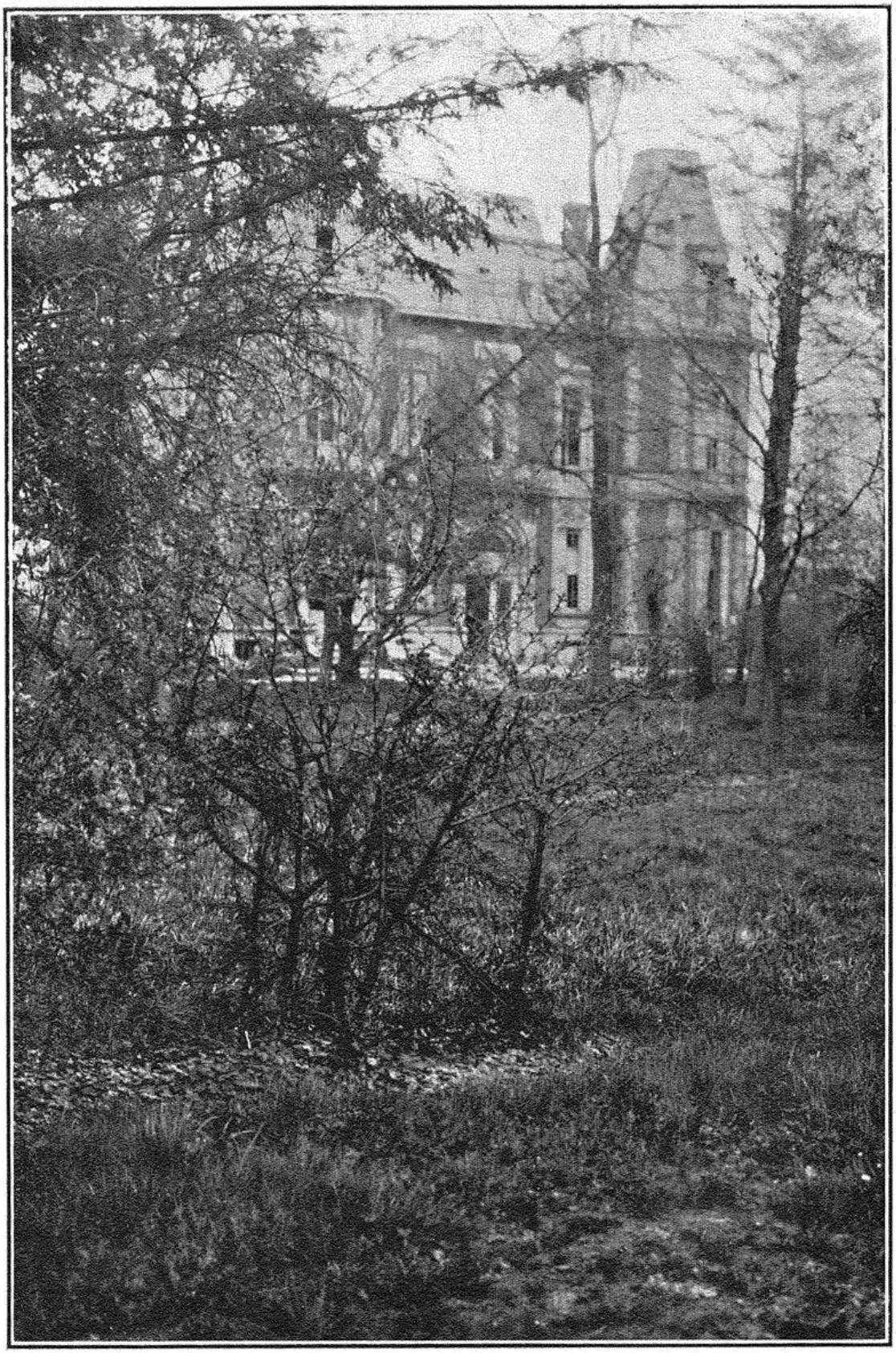

Plate V
Facing p. 24

THE CHATEAU ELISABETH, POPERINGHE.

Photo 1919

Nummer 151 **Doos Gazette** **februari 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Uit de mouw ſchudden.

Dit zegt men van iets gereedelyk en met weynig moeite te voorſchijn brengen: 't geen op predikatien, of iets diergelijks word toegepaſt. 't Is ontleent van de Moniken, die in hunne wyde mouwen, kruisbeelden, en voorgewende heilige overblijfzels hadden, welke zy in hunne predikatien daar uit haalden, en vertoonden aan het volk. Op zulke wyde mouwen zien ook de ſpreekwoorden, *Hy houd ze in de mouw. Hy laat den aap*, of *gek uit de mouw ſpringen. Men moet de handen uit de mouw ſteken*, enz.

Uit 'De nederduitsche spreekwoorden' door Carolus Tuinman – 1720

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 600 lezers

Beste abonnee

Graag bedank ik iedereen die mij gecomplimenteerd heeft men mijn artikel over de Oude Markt te Poperinge in het tweede deel van de 16de eeuw – zo iets doet deugd.

Dit is dan weer een 'Doos Gazette' vol **oorlog**… maar vooraleer hier aan te beginnen, Wens ik toch eerst ook de lezer te wijzen op mijn '**Jaarboeken van Poperinghe'** te vinden op de website van de Vrienden van het Poperings Stadsarchief.

Even surfen naar -
http://www.arch-poperinge.be/

en van daar doorklikken naar de Jaarboeken

Daar zal je zien dat de verzameling jaarboeken aan het veranderen is. We gaan u ook het tweede deel van de 16de eeuw herorganiseren en dit ook wel een beetje gericht op het jaar 2016. Het is dan immers 450 jaar geleden dat de beeldenstorm in de Westhoek begon en gans Vlaanderen en Nederland in de ban nam.
'De jaarboeken van Poperinghe' blijft natuurlijk een werk in opbouw maar ze krijgen meer en meer vorm.

100 jaar geleden: De Grooten Oorlog

1 februari 1915 – Baert A.

De Fransen trekken weg om plaats te maken voor de Engelsen, wat een overgrote beweging te weeg brengt. Een reeks van **271** Engelse autobussen met soldaten trekt op

TUSSCHEN DE VECHTLINIES.

Hoe een Vlaamsch gehuchtje, dat nu in het bezit van de Engelschen is, na den verwoeden strijd er uitziet. De Duitsche loopgraven bevinden zich op nog geen 200 M. afstand.

1 februari 1915 – De ware geschiedenis van onze vlucht – Joseph Defrancq

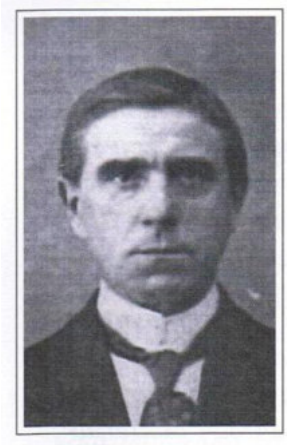

Zo verliep er nog een maand toen begin februari 1915 de Engelse een badplaats inrichtten in het gebuurte en veel volk gevraagd werd om te wassen voor de Engelse soldaten.
Dit was een uitkomst. Wij gaven onze naam aan en werden aanvaard. Zo zouden wij toch iets verdienen. Nu moesten wij elke dag wassen van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat. Na een maand hard werken moest onze huisvrouw waar wij inwoonden op een andere plaats gaan werken en stonden wij alleen voor het werk.
Wij wilden het alleen gedaan krijgen om nog meer te winnen maar na een paar weken bezweek mijn vrouw onder de inspanning. De datum ben ik vergeten. Het begon zo; zij verdook haar vermoeidheid maar haar krachten namen af en haar eetlust verminderde snel. Op

een dag kwam men mij halen om het pak af te halen van de school waar de badplaats en wasplaats was.
Elisa kon het plots niet meer dragen. Zij was ziek geworden, had overgegeven en een weinig bloed was aanwezig. Ik bracht Elisa naar huis. Haar toestand verbeterde niet. De reden was uitputting door overlast van werk en geen behoorlijke voeding, daarbij kwam nog de voeding van het kind dat toe negen maanden oud werd. Wat zou er nu gebeuren?
Een dokter was er niet in de omtrek. Wij troostten ons dat alles wel zou beteren met rust en betere voeding. Ik zelf met Elisa's zuster deed de was voort en Elisa zorgde voor de kinderen voor zover zij dit kon. De derde dag echter werd zij helemaal ziek en ontdekten haar plots door haar hulpgeroep op de koer midden een –bloedplas. Zij was bijna helemaal bewusteloos en nog altijd stopten de bloedspuwingen niet. Ik riep om hulp en samen met de huisbaas en onze huilende kinderen gelukten wij erin haar op haar bed van stro neer te leggen. Zij was nog altijd bewusteloos. Na een half uur kwam zij opnieuw tot bewustzijn.
Haar toestand verergerde niet; daar er geen dokter in de gemeente was, gingen wij naar **Poperinge** en vonden daar een dokter, vluchteling uit **Zonnebeke,** die mijn vrouw tegen zondagmiddag kwam bezoeken. Elisa lag steeds op haar strobed met haar jongste kind Simonne dat ook ziek geworden was omdat het zijn gewoon voedsel niet meer ontving. De dokter kan geen uitspraak doen over haar ziekte en vreesde ernstig voor haar leven. Zo bleef zij 4 dagen in doodsgevaar. De dokter bezocht haar 2 maal daags en zegde op de 4de dag: als er niets meer bijkomt zal zij genezen. Zij mocht echter op de grond niet meer blijven liggen en moest een bed hebben. De vijfde dag zegde de dokter: 'Het zal gaan, zij zal genezen.' Gij kunt denken met welk een zucht van verlichting wij die goede tijding opnamen. Zij was toch gered maar moest nog drie weken blijven liggen zonder op te staan. De maag was geperforeerd en dit was oorzaak der bloedspuwing.
Toen werd onze lieve Beatrice die altijd gezond gebleven was ook ziek. Een ontsteking in de darmen. Zo dat ik zelf dag en nacht moest waken. Haar zuster Clara moest voort wassen en kon dus niets voor haar doen. Zo gingen die droevig drie weken voorbij. Dan mocht Elisa twee tot driemaal daags opstaan. Wij moesten haar optillen en overal helpen. Wat was zij in deze 3 weken vervallen en verouderd! Zij had bijna geen voedsel mogen nemen en moest nu stilletjes aan weer gevoed worden. Elisa verbeterde echte elke dag en zij begon weldra zelf zorg te dragen voor onze lieve kinderen.
Toen kwam mijn neef René op 12 april 1915 ons vaarwel zeggen. Hij wilde niet langer in Ieper blijven en ging zich te **Poperinge** aanmelden als oorlogsvrijwilliger. Hij zou ons zijn adres bekend maken uit het instructiekamp in Frankrijk.
(zie verder 22 april 1915)

2 februari 1915

Het verwisselen van legers en dus ook de grote beweging duurt voort. De vreemdelingen krijgen toelating om winkel te houden en zo zien wij de winkels vertiendubbelen.

Reningelst – Brievenboek – De financiële toestand van de gemeente

Meneer de gouverneur
Als gevolg aan uwen brief van de 8ste januari nr. 21153 hebben wij de eer u den hierbij gaande staat te laten geworden behelzende de inlichtingen nopens de ontvangsten en uitgaven gedaan en nog te doen op het verlopen dienstjaar 1914.
Uit deze staat blijkt dat de geldelijke toestand der gemeente geheel wankelend is om niet te zeggen **slecht.** Merkwaardige inkomsten, namelijk opcentiemen, aandelen in het gemeentefonds en in het bijzonder fonds , toelagen voor het onderwijs, abonnementstaks

moeten nog ontvangen of ingevorderd worden, terwijl vele verplichte uitgaven niet kunnen bij gebrek aan geld uitbetaald worden.
Wij hebben last gegeven aan de gemeenteontvanger de ingezetenen te verplichten hun abonnementstaksen te voldoen, van een andere kant ware het wenselijk en zelfs noodzakelijk dat het staatsbestuur onze volledige aandelen in het gemeentefonds en in het bijzonder fonds, alsook het overblijvende deel der toelagen voor het onderwijs uitbetaald worden.

De bevolking dezer gemeente in normale of gewone tijden, beloopt tot **2400** inwoners, vele vluchtelingen hebben sedert 3 maanden zich alhier gehuisvest, hun getal was niet minder dan **4500.** Rond 15 januari hebben wij overgegaan tot een nauwkeurige optelling en hebben bestatigd dat er aldaar nog 2500 uitwijkelingen alhier verbleven.
De enigste middelen om de dringendste noodwendigheden te verhelpen, is de uitbetaling door het staatsbestuur van de hoger gemelde sommen. Wij van onze kant zullen trachten de abonnementstaksen voor 1914 in te vorderen. De heer ontvanger der belastingen verzekert ons dat hij binnen korte dagen in staat zal zijn een merkwaardige som te betalen op rekening van het bedrag der gemeentelijke opcentiemen van 1914.
Burgemeester en schepenen

Van Walleghem

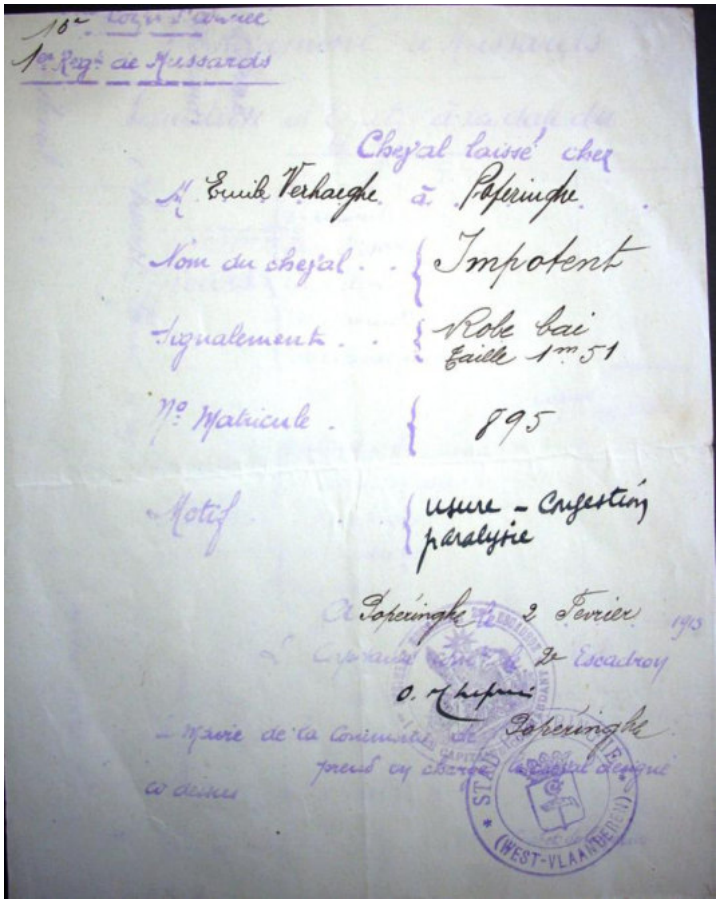

Opeising van het paard 'Impotent' van Emile Verhaeghe – 2 februari 1915.

2 februari 1915
Omtrent al **de hommelpersen** en kepers van gans de parochie zijn door de soldaten meegenomen.
Nogthans enige boeren hebben ze gedolven en kunnen er alzo enige redden. Het meestendeel dier kepers dienen om de straten te vermaken, andere worden verbrand. Zij betalen wanneer zij genoeg gesurveilleerd worden en er niet uitkunnen. Doch alle bons hebben zeer veel achterloop. Soms moet men 2 of 3 maal naar Poperinghe gaan. Soms zelfs naar Boeschepe. 't Is hetzelfde met deze die stenen vervoerd hebben om de wegen te vermaken. Het kost hun soms meer loping of dat gans hun rekening bedraagt. Burgers vermaken nu de wegen op rekening van het Engels leger en winnen 3 frank daags. Het komt wel van pas want tot nu toe is er nog niets te verdienen geweest.
Gelukkiglijk dat zij bijna al hun eten van de soldaten kregen. Vele klederen ook hebben zij van het leger. Kapoten, broeken, hemden, baais, schoenen door de soldaten achtergelaten die zij uitwassen, soms een weinig veranderen en aantrekken. Ook dragen zij vele stoffen banden

die zij rond hun benen snoeren juist gelijk de soldaten, hetgeen zeer gemakkelijk is nu dat de wegen overal zo vuil zijn. …
Het hout in de bossen alsook de elzenhagen worden omtrent allen afgekapt om de wegen te vermaken, ook vele bomen worden neergeveld.

3 februari 1915 – Baert A.

De bevolking wordt aangemaand zich **te laten inenten tegen de typhus.** Het vervoer heen en weer is op zijn hoogste. De stad krioelt reeds van Engelsen. Een Duitse vliegerbom valt in een hof der Casselstraat.

3 februari 1915
De brief van de gemeente Poperinge die hier weergegeven wordt – nr. 3791 – is gericht aan **Allan Baker** – Friends Ambulance Unit van het British Red Cross Society.

A la demande de l' administration communale vous avez eu l'amabilité d'aménager dans la propriété de M. D'Hondt situer le long de la chaussée de Reninghelst, un hôpital civil pour malades atteinte de la fièvre typohoride.
Il est de notre devoir de vous remercier de tout coeur pour l'empressement que vour avez mis à satisfaire à notre demande pour tout le dévouementque vous témoignez à nos chers malades ainsi que pour toutes les largesses dont vous ne cessez de les combler.
C'est là une dette de reconnaissance que l'administration communale à contractée envers vous pour l'oeuvre humanitaire par excellence que vous avez bien voulu enteprendre et à lequelle vous vous intéresser avec un zèle infatigable, un devouement et une généralité sans bornes.
C'est pourquoi le collège echevinal vous prie d'agrier avec ses plus vifs remerciments l'hommage de sa profonde sympathie.
Le bourgmestre et echevins

Laurence John Cadbury was geboren in het jaar 1889 als de oudste zoon van de zes kinderen van George Cadbury en zijn tweede vrouw Elizabeth Taylor. In 1913 trok hij een jaar de wereld rond en trok onder andere naar Amerika en Alaska. Kort na het uitbreken van de wereldoorlog sloot Cadbury zich aan bij de 'Friends Ambulance', een vrijwillige ambulance unit die naar Vlaanderen trok en voornamelijk uit Quakers bestond.
Na enkele maanden verbleven te hebben in een opleidingskamp, vertrok hij op de 7de september 1914 en zou blijven tot de 3de november 1919.
Hij arriveerde op de 31ste oktober 1914 in Duinkerke waar ze eerst ingezet werden bij 3000 geëvacueerde soldaten rond het station.
De unit stelde dan voor om de medische staf van een Franse divisie te gaan helpen te **Woesten.**
Zij werkten in het Sacre Coeur hospitaal te Ieper en in het Elisabeth Hospitaal te Poperinge.
Vandaar trokken zij samen met het hospitaal naar de hoeve Derycke op de Boescheepse weg.
Voor het hospitaal in Poperinge werken zij tevens voor de vele burgers **tyfuslijders** uit de streek.

3 februari 1915 – Brievenboek Crombeke

Monsieur le commandant d'armes à Crombeke
Er is een besmettelijke zieke aanwezig in de volgende huizen:
1 – Petrus Deroo, Provenstraat
2 – René Looten, Nieuwstraat
3 – Dewancker Achille – Bardebruhoek (2 à 3)
4 – Gheldof Joannes
5 – Flamey Theophile (een dode door tyfus)

(g) een militaire afgevaardigde te Crombeke

Aan de commandant
Meneer de commandant – Bede om een militaire afgevaardigde aan te stellen om de verschillende schade die het leger aanricht te evalueren, gezien het akkoord met de commissie die dagelijks samenkomt van 9 tot 11 uur.

Weigering om een afgevaardigde te benoemen.
Meneer de kolonel van de Belgische gendarmerie – *(hier wordt kolonel Trembloy bedoeld)*
Gasthuisstraat nr. 31 *(Huis van Hector Lebbe – het huis naast het Talbot House).*
We willen u dringend op de hoogte brengen van het feit dat de commandant Ferry weigert een militaire afgevaardigde aan te stellen om de schade te evalueren. Hij weigert onze schriftelijke vraag te aanvaarden met als reden dat hij weigert om de aangerichte schade te bepalen, gezien dit zijn taak niet is. Vandaar hij ook eveneens weiger documenten in die aard – model nr. 3 – voor de logementen van officieren, soldaten of paarden te ondertekenen.
Daarom willen we u vragen hier in dringend tussen te komen om de wet die de militaire onkosten en schade in België regelt, te laten respecteren ondanks dat de commandant zegt dat hij wij hier niet in België zijn, maar aan het front.

Hij verklaart tevens, op onze formele vraag, dat hij zich zal conformeren aan de Belgische wet wanneer wij hem een kopie van deze wet zullen bezorgen en hiertoe het order krijgt van zijn oversten.

Op de 7de februari vertrekt er een brief naar de Franse commandant Ferry.
Wij hebben de eer om u hierbij de vraag van de heer kolonel Trembloy, commandant van de Belgische gendarmerie in de zone bezet van de bondgenoten, over te maken. Volgens de uitgevaardigde instructies van de heer minister de Brocqueville, bezorgen wij u hierbij een exemplaar van de Belgische wet. Daarbij willen we het volgende opmerken uit deze tekst:
XI - A – Dat de militaire autoriteit de gemeentelijke overheid niet kan vervangen, en in verband met de opeisingen zich rechtstreeks kan richten tot de bewoners, met uitzondering van:
1 – Bij hoogdringendheid, en in dit geval dient de burgemeester zo snel als mogelijk op de hoogte gebracht te worden.
2 – Indien geen enkel lid van de gemeenteraad zich op het grondgebied van de gemeente bevindt.
3 – Indien het opeisingsbevel niet reglementair kan opgemaakt worden.
B – Dat de betalingen iedere zaterdag dienen te gebeuren inde gemeenten waar de troepen zich langdurig bevinden en alvorens de troepen vertrekken in het andere geval.
C – Dat het nodig is een militaire afgevaardigde aan te stellen volgens het artikel 28 van de A.R. van 1889 – indien er schade aan de bezittingen door de militairen aangebracht is om samen met de gemeenteafgevaardigden een proces – verbaal op te stellen.
D – Dat de prijs van de opgeëiste zaken aan de gemeente, bepaald is door het ministrieel besluit van de 9de januari 1915 nr. 86: te weten:
De haver – 0,2530 het kilogram
Hooi – 0,1650 het kilogram
Stro – 0,06 het kilogram

Vandaar dat we U bidden, meneer de commandant, de welwillendheid te hebben om een afgevaardigde volgens deze brief van de 7de februari 1915 aan te stellen en u in de toekomst aan de wet te willen conformeren.
Met onze eerbiedwaardige gevoelens
De heer burgemeester Coene

4 februari 1915 – Baert A.

De beweging is, zo mogelijk, nog vermeerderd. Duitse vliegers boven stad. Het kanon herbegint te bulderen.

Rapport Van Merris: Op de 4de februari wordt de burgemeester op de hoogte gesteld van het feit dat de heer Rulot, inspecteur van de gezondheidsdienst en in opdracht van de minister van Binnenlandse Zaken, een plaats zoekt om de besmettelijke zieken te laten opnemen. De dames; **gravinnen van der Steen en Louise d'Ursel**, eredames van de koningin zijn ondertussen bezig om **het Elisabeth Hospitaal** in te richten in het kasteeltje D'Hondt en nemen daar ook de directie waar. De stad heeft zich eigenlijk alleen de zaak van het goed zelf aangetrokken. De heer D'Hondt, ere-vrederechter, bewoont momenteel de Steenweg op Vleurgat, Nr. 159 te Ixelles. Uiteindelijk vroeg D'Hondt 25 frank per dag vanaf de 9de januari 1915 tot en met het begin van april 1918. Op deze tijd heeft men immers het hospitaal moeten evacueren naar Proven.

5 februari 1915 – Baert A.

Het kanon dreunt gans de nacht. Nog komen vliegers boven. De beweging geraakt normaal op zijn oorlogs.

6 februari 1915 – Baert A.

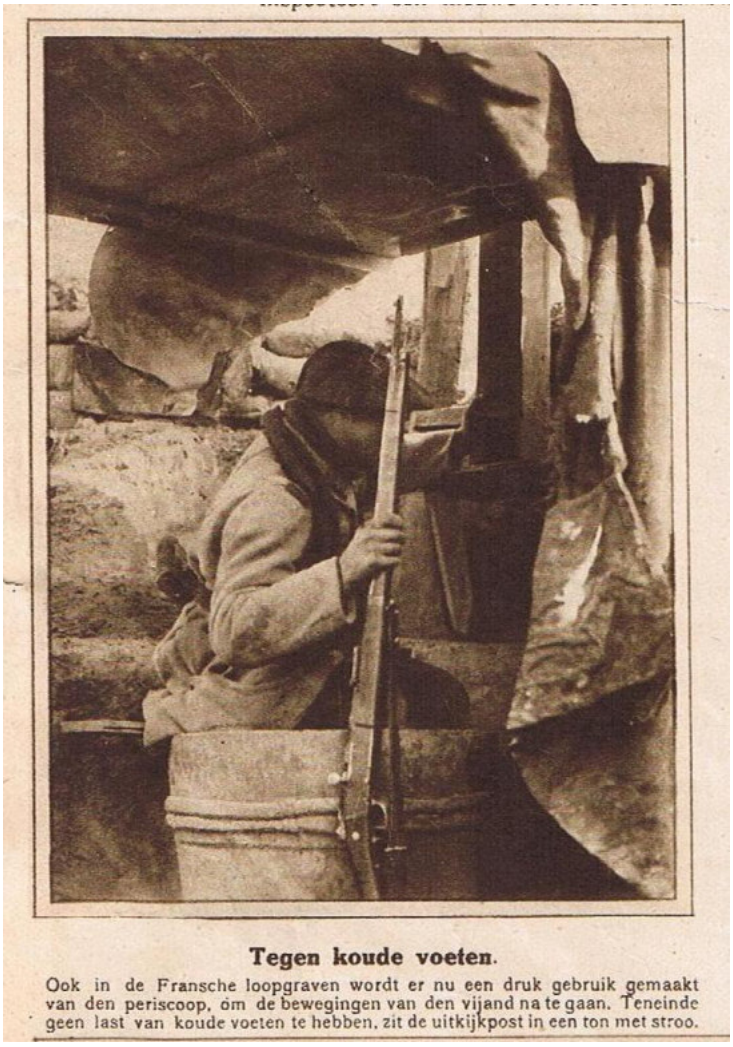

Tegen koude voeten.

Ook in de Fransche loopgraven wordt er nu een druk gebruik gemaakt van den periscoop, om de bewegingen van den vijand na te gaan. Teneinde geen last van koude voeten te hebben, zit de uitkijkpost in een ton met stroo.

Yper wordt weer erg beschoten. Doden en gekwetsten. Zeer veel beweging heen en wee, zowel van Franse als van Engelse. De Engelsen hebben reeds veel burelen in de stad; ook hospitalen. Op 't vliegplein, Engelse vliegers.

Jules Leroy – Uit de grote oorlog van Jules Leroy

De nacht van de zesde op de zevenste februari 1915 waren we opnieuw in de 1ste linie in de tranchee en dienden met een groepje soldaten de afstand van ongeveer negenhonderd meter van het drop tot aan de '**De drie Grachten'** te overbruggen.
Alles was er overstroomd en stond blank. Aldus waren we verplicht om langs de noordkant van de steenweg – die iets hoger lag dan het overstroomede gebied – te sluipen tot aan de brug. Daar had lek zijn vaste 'positie'.
Die nacht was er schoon weer en klaar maanlicht alsof het dag was. Het was wel koud en het vroor lichtjes.
Ik zat rechts van de grote brug. We zaten er met drie man en een korporaal. Die korporaal was een zekere **Boucquet van Poperinge**; hij was ouder dan ik en werd waarschijnlijk korporaal omdat hij de twee landstalen machtig was. Onze positie droeg de naam 'Poste d'écoute'. Wie zich in die stelling bevond mocht absoluut nooit schieten tenzij in uiterste nood. Ik vermoed dat de oudere fronters dat allemaal wisten maar ik daarentegen wist in ieder geval van toeten noch blazen.

De militaire overheid was ervan overtuigd dat het Duitse leger eveneens het gebied tot aan die brug bezette en dat zij telkens hun stellingen bereikten via het dorp van Merkem en zo langs de steenweg tot aan de brug.
Zo ongeveer rond tien uur 's avonds daagden een twintigtal Duitsers op vanuit het bos van baron Deconinck. We hadden ons bijgevolg dik misrekend! Ze liepen het pad af tot aan eht kanaal en volgden dit.
In die omgeving was er ook een klein zijriviertje dat uitmondde in het kanaal. Over de samenloop van 'het Martje' en het kanaal stond een houten bruggetje. We hoorden

overduidelijk het stampen van hun zware botten. Zo trokken ze netjes aan de overkant van het kanaal, voor onze neus, voorbij. Ze liepen tot aan de grote brug van ‘De drie Grachten’. Na zekere tijd keerden er verdomme drie van hun mannen terug. Een bleef er ongeveer recht tegenvoer ons staan. De andere twee liepen het kleine bruggetje over. Een tijdje later kwam er eentje van die twee terug en ging opnieuw zijn plaats innemen aan de grote brug. Die twee hadden shrapnels uitgezet; die ene bleef nog steeds voor ons heen en weer wandelen. Hij wist absoluut niet dat wij aan de overkant zaten anders had hij daar zo maar niet blijven staan. Waren het nu mijn gedachten of niet, maar rond half twaalf kreeg ik de indruk dat hij steeds maar in mijn richting keek. Het was net of hij zijn geweer schietensklaar hield. In ieder geval, hij droeg deze niet om de schouder. Ik verdacht hem sterk dat hij mij bespiedde.

(Foto) De gevechten om de Vser op het Belgische kustgebied. (V. F. B.
Terwijl een groep Duitsche soldaten, gedekt opgesteld, op den vijand vuurt, wordt aan een der gewonden door een hospitaalsoldaat de eerste hulp verleend.

Op zeker moment werd het mij al te machtig en .. ik schoot;
Hij sloeg zijn armen open en plofte voorwaarts met zijn hoofd in het water. Maar toen ik had geschoten … Verdomme, toen sprong onze korporaal recht.
“Zeg, waarop heb jij daar geschoten?’
‘Wel zech … daar zie! Hij ligt daar!’
‘Godverdomme! Godverdomme toch! Grote stommerik! Dat gaan we nu dubbel en dik bekopen. Je mocht hier niet schieten! Je was toch niet onmiddellijk in gevaar? Nu zullen de Duitsers ook weten waar onze stellingen zich bevinden. We zitten hier enkel in ‘poste d’ecoute’, ventje. Dat is alleen maar om de Duitse bewegingen te bespieden. Ik kreeg er nogal van langs.
Om twee uur ’s nachts vielen de Duitsers dan ook aan langs de kant van de brug van ‘De Drie Grachten’. Het was een aanval met groot vertoon en veel zwaar geschut. We waren genoodzaakt al door het licht bevroren overstroomd gebied te vluchten, wilden we ons hachje redden!
Van dan af bleven de Duitsers altijd meester over ‘De drie grachten’. Geen enkele Belgische soldaat is daar nog ooit op verkenning moeten trekken.

Een ware lijdensweg

Na de vlucht door het ijskoude water hadden we ons niet tijdig aangemeld in de 1ste linie te Noordschote. Bijgevolg werden we aanzien als vermist of als krijgsgevangene. Wie wist? De patrouille die links van de brug – *van de Drie Grachten* – had gelegen werd inderdaad krijgsgevangen.
We arriveerden doornat bij landbouwer Simoen te Reninge. Precies daar was het hoofdkwartier van de majoor gevestigd. Van hem kregen we verse klederen en een fles cognac voor ons vier.
Na die belevenissen bleef het een hele tijd uiterst kalm. Het Belgisch leger had het nu wat makkelijker. Het strategisch punt nabij de brug van 'De Drie grachten' moest niet meer worden verdedigd. Het was verloren en daarenboven stond het gebied tussen het dorp en de brug totaal blank.

7 februari 1915 – Baert A.

Elverdinghe wordt ferm beschoten. Een obus valt op de kerk. Voor de beweging wanen wij ons in Parijs.

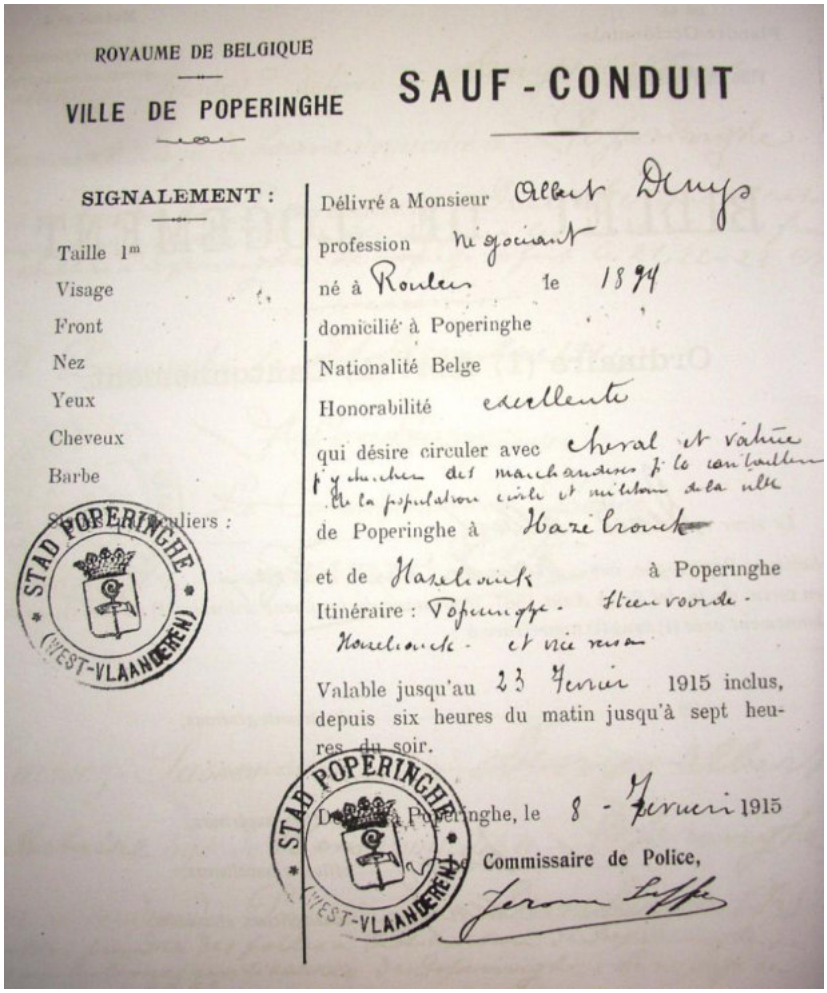

ROYAUME DE BELGIQUE

VILLE DE POPERINGHE

SAUF-CONDUIT

SIGNALEMENT :

Taille 1m
Visage
Front
Nez
Yeux
Cheveux
Barbe
Signes particuliers :

Délivré a Monsieur Albert Denys
profession négociant
né à Roulers le 1894
domicilié à Poperinghe
Nationalité Belge
Honorabilité excellente
qui désire circuler avec cheval et voiture pour chercher des marchandises pour le ravitaillement de la population civile et militaire de la ville de Poperinghe à Hazebrouck
et de Hazebrouck à Poperinghe
Itinéraire : Poperinghe - Steenvoorde - Hazebrouck - et vice versa
Valable jusqu'au 23 Février 1915 inclus, depuis six heures du matin jusqu'à sept heures du soir.

Délivré à Poperinghe, le 8 - Février 1915

Le Commissaire de Police,

STAD POPERINGHE (WEST-VLAANDEREN)

7 februari 1915

Van Walleghem
Te Elverdinghe in de kerk wordt rond 6 ure een Frans soldaat priester dodelijk gekwetst door een bom binst dat hij mis doet. Vandaag is de Engelse politie rond geweest naar de herbergen en heeft al de sterke dranken uitgegoten. Het was reeds 5 weken dat de garde ze had moeten vermanen. Het is een maatregel die nodig is, immers er waren veel dronken soldaten en officieren. In de winkels ook mogen geen korte dranken meer verkocht worden.

Ook Constant Tamboryn
vermeldt dit voorval:
Een Frans priester brancandier die mis leest aan 't hoofdaltaar wordt juist na de consecratie dodelijk gekwetst aan 't hoofd door een shrapnell en zijft gans met bloed bespat ten gronde. Veel vrome gelovigen verschikt bij 't zien van 't akelig schouwpsel, vluchten schreeuwend de kerk uit.

8 februari 1915 – Baert A.

Vandaag worden 20 sterfgevallen van burgers aangegeven op 't stadhuis.

Brief van het gemeentebestuur aan de gouverneur te De Panne:

In antwoord op uw schrijven van de 22ste januari jongstleden nr. 21028, heb ik de eer U edele ter kennis te brengen dat onze gemeente een som van dertigduizend franks zal nodig hebben om gedurende dezen maand februari de mobilisatievergeldingen op een behoorlijke wijze te verzekeren.
De heer stadsontvanger heeft wekelijks een som van 8.000 frank van doen om te kunnen voorzien in de betaling der vergoedingen toekomende aan de rechthebbende ingezetenen als ook aan de gevluchte rechthebbende families.
Gij zoudt ons ten hoogsten verplichten, kondet gij een som van 50.000 franken afzenden.
Alzoo zou de stadsontvanger kunnen voorzien tot beloop van 30.000 frank tot einde februari in de mobilisatie vergeldingen en tot beloop van 20 000 frank in de voorschotten om met gereed geld de levensmiddelen aan te schaffen en voorts te verkopen aan onze bevolking.
Verhopende dat gij aan mijn vraag zult voldoen, bied ik U edele M. de Gouverneur, mijn voorgaande dank, de verzekering mijner hoogachting aan.

8 februari 1915 - *Uit het oorlogsdagboek van* **Dr. Paul Debacker**
Médecins de la Grande Guerre – Dr. Patrick Loodts – Francis De Look

Twee dagen later is Paul reeds terug bij zijn bataljon te Adinkerke. Het leven in de loopgraven herneemt, onderbroken door dramatische gebeurtenissen, zoals deze op 8 februari 1915, als men onder een regen van granaten twee gewonden bij de dokter brengt.
" De twee gewonden waren vreselijk verminkt, vooral één van hen was verschrikkelijk om aan te zien; zijn ganse lichaam was één wonde bedekt met vuile modder. De arme ongelukkige kromp ineen van de vreselijke pijn.
Hij wilde zich rechtzetten maar viel terug neer en sloeg zijn hoofd uit wanhoop tegen de vloer. De dappere Hersens ging doorheen de granaten morfine halen, dan gaf ik de ongelukkige 2 injecties met morfine terwijl de aalmoezenier hem het sacrament toediende.
Weldra viel hij in zijn laatste slaap. De andere had een gruwelijke wonde in de buik waarin men wel twee vuisten kon in plaatsen. Hij had enorm veel bloed verloren. Een officier die een vrachtwagen munitie had gebracht stelde voor de gewonde naar het hospitaal Depage in De Panne te brengen. Daar zou de man de volgende nacht sterven .Deze twee mannen werden gewond op amper 400 meter van ons verwijderd."

9 februari 1915 – Baert A.

Gans den dag geweldig geschot. Zeer grote beweging. De Engelsen vervoeren meestal 's nachts.

10 februari 1915 – Baert A.

Helder weder. Duitse vliegmachienen naderen. Vandaag trekken meer dan een uur lang Belgische soldaten voorbij wat veel volk te been brengt. Gidsen, kanonniers, kanons, voorraadwagens, komen uit de Veurnestraat en trekken Reninghelst op.

Op deze dag vertrekt er een brief van het gemeentebestuur van Poperinge naar de commandant van het leger. Daarin wordt gesteld dat het Franse leger in de laatste 5 maanden, verschillende opeisingen heeft gedaan tot een bedrag van meer dan een miljoen frank, waarvan er nog niets betaald werd.
Vandaar dat de burgemeester aan de commandant vraagt om zo snels als mogelijk deze opeisingen te laten betalen. De boeren hebben immers zowel vee, als paarden, als karren en voer zien verdwijnen.
Het merendeel van de opeisingen die gedaan werden door het Belgische leger werden betaald.

11 februari 1915 – Baert A.

Heldere lucht, veel beweging, geen nieuws.

11 februari 1915 - Brievenboek Reningelst

Meneer de Gouverneur
In antwoord op uw schrijven van de 22ste januari laatstleden, hebben wij de eer U te laten kennen dat met het geld welk wij in ons bezit hebben, nog in staat zijn de **mobilisatievergeldingen** te verzekeren tot einde der lopende maand februari.
Voor de toekomende maand maart zal waarschijnlijk het nodige geld ontbreken.
De Burgemeester

12 februari 1915 – Baert A.

De Engelsen trekken voorbij met veel kanons, grote en kleine. Een ½ uur lang trekken Engelse Hindous op, eigenaardig. In Yper werden een 10 tal burgers gedood.

Op deze dag vertrekt er van de Poperingse gemeenteadministratie een brief naar de minister van Oorlog te Duinkerke betreffende **Georges Dave**.
Daarin beschreef de burgemeester de ongelukkige situatie waarin de milicien Georges Dave was terecht gekomen. Hij was van de lichting 1900 en behoorde tot de kanonniers van het artillerie regiment.
Hij had een beenhouwerij te Poperinghe en leefde gelukkig met zijn familie bestaande uit zijn vrouw en zijn twee kinderen. Hij had een goed cliënteel en bevond zich dus in een relatieve welstand. Door de trieste omstandigheden verplicht, heeft hij op de 7de augustus 1914 zijn ouderlijke huis verlaten en het leger vervoegd om ons land in nood bij te staan.
Na de val van Antwerpen heeft hij de Hollandse grens overschreden maar is er in geslaagd om enige tijd later zijn regiment terug te vervoegen.
Zijn vrouw die op het moment dat hij onder de wapens werd geroepen, reeds ziekelijk was, is daarna zwaar ziek geworden en op de 4de februari laatstleden is zij overleden, de twee kinderen achter latend, van een leeftijd van 8 en 5 jaar.

Gezien het overlijden van de moeder, is de vader onvervangbaar geworden om de kinderen te onderhouden en vandaar dat ik U wilde bidden om Georges Dave een ongelimiteerd congé toe te kennen.
Ik doe beroep op U bereidwilligheid en verwacht een positief antwoord en ik wil u zeker verzekeren, meneer de minister, dat indien U deze militair, vader, terugstuurt naar zijn kinderen, deze met al zijn kracht, voor hen zal werken en hun zal verzorgen en U hiervoor steeds dankbaar zal zijn.
Waarna de burgemeester zijn brief besloot.

Jacques Destailleur ging voor mij eens in de bevolkingsboeken neuzen en vond dat Dave Georges in Poperinge geboren was op de 6de mei 1880. Hij huwde op de 9de januari 1916 – 26 jaar oud – met **Louise Lobeau**, *die zelf geboren was op de 23ste september 1882. Ze kregen twee dochters:* Yvonne *(10 juni 1906) en* Marie-Jeanne (*7 februari 1919).*
Uit deze bevolkingsboeken blijkt ook dat Georges de oorlog overleefde en dat hij uiteindelijk op de 6de mei 1952 stierf. Of hij effectief zijn verlof gekregen heeft om voor zijn meisjes te zorgen, komen we echter niet te weten.

13 februari – Baert A.

Zeer slecht weder. Nog veel beweging. Zee hevige kanonschoten gehoord.

De tyfus

Op de 13de februari 1915 krijgen we een belangrijk Koninklijk Besluit dat ook voor Poperinge belangrijk is. Die dag wordt er immers het volgende besloten, met publicatie op de 17de februari:
Artikel 1 – Ieder doctor in de geneeskunde, ieder gezondheidsofficier de geneeskunde uitoefenende in het door de vijand niet bezette gedeelte des lands is er toe gehouden bij de openbare overheid de aangifte te doen van de gevallen van ziekten die besmettelijk zijn of epidemisch kunnen worden, waarvan hij het bestaan zal vastgesteld hebben en die hieronders bedoeld worden:
1 – de typhusachtig koorts
2 – de puistige typhus
3 – de pokken en de varioloïde
4 – de rode koorts
5 – de diphteritis (kroep en keelvliesontsteking)
6 – de rode loop.
Artikel 2 – De aangifte zal gelijktijdig moeten gedaan worden bij de burgemeester der gemeente waar de ziekte vastgesteld werd en bij een opziener van de gezondheidsdienst welke door een ministrieel besluit zal worden aangeduid.
Artikel 3 – Zij zal moeten gedaan worden ten laatste ’s anderensdaags na de vaststelling der ziekte en ontvangstbewijs zal er onmiddellijk van gegeven worden.
Artikel 4 – Zij zal vermelden de dagtekening der vaststelling, de aanwijzing der besmette woning en de aard der ziekte aangeduid door een ordenummer volgens de naamlijst in het huidig besluit opgenomen.
Artikel 5 – Alle inbreuk op deze bepalingen zal gestraft worden met geldboete van 26 tot 100 frank of bij niet betaling met gevangenzetting van 1 tot 8 dagen.
En daarmee werd de strijd tegen de tyfus opgedreven.

14 februari 1915 – Baert A.

Er komen nog altijd Engelse soldaten toe. Slechts weder. De Engelsen voeren al de typhuslijders weg.

15 februari 1915 – Baert A.

Geen nieuws, nog altijd even slecht weder. De Engelsen bereiden een leger van 2 miljoen man voor de aanstaande lente!

16 februari 1915 – Baert A.

Stormnacht. Ongehoorde beweging. Weinig kanongeschut. Men zegt dat er erg gevochten wordt. Minister Berryer bezoekt het Elisabeth gasthuis (Kasteel D'Hondt) een Duitse vlieger komt boven.

Cinquième année. — N° 65. Le Numéro : 25 centimes. DIMANCHE 21 Février 1915.

LE MIROIR

PUBLICATION HEBDOMADAIRE, 18, Rue d'Enghien, PARIS

LE MIROIR paie n'importe quel prix les documents photographiques relatifs à la guerre, présentant un intérêt particulier.

S. M. ALBERT Ier VIENT DE REMETTRE LA GRAND'CROIX DE L'ORDRE DE LÉOPOLD AU Gal JOFFRE

Photographie prise ces jours derniers en territoire belge, lors de la rencontre du souverain et du généralissime. Celui-ci porte encore, sous le bras, le coffret contenant les insignes de l'ordre.

17 februari – Baert A.

Heden en volgende dagen geen nieuws, gewone beweging, geen geschut, slecht weder.

20 februari 1915 – Brievenboek Crombeke – **Landbouwzone**

Net zoals Poperinge en Reningelst – zie verder – motiveert Crombeke waarom men verder landbouwactiviteiten wenst te verrichten gedurende deze oorlog.

De gemeente Crombeke bevindt zich in de zone waar landbouw kan toegelaten orden om de volgende redenen.
1 – Omdat dat gemeente zich op minstens 10 kilometer van de lijn Ieperlee – Boesinghe – Zuydschote – Reninghe bevindt, als oostelijke lijn waar geen landbouw kan toegestaan worden.
2 – De maatregelen die dienen genomen te worden bij het voorzien van de velden geschikt voor de landbouw, zijn volgens ons de volgende:
1 – Dat er een militaire gemandateerde aangesteld wordt om in overleg met de gemeente, te bepalen welke velden er kunnen opgeëist worden voor het installeren van treinsporen of voor andere konvooien.
2 – Dat deze commissie dan formeel beslist over de terreinen, rekening houdend met onder andere de grote van de boerderijen en een maximum percentage van hun areaal. Eén keer de

velden bepaald die mogelijk kunnen opgeëist worden, kunnen deze dan bewerkt worden met vruchten van het vroege jaargetijde.
Verder dient er voorzien te worden dat elke landbouwer minsten een gedeelte weide kan blijven gebruiken, zodat hij niet verplicht wordt om zijn beesten te verkopen.
3 – Verder horen we nu reeds veel klachten over soldaten die nieuwe wegen maken, wat vooral door de ruiters gebeurd, zelfs door de korenvelden en dit zonder militaire noodzaak. Het is moeilijk voor een boer hiertegen op te treden. Kan er daar tegen niets gedaan worden? Kan er geen militaire afgevaardigde aangesteld worden om hun dit te verbieden en om tevens de schade te helpen opmeten?
We bidden de militaire overheid om verder maatregelen in deze zin te nemen en om ons hierover verder te berichten.
De burgemeester Coene

21 februari – Baert A.

Hevig en aanhoudend kanongeschut gans de dag; de straten van Poperinghe gelijken voor het verkeer aan de Champs Elysees van Parijs. Ons papieren geld begint zijn waarde te verliezen. De tekst van de wet verschijnt die de jongelingen oproept van 18 tot 25 jaar.

DE VREESELIJKE STRIJD IN HET POLDERLAND: *Hoe de „Graphic" de schrikkelijke gevechten van man tegen man in het lage en waterrijke polderland van den Yser teekent, naar het verhaal van een ooggetuige.*

22 februari 1915 – Baert A.

Gans de nacht veel geweld en gerij. Een 100 tal Engelse auto's op met soldaten.

22 februari 1915 – Brievenboek SAP 269-2

Rapport van de burgemeester van de stad Poperinghe aan meneer de kolonel Trembloy (Belgische Gendarmerie) als antwoord op de brief van de heer Général, commandant van het Franse leger.
Deze brief is een antwoord op de vraag of de landbouwactiviteiten in de stad al dan niet mogen hervat worden. De burgemeester pleit hierbij natuurlijk van wel en argumenteert als volgt:
1 – De stad Poperinge bevindt zich op een afstand van ongeveer 15 kilometer van het front.
2 – De grond is hier van natuur zeer vruchtbaar en het merendeel van de vruchten die hier geteeld worden zijn bedoeld tot voorziening van de plaatselijke bevolking.
3 – Het merendeel van de activiteiten in de regio zijn landbouwactiviteiten. Indien de landbouwers geen toelating meer zouden krijgen om hun landen te bewerken, zal er ook werktekort in de streek voorkomen die nu reeds geteisterd wordt door ruïne en miserie.
Om de landbouwactiviteiten in het mate van het mogelijke te kunnen hervatten stellen we tevens voor dat de militaire overheden met de gemeentelijke overheid overlegt, om zodoende met minst schade toegang te krijgen tot de gronden die het leger nodig heeft.
Daartoe zullen wij aan de landbouwers die een minimum van 10 hectare bewerken om een gemet of 44 are, te reserveren voor het gebruik van het leger.

23 februari 1915– Baert A.

Dezer dagen trekken in 24 uren altijd 72 treinen heen en weer door de statie van Poperinghe.

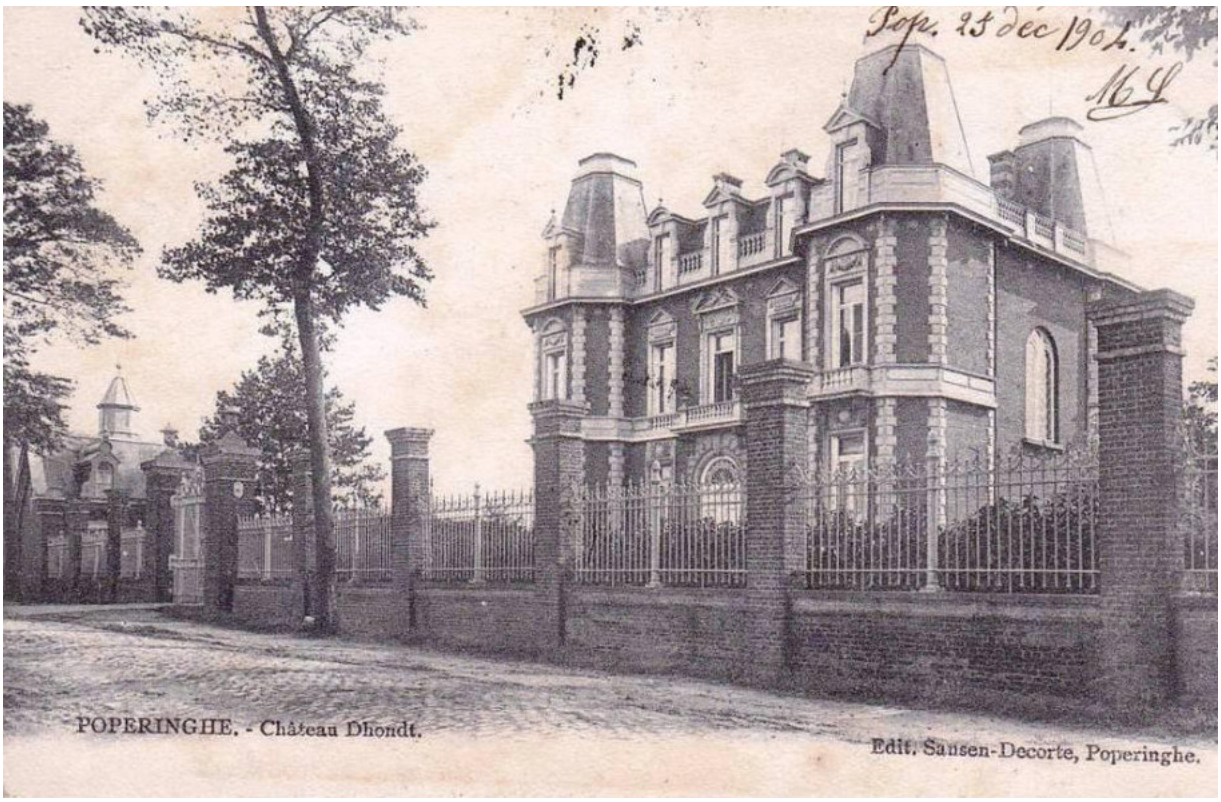

23 februari 1915 – Baert A. – **De tyfus**

De gezondheidstoestand wordt van langs om slechter. Wat het leger aangaat dat kunnen wij moeilijk zeggen, immers de soldaten zijn onbekend en wanneer zij ziek zijn, worden ze aanstonds naar de hospitalen gevoerd, dikwijls eer dat hun ziekte van de burgers gekend is. Docht het schijnt toch dat er vele zijn. Vele krijgen de typhus, ook vele verkoudheden en pleuris, en zeer vele hebben vervrozene voeten, veel meer dan in ’t Frans leger, misschien wel

het vijfde deel der mannen. Wat de burgers aangaat, de typhus woedt met alle geweld ten allen kante van de parochie ne in sommige plaatsen is het in ieder huis te doen. Bij sommige personen zijn het enkel koortsen die enige dagen aanslepen en allengskens passeren. Maar andere krijgen de ziekte dweers door. En helaas hun getal is groot. In ’t begin wierden er geen grote maatregels genomen tegen de besmettelijke ziekten. Doch nu wil men met alle middelen de ziekte te keer gaan en uitroeien.
Te Poperinghe hebben de Engelsen een groot hospitaal ingericht ‘Sint Elisabethgasthuis’ voor burgers – typhuslijders. De eerste zieken die van Dikkebus er naartoe gevoerd wierden hadden het zelve gevraagd. Doch nu voeren de Engelsen ze er zelve naar toe met of tegen dank. Al wie zij van de ziekte aangedaan bevinden moeten weg, “t zij veel, “t zij weinig ziek. Het hospitaal van Poperinghe is reeds vol en nu hebben zij ook het zothuis van Yper ingericht als hospitaal – sedert enige tijd vallen er daar maar weinig bommen meer. In beide hospitalen van Poperinghe en Yper blijven de zieken tot dat zjj dood zijn of buiten gevaar. En zij worden dan verder gevoerd naar ’t hospitaal van St.-Omer. In die hospitalen worden de zieken wel bezorgd door zusters en jufvrouwen van ’t rood kruis. Alles is er buitengewoon proper. De doktoor doet vandaag de visite in al de huizen van de neerplaats, waar de ziekte meest woekert. 7 typhuslijders worden weggevoerd. En van nu voort zullen er wel 3 of 4 te weke weggevoerd worden.
Sommige zieken hebben er niets tegen van naar ‘t hospitaal te gaan, andere integendeel zijn er benauwd van. En daarom zij zullen alle middelen gebruiken opdat hun ziekte niet zou gekend worden. Dikwijls en hunne nadele. Zo zijn er die gedurig zouden moeten in bed blijven en er noghthans bij dage niet durven naartoe gaan uit vreeze van er door de doktoor bevonden te worden. Andere durven geen doktoor halen om de zelfde reden. De doktoors die hier komen zijn doktoor Verbeke van Vlamertinghe en doktoor Van Walleghem van Zonnebeke, vluchteling te Poperinghe. Die doktoors zijn ook verplicht de typhuslijders aan de Engelse overheid kenbaar te maken.

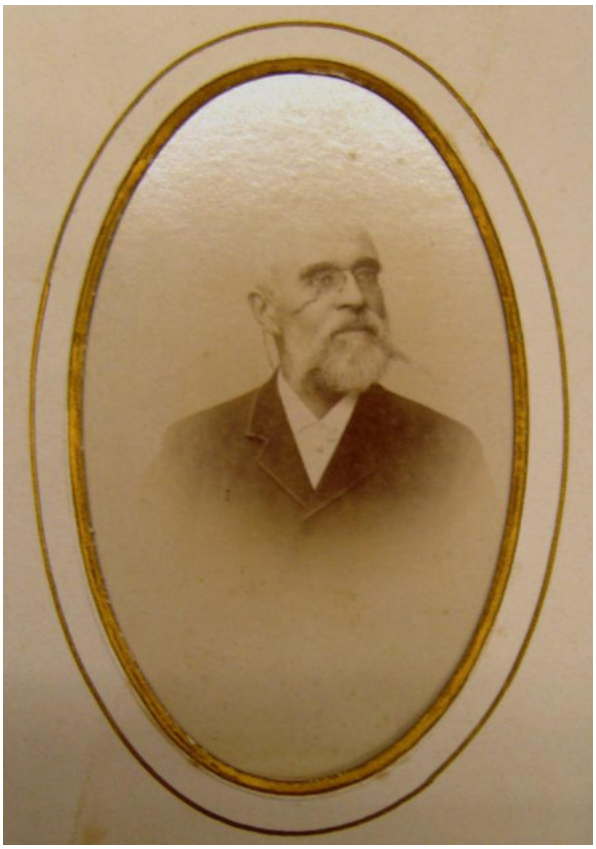

Ere-vrederechter D’Hondt

De huizen waar er zieken zijn geweest worden ontsmet. Men gaat ook overal om de kelders te bezien en het water te onderzoeken. Orders worden gegeven van alle water te ontsmetten met te laten koken een uur lang of nog gemakkelijker met er wat poeier in te doen. Dat poeier mag men gaan halen bij de veldwachter. Ook wordt een algemeen order gegeven van zich te doen vaccineren. Dat is verplichtend en kosteloos.
Die droeve ziekte woekert niet alleen op Dikkebus maar ook geweldig op Vlamertinghe, Yper, Boesinghe, Elerdinghe, zelfs Reninghelst. Al den zuidkant Locre, Kemmel enz.. is het veel beter. Vele personen worden weggevoerd, maar ook vele kunnen hun ziekte verduiken en lijden en sterven hier.

24 februari 1915 – Baert A.

Ongehoorde beweging dezen nacht, ze houdt aan binst den dag. Een regiment Franse jagers te voet op met muziek aan ’t hoofd, ook wet Engelse. ’s Namiddags onafgebroken dof, en zwaar geschut.

25 februari 1915 – Baert A.

Het geschut is verminderd. Een dunne sneeuwlaag bedekt de straten. Engelsen gaan ter rust per autobus Franse jagers op met klaroenen aan ’t hoofd.

DE WINTER OP HET OORLOGSVELD: *Een ijzige wind waait er over de met sneeuw bedekte vlakten van het door den oorlog geteisterde Vlaamsche land.... En op de wegen naar Veurne en Duinkerken ontmoet men de transporten Duitsche krijgsgevangenen, waarvan velen gewond zijn, en die onbeschrijfelijk lijden door de koude en de vorst.... De „Sphere", het Engelsche weekblad, illustreert bovenstaand berichtje van een oorlogscorrespondent naar een schets van een ooggetuige op boven-gereproduceerde wijze.*

De katholieke illustratie

25 februari 1915 – Brievenboek Reningelst

Rapport van de burgemeester van Reningelst aan de heer kolonel Trembloy in antwoord op de brief van de heer generaal, commandant van het 8ste Franse leger.
De gemeente Reninghelst bevindt zich in de zone waar de landbouwactiviteiten kunnen toegelaten worden om de volgende redenen:
Deze gemeente situeert zich achter de directe zone die gebruikt wordt voor de operaties, op dergelijke wijze dat er geen contact is met de vijandelijke troepen. Deze gemeente dient alleen als rustplaats en kantonnementsplaats voor de troepen van de bondgenoten, die uitrusten van de gevechten nadat deze verscheidene opeenvolgende dagen in de tranchées verbleven hebben. Deze zijn gelegen in een andere gemeente waar het front zich bevindt. De gemeente wordt doorkruist door verschillende wegen, verhard en onverhard, leidende in alle richtingen

en die gemakkelijk toegang geven tot het dorp en de verschillende gehuchten en hoeves; zelfs voor het zwaardere vervoer.
Uit deze situatie resulteert dat alle graanvelden ingezaaid kunnen worden. De graanproductie is voor het onderhoud van de bevolking levensnoodzakelijk en zal de hongersnood tegengaan. Het is te voorzien, om niet te zeggen, zeker, dat de boeren al hun velden zullen bezaaien en bewerken met granen tot onderhoud van de bevolking en de dieren. Daarbij zal men vlas, chicorei voor de koffie en suikerbieten minder inzaaien.
De hopteelt zal noodgedwongen verminderen, omdat de hoppepersen ende ijzerdraad, noodzakelijk tot de montage van de hopvelden, weggenomen zijn door de troepen voor het herstel van de wegen en als brandhout voor het koken van het eten.

LE MIROIR 7

UN ALLEMAND MORT DE FROID PRÈS D'ARRAS

Ce cadavre a été trouvé gelé dans la position où il était tombé, à Blangy

Durant les derniers jours de janvier, le froid a été particulièrement vif sur le front. A Blangy, faubourg d'Arras, on a découvert dans une ferme, un Allemand qui, blessé, s'était traîné là pour y mourir. La bise glaciale l'ayant saisi pendant la nuit, il se figea dans cette attitude effroyablement douloureuse, les traits révulsés, les mains crispées par la souffrance en un geste où il y a à la fois de la supplication et de la malédiction. Pour le faire photographier, les soldats l'ont dressé contre une échelle.

Om de klaarliggende en reeds ingezaaide graanvelden te beschermen, dient bevolen te worden dat zowel de artillerie als de infanterie, mits zware boetes, niet meer mag doorkruisen en schade toebrengen, niet om naar het kantonnement te gaan of om dit te verlaten. Daarbij dient ook bepaald te worden dat de troepen de wegen niet mogen verlaten, waarop streng toezicht dient gehouden te worden om het misbruik tegen te gaan.

Le Miroir –met dank aan P.J. Desegher

Men heeft immers kunnen vaststellen dat de Britse troepen de graanvelden compleet vernietigd hebben door de velden met hun paarden te doorkruisen Men zou zeggen dat zij dit voor hun plezier dergelijk vandalisme pleegden.
Indien voor het belang van de dienst, het leger weiden of velden nodig heeft, dan zou dit in overleg dienen bepaald te worden, waarbij men de graanvelden beschermd en andere plaatsen

gaat zoeken. Eén maal een beslissing genomen, dient men dan de landbouwers zo snel als mogelijk hiervan op de hoogte te brengen. …
De burgemeester

25 februari – Brievenboek Crombeke

Aanzoekschrift wegens muil- en pootplaag Kinget Jules
Mr. C. Plaetevoet – veearts Rousbrugge – Wij hebben de eer Ued. kenbaar te maken dat de heer Kinget Jules ons op heden bericht heeft dat in zijn stallen de muil en pootplaag uitgebroken is en dienvolgens bidden wij Ued. dit geval te gaan waarnemen.

26 februari – Baert A.

Een weinig vorst. Weinig geschut maar veel geweld. Een Duitse vlieger in de verte. Gisten en vandaag werd De panne erg beschoten. Een afdeling Engelse mitrailleurs op motocycletten komen toe en kamperen bij de Ste. Bertenskerk.

27 februari 1915 – Baert A.

Nog al veel beweging al de vreemdelingen in Poperinghe verblijvend moeten hun naam, ouderdom enz… binnen de 3 dagen aangeven. Heden worden 10 volwassen personen begraven waaronder Louis Buylede, oudste burger der stad (94 jaar). **Een protestantse dienst in 't college.**

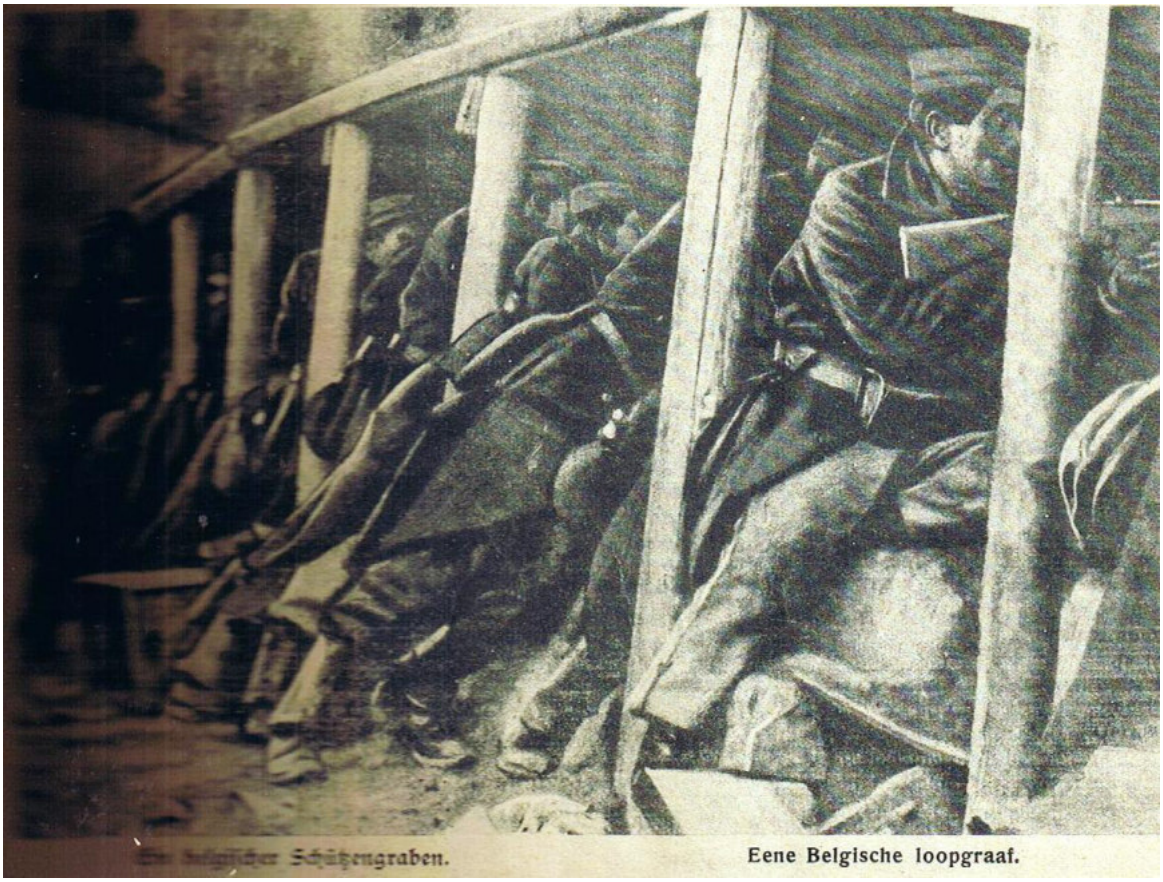

Uit de Kriegskurier met dank aan M. Desmyter

Reningelst – 27 – 2 – 1915 – Brievenboek – Het paard van Gontier

Aan de minister van Oorlog te Havre
Meneer de minister

Ik heb de eer om U hierbij een kopie te bezorgen van de requisitiestaat en van de meubelen die opgeëist werden tot een som van 1500 frank.
De rechthebbende, de heer Gontier Jules van Reningelst, heeft deze staat bij de agent van de schatkist te Ieper, momenteel residerende te Poperinge, aangeboden om deze betaling te verkrijgen. De agent van de nationale bank heeft verklaard dat hij in staat zal zijn om deze betaling te doen, indien het betalingsbewijs aanvaard wordt door het Engelse leger. Dit leger weigert echter deze schuld te betalen met als reden dat deze schuld hen niet aangaat.
Vandaar, meneer de minister, dat ik U bid om de goedheid te hebben, mij aan te wijzen wie deze opeising bij Gontier moet voldoen om zodoende op korte tijd het verlies van zijn paard te vergoeden.
De burgemeester

28 februari – Baert A.

Heldere lucht, veel wind; Gewone zondagse beweging. Nog altijd geen kanongeschut. Om 10 uur 's avonds, bij een helder maneschijn horen en zien wij **een vliegmachien** boven de stad zweven. Eigenaardig. Daarna zien wij de zoeklichten.

Uit Le Miroir- Februari 1915

Tamboryn Constant: De executie van Franse soldaten te Elverdinge & Proven

Mijn grootvader was **Jozef Vandermarliere** en hij was de zoon van **Henri Vandermarliere** en **Charlotte Tamboryn**. De broer van Charlotte was **Constant Tamboryn**, de schoolmeester van Elverdinge.
Hij was geboren op de 29ste mei 1864. Eerst werd hij hulponderwijzer in de Oefenschool gehecht aan de Normaalschool van Torhout van de eerste oktober 1887 tot de 30ste oktober 1888. Daarna werd hij er hoofdonderwijzer tot 30 september 1894.

Toen was het tijd om weer naar Elverdinge te verhuizen. Daar werd hij schoolhoofd en zou dat blijven tot de 3de juli 1923.
Meester Tamboryn bleef in de oorlog zo lang als mogelijk in Elverdinge. In zijn 'Geschiedenis van Elverdinghe voor, tijdens en na den grooten oorlog 1914 – 1918', waarin ook een oorlogsdagboek van hem verwerkt is, vertelt Paul Tamboryn over zijn vader Constant, het volgende:

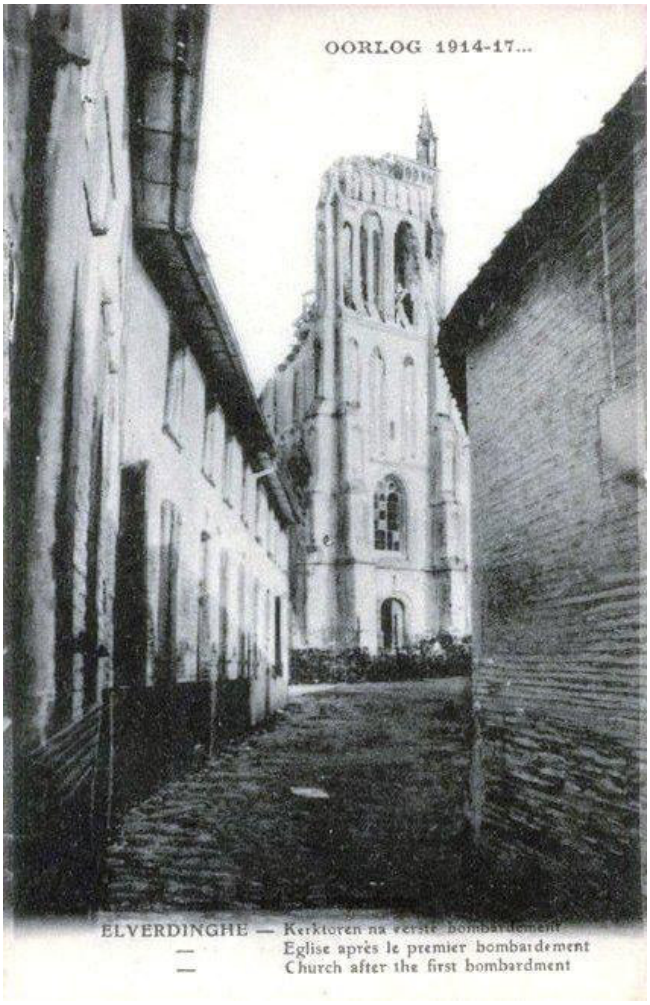

Februari 1915 -
De Franse krijgsraad die in de raadszaal van het 'Gemeentehuis' zetelde, veroordeelde twee soldaten ter dood. De militaire auditeur, die de zeer zware straf eiste, logeerde in de kapelanij in de Bollestraat gelegen. Zijn naam is ons ontvlogen.
Eén der ongelukkigen wachtte zijn tragisch einde af in de muziekzaal die aan ons huis paalde. Mijn vader kreeg er kennis van door een officier die in ons huis logeerde.
Hij had danig graag dien ter dood veroordeelde eens gezien, en, daar er rechtstreekse verbinding was tussen ons huis en die zaal, viel het niet moeilijk de man te bereiken.
Hij stak de deur open en trad de vunzig riekende en met stro bestriebelde plaats binnen.
Hij verwachtte in 't aanschijn te komen van een soort galeiboef, doch wanneer hij een innemend man met goedige ogen en zacht gelaat daar gebonden op stro zitten zag, kon hij een kreet van verrassing moeilijk onderdrukken. Vader trad nader, bekeek den gendarme die niet roerde en durfde het aan de gevangene aan te spreken.
Maar is het gij die morgen zo sterven moet?
Een snik rees in zijn keel en een paar warme tranen puilden uit zijn mooie ogen en met een gezicht om er voor op uw knieën te vallen, stamelde hij: 'Ja, mijnheer'.
Een poos. Vader zag de tranen over zijn wangen rollen. Ze bleven in zijn struiveligen baardhangen.
'Maar vriend, wat hebt ge toch gedaan om zo een grote staf op te lopen?'
'Och ziehier, mijnheer de onderwijzer, ik ben vader en heb ginder in mijn land, Bretagne, een vrouw en vier kindertjes wonen die nog zo hun vader van doen hebben. Ik wist dat ik onvermijdelijk in stuken zou zijn geschoten bij die hevig gebombardeerde brug van Boesinghe en liep, spijts harde vermaningen tot driemaal van mijn post. Deserteren dat kwam me nooit in 't hoofd, doch mij wat veiliger bergen… niet voor mij, mijnheer! Dat zal mogen mijn leven kosten…'

En de man ging zodanig aan ’t wenen en verborg zijn snikkend hoofd onder zijn van werken verweerde handen dat vader geen woord meer plaatsen kon en heel ontroerd de zaal verliet om ons vol medelijden ’t hartverscheurend verhaal kond te doen.

De andere veroordeelde had zich zelf aan de rechter wijsvinger gewond. De aalmoezenier die hem laatst zag, liet mij ook weten dat het een brave jongen was waarop er maar dat te zeggen viel, dat hij met de schrik op ’t lijf geboren was. Dit ook had hem tot die gewraakte daad gedreven.
Nog voor de eerste morgenschemering werden ze naar ’t park van ’t kasteel geleid tussen een gendarme en een soldaat, bajonet op ’t geweer…
Toen wandelde ik slapeloos mijn kamer rond en bad voor die twee ongelukkigen die toen een lijden te doorstaan hadden sterker als geen. Door uw eigen vrienden neergeschoten worden als een vuige hond!
Ik trok mijn venster open om nog beter het losbranden van het ontzettend salvo te horen. Het eerste licht verjoeg reeds de sombere nacht en moet ook nog eventjes de ter dood veroordeelden gesteeld hebben, toen al met eens de oorverscheurende losbranding de bewoners van de gemeente kond kwam doen, dat twee jonge levens, twee mensen die mooi geleefd hadden en voort mooi wilden leven, door eigen volk ter dood gebracht werden.
Men begroef de twee lijken op ’t Frans kerkhof, dat lag langs het Kapelaanstraatje achter de noordmuur van ’t park.

Uit betrouwbare bron kon ik vernemen dat er, gedurende de oorlog, in ’t park van Elverdinge twaalf soldaten gefusilleerd werden. Daaronder was er één Duitse krijgsgevangene. Constant Tamboryn haalt ook nog de executie aan van 6 Franse soldaten te Proven.

Het fusilleren van zes Franse soldaten te Proven - Pierre Tailliez

Constant schrijft in een voetnoot: In het aangehaalde boek wordt ‘Proven’ niet vernoemd. De plaats waar de tragische gebeurtenis zich afspon, weet ik van de schrijver zelf.

Tot in de minste bijzonderheden wordt in het boek ‘Recits d’un prêtre soldat’ geschreven door E.P. Tailliez, jezuiet, het fusilleren verhaald van zes Franse soldaten, die te Proven hun doodstraf opliepen.
Dar dit niet tot de geschiedenis van Elverdinghe behoort ken met reden opgeworpen worden, doch ik wil toch die enige bladzijden vertalen die over die griezelige gebeurtenis handelen, omdat die arme stakkerds zoveel dagen te Elverdinghe verbleven hebben, omdat de aalmoezeniers die hen laatst ter zijde stonden voor vele Elverdinghenaren geen onbekenden zijn. Dezen die gedurende de oorlog de plaats bewoonden, kunnen zich nog goed de divisie-aalmoezenier, l’abbé Henry herinneren, die grote, statige priester met zijn zwart bonten hoofddeksel en ook wel de voornoemde pater met zijn brede schoudermantel en klein politiemutske. Ik wil dat feit ook nog aan de Elverdingsche bevolking kenbaar maken opdat de gelijkaardige tragische gebeurtenissen die zich op onze gemeente voordeden, klaarder zouden belicht zijn.
Het beroemde regiment voetvolk, het 69 – le six neuf – had de gevechtslinie verlaten en bracht zijn rustdagen te Proven door. Pierre Tailiez verhaalt in zijn werk vanaf blz. 148 tot blz. 159 het volgende:
Ik hoor rond middernacht een zenuwachtige tok, tok op de deur van mijn slaapkamer. Ik spring recht en een stem meldt: ‘De bevelhebber N… die het eerste bataljon aanvoert laat u zeggen dat ge morgen vroeg te dood veroordeelden zult bijstaan. Wees te 6 uur rechtover de wachtpost.’

’t is zes uur en nog donkeren nacht wanneer ik daar aankom. Ginder staan achter hun geweren in rotten een zestigtal mannen. Het is het executiepeloton, samengesteld uit korporaals en onderofficieren. De bevelhebber komt dadelijk naar mij toe: ‘Droevig werk, heer aalmoezenier,’ zegt hij en terzelfdertijd duidt hij een man aan die me naar de hoeve leiden moet, waar ik de gevangenen vinden zal. Ver is het niet: zo wat een goed honderd passen, voorbij de kerk en het kerkhof, links een straatje ingeslagen en we zijn er.
De luitenant van de rijkswacht komt voor: ‘Ge zijt met twee priesters om het werk te verdelen, l’abbé henry en gij. Er zijn zes veroordeelden. De aalmoezenier Henry zal dadelijk hier zijn.’ Op mijn aanvraag wordt er een kamer gereserveerd, waar wij alleen kunnen zijn, terwijl aan de deur door gendarmen de wacht wordt gehouden.
Een veroordeelde wordt binnengeleid…
Aalmoezenier Tailliez beschrijft zijn onderhoud met de twee mannen die hij zelf ondervroeg. Een ervan, een zekere Pierre L…, is een christelijke jongen die gelaten zijn straf aanvaardt.
‘Ik heb bijna iedere dag van mijn elven mijn ‘Wees Gegroet gebeden’, stamelt hij – ‘Neem hier deze medalje van Onze Lieve Vrouw.’
Hij aanvaardt ze met beide handen, doch brengt in: ‘Ware het niet best ze in de zak van mijn kapotjas te verbergen, of in mijn broekzak… voor de kogels?’ … Nu ja, ik geloof dat de beste plaats mijn broekzak is.’
‘Voor de kogels!’ dat doet mij rillen.
‘ja, zeg ik, steek ze daar maar.’
De andere jongen is totaal geknakt. Zijn biecht spreken dat doet hij nog, doch vindt dat het voor hem niet noodzakelijk is ter Heilige tafel te naderen. De overige vier worden door aalmoezenier Henry gehoord. Twee van die laatsten zullen met Pierre L… communiceren, een ander wil van niets horen en braakt zelfs grove godslasteringen uit, de vierde is een minderwaardig persoontje, dat zich toch tot de biecht bewegen laat.
Aalmoezenier Tailliez loopt rapt naar de kerk en komt terug meet Onze Lieve Heer die dan in ’t hart daalt van de drie besten.
Stillekens aan verrijst de dageraad en de stoet krijgt order vooruit te marcheren.
Pierre stapt eerst vooruit. Een gewapende gendarme en een soldaat, bajonet op ’t geweer gaan langs weerskanten van hem. Ik vergezel dien eersten groep. De andere vijf volgen op kleine afstand. Allen zijn gewillig we betreden de vredige weide waarboven een teder grijze smoor hangt die al de dingen die we zien verdoezelt en als ’t ware vergroot.
We komen in ’t midden en ‘k ontwaar al met eens twee niet evenlange rijden mannen, het geweer aan de voet. De blikken van de veroordeelden doorflitsen het sombere waas en vallen met ontzetting op de gewapende rotten. Uit de ogen van mijn ongelukkige Pierre schieten er vlammen als ware hij een opgejaagd beest. Een bittere emotie jaagt uit die zes jonge borsten een benauwelijke zucht.
‘Houdt moed, beste jongens, weest kalm en denkt alleen aan God’.
We gaan wat meer rechts op, in de richting van een lange afsluitingsmuur. De akelige plaats waar na weinig tijd bloedige lijken zullen hangen is aangeduid door zes in de grond geplante palen. Ze meten zo hoog als een knielende man en staan op ongeveer tien passen van elkaar op behoorlijke afstand van de muur.
Men houdt Pierre staande voor de eerste paal. Ik zie dat de jongen innig bidt. Zijn gendarme bindt een doek van zwarte lustrine voor zijn ogen die weldra voor ’t aardse licht zullen stijf gesloten staan,. Hij doet hem knielen en maakt zijn handen vast achter het hout. Hij stamelt niet het minste woord en maakt geen enkele tegenbeweging. Met de vijf andere handelt men als hier. Daar ook geen tegenstribbeling. Nog een laatste keer stap ik tot dicht van mijn jongen, terwijl hij als een lam daar geknield en gebonden zit. Zacht blijden mijn handen over zijn klam gezicht: ‘jongen, nu moet ge moed hebben, tot weder ziens mijn kind.’

Hij antwoordt niet meer. Op een pakkende manier heeft alles zich voltrokken. De ontknoping zal nu niet lang meer uitblijven.
De mannen van de wacht trekken zich nu vlug en ver achteruit om buiten het bereik te zijn van de terugspringende kogels. Zonder ophouden bid ik voor de zielen die weldra met God zullen af te rekenen hebben.
‘O Heer, heb toch medelijden met allen, doch vooral met Pierre!’
Brutaal breekt een stem die mysterieuze stilte en werpt me uit mijn ingetogenheid. ’t Is de kapitein die luidop de veroordeling afleest. De heldere stem beeft. Terwijl onze oren hun best doen om enige brokjes van die veel te rap uitgebracht woorden te vatten, gaat de bevelhebber van het peloton, de blanken sabel in de wind, vlug enige stappen vooruit. Hij steekt daar zijn wapen de lucht in en onmiddellijk stapt het peloton tot op zes stappen van de veroordeelden. Ze leggen aan zonder meer. Acht en veertig geweren zijn op zes jonge borsten gericht. Snel en zenuwachtig rollen er nog klanken rond onze oren. Almeteen doorklieft de officier met een korten kap de lucht en een ontzettende salvo brandt los. De lichamen van de slachtoffers zakken als bloedige klompen neer. De hersens van Pierre zijn overal rondgespat en zijn borst is door verscheidene ballen doorvreten; een onder officier, de revolver in de vuist stapt op ieder neergeschoten neer en jaagt in de slaap of in de hartstreek het genadeschot.
Al deze verscheidene verrichtingen, voorbereid tot in de puntjes , werden vlug en onberispelijk voltrokken.

De officier van het executiepeloton beveelt op luide toon: ‘Links weg’.
De manschappen laten de plaats vrij voor een ander afdeling soldaten, die juist achter de eerste, gedurende de executie de wapens moesten presenteren. Deze trekken nu met gemeten stap voorwaarts en defileren voor de in flarden geschoten makkers. Ik nader de ineengezakte vormeloze lichamen en verschiet me bijna dood, wanner ik met ontzetting vaststel dat er nog één leeft. Ui de boezem van de derde immers welt er een snik die uitsterft in een lang schuifelend gerucht! Met een scherpen kreet roep ik de officier van de rijkswacht: ‘Haast u rap langs hier en doodt die jongen, ge ziet wel dat hij nog ademt.’

Boven de stille weide weerklinkt het laatste schot. Nu is ’t wel met dat leven afgelopen.
Een dokter gaat bij ieder dode, bekijkt de kwetsuren om zijn verslag op te maken. Heel ontroerd komt de luitenant van de rijkswacht naar me toe en drukt me met eerbied de hand: ‘Wat waren ze bewonderenswaardig’ zo niet de minste moeite hebben met zes. Noch tegenstribbeling, noch woord. Niets! En dan die Heilige communie in mijn bureau.’
En in zijn ogen blinken twee grote tranen.
Brancardiers komen toe en nemen de lichamen van de palen om ze zonder de minste ceremonie naar het kerkhof te dragen. Het is maar weinige stappen ver en ik vergezel uit medelijden de nare lijkstoet. ’t En duurt niet lang eer de commandant me bij het gemeenschappelijk graf komt vervoegen. De putmaker die een man van de streek is, haalt de laatste schoppen aarde boven. In tussen tijd lees ik de laatste gebeden, tijd valt er immers niet te verliezen want vooraleer ’t dorp wakker wordt, moet alles zijn gevaagd. Toch hebben we nu nog een schouwspel te beleven dat onze strakgespannen zenuwen best niet hadden gekend. De Vlaamse putmaker in ’t holste van de nacht door Franse gendarmen gerequireerd, heeft om ’t akelig werk te verrichten meer dan veel gedronken. Een sombere groeve delven in de dichtste duisternis voor zes gefusilleerden dat vraagt alkohol…
Wanneer hij dan ook van uit zijn graf de berries ziet afkomen die nog druipen van ’t rode bloed, wanneer hij die stukgeschoten lichamen ziet verhandelen, begint hij zijn hoofd te verliezen… hij loopt als een gevangen wild beest weg en weer zijn put af, maakt allerhande belachelijke grimassen, en klaagt en zucht dat ’t een aard heeft. Eindelijk toch neemt hij ’t eerste lijk en schikt het behoorlijk in de put., doch nu begint hij te wenen, te wenen en zet zich op zijn knieën, maakt en hermaakt zijn kruis al herhalende: ‘Jezus Maria! Jezus, Maria!’
Men reikt hem ’t tweede lijk over en met benauwde handen raakt hij het aan om dadelijk na de zinking ’t zelfde gek spel te herbeginnen. De commandant trappelt zenuwachtig op de grond en roept ineen op een toon die geen wederwoord duldt: ‘Maakt dat die sukkelaar hier vandaan komt!’
Een brancardier steekt zijn hand de putmaker toe, die met één enkele sprong nu de groeve verlaat en naar geen verdere uitleg wacht. Al wankelende als een zinneloze ontvlucht hij dat luguber tafereel dat ons meer onverschillig laat, omdat we reeds zoveel pijnlijke zaken ontmoetten. Ik spring zelf in de gapende groeve en schik de laatste lichamen. Na het aflopen van het smartelijk werk neemt men een kruis waarop enkel de namen en de datum staan en plant het in de vers omwoelde aarde. Nu nog een laatste ‘De Profundis’ en we verlaten ’t kerkhof.
Nog dezelfde avond kwam ik bij onderofficier Bouyer, seminarist, die deel uitmaakte van het executiepeloton. Dadelijk waren we met ’t groot feit van de dag bezig.
‘Op ’t slagveld neergeschoten worden, zegde hij, is toch zo verschrikkelijk niet!’ ..; en dadelijk had ik het over de armen Pierre, die zich zo prachtig voorbereid had.
‘Kijk, zeg ik, ’t was de jongen die daar de eerste, rechts vast lag.’
‘Ja! En ’t is ook juist deze waarop ik geschoten heb. Heel onze groep kwam overeen goed te viseren om onze man alle lijden te sparen. We zouden vierkogels voor ’t hoofd bestemmen en vier door het hart, zo handelden we dan ook, ik schoot in ’t hoofd…’
Pierre Taillez besluit met te zeggen dat hij daar de lastigste dag van de oorlog kende. Pierre L… herinnerde hij zich dikwijls en ieder maal vraagt hij aan God, zo goed voorbereid als hem te mogen de dood ingaan.

Gerard Acke, stelt in het boek **‘De laatste getuigen’** dat de hoofdonderwijzer Constant Tamboryn met zijn vrouw en vijf kinderen wekenlang de nacht bij hen doorgebracht. heeft. Toen het echt te gevaarlijk werd, vertrok meester Tamboryn naar Frankrijk.
Eerst was hij leraar in natuurlijke wetenschappen en wiskunde aan ’t bisschoppelijk college te Niort. Daarna stichtte hij met E.H. Vandaele, aalmoezenier der Belgische vluchtelingen, een

eerste Belgische school voor kinderen van vluchtelingen te Niort en in 1916 stichtte hij er een tweede te Epannes, gemeente bij Niort gelegen alwaar hij ging wonen op ’t kasteel van de generaal graaf de Cugnac. In ’t jaar 1919 kwam hij terug naar Elverdinge en hield er school in ’t voorlopig houten gebouw op de steenweg naar Yper over het park van ’t klein kasteel.
De nieuwe school gelegen op de steenweg naar Boesinghe werd geopend daags na H. Sacramentsdag 1923, doch meester Tamboryn mocht in ’t nieuw gebouw geen les meer geven. Hij stier een maand nadien.
Zijn elven was één toewijding aan de jeugd. Hij schreef met meester Vermersch van Woesten verscheidene schoolwerkjes die zeer veel opgang maakten.
In 1908 gaf hij de Geschiedenis van Elverdinghe uit.
Zijn begrafenis had plaats op zaterdag 7 juli 1923 en was een indrukwekkende grootse manifestatie. Op zijn bidprentje staat er geschreven:
Elverdinge verliest in hem een zijner voornaamste ingezetenen en het onderwijs een ware meester.

Ambulance te Veurne

LA TROUVAILLE D'UN SOLDAT BELGE A PERVYSE

Tableau 8. Motifs des plaintes suivies du passage en conseil de guerre par année (CG 3e DI)

Motifs	1914 (08-12)	1915	1916	1917	1918	1919 (01-03)	1914-1919
Désertion	5	16	172	224	161	27	*605*
Abandon de poste	41	29	135	213	104	17	*539*
Outrage(s)	6	33	44	39	19	4	*145*
Vol(s)	10	16	26	15	20	8	*96*
Refus d'obéissance	–	9	28	29	10	2	*78*
Ivresse	1	34	16	12	–	2	*65*
Voies de fait	–	13	21	19	3	–	*56*
Coups volontaires	–	6	5	7	2	–	*20*
Mutilation volontaire	2	6	7	–	–	1	*16*
Fabrication de fausses feuilles de route, falsification, usage de faux	–	–	2	9	3	–	*14*
Dissipation d'effets	3	2	–	3	2	2	*12*
Abstention de se rendre à son poste en cas d'alerte	–	6	5	–	–	–	*11*
Rébellion	–	1	7	1	1	–	*10*
Pillage	–	–	–	–	7	–	*7*
Abus de confiance	1	1	–	2	1	1	*6*
Provocation de militaire à la désobéissance	–	1	1	3	–	–	*5*
Port illégal d'insignes, de grades,...	–	–	2	2	1	–	*5*
Violation de consignes	–	–	4	–	–	1	*5*
Attentat ou outrage public à la pudeur	–	1	–	3	1	–	*5*
Espionnage	1	–	3	–	–	–	*4*
Homicide involontaire	–	1	1	1	–	–	*3*
Bris d'armes	–	1	–	2	–	–	*3*
Chasse interdite	–	–	–	–	1	1	*2*
Propagation de bruits, désordre et panique	1	–	–	–	–	–	*1*
Tentative de meurtre	–	–	1	–	–	–	*1*
Dépouillement de cadavre	–	–	–	1	–	–	*1*
Blessure volontaire à un cheval	–	–	–	1	–	–	*1*
Total	**71**	**176**	**480**	**587**	**336**	**60**	***1716***

Emiel Vercoor – H. Norda

Niet houdlijk meer, de borstweer langs de diepe grachten
Doorklieft een moordend staal. De kampers zijn gewond
En sluipen bin'. Zij schuilen onder d'houten schachten,
Mar beven niet, wijl schokt en davert de oude grond;
De storm houdt aan en wast; de kogels zoeven, fluiten,
Daar staan nog, bloot en blank, met zelfschot fier belaan
Gespannen voor hun kar, alleen, twee honden buiten
Och God! Zucht hij, ik wou die honden bingedaan.
Ge waagt uw kop, roept men. Vergeefs wil 't men beletten;
De grachten uit, vat hij 't gerei en neemt de wijk.
Nu zijn ze schotevrij! Hij meent reeds voet te zetten
In d'open gracht, valt boomslag om en is een lijk.
O! Gouden hert! Ge bracht uw honden goed in d'haven
Doch liet er zelf uw lijf! Men toogt een plekske land
En zegt: daar ligt Emiel, ons vriend, ons held begraven.
In 's Hemels veiligheid God leid' hem bij zijn hand.

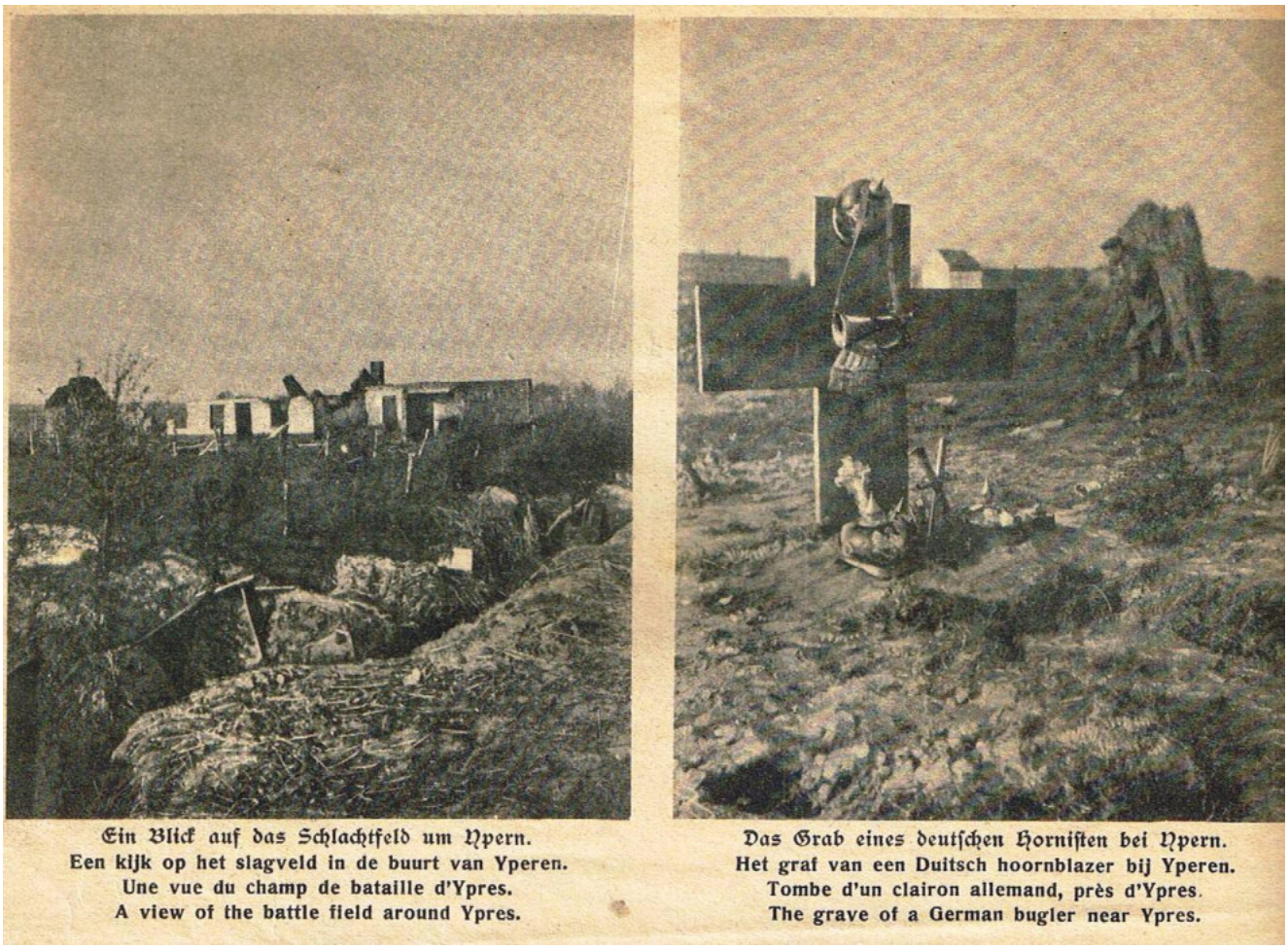

Ein Blick auf das Schlachtfeld um Ypern.
Een kijk op het slagveld in de buurt van Yperen.
Une vue du champ de bataille d'Ypres.
A view of the battle field around Ypres.

Das Grab eines deutſchen Horniſten bei Ypern.
Het graf van een Duitsch hoornblazer bij Yperen.
Tombe d'un clairon allemand, près d'Ypres.
The grave of a German bugler near Ypres.

Beelden uit de Kriegs Kurier van de Duitsers met dan kaan Miel Desmyter

Kämpfen um Ypern. Blick in einen englischen Schützengraben.

De strijd om Yperen. Kijkje in eene Engelsche loopgraaf.

Les combats d'Ypres. Une tranchée-abri des Anglais.

The battles around Ypres. View of an English entrenchment.

Marins allemands devant leur réduit dans les dunes d'Ostende.

German sailors before their shelter in the dunes near Ostend.

SUR LE FRONT DE L'YSER 16/7/1915

Un boyau de communication qui traverse plusieurs maisons, des granges, des cours de fermes, pour aboutir aux tranchées, le long du canal.
On voit, au fond, les arbres qui bordent l'Yser.

LA LETTRE DU FRONT. — Celui qui l'écrit.

LA LETTRE DU FRONT. — Ceux qui la lisent.

Nummer 152 **Doos Gazette** **maart 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Paters vaatje.

Daar uit tapt men den lekkerſten drank, dewijl de Paters van het beſte plegen voorzien te wezen. Dat is dan *voor den Pater en de Mater; maar niet voor 't gantſche convent.*

Uit 'De nederduitsche spreekwoorden' door Carolus Tuinman – 1720

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 560 lezers

Beste abonnee

Al bij al is dit weer een volledige oorlogsgazette geworden.

Als je Paul McCartney *wenst te zien met zijn 'Pipes of peace', zijn homage aan kerstmis 1914 ga dan naar:* https://www.youtube.com/watch?v=sa7Wwmuo9yY

Op vrijdagavond – was het de vernissage van de tentoonstelling rond **oorlogsaffiches in het Rijksarchief te Brugge.** Dat staat op nummer 4A van de Predikherenrei – 8000 Brugge.

Naast het natje van de vernissage en de inleiding op de oorlogsaffiches kon je ook genieten van een optreden van de Westlandlopers. Zij brachten immers als tussendoortje een 5 -tal authentieke Vlaamse oorlogsliederen
Zij speelden achter volgens:
- Brief van het Front van Speenhoff- de enige echte 'Les mademoiselles d'Armentiers' - het gruwelijke lied 'Uitwerking der vergiftigde gasbommen' - het plezantste oorlogslied: 'Nieuwjaarsbrief aan de keizer' en het ontroerende ' Nooit geen oorlog meer'.

Op 18 april spelen de Westlandlopers te Veurne

100 jaar geleden: Den Grooten Oorlog

1 maart 1915 – Baert A.

Heldere lucht . 's Namiddags dondervlagen en sneeuw. Nog wat Schotlanders komen toe. Geen te grote beweging. Het college opent de klassen voor de 4 laagste leergangen.
Van Walleghem
Z.H. de paus heeft de previligie verleend aan de soldaten die denzelfden dag naar de tranchees moeten van te communiceren zonder biecht in ' t bijzonder en zonder nuchter te zijn. Een algemene biecht wordt gesproken door al de soldaten te samen en dan een algemene absolutie. Het is de eerste maal dat hier in onze kerk van die prévilegie gebruik gemaakt wordt.

2 maart 1915 – Baert A.

Nog altijd kalmte. Immer veel sterfgevallen.'s Namiddags komen nog al wat Engelse en Franse toe. Een overgroot kanon getrokken door een tracteur loopt voorbij.

Van Walleghem
2 maart – Rond middernacht doen de Engelsen rond Sint Elooi een attaque. Zij pakken 3 tranchees doch de Duitsen pakken ze weer. De Engelsen hebben grote verliezen. Wel 100 doden op St. Eloi alleen en zeer vele gekwetsten. De auto's kunnen ze niet zeer genoeg vervoeren. Zij moeten ze in de kerk leggen in afwachting. Het gevecht was hevig met de bayonnet. De troepen die gevochten hebben zijn meest Canadezen. Het is 14 dagen dat zij hier in Frankrijk toegekomen zijn. Aan het wezen zelve kan men zien dat de type verschilt met de Engelsen. Hun kostuum is wat groener. Vele spreken Frans. Ik wordt geroepen bij een katholiek Canadees major die dodelijk gewond in 't klooster ligt;

IN DE BELGISCHE LOOPGRAVEN.

De mannen, die in de eerste linie loopgraven hebben dienst gedaan, verblijven, om weer eenigszins op rust te komen, enkele dagen in de tweede linie.

3 maart 1915 – Baert A.

Slecht weder. Geen geschut. Veel Franse soldaten komen toe, verscheidene bataillons; d'eene met klaroenen, d'andere met muziek aan 't hoofd. De beweging was weer overgroot. Er zijn omzeggens geen kolen meer in de stad.

4 maart 1915

Stille nacht. Nog nooit was de beweging zo groot: onbeschrijfelijk. Uren lang komen Franse soldaten toe met muzieken en klaroenen. Andere al te voet. Autobussen heen en weer met soldaten, Engelse en Fransen. Gezien 200 schottelanders met hunne doedelzakken of fiffers. Men beweert dat we ons aan een grote slag mogen verwachten en aan de spoedige bevrijding onze streek. Concert der Engelsen in de tekenschool. Yper wordt nog beschoten, evenals Veurne.

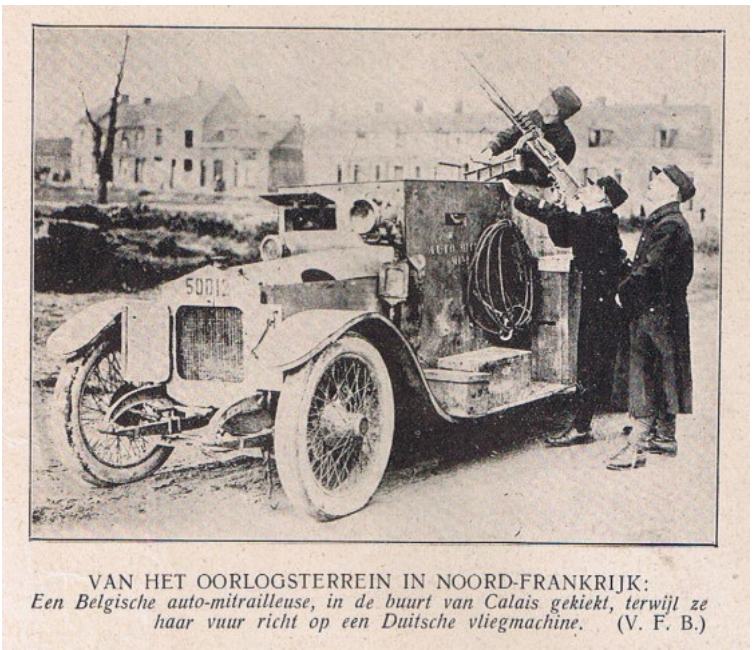

VAN HET OORLOGSTERREIN IN NOORD-FRANKRIJK:
Een Belgische auto-mitrailleuse, in de buurt van Calais gekiekt, terwijl ze haar vuur richt op een Duitsche vliegmachine. (V. F. B.)

4 maart 1915*: *Colin Rowntree *komt vanuit Duinkerke (Malo les Bains) voor het eerst naar Hospital St.Elizabeth Poperinge en zet in Parc St.George kledij af voor de vluchtelingen*

Ondertussen werden andere diverse wijziging en aanpassing uitgevoerd in het kasteel en op de aanpalende gronden. Dit waren vooral de bouw van een grote en verschillende kleinere ketels voor ontsmettingsdoeleinden, de

installatie van een goed uitgeruste wasserij met de nodige watervoorziening, drooginstallatie en het plaatsen van kachels in het gebouw. Veel van dit werk kende aanzienlijke moeilijkheden, zoals de watertoevoer voor de wasserij en vertragingen door het feit dat alle onderdelen uit Engeland moest worden overgebracht. De resultaten rechtvaardigden evenwel alle moeite en onkosten

EEN UIT VELEN.
Belgische soldaten houden hun ernstig gewonden kameraad gezelschap tot de roode-kruisdienst hem komt halen om hem naar het hospitaal te vervoeren.

Brievenboek – Poperinge – SAP

Op de 4de maart 1915 vertrekt er een brief vanuit Poperinge gericht aan de gouverneur in verband met de financiële situatie van de stad. Op de verschillende posten worden de tekorten berekend om als volgt te concluderen:
Deze cijfers, zo gij kunt bestatigen, zijn welsprekend genoeg om U e overtuigen over de erbarmelijke toestand onzer gemeentekas. Voegt daarbij dat de lasten van ’t stadsbestuur van dag tot dag aangroeien door ’t groot getal vluchtelingen en troepen die alhier verblijven. Alzo komt he dat de reinigheids- en gezondheidsdienst ons wekelijks duizend franks kost, terwijl in gewone tijd de onkosten hierdoor veroorzaakt slechts 200 franks bedragen.
De geldelijke toestand onzer gemeentekas ziet er dus niet al te rooskleurig uit. Daarom durven wij verhopen dat gij het als een plicht zult aanzien deze toestand te verbeteren met regelmatig ons de fondsen te laten geworden nodig tot de uitbetaling der mobilisatievergeldingen als ook om op gestelde tijd de verschotten te kunnen doen over de bevoorrading onzer bevolking.

Het ware ook wenselijk toelagen van de staat en provincie te kunnen bekomen om alle slag van onvoorziene onkosten te kunnen dekken betrekkelijk de gezondheids- en ziekendienst. Verhopende dat gij aan onze vraag zult willen voldoen, bieden wij U edele meneer de gouverneur de verzekering onzer hoogachting aan
De burgemeester

5 maart 1915

Franse kanons op deze nacht. Nu en dan een schot. Nog grote beweging. Meer soldaten dan naar gewoonte verblijven in de stad. Een ambulance is ingericht in **de Lovie**. Nog komen Franse kanons toe. We zien 300 Duitse gevangenen. De verbondenen roepen den blocus uit tegen Duitsland.

6 maart 1915

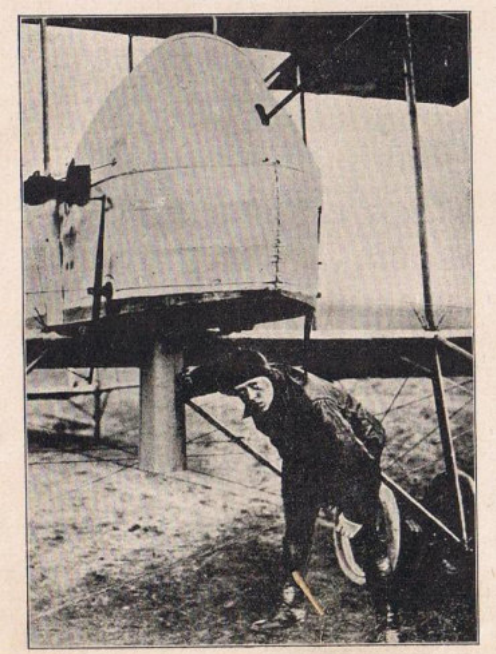

EEN BELGISCHE MILITAIRE VLIEGER MET ZIJN VLIEGTUIG WAARUIT BOMMEN WORDEN GEWORPEN: *De kruk, waartegen de aviateur met de hand leunt is het toestel, waardoor ze vallen, om haar dood en verderf brengenden inhoud over het vijandelijk land uit te storten. O gruwel van den modernen oorlog!*

Wat regen. Het kanon bulderde gans de nacht onafgebroken. Ongehoord vervoer heen en weer. We zien ook kanons terug keren. Dickebusch en Westnieuwkerke worden beschoten.
Van Walleghem
Jules Delanote, landbouwer, is overleden in 't hospitaal van Poperinghe. Die brave man is het slachtoffer geworden zijner goedheid. Overlast van vluchtelingen is de ziekte bij hem uitgebroken en hijzelf erbij gevallen. God loone hem voor zijn goede werken!
In de nuchtend wanneer ik nog in de kerk ben, ik hoor reeds gedruis, het geschuifel der schrapnels; weerom vallen er vele tussen Zweerd en Hallebast; die plaats zal altijd zeer gevaarlijk blijven, omdat er daar zovele vervoer en passage is en de Duitsen dien weg kunnen zien van in hun tranchees van Wytschaete. Wat mij sedert lang verwondert het is dat de Engelsen de toren van Wytschaete niet te vollen bombarderen, van daar immers moet de vijand wel onze parochie kunnen bespieden. Men zou waarlijk zeggen dat de Engelsen hier zelf de positie niet kennen. 't Gebeurt dikwijls dat er bommen vallen juist op 't ogenblik dat er grote passage is, en dan spreken zij van spioenen, terwijl zij nooit denken dat de vijand daarvoor geen spioenen nodig heeft. Het is een bemerking die ik zelve verscheidene malen aan de officieren gemaakt heb.

6 maart 1918 – Brievenboek Reningelst – Logement

Meneer de Gouverneur
Wij sturen U hierbij de declaratie gevraagd bij uw brief van de 16de februari nr. 21 183.
Wij permitteren ons U op te merken dat sedert enige tijd, de militaire onder-intendant van de 5de klasse van de 4de divisie van het Franse leger, ons verschillende staten met sommen van het logement en het kantonnement van de Franse troepen, heeft overhandigd. De optelling van de schulden die men aan de inwoners dient te betalen is echter niet conform het reglement aangezien deze vergoeding niet gesteld is op 5 centimes per man en per dag en anderzijds heeft men geen rekening gehouden met de hogere vergoeding voor officieren.
De burgemeester

De burgemeester van Reningelst verklaart dat een globale som van **162,360 frank** te betalen valt aan de inwoners van deze gemeente, door de logementchef en het kantonnement van de Franse troepen tot de 1ste februari 1915.
Reningelst de 6de maart 1915
De burgemeester

Conform het artikel 106 van het reglement op de militaire prestaties en om ons te conformeren aan het schrijven van de heer provinciegouverneur om de Franse betalingsbewijzen te centraliseren, hebben wij de eer om U in een dubbele expeditie de modelstaat toe te sturen, nr. 13, betreffende de schulden aan onze bewoners, van het aanslaan van waren, meubels, diensten, etc.
Deze staat is vergezeld van een borderel nummer 14 met de aangeduide sommen.
Het valt op te merken, meneer de minister dat de opeising door de Franse militaire overheid niet altijd op de juiste manier en vorm gebeurd is, zoals de bonnen opgesteld zijn, maar dat de verschillende betalingsbewijzen op deze staat verzameld zijn geworden van de Franse troepen die in onze gemeente in kantonnement liggen.
De burgemeester

Uit 'Le Miroir' van de 7de maart 1915 – Met dank aan P.J. Desegher

De Bretoense 'chanteur' Theodore Botrel op het front.

7 maart 1915
Van Walleghem
In de voornoen vallen bommen rond het Eweerd en in den achternoen langs de kalsijde van Yper en weerom rond Zweerd. Driemaal per week komen de Engelse doktoors vaccineren in de herberg 'het Hoekje'. De eerste keren was er bijna niemand die zich aanbood, enkel 25 of 30 personen iedere avond. Vele rare geruchten wierden daarover verspreid en vele mensen waren benauwd. Er werd verteld dat te Vlamertinghe 3 personen ervan gestorven waren. Deze avond echter zijn er wel 125. Sommige zijn nog al ongesteld, hebben de koorts, andere enkel plaatselijke reacties, doch geen zijn zeer ziek.
Nochtans later zal het met 2 of 3 personen die reeds niet goed waren gebeuren dat zij erg ziek worden. Er wordt uitgebeld dat iedereen moet de schade aangeven die hem door het frans leger aangedaan wordt.
Baert A.

Stille nacht. Nu en dan en schot. ’s Morgens een 400 – tal Franse ruiters af. Kanons op en terug.

8 maart 1915

Kalme nacht, we zien zoeklichten. Wat geschut dat tegen de avond veel toeneemt. Veel beweging. Er mag vluchtelingsgeld betaald worden.

9 maart 1915

Het kanon buldert gans de nacht en de dag tot rond 4 uur. De ruiten daveren. ’s Avonds sneeuw. Geen bijzondere beweging.

10 maart 1915

Regen. Kalmte. Gewone beweging, geen nieuws. De kerk van Reninghe brandt af.

11 maart 1915

Regen stilte. Niets bijzonders.

EEN BRITSCHE SCHETS VAN DEN BLOEDIGEN SLAG BIJ NEUVE-CHAPELLE:
De bekende Engelsche teekenaar R. Caton Woodville geeft in de „Ill. L. News" op bovenstaande wijs een schets van deze vreeselijke gevechten, genomen op 't oogenblik dat luit.-kolonel Mc. Andrew, op den voorgrond, door een granaat getroffen, stervend neerligt.

De slag van Neuve Chapelle vond plaats op de 10de tot de 13de maart 1915.

Brievenboek Reningelst

Meneer de gouverneur
In antwoord op uw telegram van de 8ste maart, hebben wij de eer u te informeren dat ongeveer **1500 vluchtelingen** in onze gemeente resideren waarvan er een 1000 ouder zijn dan 18 jaar en een 500 jonger. Indien al deze vluchtelingen gevoed dienen te worden, zullen we hiervoor

wekelijks een som van 10.500 frank nodig hebben. Aangezien de gemeente deze onkosten zelf niet kan opbrengen aangezien we het nodige geld niet ter beschikking hebben, kunnen we dus ook niet aan deze verplichting voldoen.
De burgemeester

LE CONVOI FUNÈBRE ET LA TOMBE DE M. NORTIER, DÉPUTÉ DE BOULOGNE, A BŒSINGHE, EN BELGIQUE

Mortellement blessé au cours d'un engagement très vif, en novembre dernier, M. Nortier, maire de Neuilly et député de Boulogne-sur-Seine, qui était parti au feu comme capitaine au 73e territorial, repose dans le modeste cimetière de Bœsinghe, en Belgique.

12 maart 1915

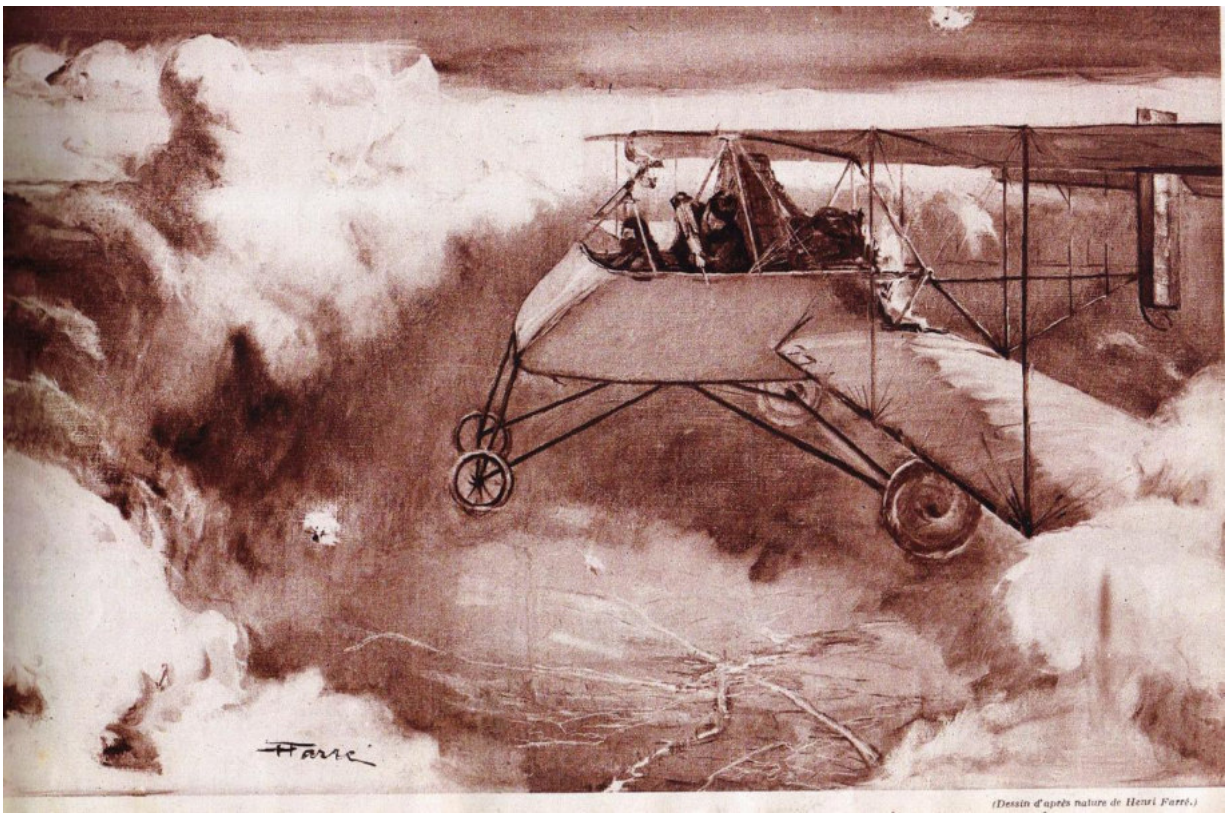

Smoorweer. Nog af kalm./ geen buitengewone beweging. 's Noens klaart het weder op en rond 2 ure komen **2 Duitse vliegers** plotselings boven en werpen een 3 tal bommen. Een valt op de markt bij het huis J. Notredeame, te midden het volk. **Vijf** personen op de slag gedood: 1 Belgische soldaat en vier burgers, een **25 burgers** zijn gekwetst waarvan 3 levensgevaarlijk. Rond 5 ure keren de Duitse vliegers terug en laten nog een aantal bommen vallen: tegen de

Onze Lieve Vrouwekerk, hof pastorij St. Jan, Maurice Cappoen, Penitenten, enz…; veel ruiten gebroken, we horen maar van 1 gekwetste bij Onze Lieve Vrouwekerk. Een vals alarm doet de pompiers naar deze kerk komen gelopen. Droevige dag.

Van Walleghem

De Engelsen hebben een schone overwinning behaald te Neufchapelle. Een Duitse vliegmachien werpt 3 bommen op Poperinghe. 4 doden en 20 gekwetsten.

In de dagboekaantekeningen van de Sint-Sixtusabdij van Broeder Victor van Staten :lezen we het volgende voor deze dag: De Duitse *tauben* werpen 11 bommen op Poperinge. Er zijn 11 doden en anderen zijn gekwetst. De 'Boches', zo noemt men de Duitsers, kiezen altijd de vrijdag uit, schijnt het, om hun bommen te werpen. Waarschijnlijk omdat op die dag als zijnde marktdag, veel meer volk in de stad is.

Poperinge Verbeeldt – privécollectie

We krijgen uit de drie verschillende dagboek, drie verschillende cijfers qua doden. Op de postkaarten vinden we het getal van 11 doden terug, wat de waarheid zal zijn.

12 – maart 1915 – Reningelst – Brievenboek

Meneer de kolonel
Ik heb de eer om u te bidden de goedheid te hebben om een verlof van 3 dagen toe te kennen aan **Huyghe Maurice**, soldaat van het regiment onder uw orders, 3de bataljon , 3de compagnie. De moeder van de soldaat is ziek en zij wenst om haar zoon te zien. Een kort bezoek van hem, zal voor haar een enorme troost zijn.

13 maart – Baert A.

Schoon helder lenteweder. Veel vervoer en veel beweging van soldaten heen en weer. Tegen de avond zien wij een aantal muilezels met mitrailleuzen op de rug. 's Namiddags kanon gebulder. Rond 5 ure gelijkt het een tijd lang. Een echt donderweer. Nog 3 doden van de aanslag van gisteren.

Zondag - 14 maart 1915

Schoon weder. Er zijn nog doden: in ’t geheel nu elf. Een Franse soldaat wordt doodgereden in de Noordstraat. De vitrien Sansen-Vanneste wordt stuk gereden. Soldaten op en al. Het kanon buldert voort, de ruiten daveren hier weer. Wij zien de weerkaatsing in de stad van de lichten aan ’t front. Buiten stad gelijkt het een echt vuurwerk. Men spreekt van een Duitsen aanval. De Engelsen zijn gans de nacht erg in de weer. Verjaardag van ’t mirakel van O.L.V. van St. Jan.

= Oorlogsnieuws =

Overzicht der week

I Op het Westerlijk legerfront

IN BELGIE.

Rond Yper en Nieuwpoort werden hevige artilleriegevechten geleverd. Onze artillerie heeft rond Westende heel doelmatig de zware duitsche artillerie beschoten.

Met val-avond heeft de vijand Dinsdag de streek rond Steenstracte, ten zuiden Dixmude geweldig beschoten en daarop een hevigen aanval gewaagd, maar zijn aanval werd afgeslagen.

ROND ARRAS bij Notre-Dame de Lorette hebben de duitschers ook aangevallen en drie tegenaanvallen gewaagd maar daar ook werden zij teruggeslagen. Onze tegenaanvallen gelukken, de duitschers hadden eene groote getalsterkte aangewend maar zij leden ernstig verlies.

IN DE CHAMPAGNESTREEK rond Beauséjour hebben wij vooruitgang gemaakt, de duitschers deden daarop een tegenaanval maar werden afgeslagen. Regenachtig weder en sneeuwstormen hebben hier de krijgsverrichtingen komen belemmeren.

Gezondheidsmaatregelen. — De Engelsche Geneesheeren van het Burgerlijk Hospitaal hebben op zich genomen de typhusbesmetting in de stad tegen te werken.

Daarom bezoeken en onderzoeken zij alle huizen van stad.

Op de huizen zetten zij sommige teekens :

Ziehier de uitleg ervan.

V op de huizen bewoond door een zieke.

X » waar een zieke gewoond heeft.

○ op de ongezonde woonsten die moeten ontsmet worden.

Zij gelasten zich ook de kleederen, beddegoederen en matrassen welke de zieken gebruikt hebben, volledig te ontsmetten.

Leest breederen uitleg in de plakbrieven.

Poperinghe

Vrijdag 12, heeft een duitsche vliegmachien drie bommen geworpen rond de markt en Veurnestraat. De eerste bom heeft meest schade veroorzaakt: er zijn een zestal dooden en rond de 20 min of meer gekwetsten.

— De triduum ter eere van O L. Vrouw van Sint Jan heeft wel gevolgd geweest; zooveel vluchtelingen als Poperinghenaars woonden de avondceremonien bij; de sermoenen van E P Labis mieken grooten indruk. Mochten de waarheden die hij sprak verstaan en nageleefd worden.

— YPER —

The Friends'Ambulance Unit

I cannot tell how happy I was when the Editor of « *Het Ypersche Volk* » came and asked me to contribute an article for the first nº of his paper, — which is being issued for the first time since the bombardment — in order to pay a sp.cial homage of gratitude to all the members of the Friends'Ambulance Unit.

They will easily understand that I am not able to express adequately in Englisch that which dwells in my heart ; namely, the deep-felt thankfullness of the people of Yper for the great help, care and life-salvation they received from the F.A. U. and without which the lives of many would have been lost.

From the month of December until now, and we may expect for still a long time-the the doctors, assistants, and all the very good friends of the F. A. U. are working, without rest, night and day, for the welfare of our suffering people.

Here they are helping the civilians wounded by shells, shrapnells, fire, etc. ; there they are taking care of and nursing ill and poverty stricken.

Here they are in the Sacred Heart Civilian Hospital, helping and watching the wounded and suffering, and transferring them far enough from fire and shell danger.

Everywhere you meet them crossing our streets, going from house to house, to find sick people; to clean the houses and examine if all the care needed is taken for the good health and welfare of our people.

I heard a distinguished citizen of Yper say whilst remember all the dangers of the poor civilians: « if we had not the help of the F. A. U., I don't know how our people have been saved. We cannot thank them heartily enough. »

As the man said, so it is ; and therefore it is a pleasure for us to find an opportunity to state publicly, the gratitude which will never fade from the hearts of the people of Yper.

Therefore, if we should be able to help them : by publishing any communications belonging to their work of charity, by enjoining people to follow orders and counsels given to them by their English friends, we will have pleasure in doing so on every occasion.

Whom of the F. A. U. have we to name ?

Every one surely. But, we are not able to mention every one and we think that in the names of Mr Young, who has been in Ypres during all the bombardment, and has been the originator and chief of all the measures taken for the public welfare, and Dr M Fox and Thomson we reach all our kind sympathetic friends.

To them, to every one we give the hommage of undying gratitude.

A. B. C.

Hare Majesteit Koningin Elisabeth te Yper

Blijde en bewogen mogen we in dit eerste nummer van het herverschijnend « Ypersche Volk » vermelden : **Hare Majesteit Koningin Elisabeth** *heeft Vrijdag 12 Maart, in den namiddag, aan het in puinen liggende Yper een bezoek gebracht.*

Koningin Elisabeth heeft onze straten doorwandeld, en de neergeschoten huizen en woningen gezien. Koningin Elisabeth heeft onze vernielde en afgebrande praalgebouwen, de Hallen, Sint Maartens hoofdkerk, binnen en buiten afgezien.... Het nieuws van het onverwachts bezoek van Hare Majesteit verspreidde rond als een spetterende vuur... en 't volk kwam Haar te gemoet. Koningin

Elisabeth heeft het Ypersche volk gezien... het Ypersche volk dat, zooals heel het Belgische volk en meer dan ooit — omdat het geleden heeft — gehecht is aan den duurbaren Vadergrond, verkleefd aan 't geliefde Vorstenhuis.

15 maart 1915 – Baert A.

Monseigneur Ruch

Begraving **der elf** slachtoffers van de bomenaanslag: **Marucie Back en Georges Gasset,** Belgische soldaten
Schmidt A. , Engelse soldaat; burgers: **Henri Techel** (50j.), **Roetynck Julien** (16 jaar) **Cayzeele Julien** (13 jaar), **Dewulf Gustave** (20 jaar), **Temperville Victor** (15 jaar), van Poperinghe
Desiré Dehulster van Staden, **Descamps Emma** van Westoutre en **Beheyt Firmin** van Moorslede.
De begraving was groots. Lichting der kisten in het gasthuis. De stoet was aldus gevormd: Franse Gendarmen, stadsmuziek, kruis en Priester in elf lijkkisten gedreven door Belgische soldaten. Familieleden, burgemeester, vertegenwoordiger van de minister, Franse en Engelse Generaal, overheden. In de kerk aanspraak van **Mgr. Ruch**, op het kerkhof lijkreden door M. Van Merris, burgemeester en door een Belgische officier.
Binst de plechtigheid zweven waakzame vliegers over de stad.
De ter aardbestelling had plaats in een en dezelfde put. Het kanon bulderde gans de nacht, doch veel min binst de dag. Op 't kerkhof hoorden wij duidelijk de geweerschoten.

In het dagboek van de Sint-Sixtusabdij lezen we het volgende:
Vandaag heeft de plechtige begrafenis plaats gehad der elf slachtoffers van een Duitse aanslag, de eerste welke door de Boches aldaar getroffen zijn. Daar het de eerste maal is, heb ik gemeend hier wat uitvoeriger te moeten zijn, te meer nog omdat mgr. Ruch dezelve met zijne tegenwoordigheid opluisterde. Ik zal hetzelve woordelijk overschrijven, zoals het door een ooggetuige in de 'Poperinghenaar' is mededeeld.

'Maandag morgen, om 10 ure, heeft in de St. Bertinuskerk de plechtige begrafenis plaats gehad der elf slachtoffers door een bom getroffen en gedood. Om 9 u. 45 kwam de geestelijkheid de lijken, in het Gasthuis bijeengebracht, afhalen. De lijkstoet bestond uit een peloton Franse gendarmen, de stadsharmonie, de elf lijken door Belgische soldaten gedragen, uitgenomen dit van de Engelsman die zijn makkers zelve drogen, dan de lange rij van bloedverwanten en vrienden, opgevolgd door de overheden: Colonel Trembloy, vertegenwoordiger van Z.M. de koning der Belgen, generaal Curé, opperbevelhebber van het Franse 9° legerkorps met zijn stafofficieren, colonel Fryer, hoofd van de Engelse generale staf

met de stafofficieren, commandant de Lannoy als afgevaardigde van de Belgische staf, de Heer Poury, hoofdgeneesheer en overste van de gezondheidsdienst, de heren volksvertegenwoordigers van Merris en Colaert, de leden van de gemeenteraad, de heer H. Lebbe, provinciaal raadslid, de heer vrederechter, de leden van het bureel van weldadigheid, van het bestuur der godshuizen, een groot getal burgerwachten, Belgische gendarmen sloten de stoet. Het korps sapeurs-pompiers, Engelsen, Fransen en Belgische soldaten vormden de haag. Langs de straten en stegen verdrong zich een overgrote menigte volks uit alle hoeken der stad en van de omliggende dorpen toegestroomd. Zelden was het ons gegeven iets aandoenlijker en indrukwekkender te zien. Alles sprak tot het hart, de eenvoudige stoet zonder gemaaktheid doch treffend en statig zo het behoorde, de ontelbare scharen stilzwijgende, eerbiedige lieden die lange reeks achtereen komende doodskisten, die treurende tonen van ’t muziek, dei gekwetsten welke het hoofd met doeken omwonden, toch hun ongeluksgezellen naar hun laatste rustplaats vergezellen, die treurende vrienden en wenende familieleden, terwijl in de verte het kanon zijn zware stem liet horen en nieuwe slachtoffers eiste. In de kerk was een plechtige mis te lafenis van de zielen der slachtoffers, gezongen en gevolgd door een indrukwekkende ‘De Profundis’ die door de zangers van het 9de Franse legerkorps uitgevoerd werd. Op verzoek van het Belgische ministerie werd de kerkelijke dienst vereerd met de tegenwoordigheid van mgr. Ruch, bisschop van Gerasa, hulpbisschop van Nancy en hoofdaalmoezenier van het 20ste legerkorps. Na het evangelie volgde een aansprak van Zijne Hoogwaardigheid mgr. Ruch.
Zeer lieve broeders!

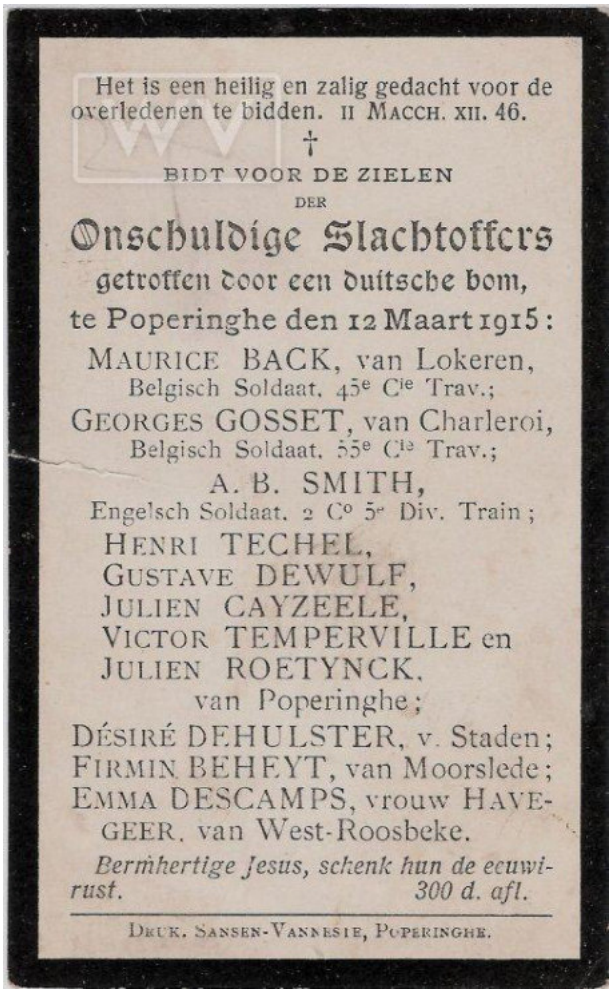

Het is een heilig en zalig gedacht voor de overledenen te bidden. II MACCH. XII. 46.

†

BIDT VOOR DE ZIELEN

DER

Onschuldige Slachtoffers

getroffen door een duitsche bom,

te Poperinghe den 12 Maart 1915:

MAURICE BACK, van Lokeren,
Belgisch Soldaat, 45e Cie Trav.;
GEORGES GOSSET, van Charleroi,
Belgisch Soldaat, 55e Cie Trav.;
A. B. SMITH,
Engelsch Soldaat, 2 Co 5e Div. Train;
HENRI TECHEL,
GUSTAVE DEWULF,
JULIEN CAYZEELE,
VICTOR TEMPERVILLE en
JULIEN ROETYNCK,
van Poperinghe;
DÉSIRÉ DEHULSTER, v. Staden;
FIRMIN BEHEYT, van Moorslede;
EMMA DESCAMPS, vrouw HAVEGEER, van West-Roosbeke.

Bermhertige Jesus, schenk hun de ecuwirust. *300 d. afl.*

DRUK. SANSEN-VANNESTE, POPERINGHE.

Moet er geweend worden? Zulks vraagt de natuur zichzelven niet af. Bij deze elf doodskisten, bij het bed van twintig gekwetsten, bij het zien van vroegtijdig afgesneden levensdraden, van geweldig beroerde haardsteden, van vernielde genegenheden en van in rouw gedompelde huisgezinnen, kunnen onze ogen onze tranen niet bedwingen. Bloedverwanten en vrienden wenen over de heilige overblijfselen van

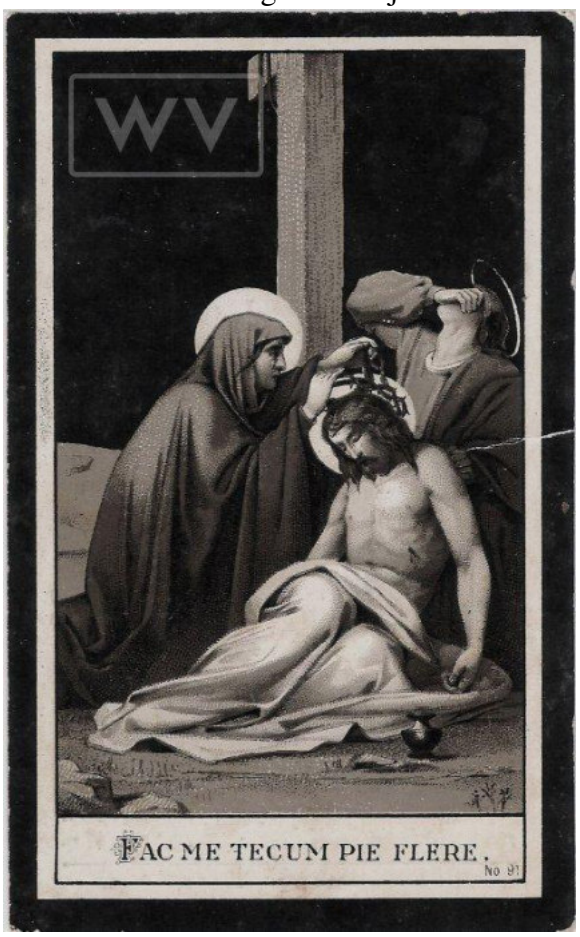

dezen, welke deel van hun ziel uitmaakten. De stad Poperinghe weent over goede burgers en over landgenoten, de verdedigers aan wie zij een milde gastvrijheid schonk. België, zijn souverein, zijn volk, zijn leger wenen over deze nieuwe slachtoffers van hun snode en barbaarse aanrander. Engeland weent over een dier strijders welke het ten dienste van het internationale recht heeft gesteld. Frankrijk, voor wie al de vallende verbondene sterven, Frankrijk voor wie al de vallende verbondene sterven,
Frankrijk op wie men het vrijdag ook gemunt had, dat ook in werkelijkheid werd getroffen, gezien uwe beproevingen ook de onze zijn, onze kleine kinderen, onze bedrukte huisgezinnen, onze beschotene steden, het lege en het volk nemen deel in uwe droefheid. En de beste der moeders, de katholieke kerk, stort over de overblijfsels harer zonen tranen en gebeden. Hare zangen, die als zovele reine smartkreten zijn, geven aan uwe klachten een stem die ten hemel stijgt.

Edoch, de Katholieke kerk, die lerares in de wilskracht, stilt niet enkel droefheid, zij spoort ons nog aan niet te wenen alsof wij geen hoop meer zouden hebben. Ons is het immers toegelaten het beste te verhopen. Het kleine kind, dat fris bloempje pas ontloken, is de eeuwige lente ingetreden. De soldaten werden te Poperinghe getroffen omdat zij daarheen plichtshalve door hun oversten gezonden waren, dus zijn zij gestorven als slachtoffers hunner verkleefdheid aan het opperste goed, dat is aan God.

POPERINGHE 12 Mars 1915 — Les "Taub·n" jettent 11 bombes sur la ville. Une bombe tombe sur la Grand'Place, tue 11 personnes et en blesse 30 - Le Cortège - Les 11 Cercueils dans l'Église Saint-Bertin.

POPERINGHE March 12 1915 — Th "Taubens" throw down 11 bombs upo the town. One bomb falls on the Gran Place, kills 11 persons and wounds 3 - The Cortege - The 11 Coffins i St-Bertin Church.

Uit Poperinge Verbeeldt

De elf overledenen waren elf gedoopten en als dusdanig hebben zij van het eersten af het recht verworven eensdaags burgers van het hemelse vaderland te worden. Het merendeel waren Vlamingen, bewoners van die streek waar het geloof zulke diepe wortels heeft geschoten, waar het christelijk leven zich vrijelijk ontluikt, waar de godvruchtigheid haar welriekende bloemen vermenigvuldigt. Allen hadden sinds maanden de beproeving gekend die de mens beter maakt, de stem van het kanon gehoord die de broosheid van het leven, de gedachte aan de dood en aan de eeuwigheid herinnert. Welnu, gezien het heldhaftige Belgische volk voor de getrouwheid aan het gezworen woord strijdt, dat is voor eer en deugd, zo is het ook voor eer en deugd, beminde broeders, dat gij zijt bezweken.

De laatste sacramenten, een langzame doodstrijd, het offeren van het hoogste sacrificie, al ware het op een oogwenk voltrokken, hebben uwe gewetens ten volle gezuiverd. Zo heeft de dood u neergeveld, enkel en alleen om U te heiligen. De mens heeft uw lichaam ten grond geworpen. God, heeft uwe zielen opgenomen. Zalig, zeggen ons de heilige boeken, zalig zij die in de Heer streven! Zalig gij, slachtoffers, die geleden hebt, nu zijt gij getroost! Zalig gij, klein kind, zuiver hart, geroepen om God te aanschouwen! Zalig gij, die zwalk zijnde, door de macht verpletterd werd, bij zijt de zachtmoedigen, de vreedzamen in het beloofde land binnengeleid, gij zijt de zonen Gods! Zalig gij, soldaten van het recht, uwe broeders uit Dinant, uit Leuven, uit Mechelen, uit het ganse Belgenland, hebben u in der martelaren stad opgenomen, daar waar de huisgezinnen weder worden samengesteld, waar plaats is noch voor rouw, noch voor de klacht, noch voor droefheid, waar God zelve de tranen zijner uiverkoren

afwist en deze voor eeuwig in zijn heilig leven, zijn onuitsprekelijke vrede, zijn eigen geluk deelachtig maakt.

Niet alleen voor de eenling, levende zandkorrel die midden het reusachtige krijgsgedrang van de volkeren voorbijgaat en verdwijnt, doch tevens voor de natiën zelve, is deze gebeurtenis een bron van vertrouwen. Het vliegtuig en zijn bom hebben des vijands onhandigheid, woede en wreedheid bewezen, alsook dat hij onmachtig is het overgebleven onschendbare gedeelte des Belgische bodem te bemachtigen, dat de mensen en God aan zijn roofzucht hebben onttrokken. Het vergoten bloed, bloed van burgers en soldaten, van kinderen en ouderlingen, bloed van Belgen en van Engelsen op Franse uniformen spattende, heeft de eendrachtbanden tussen het leger en het volk, tussen de geslachten van heden en deze van morgen, tussen de verbondene natiën en hun legers nog nauwer toegehaald.
De kalmte der inwoners van deze stad bevestigt de onbuigzame lijdzaamheid der bevolking en die uiterste uitdaging geworpen door de gekwetste soldaat naar de ongeluksvogel die hem het hart doorboorde, vertolkt de gevoelens van he leger. Ja, laat ons betrouwen hebben, boven het vliegtuig hangt de hemel, de
bliksemstraal is machtiger dan de bommen en zo de mensen verdwijnen, God sterft niet.
Hij is de getuige voor wiens oog geen enkele misdaad ontsnapt, de strijder voor al wat zwak is, de verdediger van alle rechtvaardige zaken, de Vader die geen ene klacht vergeet, welke uit de mond zijner kinderen komt.
Hij is de rechter der rechters, die voor zijn vierschaar de koningen en volkeren daagt.
Hij, de souverein der souvereinen, die al de reuzen van hun troon en van hun lemen voetzuil nederstort.
Hij is de heilige der heiligen, die de zedelijke vooruitgang van het mensdom, de immer toenemende verspreiding der evangelische lessen en der verlossing.
Slachtoffers van vroeger en slachtoffers van heden, gij beroept u op zijn almacht, op zijn rechtvaardigheid, op zijn liefde en wij, overlevenden, met volle vertrouwen wachten wij zijn uitspraak af. Deze zal zijn de uitspraak van de aarde en van de hemel, van de tijd en van de eeuwigheid.
Oh mijn God, wij aanbidden uwe arm die maar doodt om het leven te schenken.
Wij bedanken u om uwe bescherming eens te meer aan deze bevoorrechte stad verleend, aangezien gij slechts aan een enkele bom hebt toegelaten te doden.
Wij bedanken U, omdat Gij, onze doden van de last des levens hebt willen verlichten en in een betere wereld hebt willen binnenleiden.
Moest nochtans die weldaad hun nog niet toegekend zijn, dan smeken wij die voor hen af.
Nevens het lichaam van Uwen goddelijke zoon liggen de lichamen
dezer elf slachtoffers, in 's priesters kerk leggen wij onze tranen met het vergoten bloed neder.
Mocht deze opoffering van de mens, stoutmoedig bij de opoffering van een God gevoegd mocht dit enige sacrificie voor de doden de eeuwige vrede verkrijgen, en voor de levende de vrede die ons over het onrecht zal wreken, het recht herstellen en het beginsel zal zijn van het evangelische rijk der internationale rechtvaardigheid en van een heilige broederlijkheid.
Amen.

De laatste gebeden in de kerk en op het kerkhof werden gezongen door Mgr. Ruch, bijgestaan door de Eerw. Heer Morçoy, opziener van het middelbaar onderwijs te Tours en de Eerw. Heer Civrays, professor aan de hogeschool van Angers, beide aalmoezeniers van het 9de korps.
Op het kerkhof werd een lijkrede uitgesproken door majoor van Leva, namens de Belgische werkers, en een door de heer van Merris, namens de stad en de regering.

Eveneens op de 15de maart 1915 werd deze luchtfoto genomen door de vliegenier P. Wouleuils

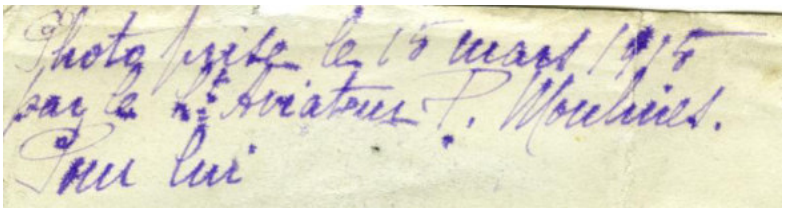

16 maart 1915

Kalme nacht. Betrekkelijk kleine beweging. Troepjes Fransen en Engelse soldaten op en aan, nu en dan een kanon.

17 maart 1915

Deze nacht van het kanongebulder buitengewoon hevig, zo hevig dat veel inwoners opstonden en vluchtend gereed waren. Schoon weder, volledige stilte. Wat Engelse en Fransen trekken op, ook wat Belgen. Er komen nog 30 Belgische gendarmen te peerd toe. Heden is de Gouverneur van West-Vlaanderen in Poperinghe geweest, alsook de Minister Carton de Wiart.

VanWalleghem - 17 maart 1915

Geheel de nacht geweldig geweergeschot tot rond 6 ½ 's morgens. Feestdag van St. Patrick te Westoutre en Reninghelst, plechtig gevierd door de Ierse soldaten. Dien dag dragen zij alle het klaverbladje ter ere van hun patroon. Enkel 15 soldaten in de kerk.

In de namiddag rond 4 uur vallen shrapnels tussen Zweerd en Hert, in de weide bachten Blomme maakt men een sterken arbri, daar bachten op het land maakt men tranchees doch enkel uit oefening. Het weder is schoon en toch weinig vliegmachienen.

18 maart 1915

Kalme nacht. Lenteweder, weinig beweging, niets nieuws.

19 maart 1915

Stilte, koud, wat sneeuw, kleine beweging.

Poperinghe

Grootsch was de rouwplechtigheid welke het stedelijk bestuur maandag gaf aan de begrafenis van de elf slachtoffers, die door de duitsche bom zaterdag 12 maart getroffen werden.

In den treurigen stoet, die geopend werd door het stadsmuziek, waren de elf doodkisten gedragen door Belgische soldaten, en daarnevens stapten de gewapende pompiers der stad, belgische gendarms, fransche en engelsche soldaten. Daarop volgden de diepbedroefde familieleden, zoo tweehonderd in getal. Daarna kwamen de talrijke overheden: kolonel Trembloy, vertegenwoordiger van Z. M. den Koning; generaal Curé, bevelhebber van het 9e legerkorps; kolonel Fryer, stafoverste van het Engelsch leger; M. van Merris, volksvertegenwoordiger en afgevaardigde der Belgische Regeering; M. Colaert, volksvertegenwoordiger en Burgemeester der stad Yper; afgevaardigingen van het Belgisch Fransch en Engelsch leger; het gemeentebestuur en al de openbare besturen der stad, alsook eene afdeeling van de burgerwacht.

Sint Bertenskerk was te klein voor de talrijke menigte, die eene laatste bede kwam storten voor de onschuldige slachtoffers. De Requiemmis werd in Gregoriaanschen zang gezongen door een groep Fransche soldaten van den Ambulancedienst, onder de geleiding van E. H. Morçay, aalmoezenier. Na het Evangelie heeft Z. Hoogw. Mgr. Ruch, hulpbisschop van Nancy en aalmoezenier van het 20e legerkorps, eene treffende aanspraak gehouden, die veel toehoorders tot tranen bewoog.

Bij de offerande scheen er geen einde te zullen komen aan de geloovigen, die met meer dan 2000 ten offer gingen. Het was Mgr Ruch die de laatste gebeden zong en den rouwstoet naar het kerkhof begeleidde.

Het stadsbestuur had eene grondvergunning toegestaan, waar de slachtoffers der duitsche barbaren nevens elkander begraven werden. Op den boord van het graf kwam Majoor Leva, bevelhebber der Belgische pionniers, eene laatste hulde brengen aan de Belgische soldaten Back en Gosset en den engelschen soldaat Smith als echte vaderlanders in 't vervullen van hun ambtsplichten gedood werden. Namens het Stadsbestuur en de Belgische Regeering sprak M. van Merris, burgemeester en volksvertegenwoordiger, een ziedroevenden afscheidsgroet tot de elf slachtoffers, die dank aan de talrijke gebeden der geloovigen de eeuwige rust zullen mogen genieten.

⁂

Deze rouwgedachtenis werd uitgedeeld in de kerk.

Het is een heilig en zalig gedacht voor de overledenen te bidden.

†

Bidt voor de zielen van de ONSCHULDIGE SLACHTOFFERS getroffen door een duitsche bom te Poperinghe den 12 maart 1915:

—

Maurice BACK, van Lokeren, belgisch soldaat; 45e Cie Trav.;
Georges GOSSET, van Charleroy, belgisch soldaat, 55e Cie Trav.;
A. B. SMITH, engelsch soldaat, 2 Co 5e Div. Train;
Henri TECHEL;
Gustave DEWULF;
Julien CAYZEELE;
Victor TEMPERVILLE en
Julien ROETYNCK;
van Poperinghe.
Désiré DEHULSTER van Staden;
Firmin BEHEYT, van Moorslede;
Emma DESCAMPS, vrouw Havegeer, van West-Roosebeke.

Barmhertige Jesus, schenk hun de eeuwige rust.

⁂

De andere personen die door de bom getroffen werden, zijn aan de beterhand, nalijk: de belgische soldaat August Yvens; Hector Temperville, Jules Pittellioen en Maurice Capoen van Poperinghe; Frans Bagein en Leon Bagein van Rousselaere; Julie Coulier en Paul Decommere van Oost-Nieuwkerke; Irma Demey van Langemarck; Victor Lamaire van Yper, enz.

De twee Tauben die over Poperinghe vlogen, hebben minstens elf bomben geworpen en hebben ongetwijfeld de drie kerken willen treffen: aan O. L. Vrouw kerk alleen is er schade, dewijl al de vensters langs den zuidkant stuk geslagen zijn. De bomben vielen op de groote markt, — op den koer van het Vredegerecht — achter het huis van M. Therry in de Veurnestraat, — in den hof van College, — in de weide van M. Vandecasteele, — in de brouwerij Bataille, — in O. L. Vrouw-Kruisstraat op den ambulancewagen der engelschen, — in den hof der pastorij van O. L. Vrouw, — aan de brouwerij «Het Zwijnland», — op het huis Capoen in de St-Janskruisstraat, en in den hof der pastorij van St-Jan.

⁂

Amongst the soldiers and civilians killed in Poperinghe, on March 12th, by a german aeroplane-shell, was a british soldier, Private A. B. Smith 2 Co 5e Div. Train.

He was buried with the other ten victims the following Monday. At the funeral we remarked many officers and soldiers of the Belgian, French and English Armies. The English Army was represented by Colonel Fryer, of the staf.

La France a tenue de participer à l'enterrement des victimes de l'attentat allemand.

Le Général Curé, commandant le 9e Corps d'armée était présent au service, entouré de plusieurs officiers supérieurs. Des soldats français s'étaient joints aux soldats belges et anglais pour rehausser militairement l'impressionnante cérémonie. La Messe de Requiem en chant grégorien fut exécutée par

des ambulanciers français sous la direction du R. M. Aumonier Morçay. Sa Grandeur Mgr. Ruch, évêque auxiliaire de Nancy, aumônier général du 20e corps d'armée, a prononcé l'oraison funèbre et chanté les absoutes.

Vaderlanders! — Onder de slachtoffers van den duitschen bomaanslag te Poperinghe, verleden week, waren er twee Belgische soldaten, t. w. Maurice Back van Lokeren (45e Cie travailleurs) en Georges Ginet, van Charleroi (55e Cie travailleurs). Men vertelt ons hoe zij gestorven zijn. Op den slag niet dood hadden ze nog den tijd eenige woorden te zeggen. De eene zuchtte al wat hij kon zeggende: « 'k was met eene belangrijke zending belast, 'k heb daarover brieven bij mij... wie draagt er zorg over?..» Tot den laatsten stond bekommerd met zijn zending en plichtvervulling!... De andere spande al zijne laatste krachten 't hoope en men hoorde duidelijk: « Leve België! Leve de Koning! » Hij ook stierf als verdediger van 't Vaderland... Welke hertroerende voorbeelden! Wat zit de Vaderlandsliefde diep en onuitrukbaar vastgeworteld in 't hert onzer moedige soldaten!

Allerhande

Prins Leopold van België in de loopgrachten.

Het is geweten dat Prins Leopold, oudste zoon van Koning Albert, kortelings geleden naar 't front kwam, bij het belgisch leger.

Volgens bijzondere nieuwstijdingen werd de Prins bij den Koning geleid in t' hoofdkwartier. De koning zijn zoon aan den Oppestaf voorstellende, zegde: «Indien ik mijn taak kan afmaken in den loop van dien oorlog, ik leg hare invulling op mijn zoon.»

De Prins, zegt men, was diep getroffen, bij 't zien der gescheurde bannieren die in de verschillende gevechten in België deelnamen. Hij vroeg de toelating om de soldaten in de loopgrachten een bezoek te brengen. In een der loopgrachten overhandigde hem een soldaat, een duitsche punthelm, zeggengende: «Hoogheid geeft dit als gedachtenis aan Prances Marie-José.» «Dat zal ik», antwoordde Prins Leopold, glimlachend en den soldaat de hand drukkend.

29 maart – De besmettelijke ziekten - SAP

Op deze dag vertrekt er van uit De Panne een omzendbrief naar de burgemeesters van het onbezette stuk België. Hierin worden de bijkomende maatregelen opgesomd om moeilijkheden te vermijden die de instructies, die op de 11de februari telegrafisch meegedeeld waren, op te lossen.
Om te vermijden dat de epidemie zich verder zou verspreiden, die momenteel bevorderd wordt door de gelijktijdige aanwezigheid van de militaire en van de burgerlijke bevolking in de streek, werden de volgende maatregelen verplicht.
1 – De verklaring van de besmettelijke zieken dient simultaan gedaan worden aan de burgemeester van de gemeente en aan **dr. Rulot,** inspecteur van de gezondheidsdienst te Sint-Idesbald De Panne.
2 – Voor de antityfus vaccinatie dient men gratis vaccinatiesessies te organiseren en de dokters die deze willen uitvoeren inschrijven.
3 – Men dient de besmettelijk zieken te hospitaliseren om een verdere publieke verspreiding tegen te gaan.
Daartoe dienen de volgende regels strikt gevolgd te worden:
A – Iedere keer als er een besmettelijke zieke aangetroffen wordt, en in het bijzonder een tyfuslijder, tussen de burgerlijke bevolking, dient de burgemeester meteen dr. Rulot te verwittigen, die binnen de zone die bezet wordt door de Franse ne de Belgische troepen, de nodige maatregelen zal nemen.

B – In de regio waar de Engelse troepen zich bevinden, blijven mijn instructies van de 11de februari gelden en dient de burgerlijke dokter die de gevallen constateert, deze meteen door te melden aan generaal Dr. Porter te Hazebrouck, die samen met U, het isolement, het transport en de desinfectie zal organiseren.
De gevallen die niet kunnen getransporteerd worden dienen gesignaleerd te worden aan dr. Rulot.

20 maart

Stilte vorst, Gewone beweging. We zien van langs om meer Engelsen in de stad. Veel muilezels op met mitrailleuzen op den rug.

21 maart 1915

Prachtig weder. We wanen ons weer op de boulevards eener grote stad, zeer veel wandelaars. Om 10 uur alarm: de Duits komt niet boven. Wij zien duidelijk 3 vastliggende ballons. 1ste communie in O.L. Vrouw.

22 maart 1915

Prachtig weder. Alarm om 7 en om 9 uur. De vliegers komen niet boven. 4 zware Franse grote kanons o, ook Franse vervoerbare ovens, nog muilezels met mitrrailleuzen en kardoezen. Stilte.
Van Walleghem - 22 maart 1915
Veel typhuslijders van hier weggevoerd sterven in de hospitalen van Poperinghe en yper. Deze die te Poperinghe sterven worden daar begraven. Dseze van Yper mogen naar hier overgebracht worden. Helaas zij worden er begraven zonder kist, tenzij de familie er aantidjs bij is om een te doen maken. Marcle Verschelde van de Vierstraat, reeds begraven, wordt ontgraven, in een kist gedaan en overgebracht naar 't kerkhof van Dickebusch.

Aan de officier commandant van de 44ste compagnie van de Belgische werklieden – 2de regiment van de artillerie van de vestingen
Ik heb de eer om u hierbij een kopie te bezorgen van de klacht van de heer **Carton Achille** van onze gemeente om reden dat men de palen van zijn hoppeveld verwijderd heeft.
Ik neem ook van deze gelegenheid te baat om U op te merken dat ook andere personen zich in het zelfde geval bevinden als de heer Carton. Hun **hoppepersen** zijn reeds meer dan twee maanden geleden weggenomen voor het herstel van de wegen en zij hebben tot op heden geen enkel officieel vergoedingsbewijs ontvangen die hen recht kan geven op een betaling. …
De burgemeester Six –Camerlynck

23 maart 1915 – Archief Maes – RAB

Alveringhem, den 23 maerte 1915
Geachte heer
Ik neem de vrijheid u dees klein briefken te schrijven.
Ik heb langen tijd getracht te weten te komen waer gij verblijvende waert en nu sedert gisteren heb ik vernomen dat gij in Poperinghe zijt. Wij zijn, ik en mijn vrouw, hier in Alveringhem sedert den 20 october, als wij moeten weg vluchten zijn uit langemaerck, ongelukkig en toch zoo bitter beproefd, gij weet immers, mijnheer, hoe de vluchtelingen behandeld wroden, maer wij zijn nog ongelukkiger dan veel ander, wij hebben al onze papieren en weerden gedolven en tot nu hebben wij niet kunnen tot Langemaerck geraken om ze uit te halen en er zijn er zelfs nog bij van mijn schoonzuster Mariterese en haeren zoon van Oostende, waer van wij ook niet meer gehoord hebben. Ik bhe al lang en veel moeite gedaen om een vrijgeleide te bekomen maer alles is vruchteloos gebleven, en noachtans naer wij gehoord hebben, zijn er al verschillige die er geweest zijn en uit gehaeld hebben wat zij weggestoken hadden $ zoo gij, mijnheer, die altijd zeer goed geweest zijt, zou gij geen middel kunnen vinden om ons daerin te helpen. Wij hebben een vrijgeleide om naar Poperinghe te komen en zouden u toch zo geern eens spreken, misschien zou gij iets kunnen doen voor ons.
Mijnheer, indien ge het zou toelaten bi jut een keer te komen, zou het ons willen laten verstaen.
Aenveerd mijnheer de volksvertegenwoordiger de gevoelens van onze rechtzinnige dankbaarheid.
Isidoor Soenen Sennegael bij Henri Bardijn – Alveringhem in Delaize

24 maart 1915

Sombere lucht. Nog alles even stil. Ongehoorde beweging van Franse autobussen heen en weer. De Engelsen plaatsen in de stad nieuwe **telefoonstaken** en te lande grote barakken. Zou die oorlog dan nog een ganse tijd duren? Minister Helleputte woont de vergadering der burgmeesters bij. Wij zagen heden op een autobus een Engels kanon met de loop omhoog gericht tegen de vliegers.

Brievenboek Poperinge:
In antwoord op uw schrijven van 19 dezer, heb ik de eer u edele ontvangst te melden van een mandaat van betaling ten bedrage van 20.000 vrank bestemd tot de uitreiking van geldelijke hulp aan de vluchtelingen in onze gemeente woonachtig.

Indische soldaten in de straten van Poperinge (Foto SAP)

25 maart 1915

Regen, stilte. Zeer veel beweging. Nu en dan een schot. 's Avonds van 6 tot 9 uur buitengewoon hevig dat de ruiten er soms van daveren. Vlamertinghe wordt beschoten en ook Elverdinghe.

Charlotte Jacobs (E-thesis RUG 207 -2008) *schrijft het volgende over de rol van het Rode kruis:*

Het Belgische Rode Kruis zal zich echter blijvend focussen op de ondersteuning van het Belgische militaire apparaat. De zorg voor gewonde soldaten blijft primeren. Wanneer het directiecomité op **25 maart 1915** een vraag behandelt vanuit het hospitaal te Poperinge –dat toen nog enkel voor burgers ingericht was- stelt Mélis over het Rode Kruis: *Ses ressources doivent être reservées avant tout aux soldats blessés*.

De hospitalen die Depage respectievelijk te Calais (Jeanne d‟ Arc) en De Panne (L‟ Océan) opricht onder de auspiciën van het Rode Kruis zullen zich ook op de militairen focussen. Zo ook de hospitalen te Cabour, Beveren-Ijzer en Vinkem. Al het personeel dat in deze ziekenhuizen komt werken krijgt een militair statuut. …

De buitenlandse Rode Kruis-verenigingen gaan hoofdzakelijk hun eigen leger ondersteunen. Wel worden vele subsidies gegeven aan Belgische werken voor burgers109, zo bewijst het verhaal van mevrouw Depage die in Amerika één miljoen Belgische frank kon inzamelen voor L‟Océan.

Er komen ook verscheidene samenwerkingsverbanden zoals het Anglo-Belgisch comité en het Americo-Belgisch comité, die allen hoofdzakelijk op de financiële kant van de zaak gericht zijn110.

PANORAMA 188

De Geallieerden in Vlaanderen en Noord-Frankrijk

GEREED VOOR DE LOOPGRAVEN.
Engelsche soldaten, gereed om naar de loopgraven te gaan. Eigenaardig is, hoe de geweren

VERWOEST BELGIË.
Onder de Belgische plaatsen die door de verschillende bombardementen met den grond gelijk zijn gemaakt, behoort ook het dorpje Passchendale, tusschen Roeselare en Yperen. Wij geven hierboven de totaal vernielde kerk.

26 maart 1915

Schoon weder. Nog immer grote beweging heen en weer. Veel soldaten in de stad. Franse kanons komen nog toe. 's Avonds buldert het kanon een tijd. Oostvleteren wordt beschoten.

De weesmeisjes van het Sint Michielsgesticht, de zwartmutsjes vormen de eerste Poperingse schoolkolonie. Moeder Coleta vertrekt met hen naar het Franse Sèvres waar ze verblijven in de 'ècole Brazillier' bij de organisatie **Kinderen van Vlaanderen.**

De Brazilier school

In de zoektocht naar een onderkomen voor kinderen klopte gravin **Van den Steen de Jehay** directrice van Aide Civil Belge/Elisabeth Ziekenhuis te Poperinge aan bij de **Sint-Sixtusabdij** van **West-Vleteren** waar vanaf **16 maart 1915** 26 kinderen, vooral wezen, hun intrek nemen in een van de abdijgebouwen en in de oude school op de "patershoek". Hun getal zal opklimmen tot 42 jongens waarna de hele groep op **7 mei** wordt overgebracht naar **Wizernes** omdat Engelsen de toestand in Poperinge en omgeving te gevaarlijk vonden.

Einde mei werden opnieuw kinderen overgebracht naar de abdij: twintig jongens van de beroepsschool uit **Wijtschate** met zeven kloosterzusters en een meester die een plaats kregen op de zolder van de brouwerij in afwachting van de bouw van een houten noodwoning/barak, recht tegenover de abdij, die ze bewoonden tot **september 1919**. Van **30 mei tot 12 juni 1917** bewoonden ook 38 kinderen en zusters uit **Loker** de barak met slaapzalen en een woning voor de meester en zijn gezin.

Brievenboek Crombeke – SAP

Verzending van ’t getekend mandaat van 1200 fr.
Mr. Den agent der schatkist van Veurne in de Pannen – Zeelaan – Villa Mary’s home 46 - -
Bede tegen dit behoorlijk getekend mandaat, een accriditief aan de gemeente Crombeke te laten geworden, uit betaalbaar in den bank te Poperinghe.

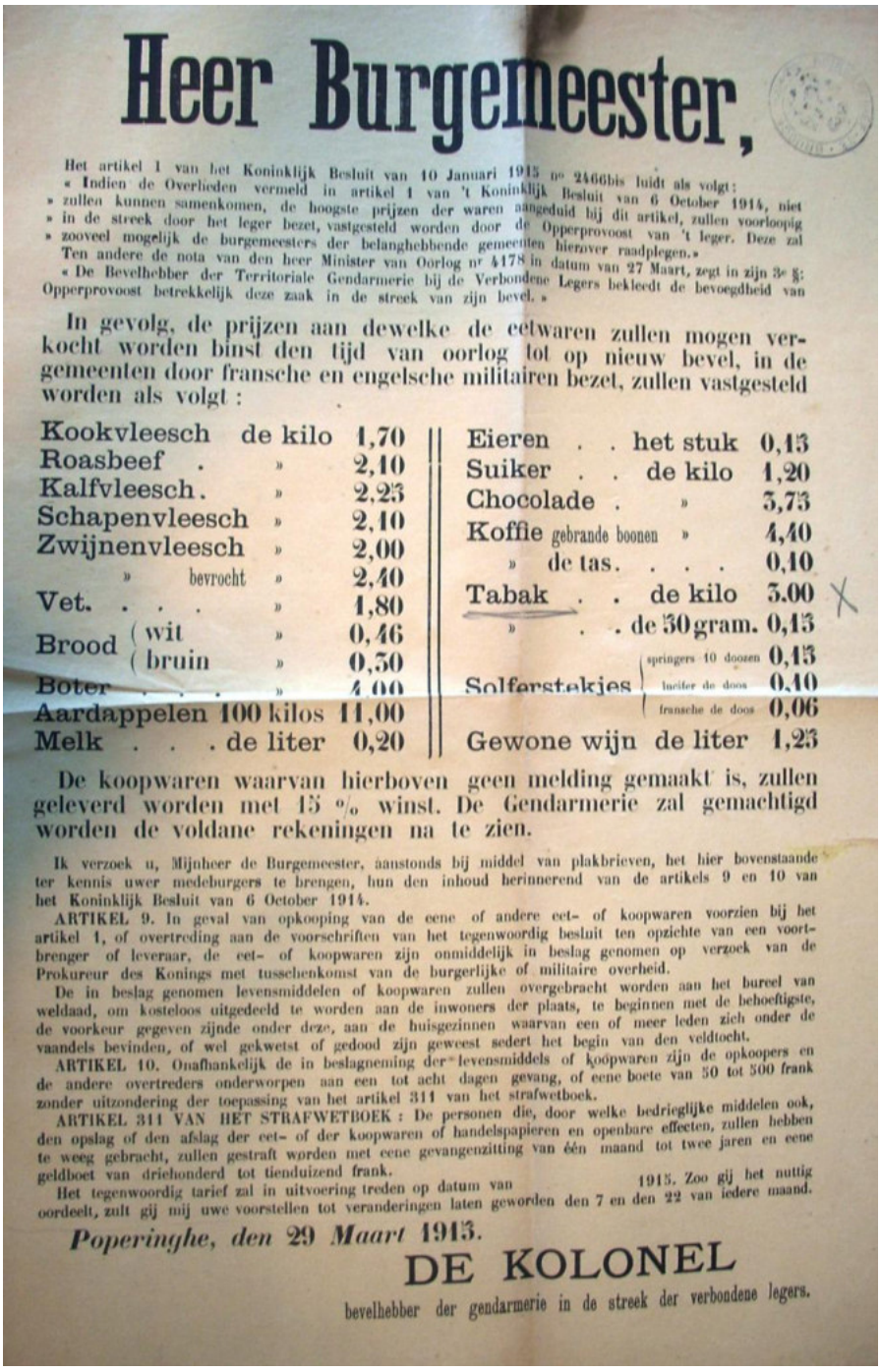

Heer Burgemeester,

Het artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 10 Januari 1915 nr 2466bis luidt als volgt:
« Indien de Overlieden vermeld in artikel 1 van 't Koninklijk Besluit van 6 October 1914, niet » zullen kunnen samenkomen, de hoogste prijzen der waren aangeduid bij dit artikel, zullen voorloopig » in de streek door het leger bezet, vastgesteld worden door de Opperprovoost van 't leger. Deze zal » zooveel mogelijk de burgemeesters der belanghebbende gemeenten hierover raadplegen.»
Ten andere de nota van den heer Minister van Oorlog nr 4178 in datum van 27 Maart, zegt in zijn 3e §:
« De Bevelhebber der Territoriale Gendarmerie bij de Verbondene Legers bekleedt de bevoegdheid van Opperprovoost betrekkelijk deze zaak in de streek van zijn bevel. »

In gevolg, de prijzen aan dewelke de eetwaren zullen mogen verkocht worden binst den tijd van oorlog tot op nieuw bevel, in de gemeenten door fransche en engelsche militairen bezet, zullen vastgesteld worden als volgt :

Kookvleesch	de kilo	1,70	Eieren . .	het stuk	0,13
Roasbeef .	»	2,10	Suiker . .	de kilo	1,20
Kalfvleesch.	»	2,23	Chocolade .	»	3,73
Schapenvleesch	»	2,10	Koffie gebrande boonen	»	4,40
Zwijnenvleesch	»	2,00	» de tas. . . .		0,10
» bevrocht	»	2,40	Tabak . .	de kilo	3.00
Vet. . . .	»	1,80	» . .	de 50 gram.	0,13
Brood wit	»	0,46	Solferstekjes springers 10 doozen		0,13
Brood bruin	»	0,50	Solferstekjes lucifer de doos		0,10
Boter . . .	»	4,00	Solferstekjes fransche de doos		0,06
Aardappelen	100 kilos	11,00	Gewone wijn	de liter	1,25
Melk . . .	de liter	0,20			

De koopwaren waarvan hierboven geen melding gemaakt is, zullen geleverd worden met 15 % winst. De Gendarmerie zal gemachtigd worden de voldane rekeningen na te zien.

Ik verzoek u, Mijnheer de Burgemeester, aanstonds bij middel van plakbrieven, het hier bovenstaande ter kennis uwer medeburgers te brengen, hun den inhoud herinnerend van de artikels 9 en 10 van het Koninklijk Besluit van 6 October 1914.

ARTIKEL 9. In geval van opkooping van de eene of andere eet- of koopwaren voorzien bij het artikel 1, of overtreding aan de voorschriften van het tegenwoordig besluit ten opzichte van een voortbrenger of leveraar, de eet- of koopwaren zijn onmiddelijk in beslag genomen op verzoek van de Prokureur des Konings met tusschenkomst van de burgerlijke of militaire overheid.
De in beslag genomen levensmiddelen of koopwaren zullen overgebracht worden aan het bureel van weldaad, om kosteloos uitgedeeld te worden aan de inwoners der plaats, te beginnen met de behoeftigste, de voorkeur gegeven zijnde onder deze, aan de huisgezinnen waarvan een of meer leden zich onder de vaandels bevinden, of wel gekwetst of gedood zijn geweest sedert het begin van den veldtocht.

ARTIKEL 10. Onafhankelijk de in beslagneming der levensmiddels of koopwaren zijn de opkoopers en de andere overtreders onderworpen aan een tot acht dagen gevang, of eene boete van 50 tot 500 frank zonder uitzondering der toepassing van het artikel 311 van het strafwetboek.

ARTIKEL 311 VAN HET STRAFWETBOEK : De personen die, door welke bedrieglijke middelen ook, den opslag of den afslag der eet- of der koopwaren of handelspapieren en openbare effecten, zullen hebben te weeg gebracht, zullen gestraft worden met eene gevangenzitting van één maand tot twee jaren en eene geldboet van driehonderd tot tienduizend frank.

Het tegenwoordig tarief zal in uitvoering treden op datum van 1915. Zoo gij het nuttig oordeelt, zult gij mij uwe voorstellen tot veranderingen laten geworden den 7 en den 22 van iedere maand.

Poperinghe, den 29 Maart 1915.

DE KOLONEL

bevelhebber der gendarmerie in de streek der verbondene legers.

27 maart 1915

Heldere nacht. Stilte. Van ’s morgens vroeg komen gedurig Duitse vliegers op verkenning. Een bom viel bij de hofstede Vandewynckel. De beweging is uitnemend groot: wagens, autocars, auto’s, ravitaillement, enz… heen en weer, voetgangers, 2 batterijen, Franse kanons keren terug. Duitse vliegmachien boven Rousbrugge.

28 maart 1915

Nog al wat geschut deze nacht. Franse kanons af. Schoon weder: soms nadert een Duitse vlieger. Een 50 tal autocars brengen nog soldaten op. In stad ongehoorde beweging van soldaten op wandel. Nu en dan een schot.

Van Walleghem
Dat de kinderen sedert 7 maanden zonder school en gedurig bij de soldaten, ook

geheel verwilderd waren, is natuurlijk. ’t Is ook al soldaterij dat in hun hoofd steekt. Men ziet de jongens slenteren rond de soldaten, de grootste met soldatenschoenen, allen met soldatengetten, vele met soldatenbroek, hun muts steekt vol koperen letters – gelijk de soldaten als kenteken van hun wapen en regiment op de schouders dragen en die zij gevonden hebben of gehad hebben- een zakje onder de arm om het vlees en geleidozen in te bergen die zij vinden of de ijdele flessen die de soldaten hebben achtergelaten en die de jongens aanstonds gaan verkopen. Altijd rond de soldaten zien en horen zij vele dat hun niet en dient. Hun spelen zijn al soldaterij. Deze namiddag in de weide bachten mijn huis zijn er een dozijn zulke gasten aan ’t spel. Eerst maken zij tranchees, dan plaatsen zij een oude stovebuise in de hage – ’t is een kanon. Nu maken zij een fort met grote ijdele doezen welke zij op malkaar plaatsen. De slag gaat beginnen. Doch eerst moeten zij zich in tenue zetten: broek opgesloofd, kousen neder en dan een schort rond hun leden: het zijn de highlanders. 4 kropen te midden de hoop om hem te verdedigen. En al met eens op een gegeven teken – de 8 andere beginnen er naar te smijten met dozen en aarde. De belegerde duiken zich plat, totdat eindelijk hun toestand onhoudbaar is en zij zich overgeven.

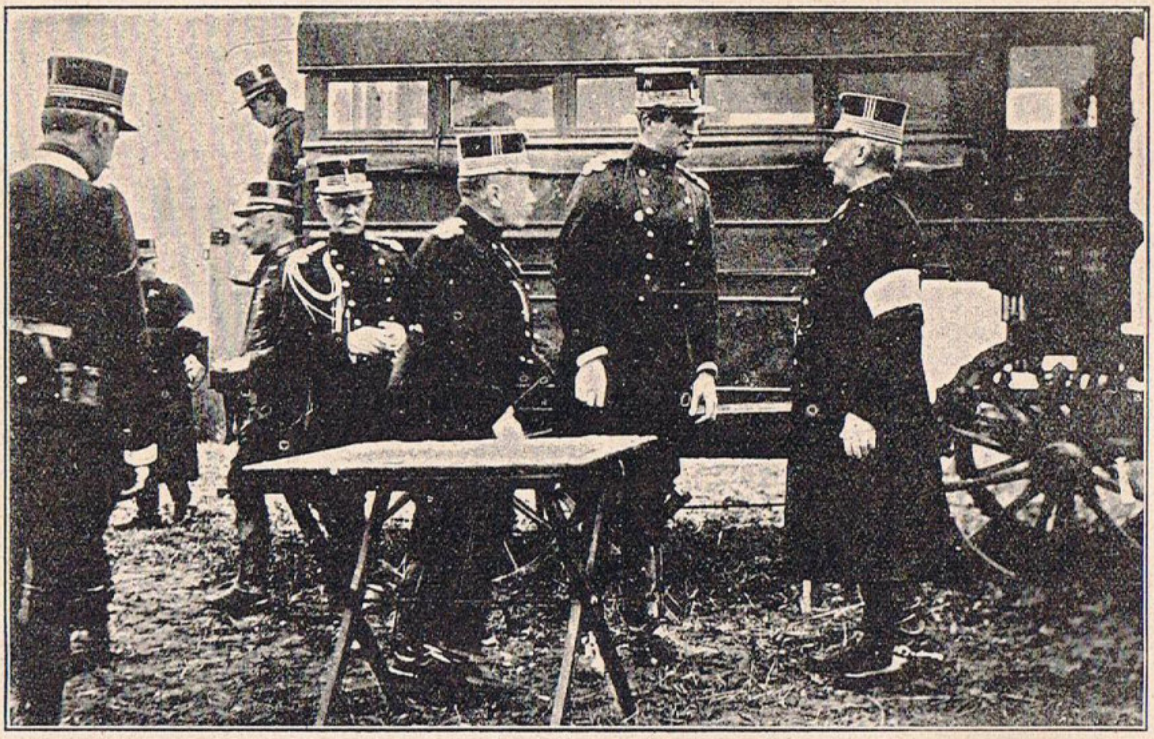

KONING ALBERT VAN BELGIë AAN HET FRONT:
De populaire koning der Belgen in gesprek met eenige opper-officieren: een mooi snapshot uit de buurt van Veurne. (V. F. B.)

Le Journal d'Ypres
50e JAAR
N° 2538
Editeur-Imprimeur | Drukker-Uitgever | Printer-Editor
CALLEWAERT-DE MEULENAERE
36 - Rue au Beurre | Boterstraat | Butterstreet - 36

HET YPERSCHE VOLK
Nieuwsblad van Yper

Yper's Weekly News
ZONDAG 28 MAART 1915
5 centiemen

= Oorlogsnieuws =

I Op het Westerlijk legerfront

In België

Ons belgisch leger gaat voorts vooruit langs den Yzer; onze artillerie heeft op de baan Dixmude-Lesen een vijandelijke legertrot beschoten. Rond Nieuwpoort werden een vijandelijke observatiepost en verscheidene steunpunten vernield; de bezetters werden op de vlucht gejaagd.

Rond Arras

De duitschers beschoten hevig de heuvel O. L. V. van Lorette en de dorpen Carnoy en Marieourt. De duitschers deden een hevigen tegenaanval en bemachtigden eenige deelen van loopgrachten maar ze werden terug genomen door de franschen. Te Carency wonnen wij een duitsche loopgracht, welken wij deden springen: wij mieken talrijke krijgsgevangenen.

MAANDAG 22. — Van af het eerste hanengekraai, weer al vliegers in de lucht. Verschillige duitschers vliegen over 't Noord-westen in. Natuurlijk dat er fel op geschoten wordt. Maar onze vliegers zijn talrijker, de eenen steken de duitsche lijn over, de andere houden om zeggens wacht boven de stad of waren aan 't bespieden van 't vijandelijke front. In den morgen nog al hevig geschot, onze kanonnen zijn 't die de duitsche stellingen aan stuk schieten. De duitsche kanonnen zwijgen, hadden zij geen bommen meer nannen zwijgen, hadden geen hunner meer dan? Ocht eenige kleine shrapnels maar die tot over de Rijselpoort niet geraakten.

Wat Maandag eene aangename verassing was, was het

KONINKRIJK BELGIE

—o—

BEVEL

Gezien de staat van Oorlog,

Gezien de noodzakelijkheid maatregelen te nemen om de gezondheid van de burgerbevolking en van het leger te verzekeren.

Gezien het besluit-wet van den 1en Februari 1915 (Nr 45 en 50 van het Staatsblad.

YPER

Van week tot week

ZONDAG 21 MAART hebben wij te Yper een verschrikkelijke dag beleefd. Reeds in den nacht rond 11 tot 12 u. werden vele gewekt door een geweldig geschot: kanonnen, mitrailleuzen, geweeren, 't was al aan den gang. 's Morgens, van af het eerste klaren van een helderen dag te wege, tot 's middags hadden de kwartieren van de Rijsselpoort, Kruisstraat, Frezenbergstraat, stuikvesten een verschrikkelijk bombardement met groote obussen te onderstaan. De menschen van aldaar spoedden zich naar 't midden van stad. Heel den dag ook door was 't een overvaren van vliegtuigen; wel een dertigtal t. w. van de bondgenooten en van den vijand. 't Was een geschot om baloorde te worden op de vijandelijke vliegers die eenige bommen lieten vallen zonder schade te veroorzaken. Dat vliegtuig-spel duurde tot 's avonds.

Van na de noen tot rond de 6 u. in den vooravond ging het bombardement weer aan de gang. Nu vielen de obussen meer Sterrekwartier-waarts. De lucht schokt, de grond daverde van de schoten en ontploffingen. In den vooravond nog, rond 5 1/2 u. vielen er shrapnels in 't center. 't Was ook een gesis van shrapnels die over stad vlogen waarschijnlijk in de richting van onzen observatie ballon, die heel rustig in 't stille weder, en ongedeerd heel den dag uitzat. Andere werden geschoten naar straten en wegen in 't ronde.

We hoorden van een drietal gekwetste burgers — over de statie — en van landbouwer Vanneste van Moorslede die ongelukkiglijk dood geslagen werd op de viamertingschen steenweg over 't gesticht van 't H. Hert.

Spijts 't bombardement was er, met 't schoon weer, nog al veel volk op de been. De Missen en goddelijke diensten werden, als naar gewoonte, godvruchtig en in groote menigte bijgewoond. Hoe dat een dingen al komt! Hadde 't over vijf maanden geweest bij de eerste bombardementen, niemand schier hadde durven uit huis of kelder kruipen. Nu geraakt men daaraan gewoon of wordt men de richting wijs.

∴

ART. 1. — De inenting tegen de typhuskoorts is verplichtend voor de burgerbevolking, in gansch de streek bezet door verbondene en nationale troepen.

Geneesheeren worden gelast de inenting der bevolking kosteloos te verzekeren ; zij zullen aan elk ingeënte persoon een getuigschrift afleveren.

De gemeentebesturen zullen lijsten opstellen waarop de ingeënte inwoners der gemeente zullen opgeschreven worden.

ART. 2. — De inwoners der streek, in artikel een aangeduid, die weigeren zich te laten inenten, zullen kunnen verplicht worden de streek der legers te verlaten en als vluchtelingen behandeld te worden.

ART. 3. — Zullen alleen tot de inenting niet verplicht worden de personen voor dewelke de geneesheeren eenig beletsel zullen bestatigen.

Een bewijsschrift zal hun afgeleverd worden.

ART. 4. — Ieder geneesheer die een geval van typhuskoorts waarneemt is verplicht het kenbaar te maken aan het gemeentebestuur alsook aan den opziener van den gezondheidsdienst ten laatste daags na de bestatiging.

De geneesheer die zal nalaten deze verklaring te doen zal vervolgd worden voor de gewone rechtbanken en zal kunnen gestraft worden met een boet van 26 tot 100 fr. of met eene bijkomende straf van 1 tot 8 dagen gevang.

ART. 5. — De personen door typhuskoorts aangetast zullen, indien de krijgsoverheid het noodig acht, in bijzondere lazaretten gebracht worden waar zij kosteloos zullen behandeld worden.

ART. 6. — Telkens een geval van typhuskoorts aan het gemeentebestuur zal kenbaar gemaakt worden, zal dit bestuur aan den ingang der woning van den zieken een leesbaar plakkaat plaatsen, de ziekte in het fransch en in het vlaamsch aanduidende.

ART. 7. — Een kostelooze ontsmettingsdienst der lokalen waar typhuskoortsigen zullen verbleven hebben, is ingericht. Elk geval van typhuskoorts zal onmiddellijk ter zijner kennis gebracht worden door de gemeentebesturen.

De verdachte woning en hare omgeving zullen ontsmet worden zoodra de zieken zullen weggevoerd of genezen zijn, waarna het plakkaat, vermeld in artikel 6, zal afgenomen worden.

Gegeven in Ons Hoofdkwartier,
den 22n Februari 1915.

Voor den Opperbevelhebber,
De Onde-Stafoverste,
WIELEMANS.

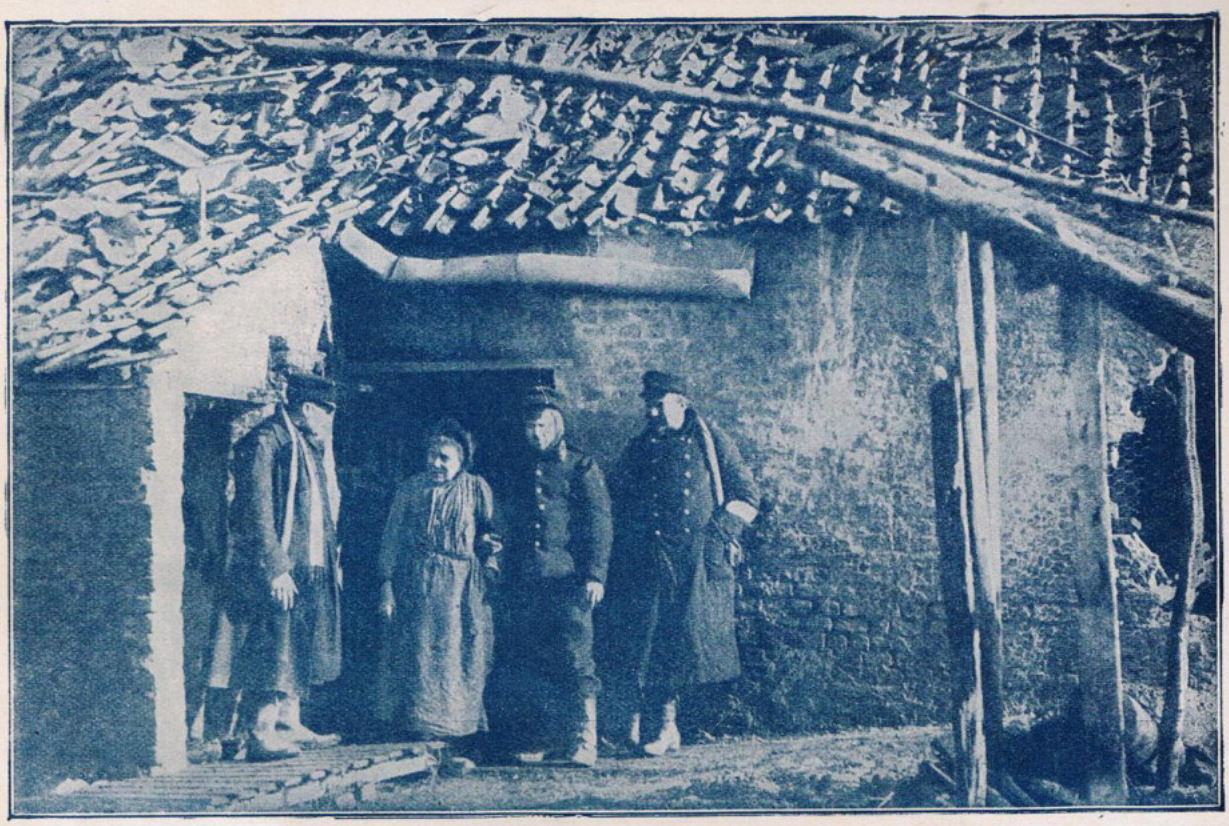

A NIEUPORT. — *Pendant que la pluie de fer s'abattait sur sa pauvre maison, la vieille femme s'était réfugiée au plus profond de sa cave. Des soldats belges viennent de l'en ramener, tout effarée de trouver son logis debout — et d'être encore vivante.*

AUX ENVIRONS D'YPRES. — *Des fantassins français, mis dans cette ferme en cantonnement, n'y semblent pas regretter leurs marécageuses tranchées des bords de l'Yser. C'est un bon entr'acte de repos, malgré le fracas lointain et continu de la canonnade.*

29 maart 1915

Wat geschut. Helder koud weder. Nu en dan schiet men achter vliegers. Gans de dag autobussen met Franse soldaten. Het kanon valt stil. Oostvleteren en Veurne worden were beschoten.

30 maart 1915

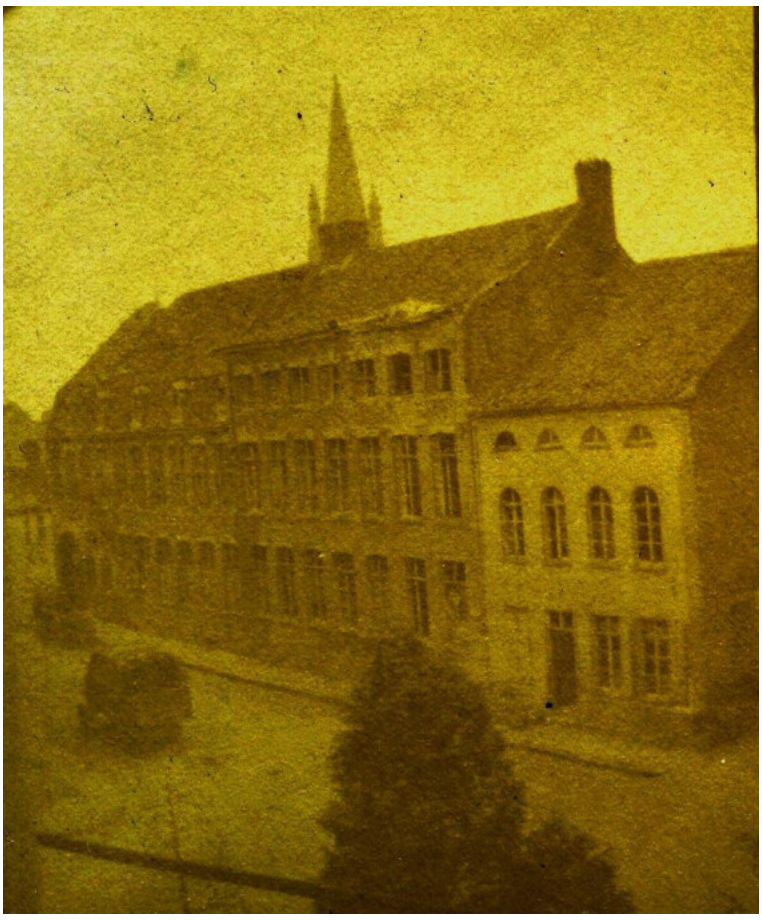

Schoon weder. Een Duitse vlieger laat 2 bommen vallen op het vliegplein en kwetst de paardengeleider van Delaleau en doodt het paard. Franse paardengasten op. Nu en dan een schot.

Het Sint-Vincentiusinstituut in de Boeschepestraat (Bijna vergane foto SAP)

Van Walleghem – 30 maart

In onze beproefde streek bestaat er sedert enige maanden een liefdadigheidswerk genoemd: 'L'aide civil Belge'.
Deze bestaat uit talrijke Belgische damen en jufvrouwen meest van grote familien en ook uit vele Engelse heren en jufvrouwen die zich ten dienste stellen van de burgerlijke bevolking onzer bezette streken.
Bijna al de Engelse heren behoren tot het liefdadigheidsgenootschap der **Quakers** en noemen zich **'St. Johns Society'** en zijn gekleed als Engelse officieren.
Zij hebben een uitgebreide inrichting. De koningin der Belgen is erevoorzitster, de gravin Van de Steen de Jehay, voorzitster en de gravin d'Yrsel, ondervoorzitster. Dat werk bestaat onafhankelijk van het leger en van het gouvernement en wordt onderhouden door de liefdadigheid meest van Engelsen, Amerikanen, Belgen en Fransen.
Als 't nodig is zal de Engelse 'St. Johns Society' zich ten dienste stellen van het leger en gekwetsten vervoeren.
Zo doen zij lange tijd voor het Frans leger.
Doch hun doel is bijzonderlijk van **de burgerlijke bevolking** bij te staan.
Hun eerste werk is te zorgen voor de zieken.
Daarom richten zij de grote hospitalen in van **Poperinghe Ste. Elisabeth**, Yper H. Hert, Ste-Omer, **Montreuil voor typhuslijders.**
Daar hebben zij verscheidene doktoors. Doch benevens hun middenhuis dat eerst te Poperinghe was, hebben zij nog hulphuizen dichter de vuurlijn.
Zo komt er in juni te Dickebusch een. Daar ook zijn doktoors en deze gaan gratis zieken gaan meesteren overalwaar zij gevraagd worden, meest in de gevaarlijkste plaatsen, zonder nogtans te willen concurrentie doen aan de andere doktoors. Indien zij vinden dat iemand een

besmettelijke ziekte heeft, zij voeren hem naar ’t hospitaal. Anders bezorgen zij hem ’t huis. Zo hebben zij vele zieken bezorgd te Dickebus, Vlameringhe, Kemmel, enz…
’t zijn ook deze doktoors die de vaccinatie doen tegen de typhus.
Ook bij hen mag men gratis poeders halen voor de ontsmetting.

Aan de poort van het Elisabeth-hospitaal

Een tweede werk ’t is de zorg der armen. Zij delen melk uit aan de kleine kinderen, ook cacao en zij helpen ook de moeders die hun kinderen moeten voeden. Zij delen ook klederen uit aan de arme mensen. Hebben ook aan sommige kantwerksters garen gegeven.
Een derde werk zijn **de schoolkolonien**. Onafhankelijk van de staat hebben zij ook hun schoolkolonien waar de kinderen benevens enige uitzonderingen, ook wel zijn. .
Vandaag komen 2 heren van de ‘St. Johns Society’ bij mij en vragen hier ook een post te mogen stichten voor het uitdelen van melk aan kleine kinderen en kloekte aan de moeders. Alles wordt geschikt. De uitdeling zal gedaan worden bij **Jules Lauwyck** in de herberg ‘Het Hoekje’ door zijn zuster kloosterlinge alhier gevlucht die alles zal bereiden. Aanstonds ga ik rond op zoek naar behoeftige kinderen beneden de 2 jaren en vindt er 41. Cyriel Claeys, landbouwer zal dagelijks de melk leveren aan 25 centiemen de liter.

31 maart

Schoon weder. Alles gewoon

Brievenboek Reningelst

Aan de heer provoost marechal van de 27ste divisie – 5de corps van het Engelse leger te Reninghelst
Meneer de provoost marechal

Mevrouw, weduwe Henri Lefebre, landbouwer te Reningelst – sectie Zoetendaal, brengt mij vandaag een klacht over het kappen van hout waarvan hierbij een kopie. Ik ben ervan overtuigd dat het voldoet om u hiervan op de hoogte brengen, zodat U, na onderzoek van de geleden schade, een billijke vergoeding kan bepalen. Hierbij wil ik refereren naar het reglement op de militaire prestaties dat door de militaire overheid ondertekend werd.

DE STRIJD AAN DE YSER.
Een Belgisch soldaat heeft dekking gezocht achter een vernield huis en bestookt vandaar uit den vijand.

In de hoop dat deze zaak op een vriendelijke wijze kan geregeld worden.
De burgemeester

Pervyse – H. Norda

Gij kunstenramp der oorlogsdagen,
Pervyse kerk, ‘k moet u beklagen.
Gij kunstbeworp van kunstengeest,
Door kunstenhand geschoeid, geleest
G’hebt bij den beul uw dood gevonden
Die Reims en Yper heeft geschonden.

‘ k zie nog, eenvoudige edelheid,
Uw drielingsbeuk daar uitgespreid,
Bij ’t matig licht der ranke ramen
Daar één voor één voor de ogen kwamen
Zo wisselverwig door uw vat,
De stukken van uw’ kerken schat.

’k Zie waar het vat ontgint den choor
Die pijlers, die zo licht gekoord
Zo kunstenbandig zijn gewrongen
Zo kunstenhandig, niet gedwongen
Maar vrij en los de lichten band
Daar slingerwerpen tot de rand.

‘k Zie lichtgebrande vensterramen
Met heiligen schoon, en God bekwame
Een autaer, als één stuk gehouwd
Die weerdig het eerweerdig hodut
En die vereert, zo buiten binnen,
’t geheim dat God en mensen minnen.

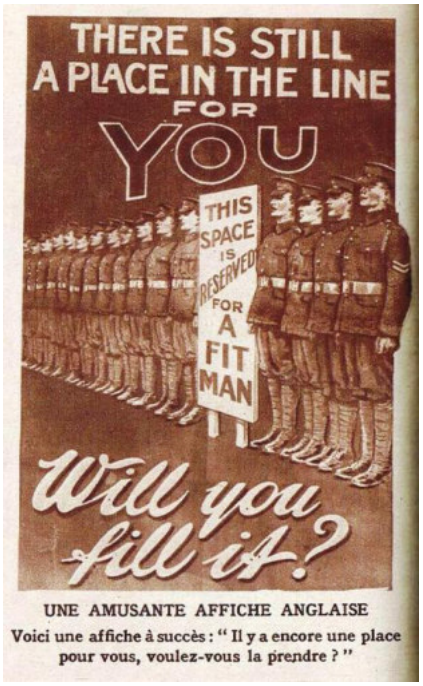

UNE AMUSANTE AFFICHE ANGLAISE
Voici une affiche à succès : “ Il y a encore une place pour vous, voulez-vous la prendre ? ”

‘k zie nog, die in dees kunstwarand
Daar alles schiep, daar alles vand,
In ’t keurig vat vol heemgeraden
Ten autaar staan, bij Gods genaden
De man, de priester van Gods kunst
Die ramp zij hem bij God een gunst.

ONDERWIJS AAN BELGISCHE VLUCHTELINGENKINDEREN IN ENGELAND: *Dat gebeurt daar in de open lucht, op een cricketveld! Wij mogen zonder overdrijving zeggen, dat dit onderwijs bij ons in Nederland beter is ingericht!*

Ein deutſcher Soldat teilt mit belgiſchen Kindern ſeine Suppe.
Een Duitsch soldaat deelt zijn soep met Belgische kinderen.
Un soldat allemand partage sa soupe avec des enfants belges.
A German soldier sharing his soup with Belgian children.

Deutſche Soldaten auf Vorpoſten in Belgien.
Duitsche voorposten in België
Avant-postes allemands en Belgique.
German outposts in Belgium.

Eine belgiſche durch Stroh verdeckte Artillerieſtellung bei Nieuport.
Door stroo verscholen Belgische artillerie-stelling bij Nieuwpoort.
Position d'artillerie belge cachée par de la paille, près de Nieuport.
A Belgian battery at Nieuport, masked by straw.

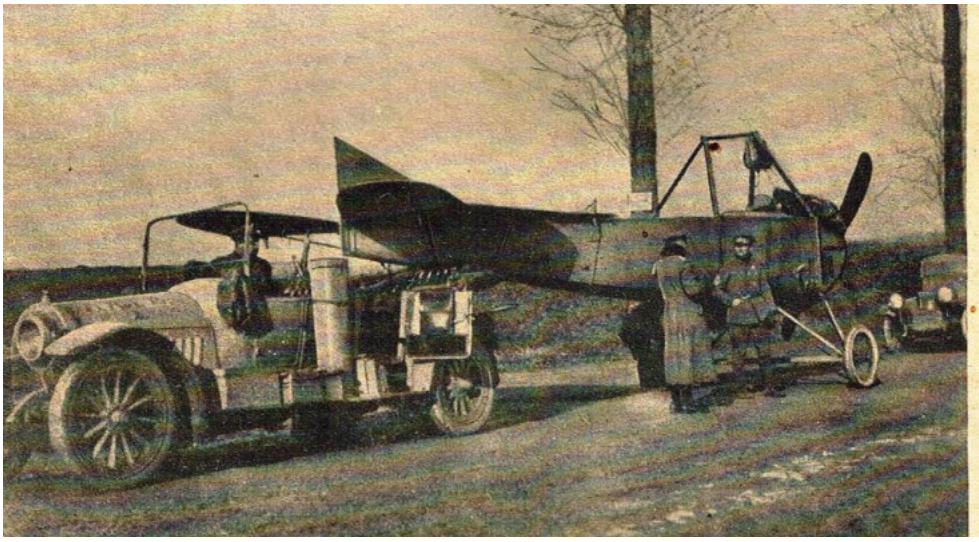

Transport eines deutſchen Flugzeuges auf dem belgiſch-franzöſiſchen Kriegsſchauplatz.

Vervoer van een Duitsch vliegtoestel op het Belgisch-Fransche oorlogsterrein.

Transport d'un aéroplan allemand sur le théâtre franco-belge de la guerre.

Transport of a German aeroplane to the Franco-Belgian seat of war.

De laatste foto's komen uit de Kriegs Kurier met dank aan Miel Desmyter

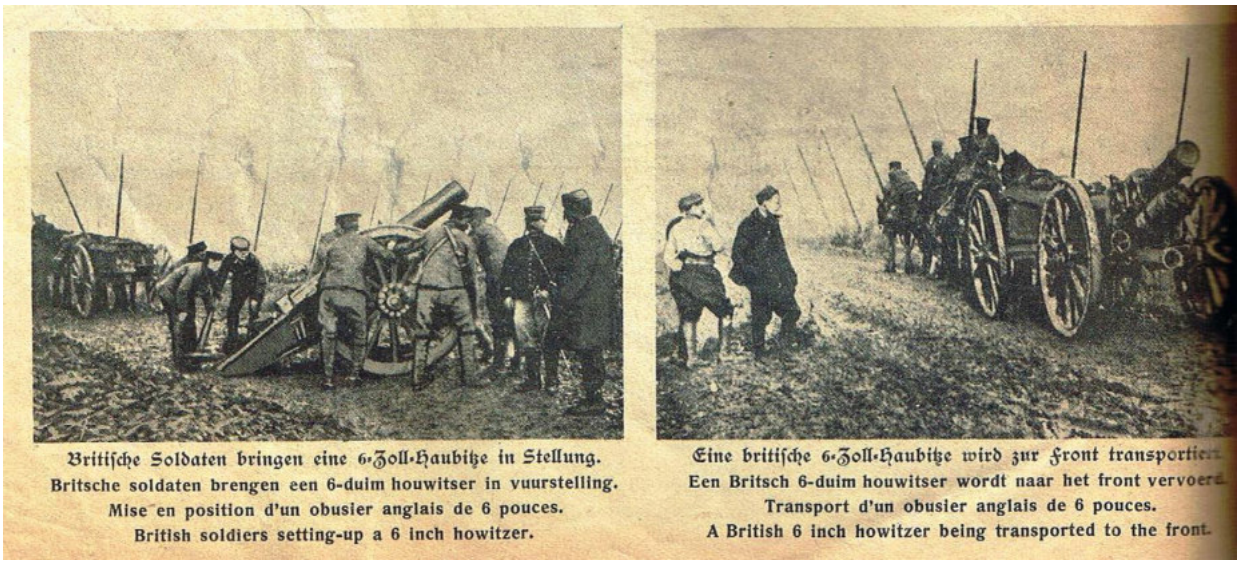

Britiſche Soldaten bringen eine 6-Zoll-Haubitze in Stellung.
Britsche soldaten brengen een 6-duim houwitser in vuurstelling.
Mise en position d'un obusier anglais de 6 pouces.
British soldiers setting-up a 6 inch howitzer.

Eine britiſche 6-Zoll-Haubitze wird zur Front transportiert.
Een Britsch 6-duim houwitser wordt naar het front vervoerd.
Transport d'un obusier anglais de 6 pouces.
A British 6 inch howitzer being transported to the front.

En ook deze twee voorgaande foto's, genomen te Poperinge, verschenen in de Kreigs Kurier nummer 11 van het jaar 1915.

Nummer 153A **Doos Gazette** **april 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Hy vryt Trui met een oor.

Dat wil boertende zeggen, hy bemint de kan, die maar een handvat of oor heeft. Doch daar zyn 'er maar al te veel, die *Wyntje en Tryntje* te zamen voegen.

Uit 'De nederduitsche spreekwoorden' door Carolus Tuinman – 1720

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 600 lezers
Lees ook de jaarboeken van Poperinghe op:

http://www.arch-poperinge.be/

Beste abonnee

Van Werner Goussey – geboren te Poperinge maar al jaren wonende te Kessel-Lo kreeg ik het volgende interessante mailtje door:

Beste Guido,
Zo juist Gazette nr 152 doorgenomen omdat ik , zoals altijd, nieuwsgierig ben over het streeknieuws van destijds.
Pagina 18/37 : de weergegeven naam van de Luitenant vlieger vond ik zeer eigenaardig en weinig waarschijnlijk. Ikzelf dacht aan Woulines of Moulines.
Mijn tweede poging via Google was raak.
Op internet vond ik "Les as oubliés de 14-18", zie onderstaande link :

http://www.asoublies1418.fr/default.asp

Het gaat hier dus om de naam **P. Moulines.** Zijn foto staat er zelfs bij.
Ik kijk al uit naar uw volgende gazette.
Mvg,
Werner Goussey

Dus ging ook ik eens kijken op deze site vol oorlogspiloten en vond dat **Moulines Pol** *geboren was op de 17de januari 1891. Hij was dus een jonge gast van 24 jaar oud toen hij de luchtfoto nam van Poperinge. Bij het begin van de oorlog werd kwam Pol net van de artillerieschool en werd opgenomen in het 5de leger. Hij werd piloot op de 25ste november 1914.*
Bedankt Werner voor deze aanvulling.

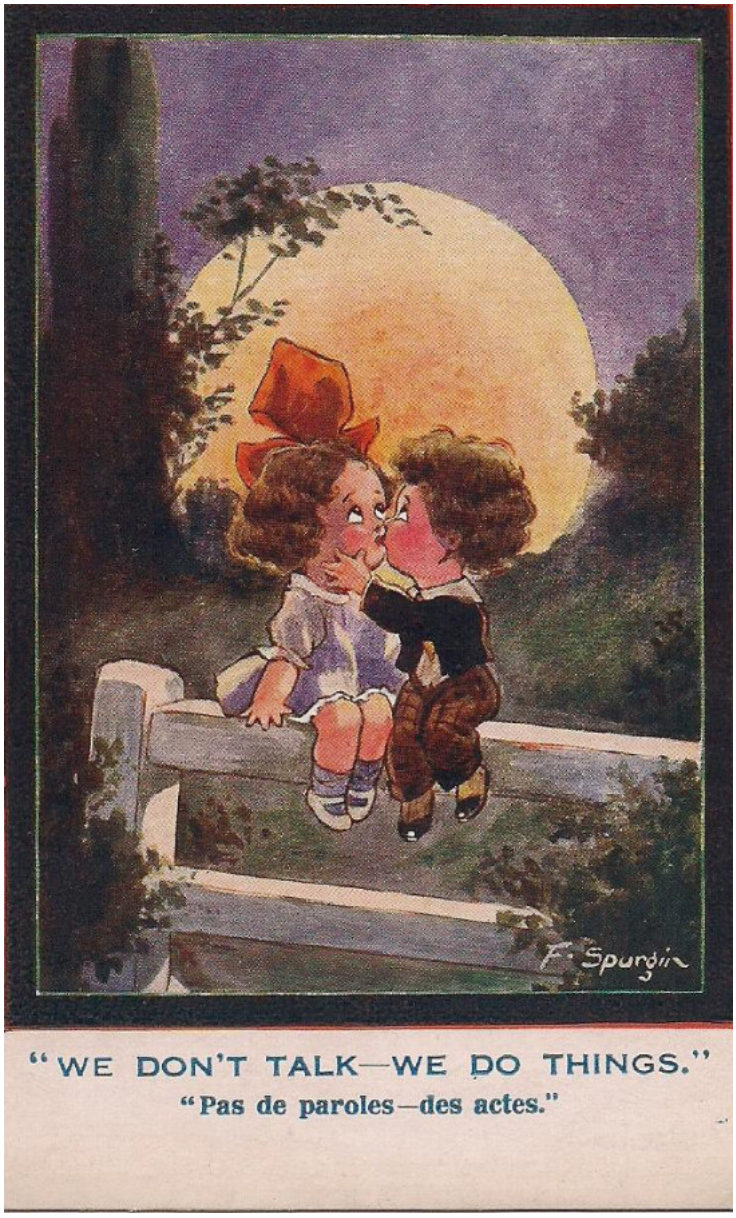

Van **Isabel Decrock** kregen we nogmaals een kadootje, de hiernaast staande kaart uit de eerste wereldoorlog.
Engelse kolder bij het vallen van de avond.

Bedankt hee Isabel!

Op 18 april staat Veurne in het teken van den grooten oorlog.
Op zaterdag 18 april 2015 keert Veurne terug in de tijd.
Tijdens theaterwandelingen doorheen de stad kom je historische personages tegen die hun verhalen vertellen over de Groote Oorlog.
Naast de theaterwandelingen zijn er ook diverse muzikale optredens, is er een re-enactmentdorp en kan je het belevingscentrum 'Vrij Vaderland' bezoeken.
De dag wordt afgesloten met een grandioze taptoe op de Grote Markt.

En niet te vergeten! Om 15 uur spelen **de Westlandlopers** in de tent een voorstelling van ruim één uur met verhalen en liederen van 14 – 18.

Voor deze gelegenheid brengen we enkele nieuwe liederen; waarbij het **beruchte 'Frontlied'** van de hand van **Jozef Simons**, de mond die later de tekst schreef voor zowel 'O Kempenlan!' als 'Susa Nina'.
Het Frontlied werd het 'officiële' strijdlied van de Vlaamse Frontbeweging vanaf het jaar 1917.
'Wij willen zelfbestuur en Vlaamse regimenten….'
is de eerste zin uit het refrein en was een radicale uiting van het Vlaamse bewustzijn.
Voor het eerst in jaren wordt dit lied – van onder het stof gehaald – terug gezongen.
Naast dit strijdlied van Jozef Simons, brengen we ook nog het gevoelige 'De Franse Weduwe' van zijn hand.
Theodore Botrel zong niet alleen in Poperinge en Alveringem maar ook in de kerk te Veurne. Van hem brengen we zijn 'Rosalie' het leid van de Franse bajonet, in een West-Vlaamse vertaling.

De oogst voor deze maand was te groot en daarom splitsten we deze Doos Gazette op in twee delen; hier dus het eerste deel van april 1915.

100 jaar geleden: De Grooten Oorlog

Donderdag 1 april – Baert A.

Prachtig weder. Zeer veel soldaten in de stad, het krioelt. Duitse vliegers naderen. 2 bommen op 't vliegplein. Tegen de avond wat kanongeschut.

EEN PAKKEND MOMENT VAN HET OORLOGSVELD IN Z.-VLAANDEREN: *Een Engelsche vlieger, verrast door Duitsche ruiters, tracht door snel op te stijgen, te ontkomen.*

Botrel en Garros - Verschaeve Cyriel – Alveringem

Wat een vreemde Witte Donderdagnamiddag!
Onze Lieve Heer is uit het rustaltaar weer naar de sacristie gedragen geworden om de kerk vrij te laten voor een liederenvoordracht van **Botrel.** Op heden brengt zijn ronde langs het front hem hiernaar Alveringem. Het ware jammer moesten onze jongens de deugd missen die Botrel hen zal doen, ende kerk is de enige onbezette zaal, groot genoeg!
Komaan dan, Onze Lieve Heer, die zo goed was met het volk en medelijden had met de schare, zal de schamele hulde van de aanbidding van ons, Alveringemnaars, wel graag missen om de soldaten na die zonneloze lange winter eens hartelijk te horen lachen.
Onze pastoor zucht wel een paar keren: 'Op een Witte Donderdag! Komen zingen in de kerk op een Witte Donderdag!' maar aarzelt toch geen ogenblik om zijn toestemming te geven.
Deze liederenvoordracht voor onze arme jongens is een te schone liefdedaad en op dit uur – 't begon om twee uur – zingen de kloostergemeenten: 'Ubi caritas et amor, ibi Deus est.'

Botrel heeft dan gezongen en veel bijval genoten. Zijn persoon is bevallig en innemend, zijn stem is open en klaar en heeft en warme toon, en zijn woord is strelend en vriendelijk.
Een beminnelijke Fransman! Aangenaam, zeer aangenaam, alles wat hij zegt en zingt licht en lief, levendig en opwekkend, gevleugeld zelfs met de echte vleugels der bezieling als hij onze koning Albert zijn 'Quand vous retrounerez' toezingt.
Het doet deugd hem aan te horen: men ademt steeds vrijer, men gelooft aan de zege, men lacht de vijand uit, men behaalt er met haast gek genot lachoverwinningen op, men spot en gekt op rijm, men zingt mee en schiet volksdeuntjes op de vijand af, een jolig bombardement en … heel de oorlog is zijn massa kwijt. Hij is blikkerend degengevecht geworden waarin wij – we voelen 't – verre de vaardigste zijn. De oude Victorie schijnt weer de gevleugelde Nikè te worden, de slanke en lichte zwierige, vliegende Nikè, met kransen in de hand en de kreet 'Zege!' in de mond. Kwam ze op dit ogenblik uit de blauwe hemel aangezweefd, niemand zou erover verwonderd zijn.

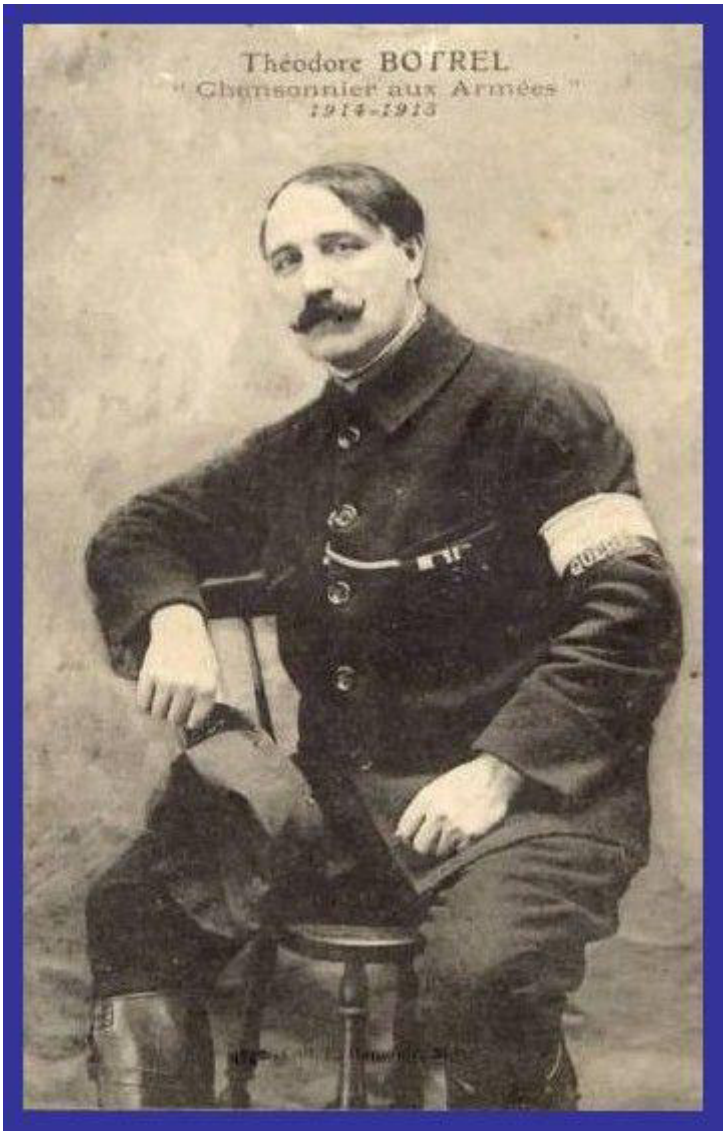

Wat is het weldoende zich zo te voelen, van zo'n pak verlost, met zo'n hoop op waan bezield! Is 't een waan, zalige waan die ons de vrucht van al die onafmeetbare inspanning en lijden belichaamde in een gracielijke vrouwenfiguur, met wapperende leren, groene krans, lief gelaat, heel ronde armen waarin geen enkele spier getrokken ligt – alle last is weg! In plaats van hem te doen wegen op het hart als de noodzakelijke op zijn tijd komende einduitslag van een lange, ingewikkelde, moeilijke cijferberekening met miljoenen! Zege en vrede! Zege en vrede! Die twee hemelse woorden zijn in ons hart gedrongen. Uitgesproken richtten we er ons tegen op, gezongen namen wij ze aan.
Botrel is als een lentevogel gekomen. Zijn lied lijkt een beetje op de zonnestralen, de bloemen, de vogels… op al de kleine boden van de grote zomerheerlijkheid. En zijn woord – het echt los en luchtig woord der Fransen, die in een gunstige zinswending een gunstige keer der zaken menen waar te nemen, voor wie iets kunnen noemen gelijk staat met het op te lossen – zijn woord is vol overtuiging en zaait overtuiging. Het doet ons zo weldadig aan na de lange lome oorlogswinter.
Waarom zouden we zijn woord onderzoeken?
Winderig bleek het wellicht, maar wij zouden ons met ons onderzoek enkel voor een paar uren opgeruimdheid beroofd hebben.

Onze regering heeft hem naar ’t front gezonden om de nationale gevoelens in ’t leger aan te vuren. De Belgische regering een fransman?
Kom, van de heilige Vlaamse zaak geen zaag gemaakt!
We zullen ons voorstellen dat Hullebroeck of Van de Perre of welke zanger of redenaar dan ook uit Vlaanderen, in ons uithoekje niet meer te vinden waren.
Ook is ’t een te blij gevoel onze jongens weerom te horen zingen; ze deden ’t sinds zo lang niet meer, al tezamen en zo welgezind. ‘k Voel dus dank en niets dan dank voor Botrel, die hartelijk zijn best gedaan heeft en ons een goed hart heeft getoond – ’t is evenveel waard als had hij ons grote kunst gegeven.
Wij, Vlamingen, gevoelen ’t zo wel als er iemand ons wel doet en, daar we ’t zo zelven voelen, dringt het des te dieper, veel dieper dan we ’t vaak vermogen te tonen.

We kunnen het niet laten om hier toch nog een tekst van Botrel tussen te voegen; een leid dat hij zong toen hij zowel Poperinge, als Alveringhem of Veurne bezocht:

Je vous écris, ma cher' maman
Durant que, pour un bon moment,
Notre section est bien cachée
Dans la tranchée !

Tous pas bileux, tous bons copains,
On est là comm' des p'tits lapins
- Face aux Pruscots - toute un' nichée
Dans la tranchée !

C'est vraiment l'p'tit trou pas cher
Y'a pas à dir', c'est la grande air
Quoiqu' la vue soit un peu bouchée
Dans la tranchée !

Mais, par l'ochestr' d'un casino
Par les tzigan's ou le piano
On n'a pas l'oreille écorchée
Dans la tranchée !

Nos "75", nos "Rimalhos"
Nous berçant à leur trémolos
On rêve à la Franc' revanchée
Dans la tranchée !

Dès qu'apparaît le quart seul'ment
De la moitié d'un' gueule d'All'mand
Nous la rentrons très amochée
Dans la tranchée !

Alors commec'nt sempiternels
Les arrosages de leurs schrapnels
La terre en est toute jonchée
Dans la tranchée !

Nous rigolons dans nos clapiers
Qu'ell' collection de press'-papiers

Pour le retour sera pêchée
Dans la tranchée !

L'un d'nous est mort - et mort joyeux -
En s'écriant : "Tout est a mieux
Voilà ma tomb' toute piochée
Dans la tranchée !"

Le sergent - qu'est curé - lui dit :
"Repose en paix, héros béni
Sur qui la Gloire s'est penchée
Dans la tranchée !"

"Nous te veng'rons, nous l'jurons tous
Car la victoire est avec nous :
Elle mont' la gard' près d'nous couchée
Dans la tranchée !"

Maar laat ons nu weer naar Verschaeve luisteren:

Om halfvier komen we goedgezind uit de kerk in de heldere buiten.
Shrapnelknallen hoog in de lucht: daar zijn Duitse vliegeniers op gang. Wij zagen honderden malen in de laatste dagen, bijna op elk uur van de dag, vliegtuigen met shrapnels na geschoten, zodanig dat ze geen opkijken meer waard schijnen.
Ik kijk toch op en blijf langs de weg staan. Deze keer is er wel iets bijzonders te zien: de shrapnelwolkjes bespikkelen een brede streep over de halve hemel, van in ’t oosten tot boven ons hoofd. Steeds komen er nieuwe bij hangen, op regelmatige afstand van elkaar, als de vederwolkjes die we schaapjes noemen.
Hoe dat die watten wezentjes met zo’n felle knal ontstaan?
Doch ze hangen er lang reeds te zien vooraleer we de knal horen en zo schijnt er geen verband te bestaan tussen de losbranding en ’t wolkje dat aan ’t zweven gaat.
De moedige vlieger stoort er zich ook niet aan en trekt maar altijd al zijn witgewolde schapen voorop door de hemel naar ’t westen, als een vreedzame herder die vreedzaam zijn kudde zou vooropgaan door een grote eenzame blauwe weide.
Soms, als ’t meewil, zien we de gouden glansbliksem van de losbarsting en ’t wolkje stijgt dan uit zijn schittering op. Dan lijkt de vlieger een plechtige hemelvorst, waarrond onzichtbare engelen gouden wierookvaten zouden zwaaien.
Eén ogenblik flikkert de gouden schaal en wolkt haar geurige rookkronkel op.
Zo begeleid zou de zon door de hemel moeten varen!
Een ogenblik daarna lijken de zwevende naslepertjes kleine maagdekes in wit gaas die door de blauwe hemel als een blijde groep ter ere van onze Lieve Vrouw heen trippelen.
Daar heeft het vliegtuig een kleine zwenking beschreven en ’t zonlicht opgevangen; het heeft geschitterd als droeg het een zilveren borstkuras: de H. Michaël die met engelen naar ’t slagveld zweeft.
Jammer! Hij drijft van het slagveld weg, immer het westen in.
Zie, nog witte ballen dicht bij hem, hijzelf schijnt ze te werpen, witte ballen zijdepapier of toe gefrommelde gaassluiers.
Ze komen eerst vast ineen geduwd uit de werpende hand, maar de luchtwind ontplooit ze stil als een gaas waar de blauwe hemel steeds meer door ’t wit schijnt.
Hijzelf vaart maar voort gelijk de schuit in onze waterfeesten die sluiers uitwerpt.

‘Kijk! Kijk!’ hoor ik om mij heen. Overal staan soldaten te kijken, stil en gespannen. Daar moet iets op gang zijn. De vliegenier zwenkt, draait en keert terug. Hij was ons dorp reeds ver voorbij, boven Izenberge of Houtem moest hij reeds hangen. Nu keert hij rechtsom.
Wat mag dat beduiden?
Ik zie naar de soldaten: vele handen wijzen iets aan de maten.
Ha, nu merk ik het ook op: een andere vliegenier is in ’t westen verschenen, die recht op de eerste afvaart. Wij zullen een luchtjacht zien!
De twee grote vogels vliegen daar omtrent even snel. ‘k Zie de afstand die ze van elkaar afscheidt, niet inkrimpen. Waarlijk wonder om aan te zien! ‘k Moet herhaaldelijk nadenken om mij nog te vergewissen dat dit geen dieren maar mensen zijn.
Op vogels denk ik niet. Toch, die wijduitgestrekte vleugels roepen ’t vogelbeeld op… een bruwier zweeft op zo’n lange, platte evenwijdige, haast langwerpige vierkante vleugels, ook hij kan lange tijd op bewegingsloze vlerken drijven, maar toch die ene, machtige slag die hem weer op zijn zelfde hoogte houdt, dat maakt hem eerst tot vogel en verraadt zijn schoon spierenleven.
Deze vliegeniers! Neen, dat zijn geen vogels, maar vissen die door de blauwe zee recht voor zich uit varen, zonder dat men ’t verroeren van hun vinnen ziet. Nu bijzonderlijk dat de stalen bepantsering van de Duitser herhaaldelijk onder ’t zwenken flikkert, lijkt hij helemaal op deen geschubde zilveren vis.

Garros

Ze zetten aldoor, zeer vlug, de ene de andere achterna. Wie wint het in snelheid? De Duitser bereikt wis de slaglinie van Diksmuide. Reeds zijn ze, op het zien af, juist boven ons dorp aan ’t vliegen en de Duitse linies liggen enkel op nauw negen kilometer van hier af. Plotseling is de spanning daar!
Een derde vliegenier is uit het noorden toe gevlogen. In loodrechte richting schiet hij af op de vaartlijn die de Duitser volgt, hij snijdt hem de weg af… zie, daar stijgt hij, daar krijgt hij de Duitser in lij, de mitrailleuses beginnen boven ons hoofd te klakken. Stort hij niet?
Ha, nu heeft de inbeelding gedaan met te fantaseren, nu leeft er louter menselijk, gespannen en angstig menselijk meegevoel in mij. De adem jaagt, ’t hart klopt, ’t oog staart strak. Hij stort niet, de Duitser. Zou de andere misschien?
Ook niet. De Duitser zakt en vangt, wat lager, een snorrende vlucht naar het oosten aan. Heel de streek is stil, geen een van de duizenden toeschouwers spreekt.
De lucht is vol woedend geronk van de luchtschroeven. Omhoog, omlaag, zijdelings, overal is er ruimte om te ontsnappen in de lucht. Zou hij het ontkomen?
Hij vaart vlug, hij moet reeds ver van ons af zijn, hij wordt te snel toenemend klein. Doch ’t klein vliegtuigje uit het noorden is een dapper ding. ’t Laat niet los, ’t laat zich ook niet

achtersteken, ’t wint weer in, ’t stijgt weer boven zijn loggere vijand. De mitrailleuses tikken. Zij moeten ver zijn reeds. Nog vliegen ze oostwaarts. Zie! O zie!
Een grote vlam! Een laaikronkel die naar beneden wervelt. Michaël en Lucifer. ‘Vidi Satan ut fulgur cadentem’.
Heel de streek dreunt van gehuil. Vanop de straat, vanop alle hoeven, vanop al de wegeltjes door de velden stijgt een machtig gejoel de lucht in!
Hij zal het wel horen, de stoutmoedige overwinnaar, en de overwonnene ook mag het horen, want hij ook was moedig.
In de onbevlekte hemel, als in ’t heerlijkste veld van moedontplooiing, hebben ze onbesmette moed getoond.
Een vreemde namiddag! Waarlijk weegt de oorlog niet meer.
’s Avonds komt het nieuws: Garros is de overwinnaar. De lichtheid van zijn vliegtuig heeft hem de zege gegeven. De Duitsers, een vliegenier en een waarnemer, liggen beiden verbrand in de weiden over Lampernisse.

LE LIEUTENANT AVIATEUR GARROS PRÊT A PARTIR

Au sud de Dixmude, Garros a abattu un aviatik à coups de mitrailleuse. L’exploit est d’autant plus brillant que Garros était seul dans son appareil. Voici une photo toute récente qui le montre, avec Audemars, avant son départ pour le front.

Uit ‘Le Miroir’

L'AVIATIK ET LES DEUX PILOTES ALLEMANDS ABATTUS PAR GARROS DANS LE NORD

On connaît l'admirable prouesse du lieutenant aviateur Garros qui, seul à bord de son appareil, a réussi à descendre un aviatik, après un combat émouvant. Cet instantané, pris après la chute de l'aviatik, montre les débris de l'appareil et les deux cadavres

Het wrak van het vliegtuig te Lampernisse

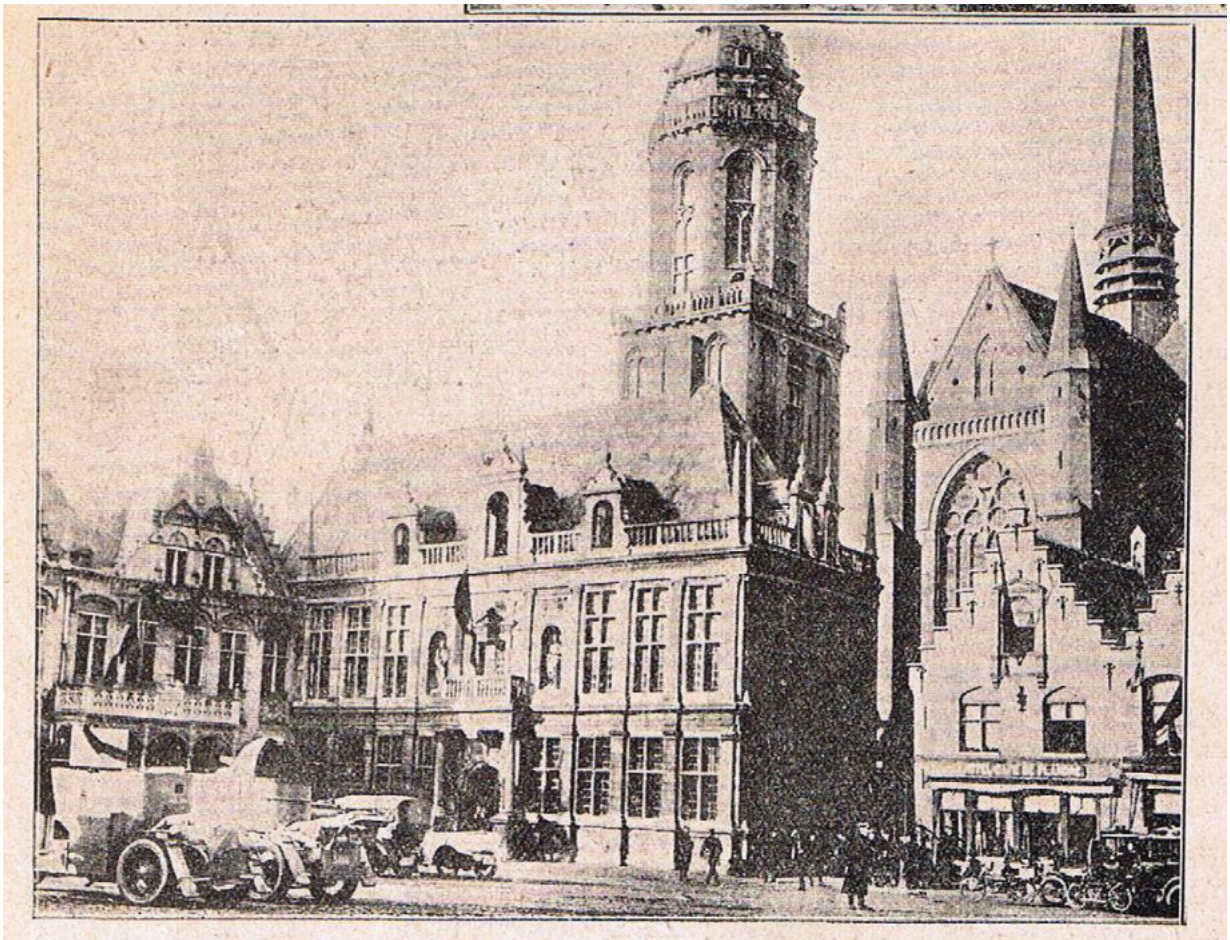

DE GROOTE MARKT TE VEURNE, HET NU WERELDBEKENDE STADJE IN Z.-W. BELGIë: *Veurne is het karakteristieke model van de Vlaamsche stadjes, en juist doordat het klein is, zijn er nog vele oude huizen ongerept bewaard gebleven.*

Vrijdag 2 april

Gans de nacht is de beweging buitengewoon: Franse voetgangers, paardengasten, auto's trekken af, later munitiewagens. 't Is het 9de korps dat weg trekt. Schoon lenteweder, stilte. Veel Engelsen komen toe met trein, ook nog langs Rousbrugge, Dixmudewaart.

3 april 1915

Stille nacht. Nog dezelfde grote beweging van Fransen die weg trekken. Wat Engelsen op. In Poperinghe zijn nog 7498 vreemdelingen. Zonderlinge geruchten: De Duitsers zouden de streek ontruimen om reden der verpestende lucht door de lijken wordt verspreid! Kan 't waar zijn. Veel Engelse officieren in de stad.

4 april 1915

Pasen. Regenachtig weder. Nog altijd het 9° korps dat vertrekt; stilte. Veel wandelaars. Op Vlamertinghe vallen 15 obussen.

5 april 1915

Wat geschut. Slecht weder. De laatsten van het 9° korps vertrekken; de etat major verlaat ook het stadhuis. De Engelsen beginnen af te komen. Munitiewagens, kanons, enz… het kanon begint te bulderen.
Van Walleghem
Slecht weder- Kalme dag. De Engelse St.-Johns Society brengt 3 grote pakken kleergoed in mijn huis, meest hemden om uit te delen aan behoeftigen. Deze worden in de eerste dagen uitgedeeld en zijn zeer welgekomen. Gisteren avond zijn bommen gevallen te Vlamertinghe.

Le Journal d'Ypres
50e JAAR
N° 2539
Editeur-Imprimeur | Drukker-Uitgever | Printer-Editor
CALLEWAERT-DE MEULENAERE
HET YPERSCHE VOLK
Nieuwsblad van Yper
Yper's Weekly News
ZONDAG 5 APRIL 1915
10 centiemen

« Astitit Regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate »
Ps. 44, v. 11.

Aan de rechterhand des Konings staat de edele Koningin, gekleed in een goud en veelkleurig gewaad... het goud en de veelkleurigheid van hare veelvuldige liefde tot den weerden echtgenoot, tot de geliefde kinders, tot het beminde volk.

« Attolite portas, principes, vestras.... et introibit Rex gloriæ... Dominus fortis et potens.... in prælio. »
Ps. 23, v. 7.

Belgische steden, bereidt u uwe poorten te openen,... de dag zal komen waar op uw glorierijke Koning, zegevierend zal binnentreden... uw machtige Koning sterá in den strijd.

= Oorlogsnieuws =

I. Op het Westerlijk legerfront

In België

Te noorden S. Jooris nemen de Belgische troepen een hofstede in, gelegen voor de lijn en nemen er stellingen.

De vijand heeft geweldig Nieuwpoort en Nieuwpoort-Baden beschoten alsook eene brug over den Yzer, doch zonder aanzienlijke schade. Een vijandelijke verbindingspost bij Yperen werd ondermijnd en sprong.

Vluchteling-zijn

God! Waar is de tijd, de schoone tijd van vrijheid en van vrede! De goede tijd als elkend-een in eigen huiskring en aan eigen heerd de groote wee'de genoot van 't rustigloopende leven met 't gewone werk en de dagelijksche doening; n's 't van verre was, van heel verre verre, dat we in de bladen van de streke 't gewoel en 't geweld trachtten te volgen van den oorlog in de Balkans, of van den Russisch-japoneeschen, of van **den oorlog in Transvaal.**

Dan lazen we.. gretig, met gespannendheid, dag voor dag;... en we prangden en prikkelden onze verbeelding om daar iets van te zien te krijgen, dichte, vóor ons..

En ze wrocht, onze kranke verbeeldingskracht een klein beetje,... en we zagen lange keurige krijgsbenden van weerskanten voorbijschemeren, met groote gejaagdheid en geestdrift naar elkander toe, onder 't gerij en 't gerols van gansche karavanen krijgs- en voertuig... en we zagen rook, en vier en vlamme, en doomend bloed ook op de slagvelden! En we hoorden den donder van 't kanon en voelden de davering ervan in onze beenderen, met de klettering van wapens en geweren daartusschen en 't scherpe geschuifel van moorddadig lood en schroot,,, en 't was al sulfer en poeverooke dat boven den strijd hing. — Maar de burgers, in wier streken de geesel aan 't woeden was, 'n zagen we niet, noch vrouwen en kinderen; en als we nog lazen ..: en de burgerlijke bevolking vlucht», dan gingen we daar onbedacht over: alsof het niets was.

Doch nu! nu, in de ongelukkige tijden die we beleven, nu de oorlogsgeesel onze streken vernield, en onze familiet getroffen heeft, nu kunnen we zien en voelen wat «vluchten» is. We zien nu van dichte bij — niet meer enkel in de verbeelding — het afschuwelijk oorlogsspel in al zijne afgrijzelijkheden afspelen; 't zijn de oogen nu die te zien krijgen, en méér dan ze verlangen, en méér dan 't gemoed verwerken kan.

O! we hebben ze zien dolen en tjolen, van in Oogstmaand reeds, langs de zandige wegen van Brabant en Antwerpen, die duizende ongelukkigen: vrouwen en kleine kinderen en stokoude menschen. Door de barbaren verjogen uit huis en hoeve en heerd! verjogen en vervolgd lijk schadig ongedierte en beroofd van have en goed, ja! tot van hun bovenkleederen toe!... En toen ging er in Vlaanderen — in Vlaanderen dat alsdan nog gespaard bleef — een kreet op van diepe verontweerdiging en innig medelijden, en overal werden de ongelukkige vluchtelingen ontvangen met goedheid en met liefde. En we zagen tot de werkmenschen toe het hunne bijdragen om de vreemdelingen te herbergen en de hongerigen te spijzen en de naakten te kleeden,..

Maar Heere God! de laatste hoek van 't Vaderland, de schuilhoek van al die ongelukkigen, werd in zijn schoone hope bedrogen: de bloedhond was nog niet verzadigd, en Vlaanderen ook zou zijn deel in den tol betalen; zijn rooversbenden kwamen met woest geweld alles overrompelen, lijk een onstuimige stroom die niet houdelijk 'n is en 't al omverrespoelt. En verderop moesten de vluchtelingen, en vele van de inwoners meê, verderop tot over den Yzer, den Yzer ja!... En dan eerst, met de koude en de sombere winterdagen moest het groote lijden aanvangen. 't Eerste medelijden was versleten, en de ijverzucht om te helpen en de schoone milddadigheid waren uitgetsorven: vele vluchtelingen kwamen nu niet meer van zoo heel verre, van Aarschot of Leuven, of Mechelen, er waren er kennissen bij en vrienden en familieleden. En de vreeze van kortelings zelve te moeten vluchten, en... te te kort te komen, kwam als een schijnreden voorwaart om de gierigheid en de herteloosheid die er achter zaten te verduiken.

Schande is 't, en niet gelooflijk!

Dan hebben we met eigen oogen een teug water uit den steenput zien weigeren, — en meer dan éénmaal — en een bondel strooi om er op te rusten in de schure aan vrouwen met kleine kinderen! God!! welke tergende herteloosheid, ewlke schaamtelooze hondschheid !

En de vluchtelingen waren algauw in twee klassen verdeeld: die geld hadden en die géén 'n hadden.

De eerste waren de beste natuurlijk. Maar ze moesten 't ook aldra zien en voelen dat 't om hun centen was, en alleen om hun hun centen dat ze aan andermans heerd halvelinge geduld werden. Lijk de badgasten 's zomers aan zee, moesten ze zijn, alleen gekomen om 't verzet en om vele vele te verteeren; zonder dat: slechte kalanten en... afgedankt!

En méér nog voelden 't de schamele duitsen zonder geld. Ze werden aanzien — geschuwd zou 'k wel moeten zeggen — als iets dat heel schadig is of besmet met een vuile afschuwelijke plaag. Alleen de soldaten hadden nog medelijden over en herte genoeg. — God zal 't hun loonen — om van hun mager rantsoen wat soep en brood mede te deelen.

Dolen mag dat heeten, dolen en tjolen, en onzeggelijk lijden van gebrek en hertenleed. Verre van hun platgebrand of omverregeschoten huis; verloren sommige en zonder nieuws van ouders of vrouw of man, of kinderen, of broers en zusters; zonder bestaan, zonder hope van nog iets weer te vinden bij hun terugkeer. En al hun fouten — wie is daar nochtans vrij van — tot de kleinste toe, afgespeurd en in 't licht gesteld met vergrootglazen van tiendubbel kracht. En eindelinge dat gedwongen weggevoerd worden — uit NOOD — naar verre vreemde streken, met den angst in 't herte van nooit meer 't vaderland en 't geboortedorp en 't geliefde woonhuis en de vermiste familieleden weder te zien.

Schept moed, ongelukkigen, beklagenswaardige slachtoffers van den gruwelijken oorlog, gij zoowel als de gevallen strijders; schept moed en sterkt uwe hope bij de gedachte dat er een God leeft, een God van rechtveerdigheid, die alles te gepasten tijde te loonen en te vergelden weet, die geen vogel 'n laat vergaan op het veld en boomen en planten kleedt met groenigheid en bloemen!

C. ASTAES.

Rousbrugge den 23 maart 1915

Een ander... in 't fransch

Te Brussel op café... Maart 1915. Twee vreemdelingen treden binnen. De « garçon » komt bij. Een der vreemdelingen commandeert :

— Un ferre de pierre !

— Ces messieurs sont allemands ?

— Jawoll, moi Prussien et mon ami Autrichien.

Alsdan roept de « garçon » dat heel de zaal lundert :

— Un bock pour le Pruissien et un autre pour l'Autre. . chien.

OP HET FRONT

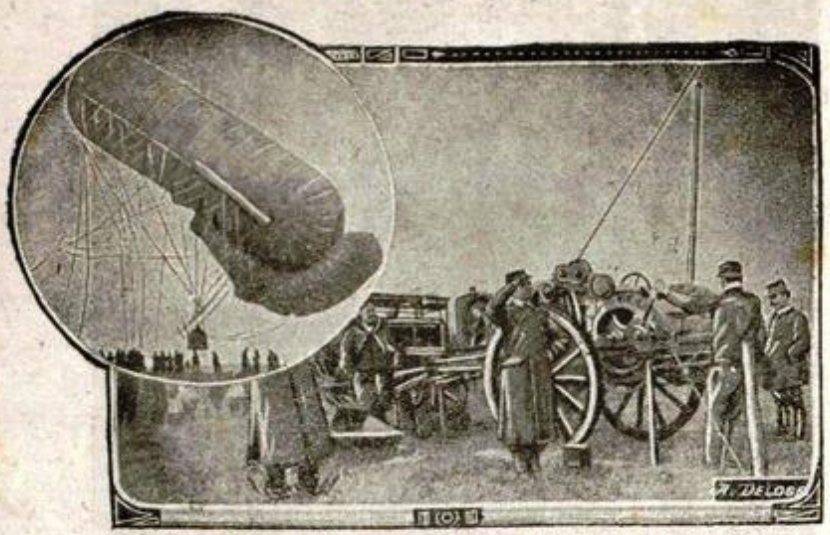

Een observatie-ballon der Bondgenooten.

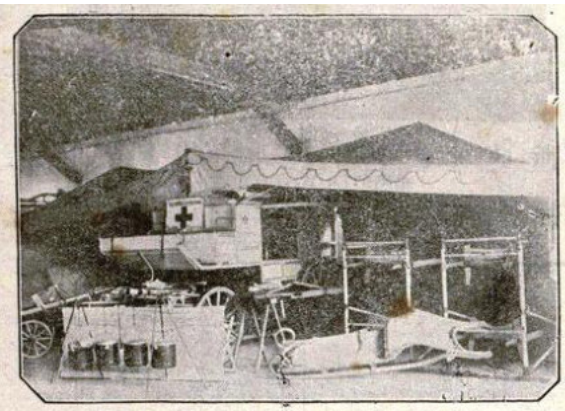

Een ambulancie-instelling bij de vechtlijn.

OP HET OORLOGSFRONT IN DE YZER-STREEK
Een obus is op het sas gevallen.

Poperinghe

Maandag kwam hier het verheugend nieuws toe dat Koning Albert het kruis van Ridder der kroonorde toekent aan Zuster Euphrasie (Juffr. Alida Serruys), der Gasthuisnonnen van Dixmude, reden: voor hare zelfsopoffering voor 't bezorgen der tyfhuslijders in het Elisabeth-gasthuis te Poperinghe, en om haren bewonderens weerdigen moed bij het verdragen der besmettelijke ziekte die zijzten gevare van haar eigen leven aldaar opgedaan heeft.

— Dinsdag 30 Maart vloog een duitsch vliegtuig over onze stad, niettegenstaande het hevig kanongeschot dat er naartoe gericht werd. Twee bommen werden door den vijand op het vliegplein geworpen: een peerd van den landbouwer Delaleau was op den slag gedood; de geleider was erg getroffen aan beide beenen; eenige soldaten kregen lichte kwetsuren.

— Woensdag 31 Maart heeft het Fransch legerkorps een plechtigen lijkdienst doen zingen in St-Bertenskerk tot lavenis der 400 fransche soldaten, die te Poperinghe gestorven zijn sinds het begin van den oorlog. De zeer eerw. heer aalmoezenier Morçay sprak eene treffende lijkrede uit, die de talrijke overheden en krijgsmakkers der overledene helden tot tranen toe bewoog, wanneer de gewijde redenaar de wondere dapperheid ophemelde van die onverschrokkene helden tot verdediging van Yper en het Westland.

— Donderdag 1 April was het de plechtige begraafnis van den Eerw. Heer Maurice Cruèghe, priester van het bisdom van St-Flour en leeraar in het bisschoppelijk college van Aurillac (Cantal). Als sergeant in het 69e regiment voetvolk was hij gesneuveld op het eereveld. De laatste woorden van dezen christen waren: « Ik sterf gerust, voor God en mijn Vaderland. » Generaal d'Urbal had den overledene op de dagorde van het leger geciteerd.

Leutige Vaderlandsliefde

De duitschers in onze bezette steden zouden zoo geern in betrek komen met de Belgen... maar 't en pakt niet. Een staalke.

Een duitscher treedt een « café » binnen te Antwerpen en lachend met heel zijn bekkeneel open zegt hij tot de Belgen:

« Wij zijn nu allen samen duitschers, laat ons er eens samen op drinken. »

't Gezelschap gebaart van niet, buiten daar een die... en aanveerde. Twee glazen worden vol getapt. De duitscher wil tikken... Maar zeg eens, vraagt de Belg, 't is toch wel zeker dat wij nu allen duitschers zijn?... Vast en zeker bevestigde het duitsche biervat... Wel, dan, ging de Belg voort, dan mogen we spreken onder mekander als een duitscher tegen een duitscher?... Jawohl! Jawohl! als broeders ondereen lachte de worstsmuller!... Als 't zoo is, loech ook de Belg, als 't zoo is broêre (!) zeg eens, wij hebben daar een rammeling gekregen langs den Yzer hé?...

6 april 1915

Gans de nacht geschut en veel beweging. Later stilte. Nog Engelse kanons op. Minister Helleputte in de stad. Er vallen enige shrapnels bij de Compernolle.

Van Walleghem
De prijs wordt uit geplakt der winkelwaar. 't Is nodig want 't was schandalig hoer er gestropt werd. Men is ook zeer streng voor het verkopen der korte dranken. Vele Engelsen gieten een druppel cognac in hun bier wanneer zij eraan geraken. Twee herbergiers worden om die reden een proces aangedaan en aanstonds de herberg voor 14 dagen gesloten.

Brievenboek Reningelst

Aan de heer C.F. Milsom, capitain – ASC Cenral resuiition officie te Rouen
Meneer de kapitein
In antwoord op uw brief van de 27ste maart, deel ik U mede dat de heer **Vandoolaeghe Charles,** landbouwer te Reninghelst, mij belast heeft om U te laten weten dat de originele requisitiebon, waarvan U het duplicaat bezit, hem nooit is overhandigd. Ten gevolge hiervan vraag ik U mij dit duplicaat door te sturen of minsten een kopie hiervan te bezorgen, om hem zodoende te helpen de nodige documenten op te stellen.
De burgemeester
Een identieke brief vertrekt ook voor **Jacob Capelle** *en voor* **Deconinck – Demol,** *beiden landbouwers.*
Verder vertrekt er die nog een brief aan de heer luitenant-commandant van de Belgische Werklieden – *in verband met de schadevergoeding die gevraagd wordt tot het einde van januari 1915, voor de volgende personen:*
Six Gustave – voor 100 hoppestaken van het middenveld aan 3,50 frank
Lagache Achille – voor 50 hoppestaken van het middenveld aan 3,50 frank
Vyst Gerard – voor 72 hopstaken van het encadrement aan 5,50 frank

70 hoppestaken van het middenveld aan 3,50 frank
En 150 meter ijzerdraad aan 30 frank.
Daarnaast dient de burgemeester te constateren dat luitenant Boreux, die nieuw is in de regio, niet wenst in te gaan op de vraag rond het de niet vergoede schade uit het verleden, aangezien hij daar niets van weet.

7 april 1915

Stille nacht. Regenachtig. Franse kanonnen, grote en kleine keren terug. Altijd maar voort Engelse kanonnen en munitie op. Yper werd erg beschoten, men spreekt van 100 doden en gekwetsten.

Brievenboek Crombeke - SAP

Brief aan de heer **Trembloy,** kolonel van de gendarmerie
Sedert de 9de mei tot vandaag, logeerde in onze gemeente het 93ste en het 94ste van de Franse Infanterie.
De wet stelt dat deze logementen alle zaterdagen dienen betaald te worden. Tot heden heeft men slechts eenmaal een staat opgesteld. We maken deze niet ondertekende staat hierbij over, waarbij alle logementen gerekend werden aan 3 centiemen.
Wij vragen U om bij de minister van oorlog te bevragen of de officieren, alvorens te vertrekken, niet gehouden zijn een prestatiebiljet op te stellen met de specificatie van logement al dan niet met stro – zo niet - is de officier boekhouder niet verplicht om de gemeente een staat te bezorgen met de verschillende sommen die aan de verschillende particulieren dienen betaald te worden, zoals in alle naburige gemeenten.
Aan welk tarief dienen de logementen zonder strovoorziening betaald te worden? Hier bedraagt dat tarief 3 centiemen. Wanneer het stro ouder is dan 6 dagen, betalen zij eveneens 3 centiemen. Alleen wanneer het stro volledig ververst is, betalen zij 5 centiemen. Is dit alles volgens de Belgische wet?

8 april 1915

Stille nacht. Schoon weder. Nog al veel beweging heen en weer. Franse en Engelse soldaten, kanonnen, materiaal. Veel Engelse gekwetsten ingebracht. Al de straten en pleinen staan vol auto's uit Yper gevlucht. De Engelse richten een cinema op in de zaal Vandenbulcke.

9 april 1915

Gans de nacht hevig geschut. 's Morgens kalmte. Bewolkt. Nog nooit was de beweging zo groot. Autocars om en met Franse soldaten, Engelse batterijen, munitie, voorraad, ook Engelse soldaten. Nog 4 overgrote Engelse kanonnen op. 's Namiddags onweder: donder en bliksem

Brievenboek Poperinge

In antwoord op uw brief van de 30ste maart heb ik e eer om uw de volgende documenten over te maken
1° - Een staat in het dubbel, voor 691 frank voor het logement van het 31ste bataillon van de jagers voor de periode van de 24ste tot de 30ste november en van de 6de en 7de december 1914.
2° - Een staat van 387 frank voor het logement van het 3de bataillon van jagers te voet voor de periode van de 25ste tot de 30ste november 1914
3° - Een staat in het dubbel van 112 frank voor het logement van het 6de eskadron van het 4de regiment van de jagers voor de periode van de 25ste november tot de 1ste december en deze van de 6de en de 7de december 1914

4° - Een staat in het dubbel, aan 49 frank voor het logement en kantonnement van de ambulance nr. 2van de 43ste divisie voor de periode van de 24ste november tot de 7de december 1914
5° - Een staat in het dubbel van 1209 frank voor het logement van het 149ste regiment van de infanterie voor de periode van de 24ste tot de 30ste november 1914.
6° - Een staat in het dubbel voor 141 frank voor het logement van de groep brancardiers van de 48ste divisie van de infanterie voor de periode van de 25ste november tot en met de 8ste december 1914.
7° - Een staat in het dubbel van 3504 frank voor het logement van het 15de regiment infanterie voor de periode van de 7 tot de 30ste januari 1915
8° - Een staat in het dubbel van 180 rank voor het logement van de 1ste sectie munitie-automobielen van het 2de regiment zware artillerie – 6de groep voor de periode van de 29ste oktober tot de 20ste november 1914
En 9° - Een staat in het dubbel van 715 frank voor het logement van de 6de groep van de lichte colonnes van het 2de regiment zware artillerie voor de periode van de 1ste tot de 26ste november 1914.
Gelieve, bid ik U, om deze mandaten te activeren om zodoende de logementhouders te kunnen vergoeden.
De laattijdigheid van deze mandaten is te wijten aan het feit dat ik tot heden niet wist aan welke intendant van het Franse leger ik deze staten diende toe te sturen.
De burgemeester

In Krombeke heeft men ondertussen nog meer problemen met de logementsvergoeding. De burgemeester schrijft deze brief aan kolonel Trembloy.
Conform het artikel 39 van het reglement op de logementsschulden, zijn wij verplicht om te signaleren aan de centrale administratie dat het 93ste en 94ste van de territoriale regimenten infanterie, onze gemeente verlaten hebben zonder de logementsvergoedingen te betalen. We vragen u dan ook om als tussenpersoon op te reden om deze sommen betaald te krijgen.
Volgens het reglement dient de burgmeesters per korps een staat op te maken – model nr. 6 – van de openstaande schulden om dit aan de Centrale Administratie te bezorgen, samen met de requisitie-orders. Aangezien de troepen geweigerd hebben om zelfs maar biljetten van de ontvangen prestaties op te stellen, is dat ons onmogelijk, aangezien dat we niet op de hoogte zijn hoeveel mannen er verbleven hebben, met of zonder stro, noch hoeveel officieren.
Onze gemeente Crombeke is bezet geweest door het 93ste regiment meteen opgevolgd door het 94ste en dit sedert de 9de maart 1915 tot de 9de april 1915. **Geen enkele betaling werd tot heden gedaan.** De officier van het 94ste regiment heeft formeel beloofd dat alles zou geregeld worden, en dat hij aan de gemeente alle nodige informatie zou geven om een verdeling van de vergoedingen mogelijk te maken onder de inwoners die logement voorzien hebben. De troepen zijn echter vertrokken zonder ons de ze detaillering te bezorgen.
Aanvaardt, meneer de kolonel Trembloy, de verzekering van onze hoogachting.
De burgemeester

10 april

Ongehoorde beweging deze nacht, ook wat geschut. Het groot vervoer heen en weer houdt aan. ’s Avonds zwaar geschut**. Minister Berryer** in de stad. De kanons van het vliegplein zijn weg. De vluchtelingen mogen nu blijven mits zekere voorwaarden.

Cinquième année. — N° 72. Le Numéro : 25 centimes. DIMANCHE 11 Avril 1915.

LE MIROIR

PUBLICATION HEBDOMADAIRE, 18, Rue d'Enghien, PARIS

LE MIROIR paie n'importe quel prix les documents photographiques relatifs à la guerre, présentant un intérêt particulier.

UNE HÉROÏNE BELGE TRÈS POPULAIRE SUR LES BORDS DE L'YSER : LA " JOCONDE "

Malgré les terribles combats qui se sont déroulés autour même de sa maison, bordée par une tranchée de première ligne, cette vieille femme s'obstine à rester sous les obus, et soigne maternellement les soldats.

11 april

Nog immer de zelfde ongehoorde beweging. Enige 100 den Belgische werkers in de stad. Om 10 uur Duitse vlieger in de verte. Om 2 uur werpt een Duitse vlieger enige bommen: vliegplein, statie, Leen. Om 5 uur nog een vlieger. Poincarré, Joffre en Millerand door de stad.

Uit 'Le Miroir' met dank vaan P.J. Desegher

De 'Mona Lisa' van de Yzer – **Mieke Deboeuf** - zij bleef in haar huis ondanks het feit dat dit volledig op het front lag. En de loopgracht voor haar huis lag.

Le Journal d'Ypres
50e JAAR
N° 2540
Editeur-Imprimeur | Drukker-Uitgever | Printer-Editor
CALLEWAERT-DE MEULENAERE
36 - Rue au Beurre | Boterstraat | Butterstreet - 36

HET YPERSCHE VOLK

Nieuwsblad van Yper

Yper's Weekly News
ZONDAG 11 APRIL 1915
5 centiemen

Een incident in de loopgrachten

Onder dezen titel, lezen wij in den «Daily Chronicle» van 2 April, volgend verhaal:

Koning Albert is meestal op 't front bij zijne soldaten. Nu en dan, brengt hij een bezoek aan Le Havre waar zijne Ministers verblijven.

Genie, zegt men, bestaat in 't inachtnemen van kleinigheden. Indien 't zoo is, dan is Koning Albert niet enkel het ware zinnebeeld van een Koning-soldaat, maar een waar Genie daarbij; want hij houdt zich bezig met alles hoe gering het ook zij, wat zijne troepen aanbelangt, en vindt zelfs den tijd om zich in persoon te overtuigen van de wijze waarop zijne bevelen uitgevoerd zijn.

Onlangs, gedurende een zijner inspectieronden, kwam hij 't volgend geestig voorval tegen.

't Is een paar weken geleden op den avond van een kouden mistigen dag. Eenige dagen vroeger waren er dekens uitgedeeld geweest aan zijne mannen voor de loopgrachten. De Koning wilde zich overtuigen of deze voldoende waren om zijne soldaten te beschutten tegen de koude.

Na het wachtwoord gegeven te hebben aan den schildwacht, die hem tegenhield, ging de koning verder door de verbindingsloopgracht naar een der twee ingangen die tot de eerste linies leidden. De ingang dien hij voorhad, was afgesloten met planken en zeildoek. De koning begon dat weg te nemen om door te kunnen. Dit stond den soldaten in geenen deele aan, daar zij zich zoovele moeite gegeven hadden om zich tegen den wind te beschutten. Niet wetende wie de indringer was, begonnen zij heftig op te spelen toen zij den Koninklijken bezoeker hun werk hoorden afbreken.

Pol...! Kunt ge niet langs den anderen kant gaan? Wilt gij ons 'n koude op 't lijf jagen met dien tocht? Zoo ging het er op los.

Een tocht in de loopgrachten in de Vlaanders! Zou men niet zeggen dat zij het zich daar aangenaam maken?

De koning antwoordde: «Oh! verschooning» en bedaard ging hij langs den anderen ingang rond.

Toen de soldaten den bezoeker herkenden, bleven zij sprakeloos en verlegen staan. De koning trad vooruit met zijn gewonen milden glimlach: «Ik kwam juist eens zien hoe gij het aanlegt om u te vrijwaren van de koude!» zegde hij en meteen voelde hij aan de dekens en sprak gemeenzaam met de soldaten.

Het is dank aan zulken gemeenzamen omgang met zijn volk dat de Koning zoo bemind werd van zijn leger en de bewondering afdwong zijner officieren! voegt de Engelsche correspondent erbij.

Kinderkribbe. — Een schoon werk dat deze week beginnen zal: t. w. eene Kinderkribbe d. i. een gesticht voor kleine kinders, beneden de drie jaar. Dit gesticht wordt geopend te Proven op het kasteel Couthove van Baron Mazeman.

Komiteit der Vluchtelingen

41, Boeschepestraat, POPERINGHE.

BERICHT. — Het bestuur van het comiteit brengt ter kennis dat het bureel open is voor het publiek den ***Woensdag***, ***Zaterdag*** en ***Zondag***, telkens van 9 tot 11 ure voormiddag.

Aan de Vluchtelingen. — De vluchtelingen worden verzocht kennis te nemen van het plakkaat, geteekend door colonel Trembloy, der Gendarmerie, en dat op verschillige plaatsen in alle steden en dorpen van het niet bezette deel van België is aangeplakt geweest.

Hulp voor noodlijdenden

We vertalen volgend artikel van Mevrouw Edith Wharton in de « New-York Herald », over enkele weken verschenen.

Voor 't oogenblik zijn er in het in-puin liggende Yper meer dan twee honderd noodlijdende kinders van vier tot tien jaar, levende in de kelders gansch verlaten, zonder noodige kleeding, voedsel en verwarming. Laatst ontvangen brieven beschrijven zoo den nood dier kleinen:

De weze kinders of de kinders van hunne familie gescheiden door het bombardement der stad, dwalen schier niet gekleed, eten den afval op straat gevonden of wat voorbijgaande soldaten hun geven. In dit kinderental is er een kleintje van nauwelijks vier jaar wiens rechter hand door een obus-scherf afgeslagen werd.

Het is hertverscheurend die kleinen te zien ronddwalen onder het vallen der projectilen te hooren noodroepen op hun stroozakken, zonder te weten waarom de obussen vallen noch hoe deze slagen zulke kwaad doen.

Het is zonneklaar dat men geen oogenblik mag wachten van die kleinen op te nemen en in veiligheid te brengen.

Dank aan de voorzienige werking van E. H. Delaere, pastor van Sint-Pieters, trâcht men nu aan deze kleinen een toevluchtsoord te verschaffen in een of ander gesticht nabij de grenzen, alwaar vlaamsche zusters zich toewijden aan de zorg dier kinderen onder het bestuur van den E. H. Pastor van Sint-Pieters.

Maandag 29 maart zal van Yper vertrekken een eerste camion geladen met alle soorten benoodigheden van deze kinderkolonien: Kleederen, schoenen, kousen, lijnwaad, worden dringend gevraagd alsmede voedings-stoffen van alle slach, als bv. gecondenseerde melk, confituren, enz.. die mogen toevertrouwd worden aan Mevrouw Edith Wharton, 53, rue Varennes, Paris; aan Mevrouw Van der Vreeken de Bormans 11bis rue de Milan; aan Major A Collin, belgisch militaire geattacheerde, rue Bertraux-Dumas, te Neuilly.

Ieder pak moet als opschrift dragen: Voor de kleine kinders van Yper; Pour les enfants d'Ypres.

Edith Wharton.

Onze lezers zien dan hoe dat er liefderijke menschen op de Ypersche kleinen peizen.

Onze lezers weten dat het Gesticht voor de kleine knechtjes reeds open is te Westvleetren aan de zorgen toevertrouwd der Zusters van Gits die aldaar reeds werkzaam waren of te Yper in St-Vincents'College en in de knechtenweezenschool. Aldaar vinden de kleinen ook den goeden bestuurden den te Yper zoo welgekenden M. Dilger. Dit gesticht is reeds gansch vol en men zal de hand slaan aan 't bouwen van uitbreiding dank aan de Paters Trappisten die een heelen steen oven geven welk zij bereid hadden om het klooster te verbeteren; dank ook, wij meenen het te mogen zeggen, aan de medehulp van onze engelsche vrienden der Friends Ambulance Unit. Het gesticht voor meisjes met eene kinderkribbe zal heel in 't korte opengaan bij St-Omaar in Frankrijk in een oude abdij-klooster. 't Heeft veel werk en veel gekost om dit gebouw te meubelen. De kloosterzusters van Sint-Juliaan zullen er met de gelast zijn en Z. E. H. Kanunnik De Brouwer, pastor-deken in Yper, Apostolische Afgeveerdigde heeft er als bestierder benoemd E. H. Declerck, leeraar van Rhetorika in St-Vincent's College.

Eindelijk onze lezers weten maar al te wel wie de ziel is in dat werk, en al zijne vrienden en kennissen zullen tevreden zijn dat wij hem hier ook onzen dank zeggen, t. w. E. H. Delaere, pastor van St-Pieters. Niet alleen de St-Pieternaars maar heel de stad, en meer nog dan de stad, weet wat E. H. Delaere gedaan heeft voor zijne parochianen en al de Yperlingen binst de verschrikkelijke bombardementsdagen, en sedert dien en altijd voort zonder ophouden. 't Ware zijn ootmoedigheid kwetsen moeste wij wat meer in bijzonderheden treden. 't Zal ons wel eens gegeven worden hem meer dan verdiende hulde te brengen.

12 april 1915 – Baert A.

Wat gerij en wat geschut deze nacht. Schoon lenteweder, stilte. Om 6 ure een Duitse vlieger laat 4 – 55 bommen vallen rond statie en vliegplein. Enige soldaten gekwetst. Nog Engelse kanons en munitie op, ook een batterij Franse met klaroenen.
Om 5 uur laten 2 Duitse vliegers 6 – 7 bommen vallen. Een in de hof der zusters Benedictinessen en een te midden de Casselstraat die ongelukkiglijk veel slachtoffers maakt. Doden: 3 Engelse soldaten, 2 gebroeders Lefever, dochter J. Brabandts en dochter der Weduwe Sohier, ook nog een vreemd meisje. Verscheidene gekwetsten waaronder zeer erf: M. Julien Berat en jufvrouw Brasseur. In Yper werden heden een 20 tal personen dood geslegen door de bommen.

12 april 1915
Van Walleghem
In de namiddag heeft een Duitser bommen geworpen op Poperinghe: 6 doden en ten minste 20 gekwetsten.

13 april 1915

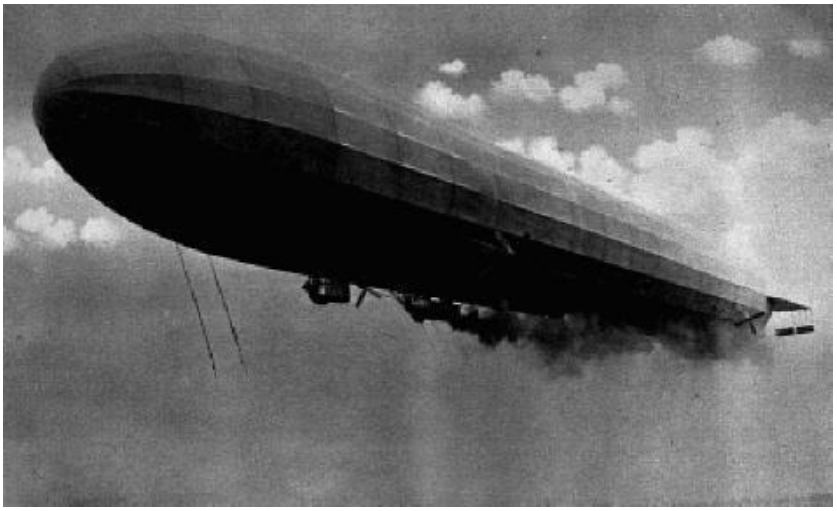

Stilte. Schoon weder. Deze nacht dwaalde **een zeppelin** boven de stad: werpt bommen te Yper, Vlameringhe, dwaalt weg lans Locre. Was zichtbaar in Poperinghe; weinig beweging, 's avonds hevig geschut. Loo, Pollinchove, Veurne worden beschoten.

13 april 1915 – Brievenboek Reningelst

Aan de heer officier commandant van de 57ste divisie van de Belgische werklieden – 2de reigment van de artillerie
Meneer de officier
De heer Dhondt August, landbouwer te Reningelst, langs de steenweg van Reningelst op Poperinghe, klaagt dat de soldaten onder uw bevel, 40 bomen en 15 knotwilgen gekapt hebben op zijn gronden. De takken werden gebruikt voor het herstel van de weg van Westouter naar Poperinge nu 8 dagen geleden. De schade aan de bomen wordt geraamd op 25 frank en voor de knotwilgen 20 frank.
Ik bid je dan ook meneer de officier om deze klacht te onderzoeken.
De burgemeester

14 april

Stille nacht. Franse autobussen met zouaven en turcos trekken op. 4 grote Franse kanons terug. Gans de dag autobussen met Engelse op. Ook Franse muilezels met mitrailleuzen op. Gans de dag Canadezen met wagens, kanons, munitie, ovens, schuiten, enz…
't was zonder einde of voorgaande.

Op deze dag schrijft men in de Sint-Sixtusabdij het volgende: wederom vliegbommen geworpen in Poperinghe, men zegt 20 doden en enige gekwetsten. Ongeveer 15 obussen gevallen op Oost-Vleteren. Wij hebben hier 40 automobiels op de koer staan, waarvan er 19 bij zijn van het Rode Kruis.
Eén der vluchtelingen die nog bij ons verblijven, werd gisteren verdronken gevonden in de waterpoel in de grote wei. Hij heeft nochtans een kerkelijke begrafenis ontvangen.

15 april 1915

Om 11 uur een tijd lang uiterst geweldig kanongeschut. 't Is vreselijk. Een 100 tal autobussen met Franse Zouaven op, verder nog veel beweging heen en weer. Eigenaardig de Franse zouaven thans in kakhi gekleed.

Raoul Snoeck
Ons eentonig leven gaat voorbij met het maken van loopgraven en verbindingsgangen. Elk doet zijn deel. Wat ook onze rang is, opvoeding of rijkdom, we zijn allemaal aardewerkers of vrachtdragers. Dag en nacht wroeten wij als dwangarbeiders. Je geeft je jeugd, je kracht, je moed en je leven: het is een plicht. Voortdurend moeten we onze moeizaam aangelegde loopgraven en bunkers verdedigen regen menselijk geweld. We vechten niet alleen tegen Duitsers, maar ook tegen wind en regen.

Stel je een nacht voor in een luisterpost. Je bent buiten. De koude, verraderlijke regen plenst neer op je hoofd en rug. Je hebt geen regenmantel en zelfs geen zaklamp om het pad te verlichten. Toen je vertrok, had je daaraan niet gedacht. De makker die je komt aflossen, vindt jou nat tot op het bot. Je vertrekt en wenst hem goede moed. Soms loop je in de modder tot de enkels, soms zink je erin weg tot aan de knieën. Om het slijk van je schoenen te halen, zoek je wat gras om zo goed en zo kwaad mogelijk de kleverige klei te verwijderen. Je hebt geen andere keuze, tapijten zijn hier ver te zoeken.
In het begin hadden we aan de IJzer maar één linie loopgraven. Parallel daarmee werd later een tweede aangelegd met bunkers. Die vormen onze huizen. Met de zone achter het front kon je alleen 's nachts contact hebben. Wat later kwamen er de grote verbindingsloopgraven. Zo konden we ook tijdens de dag van eht front naar ons kantonnement zonder al te veel risico te lopen.

Brievenbus Crombeke – SAP

Uitgeplakt op heden het bericht aan de vluchtelingen, dat de 19ste april wegvoerende treinen van Belgische vluchtelingen zullen vertrekken uit de statien van Vlamertinghe en Poperinghe. Het gemeentebestuur wordt dringend verzocht door de militaire overheid om de vluchtelingen aan te sporen in zoo groot getal mogelijk te vertrekken.
Communiqué à la cummune – D.A.B. – Groupement d'Elverdnghe – Evacuation de réfuguées Belges.

16 april 1915

Schoon lenteweder. We zijn weer ten volle in Parijs of Londen. Autos, autobussen, caers, wagens, munitie, voorraad, heen en weer op twee en soms op 3 rijen. Een hodnerdtal autobussen met Canadezen en Schotlanders. Nog Engelse kanons en voorraad op.

Ter duurbare gedachtenis van Laura Vercamer, geboren te Ledeberg den 18 december 1898 en Jeannette Vercamer, geboren te Gent, den 16 maart 1900,, dochters van René en Leonie Deleu, die als onschuldige slachtoffers eener Duitsche bom overleden te Poperinghe den 12 april 1915. R.I.P.

17 april 1915 – Baert A.

Prachtig lenteweder. De Engelsen richten in 't volkshuis de melkdruppel in voor de kleine kinderen. Op 't vliegplein zijn thans 10 Engelse en 12 Franse vliegers, waaronder **Garros.** Een Duitse vlieger wordt neergeschoten. 5 bommen vallen rond het vliegplein nog altijd het 20 Franse legerkorps af. Gans de dag Engelse kanons op. Om 7 uur begint het kanon te bulderen, 't lijkt een aanhoudende hevige donder. Buiten stad zien wij de vuurbollen door de lucht vliegen.

18 april 1915

Schoon weder. Om 9 uur Duitse vlieger, geen kwaad. Franse kanons af en Engelse kanons op. De kerken van Boesinghe en Elverdinghe worden beschoten? Nog wat geschut.

18 april 1915 – Reningelst – Brievenboek

Meneer de commissaris
In antwoord op uw telegram van vandaag kan ik U meedelen dat alle scholen sedert 9 oktober 1914 gesloten zijn. De lokalen zijn ingenomen door de Franse of de Engelse troepen en worden gebruikt als ambulances. De gebouwen zijn ernstig beschadigd en het meubilair is vernield of verbrand.
De burgemeester

Aan de heer officier, commandant van de 48ste compagnie van de Belgische werklieden – 2de regiment van de artillerie van de vestingen.
Meneer de officier
De heer **Vandermarliere Emile,** landbouwer te Reningelst – gehucht de Clytte – klaagt dat hem tot op heden, geen bons gegeven zijn voor het kappen van zijn knotwilgen. Dit hout is gekapt geworden in december 1914 en werd gebruikt tot het herstellen van de wegen.
Daarbij werden 33 knotwilgen gekapt die elk 8 fagoten opleverden aan 30 cenimes per fagot: totaal 79 frank.20 c.
15 knotwilgen brachten 5 fagoten op: totaal 22,50 frank
25 knotwilgen brachten 4 fagoten op: totaal 30 frank
Samen 439 fagoten an 30 centiems : 131,70 frank.
Ik ben van oordeel dat dit hout reglementair geleverd is geworden door de heer **Vandermarliere Emile**, zodat hem ook de bewijzen dienen gegeven te worden.
De burgemeester

Jongelingen, bemint, dient, verdedigt uw Vaderland

—•o•—

Vrijwilligers en Milicianen

Wij hebben den tekst medegedeeld van het Koninklijk Wet-besluit van 1 Maart waarvan het gouvernement de uitvoering bereidende is.

Wij hebben ons alsdan eens te meer afgevraagd: Is het niet edeler en heldhaftiger zich aan te bieden als vrijwilliger dan op te trekken als opgeroepene? Voorzeker ja! We mogen er met [illegible] de aandacht op vestigen van af de oorlogsverklaring tot nu toe zijn er duizende en duizende onopgeroepen jongelingen opgetrokken als vrijwilligers. Dit zijn de groothertige de edelmoedige, de ware vaderlandsminnende jongelingen. Hoeveel zijn er van dezulke uit het bezette landsdeel niet gevlucht om zich nu bij het belgisch leger in te lijven! Hoeveel staan er niet in de rangen! hoeveel bereiden zich niet in de krijgskampen! Welk een hertroerend schouwspel van vaderlandsliefde!

Op zulke jongelingen mag het Vaderland fier zijn. Over zulke kinders roemen vaderlandslievende ouders, die verstaan hebben dat op dit gewichtig uur het Vaderland AL zijne zonen noodig heeft: De opdracht welke zij doen van hun zonen zal niet vergeten worden, zal beloond worden door God!

...En dan stelden wij ons die vraag: Waarom wachten degenen die zullen opgeroepen worden? waarom gaan ze niet aanstonds vrijwillig op? — Mogen zij? — Zekerlijk! Ze mogen zich laten als vrijwilligers inlijven voor heel den oorlogstijd. Het contingent van 1915 is ook maar gevormd voor zulk een tijd. Na den oorlog moet eene wet verder beslissen en het contingent bepalen voor vredestijd. Vrijwilligers of nieuwe militianen zullen dan zelfden tijd dienen, doch de vrijwilligerschap doet niet alleen tijd winnen, maar geeft ook het bewijs van de vurigste vaderlandsliefde.

Is 't waar of niet dat de tijd nu kostelijk is? Zijn aangevallen Vaderland dienen, al ware 't maar een dag vroeger, is zulks niet de plicht van eenieder?

Welaan dan, milicianen, gij die te wege opgeroepen zijt, moed gevat! Bemint uw Vaderland zooals het zijn moet, dient, verdedigt uw Vaderland, wordt van morgen af Vrijwilligers!

⁂

Vrijwilligers!

⁂

Wij hebben een bijzonder reden om onzen oproep te doen tot alle welgeboren jongelingen; *en niet alleen tot dezen die val en onder de bepalingen van het wet-besluit van 1 Maart; maar ook tot anderen als tot meer gevorderden in jaren, die ongehuwd, in den vollen bloei van den mannelijken levenstijd, hun kracht, hun moed kunnen geven aan het noodlijdende Vaderland.*

Luistert, ge zult verstaan:

Wij hebben de twee legers onzer westersche bondgenooten gezien: fransche en engelsche soldaten. Franschen, ouden en jonge, allen opgeroepen door den verplichtenden militairen dienst, die ten strijde moeten trekken. MOETEN ja; maar al is het MOETEWERK die het geerne doen om hun Vaderland van den duitsch te bevrijden en ook — 't is de waarheid — om Belgie te helpen vrij vechten. Engelschen dan, vrijwilligers allen volgens het engelsch miliciaanstelsel, hetzij REGULARS, hetzij TERRITORIALS die soldaat werden, zich inlijfden, uit Vaderlandsliefde, ja zeker om van Engeland den duitsch af te weeren maar ook om uit Belgie den snooden vijand te verjagen.

Wij hebben in het bezette deel van 't Vaderland duizende en duizende jongelingen, die verrast werden van de schielijk duitsche overstrooming. Daar zuchten ze onder de vijandelijke dwingelandij, daar lijden ze omdat ze de gelegenheid niet vinden het eene deel van Belgie te ontvluchten om in 't ander het belgisch leger te vervoegen.

Wij hebben in het belgisch leger, hetzij op het front, hetzij in de onderrichtingskampen, duizenden vrijwilligers die plaats namen, nevens de oud - geroepenen, en edelmoedig hun leven ten beste geven, of hen bereiden, brandend van verlangen, ook naar 't oorlogsveld te mogen trekken.

Welnu... de strijdende bondgenooten zien met verwondering, met spijt, dat er hier in 't onbezette deel van 't land nog tal van jongelingen loopen die in de jaren zijn om de wapens te dragen, die kloek en oud genoeg zijn om plaats te nemen in het leger en Belgie te verdedigen. Onder de jongelingen zijn er die werkzaam bezig zijn, a;j maar 't moet gezegd zijn... anderen zijn er, en veel te veel, die werkeloos zijn, die niet weten wat doen met hun tijd, die, de twee handen in den broekzak door de straten rondslenteren en in luie vadsigheid hunne dagen overbrengen. Zijn me dat Vaderlanders? zijn me dat Belgen? onweerdig zijn ze dien grooten naam te dragen? Voelen ze dan in hun hert niet een sprankel heilig liefdevuur tot het Valand? Overdenken ze dan niet een oogenblik wat het Vaderland van hen verwacht?

...Alswanneer de belgische jongelingen van 't bezette deel, hunne gouwen zullen verlost zien door de Bondgenooten dan, weest er verzekerd van, zullen ze, met nog duizenden en meer, zich aangeven als nieuwe vrijwillige belgische soldaten.

Alswanneer eens den oorlog zal uitgevochten zijn, alswanneer Belgie verlost en wederom vrij, triomf zal vieren, dan zullen deze

gevierde en gefeeste vrijwilligers samen met de reguliere soldaten, met misprijzen neerzien op degenen die nog vechten konden, maar weigerden te strijden, uit oneerlijke gemakzucht, uit laffe schrik, uit ongevoelige onverschilligheid uit gemis aan vaderlandsliefde.. Dit straffend misprijzen zal verdiend zijn en zwaar om dragen. Het Vaderland zal even als de roemrijke gedachtenis der koene strijders, zoo ook de herinnering bewaren der jammerlijke onthouding van diegenen die te kort bleven aan Vaderlandsliefdeplicht.

Jongelingen uit ons Westland' van aan het Noordzeestrand tot aan de Leiegrens, verstaat uw plicht. Het Vaderland heeft nog meer soldaten noodig, - uwe plaats is in 't leger tot verlossing en vrijmaking van ons dierbaar Belgie.

KAREL

Overzicht der week

—

I Op het Westerlijk legerfront

In België

vallen hevige artillerie gevechten aan te stippen. De duitschers deden een aanval langs de frontlijn Kemmel-Wulverghem, maar werden door de engelsche troepen afgeslagen. Rond de Drie Grachten winnen de duitschers een vinne loopgracht op den linker oever van de Belgen een brughoofd op den rechter oever leggen. De Belgen gelukken erin de duitschers weer over den Yzer te jagen.

AAN DE BEVOLKING!

Spionnen in den dienst van Duitschland loopen in ons land rond en zetten den vijand op de hoogte van de troepen die er zich in kwartier bevinden, van hunne aankomst en hun vertrek, van de door onze artillerie bezette stellingen, van de verdedigingswerken, enz..

Die inlichtingen welke aan den vijand worden medegedeeld, dragen daartoe bij zijne krijgsverrichtingen te vergemakkelijken, en uknnen als gevolg hebenb den dood van uwe verwanten en van uwe kinderen, die heldhaftig strijden voor de verdediging van uwen haard, en om de verwoesting van uwe eigendommen te voorkomen.

Geeft geen toevlucht aan onbekende personen; maakt hunne aanwezigheid aan de Politie of aan de gendarmerie bekend.

Mistrouwt vooral degenen die u vragen stellen aangaande de krijgsverrichtingen, de kwartieren en de troepenbewegingen. Vergeet niet dat de spionnen allerhande verkleedingen gebruiken. Geeft ook bericht van de gesloten duivenhokken, van de personen die duiven in manden bezitten of die zelfs gewone duiven vervoeren. Klaagt de menschen aan die lichtseinen geven of die gebruik maken van een niet onder toezicht van militairen staande telefoon. Het heil van het Vaderland hangt er van af.

G. H. K. den 26 maart 1915

De Onderstal-overste

WIELEMANS

Landgenooten !

Onze soldaten, de helden van Luik en van den Yzer, bedekken ons onsterfelijk Vaderland met roem al vechtend voor de zaak van het recht en de beschaving.

Ons leger heeft nooit zoo sterk geweest, zijne oversten zijn nooit zoo overtuigd geweest van de eindzege die voor goed Belgie zal verlossen van den duitschen inval.

Jongelingen ! deelt mede in de eer van zulke glorierijke taak met uwe broeders, die sedert meer dan acht maanden, onze aanvallers zulke geduchte slagen hebben toegebracht.

Wreekt uwe vermoorde moeders, uwe verkrachte zusters, uwe vernielde haardsteden, uwe onteerde kerken.

TREEDT IN DIENST !

Het aanwervingsbureel is dagelijks open van 9 tot 11 ure te Poperinghe, Gasthuisstraat, 35

De colonel-bevelhebber der territoriale gendarmerie in de streek der verbondene Legers,

TREMBLOY.

Nummer 153B **Doos Gazette** **april 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*

De roeden van de berkenboom
Maken stoute kinders vroom
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 600 lezers
Lees ook de jaarboeken van Poperinghe op:

http://www.arch-poperinge.be/

Beste abonnee

Op 18 april staat Veurne in het teken van den grooten oorlog.
Op zaterdag 18 april 2015 keert Veurne terug in de tijd. Tijdens theaterwandelingen doorheen de stad kom je historische personages tegen die hun verhalen vertellen over de Groote Oorlog. Naast de theaterwandelingen zijn er ook diverse muzikale optredens, is er een re-enactmentdorp en kan je het belevingscentrum 'Vrij Vaderland' bezoeken.
De dag wordt afgesloten met een grandioze taptoe op de Grote Markt.

En niet te vergeten! Om 15 uur spelen **de Westlandlopers** in de tent een voorstelling van ruim één uur met verhalen en liederen van 14 – 18.

Voor deze gelegenheid brengen we enkele nieuwe liederen; waarbij het **beruchte 'Frontlied'** van de hand van **Jozef Simons**, de man die later de tekst schreef voor zowel 'O Kempenland!' als 'Susa Nina'.
Het Frontlied werd het 'officiële' strijdlied van de Vlaamse Frontbeweging vanaf het jaar 1917.
'Wij willen zelfbestuur en Vlaamse regimenten….' is de eerste zin uit het refrein en was een radicale uiting van het Vlaamse bewustzijn.
Voor het eerst in jaren wordt dit lied – van onder het stof gehaald – terug gezongen.
Naast dit strijdlied van Jozef Simons, brengen we ook nog het gevoelige 'De Franse Weduwe' van zijn hand.

Theodore Botrel zong niet alleen in Poperinge en Alveringem maar ook in de kerk te Veurne. Van hem brengen we zijn ‘Rosalie’ het lied van de Franse bajonet, in een West-Vlaamse vertaling.

En in het weekend van de 23 – 25 mei 2015 is het de beurt aan Jean-Pierre Descan om een tentoonstelling te Woesten te openen.

We gaan nu naar april 1915 met onder andere het verhaal van Roland Garros.

19 april 1915 – A. Baert

– Stille nacht. Prachtig weder. Vier grote Franse kanons terug. Engelse op, ook een 400 tal spahis. Veel Engelse gekwetsten ingebracht. **Garros keert niet meer terug: werd gevangen.** Yper werd erg beschoten. Veel doden en veel schade. Elverdinghe ten dele in puin, Woesten en Oostvleteren kregen ook hun deel. Nog vluchtelingen uit Yper. –Vluchtelingentrein.

Roland Garros

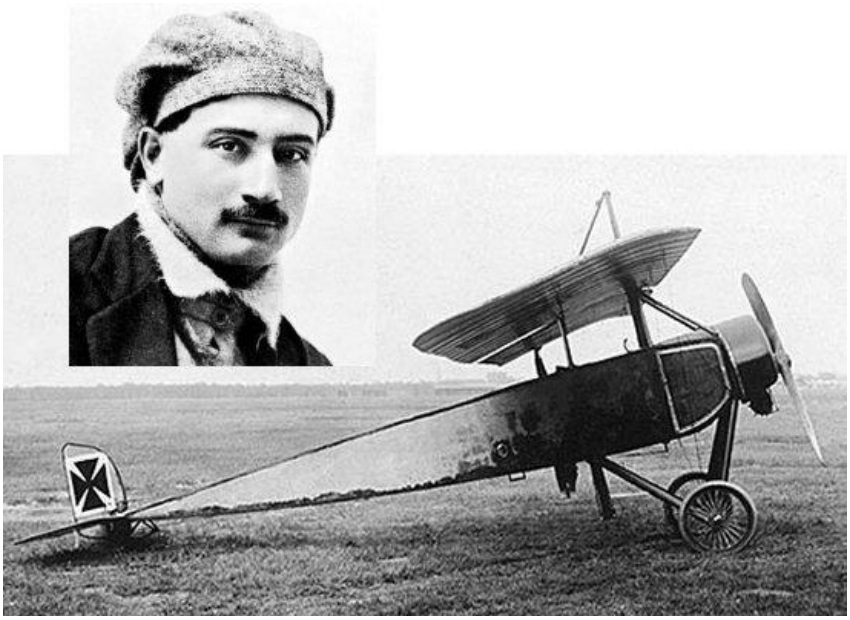

De escadrille 23 was belast met de verdediging van Duinkerke en dit was de afdeling waaronder onder andere de vliegeniers **Eugène Gilbert,** Marc Pourpe en **Roland Garros** zich bevonden. Deze laatste vloog met een Morane Saulnier waarop een 8 mm Hotchiss machinegeweer gemonteerd was. Dat kon, dank zij de stalen deflectiewiggen op de schroefbladen – door de schroefcirkel heen schieten, wat voor zijn tijd uniek was. Elke lader van het machinegeweer bevatte twintig patronen. De ronde romp van deze tot een éénzitter omgebouwde Morane eindigde vooraan in een platte conische spinner ("la casserolle"), die met de schroefnaaf rondtolde.

KRIJGSGEVANGEN ?
De beroemde Fransche aviateur Garros, die volgens de berichten krijgsgevangen s gemaakt, welke berichten later evenwel zijn tegengesproken.

Eindelijk, op **1 april 1915** slaagde Garros erin tussen Veurne en De Panne een Albatros neer te schieten. Met deze overwinning, schreef J. M. Bruce, opende Garros "*the era of the true fighter aircraft*" - het was een primeur in de luchtoorlog, aangezien het de eerste maal was dat een vliegtuig met een vaste mitrailleur werd neergehaald.
Het slachtoffer was een Albatros van de Flieger Abteilung 40, gestationeerd te Handzame. Garros vindt het wrak te Oudekapelle, met ernaast de verkoolde lichamen van **Gefreiter August Spachholz en Leutnant Walter Grosskopf.**
In de volgende weken kan hij er nog 4 neerschieten.
Op de 17de april 1915 bevindt hij zich – zoals Baert schrijft - op het vliegveld **Delalau te Poperinge.** Op de 18de april stijgt hij hier op. Baert signaleert verder op de 19de dat Garros niet teruggekeerd is.

Op de **18de april 1915** omtrent 7 uur 's avonds vloog hij boven de Duitse stellingen en naderde de treinroute Ingelmunster - Kortrijk. Hier deed hij een looping, vloog recht op een trein af en liet een bom vallen, waarna hij meteen weer optrok. De Duitse troepen openden het vuur van op nog geen 100 meter afstand. Het vliegtuig kon terug opklimmen tot een 700 meter hoogte maar toen begon het te schudden en viel de motor stil en begon het te zweven in de richting van Hulste.
Een Duitse kogel had de benzinetoevoer geraakt en dwong hem te landen. Daar probeerde Garros zijn vliegtuig in brand te steken, maar dit lukte niet en hij werd gevangen genomen.

Zijn vliegtuig werd aangeslagen en werd onmiddellijk naar de Fokkerfabriek in Duitsland gebracht waar enkele weken alter een eerste fokker EI – geproduceerd werd, uitgerust met een machinegeweer. Zijn Fokkers slaagden er in om gedurende de oorlog meer dan 1000 vliegtuigen van de bondgenoten neer te halen.

Uit 'Le Miroir' een Duitse postkaart waarop men trots Garros als krijgsgevangene te Maagdenburg toont.

Garros kon op één of andere manier ontvluchten en vervoegde weer het leger. Op de 5de oktober 1918 werd hij te Vouziers in een luchtgevecht gedood. Hij wordt herinnerd als één van de grootste Franse oorlogshelden en het tennisstadium te Parijs kreeg zijn naam.

Op 19 april krijgt **Neville Talbot***, die Talbot House zijn naam gaf - het bevel kanonnier William Jones bij te staan tijdens diens laatste uren voor z'n executie, die tot de dood veroordeeld is omwille van 'desertie en andere misdaden', zoals hij schrijft aan zijn moeder. De dag daarop schrijft hij de volgende brief aan haar:*
(Uit Talbot House – de eerste halte na de hel – van Jan en Katrien Louagie-Nolf

Liefste moeder
Ik heb de grote executie-ervaring meegemaakt en voel me dankbaar. Ik geloof echt dat God ons helpt. Ik vond de arme man boven in een cel in de toren van het stadhuis, een zielig, bleek, ongeschoren gezicht.
Ik zag hem driemaal, om 16 u45, om 21u 30 en opnieuw deze morgen. De eerste keer liet ik een klein nieuw testament achter. Ik had er drie verzen uit Lukas in aangeduid, die alles lijken te omvatten: 'Vader, vergeef hen,' 'Jezus, wees mij indachtig' en 'Vader, in uw handen beveel ik mijn geest'.
Ook gaf ik hem een van m'n gebedskaartjes met een afbeelding van de kruisiging. Ik las hem de passage over de biecht voor uit 'het bezoek aan de zieken' en gaf hem wat uitleg. Ik vroeg hem tot een besluit te komen en ik bad samen met hem. Hij was toen en ook late heel stil, een zwakke en meelijwekkende kerel. Hij had nooit een huis gekend. Ik zag hem later en ik hoorde een soort biecht, hoewel ik vermoed dat ik z'n ziel niet volledig kon blootleggen. Z'n staat van dienst is vreselijk.

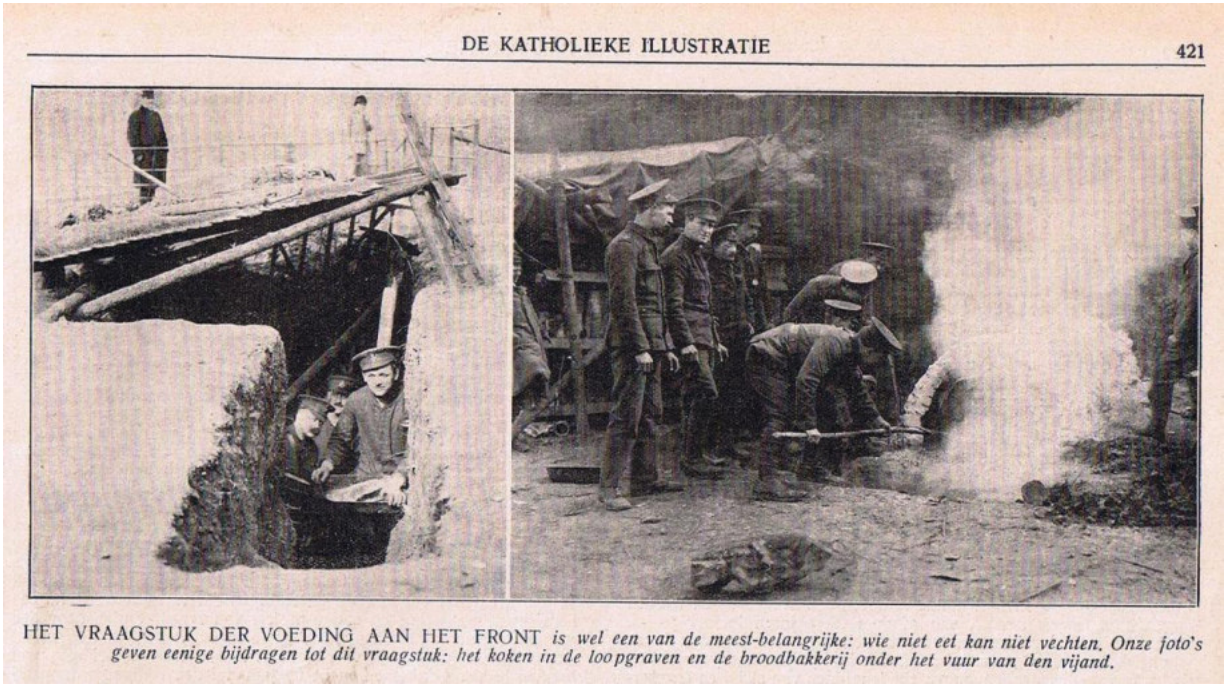
DE KATHOLIEKE ILLUSTRATIE 421

HET VRAAGSTUK DER VOEDING AAN HET FRONT *is wel een van de meest-belangrijke: wie niet eet kan niet vechten. Onze foto's geven eenige bijdragen tot dit vraagstuk: het koken in de loopgraven en de broodbakkerij onder het vuur van den vijand.*

Vanmorgen ben ik om 5 u 15 opgestaan en ik was bij hem in het wachtlokaal tot 6 uur. Hij zei dat hij zich rustig voelde en ik kon hem laten bidden met z'n eigen woorden, en hij deed het zo ontroerend. En ik liet hem verschillende keren herhalen 'Al moet ik door donkere krochten heen, ik ben voor geen onheil bevreesd, want Gij staat mij bij' en maande hem aan iedere keer indachtig te zijn dat 'Gij' God is. Om 6 u 20 begonnen ze hem totaal nodeloos rond te laten marcheren… de plannen waren wat in de war geraakt. En we moesten heel lang wachten. Ik was blij dat ik hem enkele verzen had kunnen geven om over na te denken. Hij was erg rustig en dapper. Het eigenlijke schieten was akelig, maar toch niet zo heel erg. 'Vrees niet degenen die het lichaam doden', maar het was niet goed gedaan en de dood kwam niet onmiddellijk. Kanonniers zijn nu eenmaal niet gewoon om met geweren te schieten. God zegene hen. Ik

stapte meteen mee voor de begrafenis, las een deel van de dienst, aar verzachtte de woorden van de ter aardestelling wat, iets in de zin van 'Vertrouwend op de genade en liefde van God die we kennen in de naam van Jezus Christus, vertrouwen wij toe, etc. en z'n ziel in Gods handen. En dat was dat.

20 april – A. Baert

Stilte. Overtrokken lucht. Enige kanons op, ook nog een paar honderd cyclisten en dan 2 uren lang Engelse voetgangers voor de eerste maal met trommels en klaroenen. **Minister Berryer** in de stad.

Van Walleghem – 20 april

2de toer der generale berechting, overige der parochie: 15 zieken. In de namiddag houd ik lering voor de kinderen. Waarna biecht en morgen communie. Daarna doe ik een berechting in 't paviljoen, op 't grondgebied van Voormezele.

Yper wordt op dat ogenblik schrikkelijk gebombardeerd langs twee kanten met een keer. De kanons van Poelcapelle bombarderen de markt en de Diksmuidestraat, deze van Hollebeke de satie. Aan de café français kan ik het bombardement bezien. Gedurig zendt de vijand van zijn grootste marmieten. Wat vervaarlijk gehuil! Welke schrikkelijke ontploffingen! Wat helse rook! Zeer veel soldaten trekken naar de tranchees. Voorzeker hebben zij reeds een grote marche gedaan want zij zien er zeer vermoeid uit, zij gaan door Vijverstraat en Vijvermeersen. Van nu voort zal er veel gebruik van die weg gemaakt worden.

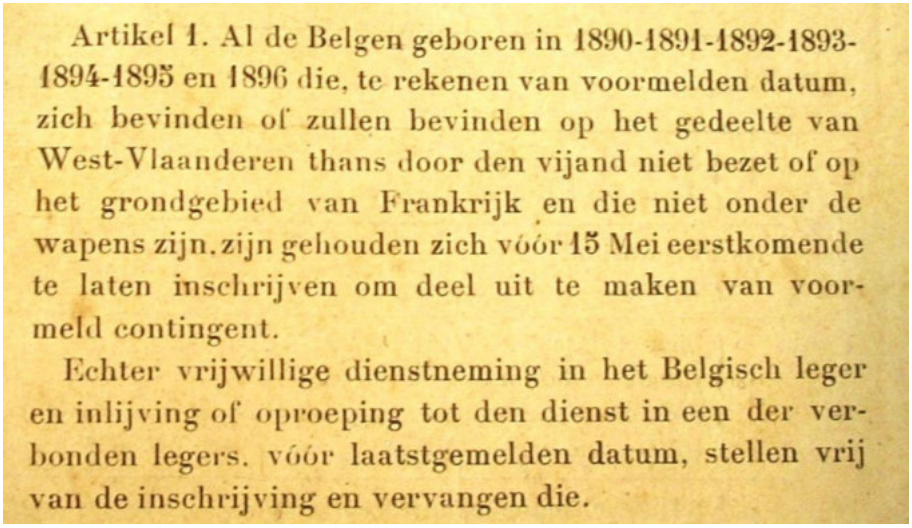

Artikel 1. Al de Belgen geboren in 1890-1891-1892-1893-1894-1895 en 1896 die, te rekenen van voormelden datum, zich bevinden of zullen bevinden op het gedeelte van West-Vlaanderen thans door den vijand niet bezet of op het grondgebied van Frankrijk en die niet onder de wapens zijn, zijn gehouden zich vóór 15 Mei eerstkomende te laten inschrijven om deel uit te maken van voormeld contingent.

Echter vrijwillige dienstneming in het Belgisch leger en inlijving of oproeping tot den dienst in een der verbonden legers, vóór laatstgemelden datum, stellen vrij van de inschrijving en vervangen die.

Op de 20ste april 1915 verschijnt in het staatsblad dat de lichting van het jaar 1915 opgeroepen worden. Dat houdt het volgende in.

21 april 1915 – Baert A.

Kalmte. Somber weder. Yper wordt aanhoudend en zeer erg beschoten. Buiten enige honderden lieden is iedereen op de vlucht gegaan. Droevig. Weinig beweging.

Van Walleghem

De gazetten melden de uitslag van de gevechten van zaterdag en zondag. Deze zijn zeer voldoende. De Engelsen hebben zich meester gemaakt van een heuvel bij de vaart van Comen (côte 60) en 4 Duitse officieren en 45 soldaten zijn krijgsgevangen. Woesten is dezer dagen ook gebombardeerd geworden, 4 Duitse vliegmachienen werden dezer dagen neergeschoten in Vlaanderen. Gedurig hevig bombardement op Yper. In de namiddag vergaring in mijn salon van general en de bijzonderste officieren. Gevluchte landbowuers van de Vierstraat gaan zonder laisser passer hun tabak halen en de zake lukt.

Maandag is de vlieger Garros nedergedaald te Ingelmunster en in de handen gevallen der Duitsen. Hij had reeds 4 hunner machienen neergeschoten.

In Sint-Sixtus te West-Vleteren kan men één en ander bevestigen: tegen de avond rond 5 uren heeft een attaque plaats langs de kant van Boesinghe, zegt een Franse officier; de deuren en vensters daveren gedurig. Al wat soldaat is in de abdij moet naar het front. De auto's vliegen! Het is een ware opschudding. Bj de lezing der completen zou men gezegd hebben dt het kapittel inviel en dit heeft geduurd tot 9 uren 's avonds.

22 april 1915 – Brievenboek Poperinge – SAP

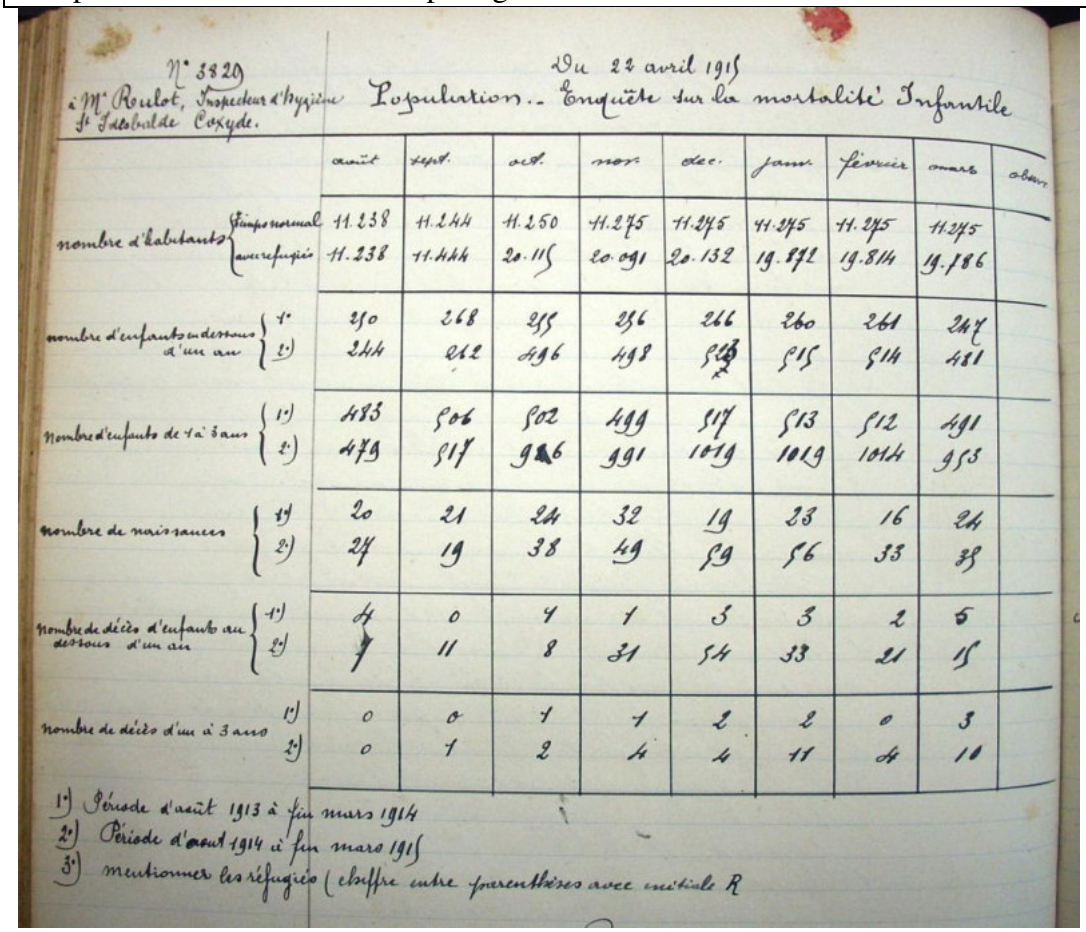

N° 3820 — Du 22 avril 1915

à Mr Roulot, Inspecteur d'hygiène — Population.. Enquête sur la mortalité Infantile

St Jacobs de Coxyde.

		août	sept.	oct.	nov.	déc.	janv.	février	mars	observ.
nombre d'habitants	1°) temps normal	11.238	11.244	11.250	11.275	11.275	11.275	11.275	11.275	
	2°) avec réfugiés	11.238	11.444	20.115	20.091	20.132	19.872	19.814	19.786	
nombre d'enfants au-dessous d'un an	1°	250	268	255	256	266	260	261	247	
	2°)	244	242	496	498	518	515	514	481	
nombre d'enfants de 1 à 3 ans	1°)	483	506	502	499	517	513	512	491	
	2°)	479	517	986	991	1019	1019	1014	953	
nombre de naissances	1°)	20	21	24	32	19	23	16	24	
	2°)	24	19	38	49	59	56	33	38	
nombre de décès d'enfants au dessous d'un an	1°)	4	0	4	1	3	3	2	5	
	2°)	7	11	8	31	54	33	21	15	
nombre de décès d'un à 3 ans	1°)	0	0	1	1	2	2	0	3	
	2°)	0	1	2	4	4	11	4	10	

1°) Période d'août 1913 à fin mars 1914

2°) Période d'août 1914 à fin mars 1915

3°) mentionner les réfugiés (chiffre entre parenthèses avec initiale R

In deze tabel kan men het jaar 1913 vergelijken met het jaar 1914. Voor het jaar 1914 zien we een aangroei met eerst 200 vluchtelingen, een getal dat oploopt tot 8.865 in de maand oktober. Het getal vluchtelingen vermindert vanaf dan traag.

Het aantal kinderen onder één jaar groeit van 244 in augustus 1614 naar 523 in december 1914 om vanaf dan ook traag te verminderen. Het aantal sterfgevallen bij deze kinderen is vooral hoog in de maanden november, december 1914 en januari en februari 1915.

Ook op deze dag vertrekt van uit Poperinge een brief aan de generaal van het 5de corps van het Britse leger om een onderzoek aan te vragen rond de brand en de vernieling van de hoeve **'De Pereboom'** *– gelegen langs de Ouderdomsteenweg, nu Dokter Dewulfstraat. Op de 16de april ging de hoeve, samen met de schuur en de bijgebouwen in de vlammen op door de onoplettendheid van de soldaten van de nr. 10 auto aircraft sectie, bij het gebruik van kaarsen op de graanzolder in de schuur.*

We halen hier ook nog eens **Jules Leroy** *aan die het volgende vertelt in zijn 'De grote oorlog van Jules Leroy' met dank aan Lucien Leroy.*

In de maand maart moesten we Noordschote verlaten. We dienden van sector te veranderen. Wij kregen de opdracht om, meer zuidwaarts, de sector rond Steenstrate nabij Boezinge te bezetten.
In de nacht van 21 op 22 april werden we te Steenstrate afgelost en trokken in ‘repos’ naar **Pollinkhove** op de hofstede van Morleon.
Dat ging allemaal zo!
De dag dat wij uit de tranchee kwamen, werden we afgelost in het holst van de nacht. Het werd bijgevolg ochtend toen we in ons kantonnement aankwamen; daar kregen we dan koffie, brood en twee suikertjes. Daarna mochten we slapen tot de noen; Op de middag bestond het menu uit soep met een stukje vlees; in de namiddag moesten we niets anders doen dan onze kledij en wapens schoonmaken. Rond vier of vijf uur al naar gelang de compagnie of de willekeur van de commandant werd er ‘rassemblement’ geblazen. Dan was er inspectie. Het avondeten werd daarna uitgedeeld.

Na dat avondeten verzamelden wij met enkele mannen uit de omstreken van het Ieperse; we zochten, in het dorpje zelf, een café op. Daar was inderdaad een café met enkele jonge dochters. Aan het venster hing echter een bordje: ‘Reservé aux officiers’. Wij besloten dan maar ergens te lande een ander cafeetje te zoeken.
De hele dag was het snikheet geweest; het was een prachtavond! We bestelden elk een pint en gingen zitten op de bank die voor de deur stond;
Terwijl we daar rustig babbelden, begon plotseling in de verte een geweldig kanongeschut. Aldra kwamen we tot de conclusie dat die aanval zowaar van uit onze sector begon; wij konden niet anders dan zo vlug mogelijk onze rangen vervoegen. Misschien was het in ons kantonnement ‘alerte’. Toen we ons op de hofstede gingen aanmelden was er geenszins sprake van ‘alerte’. We gingen ons dan maar in het stro van de schuur leggen.
Wij lagen pas goed neer of luitenant Jules Vanhoornbeke liep hijgend de schuur binnen.
‘Alerte, jongens, en zo rap mogelijk zulle!’
In twee drie tellen waren we klaar. Onder hevig geschut trokken we op naar de 1ste linie te Steenstrate. Dat was natuurlijk een heel eind van daar;
Eerst stapten we een hele poos. Daarna volgde een hele tijd ‘pas gymnastique’. De weg liep al over de Fintelebrug, de Reningebrug naar het dorp van Reninge zelf. Even buiten het dorp

stond, aan de linkerkant een molen. Deze deed dienst als munitiedepot. De luitenant zei: ‘Zeg gasten, neem maar kogels zoveel je kan! Ditmaal moet je ze niet tellen.’
Intussen viel traag de avond. Nabij de Pijpegale moesten we reeds door de grachten kruipen. Zover waren de Duitsers reeds door gebroken. Na veel miserie geraakten we toch in **Steenstrate.**
Jerome Pattin van Zonnebeke en ikzelf zaten links van de brug. We hadden ons weggestopt in een partij schietloof. We moesten echter vooruit om aan te vallen. Toen kwamen wij uit dat veld te staan zonder dekking. De Duitsers hadden ons opgemerkt. Ze vuurden uit alle macht met hun artillerie. Noodgedwongen wierpen we ons tegen de grond en zochten dekking. Ik kroop naar rechts achter een oevertje aarde; Jerome kroop in een bommentrechter ietwat naar links. Hij zat pas veilig en wel weggedoken of … precies daar sloeg een tweede bom in. Alleen zijn hoofd was onbeschadigd. Zijn hele lichaam was totaal verminkt; zoiets had ik nog nooit gezien!
Op dat ogenblik zetten de Duitsers hun **eerste gasaanval** in.

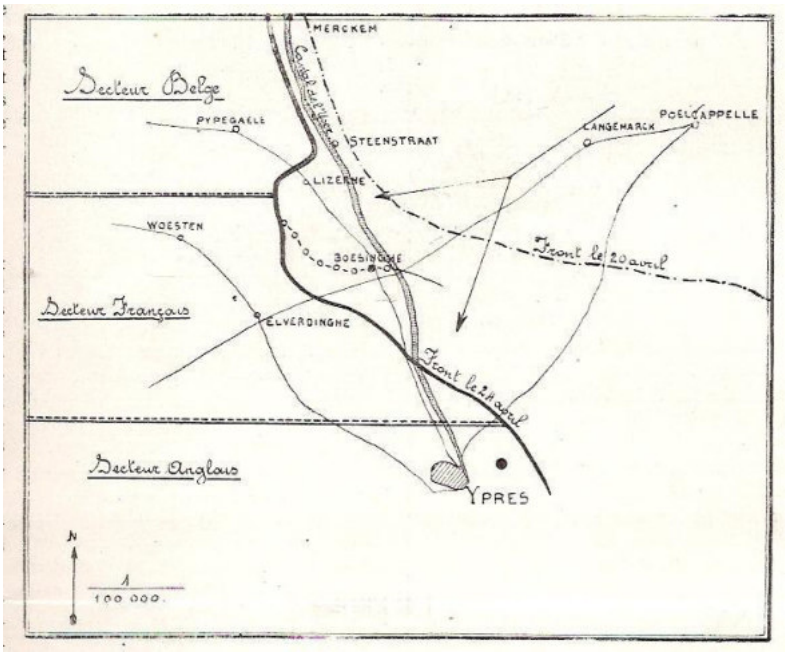

We halen de kaart bij het forum van de Eerste Wereldoorlog
waar we positie van de verschillende legers goed kunnen zien.
Ook **Raoul Snoeck** *heeft deze slag van kortbij meegemaakt. Hij schrijft het volgende:*

Het regent bijzonder hard! De zijwanden van de loopgraaf begeven en storten in, en dan? We onderwerpen ons aan de regen en nemen stoïcijns een douche. Loopgraven herstellen is vermoeiend. Ze worden uitgebouwd met kleine zakjes klei. Elke soldaat moet dagelijks een hoeveelheid van die zakjes vullen met vaderlandse grond. Dit werk van de ‘vaderlanderkes’ is een zware en vuile bezigheid.

’s Nachts horen wij gedurig het kanongedommel. Een vlieger lost een paar bommen rond de Doornstraat. ’s Avonds rond 5 uur begint het kanon hevig en aanhoudend te donderen langs de kant van **Boesinghe.** Om 8 uur grote paniek: de Duitsers zijn doorgebroken na gasrook op onze soldaten gejagen te hebben. De Belgische werkers komen gevlucht, ook burgers uit Brielen, Yper, enz…
De orders worden rondgestuurd, alles is in de war!
De Engelse vertrekken om hulp te bieden, paarden trekken op om kanons terug te halen. Alle diensten ruimen op: de ambulancen trekken weg, ook de état majors. De markt stat vol cavalerie. Nog immer vluchtelingen. Iedereen ligt met de daver en velen maken hun pakje klaar.

Jules Leroy schrijft verder:
Donderdag avond 122 april 1915. De eerste gasaanval! Naar het schijnt werd dat gas geproduceerd te Roeselare en via een pijpleiding geleid tot in de omgeving van de brug van

Steenstrate. De vijand diende wel een gunstige windrichting en de meest gunstige weersgesteldheid af te wachten.
Deze omstandigheden deden zich voor op 22 april. De wind zat noord, noordoost. Het was een heel lichte wind. De Duitsers zagen daarin het gunstige ogenblik om de gas te lossen. Nu zou het in de gewenste richting, namelijk westwaarts of zuidwaarts drijven. En… inderdaad! Het gas werd gelost vanaf de brug van Steenstrate en trok min of meer in de vooropgestelde richting.

EN FLANDRE OCCIDENTALE ET DANS LE NORD DE LA FRANCE

SURPRIS PAR LES GAZ DIABOLIQUES

Les Allemands n'auront pas laissé perdre une occasion de montrer que tous les moyens, même et surtout les plus infâmes, les plus vils, les plus lâches, leur sont bons. Ne pouvant, décidément, vaincre de loyaux adversaires à armes égales, ils appellent à l'aide la chimie pour les empoisonner et les asphyxier. Après avoir, afin de donner le change, laissé la parole au canon, les soldats-bandits de Guillaume II dévissent la ermeture de cylindre de métal remplis de gaz suffocants. Une lourde vapeur s'en échappe. Et les « Tommies » ou nos « poilus » voient aussitôt rouler au ras du sol et s'abattre sur eux cette masse impalpable et verdâtre qui les aveugle, qui les paralyse — et dont, le premier moment de surprise passé, ils sauront se défendre en recourant à tout un équipement spécial....

De overkant van de brug, meer noordwaarts, was bezet door ons leger. Iets meer in zuidelijke richting hield het Franse leger het gebied bezet. Daar de gaswolk meer zuidwaarts dreef, trof het ten volle dat Frans regiment 'territorial'. Territorials waren meestal soldaten boven een bepaalde leeftijd; zo waren die mannen allen boven de 35 jaar. Geen enkele van hen heeft de gasaanval overleefd.
Gelukkig dat onze stelling meer noordwaarts gelegen was. Wij werden nog tijdig van het gevaar verwittigd. Alleen de laatste gaswalmen troffen ons. Wij konden ons redden door onze zakdoek in het water te dompelen en voor de mond te binden. Dergelijke oplossing voor het gasprobleem was op dat ogenblik nog afdoende.
Achter de gaswolk braken de Duitsers onmiddellijk door. Maar .. op een bepaald ogenblik bleef – omwille van de te zwakke wind – die gaswolk hangen. Zelfs dreigde ze terug te drijven.
De Duitsers waren verrast. Ondertussen waren wij ter plaatse om weerstand te bieden. Aldus werd de eerste Duitse gasaanval teniet gedaan; het was voor de Duitsers een maat voor niets geweest. Zij verloren zelfs veel, heel veel mannen.
Iedere nacht zijn we dan opgetrokken om de doden te begraven. Door de warme dagen van die aprilmaand kwamen de lijken vlug tot ontbinding. Wij durfden ze niet meer aanraken; hun laatste rustplaats werd enkel een oevertje aarde dat we bovenop die lijken gooiden.

Och ja … de sukkelaars.

Kruisen te Steenstrate

Ondertussen werd Ieper zwaar gebombardeerd.

Jerome Delahaye – Dagboek – Ieper

Om 5 uur begon de grote aanval der Duitsers en terzelfdertijd de grote beschieting van de stad. Overal ontploffen bommen en zaaiden er dood en vernieling. De stad was vol rook en vuur. 't Was een wilde vlucht. De mensen vluchtten al huilend op de baan naar Vlamertinghe, Veurne en Dickebusch.
Terzelfdertijd lieten de Duitsers voor de eerste maal hun gas over de linies. Op de verbinding der Franse en Engelse strijdkrachten.
't Waren juist **de Marokkanen** die, vergeven door de gassen, vielen, de keel toegeprangd.
's Avonds komen er ook gasslachtoffers in het Franse Evacuatiehospitaal te Poperinge, aan. Nog voor middernacht is het aantal evacuaties opgelopen tot 1.154. velen arriveren meteen van het front, zonder verband. Er worden vier hospitaaltreinen ingelegd. De Britse hospitalen evacueren op vijf dagen tijd 3.544 gewonden.

23 april 1915 – Baert A.

Het kanon buldert voort. Heden nacht was het een beweging zonder einde. Schoon weder. Gedurig komen Duitse vliegers over. Men zegt dat de Duitsers vier kilometer vooruit gekomen zijn. Yper wordt nog erg beschoten. Nog immer vluchtelingen. Nog gedurig hulptropen: autobussen met Fransen en Engelse paardengasten. 't Is zonder einde. De straat propt van de troepen. Ook treinen op met soldaten. Men zegt dat alle gevaar geweken is.
Op deze dag komt *koningin Elisabeth in de late namiddag op bezoek in het kasteeltje D'Hondt.*

Jules Leroy *vertelt verder over zijn slag van Steenstrate:*
De vrijdag leden wij de meeste verliezen. De zaterdagmorgen kregen we hulp van de derde piotten. De zondagmorgen snelde een Frans regiment 'Zouaven' ons ter hulp. Die zondag werd de tegenaanval bevolen. Deze heeft opnieuw vele doden geëist. De Duitsers die niet tijdig over de brug en over het kanaal konden terugtrekken, sneuvelden of werden krijgsgevangen.
Ze werden in groepjes weggeleid naar een kamp te Woesten. Samen met korporaal Gelpers en een jongen van Anzegem moest ook ik die zondag een groepje gevangenen begeleiden tot aan het kamp.
Tussen Oostvleteren en Woesten bevond zich een bos. Dwars door dat bos liep een aardeweg. Middenin dat boss stond een café. Toen we daar met onze gevangenen voorbij trokken, stonden er een stel Belgische Gendarmen. Die wilden onze taak overnemen en ons van de opdracht verlossen. Korporaal Gelpers was ook al niet op de tong gevallen en prompt antwoordde hij: 'Luistert eens! Wij kregen bevel om deze gevangenen naar Woesten te brengen! Bevel is bevel! Als jullie zo'n goesting hebben om krijgsgevangenen weg te leiden dan moeten jullie er maar halen nabij Steenstraete! Ze liggen daar voor het grijpen.'
Wij wilden onze gevangenen natuurlijk niet overdragen aan de gendarmen. Wat dacht je wel! Wij speelden met de gedachte om onderweg ergens een beetje voedsel te vinden; stel je maar eens goed voor! Wij hadden niet meer gegeten sedert de donderdagavond.
Toen we in Woesten kwamen, hadden ze ons daar geen eten te bieden.
Op onze terugweg naar de 1ste linie, zagen we naast dat bos een klein oud hofstedeke met het dak tot tegen de grond. De schoorsteen rookte; daar woonde, helemaal alleen, een oud manneke met enkel een paar koetjes; hij had juist wat roggebroodjes gebakken.
We kregen daar wat te eten; melk mochten we drinken in overvloed. God … wat smaakte dat roggebrood met die melk toch goed. We kregen zelfs nog elk een roggebroodje mee. Dat hebben we onder de kameraden aan het front verdeeld.
De slag van 'Steenstrate' heeft zo geduurd tot 10 mei. Wij echter moesten er blijven tot 12 mei.

Van Walleghem - 23 april 1915

Helaas het nieuws is nog slechter dan eerst verteld werd. Te Langemarck, Steenstraat en verder langs de kant van St-Julien hebben de Duitsen een verraderlijke aanval gepleegd en voor de eerste maal in onze streek hun toevlucht genomen tot de vergiftigde gaze. Helaas, nooit hadden onze soldaten dat verwacht en niemand was er op bereid; de eerste rangen vielen onder 't vergif van eer zij de tijd hadden zich te verweren, andere sprongen uit hun tranchees en voor zoveel het hun toestand toeliet wilden zich verdedigen, doch wierden weggemaaid door de mitrailleuzen van de vijand. Andere nog ziende dat er geen middel was van verweer namen de vlucht velen ervan vielen verstikt langs de weg, anderen konden eindelijk op een plaats geraken waar de lucht wat menselijker was en stelden zich daar in stat van verdediging. Anderen nog helaas onder de indruk van het laf verraad en ijlden als waanzinnigen de dorpen in, met de roep: 'Verraad! Vergif! De Duitsen!' en in tussen 't regende bommen en schrapnels op geheel de streke van Langemarck, Boesinghe, St. Julien en St. jan tot zelfs in Yper. Ook de burgers die in de streek nog 't huis waren werden de gaze gewaar en zij zagen de soldaten angstig en vluchtend. Wat gedaan? Neen, geen ogenblik hadden zij te verliezen wilden zij aan de vijand ontsnappen. Zij moesten vluchten. Vele zonder volstrekt iets mee te nemen. Sommige zelfs van het veld weg waar zij bezig waren met werken, zonder de tijd te hebben eerst naar huis te keren. Dieren en goed alles moesten zij in de brand laten. 't Was hoog tijd de vijand was daar. Landbouwer Vergote van St. Jan liet niet min dan 13 peerden en in de 40 koebeesten achter. Landbouwer Vermeulen vluchtte langs de voordeur wijl de Duitsen aan de achterdeur waren.

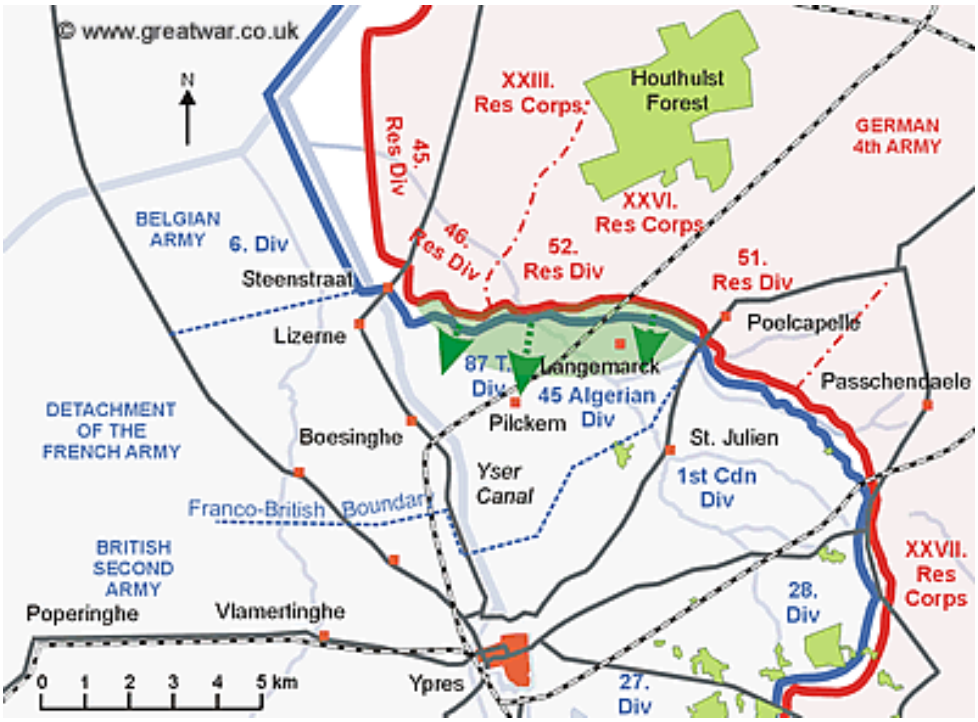

Enige zelfs hadden niet de tijd om te vluchten en zo wierden verscheidene personen van Langemarck, Boesinghe en St. Jan door de vijand overrompeld en meegedaan. Doch welke schrik ook in de naburige parochien van Yper, Brielen, Vlameringhe, Elverdinghe waar de vluchtende soldaten en burgers kwamen toegestroomd onder dekreet: 'Vergif, bommen, de Duitsen!

Wat akelige mare. Die nacht ging op die parochien schier niemand slapen. Angstig bleef men de dageraad afwachten terwijl gedurig het kanon donderde altijd even geweldig en van langs om dichter.
Ja de Duitsen behaalden een zegepraal, doch misschien wel de schandigsten welke zij tot nu toe binst hun onrechtveerdigen oorlog verkegen.
Ja, vele onzer dapperen, Engelsen langs St. Julien, Fransen langs Langemarck en Steenstrate en Belgen, verder sneuvelden dien schrikkelijke avond en nacht, vergeven of doodgeschoten, ook velen die in bezwijming lagen doorstoken door ’t staal van de vijand. Ook er velen werden krijgsgevangenen: ’t waren vooral de Franse Zouaven en de Ieren die reeds zo deerlijk gedund waren door de aanval van St. Eloi. in de maand maart.
De Duitsen zijn door de lijnen gebroken en iedereen vraagt zich af wat er nu gaat gebeuren. Gelukkiglijk hebben de bondgenoten aanstonds het bevel gegeven der contre attaque. Alle reserven werden toegeroepen en de eerste moesten met de bayonnet de vijand opvliegen. ’t Is dan dat de schone brigade der Canadezen die enkel verleden week ingekomen was en in reserve lag te St. Jan den aanval heeft moeten doen. Wonderen worden verteld van hun dapperheid en zij hebben de vijand kunnen verdrijven tot St. Julien en over de vaart van Boesignhe. Maar toch zovelen zijn gevallen.

Den Bloedigen slag van Steenstraete

23 April 1915

Steenstraete! ’t Woord alleen
Doet beven menigeen
Den naam al van dien wreeden slag
Staat op de Belgische vlag
Onz’ mannen streden daar
Misprijzend het gevaar
De overmacht was groot ’t was elkeens dood
En toch dat klein getal, bleef sterk en pal

Refrein
Hoort! Wat wild geroep, wat sterke groep
De Duitsche monsters komen nader
Ja, hun macht is groot door ’t moordend lood
Worden van d’onze er veel gedood
Maar zij houden stand en overmand
Ontruimd den duitsch daarop Steenstraete
Ja Belgen wees fier, ’t is dezen slag
Waarop ons land zich roemen mag
2.
Van ’s morgens vroeg begon
Het moordend duitsch kanon
Den eersten rang werd weggemaaid
Den dood werd daar gezaaid

Daar komt de dooden tolk
Een blauwe grijze wolk
’t Was gas die gezonden werd van in de vert
’t Was voor d’onzen een ramp dien doodenden damp
3.
Steenstraete werd ontruimd
Den Belgenleeuw hier luimt
Hij is gekwetst hij ligt teneer
Maar hij richtte zich weer
Onze karabiniers
En onze grenadiers
Die kwamen stout vooruit ’t Fransch leger sluit
Wraak aan dat wild gespuis dien laffen Pruis
4.
Den Duitsch trok achteruit
’t Was een triomf geluid
Zij vielen met doorstoken borst
Ten grond met bloed bemorst
Den Belg en de Franschman
Hakten ze in de pan
Steenstraete voet voor voet nam men met moed
Hoog wuifde onze vlag op dienen dag

Ook gevonden op internet – Langemark verbeeld - **Beschrijving:** Hier hebben we een liedje uit het "cahier des chancons" van Jeanne De Kervel- Depoorter. Toen ze terug waren in 1920 werd veel Frans gesproken door de Vlaamse kinderen vooral zij die in de kolonies verbleven. Zij hebben het "Vlaamsch" letterlijk moeten opnieuw leren! Het lied gaat over de bloedige slag van Steenstrate. Muzieknoten staan er niet bij, maar het werd gezongen op de wijze van "Tout près de moi". Een gekend lied in die tijd.

In **de Sint Sixtusabdij** schrijft men: de Eerw. Heer Tommelein, pastor van Noordschote, verlaat onze abdij en gaat naar Proven wonen. De eerw. Heer Meuleman, onderpastoor van Woesten, komt naar St. Sixtus gevlucht omdat gisteren avond de Duitse bommen op Woesten regenden. Heel de dag was de canonnade waarlijk ontzettend. Ik heb op 3 verschillende minuten getracht het getal grote slagen te tellen. De eerste minuut tel ik er 63, de tweede 54, de derde 78, zonder van de honderden kleinere te spreken. Het was een donder zonder einde.

23 april 1915 – De ware geschiedenis van onze vlucht – Joseph Defrancq

Toen op een avond, de eerste avond dat de Duitsers met gas schoten rond Ieper, zo dat de Franse soldaten versmacht werden in hun loopgraven, vluchtte iedereen die nog kon weg uit Ieper en Brielen. Op hun vlucht riepen zij: ‘De Duitsers zijn doorgebroken!’
Wij begonnen ons aan te kleden, maakten de kinderen gereed om in geval de toestand verergerde ook verder op te trekken. Daar Elisa nog

niet in staat was te gaan, hadden wij een kruiwagen gereed gezet om haar mee te voeren. Binst de nacht verbeterde de toestand aan het front en ’s morgens was het gevaar geweken. Men had ze kunnen tegenhouden. God zij dank.
Zo beterde Elisa stilaan voort en de kinderen eveneens.
Na zes weken kon mijn vrouw opnieuw naar de kerk gaan. Het zij in een schuur waar men wekelijks de H. Mis las want de kerk van Vlamertinge had reeds haar deel van de obussen gekregen.
Zo verliepen nog enkele weken tot Elisa gans genezen was. *(Zie verder 7 juni 1915)*

24 april 1915 – A. Baert

Nacht vol beweging en van hevig geschut. Om 8 uur gebeurt het gevreesde: we krijgen **een 15 tal obussen** van 105. Vallen: hof van Penitenten. Paardenmarkt, huis van M. G_Folcque, bij ’t Oudemannenhuis, pastorij O.L.Vrouw, Casselstraat… enige soldaten werden gedood. Algemene verslagenheid, veel inwoners gaan op de vlucht.
Er komt nog altijd versterking toe. Op straat is het ongehoord en zonder eind, gans de dag zoveel de straten maar zwelgen kunnen. Altijd maar Engelse en Franse soldaten, ravitaillement, munitie, enz…
Ook maar gedurig treinen op met soldaten. De ambulancen zijn teruggekeerd en er worden veel gekwetsten ingebracht. Intussen buldert het kanon, gedurig voort dat de stad ervan davert. De vliegers trekken weg. Geen geluid van de klokken meer.

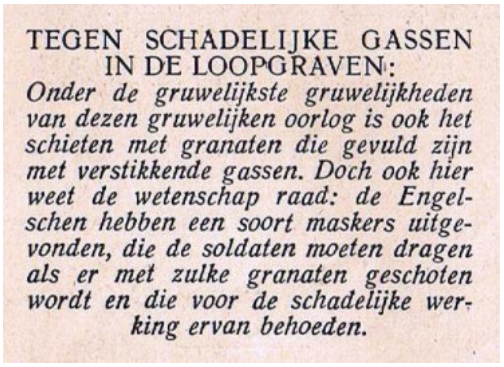

TEGEN SCHADELIJKE GASSEN IN DE LOOPGRAVEN:
Onder de gruwelijkste gruwelijkheden van dezen gruwelijken oorlog is ook het schieten met granaten die gevuld zijn met verstikkende gassen. Doch ook hier weet de wetenschap raad: de Engelschen hebben een soort maskers uitgevonden, die de soldaten moeten dragen als er met zulke granaten geschoten wordt en die voor de schadelijke werking ervan behoeden.

De Poperingenaar **Garcy Etienne** overlijdt op de 24ste april 1915 te Steenstraete.

Baert A.

Rond deze tijd was het beschieten door de vijand vooral gericht op de centrale delen van de stad en bedreigde dit de veiligheid van het kasteel waardoor voor zusters en ambulance diensten een nieuw onderkomen moest worden gezocht in en rond het ziekenhuis zoals in de gehuurde herberg **Parc St. Georges** *(Sint Jorispark in de huidige Deken De Bolaan op de hoek van de Toc H –straat)* tweehonderd meter verder van de stad waar ook de voertuigen van de FAU waren gestald. Het was snel duidelijk dat de spanning van de dagelijkse bombardementen te schadelijk was voor veel van de patiënten. Daarom werd besloten om te beginnen met de evacuatie van de lichtere gevallen naar het hospitaal van **Malassise** (een abdij nabij St.Omer) in het noorden van Frankrijk. Het ontruimen van het ziekenhuis begon op **24 april** en ging door tot **30 april**.

Van Walleghem - 24 april

Geheel de nacht zelfde schrikkelijk geschot in dezelfde plaatsen en ook wat meer langs Zonnebeke, Zillebeke. Het geschot vermindert wat in de voornoen, met de noen wordt weerom heviger en met de avond allergeweldigst. Het gevecht houdt immers nog niet op. De Duitsen doen een nieuwe attaque, kost wat kost willen zij in Yper geraken. De Engelsen laten ze te Boesinge over de vaart komen en dan vallen ze er op. Allen die er over waren werden gedood of krijgsgevangen gemaakt. Maar immer vele verliezen van beide kanten. Te Poperinghe werden deze morgen alleen 1500 Engelse gekwetsten ingebracht.
Het veld dat de Duitsen gewonnen hadden zal hun helaas ook toelaten hun kanonnen te naderen en aanstonds zullen zij die in 't werk stellen op de enige stad van België die nog met de moordtuigen geen kennis gemaakt had: op Poperinge.
In de voornoen zijn er een 10-tal bommen gevallen van middelbare grote. Gelukkiglijk geen ongelukken. Doch de schrik onder de bevolking was groot en reeds verscheidene familien gingen op de vlucht.
In de namiddag zeer vele troepen trekken door Poperinghe, Westoutre, Ouderdom, Vlamertinghe, misschien wel 25.000, waaronder zeer veel Engelse ruiterij.

In de Sint Sixtusabdij is men ook verwonderd. Daar schrijft men: maar nu gaan er mirakelen gebeuren. Tussen 8 en 9 uren vallen er ongeveer 12 obussen van zwaar kaliber op Poperinghe, nabij het Sint Stanislascollege. Van waar komen die? Dat is de vraag die men elkander stelt. De slagen zijn zo verschrikkelijk dt men zo uzweren dat het kanon hier in onze bossen staat. Ons arm oud huis heeft het hard te verantwoorden, want het staat te schuden op zijn benen.

Logementskosten – Op de 24ste april 1915 wordt er een Koninklijk Besluit gepubliceerd waarin men de logementskosten bepaalt.
De vergoedingen te betalen aan de inwoners voor het logement, met of zonder eetmaal is bepaald op: *Het tweede bedrag is zonder eetmaal.*
Luitenant-generaals, 10 frank per dag - 5 frank per dag
Generaal-majoors, 7 frank per dag – 3 frank per dag
hogere officieren, 5 frank per dag – 2 frank per dag
lagere officieren, 3 frank per dag- 1 frank per dag
onder officieren en soldaten , 1,5 frank – 0,21 frank per dag wanner het stro voorzien wordt door de inwoner en 0,05 frank wanneer dit zonder is.
De bewoners die dienen te zorgen voor de paarden of de honden hebben recht op het geproduceerde mest.

Dagboek Sansen – Vanneste - SAP

Zaterdag 24 april 1916 – bombardement op Poperinghe van 8 tot 10 ure ’s morgens. Velen vluchten.

25 april 1915 – Van Walleghem

Veel beweging deze nacht en ongehoord kanongebulder dat vermindert met de dag en ’s noens uitsterft; schoon weder. Nog buitengewone beweging. Er komen gedurig Franse Zouaven en Senegalezen toe. Soms was het vervoer weer op drie tot vier rijen. Ook nog Franse kanons op. Honderden gekwetsten ingebracht. De Engelse cavalerie keert terug. Engelse ne Franse kanons op. Het kanon herbegint. Om 3 uur worden wij weer beschoten, een 10 – 15 tal obussen. Vallen; huizen Berat Veurnestraat, Ryspeert, Debacker A. Gasthuisstraat, St. Michielsgesticht. **Een obus valt in het gasthuis op de vrouwenzaal en doodt 4 zusters en 6 zieken. Gruwel!** De bevolking is verslagen en slaat meer en meer op de vlucht.
Van Walleghem:
Sommige boeren bewerken hun land tot op een kilometer der bezette Engelse tranchees. Gelukkig dat zij in de leegte werken en zo maar moeilijk kunnen gezien worden, anders waren zij in gevaar van ieder ogenblik door een kogel neergeveld te worden.

25 april 1915 – Brievenboek Krombeke

Veestapel der vluchtelingen
Bericht aan de landbouwers vluchtelingen
Dat ze zich kunnen in de streek Pont L’Evecque begeven met hun veestapel en dat zij hiertoe 4 voordelen kunnen genieten: 1 – Gratis vervoer – 2 – Pacht van weiden – 3 – 50% geldvoorschot – 4 – Hulp van staatslandbouwkundige.

Dagboek Sansen – Vanneste - SAP

Zondag 28ste – om 2 ½ tot 3 uur bombarderen de Duitsche opnieuw Poperinghe. Ryspeerts gevel weg en in ’t gasthuis 11 doden waaronder vier zusters.. We vertrekken naar hofstede van Georges Carton en slapen er. – Berats huis weg.

26 april – Baert A.

Deze nacht veel beweging en hevig geschut. Schoon weder, het kanon vermindert. De beweging is zonder einde; veel Engelse Hindous op. Om 5 uur komen Duitse vliegers boven en … wij krijgen 15 obussen van 380 op de stad. Br… veel stoffelijke schade; Vlamingstraat, huis M. Hector Lebbe, Pottestraat, Crombekestraat. Schrik en angst; iedereen gaat op de vlucht.

Wij slapen in de kelders ten hoogste met 500 burgers in gans de stad. Rond 10 ½ krijgen wij weer vier grote marmieten. Bachten 't gasthuis, Firmament. Het kanongebulder is schrikkelijk. Nooit beleven wij nog zulke nacht. De ambulancen en Etat Major trekken allen weg.

Het Sint Elisabethziekenhuis wordt verder ontruimd en ingericht als een Clearing Station voor het Britse leger. De resterende 60 patiënten worden overgebracht naar de Saint Union in de Ieperstraat.

EEN GEWELDIG BEELD VAN DE VERSCHRIKKINGEN VAN DEN OORLOG:
De Engelsche teekenaar Philips Dodd geeft in de „Sphere" op bovenstaande wijs naar het leven een overval weer van een Engelsch konvooi, dat in een bosch in N.-Frankrijk door Duitsche granaten werd getroffen. Welke vreeselijke uitwerking 't Duitsche geschut heeft, komt op de plaat goed uit.

Van Walleghem

In de voornoen is het nog redelijk kalm met de middag wordt het kanongeschot buitengewoon geweldig op gans de lijn tussen Yzer en Yper. 't Is al één gevaarlijk gedonder. Ik ga wat uitzien langs de gravier van Vlameringhe en gedurig zie ik bommen ontploffen boven Yper, Brielen en tussen Brielen en Vlameringhe, langs Voormezele is het kalm. Een major heeft me gezeid dat de toestand niet goed is. De vliegmachienen hebben gezien dat de Duitsers veel versterking gekregen hebben. Het volk is overal in verlegenheid.

Jerome Delahaye – Ieper

Middag! Wederom de beschieting. Het was achter de Vlamertingesteenweg en brug. Meer dan 300 bommen zijn gevallen in de weide tussen Mr. Fol en het hospitaal.

Rond drie uur ging ik met Kapitein Young naar het hospitaal te Poperinghe.
Hadden ze ons willen volgen? Maar nauwelijks aangekomen of men beschoot het hospitaal te Poperinghe.
Dadelijk alles gevlucht naar het kasteeltje van Mr. D'Hondt. Wij moesten de nacht doorbrengen te Poperinghe.

Dagboek Sansen – Vanneste - SAP

Maandag 26 – Vader en moeder vertrokken ook met ons, Clara en Etienne naar Aimé Cartons – Wandeling naar Watou – 's Avonds naar 't Hooge – Om 5 ure bombardement van Poperinghe met grote obussen. Huis Madam Billiau weg. Slapen te Cartons. Om 8 ure komt Arthur met nieuws – Niets aan ons huis. 's Nachts om 11 ure vier vreselijk ontploffingen op Poperinghe. Geen bijzondere schade.

Brievenboek Reningelst - SAP

Aan de voorzitter van het middencomiteit der vluchtelingen – 41 – Boeschepestraat Poperinghe *(Maes)*
Meneer de voorzitter
Als gevolg van uwen brief van 20 dezer, heb ik de eer u de hierbij gaande lijst te laten geworden der krijgslieden dezer gemeente, krijgsgevangen in Duitsland of opgehouden in Holland.
De burgemeester

1 - Coolzaet Cyrille – Duitsland
2 – Vermeersch René – idem – Munster lager Bathildeheim 3 kamp – Gehuwde 2 kinderen
3 – Deman Henri – idem – Hanover
4 – Vandooren Jerom – idem Hanover
5 – Vangheluwe Jerom – in Holland
6 – Vercruysse René – in Holland – weduwnaar 2 kinderen
7 – Thiteca Bruno – waarschijnlijk in Holland

27 april – Baert A.

Somber weder. Het overige van de bevolking trekt weg. De stad is akelig en doods met gesloten vensters en deuren en verlaten straten. Het kanon brult gans de dag. 's Avonds 7 obussen van 380. M. Notredame Veurnestraat, Komstraat, er rijden geen treinen meer tot Poperinghe.

Van Walleghem – 27 april
In de nacht is het kanongeschot min geweldig, alhoewel op verre na niet gematig. Van 11 tot 12 ure 's nachts vallen bommen op Poperinghe. Bijna niemand is er gebleven, sommigen zelfs vertrekken naar Frankrijk.
Ook bommen vallen op Vlamertinghe. De schrik is er groot. Een bijna ongelooflijk feit gebeurt deze nacht op de café Français bij Beun de groenselier. Zijn huis was platgeschoten en hij bewoonde nu het huis van zijn broeder Edward die gevlucht was. Over enige dagen was hij gekwetst geworden en alg slapeloos te bedde. Iedere nacht vielen er daar schrapnels en deze nacht was het weerom hetzelfde. Een viel in 't huis, verwoeste de zoldering en wierp kalk en planken op de bedden waarin de bewoners lagen. En deze zijn enkel 's morgens ontwaakt wit van 't stof en eerst niet wetende wat er gebeurd was. Enkel de vader had het gehoord en vermits zij van niets gebaarden had hij ook van niets gebaard. Dat heeft mij de dochter Anna zelve verteld.

De ouderlingen en wezen van het Sint Vincentiusinstutuut

Het kleine zwarte boekje waarin één van de zusters hun wedervaren opschreef. (O.C.M.W. archief – Gasthuis)

Hospices de veillards et orphelins st. Vincent de Poperinghe – Emigrés le 27 avril 1915 a cause du bombardement de la ville.

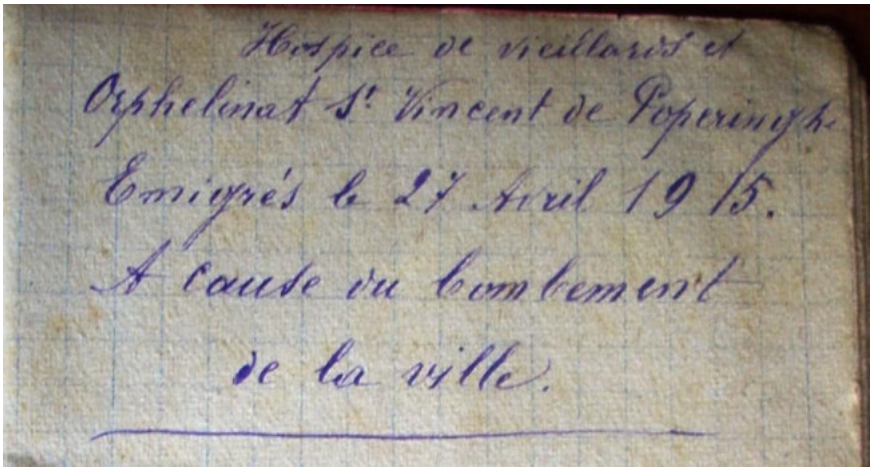

Godshuis van de ouderlingen en de wezen Sint Vincentius van Poperinge – Geëmigreerd op de 27ste april 1915 ten gevolge van het bombardement van de stad.

De 25 april viel een obus op het burgerlijk hospitaal, ons moederhuis. 3 van onze jonge medezusters, **zusters Aloïse, zuster Marie-Louise en zuster Marie Jeanne** waren op slag dood terwijl zij de zieken in de zaal verzorgden. Op maandagmiddag was er een nieuw bombardement, de nacht tussen de maandag en de dinsdag, nogmaals. Onze kinderen waren dermate verschrikt dat wij in de kelder vluchtten, waar wij de nacht doorbrachten.
Op de dinsdagmorgen, hebben drie van onze zusters met onze wezen, het instituut verlaten, omdat ze hier niet langer durfden blijven. Ik heb hen gezegd dat ze de steenweg op Abeele

dienden te nemen en daar te blijven, omdat we nog niet wisten welke richting we verder dienden uit te gaan.
Dank zij de toewijding van onze administrateur de heer Joseph Boucquey, notaris en de heer kolonel Trembloy, van de Belgische Gendarmerie, werd ons vertrek bepaald op drie uur.
Alles werd haastig ingepakt en op het vastgesteld uur, brachten auto's onze ouderlingen en de zusters tot aan het station van **Abeele**. Spijtig genoeg kon omwille van een nieuw bombardement geen bagage ingeladen worden. Met moeite waren de laatste ouderlingen uit de stad geraakt of men hoorde een nieuw bombardement.
Aangekomen aan het station te Abeele, vonden we daar ook onze kleine wezen, die begeleid door de notaris Boucquey daar te voet waren naar toe gegaan.
Daar was er ook een Belgische dame die mij aansprak en me zei: Maar moeder, zijn dat daar uw kleine wezen? Op mijn affirmatief antwoord, hernam zij: Het is ongelooflijk, die kinderen die doorgaans onberispelijk gekleed gaan, zagen er nu werkelijk als echte 'armen' eruit. Ze waren vertrokken, zoals ze aan het lopen waren op de koer, met hun slechts schoenen aan.
Enfin, tegen 5 uur, kwam de trein die ons naar Frankrijk zou brengen. Wij stapten op.
Gearriveerd te **Haesebrouck,** konden we de trein niet nemen nar Parijs. Ongelukkiglijk was deze reeds 2 uur vroeger vertrokken.
De stationschef overtuigde ons om onze reis verder te zetten tot **Rouen,** en omdat hij ons geen verfrissingen kon aanbieden, zei hij ons deze in een ander station aan te bieden… maar neen, we reisden de gehele nacht en de gehele woensdag tot 6 uur 's avonds, zonder een verfrissing dan een beetje water, wat brood en wat kaas die enkele goede Engelsen ons in kleine hoeveelheid, gaven wanneer de trein even stopte. Onze kleintjes huilden van de honger en de dorst en wij hadden niets om hen te geven.

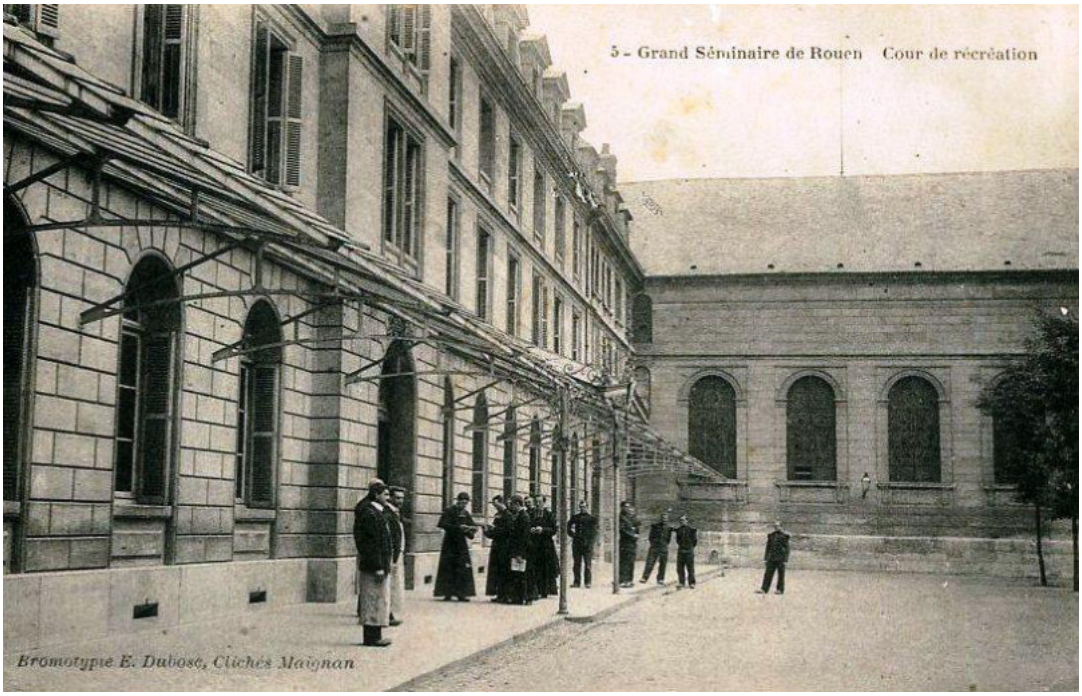

Te Rouen deed men ons uitstappen uit de trein, en deed men ons gaan naar het grote seminarie, waar men ons een sober avondmaal gaf, waarna men ons wel goede bedden gaf om uit te rusten.
's Anderendaags, op donderdag, namen we rond 9 uur de trein naar Parijs waar we om 4 uur aankwamen en waar ons auto's opwachten om ons naar de prefecture de Saint Sulpice te brengen.

Daar aangekomen kregen we de nodige zorgen toegediend. Op zaterdag werden de wezen met vier zusters naar het station van Lyon gebracht om zich naar **Montigny sur Loing** te begeven, naar de Franse school in open lucht waar we rond 9 uur 's avonds aankwamen.

De notabelen van de gemeente ontvingen ons; de heer burgemeester, de commissaris van het departement, de dokter en anderen. Deze namen onze kinderen in hun armen en hielpen ons afstappen.
Enfin, daar installeerden we onze kinderen en deze herstelden snel van de vermoeidheden van de reis. Ze speelden al snel en het was voor ons een plezier ze goed gevoed en gelogeerd te zien. Ze waren onbezorgd en al snel vergeten wat ze meegemaakt hadden. Ze genoten van wat ze meemaakten en dachten niet aan de toekomst.
Zalige kindheid!

De maandag de 3de mei, vervoegden ons onze ouderlingen met de twee zusters die hen vergezelden. Er waren twee zusters te kort, waaronder de jongste, die omwille van haar gezondheid in het hospitaal De Bon Sécours, in de Rue des Plants 66, diende te blijven. De andere zuster hield haar gezelschap.

Nu moeten we onze stem doen heffen om het gastvrije Frankrijk en zijn genereuze weldoeners en weldoenster te loven!
Vive la France! Leve mijn genereuze weldoeners en weldoenster!

De ouderlingen en de wezen samen.

27 April 1915 – Sint Sixtuasbdij – **Le canon fantôme**

24, 25, 26 en 27 april komen er telkens nieuwe obussen de kerken en de huizen van hete zo rustige Poperinghe beschadigen of vernielen. Het volk der stad vlucht en wij Trappisten, wij worden geschud in ons bed.
Ziehier nu wat onnozele praat men vertelt: het kanon dat Poperinghe beschiet staat op een geblindeerd trein 't staat op een auto die in de bossen rond St.-Sixtus verscholen staat en als men er het minste aan denkt, enige obussen naar de stad schiet. Op slot van rekening zal men ons nog verdenken het met de vijand te houden. De zaken gaan vooruit. En ja, de soldaten omsingelen onze bossen, zij nemen verschillende personen gevangen en laten ze weer los; in de avond schiet dat geheimzinnig kanon (le canon fantôme' zeggen de Fransen) weder 6 obussen op de stad. De Arabische soldaten (Spahis), de gewone soldaten, de gendarmen, allen vliegen van top tot teen gewapend naar onze bossen, maar komen rond 8 uur weder zonder kanon, zonder kanonniers, zonder spionnen, zonder iets… omdat er niets is.

Dagboek Sansen – Vanneste - SAP

Dinsdag 27 – Arthur brengt den helen dag goed naar Carton voor ons. Per velo naar Abeele. Honderden vluchtelingen aan de statie. M. Devote was erbij.
Om 5 uur met Madeleine naar J. Berat - Moncareys. In't terugkeren bij 't Hooge (Lisy's Smis) begint het bombardement op Poperinghe – Veurnestraat (huizen Notredame, Sas beschadigd).

Graven van de 28ste april 1915 – op het **New** *English Cemetery in de Deken De Bo laan te Popernge: een Victor en een Judas…*

28 april – Sint Sixtuasbdij – **Le canon fantôme**

De praatjes gaan hun gang en worden meer en meer uitgebreid. Het mysterieus kanon staat in de abdij, in de brouwerij en het is de zeer eerwaarde vader abt zelve die het kanon regleert. Men weet te spreken van onderaardse gangen waardoor wij met de vijand in betrekking staan!!!! Of de Fransen zulks geloven, zou ik sterk betwijfelen, doch het schijnt toch van wel.

Baert A.
Het kanon vermindert 's nachts maar brult binst de dag in volle hevigheid. 't Is de hel. Er trekken geen soldaten meer door de stad. Twee vliegerbommen rond de statie.

*Oo*k **Jozef Simons**, *die op dat moment nog op De Lovie verblijft, schrijft in zijn stuk 'Brieven uit het Iepersche' over het bombardement. Zijn bijdrage 'Binnen schot' van de 28ste april 1915die hij schreef voor het dagblad 'De Vlaamse Stem' ging als volgt:*
Ergo, de 'Vlaamse Stem' verwacht van mij uit ons onbezet plekje achter Yzer en Ieperlee een klad nieuws, of liever enige kanttekeningen.

Want oorlogsnieuws zou als vijgen na Pasen een week of zo na de poos komen en een brief met interessante namen van plaatsen en krijgslui en legeroversten, uit onze hopstreek, die is geworden als een reusachtig kamp waarin alle gelaats- zowel als uniformkleuren dooreen wemelen – wel, die werd onvermijdelijk naar de scheurmand verwezen, onderweg door de censuur.
Het bijzonderste nieuws van de week – voor ons een leven of dood kwestie: to be or … to cease to be – is dat sinds vrijdag laatst Fritz ons onder vuur kan nemen, wanneer het hem maar believen zal, en dat er dagelijks met Duitse systematische stiptheid vier Oostenrijkse marmieten van kaliber 305 als een hollende trein, door de lucht komen gevaren, die vallen drie kilometer verder en ontploffen in een gek makende kraker en Poperinghe 'vermoorden'.
Vandaag en gisteren geen mensenlevens te betreuren: 'het steê' is door man en hond verlaten en de granaten hebben enkel de Veurnestraat vernield; 'den hommel' (de hop) uit de zolders de straat opgeslagen en de tramriggels van verontwaardiging doen krommen en overeind springen.
Doch verleden zondag viel de eerste bom op het **Gasthuis,** dat nog niet was ontruimd en ze ging er barbaars te werk. Een gasthuisnon werd gescalpeerd en de zieke vrouw aan wie zij te drinken gaf, verpletterd, maar zo dat er zelfs geen hoopje vlees van begraven kan worden, in dezelfde zaal werden door de uiteenspringende stukken obus drie andere zusters en zes burgers tyfuslijders gedood.

29 april – Baert A.

Geschut – zomerweer, **het kanon zwijgt**. De stadsburelen zijn in de melkerij.

Van Walleghem - 29 april
Ik ga een weinig voor de noen naar de Clytte. Aan de Millecruyse zijn de Belgische soldaten bezig met loopgrachten te maken. Bij hen is een Duits krijgsgevangene met Belgische kleren aan die met hen medewerkt en gedurig onder bewaking is. De pastoor van de Clytte is gisteren te Poperinghe geweest, de stad is doods, bijna alle volk is weg, de huizen zijn gesloten en worden gerust gelaten.

Brievenboek Crombeke

Heer voorzitter van 't middencomiteit der vluchtelingen – Boeschepstraat 41 te Poperinghe –
In antwoord op uw geëerde aanvraag van de 20ste april laatstleden, hebben wij de eer Ued. te laten weten dat na opzoeking wij tot volgende lijst van **krijgsgevangenen** gekomen zijn, wat onze gemeente betreft; met een kruiske voor de meest behoeftigen. *'Ze krijgen allemaal een kruisje)*
+ 1 – Camille Cordonier – 6de linie Harderwijk kamp – krijgsgevangen opgehouden in Holland
+ 2 – Deroo Camille – Wachtmeester 2 – 2 Baraque Hendrik Oldenbroek – Holland
+ 3 – Ganne Achille – 2° regiment ligne 2 – Harderswijk kamp – Holland
+ 4 – Delaplace Emiel – 7.B 1 –Krieger Munster lager Duitsland
+ 5 – Delanghe Albert – 3de regiment de chasseurs – Harderwijk kamp – Holland
+ 6 – Deroo Marcel – 2 regiment de ligne B3C – Deist – Holland
+ 7 – Gaton Mahieu – Braque nr. 76 Cellelager Prov. Hannover – Duitsland
+ 8 – Dehondt Joseph – 12 batterie Liège – Baraque 5 – Harderwijk Holland

30 april 1915 – Sint Sixtusabdij

Wij krijgen weer een ander spel. Onze abdij wordt in staat van 'blocus' gedeclareerd. Rond 8 uren 's morgens wordt opeens gezegd dat er niemand uit of in het klooster mocht komen voordat alles onderzocht was. De Franse gendarmen, bijgestaan door een Belgische gendarme, zetelen in de spreekkamer van het gastenkwartier.
De Eerw. Vader abt, alle religieuzen, ook de oudsten en de zieken, moeten voor het tribunaal komen en hun 'certificat d''identité' tonen. Men maakte nog enige moeilijkheden omdat ik een Hollander was, men vroeg hoe lang ik hier al was, waarom ik hier was, enz…
Het zou wel kunnen zijn dat ik een van de vijand was. Het bed van broeder Hermanus werd door de gendarmen met zorg onderzocht omdat men hem daags te voeren betrapt had boven door een dakvenster te kijken en misschien enige tekenen had gemaakt. Er werd niets gevonden, het was alles in orde, of beter gezegd noch onder de religieuzen, noch onder de knechten of vluchtelingen was er een met verdachte papieren, ten toch, van waar kwamen die zware obussen dagelijks op Poperinghe vallen?
Onbegrijpelijk.

30 april – Baert A.

Stille nacht. De état major keert terug. Nu en dan een schot. Soms komen de inwoners die in 't omliggende huizen eens vluchtig naar hun huis zien.

Op de 30ste april 1915 verschijnt in het staatsblad de regeling voor de aankopen en/of rekwisities door het Belgische leger. Daar in wordt bepaald dat: 'De troepen enkel op twee wijzen zich voorwerpen van alle aard kunnen aanschaffen:
A – Door de aankoop, wanneer er met de verstrekker overeenkomst bestaat, in dit geval zal de betaling onmiddellijk gedaan worden door de militaire overheid die aankoopt en er zal door deze geen geschreven bewijs van de gedane overeenkomst afgeleverd worden.
B – Door rekwisitie, wanneer eer geen prijsovereenkomst tussen de militaire overheid en de verstrekker tot stand gekomen is: in dit geval zal er geen onmiddellijke betaling door de opvorderende overheid gedaan worden. Deze zal aan de verstrekker een 'kwijtbrief van gevorderde verstrekkingen' 'model A.B. 395' afleveren.

Een dubbel van dit stuk zal door de opvorderende overheid aan het 'Bureau central de réquisition à Rouen' gestuurd worden; dit bureel zal de gewenste maatregelen treffen om tot de vereffening der rekwisitie over te gaan. ...
Artikel 3: Over het algemeen, worden de aankopen en rekwisities gedaan door de officieren der diensten en het beheer, overeenkomstig de bevelen der divisie-commandanten. Evenwel, in geval van nood , behoort het recht van rekwisitie aan alle officieren die over een troep bevel voeren. In alle gevallen, zal de militaire overheid aan de verstrekkers al de inlichtingen verschaffen aangaande de leveringen en de wijze van vereffening.

Artikel 4: De behoeften der inwoners zullen door de opvorderende overheid in aanmerking genomen worden, overeenkomstig de wet van 14 augustus 1887betrekkelijk de rekwisities.
In geen geval zal men voor het slachten, melkkoeien noch trekossen mogen opvorderen.

31 april 1915 – **Jozef Simons**

Mijn geschrijf eergisteren werd onderbroken door een goed Engels sprekende Griek, die mijn bemiddeling als taalman kwam inroepen voor de aankoop van stro en nog wat bij onze Vlaamse boeren. Van vertrekkend tot het ter inkwartiering aankomend regiment wordt mijn adres overgewezen op 't gehucht voor de dienst van taalman, intendant, enz… en zo neem ik zeer genoeglijke interviews. Onze Griek had de eerste Balkanoorlog meegemaakt en de Dardanellenkwestie lag hem zwaar op de maag. Hij kende 'the Narrows' en beter nog het Turkse leger. 'John Bull zal er nog veel tanden op kapot bijten eer hij de Turk te kraken krijgt, zei hij, voed geen ijdele hoop…'
Mijn Griek moest vandaag weerkeren: de Duitsers hebben er anders over beschikt. Hij is gevallen bij de stormloop op Sint Juliaan boven Yper met de groter helft van zijn Canadees regiment. Arme held!
Aan de Canadezen is het te danken dat wij weer buiten schot zitten: een oppasser komt van wege zijn kolonel volgende boodschap overbrengen aan de Franse schildwacht bij de hofpoort: 'Vous êtes saufs, German plus pouvoir bombarder Poperinghe'.
Goddank, dat zal onze kop wat koelen en ons in staat stellen volgende brief interessanter te maken. Want terwijl uw kaas op het spel staat, boezemen weinige zaken u nog belang in. Ik had er zelfs niet aan gedacht een ronkende zin van buiten te leren zoals de duellerende Fransman van Mark Twain: 'je meurs pour… pour…'
Ik zou hem ook kunnen vergeten.

Patiënten in het gasthuis van Poperinghe

Staat gevende per gemeente het aantal van de geëvacueerde en zieke Belgische burgers die verzorgd zijn geweest in het burgerlijk hospitaal te Poperinghe in de periode van de 1ste oktober 1914 tot de 25ste april 1915, datum waarop het hospitaal gebombardeerd is geworden en daarna geëvacueerd. (Archief O.C.M.W.)
541 zieken zijn verzorgd geworden gedurende 13,411 dagen aan 2 frank per dag, of voor een totaal van 26.822 frank

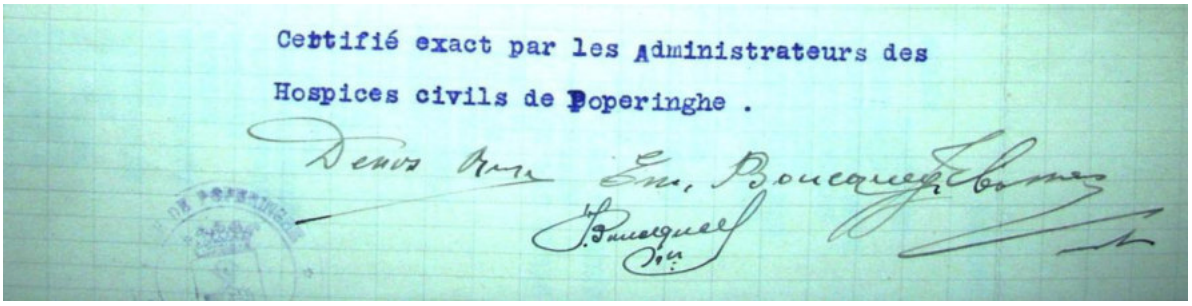

Gemeente	Aantal zieken	Aantal dagen
Aalst	1	38
Antwerpen	2	16
Beselare	18	615
Beveren / Yzer	1	1
Bikschote	3	46
Boesinge	6	192
Brielen	1	9
Caeskerke	1	25
Clercken	13	325
Comines	7	147
Comines ten Brielen	6	101
Courtrai	1	4
Dadizele	1	62
Dickebusch	2	41
Dixmude	1	48
Elverdinghe	2	12
Furnes – Veurne	1	5
Gand	2	88
Gheluwe	7	201
Gheluvelt	11	289
Gyverinkhove	1	3
Gits	1	3
Gulleghem	1	6
Handezaeme	1	9
Heule	1	2
Hofstaede	1	20
Hollebeke	1	14
Hooglede	2	7
Houthem Comines	6	98
Houthem Furnes	1	32
Jabbeke	1	18
Kemmel	1	33
Langhemarck	41	1183
Malderen	1	24
Malines	2	33
Menin	1	29
Merckem	6	144
Moorslede	29	811
Olen	1	9

Oostcamp	1	15
Oostkerke	1	10
Oostnieuwkerke	22	554
Oostvleteren	4	64
Papignies	1	39
Passchendaele	26	702
Poelcappelle	6	126
Proven	2	32
Reninghe	4	12
Reninghelst	5	80
Roulers	41	975
Rumbeke	1	1
St. Gillis Termonde	1	30
St Ghislain	1	19
St Jean lez Ypres	8	27
Staden	25	677
Stavele	3	21
Verviers	2	43
Voormezeele	5	53
Warneton	4	197
Watou	1	4
Weerde	1	13
Wervicq	8	167
Westoutre	5	38
Westroosebeke	10	251
Westvleteren	1	4
Woesten	4	181
Woumen	3	43
Wytschaete	7	91
Ypres	94	2572
Zantvoorde	6	111
Zarren	4	143
Zedelgem	1	8
Zillebeke	15	711
Zonnebeke	30	597
Zuidschoote	2	59
Total	541	13.411

Nummer 154A **Doos Gazette** **mei 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Ge kunt niet recht kijken in een kromme straat

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 600 lezers

Lees ook de jaarboeken van Poperinghe op:

http://www.arch-poperinge.be/

Beste abonnee

Van **Isabel Decrock** *kreeg ik weer – met mijn dank - een prachtige postkaart uit de Grote Oorlog. Weliswaar eentje van het einde van de oorlog, toen de grote Duitse keizer reeds naar Potsdam verhuisd was.*

Fototentoonstelling
De 'Friends' van Woesten – Quakers, ambulances en een dorp achter het front 1914-1918
Woesten, 23-25 mei 2015

Op 10 november 1914 komen een tiental mannen met drie ambulances aan in Woesten. Tevergeefs hebben ze voordien geprobeerd om mee te helpen aan de evacuatie van burgers uit het vernielde Ieper.
Nu grijpen ze de kans die ze krijgen van de Franse 87ste *'Division d'Infanterie Territoriale'* (D.I.T.). Nog diezelfde dag vestigen ze zich in de kloosterschool van Woesten en beginnen ze met de evacuatie van gewonde Franse soldaten van het front bij Boezinge. Een nieuw verhaal is geboren. Dat van de *'Friends Ambulance Unit'* (FAU).
Het zijn Britse gewetensbezwaarden, meestal behorend tot de christelijke Quaker-gemeenschap, die de wapens niet willen opnemen tegen de Duitsers maar wel dezelfde risico's willen nemen als hun leeftijdsgenoten aan het front. De Engelse vrijwilligers zijn een bonte groep, met mensen die later een belangrijke rol zullen spelen in de naoorlogse periode. Er is de latere geoloog en antropoloog George Barbour, de sciencefiction schrijver Olaf Stapledon, de avant-garde schilder Christopher Nevinson en de alpinist Geoffrey Winthrop Young... .

Hun verhaal wordt in een fototentoonstelling verteld in Woesten tijdens het Pinksterweekend (Dorpshuis, Woestendorp 46 : op 23 mei vanaf 13 u, met een lezing om 20 u; op 24 mei van 10-12 u / 14-18 u. en op 25 mei van 14 tot 18u.). En er komt ook een boek over Woesten en de Quakers in de Eerste Wereldoorlog, van de hand van historicus Jean-Pierre Descan. (Info: pieterjanvdv@hotmail.com).

De FAU speelde trouwens niet alleen voor de frontsoldaten een belangrijke rol. Ze leverden een grote bijdrage in de strijd tegen de tyfuskoorts bij de burgerbevolking. En ze organiseerden tal van andere hulpverlening: het uitdelen van melk, kleren, voedsel,...

In het voorjaar van 1915 evacueerde de FAU honderden Ieperlingen uit de ruïnes van hun huizen. In diezelfde periode helpt de FAU bij de opstart van een burgerziekenhuis in Poperinge. Dat gebeurt onder meer met de hulp van Gravin van den Steen de Jehay, vertrouwelinge van Koningin Elisabeth. Uit die samenwerking ontstaat de *'Aide Civile Belge'*. Tienduizenden levens van burgers in de Westhoek worden gered dankzij de inspanningen van de FAU. Later is de FAU actief aan het Italiaanse front. Maar ook in de Tweede Wereldoorlog en in alle latere wereldconflicten zal de FAU het werk verderzetten dat in die novemberdagen 1914 in Woesten was opgestart. Het is één van de redenen waarom de Quakers de Nobelprijs voor de Vrede krijgen in 1947.
In 1959 krijgt Philip Noel-Baker, één van de stichters van de FAU, ook de Nobelprijs voor de Vrede.

Hierbij een passage over het werk van de FAU in Poperinge.
Jean-Pierre Descan, **De 'FRIENDS' van WOESTEN, *Quakers, ambulances en een dorp achter het front 1914-1918,*** Woesten-Inowroclaw, 2015

Het verhaal van de 'Friends Ambulance Unit' in Poperinge*Eind november 1914, na één maand werking, bemant de FAU niet alleen de hulpposten van Woesten en omstreken maar hebben ze ook reeds twee hospitalen opgestart (in Ieper en St.Malo).*

Begin 1915 komt daar nog een nieuw ziekenhuis bij in Poperinge. Dit is nodig om het hoofd te kunnen bieden aan het groeiend aantal tyfus-besmettingen bij de lokale bevolking. Het 'Château d'Hondt' op de Reningelstsebaan wordt hiervoor opgevorderd. De aanpassingen aan het grote herenhuis duren amper vier dagen en reeds enkele uren na de openstelling is het ziekenhuis volledig bezet. Vanaf 14 januari wordt de FAU direct betrokken bij het beheer van dit Sint-Elisabethziekenhuis. In februari en maart komen er in de tuin van het kasteeltje houten barakken om de toevloed van zieken te kunnen verwerken.

De FAU is verantwoordelijk voor het ophalen van de patiënten en ze maken een wachtlijst, opgesteld naargelang de hoogdringendheid. Maar al vlug komen de mensen zelf hun zieke familieleden binnenbrengen, wat de organisatie van het ziekenhuis in de war stuurt. Na een eerste verzorging worden een aantal zieken verder afgevoerd naar het Britse militaire hospitaal van **Malassise** *bij St.Omer. Van de 618 tyfuspatiënten die tussen januari 1915 en mei 1916 in het St. Elisabethziekenhuis belanden, sterven er uiteindelijk 85, mogen er 67 het ziekenhuis rechtstreeks verlaten en worden er 466 naar Malassise overgebracht. De toestroom van nieuwe zieken noopt tot een snelle evacuatie naar Noord-Frankrijk, soms zonder dat de familie kan worden ingelicht. Dat gaat leiden tot heel wat protesten bij de plaatselijke bevolking die het niet ziet zitten dat hun familieleden zo ver worden afgevoerd. Na de evacuatie van het H.Hart in Ieper en de beschadiging van het burgerziekenhuis van Poperinge, is het Sint-Elisabeth de enige opvangplaats voor de burgerbevolking in dit deel van de Westhoek. In Poperinge werkt de FAU nauw samen met enkele Belgische hulpverleners, zoals de*

adellijke dames Gravin van den Steen de Jehay (voordien actief in de H. Camilleschool voor verpleegkundigen in Brussel) en de Gravin Louise d'Ursel, hofdame van de Belgische Koningin. Het initiatief voor het Sint-Elisabethziekenhuis kwam eigenlijk van die dames, maar al gauw beseffen ze dat de Engelse vrijwilligers van bijzonder groot belang zijn. Uiteindelijk besluiten ze in mei 1915 om samen een overkoepelende structuur op te zetten onder de naam 'Aide Civile Belge'. Naast de Belgische adellijke dames worden priester Delaere en Winthrop Young opgenomen in het bestuur van deze organisatie. In de lente van 1916 draagt de FAU de opdracht volledig over aan de Belgische hulpverleners, die het werk van de 'Aide Civile Belge' zelf moeten verderzetten.

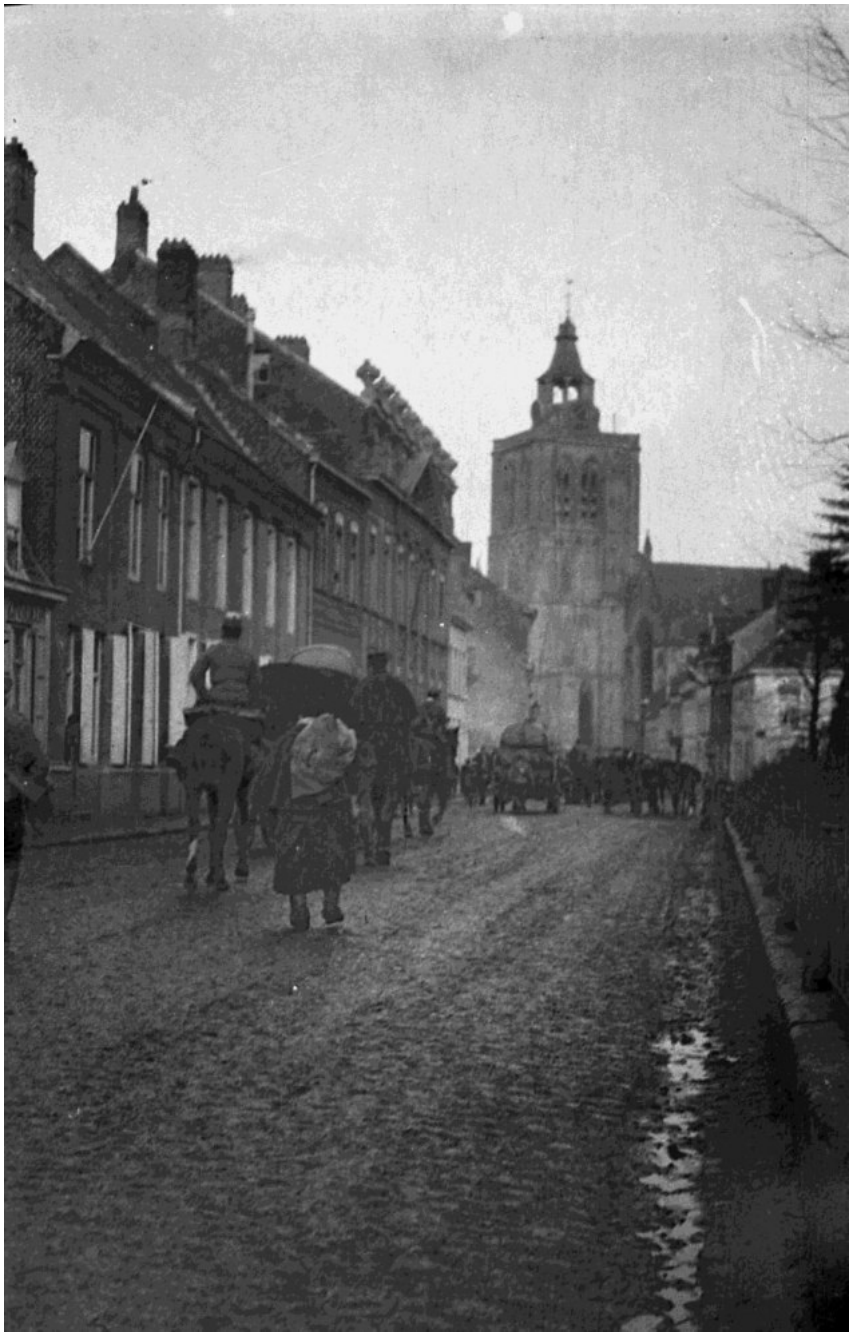

Op 15 mei 1916 zijn de Quakers definitief vertrokken uit het Sint-Elisabethziekenhuis in Poperinge. De verklaring van de Engelsen dat de Belgen nu zelf het werk alleen aankunnen, is maar een halve waarheid. Er waren heel wat andere redenen: er zijn heel wat spanningen met de Belgische ambtenaren en er ontstaat een conflict tussen de Belgische adellijke dames van den Steen de Jehay en Louise d'Ursel omwille van een vermeende relatie tussen deze laatste en één van de "Friends", William Mordey. De affaire laat zelfs de FAU niet onverdeeld. Het is een einde in mineur van een unieke samenwerking, die het leven redde van duizenden mensen.

Dit jaar spelen de Westlandlopers niet op de Erfgoeddag maar we hebben een oude formule nieuw leven in geblazen. We gaan op wandel inde wereld van Jozef Simons!
Lees hier onder en wacht niet om nu reeds in te schrijven!
Wees de slimste, wees de eerste!

Erfgoedwandeling

Poperinghe onder vuur!

Guido Vandermarliere, verteller en Patrick Cardoen, accordeonist
Deelnameprijs: 5 Euro – Duur een drietal uren, breng dan ook je zeteltje mee!

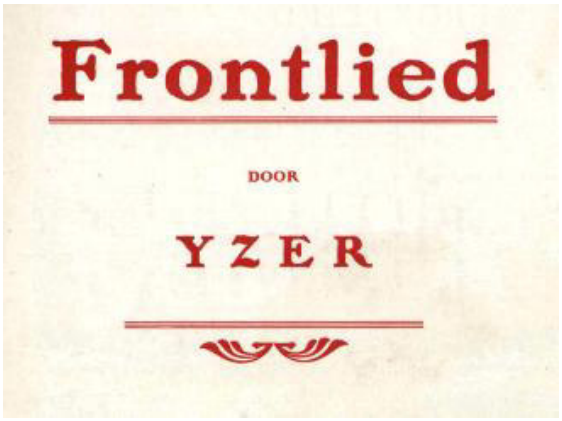

Op zaterdag 18 juli 2015 en op zaterdag 25 juli 2015 om 13.30 u. start bij de toeristische dienst van Poperinge, op de Grote Markt,
een erfgoedwandeling met als thema **Jozef Simons en de Grote Oorlog te Poperinge.**
Jozef Simons is niet alleen de tekstdichter van 'Kempenland' of van 'Susa Nina' maar ook de schrijver van 'Verhalen van een Kanonnier' en van 'Eer Vlaanderen vergaat!', verhalen die hij grotendeels te Poperinge schreef. Hij verbleef gedurende de Groten Oorlog in de Lovie en na de oorlog in het schoolhuis van de Kouter.
We brengen dan ook gedurende deze wandeling verhalen van zijn hand, maar ook andere verhalen die voornamelijk in het voorjaar 1915 afspeelden te Poperinge. Zo vertellen we het verhaal van Roland Garros, over het bombardement van Poperinge met de Lange Max, over de deken Vervaecke, het verhaal van Marc Noble, het verhaal van de oud-collegestudent Boontje en zijn nooddoop aan het front, enzovoort…
De verteller **Guido Vandermarliere** met de accordeonist **Patrick Cardoen**, brengen daarbij samen een tiental authentieke oorlogsliederen, daarbij onder andere het wereldvermaarde lied **'Rosalie'** van de Bretoens bard Botrel maar ook een paar liederen van Jozef Simons zelf, met onder andere het verboden **Frontlied** van de Frontbeweging van zijn hand.

Zeg het voort! Zeg het voort! En wees op tijd! Schrijf nu reeds in via de Toeristische dienst van Poperinge!

100 jaar geleden: Den Grooten Oorlog

De Lovie - Brits hoofdkwartier

De Lovie deed dienst als Brits hoofdkwartier van mei 1915 tot november 1918 en dat achtereenvolgens voor het 'VI Corps' van mei 1915 tot februari 1916, van februari tot juli 1916 voor het 'XIV Corps', van juli 1916 tot juni 1917 voor het 'VIII Corps', van juni tot november 1917 voor het '5th Army', van november 1917 tot april 1918 voor het 'II Corps', van april tot augustus 1918 voor de '34th, 41st & 49th (West Riding) Divisions', van augustus tot november 1918 van het 'II Corps.

Abele airfield

In mei 1915 werd **'Abeele Airfield'** aangelegd in de velden rechts van de Dodemanstraat.
Het vliegveld lag vrij ver van het front en was ook goed aan het zicht onttrokken door de Boeschepeberg en de Catsberg. Daarom bleef het de hele oorlog lang in bedrijf. Het was de basis voor 3 eskaders van het 'Royal Flying Corps' en was daarmee één van de belangrijkste vliegvelden van de eerste wereldoorlog.

De beroemdste piloot die hier gelegen heeft is ongetwijfeld **Lanoe Hawker**. (30 december 1890 – 23 november 1916)
Hij ging bij het leger in het jaar 1910 en wrd piloot in het jaar 1913.

De Bristal Scout, het vliegtuig waarmee Hawker vloog.

Hawker kwam naar het vasteland op de 7de oktober 1914 en vloog 's anderendaags reeds over België. Zijn eerste opdrachten
bestonden eerst uit observatie en fotografie van de vijandelijke stellingen.
In april werd hij geselecteerd om een zeppelin aan te vallen. Bij één van deze raids geraakte hij gewond.
Hij probeerde steeds zijn vliegtuig te verbeteren en bracht nieuwigheden aan in verband met de kledij, de training van de piloten en de bewapening van het toestel.

In juli 1915 kreeg hij **het Victoria Cross** omdat hij drie Duitse vliegtuigen verdreven had. – in dezelfde week schoot hij er veschillende andere neer. Daarmee kreeg hij het commando van het nr. 24 squadron.
In in November 1916; werd hij, terwijl hij aan de Somme vloog neergeschoten door de Rode baron, Manfred von Richthofen na een lange dogfight. Manfred vloog met een Albatros D.II.
Deze gevechten warden 'hondengevecht' genoemd omdat ze daarop liken. Men probeerde immers de start van het vliegtuig te raken.

Manfred von Richthofen, der Rote Baron

1 mei 1915 – Baert A.

Meimaand, dat Onze Lieve Vrouw ons beschermt! Stille nacht. Een nieuw vliegplein op Abele. Duinkerke werd beschoten.

Brievenboek Reningelst – SAP – **De baden en douches bij de brouwer**

Aan de militaire intendant Laurens, Belgisch leger, Calais
Meneer de militaire intendant
Als antwoord op uw brief van de 26ste april, heb ik de eer u te kennen te geven dat de levering van 30 ton kolen, niet valt onder de requisitie in de letterlijke zin van het woord. De heer **Six Nestor,** brouwer te Reningelst, waar men de baden en douches heeft geïnstalleerd, heeft in het kader van zijn contract met de militaire overheid, deze kolen aan het leger geleverd. Men had immers dringend nood aan deze kolen voor het verwarmen van het water. Daarna is er met akkoord van de gemeente en de militaire overheid een aanvraag tot betaling ingediend voor deze 20 ton kolen.
De burgemeester

1 mei 1915 – Jozef Simons

Les Flamands épatants

Een Hollandse vriend, die een reisje miek naar Rotterdam, Londen weg en weer, schrijft mij dat op zijn terugtocht hij door de 'zienbuis' van de stuurman een afgedreven Duitse mijn vlotten zag. En fier dat hij is over het avontuur en de uitgestane angst.
Hier, nabij het Vlaamse gevechtsfront wordt de dood uitzinnig getart en is het omkomen bij beschieting of bommen-werpen uit de lucht een feit van alledag.
Toen Ieperen in de maand november voor het eerst werd beschoten, liep de stad leeg met kat en hond. Enkele dagen slechts verliepen of de Ieperlingen, de ene voor de andere na, keerden weer en wenden zich aan het huizen in kelders en ruïnen, ofschoon dagelijks tolbetalend aan het Duits Pietje de Dood.

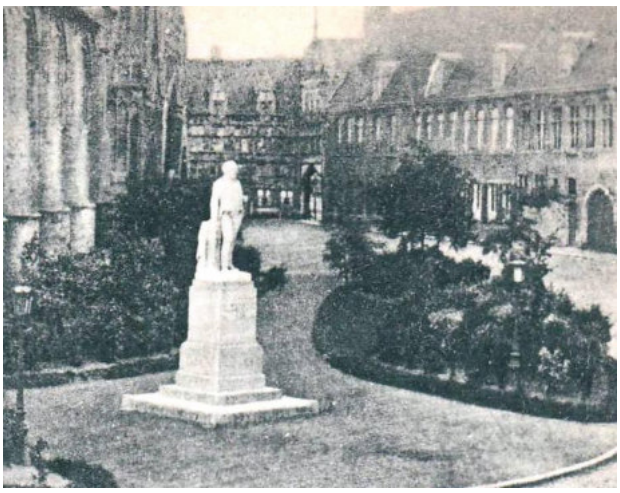

Op mijn laatste tocht naar Ieperen, nu bijna een maand geleden – een regendag had ik afgewacht – heb ik mij een brok chocolade aangeschaft aan kraampjes, die waren opgesteld voor de stukgeschoten lakenhalle, vlak te midden waar het verwrongen ijzer- en koperwerk ligt, dat nog van het neergeploft uurwerk overschiet.
Met Belgische piotten van de oude klassen die de bouwvallen opruimen en de granaatputten in straten en wegen aanvullen, officieel genaamd 'les travailleurs Belges', heb ik een glaasje malaga gedronken in een kelderken, vlak over de verwoeste Sint Maartenkerk.
En wij hieven 'santé' aan Van den Peereboom, (O Van den Peereboom!!) die daar midden hopen neergetuimeld ijzer en steen op zijn voetstuk staat, door een wonder ongedeerd

gebleven, in zijn wit onbevlekt kostuum. En in de Boterstraat, waar boven de winkel het dak is afgeslagen, heb ik mij teen billijke prijs een nieuw gevlekte jockeypet gekocht van het laatste Engelse model.
In de Rijselstraat, een tweehonderd meter voor mij, op enige passen achter een oud vrouwtje, dat mijwaarts toekwam, viel met een plof en een krak een Duitse 77° granaat. Het moederken bleef staan, wachtte tot de poederwolk was opgetrokken, keek nog geen eens om, en strompelde voort, terwijl achter haar de ruiten stukkletsten en de kalk van de muur vloog. Maar ik heb rechtsomkeer gemaakt, hoor!
Nu nog wordt mij verzekerd door een Engelse 'brigadier-generaal' nu sinds de Duitse stinkpot-verrassing van verleden week er twee 420° - asjeblief! – de laatste ruïnen van de oude stad vergruizen, nu nog zitten er Ieperlingen in de kelder, die tussen twee beschietingen boven komen om aan de Tommies bier en sigaren te verkopen.
Last not least, volgende trek. In een dorp nabij Dixmuiden werd voor enige weken een oude brevierende pastoor-vluchteling op een kromming, verrast door de tram, die 'at full speed' ammunitie aanvoerde. Hij werd weggeslingerd in de gracht langs de weg, gans bebloed en verminkt, de vingers af, zijn twee benen gebroken en een dij in het onderlijf gedrukt.
Volk kwam toegelopen, waaronder een jonge priester met de Heilige Olie, want de dodelijke afloop was nakend; doch voor enige ogenblikken kwam de verongelukte bij en herkreeg al zijn helderheid van geest.
'Onmogelijk het volk weg te houden', fluisterde de jonge priester, 'biecht in 't latijn'. En na de absolutie:
'Hebt gij mij nog iets belangrijks mede te delen aangaande uw kerk of parochie?'
'Neen'
En ten laatste: 'An es quietus in omnia?' vroeg foutievelijk de ontroerde jonge priester.
'In omnibus!' verbeterde de stervende en … ontsliep.
Dat zijn Vlamngen!

Het nieuwe Engelsche geschut.
Het Engelsche leger is wederom versterkt met een aantal groote kanonnen tegen luchtvaartuigen, waarvan wij er hierboven een in stelling gebracht zien.

2 mei 1915 – Baert A.

Stilte. In alle drie de kerken wordt heden mis gelezen: weinig volk.

2 mei 1915 – Sint Sixtusabdij

Het mysterie wordt klaarder. Een Franse officier verhaalt dat men het geheimzinnig kanon gevonden heeft op 32 kilometer van Poperinge, namelijk te Klerken. Het is een kanon van hetzelfde kaliber als hetgene waarmede de Duitsers de 29ste april Duinkerke beschoten hebben. En nu gaat de oorlog weer zijn gewone gang. De Duitsers hebben nu alle mogelijk geweld gebruikt, hun grootste obussen van 320 millimeters, stikgas en veel geweld en nochtans hebben ze niet veel

gewonnen. Dat onze abdij ditmaal wederom door het oog ener naald gekropen is, dit is zeker. Om nu hun woede te koelen, bombarderen de Duitsers dagelijks een open, rustig stadje als Poperinghe, en verkondigen luide aan heel de wereld dat zij de laatste stad van België in hun macht hebben.

Willem Wackenier schrijft in zijn boek 'Alveringem in de Grote Oorlog' dat de Duitsers op de 24ste april met een splinternieuw tuig uitpakken; **'de lange Max'**. Het staat opgesteld tussen Esen en Klerken bij de herberg '**In de Predikboom'** en raakt daardoor bekend als het kanon van de Predikboom.
Het monster schiet projectielen met een doorsnede van 38 cm tot 47 kilometer ver! Plaatsen die tot dan toe buiten het bereik van de artillerie lagen, lopen nu ook gevaar. Het wapen heeft verschillende soorten munitie; obussen met een lengte van 1,5 meter en een gewicht van 400 kilogram, en obussen van twee meter lang en een gewicht van 750 kilogram.
Nadat Lange Max vier dagen op Poperinge gericht stond, richtte men het op Duinkerke. …
Op twee mei verschijnt er een officier van de Franse marine op het hoofdkwartier van de 5de legerdivisie. De man is gestuurd door het Groot Hoofdkwartier in Houtem en voert het bevel over een boot met een kanon van 160 mm. De schuit wordt opgesteld in de Lovaart tussen Oeren en Fortem en krijgt als opdracht om Lange Max te bestoken en indien mogelijk het zwijgen op te leggen. …
Volgens historicus Siegfried Debaeke wordt het reuzenkanon uiteindelijk het zwijgen opgelegd op 11 mei door een Frans kanon dat in Koksijde opgesteld staat.

Zie site; http://users.belgacom.net/gc153876/

2 mei 1915 – Jozef Simons – **Naar Poperinghe**

De Duitse kanons moeten hun mond vol hebben, spuwensvol met granaten voor de frontlinie want Poperinghe wordt sinds enkele dagen gerust gelaten.
Van buiten schot zijn durft hier niemand meer te gewagen sinds Duinkerke werd beschoten van achter Nieuwpoort door een nieuw monsterkanon, op minstens 37, zegge zeven en dertig kilometer afstand.
Met pak of stootwagen zag ik gisteren en eergisteren Poperinghenaars, die wonen op de uithoeken der stad, weerkeren naar hun haardsteden, op Gods genade, en toen ik vernam dat voor hen een priester vandaag te acht uur mis zou lezen in de Sint-Bertenskerk, besloot ik die insgelijks voor mijn zondagmis bij te wonen.
Schoon weer van den morgen hoewel wat koel in de vroegte. Uit struik en boom puilt mals en teer het meise groen, over het bospad, vlug als aardmuizen, dwarsen zwarte merels, in de olmen kwelen roodborst en koninkjes en op het Hooge zijn even zorgvol als te elken uitkomen de hopbellen omgedaan, ofschoon de ‘hommel’ (de hoppevrucht) van verleden oogst nog geen kopers heeft gevonden.
Afdalend aan de ingang van het stadje zie ik daken met gerezen pannen, ramen met gebroken ruiten en op de draai van de Pottestraat, achter een omgeworpen haag, sta ik voor de eerste granaatput, trechtervormig, drie meter diep te midden en dertig stappen in omtrek. Na een regenvlaag wordt dit een zwemkuil voor de straatjongens.
Op de grote markt weinig of geen schade, een groot huis heeft de volle vlaag gekregen: van de voorgevel staat nog enkel de muurblok recht met het planksken: ‘Vaccinatiebureel. St. Bertens heeft deze keer ook niet meegepaart en binnen staan de houten stellingen ongedeerd, tegen de nu herstelde ramen die op 12 maart laatst werden stukgesmeten door schelpen van Taube-eieren.
In de mis een vijftigtal christenen, meestendeels vrouwen, ook een Frans officier, een Vlaams-Engels taalman en een Belg in khaki. Een zonnestraal gleed door de beschilderde glasramen van het koor en wierp over outer en ’s priesters kazuifel een brede bundel fantastische kleuren: plechtig en innig bood die goddelijke dienst aan, de eerste mis na ’t ophouden van de beschieting, ofschoon elk vrouwtje haar alledaags koelbloedig facie vertoonde, en zelfs de centjesraper met zijn vermoeide duivenmelkersstappen om stoelgeld kwam als altijd.
Na de mis, wandeling door de stad. Poperinghe heeft niet zoveel geleden als sommige Engelse bladen wel schrijven willen; het statiekwartier en de Veurnestraat hebben er ’t meest aan toegelegd. Nu, ’t ergste kan misschien nog achterkomen.
Hier en daar wandelt een Ab-del-Kader om… het plunderen te beletten, en voor het verlaten college staat een schildwacht, een Rabindranath Tagore, met een heel beetje misprijzen voor de westerse wijsheid, dat kunt ge wel lezen op zijn koperkleurig aangezicht.
Enige duivenmelkers zijn hun beestjes komen verzorgen en ui teen heropende herberg klinkt mij tegen het lotersliedje:
De troep is goed
Hij kan niet beter wezen.
Jonge mannen, tussen achttien en vijf en twintig die zich voor 15 mei moeten aanmelden zijn daar saamgekomen en pakken een potteken. Een jonge blonde knaap is luidruchtig en hij is ’t die ’t liedje zingt. De anderen zijn ernstig – omdat hier zo nabij de gevechtslijn de volle betekenis van het vreselijk woordje ‘oorlog’ gevat wordt! – ernstig doch moedig tevens en vastberaden. Want edelmoedig en offervaardig heeft deze oorlog doen opwellen, overal, in een vroeger nooit beleefde mate. ‘Aber frischheit und frolichkeit?’ – God zegen je…
Op mijn terugtocht begon het zonneke warm te schijnen en daar de kanonnen heel de morgen zwegen – wat een onzeggelijke verademing brengt – is mij vandaag de schoonste en rustigste zondag geworden dien ik sinds lang heb beleefd.

3 mei 1915 – Baert A.

Alles kalm. Schoon weder. Al het paardenvolk trekt weg, ter rust. ’s Namiddags vallen 8 grote bommen buiten de stad. Verunese steenweg. Nu en dan Duitse vliegers. Het kanon herneemt. Grote Engelse kanons op. Wat soldaten af.

HARVEY CUSHING
From A Surgeon's Journal, 1915-1918

II
WITH THE R.A.M.C. IN FLANDERS

NO. 13 GENERAL DURING THE "SECOND YPRES"

Boulogne. Monday, May 3, 1915

Harvey Cushing, *Amerikaan maar vooral chirurg, is al een tijdje in Parijs waar hij een Amerikaanse ambulance begeleidt. Op de 3de mei 1915 – het was een mooie lentedag - vertrekt hij naar* ***Boulogne*** *met de bedoeling om van daar uit het front te gaan bezoeken. Daar komt hij in contact met de R.A.M.C. of the Royal Army Medical Corps en leert hij de verschillende oorlogskwetsuren kennen.*
Hij schrijft in zijn dagboek:

We werden naar nummer 13 van het algemeen ziekenhuis geleid, was in het grote Casino bij de Avant Port, was gevestigd. Daar vonden we Gordon Holmes en hij liep met ons over het nauwe paadje naar het kasteel op de klif waar Sir Georges Makins, kolonel Sargent en kolonel Wallace ingekwartierd waren. Er werd voor mij een kamer gereed gemaakt en ik werd voorzien van de onvermijdelijke thee. Ik werd verplicht om hier mijn chauffeur achter te laten omdat hij de nodige papieren niet had om mij in het hospitaal te volgen.

Verschillende legers, verschillende gewoonten, daar bestaat geen twijfel rond, zelfs tussen de verschillende Franse legers. Hier mocht ik mijn camera niet gebruiken, terwijl ik op andere plaatsen er open en bloot, mee mocht rondlopen en foto's nemen. Hier waren er ook geen mysterieuze wachtwoorden. Er waren weinig wegblokkeringen en dan nog met enkele Franse soldaten, alleen kort bij het G.H.Q. – *General Headquarters* - waar een gladgeschoren Tommy de wacht hield naast een 'poilu', elk nog met hun eigen manier van salueren. …

Na de thee, namen Holmes en Sargent mij terug mee naar nr. 13 waar ik heel veel hoofdwonden en wonden aan de rug zag. Ze kregen dagelijks konvooien van 300 pas gewonden binnen waarbij de wonden sterk verergerden door de modder die er aan kleefde en er indrong.

Over het geheel mag men nummer 13 als een goed voorbeeld nemen van de overzeese grote hospitalen van de R.A.M.C. Er is weinig comfort, de bediening is onvoldoende, het werk, hoewel het sterk varieert, is van tijd tot tijd, als nu zo als met dit tweede gevecht rond Ypres, overweldigend meet zoveel gewonden op één dag, als de Amerikaanse Ambulance die krijgt op een maand. De gewonden, mogen we niet vergeten, zijn ernstig getroffen, en werden hals over kop weggebracht uit de Casualty Clearing Stations van enkele mijlen achter het front, van zodra er transport mogelijk was. … Er waren twee arme afasie kerels van een Schots regiment, die als 'onbekenden' dienden genoteerd te worden omdat men alle identiteitsmerktekens bij het transport kwijt was geraakt.

Die dag kwamen er 520 gewonden in het Casino zonder de 200 mee te tellen die onder het canvas lagen. Meestal liep dit getal op tot rond de 900 en dit voor een staf die varieerde tussen 10 tot 16 man. Er waren enkel erge zieken, allen bedpatiënten. Dit is echt een karwei waarbij iedere Brit, van hoog tot laag, dan nog een stopt voor 'thee' en zoals elke Tommy tijd vindt om zich te scheren.

's Avonds, rond 7 uur, konden we terug naar het kasteel waar er heel wat gepraat werd. Ook over de Indische troepen, die over het geheel ontgoochelend waren en langs waar men dinsdag

laatst, door de gas te Ypres, doorgebroken was. De Duitsers hadden zo de zee kunnen bereiken waren ze niet gestopt geweest door de Canadezen.
De arme soldaten zitten hier in de koude, in een vreemd land, ver van huis en ze worden al zenuwachtig van de artillerie die ze maar niet gewoon worden.
Er wordt hier ook gesproken over de velen die zichzelf verwonden, of zoals Sir Georges zegt – die in een normale oorlog zoals in Zuid-Afrika, zich verborgen kunnen houden – maar die hier zoals iedereen in de loopgraven worden gedropt, waar de paniek hen overvalt. Deze wonden komen veel voor bij de Indiërs. In een recent groot konvooi waren er een 50 tal gewonden aan de linker hand. 5 waren er in de blanke troepen en 45 bij de Indiërs, een disproportie die niet te verklaren is. Als men de mannen ondervroeg, zeiden deze dat het bovenste van de loopgraven onder vijandelijk vuur lag en dat zij de wonde opliepen als ze zandzakjes dienden te verduwen met hun linkerhand. Poederresten konden dit duidelijk maken, maar ze hadden geleerd om er iets voor te houden. In het begin was dit een stuk hout zodat bij het schot de splinters in hun palm drongen. Meestal kon men echter niet zeker zijn of zij in hun eigen hand hadden geschoten.
We spraken natuurlijk veel over het gas en dat bracht de vraag mee of het moreel verantwoord was, om met het zelfde verschrikkelijk wapen terug te vechten.

Als een voorbeeld van hoe weinig de Tommy weet wat er rond hem gebeurd, en om de nutteloosheid aan te tonen om hem te ondervragen – vertelde Wallace mij het volgende: Er werd hem uit de loopgraven een man gebracht met een lichte hoofdwond. Hij wilde weten wat er met hem gebeurd was, aangezien hij met teer bedekt was. ‘Wel…’ vertelde de Tommy, ‘Mijn maat bracht mij een pakje sigaretten en hij vroeg mij vijf frank en toen kwam er een granaat en sloeg die op mijn hoofd voor dat ik nog maar een sigaret gerookt had. Wallace die wilde weten hoe het zat met dat teer, kreeg als antwoord: ‘Ik zeg je Sir, ik had er nog geen gerookt toen die granaat mij trof. En dat was alles wat Wallace uit hem kon halen, en dat is het verhaal dat deze Tommy over de slag van ‘Wipers’ aan zijn kleinkinderen zal vertellen.

4 mei 1915 – Baert A.

Het kanon buldert gans de nacht en houdt aan. We vernemen dat Yper moet ontruimd worden. ’s Avonds om 6 uur en om 9 uur telkens een 10 al obussen op de stad; huizen Weduwe Caenen, Weduwe Theeten, Café de la Paix… een Engelse monsterkanon trekt op en ook een 100 tal Franse 75.

Dinsdag 4 mei 1915 – Dagboek Harvey Cushing

Bij het ontbijt werd besloten om niet alleen de evacuatietreinen maar ook de hospitaalschepen te bezoeken. Op dat moment lagen er twee in de haven. Een hospitaaltrein vertrok juist en een andere werd klaargemaakt om te vertrekken. Het waren Franse treinen, meestal bestaande uit

de gewone 2de klasse rijtuigen, die dank zij hun tegenover elkaar bevindende deuren – gemakkelijk zijn om draagberries naar binnen te brengen. Ik besef hier bij dat onze gewone

Amerikaanse treinen – in geval van een oorlog, alleen maar kunnen dienen om zittende gewonden te transporteren en dat de stretchers alleen maar in de bagageruimte kunnen gezet worden.
Colonel Gallie, een effectieve en levendige Ier, stond in voor het transport en zei dat hij reeds – tot eind maart - 184.000 man vervoerd had. In de laatste week waren dit rond de 10.000 gewonden die naar Boulogne gebracht werden.
Ik weet niet hoeveel treinen men in beweging kan houden, maar op dit ogenblik waren er negen op het front.
Dat was, veronderstel ik, op de treinstations kort bij de Clearing stations, gelegen achter de 30 mijlen zone van het Britse front, van juist ten noorden van Ypres, langs Armentières tot in de nabijheid van La Bassée. Het is een korte lijn als ik mijn Taridekaart bekijk.
Elke van colonel Gallie's treinen is ongeveer 300 meter lang, dit is de limiet en bestaat uit 23 wagons. Zo'n trein kan 250 berries meenemen en ongeveer 150 zittende gevallen – de 'couchés' en de 'assis' zoals de Fransen dit noemen.
Op elke trein zijn er 45 verzorgers, drie dokters en drie verpleegsters. Het duurt in regel 4 tot 8 uren vooraleer iemand uit één van de clearing hospitals weggebracht kan worden. Er is een treindoorgang te Duinkerke die hen dikwijls oponthoud geeft en natuurlijk munitie en bevoorrading van de mannen, krijgt voorrang. Elke trein heeft een keuken die voor 300 man kan koken, een bevoorradingkar enzovoorts

Na een lange inspectie gingen we terug naar No. 13 waar Sargent zijn morgenoperaties stopte en daarna zag ik een aantal – nog niet zo lang - 'gassed' gevalle. Twee van hen waren nog bewusteloos, maar wel al hijgend, levend maar op het punt om te sterven en ik hoopte dat dat niet lang meer mocht duren, arme jongens.
Na de middag gaat Cushing naar Etaples zo'n vijftien kilometer van Boulogne een ander hospitaal bezoeken, ten minste waar men zeven nieuwe eenheden aan het bouwen was om als hospitaal dienst te doen en waar telkens 1040 gewonden zullen kunnen verblijven. Met de reeds aanwezige bedden, zou dit voor Boulogne een capaciteit meebrengen van rond de 20.000 bedden.

De executie van Paul Vandenbosch

Overgenomen van
https://sites.google.com/site/wakingonaprettyday/bap/interview

Dinsdag 4 mei 1915. Aan de Onze-Lieve-Vrouw van Lourdeskapel in het West-Vlaamse Pollinkhove richten twaalf soldaten op bevel van hun adjudant het geweer op Paul Vandenbosch. Koning Albert heeft kort daarvoor Pauls doodvonnis getekend, door een droog 'rejeté' of 'geweigerd' op diens gratieverzoek neer te pennen. De 20-jarige Vandenbosch was door een krijgsraad tot de dood veroordeeld wegens 'insubordinatie in het zicht van de vijand'. Vier uur 's middags. De adjudant geeft het bevel, Pauls strijdmakkers heffen het geweer en schieten hem dood.

Desertie en kameraadschap
“Ik heb onlangs nog maar vernomen dat de executie van mijn oom ’s namiddags is gebeurd. Ik dacht altijd dat die ’s morgens werden voltrokken. Blijkbaar was het wachten op die brief van de koning. De aalmoezenier, adjudant en Pauls makkers hoopten dat hij alsnog gratie zou krijgen. Dat wachten moet vreselijk geweest zijn”, zegt Marie-Rose Delahaye, het nichtje van Vandenbosch.

Paul Vandenbosch met zijn stiefvader en moeder

Welke vreselijke misdaad had Paul Vandenbosch begaan dat enkel de dood nog soelaas bood? Hij had tot vier maal toe het bevel van zijn oversten geweigerd door zich te verstoppen toen zijn regiment naar het front trok. Op desertie stond toen de doodstraf. Vandenbosch werd voor een krijgsraad gebracht die, zo bleek achteraf, niet wettelijk was samengesteld. Zijn ondervragingen waren telkens op een drafje gebeurd en een medisch onderzoek werd niet nodig geacht.
“Er waren veel deserties toen. Men dacht, als we er hier een paar doodschieten, dan zullen er wel minder weglopen. Mijn ooms executie gold als voorbeeld om andere soldaten schrik aan te jagen”, licht Delahaye toe. Paul schreef nog een gratieverzoek naar de koning, maar had, achteraf gezien, geen schijn van kans. “Samen met die brief van hem zijn er nog twee verstuurd. De krijgsraad stelde daarin dat ze het unaniem eens waren over het vonnis. Ze raadden de koning aan om geen genade te verlenen, mijn oom moest als voorbeeld dienen.”
Zeven kompanen waren hem al voorgegaan in dat vreselijke lot, eentje volgde kort na Pauls dood. Maar die executies hadden een omgekeerd effect. “De soldaten kwamen in opstand, men vreesde voor muiterij”, aldus Delahaye. Dat had alles te maken met de wrede afhandeling van de executies. “Alle soldaten op rust moesten aanwezig zijn bij zo’n executie. Daaruit koos men twaalf mannen die hun makker moesten doodschieten. Sommigen onder hen mikten verkeerd, omdat ze het simpelweg niet aan durfden. De adjudant die mijn oom het genadeschot moest geven, heeft dat naar verluidt meegedragen tot de dag dat hij zelf

sneuvelde." Kort na Pauls dood kwam het bevel dat deserteurs voortaan naar strafkampen in Frankrijk zouden worden overgeheveld. "Mijn grootouders zijn er altijd van overtuigd geweest dat koningin Elisabeth dat order gegeven heeft. Dat staat nergens op papier, er is daar nog steeds discussie over. Feit is wel dat het plots gestopt is", weet Delahaye.

Paul Vandenbosch groeide op in een gezin met drie kinderen. Net als zijn stiefvader was hij slotenmaker van beroep. Hij volgde de man ook in het leger en gaf zich op 19-jarige leeftijd op als beroepsvrijwilliger. Toen de oorlog uitbrak werd hij opgeroepen. "Mijn grootvader kennende zal hij Paul wel meegesleept hebben in dat verhaal. Hij zal wel iets gezegd hebben van: "Kom jongen, we gaan die Duitsers daar eens een lesje leren!"." Maar de oorlog liep anders dan verwacht. "Het Belgische leger was niet getraind en had geen behoorlijke uitrusting. De Duitsers hebben hen op een meedogenloze manier via Luik over Antwerpen tot achter de Ijzer gedreven", zegt Delahaye. En toen brak de winter uit. "Mijn oom was wellicht volledig uitgeput. Wat wil je? Hij zat daar in de koude en de modder, tussen de ratten en luizen. Onvoldoende eten noch rust omdat ze niet genoeg manschappen hadden. En op die leeftijd, hij was nog maar een kind! En ze vielen daar als vliegen. Mocht hij niet geëxecuteerd zijn geweest, dan had hij het waarschijnlijk ook niet overleefd", besluit ze.
Vandenbosch was zodanig bang geworden van die loopgraven dat hij zich verstopte toen zijn eenheid naar het front trok. Volgens Delahaye wist hij maar al te goed wat hem boven het hoofd ging. "Ik heb het verslag van zijn ondervragingen gelezen. Op de vraag of hij besefte wat hem te wachten stond als hij niet naar het front trok, zei hij telkens: "Ja, ik weet het. Maar ik kan het niet, het is sterker dan mezelf." Paul leed wellicht aan het shellshocksyndroom. De uitzichtloze situatie waarin hij verzeild was geraakt, deed hem psychisch kraken. "Hij was verlamd van angst. Als je liever geëxecuteerd wordt dan weer naar het front te moeten trekken, dan kan het niet anders dan shellshock geweest zijn", besluit Delahaye.

5 mei 1915 – Baert A.

Het kanon brult onafgebroken. Om 4 en om 9 uur 's morgens enige obussen: dak St. Bertinus, R. Muylaart, Diericx, Willems, wandeling St. Bertinus, Cossey, Gasthuisstraat. Engelse autobussen met soldaten op ook een 1000 tal paardengasten. Door een brandstichtende obus brandt de schuur af in 't oudenmanhuis.

Woensdag – 5 mei 1915 – Harvey Cushing dagboek

Sir George en ikzelf, vertrokken, een weinig later dan voorzien en gingen naar het General Head Quarters, 50 kilometers richting het oosten en door een totaal ander landschap dan dat ik tot nu toe gewend was geweest. Hagen een wilgen waren overal te zien, waar soldaten aan hete werk waren, kappend en zagend om bundels hout te maken en de wegen zelf werden voortdurend opnieuw gemaakt door A.S.C. mensen met hun paarden en wagens. We kwamen voorbij nieuwe kampementen met nog niet lang geleden aangekomen

mannen in fris khaki, voorbij een vliegveld en we kwamen nu in een streek met een echt Vlaams karakter, met windmolens en kanalen, hoewel dit nog Frankrijk was. De Genral Head Quarter bevindt zich in een echt oude stad Saint-Omer.
Daar wordt Cushing rondgeleid door Herringham – die daar net zijn zoon in de loopgraven verloren had. Daar kreeg Cushing ook meer uitleg over de gasaanvallen en de manieren waarop men zich wilde beschermen met maskers – welke – dank zij Haldane- snel konden voorzien worden. Of ze echt zullen helpen, weet niemand.

Onder begeleiding van colonel Herringham en samen met Robert Bacon, gingen we naar **Malassise** om het kamp aldaar dat door de Society of Friends voor de Belgische vluchtelingen werd opgezet, te bezoeken. Een tifusepidemie was onder deze ongelukkigen uitgebroken waarbij velen onder hen, na het bombardement op **Poperinghe**, over de grens gevlucht waren. In het hoekje onbezet België, waren er nu niet meer dan 50.000 mensen achter gebleven. Verschillende honderd mensen en kinderen, herstellend van hun ziekte, liepen tussen de tenten die als hospitaal opgezet waren. Of werkten aan de wegen, allemaal het familiaal blauwe uniform dragend.
Na dit bezoek trokken we verder Vlaanderen in, door een land waar er kanalen en menige hopvelden stonden. Toen we de Casselberg voorbij waren, waar het huidige Franse hoofdkwartier gevestigd was, reden we via Le Nieppe, over Vleteren, naar **Belle**, op zo'n 15 mijl van Ypres, wat tevens een belangrijk Casualty clearing station voor de Britse sector was.

In normale tijden, is Belle, een typisch oud Vlaams stadje, een vredevol kantwerkster plaatsje met ongeveer 13.000 bewoners en twee oude pittoreske kerken. Vandaag is het een heksenketel met motoren van alle soort, hoewel ambulances nog het meest voorkomen.
Vooral sedert de recente evacuatie van het Clearing station te **Poperinghe,** is de last hier op dit stadje gevallen. We bezoeken slechts één van de vele hospitalen – een oud klooster waar juist een lange rij gewonden uit de ambulances werden geladen. Vele van de veldambulances en stations zijn recentelijk het doel geweest van Duitse bommen, met vele gewonden die hier aangekomen zijn.
Een jonge officier, kapitein Leek, gaat methodisch door de gewonden die in de grote ontvangstkamer liggen en onderzoekt hen, waarbij hij het nodige doet om ze te kunnen evacueren. Door dit ene hospitaal waren er 43.000 gewonden gegaan, en zo waren er drie te Belle. Het valt dus niet te verwonderen dat kolonel Gallie het druk heeft met zijn treinen van en naar Boulogne. Hier waren 300 gasgevallen in de laatste 24-uur gepasseerd en mij werd verteld dat er in het totaal zo'n 1000 gevallen waren sedert dit begon, met een 30-tal doden.

Ik constateer dat het Engelse evacuatiesysteem, niet zoals het Franse – correspondeert met de regelingen op papier zoals men deze voor de oorlog opgesteld had. De gewonden worden van het veld gebracht door de berriedragers van het regiment of anders geraken ze zelf tot aan de hulppost, meestal een tijdelijk post in een dugout of in de kelder van een beschoten huis.

Hier worden de eerste zorgen toegediend. Dan worden ze per handkar, of soms met een paardekar – of zelfs met een motorkar – verder weggebracht naar een veldambulance zoals we er één bezochten in De Clytte. Van daar worden de gewonden met gemotoriseerde ambulances naar de clearing stations gebracht zoals we er één te Belle zagen, van waaruit ze met een hospitaaltrein verder weg gebracht worden naar Boulogne – en van daar met een hospitaalschip naar **"dear old Blighty**."

Brievenboek Crombeke – SAP – Gezondheidsdienst

Meneer den opziener van de gezondheidsdienst **Dr. Rulot** – Villa Primerate Ste. Idesbald – de Panne
Vraag naar een voorraad: 1 – Gebluste kalk – 2 – Enige soorten vliegenpapier – 3 – een mengsel van gesuikerd water met een hoeveelheid formol.
Dit gevraagde 'voorraden' zijn blijkbaar bedoeld om in een doodshuisje gebruikt te worden.

Van Walleghem

Om 8 uur, Duitse attaque, schrikkelijk geschot. De Duitsen werpen verstikkende gaze aan de colline 60 en maken er zich op die plichtige manier weerom meester van. De Engelse die nog met een striepe komen tot 10 minuten over Zonnebeke, oordelen dat hun positien daar te gevaarlijk zijn omdat zij te eng zijn. Daarom vermanen zij de mensen van de Westhoek over Yper van deze streke te verlaten en zij laten de Duitsen komen tot aan de Freezenberg. Dit maakt de vooruitgang der Duitsen nog meerder. Te Yper worden al de mensen die er nog zijn vermaand de stad te verlaten. Het schijnt dat er nog wel 300 mensen in die schrikkelijk plaats verbleven. Een van deze die laatst de stad verlieten was E.H. Delaere, pastoor van St.-Pieters.

Gebombardeerd huis te Poperinge (Foto SAP) Hier het begin van de Boeschepestraat waar een obus gevallen was en een put op de straat gemaakt heeft.

't Is triestig voor vele van onze boeren. Bijna al hun weiden zijn open getrappeld van de soldatenpeerden, bij zoverre dat men op sommige geen gras meer ziet en hun andere zitten vol soldatenpeerden die er neerstig grazen. Hun vruchten ook worden afgeknaagd. En nu staan zij zonder eten voor hun beesten en vele zijn gedwongen ze voor een sportprijs te verkopen. Gaat men reclameren, enige officieren geven er gehoor aan, doch veel andere gebaren van niet ne zullen u zelfs uitlachen.

Jerome Delahaye schrijft het volgende over Ieper:
Achiel en ik zijn heel vroeg naar Poperinghe getrokken. **De burgerbevolking – *van Ieper* - was verplicht de stad te verlaten.** De auto's namen iedereen op en voerden ze naar de statie van Poperinghe. 't Was met weemoed dat wij dat aanzagen. Ze hadden zolang de beschieting doorstaan en nu moesten ze have en goed verlaten, hun stad die hun zo lief was.
Om 3 uur in de namiddag voor de statie zaten er daar een 150 tal Yperlingen te wachten op de trein.
Kapitein Young vertelde mij dat iedere burger in stad of in de omtrek van Ieper zou aangehouden worden als spion.
Het Franse evacuatiehospitaal krijgt orders om uit Poperinge te vertrekken. In de eerste vijf maanden waren er 2511 opnames; 507 doden en 2004 evacuaties. De mortaliteitsgraad is dus twintig procent.
Het Frans evacuatiehospitaal HOE 15 verhuist naar de boerderij van Remi Quaghebeur. Die dag worden er 253 evacuaties genoteerd.
*Op 6 mei overlijden **Sylvain Avril en Adolphe Birckel**. Het zijn de eerste Franse militairen die op Lyssenthoek begraven worden.*

6 mei 1915 – Baert A.

Stilte. Gewone beweging. 6 grote Engelse kanons op.

Brievenboek Reningelst – SAP - Vluchtelingen

In antwoord op uw telegram heb ik de eer u te doen weten
1 – Dat er wekelijks een som van 3500 frank nodig te betalen van de bijdragen voor de vluchtelingen
2 – Dat het getal vluchtelingen 980 bedraagt.
3 – Dat er nog een som van 30.500 frank ter beschikking van de gemeente is om de vluchtelingen te betalen.
Er dient genoteerd te worden dat sedert die dag, veel vluchtelingen de streek verlaten begeleidt door de gendarmerie. Daaruit zal volgen dat de wekelijkse toelagen zullen verminderen, vandaar dat we deze nu kunnen bepalen op 3500 frank in plaats van 5700 frank per week.

7 mei 1915 – Baert A.

Deze nacht werd Poperinghe viermaal beschoten. Wel een **50 tal obussen**: voor 't college, oudemanhuis, notaris Cassiers, kapel Benediktinessen, Boeschepestraat, Gouden Poort, enz… - Zomerweer, wat kanon geschut. De militievergelding wordt betaald in de wagenmakery. 's Avonds vallen weer een 30 –tal obussen weer buiten stad langs de Veurnschen steenweg.

7 mei 1915 – Jozef Simons – **Kanon en nachtegaal**

Uber alle Gipfeln
Ist Ruh…?

Wanneer komt er weer een avond van verademing en van rust?

Half tien.. en ik lig met drie vrienden op het plat zinken dak. ’t Is ’t uur van ’t avondpraten. Sinds negen uur stipt heeft de Duitse aanval ingezet op gans de lijn van voor Boesinghe tot achter Hollebeke.
Recht voor ons knetteren de geweren, knapperen de koffiemolens (mitrailleuzen). De hemel staat in vuur en vlam: Ieperren brandt, kanonlichten flikkeren als even opstralende zonne, boven de ganse lengte van de frontlijn stijgen en dalen, dansen en wijlen fusées, die op het duister uitvallen als een staartster, lang hangen blijven, in een helderheid die klaart crescendo, dan langzaam uitdooft. Lichtgele Franse vuurpijlen die slechts even opgaan en een stralende glans verspreiden als van wit gaslicht boven een stad.
De Duitse veldkanonnen spuwen dood met walgelijke hikken als van dronken reuzen, met kort en klare als hamerslagen antwoorden de zenuwachtige vijf en zeventigers. Zwaar bommen en grote Engelse ‘Jack Johnsons’ en wekken de echo’s der zware Duitse en Oostenrijkse artillerie.
Boven Woesten en Zillebeke breekt een flikkerend vuurwerk van shrapnels. Zo hevig de aanval, zo verwoed de tegenweer…
En hoog boven en ver achter ons is de hemel nachtgrijs als immer, en pinkelen de sterren in ongerepte rust. De natuur wil niets gemeens hebben met die mensenmoord. De kleine maansikkel werpt een vale schijn op het vlak van de vijver waarin te midden een grote snoek soms even slaat. De bomen ruisen en in het elzenhout kweelt ongestoord de nachtegaal.
Het bulderend braken van ’t kanon – en de serene klinkklare zang van de nachtegaal.
Over de steenweg hotst een konvooi met eetwaren en schietvoorraad naar de loopgraven toe, en een frans ruiter in het geleide zingt uit volle borst een air uit ‘Carmen’.
Kwart voor tien – en al met eens ‘bang!!’ Hoort ge dat niet tot in Amsterdam?
Een gefluit, zeventien seconden lang, dat nadert boven onze hoofden, iets rechts en dan ‘Patsch!’ met een gedaver en gedreun dat horen en zien vergaat.
’t Is het reuzenkanon dat van achter de Duitse stellingen ver over het gevechtsterrein weg, Poperinghe en de steenwegen rond Poperinghe zoekt kapot te schieten, om het aanbrengen van ammunitie en het aanrukken van hulptroepen te belemmeren. Wat die dagelijkse zes granaten – waarvan regelmatig één niet ontploft – neerkomend reglementair tussen kwart voor en kwart na tien in lang ontruimde straten, meer kunnen belemmeren, daar alle voorzorgen zijn genomen, dan de slaap der dorpelingen uit de omliggende gemeenten, kan ik niet goed vatten.
‘Bang!!...’ niets meer. Ditmaal is het de laatste die niet ontploft.
Eenden, gewekt door die hel van geluid, kwaken langs de vijverboord… twee dienstmeiden op den kiezel bidden samen hun rozenhoedje – en boven de paardenstal waar twee ingekwartierde Schotten in het raam liggen om het kanon … of de nachtegaal te beluisteren, zingt nu één van de ‘bonnie bonnie banks of Loc Lomon’.

‘Oh, ye ‘ll take the high road
And I’ll take the low, and I’ll be in Scotland afore ye
But I and my true love wille never meet again
On het bonnie bonnie banks of Loc Lomon

De gehele tekst van dit lied, gaat als volgt:

By yon bonnie banksan' by yon bonnie braes
Whaur the sun shines bright on Loch Lomond
Whaur me an' my true love will ne'er meet again
On the bonnie, bonnie banks o' Loch Lomon'.

Chorus:
O ye'll tak' the high road, and Ah'll tak' the low road
And Ah'll be in Scotlan' afore ye
Fir me an' my true love will ne'er meet again
On the bonnie, bonnie banks o' Loch Lomon'.

'Twas there that we perted in yon shady glen
On the steep, steep sides o' Ben Lomon'
Whaur in (soft) purple hue, the hielan hills we view
An' the moon comin' oot in the gloaming.

Chorus
The wee birdies sing an' the wild flouers spring
An' in sunshine the waters are sleeping
But the broken heart it kens, nae second spring again
Tho' the waeful may cease frae their weeping.

Chorus

En wie nu, bij al dit geflikker en gedreun, zou menen dat ‘de’ of tienminste ‘één’ beslissende slag aan de gang is, zal overmorgen worden teleurgesteld door het droge Frans communiqué: ‘Nous avons repoussé une attaque à l’Est d’Ypres’.
Goede avond! Nog propjes watte in d oren gestoken en dan: slaap wel!

9 mei – Baert A.

Kalme nacht. Schoon weder. Het kanon herneemt en buldert gans de dag in de echten zin van ’t woord. Engelse hulptroepen op langs Abele, 50 gewone en 30 grote Engelse kanons op.

EEN ZONDERLINGE „AFTERNOON TEA" IN EEN TOT PUIN GESCHOTEN HOEVE ACHTER DE BRITSCHE LINIES BIJ IEPEREN: *Hoe de Engelschen ook in het centrum van het strijdgewoel hun flegmatieke kalmte nog kunnen bewaren, teekent de Engelsche schilder Matania op bovenstaande wijs wel pakkend in „The Sphere".*

Uit De katholieke Illustratie

9 mei 1915 – Van Walleghem

De mensen gaan niet gerust slapen en met reden. ’t Is enkel 10 ½ of de Duits speelt weerom zijn toeren. 3 bommen passeren boven mijn huis en ontploffen enige meters verder. 1 valt in de put ’t einde den hof van Madeleine Brigou, slaat 2 appelbomen in stukken en het houtgewas er nevens.
Ik ben na de noen naar de Clytte, Roo en Meuleberg gegaan. Er was zeer veel volk aan de kapel van de Rooberg en ook veel devotie. Alle dagen gaan de Engelse soldatenmuzieken daar concert geven; zo zoekt men ook wat verzet en verstrooiing in het wrede oorlogsleven. De Engelsen in ‘ t algemeen zijn grote liefhebbers van muziek. Ziet gij een regiment naar het front komen, het is met muziek voorop. Komt gij een compagnie tegen die naar de tranchee of naar de baden gaat, een muzikant is aan ’t hoofd. Bij de Schotten altijd **een muizel**. Soms nog **een trommel** erbij. Men komt er ook tegen met **accordeon.** Ook hoort gij ze veel zingen en noch ruw noch wild, maar met order en manieren en in ’t algemeen juist en schoon. Voorzeker hebben zij die liederen te samen in hun kampen in Engeland geleerd. Bij de Schotten bestaat gans het muziek uit muizels met trommel en grosse-caisse. Bij de andere regimenten bestaat het uit koperen speeltuigen.
Er zijn baden ingericht voor soldaten in de brouwerij van Mr. Peirsegaele en te Reninghelst in de brouwerij van Mr. Six. Alle week moet iedereen er naartoe.

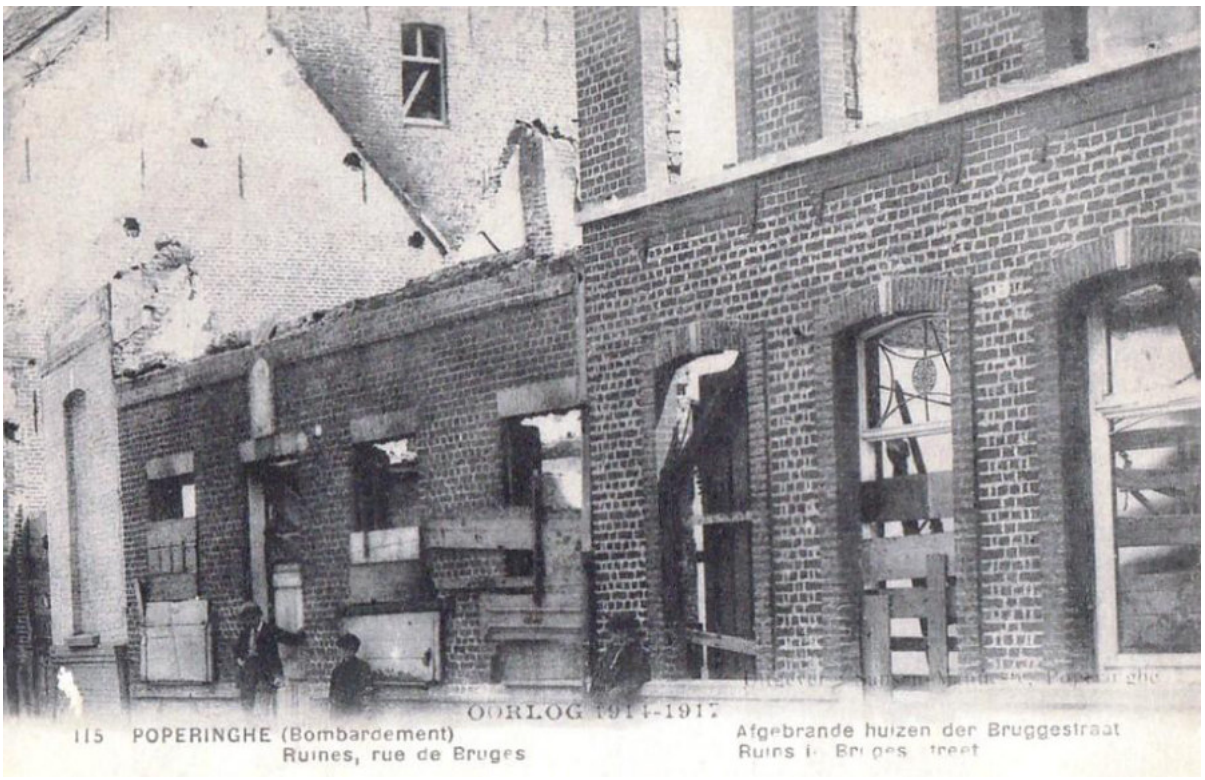

Het mirakelhuis en het Paternostertje – zie 13 mei 1915

9 mei 1915 – **Lady Dorothie Feilding**

Ergens moesten we toch hulde brengen aan deze Dorothee Feilding en deze 9de mei lijkt ons daarvoor geschikt. Toen immers heeft ze heel wat gekwetste fransen weggebracht met haar ambulance.
Deze tekst haalde ik uit:
http://www.forumeerstewereldoorlog.nl/viewtopic.php?p=352037#352037

From Nieuport with love

1914-1918. Er is zelden zo lang en met zoveel liefde geschreven over Nieuwpoort als door de Engelse verpleegster Lady Dorothie Feilding. Zij bestuurde tijdens de Grote Oorlog een rodekruisambulance en kwam zowat elke dag aan het front in Nieuwpoort en in Ramskapelle gewonde soldaten ophalen. Drie jaar lang.

Op 26 september 1914 rijden een vrachtauto en twee gemotoriseerde ambulances van de boot in Oostende, met bestemming Gent. De Eerste Wereldoorlog is dan anderhalve maand oud. Dr. Hector Munro's Flying Ambulance Corps telt 5 verpleegsters, 4 artsen en 1 aalmoezenier. Tien enthousiaste en onbezoldigde vrijwilligers. De ambulances met chauffeurs zijn een steunbetuiging van het Britse Rode Kruis aan "Brave Little Belgium".

Dorothee Feilding 1

Een maand later, tijdens de IJzerslag, rijden dezelfde Britse ambulances voor het militair hospitaal dat in de gebouwen van het College van Veurne gevestigd is.

Dorothie voert gewonden aan van de gevechten om Diksmuide en van de slag om Ramskapelle. Als de Duitse opmars door de onderwaterzetting van de IJzervlakte gestopt is, wordt het korps opgesplitst. Twee van de ambulances worden toegewezen aan de Franse en Belgische troepen tussen Nieuwpoort-Bad en Ramskapelle, waaronder die van Dorothie.
Dorothie is de vierde telg uit een gezin met tien kinderen van de Hertog van Denbigh, Kolonel Rudolph Feilding. Het familielandgoed ligt bij de stad Rugby in midden Engeland. Haar drie broers zijn officier in het leger, twee andere zussen werken als vrijwilligers in militaire hospitalen.
Dorothie liep school in Parijs. Ze spreekt dus vlot Frans en komt door de oorlog toevallig in contact met de schoonvader en vader van twee schoolvriendinnen: de Belgische Minister van Oorlog Charles de Broqueville en de Franse generaal voor de sector Nieuwpoort Roger Hély d'Oissel. Haar onverschrokkenheid met een ambulance in de vuurlinie levert haar uit handen van Koning Albert I, Vice-admiraal Ronarc'h en King George II militaire eretekens op.

Dankzij al die beschermheren kan Dorothie ervoor zorgen dat zijzelf in Nieuwpoort en twee andere verpleegsters in Pervijze pal achter de vuurlinie gewonden kunnen blijven verzorgen en ophalen. Zij redden er honderden soldatenlevens mee.
Elke morgen, tegen 11u.30 arriveert zij in Nieuwpoort om er de gewonden van de eerste beschietingen van de dag (en de vorige nacht) op te halen en die de hele dag naar **Zuydcoote en Hoogstade** af te voeren. Zij houdt zorgvuldig de aantallen bij: op **9 mei 1915** verliezen de Fransen 400 à 500 man tijdens een Duitse aanval voorafgegaan door 25.000 granaten op Nieuwpoort.

Of nog: op 24 januari 1916 vallen 30.000 granaten op Nieuwpoort, balans: 180 man dood of gewond. Hallucinant. Ze beseft het risico: “I am just off to Nieuport. I often wonder as I drive into that old place if I will drive out again.”
Dorothie getuigt over de grondige vernietiging van de stad in tientallen brieven. En ze treurt om “dear old Nieuport” en “Ramscapelle today (…) ye Gods what a mess!” Maar ze put moed uit haar levenslust: ze plukt paaslelies van tussen de ruïnes en redt een eetservies van het “Nieuport Hôtel”. **Bretoense marinefuseliers geven haar een kanonbal “uit een andere oorlog” als cadeau**, ene die door een granaatinslag blootgelegd was.
Lady Under Fire is een Engelstalige uitgave van 400 brieven van Dorothie aan haar moeder en vader, geschreven tussen eind 1914 en juli 1917. Er staan ook 36 voordien niet-gepubliceerde foto’s in.
Want Dorothie had haar eigen Pocket Kodak en stopte snap-shots van het front in Nieuwpoort in haar brieven.
De Engelse samenstellers hebben wel zwaar geworsteld met de Vlaamse plaatsnamen en de Franse zinnetjes in de brieven. Soms amusant, soms verwarrend. Zoals de Belgische luitenant-generaal Wielemans die generaal Wilkins wordt of Dunchurch dat niet herkend wordt als Dorothie’s vervorming voor Dunkerque. Voor lezers uit de streek en kenners gelukkig geen probleem. Deze brievenuitgave is een belangrijke aanwinst voor de studie van de oorlogsgeschiedenis van Nieuwpoort en het IJzerfront, gedetailleerd en gedateerd als hij is. Een index achteraan is er echter niet.
Ik sluit af met de vliegende woorden van Dorothie : “Must fly to dear old Nieuport!”

10 mei 1915 – Baert A.

Zomerweer. Het kanongeschut vermindert en sterft uit. Nog immer hulptroepen op. Vliegers naderen. Bergen krijgt een tiental grote obussen. Wij zien Yper in brand.

Delaere Camiel
Uit Poperinghe zijn bijna al de inwoners ontvlucht. Toch is er alles tamelijk rustig. De dinsdag 11de mei kwamen een zestal obus brisants af op de stad en vernielden een doeningske op O.L. Vrouw. 's Avons rond 10 ½ uur hernam het spel: een halve dozijn shrapnels of misschien wel lichte bommen ontploften. Woensdagnamiddag te 4 ½ u. komen nog een tiental obussen af en de donderdag avond rond 10 ½ nogmaals zes. Twee huizen en een poortje storten in dicht bij St. Janskerk. Naderhand valt alles stil.

11 mei 1915 – Baert A.

Schoon weder. Nu en dan een schot; om 9 uur krijgen wij 10 obussen rond het kerhof, tot aan de Havermuis. Hofstede Vancaeyseele, Elverdinghe steenweg, brandt af. Een Belgische vlieger valt bij de Sterre. Nog altijd Engelse soldaten op. 's Avonds 5 Duitse vliegers. Rond 10 uur s'avonds. 10 obussen in dezelfde richting. 1 valt op huis van schepen Devos.

12 mei 1915 – Baert A.

Kalm schoon weder, gewone beweging. Om 3 ½ uur 10 obussen, geen schade. 4 grote Engelse kanons getrokken door 8 paarden.

13 mei 1915 – Baert A.

Volkomen stilte. Deze nacht weer 8 tot 10 schoten**: 't Paternostertje dat afbrandt met het Mirakelhuisje er nevens.** Weduwe Vanelstlande, Paardemarkt, zusters Carmelieten en Benedictijnen.

EEN PATER CARMELIET GEDECOREERD:
De Eerw. Pater Michael (Arthur Knipping) Belgisch aalmoezenier, door koning Albert met het ridderkruis der Kroonorde gedecoreerd. (zie bijschrift.)

14 mei 1915 – Baert A.

Alles kalm en stil. Zeer veel beweging van troepen. **Men is bezig een tweede spoor te leggen naar Hazebrouck.** We zien twee monsterkanons getrokken met auto's en camions met rails om ze te plaatsen.

14 mei 1915 - Delaere C. - Bij de stukjes uit het dagboek van E.H. Camiel Delaere wordt zijn naam gevoegd.

Uit Poperinghe zijn bijna al de inwoners ontvlucht. Toch is er alles tamelijk rustig. Den dinsdag 11de mei kwamen er zestal 'obus brisants' af op stad en vernielden een doeningske op O.L. Vrouw. 's Avonds rond 10 ½ u. hernam het spel: een halve dozijn shrapnels of misschien wel lichte bommen ontploften. Woensdagnamiddag te 4 ½ u? komen nog een tiental obussen af en den donderdag avond rond 10 ½ u. nogmaals zes. Twee huizen en een poortje storten in dicht bij St. Janskerk. Naderhand valt alles stil.

15 mei 1915 – Baert A.

Volledige stilte. Veel vluchtelingen trekken weg, verjaagd uit Rousbrugge, Watou, Proven. 's Namiddags Belgische

kanonniers ook enige Portugezen. ’s Avonds herneemt het kanon, soms zeer hevig. Men zegt dat de zaken langs hier spoedig zullen beteren. Iedereen moet een verblijfkaart (permis de sejour) hebben.

Uit de Katholieke Illustratie van de 15 de mei 1915

De Zeer Eerwaarde peter Michael (in de wereld Arthur Knipping, uit Leuven) van de orde der ongeschoeide Carmelieten, die van het begin van de oorlog af als militair aalmoezenier bij het Belgische leger te velde thans aan de Yser, werkzaam is, werd door Z.M. Koning Albert van België benoemd tot Ridder in de Orde van de Kroon en tevens bevorderd tot chef-aalmoezenier.

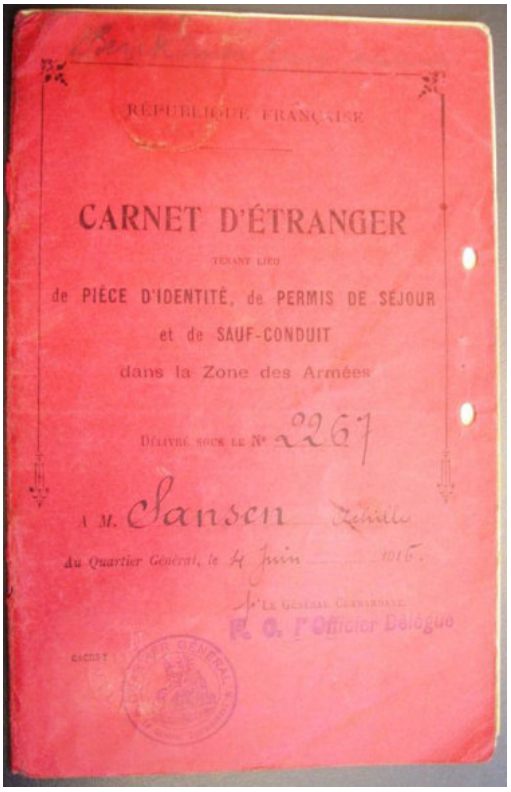

Koning Albert heeft deze verdienstelijke en plicht betrachtende kloosterling voor het front der rtroepen aan de Yser het ridderkruis op de borst gehecht.
Voor het uitbreken van de oorlog was de Zeer Eerweerde pater Pichael professor in het klooster der ongeschoeide Carmelieten te Kortrijk. Zijn ouders, het echtpaar Joaseph Knipping – Hilkens zijn geboortig uit Roermond – en thans aldaar woonachtig.

15 mei 1915 – Koninklijk Besluit

Verblijfkaart voor het door de legers der bondgenoten bezette gedeelte van het nationaal grondgebied.

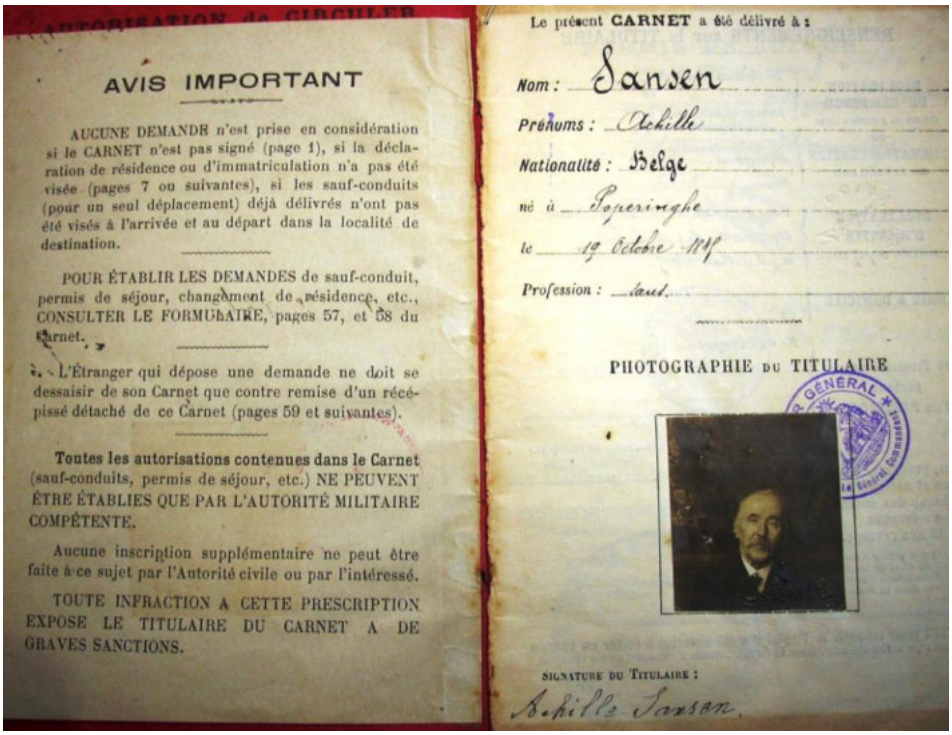

ALBERT, Koning der Belgen
Aen allen, tegenwoordigen en toekomenden, Heil.
Gezien de staat van beleg:
Op voorstel van Onzen Minister van Oorlog
Wij hebben besloten en wij besluiten:
Artikel 1 – Al de niet tot het leger behorende personen, die in het door de legers der bondgenoten

bezette gedeelte van het nationaal grondgebied verblijven, moeten voorzien zijn van een verblijfkaart.
Art. 2 – De verblijfkaarten worden opgemaakt door een of meerder commissies gezegd ‘van gendarmerie en gemeentelijke politie’ zetelend ter vergaderplaats van het gemeentebestuur; zij worden getekend door de commandant van het gendarmeriedistrict.
Art. 3 – De district commandant zal de verblijfkaart kunnen weigeren of ontnemen aan elke als verdacht opgegeven persoon alsmede aan elke persoon veroordeeld voor overtreding van onderhavige verorderning.

Art. 4 – De personen die niet in bezit zijn van de verblijfkaart zullen als van verspieding verdacht kunnen worden aangehouden.
Art. 5 – Onze minister van Oorlog is belast met de uitvoering van onderhavig besluit.
Gegeven in ons hoofdkwartier, den 15 mei 1915
Van ’s Konings wege
De minister van oorlog

Wordt vervolgd.

Nummer 154B **Doos Gazette** **mei 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
Het kwaad komt bij de ponde
En ’t gaat met der oncen weg
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 600 lezers

Lees ook de jaarboeken van Poperinghe op:
http://www.arch-poperinge.be/

Beste abonnee

Dag Guido
Andermaal jouw gazette ontvangen en doorgenomen.
Die staat weer bom-vol (?) oorlogsnieuws. Jij, als geschiedkundig vorser, ontsnapt ook niet aan de herdenking van WOI in onze contreien.
Wat ik fijn vind aan jouw gazette, is dat je ook het verhaal van de Belgen brengt, het is niet allemaal Brits wat de klok slaat.
Al is het stuk over Neville Talbot die de laatste uren van de geëxecuteerde man beschrijft, heel ontroerend. Ook het stuk waarin de vlucht van de ouderlingen en de wezen uit Poperinge via Abele naar Zuid-Frankrijk wordt verteld, is bijzonder pakkend. Arme sukkeltjes...
De verhalen die je via je gazette in herinnering brengt, leren ons één ding: in een oorlog zijn er nooit winnaars, enkel verliezers en hoe armer de mensen of hoe lager in sociale rang, hoe zwaarder ze worden getroffen. 500 jaar, 200 jaar, 100 jaar geleden of vandaag in andere delen van de wereld: het is nog altijd zo. Mensen worden niet wijzer: ze blijven vechten omwille van godsdienst of omwille van bezit van grondgebied... Egoïsme en fanatisme liggen

dikwijls aan de basis van conflicten: “te” nooit goed, behalve in tevreden....
Tja, we kunnen het niet verhelpen, maar ik denk wel dat iedereen die jouw gazette leest, gewonnen is voor de Universele Vrede.
Peace, man...
Annick

Van **Isabel Decrock** kreeg ik weer één van haar prachtige en kluchtige kaartjes rond de eerste wereldoorlog doorgestuurd.
En we voegen er nog eentje bij, gevonden op het internet; de Duitse keizer….

Poperinge onder vuur!

Momenteel ben ik verder aan het werken aan de erfgoedwandeling rond Jozef Simons, die heel wat geschreven over en in Poperinge gedurende de eerste Wereldoorlog.
We gaan op wandel inde wereld van Jozef Simons!
Lees hier onder en wacht niet om nu reeds in te schrijven!
Wees de slimste, wees de eerste!

Erfgoedwandeling
Poperinghe onder vuur!
Guido Vandermarliere, verteller
Deelnameprijs: 5 Euro – Duur: een drietal uren, breng dan ook je zeteltje mee!

Op zaterdag 18 juli 2015
en op zaterdag 25 juli 2015
om 13.30 u. start bij de toeristische dienst van Poperinge, op de Grote Markt,
een erfgoedwandeling met als thema **Jozef Simons en de Grote Oorlog te Poperinge.**
Jozef Simons is niet alleen de tekstdichter van 'Kempenland' of van 'Susa Nina' maar ook de schrijver van 'Verhalen van een Kanonnier' en van 'Eer Vlaanderen vergaat!', verhalen die hij grotendeels te Poperinge schreef. Hij verbleef gedurende de Groten Oorlog in de Lovie en na de oorlog in het schoolhuis van de Kouter.

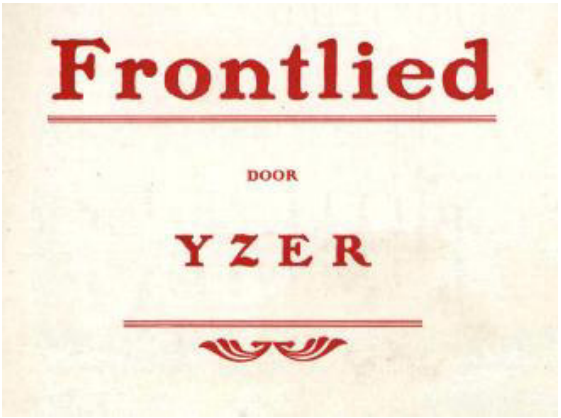

We brengen dan ook gedurende deze wandeling verhalen van zijn hand, maar ook andere verhalen die voornamelijk in het voorjaar 1915 afspeelden te Poperinge.
Simons was de man achter het pseudoniem 'Yzer', componist en tekstdichter van het 'Frontlied' – het programmalied van de Frontbeweging in W.O. I.
Ik zal vertellen over Roland Garros, over het bombardement van Poperinge met de Lange Max, over de deken Vervaecke, het verhaal van Marc Noble, het verhaal van de oud-collegestudent Boontje en zijn nooddoop aan het front, enzovoort…
De verteller **Guido Vandermarliere** brengt naast de verhalen ook een aantal gedichten van Simons met daarnaast nog paar authentieke oorlogsliederen.

Zeg het voort! Zeg het voort! En wees op tijd! Schrijf nu reeds in via de Toeristische dienst van Poperinge!

15 mei 1915 – Jozef Simons – **Ambulancie**

Achter de kloosterhaag, wit van doornroosjes waar gisteren enkel 't groene koren opschoot, rijzen nu twee geelhouten kruisen op één gemeenzaam graf, de bruine kleiterp hoog op gesmeten.
'Ci git Victor Marchal' – 'Ci git Marcel Brice', beiden Zouaven.
Een steenworp verder, tussen twee houten in spitsboog afgerond, ligt een Turco, het hoofd gekeerd naar het heilig Mekka, schuins over de akkervoor, zijn grafschrift meldt de naam, eerst in Arabische dan in Latijnse schrifttekens = Khelifa Belgacem, en in de spitsbogen prijkt de Musulmaanse Halve Maan rondom een ster.
Onwillekeurig schiet mij het schoolversje van Virginie Loveling te binnen:
Zo ver van huis alleen gestorven
In 't gasthuis van een vreemde stad,
En onbeweend naar 't graf gedragen
Terwijl men ginds zo lief hem had!

'Vanwaar die graven hier, zuster?'
'Een ambulancie met zwaar gekwetsten is bij ons ingevlucht! – Komt ge niet binnen? - in 't groot schoollokaal rechts. Te Vlamertinghe vielen de granaten zo dicht, dat het niet houdbaar was; deze drie zijn onderweg gestorven.
Ik volg de eerwaarde zuster.
Langs op en neer het lokaal staan twee rijen ijzeren bedden, ende ruime zaal is zeer zindelijk. Doch welk een beklemming slaat u om het hart bij het aanzien van die jonge schone lijven, die zo brutaal de dood worden toegesmeten.
In bed nummer één ligt een bruine dertiger, met zwarten baard, roerloos, hoewel de ogen open. Hij werd onder een opgeblazen loopgracht uitgehaald met twee gebroken benen en één geplette arm. 'Dien zult ge toch genezen?' vraag ik opzettelijk wat hoger.
'Dat is een der enkelen die ik hoop door te houden' antwoordt de dokter. En een glimlach ontluikt op het wezen van de gekwetste die scherp heeft toegehoord.
De volgende drie liggen, onbewust van smart en pijn, met gebroken ruggengraat op de dood te wachten, alle drie getroffen door schreven van dezelfde granaat.
Voortgaande komen wij te staan voor het lijdensbed van een bleke jongen met vlassen baard, geel als een wassen beeld. Hij houdt de knieën opgetrokken, het een been over het ander geplooid en zijn blote voetpalmen zijn gans blauw. Hij ijlt – gisteren werd hij geopereerd: drie kogels in de onderbuik – en zijn steunende stem gaat door merg en been: 'Maman! Maman!'. Hij voelt zich zo verlaten, hij die weet dat ginder in de zonnige Provence een minnende moeder voor hem biedt: 'Maman, maman!'… zijn arm grijpt in de ruimte om een lief beeld te omhelzen dat over zijn sponde buigt in zijn koortsdromen: 'Maman! … Maman!'
Nu spreken er twee, drie in ijlkoorts te gelijk: 'A la rescourse, sergent, il me prend à la gorge!' en een bruingebrande zuiderling, half bij zinnen, brult mij toe: 'Attention, monsieur, gardez-vous, la bombe va éclater!'
Eén die vreselijk lijdt, gekwetst door een bajonetsteek onder de borstkas verbijt zijn pijn op de lakens die hij tussen de tanden geklemd houdt. Als de aalmoezenier voorbijkomt die hem gisteren gebiecht en getroost heeft, steekt hij gretig zijn hand uit en drukt innig die priesterhand.
Een rij van vier slapen, gans het hoofd omwonden. Van één sloeg een granaat neus, ogen en een stuk voorhoofd weg, een ander bracht een obus een gapende wonde toe aan de schedel

waarlangs een deel der hersenen uitspatte, twee kerels als bomen, die zo liggen, reeds acht dagen lang, voor wie de dood als trooster komen moet en die met al hun jeugd lijden en strijden en niet sterven kunnen. Afgrijselijk.
De twee laatsten zijn beter en knikken mij van op hun peul toe met Franse beleefdheid. Het jongetje, dat ik in de hof heb achtergelaten, komt binnen met een tuil seringen en deelt bloemen uit. Gretig ruikt de laatste de geur op van de lentebloemen en bromt in zijn baard. 'Faut donc que je donne des ous à ce gosse là!'
Weer steunt de jonge bleke: 'Maman … Maman' op zo'n hartroerende toon dat zelfs de dokter twee tranen naar de ogen wellen; zijn ontroering verbijtend gebiedt hij aan de ziekendienders: 'Dekt hem beter toe, dat hij slape!'
Zo hopeloos droef keert de bezoeker weer… 'Maman! Maman!' Brr. Wat een ellende!
A peste, fame et bello, libera nos Domine!

Brievenboek Reningelst

Uit de verschillende reclamaties die gedaan worden door de inwoners van Reningelst, halen we de volgende aan als voorbeeld.
Aan de heer commandant van de Belgische werklieden
Meneer de officier
De heer **Carton Gustave**, schrijnwerker te Reningelst dorp, brengt met de factuur waarvan ik u een kopie meestuur betreffende het hout dat door uw mannen gebruikt is geworden op uw bevel.
Ondanks alle inspanningen die hij op het bureau van de compagnie gedaan heeft, indertijd te Poperinge op de Ouderdomse Steenweg, heeft hij de betaling van deze som nooit kunnen verkrijgen. Vandaar dat ik u vraag om de goedheid te hebben om deze reclamatie te onderzoeken en dit het nodige vervolg te geven. Ik ben ten andere volledig overtuigd dat deze prestatie geleverd is geworden en dat de schulden aan de heer Carton dienen betaald te worden.
De burgemeester

Aan de heer generaal, commandant van het 27ste divisie van het Engelse leger
Meneer de generaal
De heer **Lamerant Charles**, landbouwer en handelaar te Reningelst dorp, stelt voorop dat mannen in dienst van uw divisie **35 knotwilgen** hebben gekapt, waarvan het hout gebruikt is geworden om de wegen te herstellen. Geen enkel requisitiebon werd echter overhandigd. Hij schat de waarde van het hout om 3 frank per bussel, wat een totaal van 105 frank maakt.
Ik heb de eer om u te vragen, meneer de generaal, om de uiterste goedheid te hebben om deze reclamatie te onderzoeken en hier het nodige gevolg aan te geven. Deze prestatie moet gebeurd zijn in de maand maart 1915.
De burgemeester

16 mei 1915 – Baert A.

Schoon weder. Nu en dan wat geschut. Er wordt nog mis gelezen in de Sint Jans kerk.

17 mei 1915 – Baert A.

Soms zeer hevige schoten. Nu en dan naderen vliegers.

Executie van Reins

Overgenomen van de website 'Geraakt door de oorlog'

http://www.geraaktdoordeoorlog.eu/?p=290

Henri Reyns uit Daknam die geëxecuteerd werd voor desertie, terwijl hij in feite zwaar getraumatiseerd was.

auteur: **Reinoud D'Haese**

Lieve Moeder (...) Ik zal u [de dood van Henri Reyns] *nog eens in 't kort uitleggen (...). Zoals gij weet was hij in het gevecht van Luik gekwetst geweest. Hij is in het hospitaal geweest tot over goed drie maanden. Dan is hij zijn compagnie hier komen vervoegen. De jongen had grote schrik maar hij stapte toch mee naar de tranchée. Zij waren nog maar enige uren in de tranchée als zij aangevallen werden door den Duitsch. Zij waren spoedig in gevecht met de geweren, maar het was te laat. De vijand was te dicht. Zij moesten hem tegemoet met de bajonetten, waar den Duitsch zoveel schrik van heeft. Zij gelukten erin hem met hun tegenaanval achteruit te slaan. Tot viermaal toe moesten zij dat doen. Ge moet niet vragen wat er gevallen is! Henri kwam er toch goed door. Als hij afgelost is heb ik hem gezien en hij zegde mij dat hij niet meer meeging, dat hij te veel schrik had. Hij heeft zijn besluit dan ook uitgevoerd en heeft enige malen gemankeerd. Hij passeerde voor de krijgsraad en werd ter dood verwezen. Hij is dan ook moedig gestorven door de kogels de 17 mei in Oostvleteren.*

Uit: brief d.d. 7 mei 1915 van Eduard Schelfout (1893-1973) uit Daknam aan zijn moeder.

Op 18-jarige leeftijd had Henri Reyns (1892–1915) uit Daknam zich opgegeven als beroepsvrijwilliger. Op 30 juli 1914 werd hij gemobiliseerd. Op 29 september werd hij als vermist opgegeven, wellicht op de Getelinie (tussen Luik en Tienen). Later bleek dat hij ziek geworden was en in het ziekenhuis lag. Hij herstelde tot april 1915 in een kazerne in de buurt van Calais.

Voor een goed begrip van het gebeuren is het van belang de militaire context te kennen. De fortengordel van Luik gold toen in Belgische politieke kringen als niet in te nemen, maar in feite was die al lang niet meer gemoderniseerd. De forten bleken niet bestand tegen de zware Duitse artillerie. Op 5 augustus begonnen de beschietingen en drie dagen later viel het eerste fort. Op 15 augustus trof een Duitse granaat de munitiebunker van het fort van Loncin, waardoor honderden vestingsoldaten omkwamen. In het vooruitzicht van de val van de vestinggordel had bevelvoerend generaal Leman zijn 3-de Divisie naar de Getelinie gestuurd, waar de uitgehongerde, oververmoeide en slecht getrainde soldaten in verschillende zware veldslagen veel wapenmakkers verloren.

In april 1915 keerde Henri Reyns dan terug naar het 1-ste Regiment Karabiniers, toen in Pollinkhove. Hij kwam al snel in de voorposten terecht en liep er waarschijnlijk (nieuwe) oorlogstrauma's op in de lijf aan lijf gevechten met de bajonet op het geweer. Daarna onttrok hij zich een aantal keren aan een dienst in de voorste linies in de sector Noord- en Zuidschote – Steenstraete, waar de Duitsers op 22 april voor het eerst chloorgas inzetten. Op 10 mei werd hij gearresteerd en vier dagen later werd hij ter dood veroordeeld voor 'desertie in het zicht van de vijand'. Zijn verdediging dat hij zijn angst niet meer beheerste werd niet aanvaard. Op verzoek van generaal-majoor De Ceuninck, die voorbeelden wilde stellen om het

plichtsverzuim in de loopgraven te verminderen, werd zijn genadeverzoek door Koning Albert verworpen. In verplichte aanwezigheid van enkele compagnieën soldaten werd hij op **17 mei in Oostvleteren** geëxecuteerd. Het executiepeloton van 12 Karabiniers schoot opzettelijk naast, waarop een officier hem het genadeschot gaf. Daarna brak er oproer uit onder de soldaten, die hun officieren verweten en zich bezatten. Twee dagen later bepaalde een nieuwe legerorder dat dienstweigeraars voortaan naar een strafkamp zouden gestuurd worden.

Op 17 mei 2015 – juist honderd jaar later is er een Herdenking Henri Reyns – 100 jaar na de bevolen moord

Op 17 mei organiseert de VVB in samenwerking met VOS in Oostvleteren een sobere herdenking van Henri Reyns. Op 17 mei 1915 doorzeefde een executiepeloton de jonge Vlaming met een kogelregen. Veroordeeld tot de doodstraf vanwege 'lafheid in het oog van de vijand', was de jongeman in werkelijkheid getekend door de gruwelen op het slagveld en leed hij aan een oorlogstrauma of 'shellshock'.

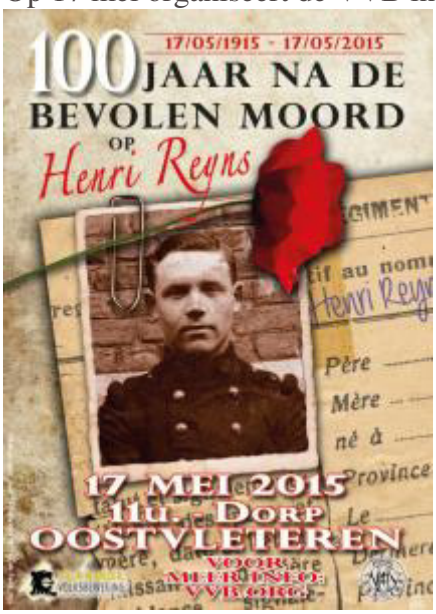

In de figuur van Reyns willen beide verenigingen de 11 arme drommels herdenken die tijdens de Eerste Wereldoorlog op bevel van de militaire overheid werden terechtgesteld. Of anders geformuleerd: het 'vaderland' als moordenaar.

De herdenking is een eerbetoon aan Henri Reyns en zijn 10 lotgenoten. Opdat we hen en hun tragisch levenseinde niet zouden vergeten!

Programma:

11u. Verzamelen bij de kerk van Oostvleteren

Verwelkoming door Bart De Valck, voorzitter VVB

Stille optocht naar de executieplaats achter een enkele leeuwenvlag

– toespraak Guido Moons
– bloemenhulde
– Ivo Coninx, voorzitter VOS, en Bart De Valck namens VOS en de VVB
– aanwezigen
– Ten Velde
– Vlaamse Leeuw

Afgewisseld door poëzie en liederen – Wilfried Haesen en Arjaun

Het betreft een serene herdenkingsplechtigheid. Daarom wordt uitdrukkelijk gevraagd vlaggen en andere organisatiesymbolen of partijpolitieke symbolen achterwege te laten.

Terug naar 100 jaar geleden….

18 mei 1915 – Baert A.

Rond 8 uur 10 obussen, vallen: college, Carmelieten, Bataille, Verscheure, Penitenten, Devos, Nazarethstraat, 's Avonds rond 7 uur nog eens 10 schoen, juffrouw van Merris en achter de Boeschepestraat.

18 mei 1915 – Delaere C.

Den 18de mei om 8 ure of korts erachter, in de weerdij van twintig minuten, komen negen of tien schrapnels of lichte bommen af over Poperinghe, allen in dezelfde richting: zuidwaarts. ’s Avonds tussen 6 ½ eb 7 u. zelfde spel.

19 mei 1915 – Baert A.

Veel beweging, nu en dan een schot.

20 mei 1915

Schoon weder. Twee beschietingen om 4 uur en om 8 uur. ’s Avonds telkens 7 of 8 obussen. Schade: Masschelein, weduwe Bonduelle, Fort… Een Engelse vlieger verongelukt aan de Abele.

Brievenboek Crombeke – SAP

Liquidatie van de kantonnementen
Reçu voor de kantonnementen de som van 64,95 frank van de 7de chasseurs voor hun kantonnement van de 12de tot de 18de juni 1915
Cornette Jules – 10,70 fr. – 5 + 190 x 0,03 – dus voor 190 logé ’s
Kestelijn – 8,19 fr. – voor 273 gasten
Kinget Pierre – 14,64 fr. – voor 287 gasten
Kinget Jules – 21 ,14 fr. – voor 287 gasten plus 4
Boussaint 3,96 fr. – voor 3 + 32 gsten
Leridan 3,32 fr. – voor 2 + 44 gasten
Dehollander 3,00 fr.

20 mei 1915 – Delaere C.

Korts na 4 ½ ure komt nogmaals een reeks van negen obus brisants op de stad af, steeds in dezelfde richting, zonder ongelukken te veroorzaken. ’s Avonds omtrent 7 uren nog eens.

Brievenboek Reningelst

Aan de kolonel Lebacq te Calais
Meneer de kolonel
Ik heb de eer U hierbij de gevraagde inlichtingen te verschaffen, gevraagd in uw brief van de 10de mei.
De gemeente Reningelst heeft in het totaal 978 zakken niet gefactureerde **bloem** gekregen en 800 gefactureerde aan de prijs van 1,75 rank.
Totaal 1778
We hebben deze gekregen op de 3de april 1915 aan het station te Poperinghe – 355 zakken
Op de 7de april aan eht station te Poperinghe 525 zakken
Op de 15de april 1915 aan het station te Poperinghe 450 zakken
En op de 10de mei 1915 aan het station te Abele 445 zakken
Of in het totaal 1775 zakken

In zijn telegram van de 28ste april van de heer intendant Demol schrijft hij ons dat hij 388 lege zakken zonder waarde heeft ontvangen. Wij zijn er van overtuigd dat deze zakken zeker onze gemeente niet betroffen aangezien we hem geen zakken opgestuurd hadden voor deze datum.

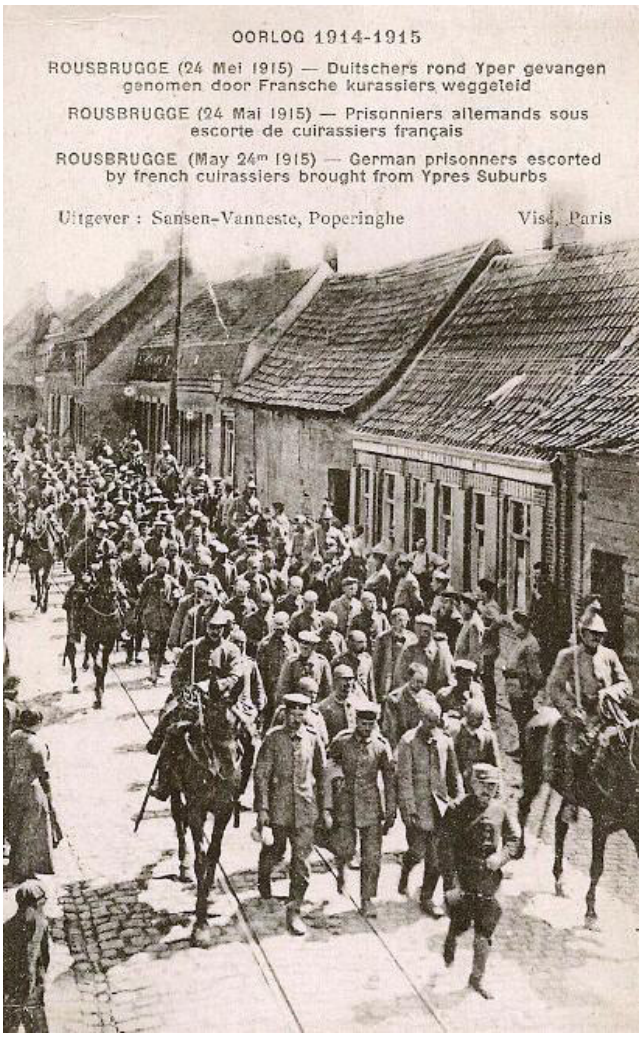

Waarschijnlijk betreft het hier zakken van de gemeente Loker die op de 10de mei 500 gefactureerde zakken opgestuurd had.
Volgens uw laatste rekening moet deze gemeente u nog 1062,50 frank betalen waarvan dus 875 frank – of de prijs van 50 zakken De 30 lege zakken die u van ons teveel hebt gekregen, dient u ons nog terug te sturen.
We hebben ondertussen met Loker overlegd om deze zaak verder te regelen.
Ik hoop dat deze verklaring u volledige voldoening geeft.
De burgemeester

21 mei 1915 – Baert A.

Deze nacht hevig geschut. ’s Namiddags is het ook ongehoord, French is in de stad. ’s Avonds 10 obussen, Delbeke. Veel Engelsen komen toe met trein, ook Senegalezen.

21 mei 1915 – Delaere C.

Te Poperinghe vielen ook enige bommen ’s avonds tussen 9 ½ en 10 u. Enkele huizen in de Yperstraat wierden beschadigd.

21 mei 1915 - HWN 1626 – 1631

Een briefje van E.H. Alfons Dejaegher aan Sansen Vanneste

Mijn waarde heer en vriend
Gisteren 18° hier eerste beschieting. ’s Morgens te 8 uur: obus gevallen op een koolkot in het college, op de bierkelder van brouwerij Bataille, op de kapel der Carmelietessen, in de hof van de Benedictinen, op de keuken van Emiel Verscheure, op den timmerwinkel van René Devos ‘O.L. Vrouwekruise) en op twee huisjes van ’t Nazaretstraatje.
Tweede beschieting: ’s avonds 6 ½ uren, obus in de weide van Caenen, achter de Vetten Os, in de hof van het college, in den hof van de heer burgemeester, op de straat voor ’t huis van Felix van Merris (wat schade aan dit huis) – en in het Bakkerstraartje. Weinig schade in ’t algemeen.
Kunt ge niet vernemen, waar Mr. Merlevede, onderwijzer, verblijft, ergens te Berck of Berck-plage. Wie van Poperinghe verblijft er daar nog? Beste groeten. - Dejaegher A.

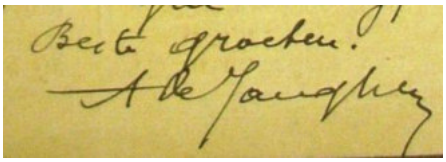

Dezelfde dag stuurt Albert Baert, de schrijver van het dagboek dat we hier even volgen het volgende kaartje aan de heer Sansen:

Sint Jan ter Biezen – 21 – 5 – 15

Mijn beste

'k Heb gisteren uw kaartje ontvangen!

Een hertelijken proficiat en allerbeste gelukwenschen met uwen eersteling, geboren op vreemde bodem. Wie had dat ooit gedacht! Nu, dat alles wel gaat is 't bijzonderste.

Zeg mijne groeten en gelukwenschen aan de gelukkige moeder en grootouders.

Tot wederziens

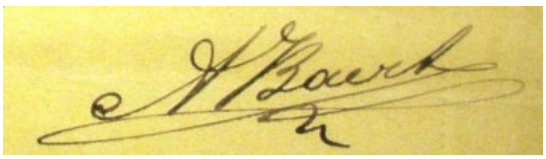

Groeten aan de vrienden

Gisteren Brouwerij Masschelein beschoten: een obus op de brouwerij en een in de poort, schade boven en in de salon.

22 mei 1915 – Baert A.

Soms wat geschut. Nog soldaten op.

23 mei 1915 – Baert A.

Deze nacht was het ongehoord. Wij konden soms het kanongebrul uit de donder niet onderscheiden. Alle gewoon vervoer voor 4 dagen opgeschorst met de treinen: troepenbeweging. Zwaar geschut. Om 11 uur 's morgens 10 schoten; **10 geboden,** Boeschepestraat, bachten de Sneppe.

24 mei 1915 - Delaere

Met de autocamion van kolonel Trembloy en zeven soldaten, Belgische werkers, trekken wij naar Yper reeds van 6 uur 's morgens.

Nu zijn wij er boven op!
Doch van over Vlamertinghe worden wij verstikkende dampen gewaar: onze ogen beginnen te kryschen. Wij rijden toch voort naar de stad maar moeten het laten steken op de Leet: de beschieting is geweldig. Wij zien enige ruiters in volle vaart voorbijsnellen. Eén hangt af van zijn peerd, een andere wordt ervan gebliksemd; de soldaten die wij ontmoeten, dragen een masker voor mond en neus. Velen lijden aan verstikking. Wij helpen er enigen. In Augustinus, waar de Friends werkzaam zijn, waren sedert twee uren 's nachts boven de vijfhonderd soldaten binnengebracht die leden aan verstikking. Weinigen, zo verklaarden ons de Engelse geneesheren, zullen ervan sterven, ten minste niet onmiddellijk. Doch velen zullen langziekten opdoen en vergiftiging van bloed; de slag is zeer hevig. Het veldgeschot maakt veel gerucht. Toch is het getal gekwetsten, volgens men zegt, betrekkelijk klein. Wij moeten onverrichter zake naar Poperinghe wederkeren, waar 's avonds rond 9 ½ uur een tiental bommen afkomen. Weinige ontploffen, doch ze vallen wat dicht bij: achter St.-Bertenskerk en in de Gasthuisstraat worden nogal wat ruiten gebroken.

24 mei 1915 – Baert A.

't Kanon geleek een echten donder. Op 5 kilometer in 't ronde davert alles. Met de vroege morgen lost een Duitse vlieger 3 bommen, over 't kerkhof in de velden. Stikgas op Dickebusch, gevoeld tot in Hazebroeck. 's Avonds weer een 10 tal obussen; bachten St. Bertenskerk, et. Moncarey, Em. Desquand, Noordstraat.

Van Walleghem
's Morgens om 3 uur doen de Duitse een zeer geweldige attaque langs Boesinghe, Zonnebeke, Zillebeke. Wat schrikkelijk gedonder, kanon, geweren, mitrailleusen al om ter meest.
Om 5 uur kom ik uit mijn kelder. Maar wat aardige stinkende reuk. 't Is iets van de chloorreuke bij en wat nijping in de ogen! 't Is onverdraaglijk.
O geen twijfel, 't zijn de Duitsen die weerom hun vuile gaze gesmeten hebben. Zij hebben de kanse van de wind. Wat moet het zijn bij de tranchees, als het hier reeds zo onverdraaglijk is.

Hoevele zullen er weerom onder de gaze gevallen zijn. ,in de kerk was ’t al gaze dat men rook. Om 7 uur was de stank veel verminderd, de gaze was verder gedreven en was hevigst boven de Clytte, Westoutre, Reninghelst. Het is enkel geroken geweest op een breedte van 8 of 10 kilometers, van Locre tot Poperinghe. Kemmel een weinig. De gaze heeft veel schade veroorzaakt aan de vruchten. **Mijn salade en spinagie is geheel verbrand**. Bij weduwe Huyghe zijn al de toppen van ’t vals verbrand, ook de jonge haver heeft veel geleden en nog meer de klaver.
De oorlog is verklaard tussen Italië en Oostenrijk.
Vandage hebben de gebroeders Valère en Arthur Devos, een aardige toer tegengekomen. In de achternoen komt een vreemde duif in hun hok gevlogen. Arthur pakt ze en ziet dat zij een briefken op haar heeft waarop Duits geschrift is. Een soldaat was daarbij en loopt zeer met de duif naar een officier; daarop aanstonds onderzoek hoe die duif bij Devos gerocht is en of Devos van die duif niet en wist. Beiden worden meegedaan naar de prévot van de zwartenberg. Toch in de nacht gerocht alles effen.

25 mei 1915 - Raoul Snoeck

Terug uit de loopgraven. Ik verneem dat Italië de oorlog verklaard heeft aan Oostenrijk. Wat zullen ze juichen in de schutterskuilen aan de Yzer. Hierop zullen de Duitsers uit nieuwsgierigheid wel even hun vuile smoelen tonen, een goede gelegenheid om er enkele te vellen. Dat is interessanter dan ratten doden.

TEGEN DE BEDWELMENDE GASSEN.
De Engelsche soldaten in de voorste rijen loopgraven dragen nu, wanneer de wind naar hen toe is, ademhalingstoestellen, teneinde niet door vergiftige gassen bedwelmd te worden.

Ik koester echt een zweem van hoop op het einde van de oorlog. Raakt Italië er niet bij betrokken, dan krijgen we zeker een tweede oorlogswinter die zie ik niet zonder bezorgdheid tegemoet. De voorbije tien oorlogsmaanden hebben me gebroken. In mijn linkerschouder lijd ik aan reuma als gevolg van zovele nachten in water, sneeuw en slijk te hebben geslapen. Maar basta, als we het hier overleven, dan zal het ons een kleine voldoening geven te kunnen zeggen: ‘Wel oude jongen, ondanks gebrek aan alles, hebben we er ons doorheen geslagen.’

***25 mei**: **Cadbury** schrijft vanuit Parc St.Joris (het lokaal van de plaatselijke kruisbooggilde St.-Joris en schuttersvereniging St.-George was gevestigd in de herberg **Au Parc St.George** voormalig eigendom van **Jules Van Merris** en lag schuin tegenover Château d’Hondt richting Reningelst)*

De censuur schrapte mijn passages over behandeling van gevangenen – de FAU werkt nu voor de 45ste Franse divisie die zich verplaatsen met Britse militaire ziekenwagens – mijn groep (SSA 13) is aangehecht aan

Hôpital d' Evacuation – hij beschrijft de verschillende hospitalen en verbindingswegen in de streek – hij verteld over Amerikaanse ziekenwagens die in de regio werken – de SSA 13 en 14 werden gereorganiseerd en voertuigen worden naar verschillende dorpen gestuurd – de FAU voertuigen hebben geen militaire opdrachten maar vervoeren burgerslachtoffers naar het hospitaal te Poperinge en verder naar Hazebroek – zij staan eveneens te dienste van de vluchtelingen

Tijdens de zomer van 1915 bleef het kasteel werken als een "clearing-hospital" waar alleen de lichtste gevallen voor een paar dagen zouden verblijven. Er was een constante stroom van gewonden uit de frontstreek. Tussen mei en september werden 70 tyfus slachtoffers binnengebracht. Na deze periode werden maatregelen genomen om nieuwe gevallen onmiddellijk naar het **St. Idesbald** ziekenhuis te **Koksijde** te brengen.

Op zaterdag 23 mei is er de voordracht over de FAU in het Dorpshuis te Woesten!!

25 mei 1915 – Baert A.

Veel geschut deze nacht. Zomerweer, stilte. ''s Avonds om 7 uur 5 schoten: **E.H. Hellyn,** Oudemanhuis. Een vliegmachien rond 10 uur van de nacht.
Delaere C.
's Avonds rond 6 ½ u komen nog een tiental bommen af op Poperinghe. Een doorboort het huis van E.H. onderpastoor Helleyn.

26 mei 1915 – Baert A.

Kalme nacht. Stilte. Verscheidene Duitse vliegers komen boven. Om 2 uur 's namiddags weer een 10 tal obussen; Nazarethstraat, jongelingskring; hovingen,
Soms wat geschut. Wat autobussen met soldaten.

Brievenboek Crombeke – SAP

Meneer de arrondissementscommissaris van Ieper – Watou
Wij wensen onder uw aandacht te brengen dat zekere Franse troepen hun kantonnement slechts aan 0,03 fr. betalen in plaats van 0,05 fr. per dag omdat het stro om op te slapen geleverd wordt door de diensten van het leger. Desondanks betalen veel regimenten 0,05 fr. Wij hebben aan de officieren het arrest getoond nr. 2686 van de 24ste april 1915 van het Belgisch koninkrijk dat de schuld bepaald op 0,05 fr. per dag en deze heren hebben verklaard dat zij een recenter officieel stuk van hun militaire oversten bezitten dat het tarief bepaald op 3 centiemen. Zij raadden ons aan om deze fout te melden aan onze autoriteiten om zodoende nieuwe instructies te ontvangen omtrent de overeenkomst tussen het Franse leger en de minister van oorlog van België.
De Franse intendant te Crombeke verklaarde dat hij geen kopie van het arrest van de wet van de 24ste april ontvangen heeft. Wilt u, meneer de commissaris deze toestand melden zodat alle Franse regimenten hetzelfde tarief van 0,05 fr. zouden betalen, zoals de Belgische wet voorschrijft.

27 mei 1915 – Baert A.

Wat geschut. Gewone beweging.

Brievenboek Reningelst

Aan de heer prevost marechal A/P.M. van de 5de divisie van het Britse leger

De heer **Steen Cyrille**, landbouwer te Reningelst, op 300 meter van het dorp, klaagt er over dat de paarden van het Engelse leger, dragende het nummer 22, het gras uit zijn weide naast zijn boerderij hebben afgegraasd. De weide bedraagt ongeveer 20 are.
Het gras was bedoeld om te hooien en om als voer te gebruiken. De schade bedraagt zeker 70 frank.
Ik bid u om de goedheid te hebben rekening te houden met deze klacht en deze op te volgen.
De burgemeester

28 mei 1915 – Baert A.

Stilte soms een schot. Veel Hindous komen toe. 40 000 man van 't leger van Kitchener op langs Boeschepe.

28 mie 1915 - HWN 1626 – 1631- SAP - Briefje van A. Dejaegher aan Sansen Vanneste

Poperinghe 28 mei 1915
Waarde vriend
Mijn beste gelukwenschen voor de gelukkige gebeurtenis in uw gezin. Gij hebt zeker reeds nieuws ontvangen over de beschieting onzer stad den 13de ende 14de dezer; uw schoonbroeders bazar kreeg een obus, met werkelijke schade in zijn winkel, een ook op de brouwerij Masschelein, een op de voorgevel van 't huis van mr. Hellyn (voordeur en binnendeuren kapot) met veel stukken in onze sacristie, veel obussen deden geen schade in velden bachten Theophile Pareyns, **drie huisjes plat in Nazareth en 10 geboden**. Twee dagen rust en wij vrezen dat er nog schuifelaars zullen komen. Het nieuws van het front is nog al goed. Te Yper was er veel brand rondom Sint Maartens en in de Elverdinghestraat. **Veel menschen zenden hun kinders van 7 tot 14 jaar naar de Belgische scholen in Frankrijk.** We hoorden vandage zeggen dat meester Emiel en meester Joseph een plaats gekregen hadden in zulk een school. Ik woon hier op een buitengoedje, een schoon nieuw huis te lande (wijk L nr. 55bis) langs de Provenkalsijde
Mijn beste groeten aan alle Poperingse vrienden - Dejaegher A.

29 mei 1915 – Baert A.

Schoon weder, het kanon herneemt wat. Wij zien 3 vastliggende ballons. Autobussen met Engelsen op.

Staat van de logementen te Reningelst

Uit de opgegeven staat van de logementen te Reningelst van de 29ste mei 1915 leren we dat er in de periode van de 16de oktober tot de 31ste oktober 1914 – 15 dagen – er geen hogere officieren in het dorp waren; wel waren er 20 onderofficieren en 3000 soldaten. Hiervoor diende er 300 en 9450 frank betaald te worden of een totaal van 9750 frank.

Van de 1ste oktober tot en met de 30ste november – 30 dagen – waren er 2 hogere officieren en 40 onderofficieren samen met 5000 soldaten in het dorp. Daartoe dienden er 150, 1200 en 31500 of een totaal 32820 frank uitbetaald te worden.

Voor de maand januari 1915 waren er 4 hogere officieren, 100 onderofficieren en 9000 soldaten in het dorp wat een totale som van 119.750 rank koste.
De totale som van deze rekening bedroeg 162.360 frank.

30 mei 1915 – Baert A.

Volkomen stilte.

Van Walleghem

In de hoogmis heb ik afgeroepen dat het Belgisch staatsbestuur scholen geopend heeft in Frankrijk. Onderhoud en onderwijs kosteloos door Belgische meesters en meesteressen. Ik durf het nog niet veel aanbevelen omdat ik nog gene bijzonderheden weet. Het is voor meisjes van 8 – 16 jaar en knechten van 8 – 14.
Er hangt ook een plakbrief voor de boeren:
1 – Dat er hofsteden tijdelijk te pachten zijn in Frankrijk voor de duur van de oorlog.
2 – Weiden aan 150 en 170 fr. de hectare in de **Calvados**
3 – Kosteloos vervoer van af Abele.

31 mei 1915 – Baert A.

Schoon weder. Stilte. Het leger van Kitchener schuift voort in. 's Avonds om 8 uur zien wij goed een zeppelin die optrekt naar Engeland. Een deel van Yper wordt weer in brand geschoten, we zien een reusachtige rook.

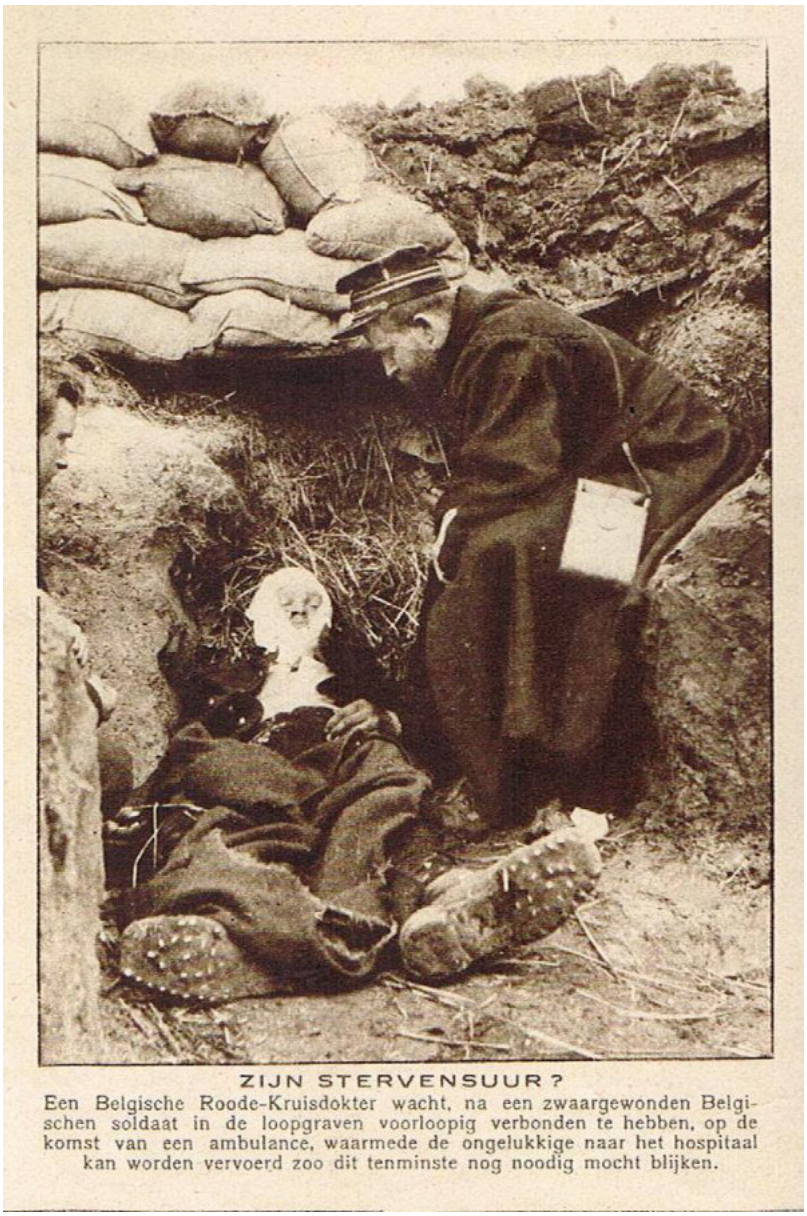

ZIJN STERVENSUUR?

Een Belgische Roode-Kruisdokter wacht, na een zwaargewonden Belgischen soldaat in de loopgraven voorloopig verbonden te hebben, op de komst van een ambulance, waarmede de ongelukkige naar het hospitaal kan worden vervoerd zoo dit tenminste nog noodig mocht blijken.

31 mei 1915 – Kaart aan Sansen

Poperinghe 31 mei 1915
Mijn beste
Gij vraagt mij een kaartje iedermaal dat men gebombardeerd heeft en sedert woensdag namiddag tot heden maandag avond werden wij gerust gelaten. 't Is altijd dat gewonnen. Sedert mijne laatste kaart: vrijdag 21 – altijd rond de 10 schoten – beschadigd: **congregatie,** Benediktinessen, 10 geboden, Leopold Delbeke
Zondag 23 – hoek der 10 geboden, huizen Leyn, bachten de Sneppe,
Maandag 24 – Botermarkt, Moncarey, Desquand, noordstraat (rechtover H. Gombeir
Dinsdag 25 – E.H. Hellyn, oudemanshuis schuur
Woensdag 26 – Nazarechtstraat,, congregatie,
Adres van meester Emile: rue de commerce 39 – Cayeux sur mer

‘k heb een kaartje ontvangen geteekend: van den bedroefden Jef. Geen ander nieuws – ’t is maandag gaan wij dezen avond naar Laconte’s? Deriese A. is naar Parijs
Beste groeten aan de familie en aan de vrienden – Baert A.

EEN WEVERIJ ALS KAZERNE.
In een weverij in den omtrek van Yperen zijn de weefgetouwen gedeeltelijk weggeruimd en zijn er primitieve bedden voor in de plaats gekomen.

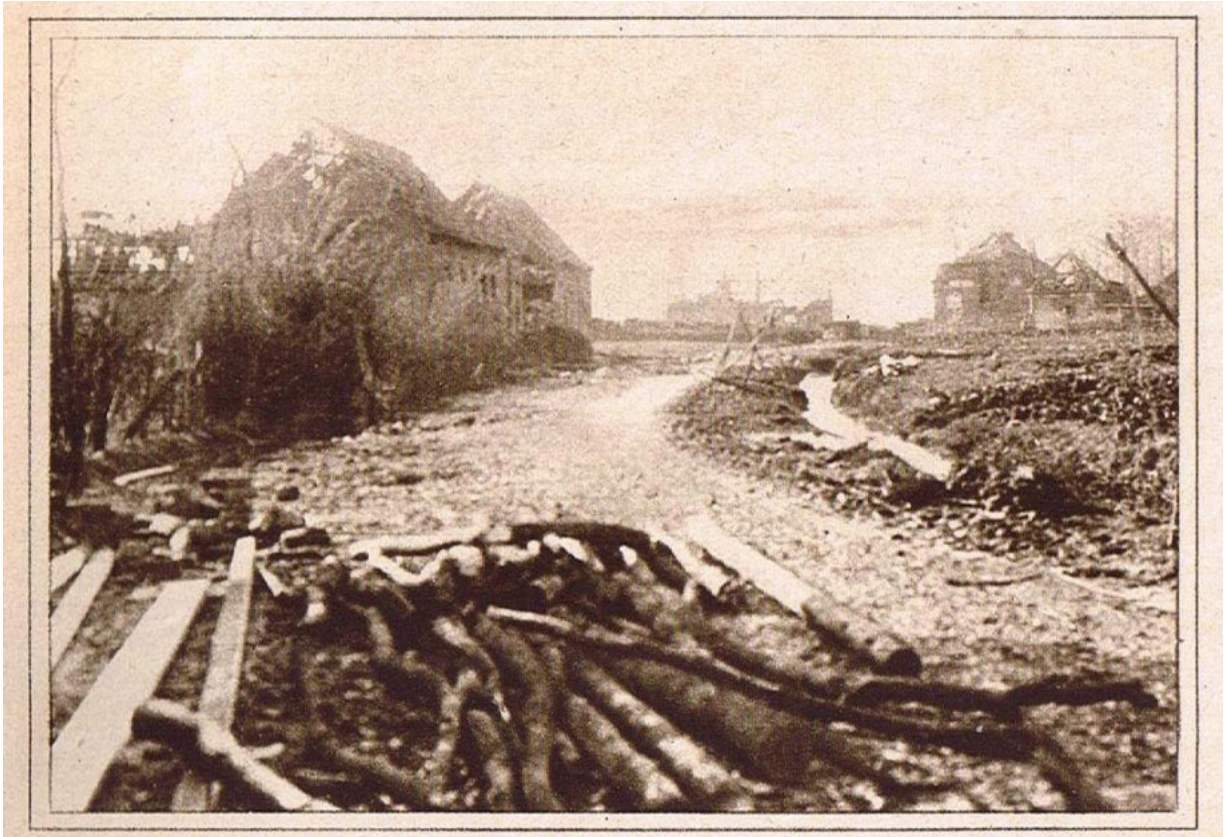

DE STRIJD OM YPEREN.
Dorp na dorp wordt in het nog onbezette stukje België verwoest. Hierboven een foto van het dorpje Zonnebeke, dat bij de laatste gevechten zooveel te lijden heeft gehad.

Het Burgerhospitaal verhuist naar Malasisse en naar het Couthof

Cadbury Lawrence schrijft dat er in de geschiedenis van het kasteel D'Hondt er in mei een nieuw hoofdstuk begon.
Na de bombardementen van april was er een grote toestroom van gewonde burgers die naar het ziekenhuis werden gebracht door de FAU met ambulances gestationeerd nabij een "dressing station" op de weg **Ieper – Vlamertinge**.
Men besloot om ernstige gevallen over te brengen naar het **"hospitaal l 'Océan"** in **De Panne**, anderen patiënten werden verdeeld tussen **Malassise** en **Hazebrouck** (later verplaatst in tenten en op een boot te Watten nabij St.-Omer).

Malassise ligt kort bij Sint-Omaars en zoals de commentaar bij deze foto stelde, werd hier een Belgisch hospitaal ingericht.

Het neo-classicistische kasteel 't Couthof werd gebouwd als zomerverblijf in 1763 door Jean François de Sales Mazeman. Het was vooral baron Jules Joseph Thimothee Mazeman, die in de 19de eeuw zijn stempel drukte op het domein.
Aan de achterzijde van het Couthof, langs de Canadaweg, was in de weide het "Elisabeth Hospitaal Couthove" ondergebracht.
Reeds in augustus 1914 had de toenmalige bewoner van kasteel Couthof, Baron Mazeman de Couthove, toelating gegeven om hier een hospitaal voor de Belgische militairen te laten inrichten.
Het Belgisch militair hospitaal kwam er op initiatief van burgemeester Van Merris.
De baron stelde zelfs zijn 2 auto's ter beschikking om de gewonden aan het station te Poperinge af te halen. Toen vanaf **april 1915** het Poperingse Onze-Lieve-Vrouw Gasthuis en het hospitaal gevestigd in het Kasteel D'Hondt (Château Elisabeth) niet langer veilig waren

door de bombardementen op de stad, werd beslist om het burgerhospitaal over te brengen naar 't Couthof.

Een reeks grote barakken werd gebouwd op de weide achter het kasteel. Het hospitaal bleef in gebruik van 21 mei 1915 tot 25 november 1918.
Vanaf 1917 was dit slechts enkele honderden meters verwijderd van het grote nieuwe spoor dat aangelegd werd van Hopoutre (een nieuwe halte tussen Remy Siding en De Leene) op de spoorweg Poperinge-Hazebrouck. De spoorlijn liep tussen de kastelen Couthof en De Lovie door en sloot bij Proven aan op de lijn Haringe-Boezinge. Ook deze annexe van het Elisabeth hospitaal in Poperinge werd bestuurd door de dames van "l'aide civile et militaire belge". Vandaar dat er ook Belgische militairen verpleegd werden, en dat het leger bijgevolg ook verplegers en brancardiers leverde. Eén van hen was de Provense onderwijzer **Emile Butaye**, die later volksvertegenwoordiger voor de Frontpartij zou worden. Van het hospitaal Couthof rest nu enkel één kleine barak in het bos langs de Canadaweg.

UNE FEMME HÉROÏQUE : LA "JOCONDE" DE L'YSER

SORTIE DE SA CAVE PENDANT QUE LES OBUS FONT TRÊVE, LA " JOCONDE " VERSE DU CAFÉ AUX SOLDATS

Elle s'appelle Mieke Debeuf, mais les soldats belges l'ont surnommée la "¡Joconde". Lorsque les premiers projectiles allemands mirent sa maison en péril, on voulut l'envoyer en arrière. Elle s'y refusa bravement. Depuis quarante-quatre ans elle habite là, et à soixante-six ans on ne change pas facilement ses habitudes. Elle vit terrée dans sa cave, sans crainte, et les soldats la nourrissent. En revanche, elle fait cuire leurs aliments et leur prépare du café. Les obus pleuvent dru sur sa maison mais pour rien au monde elle ne la quitterait.

Uit 'De Frontbeweging – De Vlaamse strijd aan de IJzer ' van Daniël Vanacker *leren we het volgende.*
In de loop van 1915 spraken de militaire rechters meer dan 8.000 veroordelingen uit. Voor de krijgsraad verschenen ook Vlaamse soldaten die tijdens de IJzerslag naar rechts gestapt waren omdat ze het bevel 'passez à gauche' niet begrepen hadden van hun proces snapten ze even weinig.
Student **Jeroom Leuridan** woonde zo'n zitting bij. Onthutst noteerde hij:
Ze stonden daar, die arme dutsen van Vlamingen, te luisteren naar de woorden die ze niet begrepen, naar die heren die in ongekende taal over hen spraken, over hun eer beslisten, over hun leven!

En er werd hen dan een brabbelwoord toegesnauwd dat hun zware straf vermeldde, de beslissing over eer of leven! 't Klink dan: 'Hebt que noc iets te segue?' Neen, de jongen had niets 'te seque', hij had toch niets verstaan.
In mei 1915 werden twee karabiniers ter dood veroordeeld en gefussilleerd wegens insubordinatie in het zicht van de vijand. Een socialistische soldaat meldde het Nederlandse tijdschrift De Tribune dat het aantal gevallen van rebellie toenam, ondanks het grote aantal executies. Dat was volgens hem vooral het geval in de gevaarlijke sectoren, zoals Diksmuide, waar opstandige soldaten van de 5de divisie officieren neergeschoten hadden. De 5de divisie telde diverse zelfmoorden. De soldaten verlangden vooral naar vrede, hun patriottisme en haat voor de Duitsers waren sterk verminderd, besloot deze rode militant. Stafchef Maximiliaan Wielemans signaleerde zijn minister dat deze brief blijkbaar authentiek was, maar dat men er beter niet op kon reageren. Of de gegevens juist waren, liet hij in het vage.
Steeds meer Belgische soldaten belandden in Franse gevangenissen. Daar waren ze niet alleen aan een brutaal regime onderworpen, maar leefden er ook in totale isolatie, ver van hun land, familie en kennissen, bewaakt door personeel dat alleen Frans sprak.
De sfeer werd radicaler.

EEN ZEPPELIN-RAID BOVEN ENGELAND:
Een van de meest pakkende momenten van de jongste Zeppelin-aanvallen op Engeland was de wedstrijd van een Duitsch luchtschip met een trein van de Great Eastern bij Bury St. Edmonds. Uit het luchtschip werden bommen naar den trein geworpen, die echter geen doel troffen. Onze teekenaar heeft het spannende voorval hierboven goed weergegeven.

29 mei 1915 – De Katholieke Illustratie

31 mei 1915 – Brievenboek Reninghelst

Meneer de offciier
Zoals gesteld in uw brief van de 23ste mei, heb ik de eer om u hierbij een factuur te sturen van **Polidore Deconinck,** vluchteling van Ieper, deze kan de originele requisitiebon niet afleveren. Hij verklaart dat hij hem heeft laten liggen in zijn huis dat waarschijnlijk volledig vernield is.

OORLOG EN VREDE.

Een eigenaardig contrast. Den boer, die bezig is met zijn vreedzamen arbeid, wordt door den bestuurder van een gepantserden automobiel inlichtingen gevraagd.

Marietje

H. Norda

Heur vader werkt op ’t land, daar bij de oorlogsgracht
Heur moeder stopt en naait en houdt daar t’huis de wacht.
’t Is tijd van voort te gaan Marie ! Ge weet tot waar:
Tot aan de tweede gracht, want verder is gevaar.
Komt er een schuifelaar, ge kijkt nen keer in ’t rond,
En valt hij wat te dicht, ge werpt u plat ten grond.
Het krijgt een kruiske en ’t neemt de lange wissen mand
Met sulfers, tabak en orangen van de wand.
Bij ’t leger is het kind, met blond gestreuveld haar
Van iedereen bemind, alsof het eigen waar,
En roept het bij zijn naam, en ja, wat wilt ge doen.
Alhier krijgt het een handje aldaar krijgt het een zoen.
Van oorlog weet het niet, en ’t vraagt hem dikwijls af
Wat dit gevaar mag zijn daar aan dit verste graf.
Een dag, dat ’t treurig was, ’t en had niet veel verkocht
Het vroeg waarom aldaar, het niet verkopen mocht.
‘Daar staan soldaten, kind, met wapens in hun hand;
’t zijn Duitsen, die de kinders mee doen naar hun land

’t zijn mensen, zei het want ze’n hen geen kleren aan
Lijk gij, en op hun rug ook zulk geen pak gelaan.’
‘Mijn kind, ’ t zijn wolven wreed met mensenkleren aan
Ze moorden kindren ook, ge moogt niet verder gaan.’
Ge hebt dan gelijk, deed ’t kind en ’t boog zijn kopke neer
Doen zij de kinders dood, dan zijn ’t geen mensen meer.

In ‘Le Miroir’ van de **30ste mei 1915** verschenen de onderstaande foto’s onder de titel: Par ordre de S.M. Guillame II – Le massacre des innocent’ – vrij vertaald als: **‘Op bevel van Willem II – De afslachting van de onschuldigen’.** *– P.J. Desegher*

Op de formele indicaties van de vervreemde crimineel die zich voordoet als het instrument van God, hebben de soldaten van de keizer een oorlogswerk verricht waardig aan degenen die hen commandeert. Men kan gerust stellen dat de zware artillerie, losbarstend op de open steden van het noorden, vooral ouderlingen, vrouwen en kinderen afgeslacht heeft. ziehier de getuigen. Onze **eerste foto** toont een klein meisje van Veurne, dat erg gekwetst is aan de benen en dat met auto getransporteerd wordt naar een ambulance.

De volgende foto’s tonen vijf kleine gewonden van het laatste bombardement op Ieper, waar tussen zich een baby van 6 weken zich bevindt.

De derde foto toont 4 kinderen waarvan één van minder dan een maand oud, gewond door een projectiel te Coxyde.

AU NORD D'YPRES. — *Le jour où, pour la première fois, les Allemands recoururent contre nous à l'emploi des gaz asphyxiants* [illegible] *parmi nos troupes un flottement momentané. Mais elles se ressaisirent. Et, sur cette route encombrée de malheureux Ypriens fuyant leur cité dévastée, on voit tirailleurs algériens et fantassins anglais se railler bâtivement pour la contre-attaque.*

De kordewagen – H. Norda

‘k zag in de duinen, langs de baan
Een ijdlen kordewagen staan.
Een meiske werd erop gezet
’t en sprak, ’t en roerde lid noch let…
Zijn hoofdeke was geheel in bloed
Daar slingerde een gebroken voet,
Doorreten was zijn kinderschoot
Men voert het weg, het knikt, ’t is dood.
Ik spreek ’t onnozel schaap nog aan:
Wat hebt gij lieve kind misdaan?
De wagen staat. ‘Ben overmand,
…. Een vlieger was’t … O! ’t Is een schand;
’t Is al maar eene wond!’ Hij zag
me op eens zo overtreurig aan,
En liet zijn wee van ’t herte gaan,
En snikkend zuchtte hij: ’t weegt lijk lood,
Ik voel het, ’t arme schaapke is dood!
En, dat al voor een enklen man;
Die keizer heeft geen herte dan
Maar ‘k vraag mij af, staat ook, wie weet
Voor hem geen kordewagen gereed.

ODILE DEFRAYE
Coureur cycliste.

EEN ZEER MERKWAARDIGE FOTO VAN DE BOMMEN, DIE DE ENGELSCHEN UIT HUNNE VLIEGTUIGEN WERPEN: *Een Engelsch vliegtuig, dat bij Ieperen gedwongen werd te landen en den Duitschers in handen viel, had nog twee bommen bij zich, welke hierboven zijn gekiekt en die, zooals men ziet, met vleugels en schroef van een zeer eigenaardig maaksel zijn.*

De Gentse vliegenier: Olieslagers

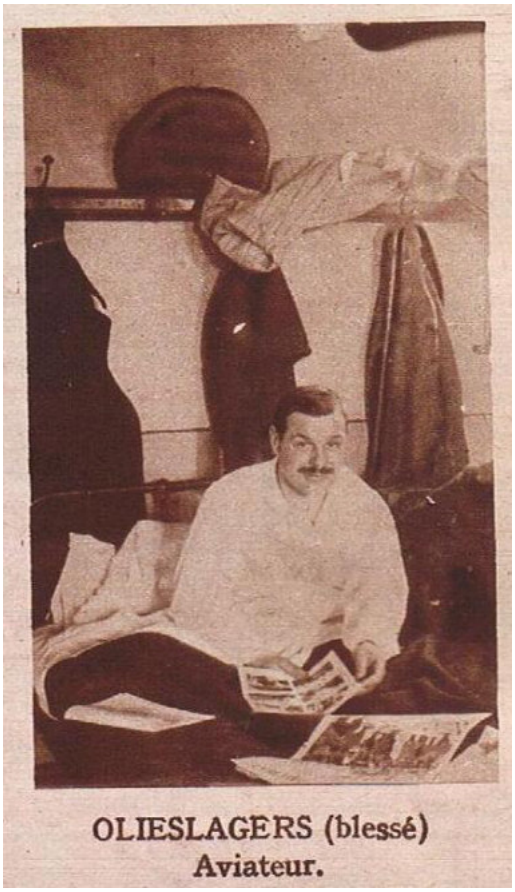

Fritz Francken
Mijn eerste wacht

Vijf, zes maanden heb ik me **te Fecamp** opgehouden. Het was er een lamme boel, althans voor een soldaat tweede klas. Er kwam geen einde aan het exerceren.

Het Belgische café te Fecamp.

Bovendien scherpte men er ons onze plichten duchtig in. Gelukkig hadden we na de diensturen meestal omgang met de gastvrije inwoners.

Ik verveelde me gauw. Toen ik vernam dat in april ’15 andermaal rekruten naar het veldleger zouden afreizen, repte ik me om deel uit te maken van het detachement. Ik verlangde naar nieuwe horizonten, avonturen. Zo vertrok ik dan op mijn beurt.
Twee dagen later stond ik mijn eerste wacht – op de brug te Adinkerke.
We werden gehuisvest in de stal van een brouwerij. Het was er hels donker. De foerier bezorgde ons ieder een bos stro. Hij wierp een vernietigende blik op een van de nieuwelingen omdat deze met zijn persoon verlegen was. Snibbig voegde de ijzervreter hem toe, dat het zijn bed was, maar, voor zijn part mocht hij het stro ook opeten, als hij daar trek in had!
Het rook er vies in die stal. Het zweet stond op de muren. Omzichtig zetten we ons neer tussen de smeerpoetsen die, als een bende ketellappers, over de vloer lagen verspreid. Het was een hele aanpak; de smousen betwistten ons hooghartig het beetje ruimte dat we poogden in te nemen, wensten ons naar de duivel. Gelukkig trad de foerier energiek op.
De aanvankelijke vijandig gezinde groepen zochten weldra kennismaking met elkaar. Waarom zouden we onderling geen goede broederschap houden? Voeren we voortaan niet in één schuitje? We haalden sigaretten en versnaperingen tevoorschijn en trakteerden de veteranen. Het ijs was gebroken, de vrede gesloten.
Lieve hemel, wat zagen die vechtjassen er verwilderd en ruig uit! Ze hadden allen een eigenaardige lucht bij zich. De sokken hingen hen op de hielen en hun broeken waren stijf van de modder: Ze geneerden zich niet om een boer of een wind te laten, ja, lachten er om als om een geestigheid. Bij de geringste aanleiding vloekten ze als ketters. Ze floten, zongen, krakeelden of stoeiden, rumoerig en rusteloos, wentelden zich schurkend op hun deken, knipten luizen, hokten samen om kaart te spelen, of luierden over de binnenplaats om. Enkelen maakten hun geweer schoon. Ze schenen er veel zorg aan te besteden, poetsten het, tot er geen spat meer opzat!
Het was een naar spektakel. In gedachten vroeg ik me af, of ik gaandeweg, op mijn beurt, aldus zou vervuilen tot barbaarsheid vervallen en andermaal de dans ontsprongen, me uitsluitend zou bekommeren over mijn maag en mijn darmen.

Opeens klonk de schal van een trompet. Het was etenstijd. Van alle kanten kwamen er soldaten opdagen. Ze bestormden de veldkeuken, opgesteld op het erf. Een koksmaat, die je met geen tang zou hebben aangevat, drong een ieder een bal gehakt op, zo hard als een kei; terwijl zijn handlanger, niet minder walgelijk van aanblik dan hij, de ratjetoe uitschepte, met een spaan als een kolenschop. Wie koffie verlangde begaf zich naar het fornuis. Onderaan was een kraan bevestigd; men draaide die open en er stroomde iets als spoelwater uit… ik verorberde mijn portie met lange tanden.
Zodra ze gegeten hadden, knapten de meeste soldaten zich gauw wat op en sneden er van door.

Ik ging op zoek naar oom Tist, een halfbroer van mijn vader. Naar hij me had geschreven, resideerde hij te Adinkerke.
Hij was brigadier bij de vestingartillerie geweest doch, na de aftocht van het Belgisch leger en de stabilisatie van het front, had men hem, gezien zijn leeftijd in het bataljon ‘des vieux paletots’ , voor pioniers werk opgenomen.
Ik ontdekte zijn adres spoedig. Op de keper beschouwd was Oom nu een soort van magazijnmeester. Hij had de gestalte van een grenadier en een grote knevel.
Hij maakte het goed. Tot dusver had Fien, zijn vrouw, geen teken van leven gegeven, vertelde hij. Het kon ook moeilijk anders: de doorgang aan de Hollandse grens was immers versperd!
Hij troostte zich met het idee dat de Pruisen aan het verhongeren waren.
Lang zouden die het dus wel niet kroppen!

Tist had een onderkomen gevonden bij een bakker, die hij 's nachts hielp als de oven werd gestookt en het deeg gekneed, zodat hij, buiten zijn soldij, een goed weekloon verdiende. Overdag sliep hij: er drong zelden een sterveling door in het pakhuis waarop hij het toezicht had. Van nature was Oom vredelievend. Een paar keren was er, per abuis een schrapnel ontploft boven Adinkerke. Tist sprak over dit incident alsof men hem persoonlijk had beledigd. In de grond was hij nogal bang uitgevallen. Op zijn eigen houtje had hij, in het pakhuis een kazemat gebouwd met balken, dwarsliggers en zakken cement. Hij toonde me zijn abri. Hij kon een oplawaai verdragen, verzekerde hij met trots.
Tist leidde een lekker leventje, ofschoon het oorlog was. Hij spaarde het geld op dat hij bij zijn bakker beurde. Als het hem lukte voldoend duiten bijeen te scharrelen, zette hij, na de oorlog, een schilderwinkel voor eigen rekening op, verklaarde hij. Hij was dan zelf baas en oordeelde hij, nuchter, een kleine baas en oordeelde hij, nuchter – een kleine baas is er altijd nog beter aan toe dan een grote knecht!
Het noodlot sloeg jammer zijn verwachtingen de bodem in want, hoe voorzichtig Tist gedurende gans de oorlog ook had gemanoeuvreerd, hij deed er in december 18 geen acht dagen over om, nog voor hij was afgezwaaid, te sterven in een lazaret aan de Spaanse griep….
Ik nam afscheid van Oom, belovend wanneer ik er kans toe zag, hem opnieuw te bezoeken. Hij had me hartelijk verwelkomd.
Zelfs had ik van hem twee pakjes tabak gekregen, iets wat een soldaat, in die tijd, dankbaar aanvaardde, ten zeerste waardeerde…

Het schemerde toen ik opnieuw in het kantonnement kwam aanwaaien. Het was juni, zacht weer, laat licht. Enkele zandkevers hielden zich op in de stal; anderen zaten of stonden buiten, neergehurkt of leunend tegen de muren van de gebouwen die op het erf uitkeken. De meesten rookten apatisch voor zich uit starend. Eén probeerde er de stemming in te brengen, door dansmelodieën te spelen op een harmonica. Weliswaar luisterde men naar de muzikant, doch geen van het gezelschap maakte aanstalten om een flikker te slaan.

Ik borg de tabak weg in mijn ransel en ging eveneens een luchtje scheppen. Ik zette me neer op de binnenplaats in mijn eentje. Het was een heerlijke avond. Van lieverlede vergrauwde de hemel. Er blonken sterren en de maan was als omlijst met een wazige gouden krans.
Ik zat daar ternauwernood vijf minuten te piekeren, als één van de rondslenterende soldaten op mij toetrad. Hij vlijde zich naast mij neer, gluurde me aan en zei, familiaar:
'Alweer een dag voorbij!'
Aan zijn accent herkende ik meteen zijn herkomst. Om zeker te zijn vroeg ik het hem. Ik had goed geraden: hij was inderdaad van Antwerpen, een stadsgenoot.
Hij was zowat de deken van het peloton. 'Père' noemden ze hem. Hij had de veertig al achter de rug. In augustus '14 had hij zich zelf een van de eersten, als oorlogsvrijwilliger aangediend. Hij had in de achterhoede getirailleerd tijdens de retraite en de slag van Nieuwpoort bijgewoond. Van beroep was hij zeeman. Als het hem luimde, mocht hij dadelijk naar de etappedienst overgegaan. De marsen schrikten hem niet af; hij was wel te been. Hij hield van variatie. Op zijn reizen ook had hij vele avonturen beleefd. Voortdurende had hij het gevaar getart. Hij gaf geen bliksem om het vooruitzicht dat hij op een goede dag, met een kogel in zijn verstand in de loopgraven kon liggen. Hij had kind, noch kraai.
Zo holde hij door. Snoefde hij, was hij oprecht?
In zijn stem klonk ernst. Ik lette nauwgezetter op hem. Hij was zo mager als een hout, had een kale kruin. Uit zijn pruimpje perste hij, kauwend, dunne straaltjes spuug die sissend voor hem, in het zand neerpletsten. Soms hoorde men de losbranding van een verwijderd kanon.

In de huidige door ons regiment te verdedigen gevechtszone, **Ramskapelle,** was het kalm. Velden en weiden, achter de dijk van de IJzer stonden blank. Nooit zouden de Duitsers het aandurven hier aan te vallen: het water reikte tot aan de heupen. Natuurlijk was er voor ons evenmin gelegenheid om iets tegen de vijand te ondernemen. Drie maanden geleden hadden de stakkerds van het tweede bataljon zulks nog aan de lijve ondervonden. Men had hen bevolen 'Ter Stille' een tot gruis geschoten pachthoeve, te veroveren.
Met de kous op de kop waren ze weergekeerd. Bij hopen had men de jongens neergemaaid. Ongeveer het ganse peloton van de derde compagnie had er moeten aan geloven. Menig lijk

lag nu te verrotten in de prikkeldraad van de Friese ruiters, waarmede de moffen het terrein omheen de in puin gestorte boerderij hadden omringd. Neen, het was raadzaam zich koest te houden.
Pere hield op met praten. Inmiddels was de speelman verdwenen. Bijwijlen laaide in het duister de vlam van een lucifer, maar de ene voor, de andere na, zochten de soldaten hun legerstede op. Ik ook kwam overeind. ‘Wel te rusten!’ zei ik tot Pere.
Op het moment dat ik de stal binnenschreed verscheen een van de sergeanten, een Waal. Hij riep me aan. Ik moest me aankleden, me omgorden met mijn ceintuur en hem gewapend vergezellen. Op het erf voegden zich een zevental andere soldaten bij ons. De in de kom van de gemeente geposteerde schildwachten werden afgelost.
‘Gare… à vous! Portez … armes! En avant… marche!’
Twee aan twee rukten we uit. De sergeant liep bezijden het piket. Aan de hand van een der achteraan lopende soldaten bengelde een brandende lantaren, met rood zwart aangeslagen glas.
Ik zou de brug over de vaart bewaken. Terwijl de kameraad, die ik verving met het wachtwoord gaf, presenteerde ik het geweer. Het consigne luidde: een oog in het zeil houden, om te verhinderen dat spionnen de brug opbliezen en niemand doorlaten na tien uur, tenzij men het wachtwoord kende.

ZELDZAME KIEKJES UIT DE BELGISCHE LOOPGRAVEN IN Z. W. België, VAN EEN BIJZONDEREN BRIEFWISSELAAR-SOLDAAT, DIE DAAR MEESTRIJDT: *I. Aan den Yser: op de uiterste voorposten, tusschen het water in: let op de periscoop. II. De soldaat-schoenlapper, achter de strijdlinie. III. Een Leuvensch student, strijdmakker van onzen correspondent, bij zijn medesoldaten nu „de man met den baard" geheeten. (Men ziet dezen ook op de eerste foto, aan den Yser.)*

De troep verzwond in de nacht. Er was geen levende ziel te bekennen in de omtrek. Met de voeten slepend, wandelde ik op en neer, in gepeinzen verzonken, de handen in de zakken, de riem van mijn geweer aan de schouder. Zo vlood de tijd. Na een poosje keek ik hoe laat het was, op mijn polshorloge. Over vijf minuten zou het tien uur slaan. Vergeefs wachtte ik. Had men de klok op de toren stilgelegd? In ieder geval sloeg de klepel niet aan.
Van nu af was oppassen de boodschap. Ik leunde tegen de borstwering van de brug en omklemde de loop van mijn geweer. In de verte flitste af en toe de bliksem van het geschut. Op de schichtige gloed volgde geregeld een rollend gegrom. De weerklank van het gedonder der batterijen. Andere malen werd de rand van het uitspansel opeens in een schel licht gezet: parachutefakkels die in de lucht bleven zweven tot hun voorraad aan brandstof was opgeteerd. De vaart glom in de maneschijn. Hier en daar bespeurde men een lichtspleet aan een afgeschermd raam. Van tijd tot tijd verscheurde de gil van een rangeerlocomotief, van een klakson mijn oren.
Er kwam iemand aanschrijden. Langzaam werkte de gedaante zich uit het donker los. Het was een militair, een boom van een kerel. Hij waggelde, lalde een liedje, stevende in de richting

van de brug. Toen ons nog enkele stappen van elkaar scheidden, pointeerde ik de punt van mijn bajonet op zijn borst en riep:
‘Halte là! Qui vive?
De andere liep onbeschroomd door, alsof ik lucht ware geweest. Had hij mijn waarschuwing niet gehoord?
‘Halte là! Qui vive? Herhaalde ik, de stem verheffend.
Aarzelend bleef de militair staan. Mijn kreet had hem blijkbaar verrast. Misschien monsterde hij me heimelijk in het duister?
Hij zweeg een zestal seconden en schold me daarop de huid vol, in het Frans.
‘Wat heb jij kapsones, stuk ongeluk!’ foeterde hij. ‘Je bent voorzeker net onder de rok van je moeder uitgekropen, wat! Jij snotjongen, wat heb ik met jouw grimassen te maken? Hou je fatsoen op! Ken jij de tamboer majoor van je regiment niet? Ik ben Salenbien, hoor je me! Zo is er maar één, asjeblief! Knoop dat in je oor: Salenbien, hoor je me! Meen je soms dat ik met de kippen op stok ga? Flikker op, of ik kieper je van de brug in het water, ha, ha!’
Het was een ware stortvloed van krachttermen. Hij stond nu pal voor me, de schreeuwlelijk. Ik rook zijn adem, hij stonk naar brandewijn.
Wat moest ik doen? Een Duitser was het in geen geval, die lomperd. Moest ik hem aan mijn bajonet spietsen, een kogel door de ribbenkast jagen, omdat hij het wachtwoord ignoreerde? Het ware al te dwaas geweest. Hij intimideerde me. Mocht ik echter mijn plicht als soldaat verzuimen? Riskeerde ik niet zelf voor mijn nalatigheid op te draaien? Ik stond in tweestrijd. Veel tijd om te verzinnen had ik niet: ik wou met niet belachelijk maken.
‘Allez y, ‘ zei ik in een plotse opwelling van wrevel.

Das Überschwemmungsgebiet zwischen Nieuport und Ypern. La région inondée entre Nieuport et Ypres. Het geïnundeerde land tusschen Nieuwpoort en Yperen. The flooded district between Nieuport and Ypres.

Uit de Kriegs Kurier – met dank aan Miel Desmyter

Ik liet het geweer zakken. Salenbien kwam tot bedaren. Wijdbeens met moeite zijn evenwicht bewarend, hield hij zich naast mij overeind. Hij klopte me op de schouder en sprak met hikkerige stem, op gemoedelijke toon:
‘Je bent een kranig soldaat, hoor! Je mag de eerste de beste niet doorlaten, men kan nooit weten. Maar ik ben hier thuis. Waar ben jij vandaan? Hoe zeg je, van Antwerpen? Prettige stad. Ik heb er twintig jaar gewoond. We lagen er in garnizoen. Herinner je je de kazerne aan

Ein englischer Motorfahrer auf aufgeweichten Wegen in Flandern.
Motocycliste anglais sur des chemins défoncés, en Flandre.
Een Engelsche motor-wielrijder op modderachtige wegen in Vlaanderen.

de Falconrei? Mochten we maar vlug naar Antwerpen weerkeren. Goed bier en plezant volk! In afwachting, jongen, zitten we in de stront. Tot hier, zei hij, met de hand voor de keel.
Salenbien geeuwde twee-, driemaal achtereen. En alsof hij pratend ineens tot het besef was gekomen dat hij vaak had, vervolgde hij zijn weg, met onvaste schreden, grommend.
Hij vervaardigde zich niet eens me te groeten. Totdat zijn statige silhouet in de nacht was vervaagd, hoorde ik hem grommen…

Nummer 155a **Doos Gazette** **juni 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Als men iets van mij begeert, ben ik tien pond grooten weerd

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 500 lezers
Lees ook de jaarboeken van Poperinghe op:

http://www.arch-poperinge.be/

Beste abonnee

Eerst even dit:

Ramp – O ramp!

Door een virus die in mijn computer gekropen is, ben ik heel wat adressen – naar schatting 150 - kwijt van mensen die deze Gazette in hun email-postbus kregen. Waarvoor mijn verontschuldigingen. Heb je vrienden die in dit geval zijn, breng hen op de hoogte en stuur hun adressen nog terug door.

Een reactie van Philip Woets :

Hallo Guido

Dank je wel voor Doos Gazette!
Het is dus in dat Elisabeth veldhospitaal, gelegen achter het kasteel Couthof (pagina 19 van jouw Gazette) in Proven dat de Hollebeekse Flavie Donche overleed.
Zie hieronder de vrucht van mijn bezoek aan het stadsarchief van Poperinge.

hartelijke groeten

Philip Woets

<u>Vrouwelijke burgerlijke oorlogsslachtoffers WO I (oorlogsgedenkteken Hollebeke)</u>

Donche Rachel (dochter van Charles Donche en Emma Vandermeersch)
° **14.10.1901 Hollebeke (volgens het gedachtenisprentje en de overgeschreven geboorteakte)**

† **16.03.1915 Poperinge in de woning van Camille Donche, Sectie E Sint Jans Haghebaarthoek ten acht ure 's avonds**
(burgerlijk slachtoffer WO I, naam staat gebeiteld in het oorlogsgedenkteken van Hollebeke)

Donche Flavie (dochter van Charles Donche en Emma Vandermeersch)
° **18.03.1896 Hollebeke volgens de originele en de overgeschreven geboorteakte –** datum 10.03.1896, vermeld op het gedachtenisprentje is dus verkeerd

† **28.05.1918 Proven in het veldhospitaal Elisabeth (Couthove) om zeven ure des morgens**

- begraven in Haringe 01.06.1918 (burgerlijk slachtoffer WO I, naam staat gebeiteld in het oorlogsgedenkteken van Hollebeke)
Donche Anna (dochter van Charles Donche en Emma Vandermeersch) ° **30.09.1899 volgens de originele geboorteakte en het gedachtenisprentje) –** verkeerdelijk wordt 13 september 1899 vermeld op de overgeschreven geboorteakte **† 29.05.1918 Poperinge in haar ouders verblijfplaats, Provensteenweg bij d' herberg "Couthove" om elf en half ure 's nachts** **(obus)** - begraven in Haringe 01.06.1918 (burgerlijk slachtoffer WO I, naam staat gebeiteld in het oorlogsgedenkteken van Hollebeke)
Vandermeersch Emma (echtgenote van Charles Donche) ° **13.12.1860 Brielen (volgens de originele geboorteakte) –** datum 13.07.1860, vermeld op het gedachtenisprentje is dus verkeerd **† 29.05.1918 Poperinge in hare verblijfplaats, Provensteenweg bij d' herberg "Couthove" om tien ure 's avonds** **(obus)** - begraven in Haringe 01.06.1918 (burgerlijk slachtoffer WO I, naam staat gebeiteld in het oorlogsgedenkteken van Hollebeke)

Poperinge onder vuur!

Momenteel ben ik verder aan het werken aan de erfgoedwandeling rond Jozef Simons, die heel wat geschreven over en in Poperinge gedurende de eerste Wereldoorlog.
We gaan op wandel inde wereld van Jozef Simons!
Lees hier onder en wacht niet om nu reeds in te schrijven!
Wees de slimste, wees de eerste!

Erfgoedwandeling

Poperinghe onder vuur!

Guido Vandermarliere, verteller

Deelnameprijs: 5 Euro – Duur: een drietal uren, breng dan ook je zeteltje mee!

Op zaterdag 18 juli 2015
en op zaterdag 25 juli 2015
om 13.30 u. start bij de toeristische dienst van Poperinge, op de Grote Markt,
een erfgoedwandeling met als thema **Jozef Simons en de Grote Oorlog te Poperinge.**
Jozef Simons is niet alleen de tekstdichter van 'Kempenland' of van 'Susa Nina' maar ook de schrijver van 'Verhalen van een Kanonnier' en van 'Eer Vlaanderen vergaat!', verhalen die hij grotendeels te Poperinge schreef. Hij verbleef gedurende de Groten Oorlog in de Lovie en na de oorlog in het schoolhuis van de Kouter.
We brengen dan ook gedurende deze wandeling verhalen van zijn hand, maar ook andere verhalen

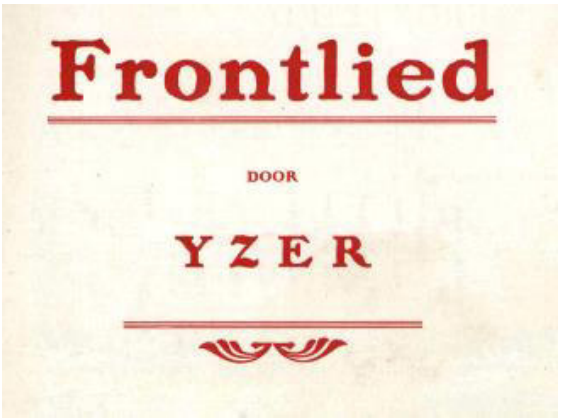

die voornamelijk in het voorjaar 1915 afspeelden te Poperinge.
Simons was de man achter het pseudoniem ‘Yzer’, componist en tekstdichter van het ‘Frontlied’ – het programmalied van de Frontbeweging in W.O. I.
Ik zal vertellen over Roland Garros, over het bombardement van Poperinge met de Lange Max, over de deken Vervaecke, het verhaal van Marc Noble, het verhaal van de oud-collegestudent Boontje en zijn nooddoop aan het front, enzovoort…
De verteller **Guido Vandermarliere** brengt naast de verhalen ook een aantal gedichten van Simons met daarnaast nog paar authentieke oorlogsliederen.

Zeg het voort! Zeg het voort! En wees op tijd! Schrijf nu reeds in via de Toeristische dienst van Poperinge of via een mailtje retour.

De New Military Cemetery werd in juni 1915 geopend. Deze begraafplaats bevat 677 Commonwealthgraven en 274 graven van een andere nationaliteit waaronder 271 Fransen. De begraafplaats werd door **Sir Reginald Blomfield** ontworpen. Bijzettingen (Commonwealth War Graves Commission) : Verenigd Koninkrijk : 597 Canada : 55 Australië : 20 Nieuw-Zeeland : 3 Andere Commonwealth : 2 Totaal Commonwealth : 677 Andere nationaliteiten : 274

Facing p 40 PARC ST. GEORGES, POPERINGHE. Photo 1919

Naast het 'New English cemetery' lag het park van de schutterij Sint-Joris waarin het FAU zijn 'ambulance' had zitten.

100 jaar geleden – Den Grooten Oorlog

1 juni 1915 – Baert A.

Stilte. Veel soldaten ter rust. 400 schoolkinderen trekken naar Frankrijk.

1 – juni 1915 – Brievenboek Reningelst

Aan de commandant van het groot kwartier generaal
*Het hopveld van de heer **Spillebout Theophile**, bestaande uit 34 staken, is gebruikt geworden in de verdedigingswerken op de 11de december 1914 en is tot heden niet vergoed geworden.*

2 juni 1915 – Baert A.

Kalm. Deze nacht wierp een vlieger bommen op Steenvoorde en Rousbrugge. Franse soldaten trekken op, wat we in lang niet meer gezien hebben, 't duurt gans de dag, ook nog Engelsen. Van 4 tot 6 uur zeer hevig geschut. We zien 10 vliegers samen naar de strijdlijn optrekken.

Brievenboek Reninghelst

Deze dag vertrekt er een brief voor Victor Delporte . Bij hem is er op de 21ste november 1914 700 kilogram stro en 1230 kilo hout weggenomen door de soldaten, wat nooit betaald is geweest.

Van Walleghem

Deze nacht heb ik weerom 't huis geslapen vermits de bommen ons 's nachts niet meer storen. Er komen nogal enige ouders om hun kinderen te doen inschrijven voor de schoolkolonies. Omtrent alle soldaten die hier toekomen zijn van 't leger van Lord Kitchener.
De toren van St-Jacobs en St-Pieters van Ieper vallen rond de noen. De soldaten plunderen maar effen op in Yper en zij stellen de geplunderde voorwerpen te koop aan de burgers. De pastoor van St-Pietes – E.H. Delaere – rijdt alle dagen in auto met een gendarme naar Yper om kostbaarheden en archieven te redden.
Deze namiddag ga ik naar Poperinghe om specien. De stad schijnt geheel dood, bijna niemand 't huis, toch is de stad nog maar weinig vermoord, omtrent 10 huizen zijn vernietigd en enige andere beschadigd.

3 juni 1915 – Baert A.

Alles kalm en stil.

Onderstaand artikel verscheen op 3 juni 1915 in **de Leeuwarder Courant** :
Van het westelijk Front: Aan een brief geschreven te Pervijse, ontlenen wij het volgende:
We zijn hier onderweg met een konvooi levensmiddelen. Buitengewone omstandigheden doen ons hier een paar uur verblijf houden. Ik zal van die kostbare tijd gebruik maken u een en ander te melden. Gij zult door de dagbladen wel op de hoogte gehouden worden van de verschrikkingen van deze oorlog maar ge kunt het u nooit te erg voorstellen.
Wat u ongelooflijke wreedheid voorkomt, is hier de naakte werkelijkheid.
De vergiftige gassen van de Duitsers overtreffen in dit opzicht alles. Wie daarmee kennis maakt, is verloren.
Nu vrezen we ze niet meer, want we zijn allen voorzien van een beschermende tampon **(tampon péservateur)** ter tijdelijke vervanging van de metalen maskers voor neus en mond, die ons spoedig verstrekt zullen worden. De overwinningen ten noorden van Atrecht doen ons

hier aan de Yzer ook goed. De vijand kan zich hier niet langer handhaven, als de geallieerden daar verder oprukken.
Wij kunnen bemerken, dat ze verzwakken en we hebben al tamelijk veel krijgsgevangenen gemaakt aan de rechteroever van het Yserkanaal. Hun machinegeweren zijn voor ons ook welkome buit. Ammunitie daarvoor is veel voorhanden.
Het heeft hier weer een paar dagen erg geregend; het verkeer langs de vernielde wegen is dan zeer lastig. De infanterie blijft in de loopgraven maar de artillerie werkt door. Het is soms een hels spektakel, vooral wanneer er gewerkt wordt met zwaar kaliber, kun je de pret wel op. Een mens went aan alles, zelfs aan hangen, nietwaar?
Maar ik zeg, dat niemand kan wennen aan de losbarstingen van het zwaarste geschut; als zo'n stuk wordt afgeschoten, krijg je een allermalste gewaarwording in je buik. Ik kan het je met geen woorden beschrijven. Zelfs 's nachts, als je in het stro ligt, voel je in de slaap het afschieten van die monsters.
Ja, ik zeg daar in het stro, maar dat is nog lang niet altijd het geval hoor! Waarin ik al niet geslapen heb? Naar waarheid is het, dat ik nu in vijf maanden tijds niet op een echt bed heb gelegen. Mocht mij dit geluk spoedig eens te beurt vallen! Maar neen, ik zou vrezen, dat men mij niet weer er uit zou krijgen en mijn koning heeft niets aan een slapende soldaat.
Hoe vreselijk en zwaar dit leven ook is, ik zou toch niet gaarne willen behoren tot die groepen van jonge Belgen, welke thans in het veroverde land rondlopen. Ze durven zich bijna niet meer op straat vertonen. Men zegt hun wel niets, neen, dat zou zeer onvoorzichtig zijn, maar een beweging met het hoofd is voldoende om de aandacht van de voorbijgangers op hen te vestigen; men begrijpt en zij begrijpen dit teken van afkeuring. Zij hebben nu al niet veel praat, maar als België weer België is, zullen ze bemerken, dat hun kans voor goed verkeken is.

3 juni 1915 – Brievenboek Reningelst

Aan de militaire onder intendant te Boulogne sur mer
Meneer de onder intendant, ik heb de eer, hierbij gevoegd, de verschillende requisitiebonnen over te zenden, afgeleverd door de Franse officieren, betreffende zaken door de inwoners van deze gemeente aan het Franse leger geleverd.

Aan de burgemeester van Belle
Meneer de burgemeester
Ik heb de eer U te bidden om in uw burgerlijk hospitaal van uw stad, **Vanhecke Corneille**, te laten opnemen. Hij werd geboren te Moorslede op de 15de juli 1902 en is hier verblijvend.
Hij is de zoon van Charles Louis en van Romanie Dejonckheere. Deze laatste zijn vluchtelingen verblijvend te Reningelst. Dit kind, dat zijn domicilie te Moorslede heeft, is erg gewond aan zijn hand als gevolg van een explosie van een cartouche die hij vastnam. De kwetsuur vraagt een urgente operatie. Gezien de ongelukkige omstandigheden waarin we ons bevinden, is het niet mogelijk om het kind in een Belgisch hospitaal te plaatsen.
De burgemeester

EEN TRAMWAGEN VAN DE BELGISCHE BUURTSPOORWEGEN BIJ IEPEREN ALS SOLDATENBIVAK: *Een levendig kiekje, dat voor zichzelf spreekt.*

En een Duitser met zijn accordeon.

Op de 3de juni 1915 overlijdt de Poperingenaar **Sergier Julien** te Caeskerke.

4 juni 1915 – Baert A.

Geen kanon. Poperinghe is een tijdje gerust gelaten en de inwoners beginnen te verstouten. In de stad slapen reeds soldaten.

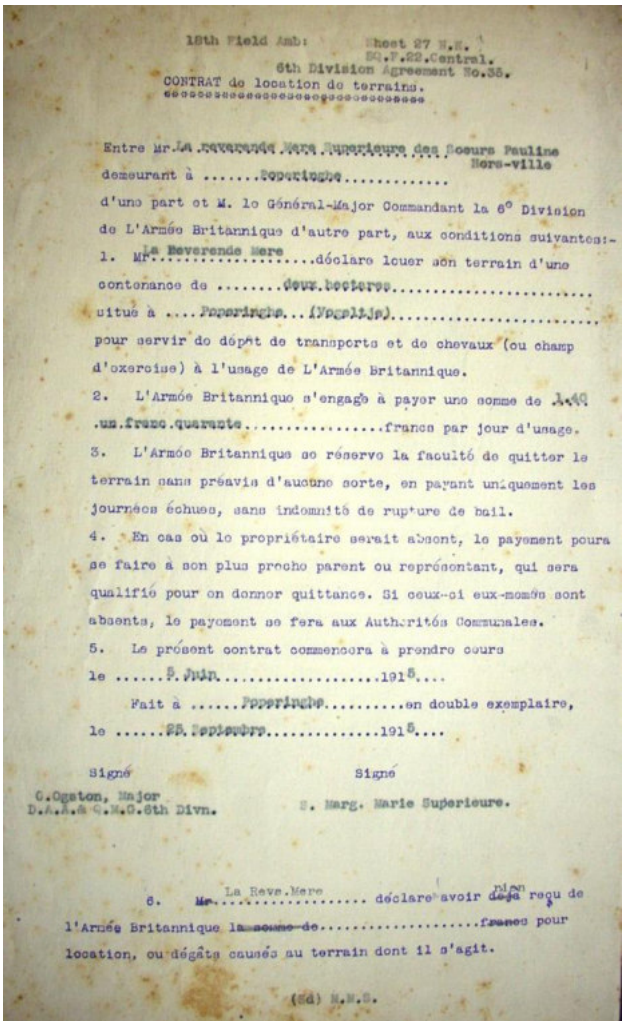

18th Field Amb: Sheet 27 N.E.
SQ.F.22.Central.
6th Division Agreement No.35.
CONTRAT de location de terrains.

Entre Mr. La reverende Mere Superieure des Soeurs Pauline Nors-ville
demeurant à .....Poperinghe.....
d'une part et M. le Général-Major Commandant la 6e Division de L'Armée Britannique d'autre part, aux conditions suivantes:-

1. Mr. La Reverende Mere .....déclare louer son terrain d'une contenance de .....deux hectares.....
situé à ....Poperinghe...(Vogeltje).....
pour servir de dépôt de transports et de chevaux (ou champ d'exercise) à l'usage de L'Armée Britannique.

2. L'Armée Britannique s'engage à payer une somme de 1.40 .un franc quarante.....francs par jour d'usage.

3. L'Armée Britannique se réserve la faculté de quitter le terrain sans préavis d'aucune sorte, en payant uniquement les journées échues, sans indemnité de rupture de bail.

4. En cas où le propriétaire serait absent, le payement poura se faire à son plus proche parent ou représentant, qui sera qualifié pour en donner quittance. Si ceux-ci eux-mêmes sont absents, le payement se fera aux Authorités Communales.

5. Le présent contrat commencera à prendre cours le .....5 Juin.....1915....

Fait à .....Poperinghe.....en double exemplaire, le .....25 Septembre.....1915....

Signé
C.Ogston, Major
D.A.A.& Q.M.G.6th Divn.

Signé
S. Marg. Marie Superieure.

6. Mr. La Reve.Mere ..... déclare avoir ~~déjà~~ rien reçu de l'Armée Britannique ~~la somme de~~.....~~francs~~ pour location, ou dégâts causés au terrain dont il s'agit.

(Sd) M.M.S.

5 juni 1915 – Baert A.

Er is alle dagen nog al veel beweging. Wij horen zeer weinig het kanon.

Het contract tussen de generaal majoor van de 5de divisie van het Britse leger maakt op de 25ste september een contract op met moeder overste van 't Vogeltje om twee hectaren grond van het klooster te mogen gebruiken. Het contract gaat eigenaardig genoeg in op de 5de juni 1915. De grond zal wel als kampement gebruikt geweest zijn. Vanaf juni begonnen de Britse troepen zich te installeren op het Poperings grondgebied.

Van Walleghem

Eindelijk is de brand van Yper gedaan. Hij heeft 12 dagen geduurd. Men laat aan verscheidene inwoners van Yper toe van onder begeleiding van een gendarme hun meubels te halen. Zo kunnen er sommige nog iets redden. Zeer kalm gans de dag.

Hieronder de markt te Poperinge.

5/6/1915

PENDANT L'ACTION, DANS LE SECTEUR D'YPRES

Dans leurs abris individuels, en première ligne, les « King's Liverpools » attendent, baïonnette au canon, l'attaque allemande.

BELGISCHE VLUCHTELINGEN.

Ik heb ze gezien die arme liên,
Van have en haard verstoken,
En onder den druk van 't ongeluk
Gebogen en gebroken.

Ze hadden hun stad, de Schelde-schat,
In allerijl verlaten
Voor 't bombardement en àl de ellend'
Van bommen en granaten.

Ze waren gepakt en zwaar gezakt,
De grooten en de kleinen;
Ze sperden het spoor en 't stormde aldoor
Uit eindelooze treinen.

Eén droef en bizar gewirrewar
Van menschen zonder zathen,
Van kinderen, ach! die 'k spelen zag
Op den arm van ons soldaten.

Ik heb ze gezien die arme liên
In dorpen als in steden,
En als hun gewaad had ook 't gelaat
Gesloofd en veel geleden.

Maar hier in het land, ons vaderland,
Ons Neêrland wordt gevonden
Gastvrijheid, hoezee! en 't felste wee
Gezalfd en zacht verbonden.

Ons landeke dee, te land, ter zee
Voor Duitschers, Franschen, Belgen
En Engelschen wat het kon en dat
Eert ons en onze telgen.

Ik heb ze gezien die arme liên,
Vernomen ook de bede
Van ons en van hen, van al die 'k ken,
„O Heer, herstel den vrede!"

Woerden. Fr. MARTIALIS VREESWIJK O. F. M.

De Katholieke Illustratie – 5 juni 1915

GÉNÉRAL JOFFRE. MARÉCHAL FRENCH. GÉNÉRAL WILSON

5/6/1915

UNE ENTREVUE DU MARÉCHAL FRENCH ET DU GÉNÉRAL JOFFRE

Au cours de l'offensive simultanée des Anglais, à Festubert et la Bassée, et de nos troupes, dans le secteur de Lorette, le général Joffre est allé passer en revue, aux côtés du maréchal French, et féliciter la 7e division britannique.

Phot. S. d'A. — Droits réservés. — Voir les autres photographies, pages 574 et 575.

6 juni 1915 – Baert A.

Heden nacht soms zeer hevig geschut . Nog veel beweging. Bijzonders; Hindous met muilezels met kleine kanons. In Woesten worden verscheidene burgers door obussen gedood. Ook geschut op Oostvleteren.

Brievenboek Reningelst

Meneer de commissaris

Ik heb de eer U hierbij uitbetalingsstaten voor de vluchtelingen over te zenden voor de periode van de 30ste april tot de 7de mei. Ik wil er uw aandacht op vestigen dat het getal

vluchtelingen gestegen is. Een groot getal inwoners van Ieper, Dikkebusch, Vlameringhe, Kemmel en zelfs Poperinghe zijn sedert 20 april, als vluchteling in onze gemeente ingeschreven om aan de bombardementen op deze plaatsen te ontsnappen. De vergoedingen zijn dan ook opgelopen tot de som van 8.078 frank.

7 juni 1915 – Baert A.

Deze nacht enige obussen op de Ouderdom. ’t Is stikkend heet. Grote beweging. Het kanon vermeerdert en is ’s avonds zeer hevig. Het uurwerk van O.L.Vrouwekerk wordt in gang gesteken.

Delaere C.- Delaere was pastoor van de Sint Pietersparochie te Ieper.

De wijn van de pastoor

’s Anderendaags trekken wij op – *naar Ieper* - van ’s morgens vroeg en blijven tot ’s avonds. De Belgische werkers hebben tien kisten wijn ontgraven in mijn hof. Eenentwintig, waaronder de onderofficier, waren dronken. Geen straf wil ik vragen noch klacht indienen: ’t zijn getrouwde mannen en de families zouden er door lijden. Wij dekken wat beter mijn wijn en werken lijk leeuwen om de piano à queue van mijnheer de deken, een loodzware tryptique van ’t hospitaal en andere kostbaarheden te laden. De autocamion voerde alles naar Poperinghe en moest ’s avonds ons komen afhalen. Doch hij kwam niet af en wij zetten aan om te voet naar Poperinghe te gaan.
Buiten de stad werden we opgenomen door een peerdewagen die een vracht staken vervoerde voor de loopgrachten. Hevig geklotst stapten wij af te Vlamertinghe, waar wij van **de Friends** een ambulance kregen. Wij reden onze camion voorbij die in volle vaart ons ging opzoeken naar Yper en ons niet bemerkte. Wij moesten ons karre keren en zelf een camion opzoeken die ronddwaalde in de stad, op zoek naar ons.

DE GEESTELIJKE IN DE LOOPGRAVEN.
Overal zoekt de geestelijke de soldaten op, zelfs in de voorste loopgraven. Vooraan op de foto ziet men een Belgisch soldaat een stil oogenblik benutten om even uit te rusten.

7 juni 1915 – De ware geschiedenis van onze vlucht – Joseph Defrancq

Dagelijks hoorden wij over onze hoofden de obussen schuifelen die op Poperinge terecht kwamen en somtijds bombardeerden de Duitsers de steenoven van Mr. Feys op 5 minuten van ons huis af.

Op de avond van **de 7de juni** waren wij buiten gezeten toen de steenoven opnieuw het mikpunt was van de bombardementen. Een 15-tal obussen waren reeds ontploft. Wij dachten, zoals naar gewoonte, dat de vlaag reeds over was. Elisa was met de kinderen naar boven en bleef tot ze sliepen en rustig waren. Daar er Engelse soldaten in onze kamer waren beneden moesten wij thans boven slapen.

Opeens hoorden wij een zware obus boven ons hoofd zoeven… Hij viel achter het huis waar wij verbleven en ontplofte met zulk geweld dat al de ruiten van het huis werden ingeslagen. Een tweede obus viel vlak voor ons huis en een derde langs de gevel. De tweede ontplofte gelukkig niet, anders waren we allen zeker dood geweest. Wij sprongen allen verschrikt naar binnen.

Onder een hagel van granaatstukken, steengruis en aarde. Wij stonden er allen bleek als de dood en verstomd niet wetend wat aan te vangen. Elisa kwam met de kinderen naar beneden gestormd. Wij legden ons allen uitgestrekt op de grond en bleven zo een half uur liggen. Toen waren wij wat bekomen van de schrik.

Iedereen vluchtte weg uit het huis. Wij wisten niet waar naartoe en besloten dan toch maar te blijven voor deze nacht, vast besloten 's anderendaags naar Frankrijk te gaan. Er vielen daar geen bommen meer en het leven is toch het laatste.

Raoul Snoeck – Sint-Idesbald

Een merkwaardig avontuur overkomt me. Zopas heb ik vernomen dat boven Gent een zeppelin werd neergehaald door de Engelse piloot Warneford. Op terugtocht van zijn raid had

hij motorproblemen en moest hij hier een noodlanding maken. Daar ik als enige van de compagnie Engels begrijp, word ik aangeduid als tolk. De man vertelde me het volgende:

Vannacht vertrokken we met drie piloten op verkenningstocht boven het bezette België om een loods voor zeppelins te vernietigen. 's Morgens om halfdrie vliegen we in de omgeving van Brussel en weldra merken we in Evere de loods waarin zich een zeppelin zou moeten bevinden. Nadat we er ons van overtuigd hadden dat onze komst onopgemerkt was gebleven, besloten mijn collega's de loods op te blazen, terwijl ik mijn erkenningsvlucht voortzette. Toen tegen drie uur de ochtendschemering aanbrak, meende ik in de verte het silhouet van een zeppelin te ontwaren, die richting Gent vloog. Ik haastte me erheen, terwijl ik hoogte koos om er te kunnen boven vliegen. Ik slaagde er in me aan zijn blik te onttrekken en bevond me weldra een dertigtal meters boven het toestel. De zeppelin (één van de grootste die ik ooit had gezien daalde meer en meer

terwijl hij Gent naderde. Ik buitte de situatie in mijn voordeel uit en gooide zes bommen. De zesde veroorzaakte een formidabele explosie.
De luchtverplaatsing was zo hevig dat mijn tweedekker volledig omkeerde en ik onvrijwillig een looping uitvoerde. Gelukkig kon ik mijn toestel weer onder controle krijgen. Toch moest ik een noodlanding maken. De bom die ik op de zeppelin had gegooid was raak: ik zag het luchtschip verteerd worden door een gele vlammenzee. De brand duurde geruime tijd en ik geloof dat alle inzittenden verkoold werden. Mijn eerste reservoir was doorboord door Duitse kogels en ik goot de brandstof over in het tweede. Ik stond daar zo'n vijfendertig minuten aan de grond. Onder een kogelregen van toesnellende vijanden steeg ik weer op. Ik ben er heelhuids vanaf gekomen.
Ik heb de jonge piloot hartelijk gefeliciteerd met zijn heldendaad.

Reginald Alexander John Warneford (° Darjeeling op 15 oktober 1891 – Cillacoublay 17 juni 1915) – de man die dit verhaal vertelde - was de zoon van Reginald en Alexandra Campbell.
Hij had zijn opleiding in Hendon, Upavon en Salisbury. Hij ontving zijn vliegbrevet op de 15de maart 1915.
Zijn raid op Gent gebeurde op de 7de juni 1915, met moeite 3 maanden later.
Eén van zijn superieuren had de volgende commentaar bij zijn overmoed: "Deze kerel zal grootse dingen doen of zichzelf ombrengen". Door zijn roekeloos en ongedisciplineerd gedrag werd hij ***Wild Hawk*** genoemd. Toch werd hem de kans geboden zich te bewijzen en werd hij als piloot aangesteld.
Aanvankelijk werd hij toegevoegd aan de 2e Wing in Kent , maar al vrij snel, op 7 mei 1915, kon hij aan de slag als piloot bij de 1e Wing van de *Royal Naval Air Service* te Veurne. Hij kwam in actie tegen Duitse troepen, artillerie en vliegtuigen. Hij kreeg toelating om, eens in de lucht, zijn eigen doelwitten te kiezen.
Op 7 juni 1915 vloog Warneford boven Gent aan boord van een Morane-Daulnier en vernietigde het Duitse luchtschip L737. Dit had het bevel om Londen te gaan bombarderren.

Virginie Loveling beschreef deze raid op Gent van uit haar oogpunt:
Zaterdag 12 juni 1915 Gisteren om 5 uur kwam mijn nicht Alice mij halen. In open rijtuig reden wij naar St. Amandsberg om de wapenfeiten van den neergeschoten zeppelin te zien. Ruiten zijn gebroken in de kerk. Aan den overkant der straat wordt aan een der kloostergevels metselwerk verricht.

"Ginder in die kamer," zegt en wijst ons iemand, "vlogen twee brandende soldatengestalten van omhoog binnen, aldoor het dak en 't plafond, in de cel eener nonne. Verschrikt sprong ze uit haar ledikant. De vlammen staken ook hare klederen aan en verkoold werden alle drie aangetroffen."
Wij rijden een paar straten om en houden stil aan een grote poort. Daar woont een rijke huisschilder.
Van bij het treden in een ruimen tuin met een uitgestrekt grasplein treft ons de aanblik: een grote hoge rozenstruik staat links, helemaal tot brons verschroeid, met al de bladeren en de knoppen er nog aan. Enkele bloemen bloeien nog in 't midden. Ze kunnen er niet toe besluiten om ook ten onder te gaan in 't algemeen verval van de moederplant. De gewassen aan den ingang van den eigendom staan evenzo verzengd: een moerbezieboom, abrikoosbomen en kriekelaren, zijn met laaiende benzine overgoten geweest, bruin geroosterd als het lover...
Dit behoud van het lover op verbrande kruinen treft mij voor de tweede maal. In Australië zag ik kilometers ver in een oerwoud, met lagen bomengroei, de overblijfsel van een brand: het geleek op ene, ononderbroken verlichting van gouden, sprenkelende blaren beschenen door de

zon. Alle takken, alle twijgjes hadden onverminderd — zelve zwart verkoold — hun tooi behouden, behalve hetgeen de wind er van op den grond had gestrooid, dat aldaar ook glom en glinsterde als een vloerkleed van goud. [in 1899 maakte Loveling een reis naar Australië, waarover ze een aantal ‘stoombootindrukken’ publiceerde].

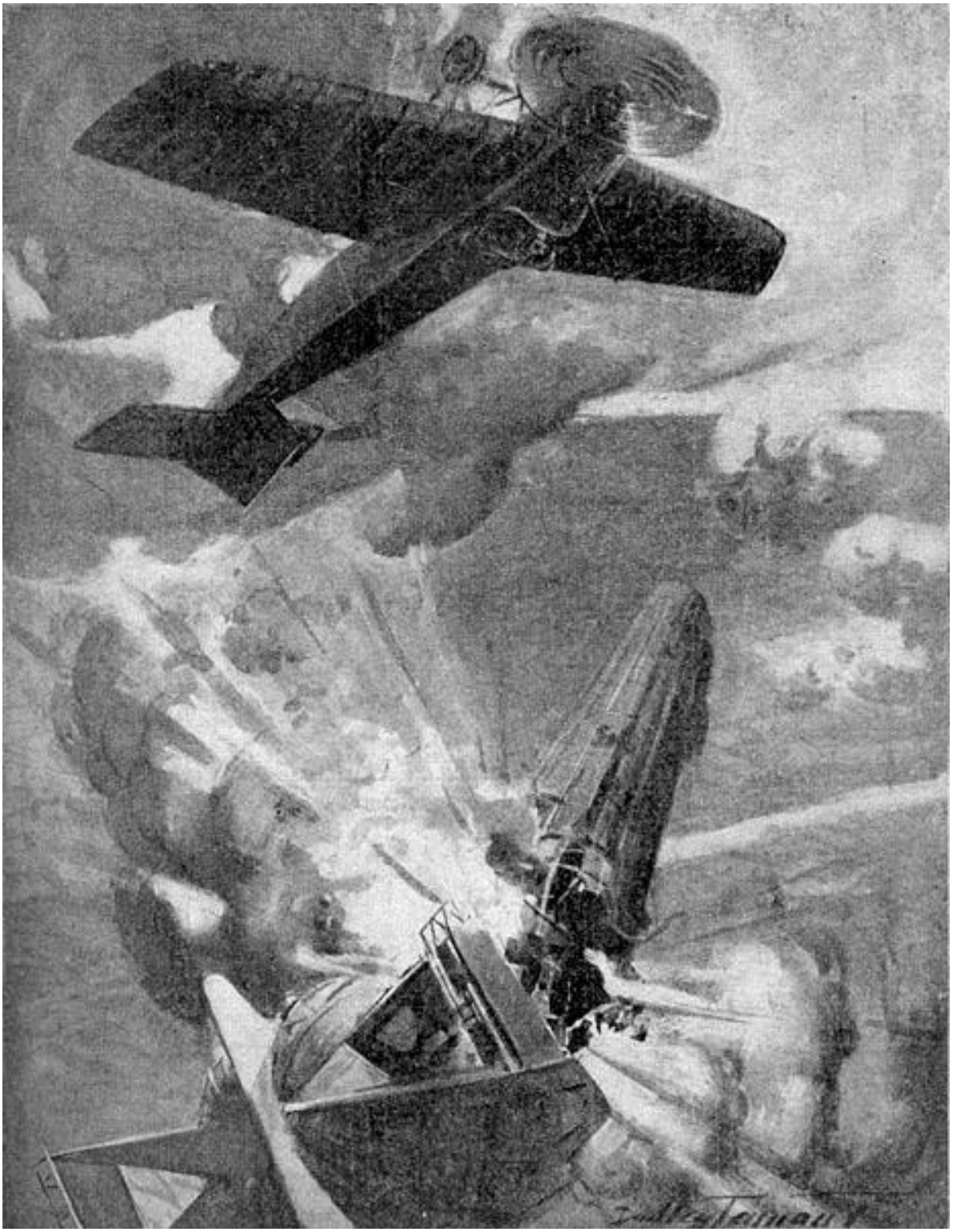

In het werkhuis toont de eigenaar ronde gaten in het gewelf en wijst aan, hoe de vloeistof langs de wanden en de deuren gelopen, en strepen heeft naliet en het schilderwerk afvrat. Langs het slingerpad zijn op het grasplein diepe putten van neergestorte bommen.

Een vijftigjarige dame treedt ons te gemoet, leidt ons in het woonhuis.
Nog gansch onder den indruk der ontsteltenis spreekt zij ononderbroken, zenuwachtig opgewekt. Ze leidt ons naar boven op hare slaapkamer.
"Kijk omhoog, ziet dat groot gat in het plafond. Hier stond ik aan 't open venster. Wij hadden den zeppelin gehoord, uit den slaap opgewekt. Het was 2.10. Mijn man zei: "Ik heb hem zien aankomen, ik moet hem zien vertrekken." Hij is daarop buitengegaan. Ik stond hier, juist hier," herhaalt ze volmondig." "Ik hoorde niets meer, doch in eens kraakte en bonkte het boven mijn hoofd zoo vervaarlijk, alsof heel het dak instortte en achter mij viel een gloed uitgietende, vlammende ketel op den bodem. Hoe ik vluchtte, de trap af het huis uit!"
De verschrikking staat nog in haar ogen en haar lippen trillen.
"De benzine vloeide laaiend nevens mij op en langs het tuinpad de riool in."
Nu leidt ze ons weder naar 't gelijkvloers in de woonkamer met zetels en rieten stoelen. Op de tafel, onder een grijs tapijt liggen boeken, staan er schrijfbenodigdheden. Gaten zijn in 't gewelf. Maar dat merkt ge slechts later.
Gans vooraan geschoven prijkt op een schildersezel de levensgrote fotografie van een heel flinken soldaat en van onderen, daar tegenaan geplakt, het fotografietje van een heel dik, klein kind in zijn hemdje. Twee datums zijn er op aangegeven.
"Mijn zoon, mijn enige," zegt ze.
Niemand weet iets te antwoorden, onder de macht van het tragische in dezen oorlogstijd...
Eindelijk vraagt een onzer: "Nieuws van hem?"
"Ja, sedert 24 mei ll. Nog gezond."
"Hoe oud?"
"Juist gisteren drie en twintig geworden," en met haren arm wijst ze de wanden aan.
Alle zijn bedekt met kooltekeningen: de Venus van Milo, mannenkoppen, rompen van Hercules en van andere beroemde beelden uit de oudheid...
"Mooi," merken wij op met overtuiging.
"Derde prijs van de Academie," bericht ze, "Wat had hij ijver voor zijn kunst. In 't begin bezat hij geen vertrouwen in zich zelf. Zijn vader zei: "Laat hem maar rijtuigschilder worden," maar ik, ik wakkerde hem aan en nu was hij zeker, dat er iets in hem stak. Ik moest hem niet meer opwekken. Hij leefde slechts nog voor zijn studie," en moederfierheid, gepaard aan eindeloos wee, ligt in haar toon en spreekt uit haar weifelende blik.
Vandaar naar 't groot Begijnhof nu.
Dit is als een dorp op zichzelf.
Als de Begijnen — in onenigheid met het Armbestuur van Gent over het nieuw bepalen der huurprijzen — in de jaren 1870 — de stad zouden verlaten, liet de hertog van Aremberg op 't grondgebied van St. Amandsberg een nieuw begijnhof bouwen. Met pak en zak vertrokken al de begijnen, behalve ene, die hare woonplaats niet wilde opgeven. Dat begijnhof brengt een grote som als pachtgelden aan den hertog op.
Onderweg, dichtbij 't Stadhuis en de kerk, stappen wij nog eens af en betreden de herberg met name St. Amand. De gelagkamer zit en staat vol nieuwsgierigen, rokende, drinkende en ronkend pratend ondereen.
De waard leidt ons in wat de keuken was. Daar is de Duitser door het dak, de zoldering en een balk neergeploft. Het gemaakt gat is reeds hersteld, nieuw bezet maar nog nat. In zijn val heeft de vlieger een fiets medegesleept, die ergens boven aan een spijker hing, en naast de schoorsteenplaats ligt het overblijfsel van dien fiets: een hoop verstrikt, verwrongen en dooreen getakeld ijzer, flarden van gom, een toe gestampte voettrede, een wiel, niets meer dan een wanstaltige eivorm met gekreukte en gebroken spaken. De medegevallen balk staat in twee stukken tegen den muur aangeleund. Hij is wel wat vermolmd, doch de slag van dat vallend mensenlichaam moet toch onbegrijpelijk krachtig zijn geweest om een dergelijk bint als een solferpriem door te knakken. Op den cementvloer, waardoor een bom een kuil heeft

gemaakt, lag het lijk, vertelt de waard, met het aangezicht tegen den grond. Een voorarm ontbrak, alsook een been tot aan de kuit. Het ander been was verkoold; de schedel was gekloven en de hersens overal op het behangpapier — voor ons nog zichtbaar — gespat in bruinachtige bloedvlekken en vaalkleurige kwabbeltjes, waartussen gestolde, rode, wormachtige adertjes liepen.
De wand voelde ruw er door aan, zeiden mede toeschouwers, die den griezelige moed hadden er met de vingers over te wrijven. De dode had zwart, heel zwart krulhaar. Op zijn schouder was nog de smalle officierskwast in goud borduur...
Het groot Begijnhof, dat tijdens zijn ontstaan schreeuwerig nieuw en klagelijk nageaapt voorkwam, heeft zich gehaast om de sporen van tijdverloop op zijn muren aan te brengen. Thans heeft het reeds iets ouderwets verkregen met de vervaalde groen-bruinroode kleur van baksteen, zijn eigenaardige trapgeveltjes; zijn omheinende, met overhoekse tegels gedekte scheidsmuurkens, zijn grote, even bronsbruine kerk in 't midden van een uitgestrekt grasplein, waarvan het weelderig, groen fluweel een blijde verschijning vormt in dien kolossale tuil van sombere gebouwen. Het dak van een der huizen schijnt van verre nog in aanbouw met zijn onbeschadigd geraamte van latwerk, juist gereed ter dekking, zoudt ge wanen. Maar van dichtbij biedt de verwoesting een hartontroerend schouwspel aan; het huis draagt den naam "Maria geboorte."

L'AVIATEUR WARNEFORD, QUI ABATTIT UN ZEPPELIN
Le sous-lieutenant anglais qui, le premier, abattit officiellement un zeppelin à Gand, a reçu la Victoria cross et la Légion d'honneur.

Het poortje van het tuinmuurtje staat open, een onbeschadigd lievevrouwenbeeldje pronkt boven den ingang en, daarbinnen, wat het tuiltje was, liggen al de pannen in gruis. De ruiten van de woning, wat dieper staande, zijn gesprongen en hebben ook hun scherven op ongelijke hopen rondgestrooid.
Ook de deur staat open. "Gevaarlijk binnen te treden," is er op een plakkaatje geschreven.
Maar dat schrikt niet af: wij stappen door de gang over het harig neer gebrokkeld bezetsel en de stenen in het achtertuintje; daar ook liggen tassen gruis en pannenscherven; het dak zelf is bijna geheel weg, enkel hangen nog striemen van het houtwerk als halmen van stroschoven en, nog zonderlinger, vermoedelijk resten van pannenlatten, zoo fijn uitgerafeld als haarlokken.
Een oud begijntje, met een grote stok in de hand, geeft ons bescheid: "Ginder in die kamer sliep het kind. Het was pas uit Brugge aangekomen ten einde hier voor alle onheilen gespaard te blijven. Het was negen jaar oud."
"Op den slag dood?"
"In zijn bed getroffen, ja, maar niet seffens dood, Het heeft nog drie kwartiers geleefd."
Het begijntje heeft niets meer in den mond dan van weerskanten een langen, gelen tand, waar vanachter de tong bij 't spreken onzeker uitkomt en verdwijnt. Het is schier onmogelijk ze te

verstaan. Daarbij schudt ze met het hoofd als na een zenuwaanval.
"Peis ne keer op 't ander begijntje, dat hier mee mij woonde. Het lag met een gebroken bil neergepletst op de trap, terwijl het vluchtte..."
En in 't midden van het verhaal werpt ze een schreeuw uit en strompelt over de puinhopen heen naar het kippenhok op den achterkant, waarvan de deur is opengegaan en de hennen uitgelopen zijn.
Met geweld deelt ze langs alle kanten, als een krachtig jong mens, stokslagen uit aan het verkeerd lopend en kakelend pluimgedierte, met haren stok ook de binnenrennende kippen onbarmhartig afranselend en lamenteerende:
"Dat hels gespuis, dat altijd uitbreekt. sedert dat die deur uit haar hengsels is geraakt."
"Ne geruste mens en is maar gerust, zolang de ongeruste wil... iemand al dat last aandoen!..."
En weder treft het kleinmenselijke in al het onmeetbaar grote van wereldoorlogswee!
Overal, boven en beneden zijn holten in de zoldering, in den plankenvloer van bommen of schrapnells.
Een buurmeisje — een wereldlijke — met een open porte-monnaie in de hand, die ons uitnodigend toegestoken wordt, vertelt dat stukken van ledematen in de goten lagen en aan de boomtakken hingen, met grijze lappen van soldatenkleren; dat een mansgestalte tegen den ingang der kerk rechtstond en... 't zij dat hij wilde voortgaan of reeds dood was — het evenwicht verloor en ineens neertuimelde.
Wij rijden heen.
Uit de open kerkdeur galmt melodieus en vreedzaam kerkgezang en orgeltoon. En daarbinnen in 't vluchtig schijnsel van 't voorbijhollen duiken vele, vele witte hoofddoeken van neergeknielde begijntjes uit de halve schemering op.
Zes lijkwagens zijn met de overblijfsels der verongelukten naar 't kerkhof der Brugse Poort vervoerd.
Het kleine meisje, dat in geen ongewijde grond, volgens zijn godsdienst liggen mag, rust op het heuvelachtig dodenveld van Sint Amandsberg

365 PANORAMA
GEÏLLUSTREERD OORLOGSNIEUWS
HET ROODE-KRUIS INTERNATIONAAL.
Een Duitsch soldaat, die door de Belgen gevangen is genomen, heeft een schotwond aan zijn hand en wordt nu door een Belgischen Roode-Kruisdokter verbonden.
EEN GEVAARLIJK, MAAR SCHOON WERK.
Twee Belgische Roode-Kruisdokters, die uit hun loopgraaf zijn gekropen om een gewonden soldaat hulp te verleenen en hem achter de linie te brengen. Zij durven zich niet oprichten, uit vrees door het vijandelijk lood getroffen te worden.

Brievenboek Reningelst

De aarde is een ballingschap, het leven een doortocht, de Hemel ons Vaderland. *H. Franc.*

✠

Bid voor de ziel

van

EUGENIA - SOPHIA SOHIER

weduwe van

FRANCISCUS BOIDIN

Geboren te Poperinghe den 25 Januari 1813 en aldaar, versterkt door de HH. Sakramenten der stervenden, overleden den 7 Juni 1915, in den ouderdom van 102 jaar en half.

Gij zegt, o Heer: " Keer tot stof terug, gij menschenkind; „ want duizend jaren zijn, in uwe oogen, gelijk den dag van gisteren die voorbijgaat, gelijk een enkele nachtwaak. De jaren vervliegen gelijk een droom; gelijk de bloem van 't veld die 's morgens opengaat en bloeit en 's avonds reeds ligt verslensd en verdroogd. *Ps. 90, 3, 6.*

Wij bereiken zeventig, de allersterksten tachtig jaren; 't overige is moeilijkheid en ellende. Wij gaan rap voorbij en verdwijnen van het tooneel dezer aarde. *Ps. 90, 10, 11.*

Wat is toch 's menschen leven? Een damp die voorbijkomt en welhaast verdwijnt. Daarom weest altijd bereid. *H. Anselm.*

Beminde Kinderen en Kleinkinderen, voor mij ook is het leven, hoe lang het u ook moge schijnen, voorbijgegaan als eene rook, als een bliksem die door de wolken flikkert, als het water in een bergstroom. Bedriegt u niet en laat u niet misleiden: Dient uwen Heer en God alle de dagen van uw leven opdat gij moget welvaren in uw uiterste.

Zoet Heri van Maria, wees mijne toevlucht!

300 d. afl.

Druk. Danneels-Taillieu, Poperinghe.

Op deze dag vertrekt er een brief uit Reningelst waarin gesteld wordt dat de prijs die men aanrekent als vergoeding voor een 'hommelpers' of hoppestaat 5 frank per stuk bedraagt terwijl deze eigenlijk dienen geteld te worden aan 6 frank het stuk.

8 juni 1915 – Baert A.

Kalme nacht. Weinig beweging. 4 grote kanons getrokken door auto's op. Dood van S. Boudin de honderdjarige van Poperinghe.

8 juni 1915 – De ware geschiedenis van onze vlucht – Joseph Defrancq

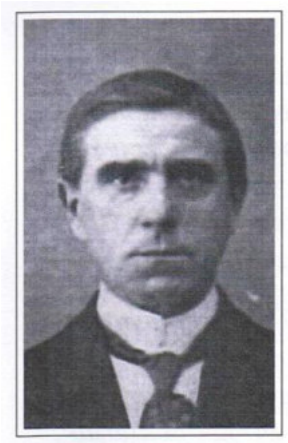

Te 4 uur 's morgens waren wij reeds op en in de weer. Wij wasten wat wij nog hadden en om 10 uur waren wij reeds reisvaardig. Wij deden ons voeren met nog een ander huisgezin van Becelaere tot wij te Abeele aankwamen en daar wij onze papieren niet bezaten moesten wij er nog twee dagen verblijven. Wij vonden daar een onderkomen bij vluchtelingen die ook van Becelaere waren maar moesten gaan slapen in een herberg. Wij vonden er opnieuw wat stro en dit waren wij reeds best gewoon. Wij sliepen daar op de zolder. Wij spoelden ons om orde in onze zaken te maken.
Ik moest eerst nar Poperinge bij de postmeester bericht geven van ons vertrek. Bij deze post had ik mijn aanvraag ingediend om dienst te doen in Frankrijk want na mei zou de Belgische regering ons niet meer uitbetalen. Er was echter nog geen antwoord toegekomen. Ik stelde mijn stukken in orde en trok naar Watou, waar het komiteit der Belgische vluchtelingen gevestigd was om mijn papieren te halen voor Frankrijk. Ik deed mij inschrijven voor Abbeville, waar ik best hoopte aan werk te geraken. Ik mocht er 's anderendaags naartoe.

9 juni 1915 – Baert A.

Stille nacht. Er komen nog immer Franse en Engelse kanons toe.

Van Walleghem
Weinig kanongeschut. Het nieuws van de kant der Russen is niet goed. Ik ontvang 2 zakken kleergoed **'envoyé par la reine des Belges'** om uit te delen aan de armen.
Tegenwoordig is er ook veel geld te winnen voor het vrouwvolk, 't zij met te wassen voor de soldaten, 't zij met spellewerken. De Engelse officieren zijn verzot op onze kanten om er cadeaux te kunnen mee doen in Engeland. Een gewone kantwerkster wint nu van 2 tot 3 frank

daags en die wel hun ambacht kennen en neerstig zijn, kunnen het dubbel winnen. Zo vertelt mij een dochter in de maand oktober dat zij regelmatig 6 frank daags wint. Op sommige parochies delen de Engelsen gratis garen uit.

10 juni 1915 – Baert A.

's Nachts wat kanongeschut. Grote beweging. 's Avonds van 5 tot 7 uur geweldig geschut.

10 juni 1915 – De ware geschiedenis van onze vlucht – Joseph Defrancq

De tweede dag sloegen wij de weg in naar de statie van Abeele. Te 2. 14 uur stapten wij de trein in en waren meteen, het hart vol heimwee en angstige voorgevoelens op weg naar het onbekende.

Op de trein bezagen wij elkaar me weemoed, wij lazen in elkanders hart wat er omging in ons gemoed. Onze gedachten gingen nog eens terug naar huis, naar Becelaere waar wij alles achtergelaten hadden. Met het weinige dat wij nog bezaten trokken wij als arme wezen naar Frankrijk, naar 't onbekende, naar ons ballingsoord.
Wie weet wanneer wij zouden terug keren?
Wij dachten aan onze ouders, broeders en zusters die misschien ook zo ongelukkig waren als wij. Wij weet wie er al van al die geliefde wezens in de hemel zal zijn als wij mogen terug keren naar ons geliefd vaderland, naar menen, waar zij allen gebleven waren. Wij dachten aan onze soldaten die van onze bloedverwanten waren, wij hadden van hen nog geen nieuws ontvangen en waren zij nog bij de levenden? Wij hoopten met onze gedachten hen moed te geven om samen met hun medemakkers de vijand zo spoedig mogelijk te verjagen en ons geliefd België opnieuw vrij te maken. Wij onderwierpen ons aan God en zegden: 'Hij heeft ons alles gegeven, hij heeft ons alles ontnomen!' Met die gedachten trokken wij Frankrijk in!
Vooraleer de trein zich in beweging stelde, kwamen enkele leden van het Engelse Rode kruis met eten en drinken voor de vluchtelingen. Wij werden goed toebedeeld en te 14. 19 uur vertrok het treintje en kwam te 15.30 te Hazebrouck toe. Wij waren in Frankrijk.
Iedereen moest hier afstappen. Wij dachten te mogen voortreizen maar neen, wij werden afgehaald door 4 Franse gendarmen.
Na een poos wachten werden wij allen met pakken en kinderen weggeleid als een bende boosdoeners, die naar de grenzen geleid worden. Wij waren beschaamd en het speet ons reeds dat wij ons hadden laten wegvoeren. Het was nu toch te laat. Na een 15 minuten gaans kwamen wij in het hospitaal en daar moesten wij onze pakken afleggen en werden naar de lokalen geleid waar wij zouden slapen. Wij zagen nier niets dan naakte muren, witgekalkt, op de grond lag nog het oude stro waarop voorgaande ongelukkige vluchtelingen geslapen hadden, rondom de witte muren waren namen geschreven van mensen die de datums van hun doortocht in potlood hadden gekrabbeld. Wij waren bevreesd ons op dit versleten stro neer te leggen en te slapen. Wij vreesden voor allerlei ongedierte zoals wij er te Elverdinge nog gezien hadden. Na een uur rond gekeken te hebben moesten wij verder vertrekken naar het wezenhuis. We werden opnieuw opgeleid door de gendarmen. In het wezenhuis kregen wij te eten; wij bekloegen er ons niet over want wij waren reeds van alles gewoon. Na het eten bracht men ons terug naar het hospitaal en hier liet men ons aan ons lot over. Wij trokken de zaal binnen, strekten ons in vier lange rijden uit en vielen moegetobd in slaap.

11 juni 1916 – Briefje van A. Dejaegher aan Sansen – Vanneste

Mijn waarde vriend
Vandage 9 juni is het juist twee weken dat er op Poperynghe niet geschoten werd door de vijand. Er zijn daar door enige gezinnen teruggekeerd in de Yperstraat, Watoustraat en Casselstraat, elders weinig.
Sedertdien is er ook weinig voorgevallen. De 1ste juni is er in de kerk den Vogel de zevnede zoon gedoopt van jan Baptist Vandenbroucke en Sylvie Vandenbussche, vluchtelingen uit Gheluvelt. Het kind werd genoemd Albert Georges Raymond. De koning Albert had het peterschap aanveerd en doet zich vervangen door de Hoogeerwaarde heer DeBrouwer, apostolischen afgevaardigde.
Den 6de juni is overleden ten hoeve van Benoit Coulier, Vogelhoek, de heer Jules Ignou van Yper, die zeker vriend of bloedverwant van uwe familie is, want uw oom Jozef kwam hem meermaals bezoeken.
Den 8ste juni is overleden de honderdjarige Sophie Boidin, zij wordt donderdag 10de deser in de O.L. Vrouwkerk begraven met een gelezen mis ter 8 uur.
Sedert 14 dagen heben de Fransen Pilkem terug genomen. Is het daaraan te wijten dat er niet meer op stad geschoten wordt? Elders geen vooruitgang der bondgenoten.
Beste groeten aan uw familie. -; A. Dejaegher.

11 juni 1915 – Baert A.

Hevig geschut. Somber weder. Een regiment Engelse soldaten trekt op. Vandaag voor ’t eerst gezongene missen in de kerken.

11 juni 1915 – De ware geschiedenis van onze vlucht – Joseph Defrancq

’s Morgens opnieuw naar het wezenhuis om ons ontbijt en toen mochten wij twee uur wandelen in het stadje. Wij trokken de kerk binnen en na wat gebeden te hebben, trokken wij opnieuw naar ons lokaal. Te drie uur mochten wij vertrekken. Wij waren blijde te mogen vertrekken en van dit vuil stro te verlaten. De vier Franse gendarmen deden ons uitgeleide en te 4 uur vertrokken wij over St. Omer naar Calais, waar we rond 6 uur aankwamen.

Hier was het opnieuw uitstappen en nu waren het Belgische gendarmen die ons uitgeleide deden. De eerste kennis die we daar ontmoetten was een soldaat uit onze gemeente;
We maakten kennis en hij beloofde ons te komen bezoeken. We trokken door de stad zoals te Hazebrouck gebeurd was.

De inwoners bekeken ons niet meer. Zij waren het gewoon zulke karavanen te zien voorbij trekken. Alleen de hier inwonende Belgen die nog talrijk waren, kwamen zien of er geen kennissen te ontdekken vielen. We hielden stil aan het stadhuis met ons groepje van 130 man. Elke huisvader of gezinshoofd moest zijn papieren tonen en alles werd hier zorgvuldig opgetekend.
Toen werden wij verder opgeleid naar de stedelijke wezenschool waar reeds een 400 tal vluchtelingen verbleven, Belgen en Fransen, allen onder elkaar vermengd. Nergens konden wij een kennis ontdekken. Rond 7 uur werden we op rij gesteld, mannen en vrouwen afzonderlijk, voor het eetmaal.
Daarna bleef er wat tijd over om kennis te maken en elkaar te plosen naar gemeente en gevaartenissen, op de vlucht zijn allen vrienden van elkaar.
Toen kwamen de gendarmen ons de lokalen aanwijzen waar wij moesten vernachten, afzonderlijke zalen voor vrouwen en kinderen en afzonderlijke voor de mannen. Wij ontdekten opnieuw het oude stro waar reeds honderden hun ballingschapsnachten op uitgeslapen haden. Maar wij getroosten ons, wij hadden het vroeger nog wel eens slechter gehad.
Te Calais verbleven wij 5 dagen.
’s Morgens mochten wij van 8 tot 11 ½ en ’s namiddags van 1 ½ tot 6 uur in de stad wandelen. Dit bracht wat afwisseling en verstrooiing.
Ik begaf mij tot onze postbestuurder die met enkele schrijvers en brievenbestellers daar dienst deed. Ik bracht hem op de hoogte van mijn toestand en mijn besluit en deelde hem mede dat ik mijn aanvraag gedaan had aan de minister der posterijen te Parijs om mogelijks in dienst te treden. De postburelen waren hier ingericht op spoorwagens. Ik ging ook bij de aalmoezenier die zorgde voor de vluchtelingen en deed mijn geval uiteen. Ik was beschikt om naar Gournay-en-Bray te gaan en daar deze stad niet te ver verwijderd was, was ik zeer tevreden.
(zie verder 17 juni 1915)

11 juni 1915 – Oorlogsdagboek Sint Sixtus

Dezen morgen om vijf uur is een Engelse soldaat dood geschoten in het bos. Hij was veroordeeld wegens dienstverzuim en desertie. Hij heeft alle priesterlijke bijstand ontvangen en is onmiddellijk daarna naast het kerkhof der Fransen begraven. Zijn naam was Pte. Chase en hij was slechts drie en twintig jaar oud.

Het handschrift Joye voegt daarbij:
Gisteravond werd het doodvonnis voorgelezen nabij het boren huis, aan eenen Engelsen soldaat. Hij moest gefusilleerd worden. Hij hoorde het aflezen en viel in bezwijming. Om 4u 30 minuten dezen morgen hoorden wij in het bos 25 schoten al te gelijk, als ware het eene schoot geweest. Het was de terechtstelling van die soldaat. In de muur ziet men de putten der kogels, de koorde waarmede hij was gebonden geweest, heb ik opgeraapt. Er waren bloedvlekken op. Zijne misdaad was, zegt men, 3 maal uit de tranchées gevlucht te hebben in het grootste geweld van den strijd. Reeds eenige dagen zat hij in het bos gevangen in een klein tentje. ’s Avonds te vooren als men zijn doodsvonnis af las waren zij reeds bezig met zijn graf te delven. Hij werd gevonden in een sargie en zoo begraven zonder doodskist. Drie

onzer vluchtende priesters hebben vergeefse pogingen aangewend om hem te bekeren. Hij was protestant, meen ik.

EEN BEELD UIT DE GEVECHTEN IN N.-FRANKRIJK: *Origineele schets naar verhalen van oog-getuigen, welke op duidelijke wijze aangeeft, hoe gruwelijk en vreeselijk deze oorlog is.*

ZOMER IN DE LOOPGRAVEN.
Nu het weer mooi is, wordt het kaartje in de buitenlucht gelegd.

DE VELDTELEFOON.
Met behulp van een tak hebben Fransche soldaten een veldtelefoon aangelegd.

12 juni 1915 – Baert A.

Deze nacht hevige kanonschoten. Helder weder. Engelse burelen vestigen hen in de stad. Men zegt dat de Duitsers een nieuwe aanval bereiden om de 17 in Kales te zijn. Al die Engelse verloven worden ingetrokken. 's Namiddags davert alles van de zware kanonslagen. Een Duitse vlieger nadert.

13 juni 1915 – Baert A.

Het geschut houdt aan. Schoon weder. Deuren en vensters schudden van 't geweldig geschut. De kerk van Vlamertinghe brandt af.

14 juni 1915 – Baert A.

Stille nacht. Klaar weder, 50 autobussen met Hindus terug. Gans de namiddag stromen Engelse soldaten toe die optrekken. Geweldige harde slagen.

De Poperingenaar **Mahieu Jules** overlijdt op de 14de juni 1915 aan den Yzer

15 juni 1915 – Baert A.

Wat geschut. Trekken op: ambulante Belgische munitie, Engelse schuiten wat we sedert lang niet meer zagen. Soldaten worden opgeroepen voor Armentiers. Hevig kanongeschut.

Miss Fyfe

Op 15 juni vertrok er een eerste groep Poperingse kinderen naar Zwitserland.
Zij kwamen er terecht door het werk 'Fondation de l'oeuvre Suisse d'hospitalisation réfugiés Belges'. *Zo schrijft men in het Wekelijks Nieuws naar aanleiding van 70 jaar bevrijding.*
De zware bombardementen die de steden en gemeenten van onmiddellijk achter het front te verduren kregen, bewoog het Engels Rode Kruis tot een actie ten bate van de kinderen uit die gebieden. Een zekere Engelse dame, **Miss Fyfe** genaamd kreeg de leiding van die actie en deze dame kwam in betrekking met een Zwitserse, de genaamde Mevrouw Windmer, die in haar land een beweging van naastenliefde had in het leven geroepen. Het gevolg van die samenwerking was dat in 1915 eerste groepen kinderen uit onze streek naar Zwitserland werden overgebracht.
De algemene gangbare mening van toen was dat de duur van het verblijf aldaar slechts een beperkte tijd zou duren. De wereldoorlog kon immers niet lang meer duren. Achteraf is gebleken dat er nog drie jaren zouden overgaan.
Het begon alhier met een oproep tot de ouders opdat ze hun kinderen zouden wegzenden uit het beschoten gebied om hen in het veilig en neutraal Zwitserland te laten onderbrengen. Niet iedereen gaf vervolg aan deze oproep, maar toch waren er heel wat die het eerlijk aanbod aanvaarden uit liefde tot hun kinderen, voor wie ze in de eerste plaats veiligheid wensten.
De verzameling geschiedde te Watou.

De eerste groep « Zwitserse » vluchtelingen bij het vertrek te Watou. H.M. Koningin Elisabeth was aanwezig en zien we ook op de foto.

Een groep « Zwitserse vluchtelingen » van het tehuis van Servan. Daaronder bevinden zich de Poperingenaars André Lefever, Sylvain en Maurice Verhaeghe, A. Garcy, Jozef Chaerle, Guillaume, Julien, Amedé en Valeer Onraedt, Valeer Tally, Marcel Beddeleem, Pol en Albert Bonduelle, J. Bonduelle en Prosper Maes.

Vandaar werd de groep vergezeld van enkele zusters, op konvooi geplaatst en via een tijdelijk kort verblijf te Parijs kwam de zending te Lausanne in Zwitserland aan. Op 15 en 30 juni, op 1 en 2 juli van 1915 kwamen er aldaar aldus 134 kleine vluchtelingen toe. Nadien kwamen er andere groepen toe tot een totaal van 755 kinderen.
Eens in Zwitserland toegekomen werden de kinderen verdeeld in verscheidene steden, nl. Bienne, Freiburg, Genève, Lausanne, Luzern en Sion. Ze werden er door gastvrije individuele personen of huisgezinnen opgenomen en verzorgd.

Later zou ook de Rockefeller stichting beginnen werken. De kinderen die echter door deze stichting in Zwitserland werden opgenomen, kwamen niet meer bij individuelen terecht, maar wel in bepaalde kolonies, waar ze ook minder liefde en zorgen ontvingen.

In het SA Poperinge ligt er een namenlijst van alle geëvacueerde kinderen.

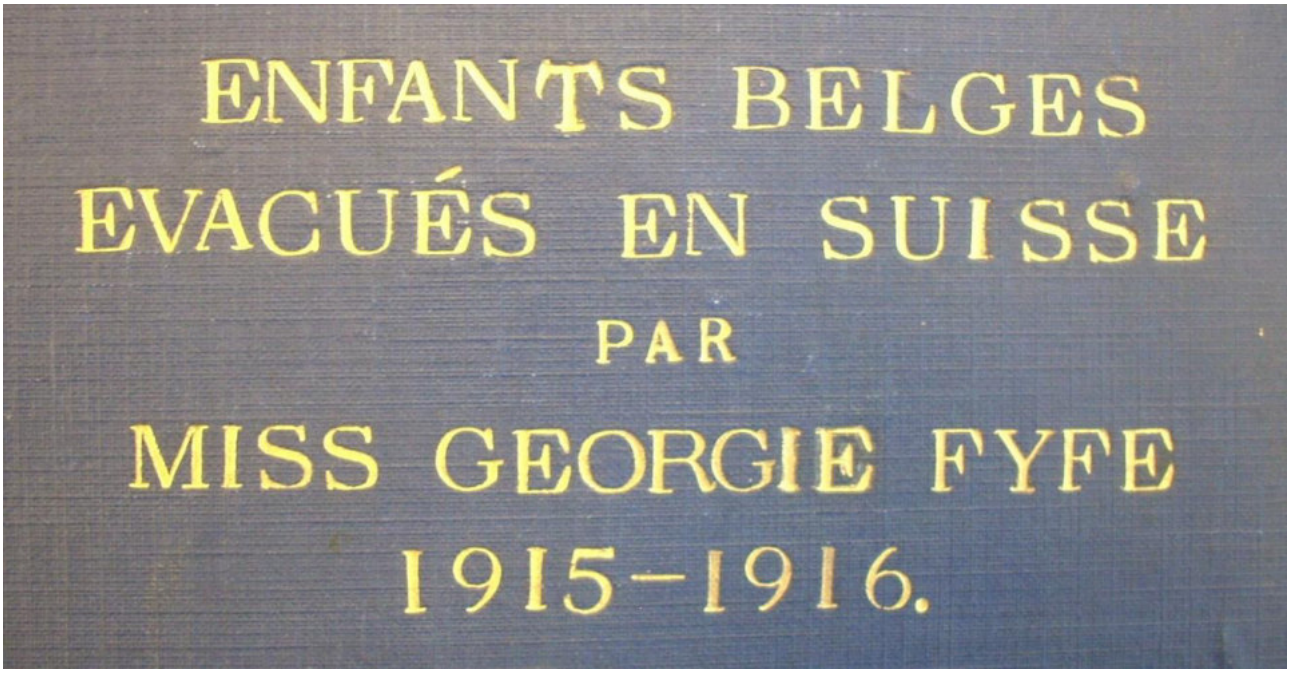

16 juni 1915 – Baert A.

Het kanon geschut was verschrikkelijk. Om 4 uur zitten reeds de ballons uit. Hard geschut. Veel gekwetsten worden ingebracht. Een vliegmachien valt op ’t vliegplein: twee doen. Op ’t stadhuis worden huwelijke ingezegend. Het postbureel keert weer naar de stad.

Brievenboek Crombeke

Aan de arrondissementscommissaris te Watou

1 – Momenteel zijn er volgens ons geen inwoners die de gemeente verlaten hebben omwille van de bombardementen

2 – Het aantal vluchtelingen die niet vreemd zijn aan de gemeente: 9

3 – Het aantal vluchtelingen wel vreemd aan de gemeente: 520

Nummer 155b **Doos Gazette** **juni 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Als men iets van mij begeert, ben ik tien pond grooten weerd

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 600 lezers
Lees ook de jaarboeken van Poperinghe op:

http://www.arch-poperinge.be/

Beste abonnee

Toch eerst even dit:
Op woensdag 8 juli 2015 om **19 uur** – en dus niet om 20 uur, hee! - tot een goede twee uur later – geef ik een voordracht over den 'hommel' of de hop en het bier voor 1583 in het Poperingse. 1583 werd als einddatum genomen omdat toen Poperinge volledig vernield en bijna geheel verlaten werd.
Ik heb een paar vroegere werkstukken herwerkt – zoals deze rond de mythologie van de hop – maar ook het instructieboek van Reynold Scot – hoe je moest hop kweken in 1575 – die ik nu in boekvorm wil uitgegeven.
Helemaal nieuw is het uitgebreide stuk over de hop en het bier samengesteld uit archiefstukken uit het stadsarchief van Poperinge. Als je dus wil weten wat crabbelarebier was hoe men zijn hop betaalde rond 1560 moet je dus zeker komen luisteren.
Naast dit gedeelte is er ook een compleet nieuw deel over de brouwerijen en de herbergen rond 1560 te Poperinge, welke waren er en waar lagen ze en wat voor naam hadden ze?

We behandelen deze avond de grote markt.

De avond is een organisatie van VormingPlus, dus je moet even naar daar surfen om je in te schrijven, zodat je een gemakkelijke stoel hebt als je af komt. Je zou niet willen dat je twee uur moet recht staan, hee!

Poperinge onder vuur!

Momenteel ben ik verder aan het werken aan de erfgoedwandeling rond Jozef Simons, die heel wat geschreven over en in Poperinge gedurende de eerste Wereldoorlog.
We gaan op wandel inde wereld van Jozef Simons!
Lees hier onder en wacht niet om nu reeds in te schrijven!
Wees de slimste, wees de eerste!

Erfgoedwandeling
Poperinghe onder vuur!
Guido Vandermarliere, verteller
Deelnameprijs: 5 Euro – Duur: een drietal uren, breng dan ook je zeteltje mee!

Op zaterdag 18 juli 2015
en op zaterdag 25 juli 2015
om 13.30 u. start bij de toeristische dienst van Poperinge, op de Grote Markt,
een erfgoedwandeling met als thema **Jozef Simons en de Grote Oorlog te Poperinge.**
Jozef Simons is niet alleen de tekstdichter van 'Kempenland' of van 'Susa Nina' maar ook de schrijver van 'Verhalen van een Kanonnier' en van 'Eer Vlaanderen vergaat!', verhalen die hij grotendeels te Poperinge schreef. Hij verbleef gedurende de Groten Oorlog in de Lovie en na de oorlog in het schoolhuis van de Kouter.

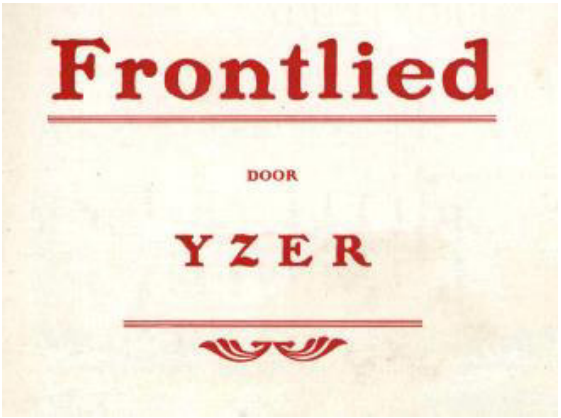

We brengen dan ook gedurende deze wandeling verhalen van zijn hand, maar ook andere verhalen die voornamelijk in het voorjaar 1915 afspeelden te Poperinge.
Simons was de man achter het pseudoniem 'Yzer', componist en tekstdichter van het 'Frontlied' – het programmalied van de Frontbeweging in W.O. I.
Ik zal vertellen over Roland Garros, over het bombardement van Poperinge met de Lange Max, over de deken Vervaecke, het verhaal van Marc Noble, het verhaal van de oud-collegestudent Boontje en zijn nooddoop aan het front, enzovoort…
De verteller **Guido Vandermarliere** brengt naast de verhalen ook een aantal gedichten van Simons met daarnaast nog paar authentieke oorlogsliederen.

Zeg het voort! Zeg het voort! En wees op tijd! Schrijf nu reeds in via de Toeristische dienst van Poperinge of via een mailtje retour.

Van **Isabel Decrock** kreeg ik het volgende artikel door dat ik - met mijn dank hier – publiceer.
Guido,
Hier in bijlage een prachtig document betreffende logie-verstrekking door notaris August Bacquaert aan officieren, luitenanten,… tijdens WO I periode 1914-1915. De notaris woonde eertijds in de Ieperstraat nr 77 te Poperinge, zou nu het nummer 85 moeten zijn.
Ik heb een samenvatting gemaakt van het document (word-bijlage)…
Met vriendelijke groeten - Isabel Decrock
Hieronder een fragment uit het document:

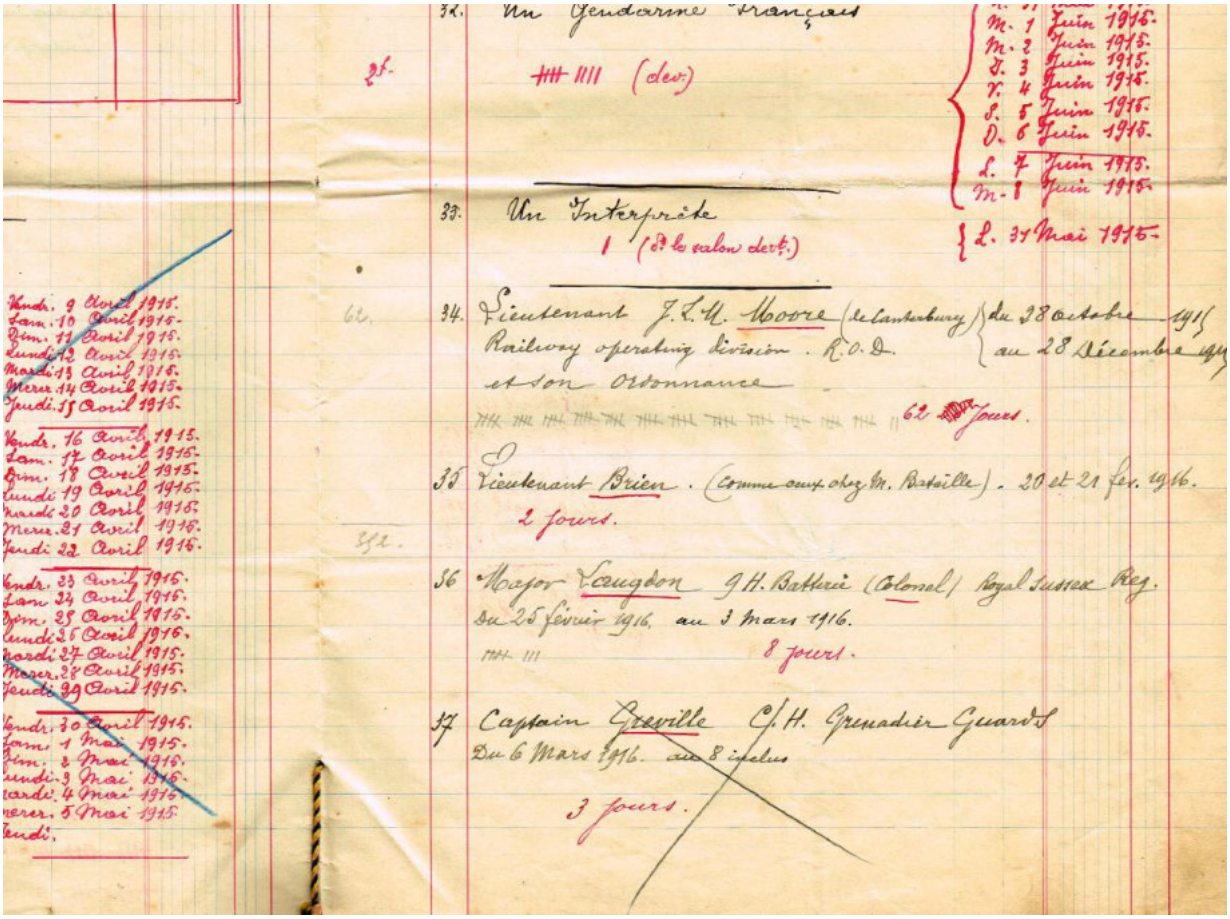

Liste des Officiers Français et Anglais et Autres Réfugiés, qui ont logé ici pendant la Guerre Européenne du 1914-1915

1. Lieutenant Troussel — Mercredi 14 Octobre 1914
   1er compagnie — Jeudi 15 Octobre 1914
   93me Territ al — Vendredi 16 Octobre 1914

2. Mr A. Lefèvre — Samedi 17 Octobre 1914
   Lieutenant 90e Rt
   Domicilié 1bis rue des Abondances
   À Boulogne sur Seine

3. Mr F. Giacomoni — Samedi 17 Octobre 1914
   Lieutenant au 90e Rgt.

4. 73e Inf. T. — Dimanche 18 Octobre 1914
   2e Bon; 5e Cie — Lundi 19 Octobre 1914
   Mr J. Langlard
   Lieutenant

5. 73e Inf. T. — Dimanche 18 Octobre 1914
   Un sous-officier — Lundi 19 Octobre 1914

6. 73e Inf.t. — Dimanche 18 Octobre 1914
   Un sous-officier

7. C. Streicher — Mardi 20 Octobre 1914
   Lieutenant — Mercredi 21 Octobre 1914
   Officier d'Artillerie

8. S. G. Grant — Mardi 20 Octobre 1914
   Attached Gloucester Regt.

9. J. Harrison — Mardi 20 Octobre 1914
   Gloucester Regt.

10. Ordonnance à — Mardi 20 Octobre 1914
    C. Streicher — Mercredi 21 Octobre 191
    Luitenant, Offcier d'Art.

11. Mr. Lantéri — Vendredi 23 Octobre 1914
    Capitaine, Officier d' Administration
    9e Corps d'Armée
    Don du Service Santé

12. Mr Dorland — Vendredi 23 Octobre 1914
    Médecin Major
    9e Corps; Don Santé

13. Mr Godot — Samedi 24 Octobre 1914
    Colonel; Médecin Principal — Dimanche 25 Octobre 1914
    Directeur du Sce de Santé
    9me Corps Dmé Tours

14. Mr Le Directeur des Pootes — Samedi 24 Octobre 1914
    Capitaine — Dimanche 25 Octobre 1914

15. Un sous-officier — Dimanche 25 Octobre 1914
    Sergent

16. Mr. E.A.S. Gell — Du 27 Octobre au 23 Novembre 1914
    Captain — Le 25 Janvier 1915
    A.C.D. (Army Chaplains Departement)
    11th Brigade
    Domicilié: 17th Avenue, Colchester, England

17. Mr. E. Masquelier — Samedi 31 Octobre 1914
    Conservateur des Hypothèques — Dimanche 1 Novembre 1914
    À Ypres — Lundi 2 Novembre 1914
    Mardi 3 Novembre 1914

18. Mr. C. Vandermeersch — Mercredi 4 Novembre 1914
    Notaire à Langemarck — Jeudi 5 Novembre 1914

19. Mr. P. Vandermeersch — Mercredi 4 Novembre 1914
    Fils de Mr. C. Vandermeersch — Jeudi 5 Novembre 1914

20. Mr Reynaert — Vendredi 6 Novembre 1914
    Vicaire à Neuve-Eglise

21. Mr. Batteu — Dimanche 8 Novembre 1914
    Officierinférieur

22. 7e Hussards — Du 16 Novembre 1914 au 8 décembre 1914
    Etat-major
    Mr Gelbert Joseph
    Chef d'Escadrons; -Colonel

23. Mr. V. Vaneecke — Du 23 Novembre 1914 au 29 Novembre 1914
    Notaire à Boesinghe — Du 3 Décembre 1914 au 9 Décembre 1914

24. Mr. L. Forget — Du 25 Novembre 1914 au 6 Décembre 1914
    Officier d'Administration de 2e cl.;
    Lieutenant, Gestionnaire, Ambulance 7;
    13e Corps

25. Commandant Ruef. — Du 9 Décembre 1914 au 30 Décembre 1914
    De l'Infrie Coloniale,
    Colonel; St Major du 32e C. Dme;
    Détaché à la brigade Marocaine

26. 7é Hussards — Du 31 Decembre 1914 au 4 Avril 1915
    Etat-Major
    Mr Gelbert Joseph
    Chef d'Escadrons; Colonel

27. Jean Leroy — Du 3 Février 1915 au 29 Avril 1915
    43e régiment d'infanterie
    Interprète

28. Bonne-Maman de Neuve-Eglise — Du 26 Février 1915 au 12 Avril 1915

29. Mr Bickerton Captain (Doctor) — Du 9 Avril 1915 au 5 Mai 1915
    2nd London Field Ambulance

30. 152e Dn d'Inf –Ambulance nr 2 — Du 30 Avril 1915 au 5 Mai 1915
    Dr. Beugnon

Mr. Aide-Major de Réserve

31. Un Officier Anglais — Vendredi 28 Mai 1915
32. Un Gendarme Français — Du 31 Mai 1915 au 6 Juin 1915
33. Un Gendarme Français — Du 31 Mai 1915 au 8 Juin 1915
34. Un Interpréte — Lundi 31 Mai 1915
35. Lieutenant J.L.M. Moore (de Canterbury) Railway operating dévision R.O.D. Et son ordonnance — Du 28 Octobre 1915 au 28 Décembre 1915
36. Lieutenant Brien (commecent chez M. Bataille) — Le 20 et 21 février 2016
37. Major Langdon 9H Batterie (Colonel) Royal Sussex Reg. — Du 25 février 1916 au 3 mars 1916
38. Captain Greville C.H. Grenadier Guards — Du 6 mars 1916 au 8 inclus
39. Major L.A. Barrett (Colonel); 4 York 50 Dévision + à Zillebeke 14 mars 1916 — Du 9 mars 1916 au 14 mars
40. W. Major Hunt (Colonel) Durham L.J. — Du 14 mars au 18 mars 1916
41. Colonel Tumble 8th Durham 50 dévision — Du 18 mars au 23 mars 1916

De lijst loopt dus tot de 18de maart 1916. Curieus hoeveel verschillende mensen in het huis gewoond hebben.

En dn komt hier het vervolg van de maand juni 100 jaar geleden.

17 juni 1915 – Baert A.

Geschut tot ’t halven de nacht. Nog altijd komen gekwetsten toe. Een uur lang Engelse kanons en munitie op.

17 juni 1915 – De ware geschiedenis van onze vlucht – Joseph Defrancq

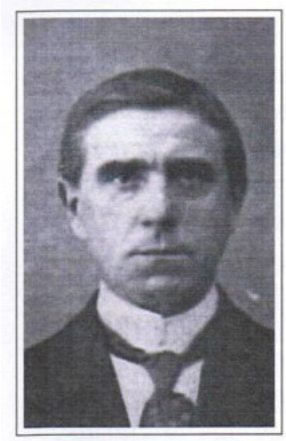

Zo trokken we dan de 17de juni 1915 te 7 ½ u naar de statie in een lange karavaan. In een wagon van 2° klas werd ik met enkele gezinnen die ook naar **Gournay-en-Bray** moesten, binnen gestopt en we vertrokken te 9 uur uit Calais verder het onbekende tegemoet. Elk vroeg zich af : Waar gaan we nu belanden… hoe zullen we er onthaald worden en wat zullen we ginder verrichten om te kunnen leven? De ergste waren wel de gesneuvelde, dan de arme krijgsgevangenen en dan wij de dolaards in Egypte. Ach die vreselijke oorlog en wie weet wat ons nogal te wachten staat!

*We gingen even op via de routeplanner kijken waar **Gournay-en-Bray** juist lag.*
Het ligt op 244 kilometer afstand verwijderd van Beselare tussen Rouen en Beauvais.

Na veel omwegen kwamen wij te Abbeville. Hier veranderde de locomotief en dan verder over Abancourt naar Rouen. Het zou in vredestijd een schone en aangename reis geweest zijn. Jammer dat het nu zulke droevige omstandigheden waren. Rond 10 ½ u. kwamen we te Rouen toe. Veel nieuwsgierigen stonden onze trein te bekijken toen wij moesten uitstappen. Hier was de dienst der vluchtelingen prachtig ingericht. Aanstonds bij de aankomst werd ons brood en koffie aangeboden zoveel men wilde. Dan werden ons opnieuw voor de reis brood en doezen vlees uitgedeeld. Het Engelse Rode Kruis deelde klederen uit, boven en onderklederen, schoenen en bijna van alles wat men deken kon en het meest nodig had. Ook wij staken onze handen uit om te krijgen wat wij het meest nodig hadden, vooral onze lieve kinderen… Ja, wij stonden daar rond deze barmhartige dames om iets te vragen. Wat is het och lastig en pijnlijk daar te staan bedelen voor iemand die nog nooit in zijn leven iets te kort heeft gehad. De kinderen stonden begerig te kijken, naar al die dingen die ze in lang niet meer gezien hadden en staken hun handjes uit zoals alle kinderen. Toen voelden wij nog meer de treurnis en de verlatenheid in ons hart.

VLUCHTELINGETJE.

Kinderen Gods worden wij genoemd en zijn wij. 1 Jo. 3:1.

Klein meisje met je zwart gezicht
En leuke oogjes, hallef-dicht,
Wat zit je stil in 't groene gras
Te huilen? Dat komt niet te pas.

Je moest heel blij en dankbaar zijn,
Mijn kindje, want je hart is rein.
Jij niet tevreden met je lot?
Jij, die een kindje bent van God?

Groote menschen, die lachend gaan,
Moesten bij jou te schreien staan.

Fr. WILLIBRORD LAMPEN,

Een honderdtal personen waren bestemd voor Gournay. Wij moesten hier dus afstappen, de andere een duizendtal reden verder en dieper Bretagne in. Het weinige goed dat wij mede hadden werd op een camion geladen en naar een ander station gevoerd. Wij moesten 6 uur wachten en wij wandelden wat in de stad. Het was een grote en schone stad en wij bezochten de meeste merkwaardigheden. Rond 5 uur 's avonds vertrokken wij naar Serqueux waar we rond 7 uur aankwamen, daar moesten wij 2 ½ wachten. De bestuurder van het comiteit van Gournay en Bray kwam ons in dit station tegemoet en zou ons begeleiden naar zijn stad. De kinders gaf hij warme melk en de anderen kregen cider. Rond 9 ½ vertrokken we en kwamen een uur later op onze bestemming… Eindelijk!
Na een poos wachten in het station moesten wij naar de stad om ons verblijflokaal op te zoeken. Hier werden we een laatste maal op stro gelegerd maar we voelden het niet meer wegens de vermoeienis der reis. Eten ontvingen we niet, maar opnieuw warme melk en cider.

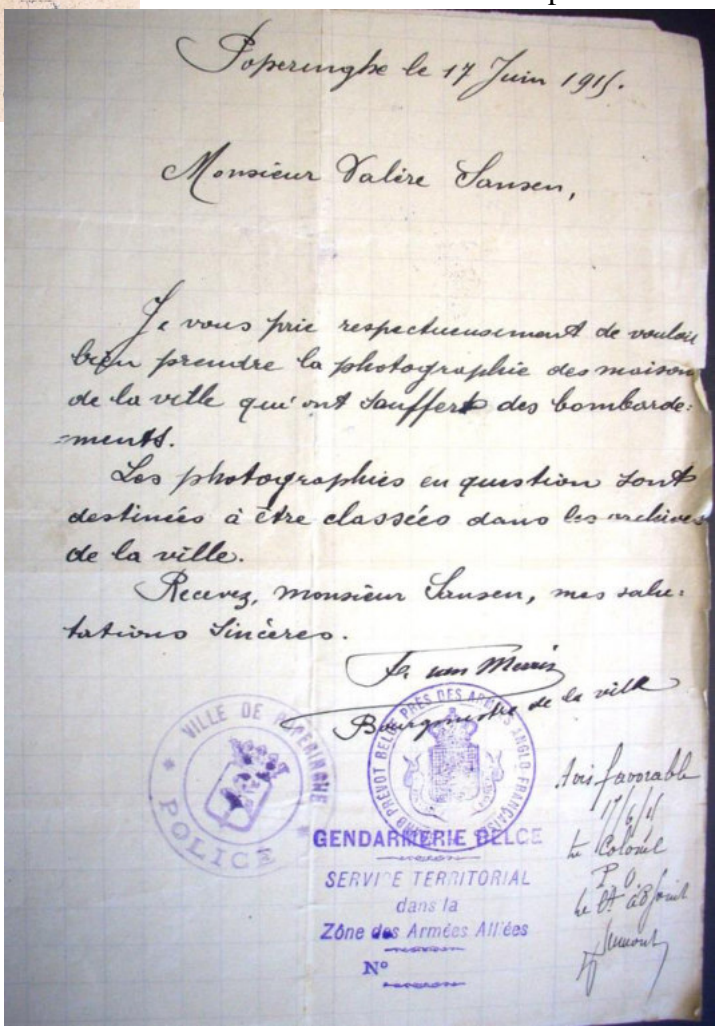

Poperinghe le 17 Juin 1915.

Monsieur Valère Sansen,

Je vous prie respectueusement de vouloir bien prendre la photographie des maisons de la ville qui ont souffert des bombardements.

Les photographies en question sont destinées à être classées dans les archives de la ville.

Recevez, monsieur Sansen, mes salutations sincères.

Fr. Van Merris
Bourgmaitre de la ville

VILLE DE POPERINGHE POLICE

GENDARMERIE BELGE
SERVICE TERRITORIAL
dans la
Zône des Armées Alliées
N°

Avis favorable
17/6/15
Le Colonel
P.O.
Le Capitaine adjoint

17 juni 1915 – Sansen mag fotograferen

Poperinghe le 17 juin 1915
Monsieur Valère Sansen

Je vous prie respecteusement de vouloir bien prendre la photographie des maisons de la ville qui ont souffert des bombardements.
Les photographes en question sont destinées à être classées dans les archives de la ville.
Recevez, monsieur Sansen, nos salutations sincères
Fr. Van Merris
Bourgmaitre de la ville

18 juni 1915 – Baert A.

Kalme nacht. Schoon weder.
Een Duitse vlieger lost een bom rond de Leene. Enige vliegers terug op 't vliegplein.
Om 9 uur krijgen wij tien obussen wat een algemene vlucht veroorzaakt, want er was reeds een begin van markt.
Allen vallen achter de statie. **Jerome Quaghebeur, 20 jaar**, wordt gedood. Weinig geschut.

18 juni 1915 – De ware geschiedenis van onze vlucht – Joseph Defrancq

's Morgens te 7 uur waren we reeds buiten ons lokaal om de stad te erkennen waar we zouden verblijven. Te 9 uur moesten wij binnen zijn om ons werk aangewezen te worden.
Er waren twee grote kaasfabrieken in de stad, heel Frankrijk door gekend. Te 9 uur werd onze groep verdeeld.
Boeren uit het omliggende kwamen naar het lokaal om families die hen 't best konden helpen te huisvesten en werk te verschaffen.
Zo gingen er enkele gezinnen naar de omliggende dorpen. Ik werd dezelfde dag nog aanvaard om bureelwerk te doen in het station.

Het station van Gournay en Bray

Daar wij niet wisten waar gaan wonen, mochten wij een huis betrekken gehuurd door het comiteit. Als meubels hadden wij in het geheel vier brancards die moesten voor tafel, stoelen en bed; nu, het was toch beter dan het vuile stro. Wij bleven daar tot wij een huis vonden en samen met de vluchtelingen van Voormezele besloten wij hete huis te pachten.
Het was hetzelfde huis dat wij nu nog bewonen. Het was onbemeubeld maar behelpen door barmhartige dames, werd ons in enkele dagen het hoogst nodige bijeen gebracht… zo dat wij konden huishouden. We kregen enkele stoelen, 2 tafels, bedden, zelfs een pluimen matras en

ressortbak. Voor de kinderen kregen wij ook bedjes en een schoon wiegje voor ons jongste kind.
Zo waren wij nu in Frankrijk, zover van ons land, ver van onze ouders, broeders en zusters, bloedverwanten en vrienden, en toch achtten wij ons nog gelukkig dat alles zo goed meegevallen was…
Wij waren nu toch buiten het bereik van het geschut en wij hadden ons huis alleen, wij zouden de andere mensen niet meer moeten in de ogen zien en geen genadebrood meer moeten eten.
Hoe dikwijls heb ik in de vervlogen maanden niet gedacht op die spreuk: 'Eigen heerd is goud weerd' en op dit ogenblik zijn er misschien nog ellendiger dompelaars dan wij die ook voortvluchten op de weg van het ballingschap. Wij mogen God danken dat wij nog allen in leven en gezond zijn.
Ziedaar een klein en kort verhaal van ons zwerversleven. En nu, in afwachting, bidden wij dagelijks God, opdat de dg weldra zou mogen aanbreken, dag van blijde verlossing uit ons ballingschap, verlost van de vijand en op de terugkeer naar ons lieve vaderland om met nog meer ijver dan vroeger het verleden te herstellen.

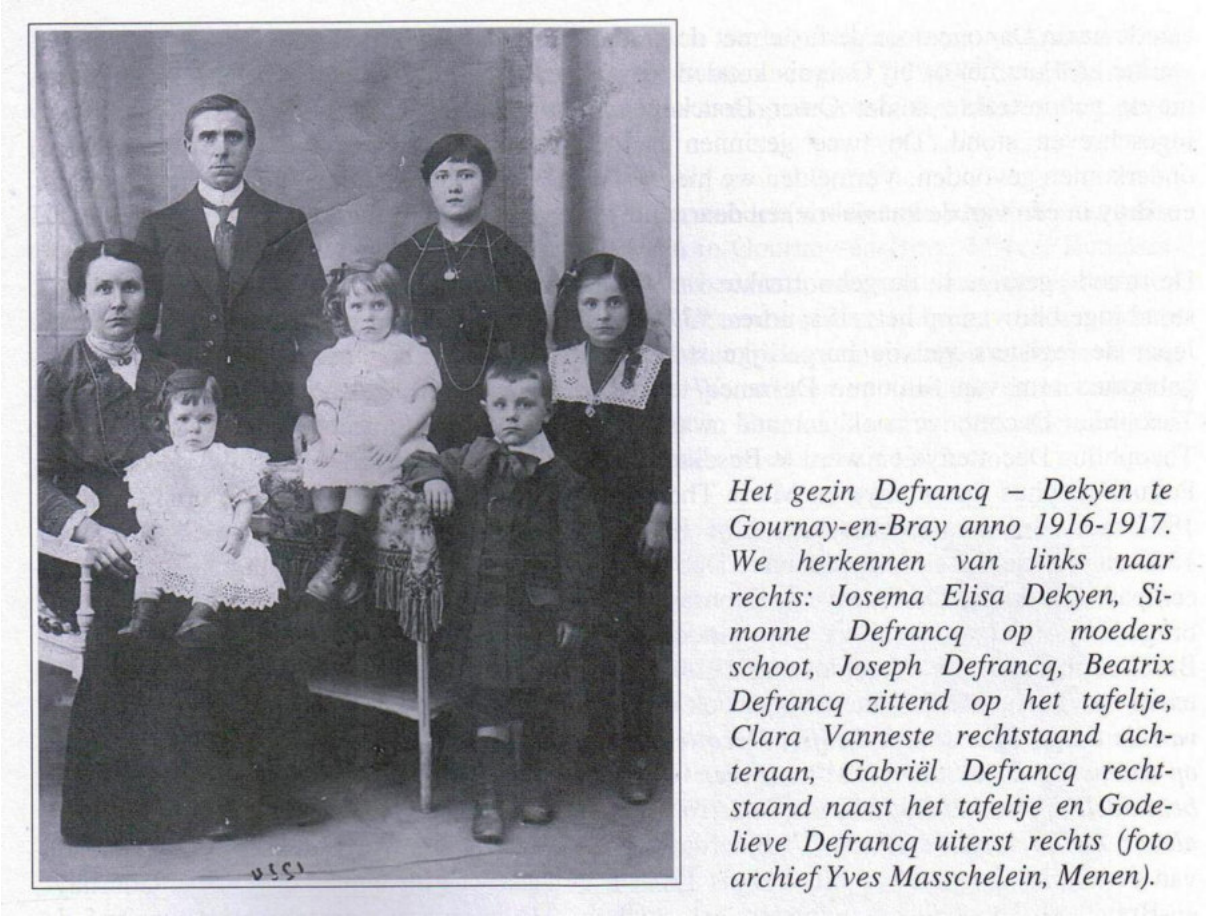

Het gezin Defrancq – Dekyen te Gournay-en-Bray anno 1916-1917. We herkennen van links naar rechts: Josema Elisa Dekyen, Simonne Defrancq op moeders schoot, Joseph Defrancq, Beatrix Defrancq zittend op het tafeltje, Clara Vanneste rechtstaand achteraan, Gabriël Defrancq rechtstaand naast het tafeltje en Godelieve Defrancq uiterst rechts (foto archief Yves Masschelein, Menen).

Wij blijven toch ware vaderlanders en geven daarom de moed niet op… Het ligt ook niet in de aard der Belgen. Wanneer wij dan allen opnieuw in ons bevrijde vaderland zullen verenigd zijn met onze bloedverwanten en vrienden, terug in onze geliefde stad of dorp, dan zullen wij nog dikwijls het verleden indachtig zijn als een roerende herinnering maar tevens God dankend die ons weer samen bracht en ons nog grote rampen en ongelukken gespaard heeft.
Jospeh Defrancq – Winter 1915 - *Hieronder de Kerkstraat te Gournay waar de familie verbleef tot aan het einde van de oorlog.*

Raoul Snoeck

In de krant lees ik dat **piloot Warneford** ongelukkig genoeg het slachtoffer is geworden van een stom, dodelijk ongeval. Hij was naar Parijs gekomen om het kruis van ‘Ridder in het erelegioen te ontvangen van M. Millerand. Na de plechtigheid steeg de jonge piloot op boven de vlakte van Buc.
Hij vloog met een tweedekker Farman van recente constructie. In plaat van zijn gewone mecanicien had hij een vijfendertigjarige Amerikaanse journalist meegenomen. Het weer was prachtig.
Een tiental minuten vloog hij op ongeveer tweehonderd meter hoogte, toen hij een looping wilde maken, een vertrouwde oefening. Bij het nemen van een bocht gehoorzaamde het toestel niet meer aan de besturing en gleed tegen een duizelingwekkende snelheid naar beneden.
De onderluitenant en zijn gezel voelden zich verloren ten sprongen uit het vliegtuig. De eerste maakte een val van drieëndertig en de tweede van achtenveertig meter. Het toestel vormde nog slechts een massa verwrongen hout en metaal. De jonge beroemde officier overleed ter plaatse, zijn gezel was op slag dood.

De begrafenis van Warneford
Uit de Katholieke Illustratie van de 19de juni 1915

Van Walleghem

Om 10 uur vertrekken 12 kinderen uit Dickebusch naar Wisques, 2 uren over St. Omer, pas de Calais. Zij worden daar gratis aanveerd in het weeshuis werk van H. Maj. De koningin der Belgen. Dit weeshuis wordt bestuurd door de zusters van Ste-Julien, aalmoezenier D.H. Declercq professor van Yper en later E.H. Delaere, pastor van St. Pieters. Daaronder zijn 3 meisjes vluchtelingen en 9 meisjes van Dickebusch.
Zij worden gehaald en in automobiel naar Hazebrouck gevoerd. Wat traantjes gelaten en alles gaat wel. De commeren gaan hun gang en men hoort vele ongeluksvoorspellingen.
't Zijn diezelfde die later schoon zullen spreken om een plaatske te bekomen voor hun kinderen. In 't begin doet alles aardig aan die kinders sedert zolang uit de school en gewend aan alle vrijheden, maar welhaast zijn zij er allen zeer tevreden.

19 juni 1915 – Baert A.

Kalme nacht. Helder weder. Gewone beweging;

355 PANORAMA

De Gealliëerden in Noord-Frankrijk en Vlaanderen

IN EN OM DE LOOPGRAVEN DER GEALLIËERDEN.

Een shrapnel ontploft tusschen de boomen voor de eerste Belgische verdedigingslinie. De takken ziet men als luciferstokjes breken.

De manschappen hebben zich in hun dekens gewikkeld en rusten een oogenblik, er op vertrouwende dat de wachten hen bij het eerste teeken van onraad zullen wekken.

Brievenboek Reningelst

Meneer de docteur
Hier nevens terug de lijst der personen die door u in 1914 gevaccineerd hebben geweest en waarover gij betaling vraagt uit de gemeentegelden. Wij moeten U doen opmerken dat er verscheiden kinders, zelfs volwassen personen in deze lijst begrepen zijn die niet beantwoorden aan de voorwaarden door ons vastgesteld en U vroeger medegedeeld om van de kosteloze pokinenting te genieten.
Wees dan ook zo goed U te voegen naar onze onderrichtingen.
De burgemeester.

20 juni 1915 – Baert A.

's Morgens rond 3 ½ uur 10 obussen, vallen rond de statie, filature, Lazoore, Declercq, Kloef, enz. Om 4 uur zien wij 10 – 12 Engelse en Franse vliegers te samen. Weinig geschut.

DE EDELE „MOEDER DER SOLDATEN", KONINGIN ELISABETH VAN BELGIË, *zooals zij als Roode Kruis-verpleegster aan het front bij Nieuwpoort is.*

Op 20 juni 1915 bezoekt **koningin Elisabeth** het hospitaal of het kasteeltje D'Hondt.

Delaere C.

Rond drie uur 's nachts werden nogmaals een tiental shrapnels of lichte bommen geworpen in de richting der statie van Poperinghe, doch zonder erg. E.H. Abbé Versteele doet tocb een reis naar Yper om wat boeken van E.H. A. Dassonville op te nemen. Hij vertrouwde de lading aan E.H. Principaal Hondeghem. Ik was thuis gebleven en trok 's namiddags naar 't Vogeltje om Z.E.H. Deken De Brouwer te speken. Kapitein Young had gevraagd dat een zuster naar Engeland zou varen om te zorgen voor Belgische kinderen. De nodige toelating werd gegeven. Chauffeur André Van Reeth was het vel van twee vingeren letterlijk afgestroopt en zijn auto geschonden. Toch, na een nieuw pansement in Elisabethhospitaal, vertrok hij 's anderdaags met mijn chauffeur naar St. Pierrebrouck.

Jeroom Leuridan – uit De Frontbeweging – Daniël Vanacker

Jerome Leuridan uit Oostvleteren, leerling in het college van Poperinge, hielp zijn ouders de eerste maanden op de boerderij thuis. Hij stond onder meer in voor de relaties met de Franse soldaten dier er ingekwartierd lagen; begin mei kwamen de eerste Belgische soldaten naar het Westhof. Leuridan voelde zich steeds meer op zijn ongemak, 'vooral wanneer ik mij als katholiek Vlaamsgezind student moest laten kennen. Hij durfde zijn 'leeuwtje met kruis' niet meer dragen. De soldaten gaven hem nochtans de raad 'in moeders keuken te blijven, want dat opoffering en vaderlandsliefde schone woorden zijn maar niets meer.'

Op 20 juni kwam zijn vriend Maurits Geerardyn afscheid nemen. De volgende dag kreeg Jeroom een kort briefje van zijn vriend Jozef Denys, student filosofie in Leuven. 'Eindelijk!' 'k Heb toelating verkregen! 'k vertrek zaterdagmorgen. Komt ge mee? Ja, nietwaar!'
Hij nam een kaart en antwoordde: 'Jozef, ik kom!'
Hij was opgelucht. Nu kon hij zijn 'strijdend en lijdend volk' weer in de ogen zien. En ga'k bittere dagen tegemoet, moet ik vernederingen lijden, onbegrepen, ongeëerd blijven, ja, de dood vinden, 't is voor u, mijn Vlaanderen, voor u, en 't zal me tevens de hemel gewinnen!'
De volgende dag begreep hij al niet meer waarom het zo lang geduurd had voordat hij, 'overtuigde Vlaamsgezinde', ingezien had wat zijn plicht was. Intussen was er al zoveel bloed gevloeid voor de vrijwaring van België, van Vlaanderen. Van Vlaanderen, ja, want de

Vlaamse streek is ’t grootste deel van België. De Vlaamse streek is het vooral die geteisterd werd, ’t Vlaamse volk dat het meest te lijden kreeg!’ dat ‘volk’ begreep zijn beslissing nochtans niet. ‘Wie bij de gewone man blijk geeft van zijn edelmoedigheid, is gedoemd tot onbegrepen blijven en ongewaardeerd zijn.’ Leuridan kon niet snel genoeg aan het front staan. ‘Worden die woorden van Rodenbach, die we zo graag als slotwoord stelden aan onze Vlaamse geestdriftige redevoeringen een s waarheid: Mijn leven voor Vlaanderen, O mocht ik dat winnende sneven.

21 juni 1915 – Baert A.

Kalme nacht. Zomerweer. Nu en dan nadert een Duitse vlieger. De zusters Benedictinen en Penitenten openen enige klassen in schuren op de Werf en in het Elisabethgesticht.

Delaere C.
’s Namiddags omtrent een uur rijd ik met Mr..Young naar Yper. Wij trachten nog wat te redden. De brandkast van St. Niklaaskerk is nog ongedeerd. Wij bestatigen dat de bommen nieuwe putten gegraven hebben in de Dehaenestraat en een nieuwe bres gemaakt in de muur van mijn hof. Wij nemen nog enige voorwerpen mee uit het huis Stoffel en van de Sloetsen. Wij betrappen op heterdaad twee Engelse soldaten die bezig waren aan ’t ontgraven van mijn wijn. Nog enige schrapnels komen over en ontploffen op de markt en dicht bij in de Rijselstraat.
Wij keren terug naar Poperinghe langs Dickebus waar **de Friends**, genoodzaakt Vlamertinghe te ontvluchten, nu gevestigd zijn.

UITTOCHT UIT DE GETEISTERDE BELGISCHE DORPEN.
Lang hebben de bewoners van de beschoten dorpen gewacht, alvorens hun huizen en erven te verlaten, ondanks het gevaar van de talrijke neervallende bommen. De overheid heeft hun nu echter gelast te vertrekken en zoo verlaten de stumperds nu hun dorpje, van hun eigendom nog meedragende wat zij maar eenigszins kunnen dragen.

22 juni 1915 – Baert A.

Stilte. Binst de dag soms zeer hevige schoten; rond 1 ½ uur 6 obussen, bachten Pelikaan, Meessenstraat, Oud Paviljoen; Kerkhof.
’s Avonds is he geschut onafgebroken buitengewoon hevig.

22 juni 1915 – Briefje A. Dejaegher aan Sansen Vanneste

Mijn waarde
Ik heb vernomen dat ge vrijdag de stad verlaten hebt ter oogmerk van het beschieten. Vrijdag 18 juni te 9 uur voormiddag werden er 10 schuifelaars op stad gezonden. Zij vielen: 2 op de Yperkalsijde aan de Filature, 4 op de hofstede René Quaghebeur – Gesquiere, de zoon van Jerome (20 jaar) werd gedood evenals het peerd van een Engelse officier, de andere vielen in de landerijen rondom.
Zondag 20ste juni opnieuw een tiental schuifelaars, ten 3 ure 's morgens, 4 gevallen bij den Eklips, de andere over de statie, bij den nieuwen steenweg naar de Meesenstraat, geen schade aan mensen noch huizen.
Heden 21ste, worden 4 scholen geopend voor de kinders. 1 op de Brabant, 2 op de Vogel, 3 inde barakken van het Elisabeth gesticht, 4 in de schuur van René Vandenberghe op de Werf.
Vrijdag was het te 9 uur begraving van Henri Pyck in Sint Jans, toen de schuifelaars afkwamen, liepen al de mensen uit de kerk, ten 1 ½ moest men mannen van goeden wil gaan opscharten om het lijk naar 't kerkhof te dragen.

Vandage is Etienne Moncarey met zijn winkel verhuisd naar de Watoukalsijde in 't huis van den koordedraaier.
Beste Groeten – A. Dejaegher

Uit de Libre Belgique van juni 1915

23 tot 26 juni 1915 – Baert A.

Soms een schot. Gewone beweging heen en weer. Er komt allengskens meer beweging van burgers in de stad.

Delaere C.
Wij gaan naar St.-Omaars en vragen aan zuster Marguerite naar Engeland te gaan om de Belgische kinderen te onderwijzen. Zij zal verblijven op het kasteel van Mr. Young zijn ouders. Dan trekken wij naar het hospitaal Malassise. Zuster Germaine is nog niet genezen en van daar naar het wezenhuis te Wizernes. Daar zijn wij aanwezig bij het bezoek van hertog en hertogin (zuster van onze Koning) de Vendôme. Binst wij te Wizernes waren kwam hare majesteit de koningin ons arm Yper eens zien. **Zij bezocht ook het hospitaal Elisabeth te Poperinghe.** Voor alle zieken had zij een goed woord. Zij vroeg of ze veel leden, van waar zij waren, hoe oud, enz… zij gaf moed, hoe goed toch!

Brievenboek Reningelst SAP

Bafcop Arthur
Boulogne, de 23ste juni 1915
De militaire onder intendant Delepoulle
Aan de burgemeester van Reningelst
Ik stuur je hierbij opnieuw een factuur van 120 frank betreffende de bevoorrading van een wagen gedaan aan de 11de chauffeursbrigade door de heer Bafcop van onze gemeente.
Het opeisende corps verklaart dat zij in deze zaak geen rekening gehouden hebben met het feit dat de bon van 120 frank reglementair diende ingevuld te worden.
Gelieve mij het bijgevoegde stuk dan ook terug te sturen na dat dit getekend is geworden door de benadeelde op de twee plaatsen die gemarkeerd zijn met een potlood.

24 juni 1916 – Delaere C. & zijn wijn

Donderdag. Reis naar Yper. De Engelse soldaten waren aan 't plunderen van mijn wijn. Dicht bij mijn te groten dele platgeschoten huis ontmoet ik er een die met wijnflessen geladen te wege was te vertrekken. Ik gebied hem de wijn terug te dragen. Hij gehoorzaamt gedwee.
Rond de put stond een hele troep soldaten; vele waren beschonken.
Een kolonel komt nabij en verklaart dat hij gelast was over mijn put te waken. Op zijn verzoek trok ik mede om de generaal te spreken. Achter het huis Angillis was een net voetpad gemaakt met rode steentjes geplaveid. Wij volgen die weg zuidwaarts naar de Casematten van St. Pieters.
't Is schoon om zien hoe de helling van de vesten vol is met openingen, netjes en regelmatig gegraven, met zakken aarde omgeven, ingang gevende tot onderaardse schuilplaatsen.
In de 2de casematte verblijft de generaal. Hij schijnt er nog heel jong uit.
Hij is zeer beleefd en spreekt goed Frans.
Hij zegt dat veel soldaten de dag te voren dronken waren, dat ze de verbergplaats van mijn wijn gevonden hadden, dat hij een wacht had gesteld die heel de nacht gewaakt had en hij verzocht mij van het overschot weg te nemen.
Aanstonds stelden zich onze Belgische werkers aan 't graven.
630 flessen werden nog gevonden van minstens 3200 die volgens mijn schatting nog in de put lagen.
Enige wijndieven kwamen loeren binst wij aan 't delven waren.
Schone grap van deze die gebaarde te slapen onder een grote aucuba dicht bij de put: al met eens sprong hij recht, snapte enige flessen en koos het hazenpad, vruchteloos achtervolgd door E.H. Versteele.
't Was erger met twee onbeschofte policemannen die kwamen pakken en zakken onder onze ogen, spijts onze verontweerdiging en deze van de Ierse priester die met ons was gekomen.

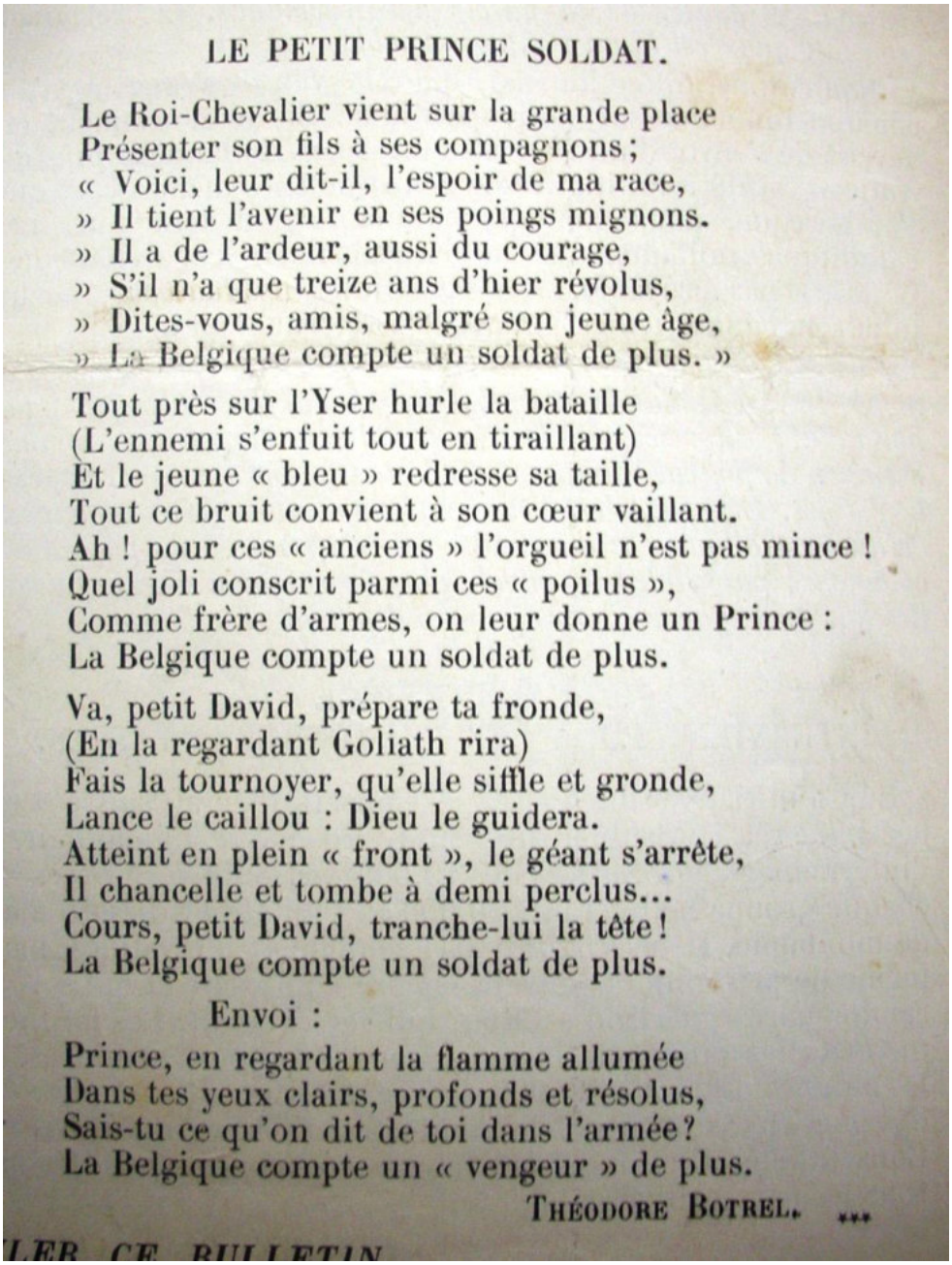

LE PETIT PRINCE SOLDAT.

Le Roi-Chevalier vient sur la grande place
Présenter son fils à ses compagnons ;
« Voici, leur dit-il, l'espoir de ma race,
» Il tient l'avenir en ses poings mignons.
» Il a de l'ardeur, aussi du courage,
» S'il n'a que treize ans d'hier révolus,
» Dites-vous, amis, malgré son jeune âge,
» La Belgique compte un soldat de plus. »

Tout près sur l'Yser hurle la bataille
(L'ennemi s'enfuit tout en tiraillant)
Et le jeune « bleu » redresse sa taille,
Tout ce bruit convient à son cœur vaillant.
Ah ! pour ces « anciens » l'orgueil n'est pas mince !
Quel joli conscrit parmi ces « poilus »,
Comme frère d'armes, on leur donne un Prince :
La Belgique compte un soldat de plus.

Va, petit David, prépare ta fronde,
(En la regardant Goliath rira)
Fais la tournoyer, qu'elle siffle et gronde,
Lance le caillou : Dieu le guidera.
Atteint en plein « front », le géant s'arrête,
Il chancelle et tombe à demi perclus...
Cours, petit David, tranche-lui la tête !
La Belgique compte un soldat de plus.

Envoi :

Prince, en regardant la flamme allumée
Dans tes yeux clairs, profonds et résolus,
Sais-tu ce qu'on dit de toi dans l'armée?
La Belgique compte un « vengeur » de plus.

THÉODORE BOTREL. ***

Uit Le Libre Belgique van juni 1915

De 24ste juni 1915 overlijdt te Poperinghe, ten gevolge van haar kwetsuren opgedaan bij een bombardement, **Raekelboom Marie.** *Ze was gehuwd met* **Delanoye August Corneel** *en zij woonden op de Valkenberg nummer 23.*
Zij heeft 8 kinderen ter wereld gezet, maar op het moment dat ze sterft zijn er nog slechts 6 in leven. De oudste is Margareta Delanoye, (°15 oktober 1892) die zelf, ongehuwd reeds een kind gekregen had, dat slechts enkele maanden geleefd had.

Daarna kwam Arthur Corneel ° 22 mei 1899, Urbain Corneel ° 16 juli 1900, Maria Cornelia ° 18 januari 1904, André Joseph ° 10 juni 1906 en **Nestor geboren op de 18de oktober 1912.**

Van Nestor vonden we de nevenstaande foto.

Met deze foto lichtte het Frans-Amerikaanse comiteit hun werking bij.
Zij schreven het volgende:
De moeder van deze delicate jongen, stierf van een pijnlijke ziekte, gedurende het bombardement te Poperinghe, waarbij haar zes kinderen achtergelaten werden en verplicht om te bedelen om voedsel in de straten. Kleine Nestor kwam te Parijs in op de 31ste juli met 50 vluchtelingkinderen van het noorden, waarbij zij allen ontvangen werden door het Frans-Amerikaanse comiteit voor de bescherming van de kinderen uit de grensstreek. Nestor leed aan rachitis en kon niet recht staan of wandelen. Hij had echter een excellente moraal en zijn glimlacht overwon elk hart. Hij is te La Jonchiere, het sanatorium van het comiteit, dat onder de speciale bescherming is van de heer Robert Woods Bliss.

Rachitis - Rachitis is een botaandoening die zich vooral bij jonge kinderen voordoet. Het wordt gekenmerkt door weinig botaanmaak en botten van slechte kwaliteit. Rachitis wordt ook wel Engelse ziekte genoemd, omdat het een botaandoening is die vroeger voorkwam in sterk geïndustrialiseerde wijken van Londen. In deze wijken stonden hoge gebouwen en zagen de mensen weinig zonlicht. Zonlicht is de belangrijkste bron van vitamine D. Rachitis komt momenteel nauwelijks meer voor, omdat verschillende levensmiddelen tegenwoordig worden verrijkt met vitamine D.

Hieronder een twee foto van de kleine Nestor. Naast Nestor werden nog de volgende kinderen in de sensibiliseringcampagne 'gebruikt': Vermeulen, Andrea , Delsalle, Augusta, Delsalle, Emilienne; Mériot, M. , Mériot, Marcel en Mériot, René.

Nestor overleefde de oorlogsjaren en ging deels in Watou en deels in Poperinge wonen. In Watou redde hij zelf in 1959 twee meisjes van de verdrinkingsdood, waarvoor hij gedecoreerd werd. Hij overleed te Popeirnge op 17 december 1988 en werd te Brugge uitgestrooid.

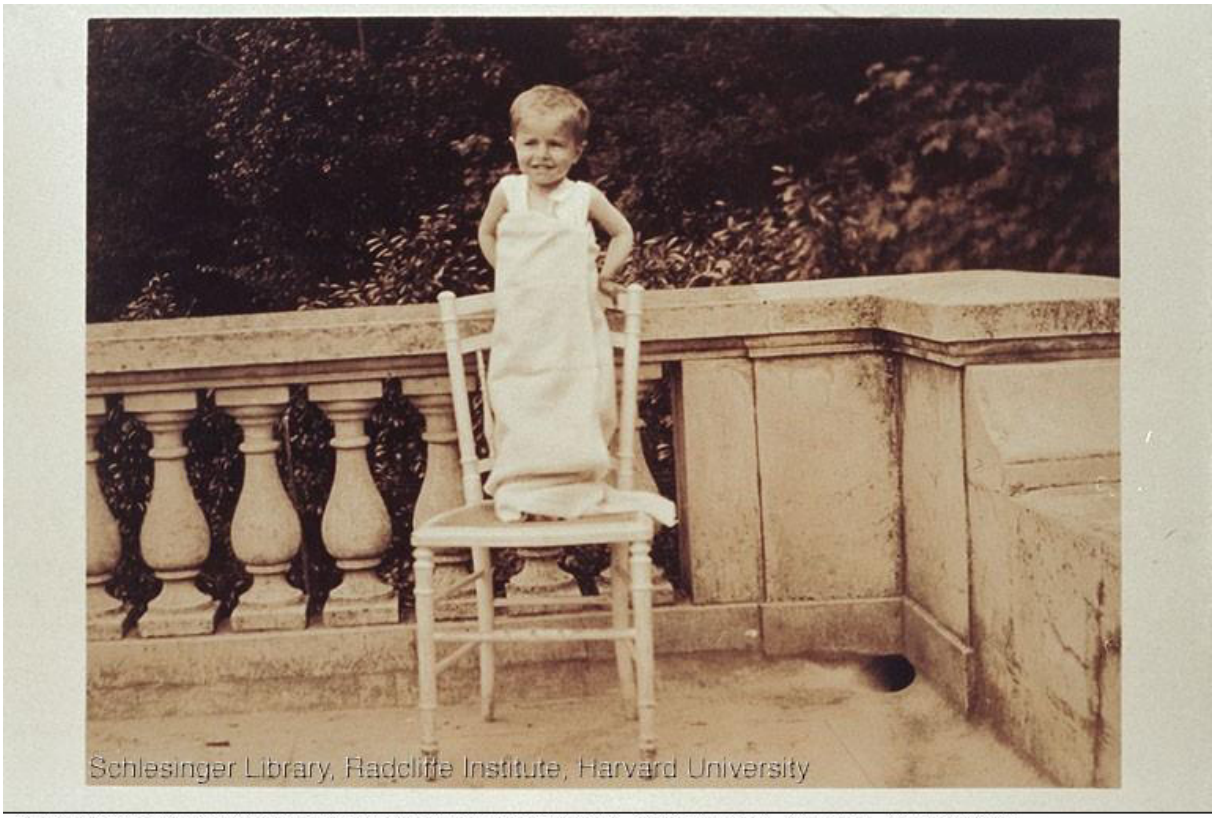

Harvard University, Schlesinger Library on the History of Women in America, 20022277_1

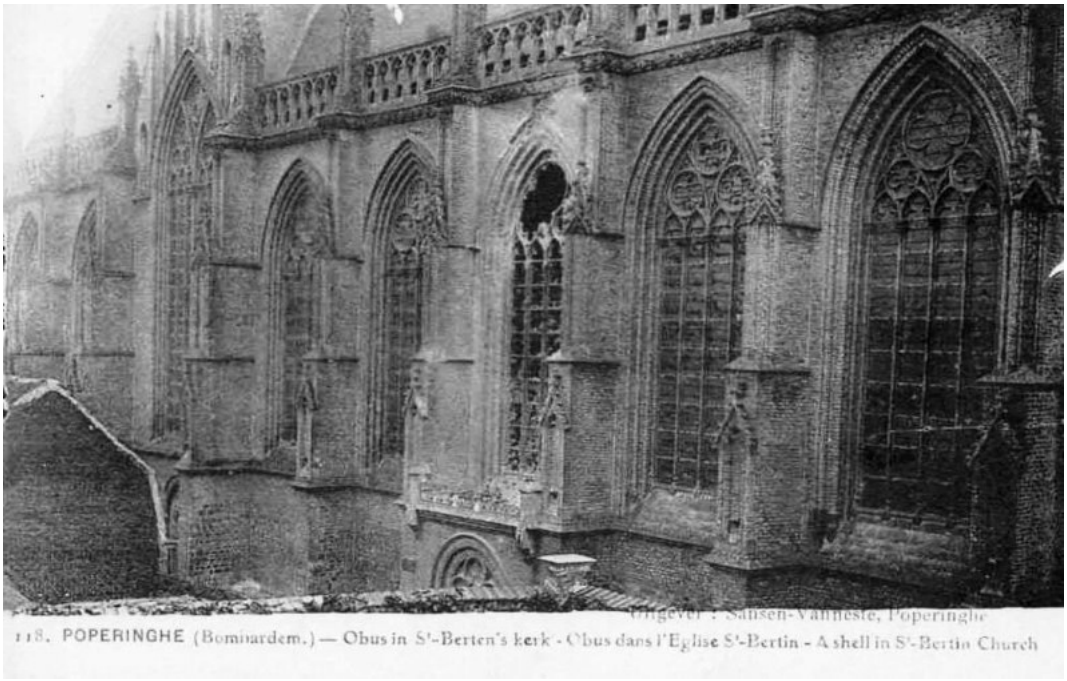

24 juni 1915 - Gemeenteraad Reningelst – SAP

De heer burgemeester - voorzitter laat kenen dat het Frans staatsbestuur, na betwisting en een aanhoudende briefwisseling, eindelijk een som van **162.360 frank** toegestaan heeft als schadeloosstelling wegens kantonnement der Franse troepen op het grondgebied van Reninghelst, te rekenen van de laatste dagen van oktober 1914 tot 1 februari 1915. Deze som,

na ontvangst zal uitbetaald worden aan de belanghebbende inwoners door de zorgen van het gemeentebestuur.
Daarna wordt er tussen de leden van de gemeenteraad nog enige woorden gewisseld nopen dit kantonnement en nopens de algemene gemeentebelangen.
De zitting wordt om vijf ure namiddag geheven.
De burgemeester – voorzitter Six Camerlinck

24 juni 1915 – Uit 'Soldatenpennen'

Brancardiers op weg naar de frontlijn

Belgisch front, 24 juni 1915
Vriend Jozef

Atchie! Atchie!... God zegene u! … Zie Jef, als men alzo pas uit de tranchées weerkeert, gebeurt het dat men 'nen keer niest: de snuif die men van daar meebrengt, is zo wat van 't strafste kaliber. Wilt ge ook nen keer nen dop van die snuif, jongen, ga nen keer mee met mij binnen 8 dagen, ik moet er dan juist weer naartoe. Wacht mij af aan **Oostvleteren kerke.** Zondag avond, alzo rond 7 uren, verstaan?...
Tiens Jef, zijt ge daar al? Ah! Ge moet u zo op de grond niet leggen, Jef, 't is verder op de route dat ze bombarderen. **'t Is nader Reninghe!** Verschiet ge daarvan? Ze doen dat elke avond, jongen. De Duits denkt dat hij daarmede de wagens past die op weg zijn naar 't front met vivres, of ook als dat hi jen plein in regimenten schiet die op weg zijn om af te lossen. Hij schiet blindelings: hij tast nen keer hier, nen keer daar, maar we kennen zijn spel! Volg mij, we gaan wat over 't land gaan…
Jef, we zijn hier in Reninghe!
Kent ge nog 't dorp? Dat is geteld eh, jongen? Dat hebt ge nog nooit gezien en dat zult ge nooit in uw leven meer te zien krijgen! 't Is al zo plat als een zesse! …
Zeg toon mij nen keer een huis waar nog een kappe op staat?

- 'Ik vind er geen!
- Ik ook niet Jef!
- Toon mij nen keer de huizen waar er nog 4 muren rechtstaan!
- Ze zijn er dun gezaaid!
- Ik geloof het wel, Jef. Ge moet daar zo dichte naar die huizen niet gaan! Er zinken hier nog dagelijks huizen in, er vallen hier nog dagelijks muren om, dus opgelet! Laat ons ook wat rapper gaan, want wellicht bombarderen ze 't weerom. 't Is alle dagen 3 maal repetitie hier, verstaat ge 't?

Ziet ge 't, ze zijn daar al weer: 't gaat wel dat wij al uit 't dorp zijn – 't zijn grote die vallen, eh jongen? Dat spel zal alzo een kwartiertje aanhouden, 't zal wedereom ievers 'nen burger geraakt worden: 't is alle dagen 't zelfde liedje! Er zijn hier mensen, die de gaten van hun huismuren toeslaan met planken en de vensters behangen met zakken en toch nog blijven wonen. Goeste is koop! Er zijn ten minste al 25 burgers gedood en evenveel gekwetst; maar wat wilt ge dat die mensen vluchten! 't Zijn Vlaamse boeren, eh. 'heerd verlaten, neen! Aan hune grond verknocht tot ter dood! … ik kan ze geen gelijk geven.

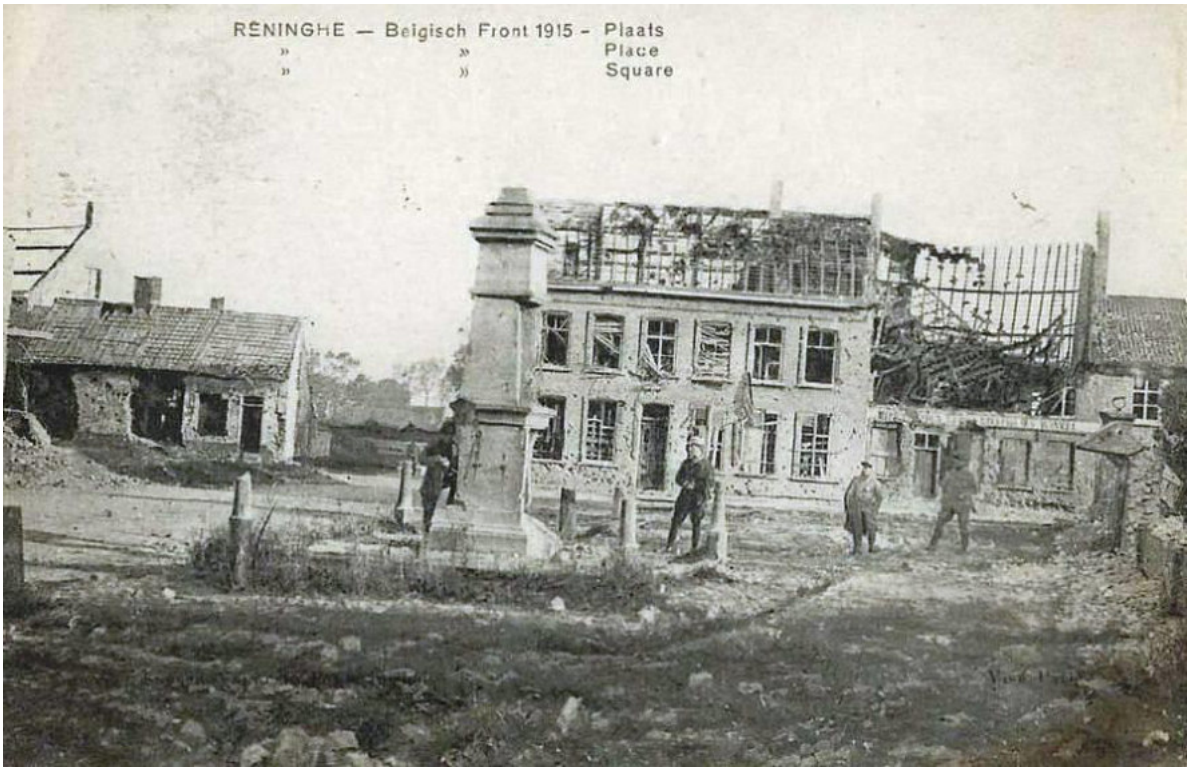

Jefke, draag nen keer een eindje mijn ‘musette de pansement’. Wat zit er daarin, Floren? Daar zitten in ‘teinture d’iode, sublimé corrosif, ouate, doeken, linnen, toespelden, enz… een geheel geneeskundig arsenaal. Ja Jef, ge moet weten : er is maar 1 brancardier per compagnie bij ons en mijn doktoor zit alzo een half uur af van mijn compagnie (het is maar Jefke dat ik zelf half doktoor moet spelen, indien ik wil dat mijn jongens niet te ver uitbloeden).
Ik heb er al een handje van weg zulle, jongen. Doktoor Floren, Hum! Hum! Jef, nog 10 minuten door deze boyau en we zijn in de 1ste linie. Steek uwe kop maar niet uit, ga maar gebogen voort: de balles perdues hebben hier al menige onvoorzichtige soldaat ’t hoofd doorschoten. Daar! We zijn er! Ziet ge die soldaten daar in die loopgracht. ’t Lijf geboren, ’t oog al door een openingske naar de Duits gericht, ’t geweer op de parapet? ’t Zijn deze van mijn compagnie kom, laat ons zeer een plaats zoeken. Smijt daar maar mijn capote, mijn sargie, mijn ransel, mijn musette op de planken: ik ga hier mijn thuis houden, deze abri is sterk gemaakt h”? We gaan hier niet altijd inblijven!... kom, we gaan nen keer goen dag zeggen aan die soldaten…

- Ha Jan, hoe gaat het? Nog geen Duitsers gezien?
- Neen briend!’
- Laat mij nen keer door ’t kijkgatje zien. Wat is dat toch een vervaarlijk bos, dat Merkembos daar, hé jan? Ligt dat huisje daar, op 500 meter voor ons, tussen de linies?
- Ja!
- Is dat ginder de Drie Grachten? En ginder rechts het ‘maison du passeur?’ dat is hier nen vermaarden secteur hé Jan? Geef, ik ga nen keer schieten? Pang! … Nog nen Boche minder!
- Jef, ik zou hier niet lang meer blijven indien ik in uw plaats ware, want ’t is wellicht het uur dat de Duitsers onze tranchée weerom bombarderen. Ge moet geen ongelukken zoeken, jongen. Ga tot Reninghe met de kop gebogen zulle, en vooral drink in Reninghe geen pinte. Spoed u daar weg! Volgens u aan te zien, lijkt ge een schrandere, een moedige, een sterke jongen. Allez! Au revoir, hé! Een naaste keer ga ik u hier de 4 dagen bij mij houden. Ge zult dan een volledig cinema hebben van ’t oorlogsleven.

26 juni 1915 – Uit: Soldatenpennen

Het leven in de abris
Beste Broer
Ik kreeg uw brief aan juist als ik op wacht stond in de tranchee. Het deed mij zoveel plezier!
Wij liggen sedert drie dagen in de loopgrachten. Men heeft ons echter geen al te gevaarlijk plaats gegeven, omdat men de carabiniers-cyclisten binnen kort wel voor andere werk zal nodig hebben: als de Mof zijn hielen zal moeten tonen.
Achter de tranchees heeft men abris gemaakt waarvan elke voor zeven man dienstig is: een deur, een houten vloer natuurlijk met veel strooi gedekt, een venster, een houten dak met geteerd karton, daarboven zandzakken en zoden.
Ieder tracht natuurlijk zijn abri zo schoon mogelijk te maken. Men timmert tafeltjes en b aken, zoekt dan rode kollebloemen, gele boterbloemen, witte madeliefjes, maakt er ruiktertjes van en zet ze op de tafeltjes voor de abri.
Elke schuilplaats heeft ook zijn opschrift. Zo heb ik in mijn geburen: 'De kerels van Vlaanderen, ' ' In de lustige Kempenaars' hier zijn we nog niet handgemeen geweest met de Duits, al trachten er de mannen henen. Wat ze ongeduldig afwachten is het algemeen beslissende ordewoord. Op schermutselingen zijn onze jongens niet erg verlekkerd; maar geen een die niet vreugdevol, alle doodsgevaar trotseren vooruit stormen zal, als het sein wordt gegeven.
Ondertussen is 't hier enkel artilleriegevecht. Overdag daarbij is het meestal stil. Dan liggen wij in de abri te zingen. En daar wij haast allen Vlamingen zijn, worden de liederen van Hullebroek, van Benoit, van Blocx, van Andelhof, herhaald.
Dan spelen wij kaart of lezen de 'Stem' of de andere gazetten die de makkers aankrijgen.
Tegen de avond gaan we hoger op, ja liggen we dikwijls met de voeten in 't water van de Yzer, al rokend een pijpke. Over ons heen fluiten de obussen of ontploffen shrapnels. Wij spelen de veteraan en zien noch horen er naar, en stoppen een ander pijp.
Of ge 't gelooft of niet, er zijn hier mannen die regelmatig gaan vissen in de Yzer.
Is dat geen ideaal leven?
Nog dit: ge weet dat de majoor ons bezocht heeft. wij hebben daar zo puik gewerkt dat wij nu naar 't front gestuurd zijn als 'peloton d'élite'. En dat wil wat zeggen bij de carabiniers.

27 juni 1915 – Baert A.

Stilte. Wat kanongedommel in de verte. Een batterij Franse kanons terug. Gedurige aanbidding in de Sint Jans kerk.
Delaere C.
Zondag. De twee gendarmen wier lijken begraven lagen onder de puinen van de Wacht aan de Menenpoort worden aangebracht en op het kerkhof van Poperinghe ter aarde besteld.
's Voornoens wat brieven geschreven en 's maandags trek ik naar 't Vogeltje en verzoek Z.E. heer Deken mij de nodige toelating te willen geven opdat ik in 't gesticht H. Hert zou mogen verblijven om te zorgen voor het volk van Brielen en van de Kruisstraat. Geen beslissing werd genomen.

DE GELIEFKOOSDE SPORT.

De vrije uren die hun gegund worden, brengt een groot gedeelte van de Belgische mannen door met voetballen, waarmede zij niet alleen ten doel hebben zich te vermaken, doch ook hun lichamelijke geschiktheid te verhoogen.

27 juni 1915 - Raoul Snoeck

Zo pas kreeg ik een kleine portie lekkernijen toegestuurd van mijn nicht Duquenne. Dit geschenkje is erg welkom. We hebben nog rust tot morgen. Di m aal mogen we niet klagen. Het lijkt alsof we hier nog maar enkele dagen zijn, terwijl we hier al drie weken achter de rug hebben. Ben je zo lang op dezelfde plaats, dan wen je vlug aan de omgeving. We worden zo dikwijls heen en weer geslingerd, aan de toekomst denken we niet meer.
We hopen dat het weldra vrede wordt. Moeten wen een tweede winter in de loopgraven doorbrengen, dan zullen we bij onze terugkeer nog slechts menselijke wrakken zijn.
Ah! Kon de oorlog toch maar ophouden terwijl we achter het front zijn, hij moet toch eens eindigen! Je denkt en zegt het, maar zonder overtuiging; je weet maar nooit. Dat liedje hebben we al veel gezongen en er begint sleet op te raken. Je laat je erdoor in slaap wiegen als door een oud refrein. Kom, het lot beslist. We moeten vooruit.

28 juni 1915 – Baert A.

Volledige stilte. Kleine beweging. Het volk wordt moedeloos om de lange duur van de oorlog. ’s Avonds om 8 uur een tiental obussen bachten de statie**. H. M. de koningin bezoekt de pas ingerichte scholen.**

Delaere C.
’s Avonds rond 8 uur, een tiental bommen komen al schuifelen af over Poperinghe, statiewaarts. ’t Zijn kerels van Maubegue, zegt het volk, zij springen niet open.

29 juni 1915 – Baert A.

Alles kalm en stil. Op de Abele verongelukken twee vliegers.

30 juni 1915 – Baert A.

Stille nacht. Heden vertrekken de opgeroepenen van 18 tot 25 jaar. ’s Namiddags om 2 ure vijf obussen: J. Depuydt, vredegerecht, brouwerij Vandenberghe waar de knecht Degraeve gedood wordt. Grote beweging van paardenvolk, autobussen, voetgangers, munitie, enz. tot laat in de nacht.
Ook Delaere C. bevestigt: Rond twee ure kwamen vijf of zes bommen over Poperinghe. Een man wordt gedood in de stad.

Nummer 156A **Doos Gazette** **juli 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Geen beter gemack als eygen dack

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 560 lezers

Beste abonnee

Hop en bier van mythe tot geschiedenis

Op woensdag 8 juli 2015 om **19 uur** – en dus niet om 20 uur, hee! - tot een goede twee uur later – geef ik een voordracht over den 'hommel' of de hop en het bier voor 1583 in het Poperingse. 1583 werd als einddatum genomen omdat toen Poperinge volledig vernield en bijna geheel verlaten werd.
Ik heb een paar vroegere werkstukken herwerkt – zoals deze rond de mythologie van de hop – maar ook het instructieboek van Reynold Scot – hoe je moest hop kweken in 1575 – die ik nu in boekvorm wil uitgegeven.
Helemaal nieuw is het uitgebreide stuk over de hop en het bier samengesteld uit archiefstukken uit het stadsarchief van Poperinge. Als je dus wil weten wat crabbelarebier was hoe men zijn hop betaalde rond 1560 moet je dus zeker komen luisteren.

Naast dit gedeelte is er ook een compleet nieuw deel over de brouwerijen en de herbergen rond 1560 te Poperinge, welke waren er en waar lagen ze en wat voor naam hadden ze? We behandelen deze avond de grote markt.

De avond is een organisatie van VormingPlus, dus je moet even naar daar surfen om je in te schrijven, zodat je een gemakkelijke stoel hebt als je af komt. Je zou niet willen dat je twee uur moet recht staan, hee!

Poperinge onder vuur!

Momenteel ben ik verder aan het werken aan de erfgoedwandeling rond Jozef Simons, die heel wat geschreven over en in Poperinge gedurende de eerste Wereldoorlog.
We gaan op wandel inde wereld van Jozef Simons!
Lees hier onder en wacht niet om nu reeds in te schrijven!
Wees de slimste, wees de eerste!

Erfgoedwandeling
Poperinghe onder vuur!
Guido Vandermarliere, verteller
Deelnameprijs: 5 Euro – Duur: een drietal uren, breng dan ook je zeteltje mee!

Op zaterdag 18 juli 2015
en op zaterdag 25 juli 2015
om 13.30 u. start bij de toeristische dienst van Poperinge, op de Grote Markt,
een erfgoedwandeling met als thema **Jozef Simons en de Grote Oorlog te Poperinge.**
Jozef Simons is niet alleen de tekstdichter van 'Kempenland' of van 'Susa Nina' maar ook de schrijver van 'Verhalen van een Kanonnier' en van 'Eer Vlaanderen vergaat!', verhalen die hij grotendeels te Poperinge schreef. Hij verbleef gedurende de Groten Oorlog in de Lovie en na de oorlog in het schoolhuis van de Kouter.

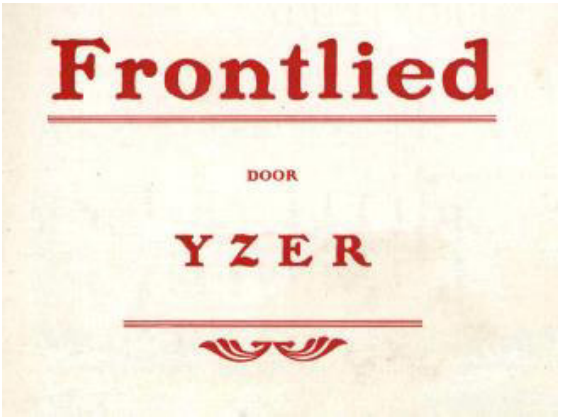

We brengen dan ook gedurende deze wandeling verhalen van zijn hand, maar ook andere verhalen die voornamelijk in het voorjaar 1915 afspeelden te Poperinge.
Simons was de man achter het pseudoniem 'Yzer', componist en tekstdichter van het 'Frontlied' – het programmalied van de Frontbeweging in W.O. I.
Ik zal vertellen over Roland Garros, over het bombardement van Poperinge met de Lange Max, over de deken Vervaecke, het verhaal van Marc Noble, het verhaal van de oud-collegestudent Boontje en zijn nooddoop aan het front, enzovoort…
De verteller **Guido Vandermarliere** brengt naast de verhalen ook een aantal gedichten van Simons met daarnaast nog paar authentieke oorlogsliederen.
Bij minder dan 10 deelnemers gaat de wandeling niet door!
Zeg het voort! Zeg het voort! En wees op tijd! Schrijf nu reeds in via de Toeristische dienst van Poperinge of via een mailtje retour.

Ginger komt op haar plaats te staan onder het oog van de kunstenares Nele Boudry.

en hier is ze met haar moeder en dochters. – Zou de dochter dan toch model hebben gestaan?

The Friends te Woesten

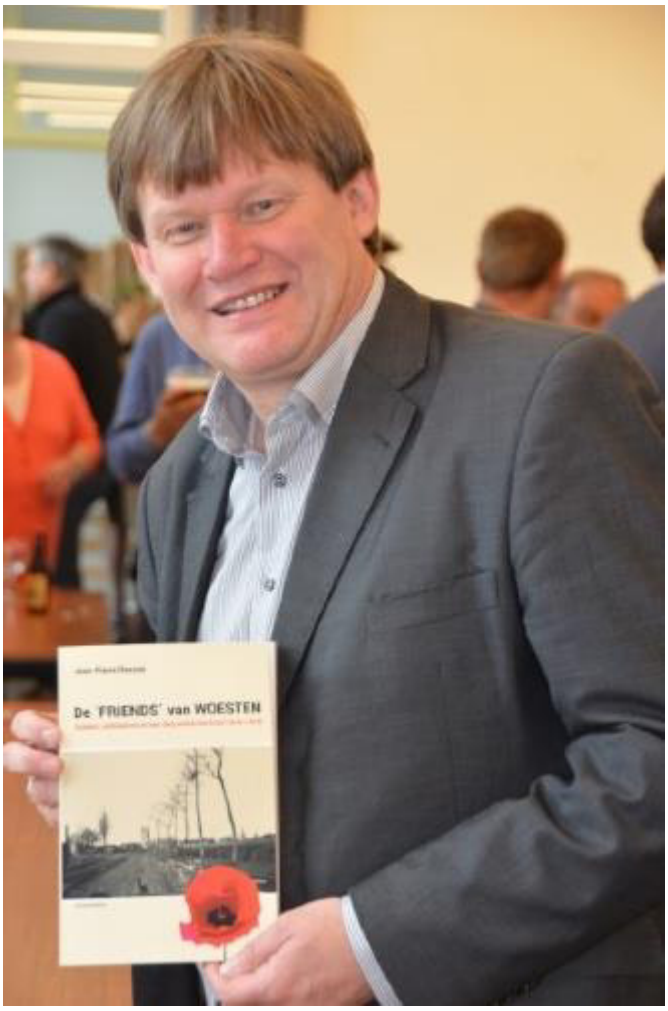

Jean-Pierre Descan presenteert zijn boek: De Friends van Woesten.

De ligging van Woesten, op de weg van Ieper naar Veurne, maakte van het dorp een doorgangszone van en naar het front. Soldaten trokken er voorbij, er waren de kampementen voor de troepen en vooral de medische hulppost, opgestart in de kloosterschool. Toen de Duitsers massaal gas losten op 22 april 1915, het begin van de Tweede Slag bij Ieper, was Woesten voor veel slachtoffers de eerste halte op hun weg terug. Tussen november 1914 en mei 1915 zal deze hulppost bemand worden door een heel bijzondere groep van Engelse vrijwilligers-ambulanciers. Het zijn meestal Quakers die er de kern vormen van de eerste eenheid van de "Friends Ambulance Unit". Meteen wordt één van de boeiendste hoofdstukken uit de geschiedenis van Woesten geschreven. De zogenaamde "Friends" staan vanuit Duinkerke onder leiding van Philip Noel-Baker: later Olympisch medaillewinnaar (1920), Nobelprijswinnaar voor de vrede (1959), minister en Labour-partijvoorzitter. Maar in de hulppost van Woesten werkt ook een bont gezelschap van gewetensbezwaarden en pacifisten: de bergbeklimmer en schrijver Geoffrey Winthrop Young, de SF-schrijver Olaf Stapledon, de futuristische schilder Christopher Nevinson,… Dankzij het werk van de Engelse ambulanciers in en rond Woesten werden duizenden soldaten en burgers gered van een gewisse dood.

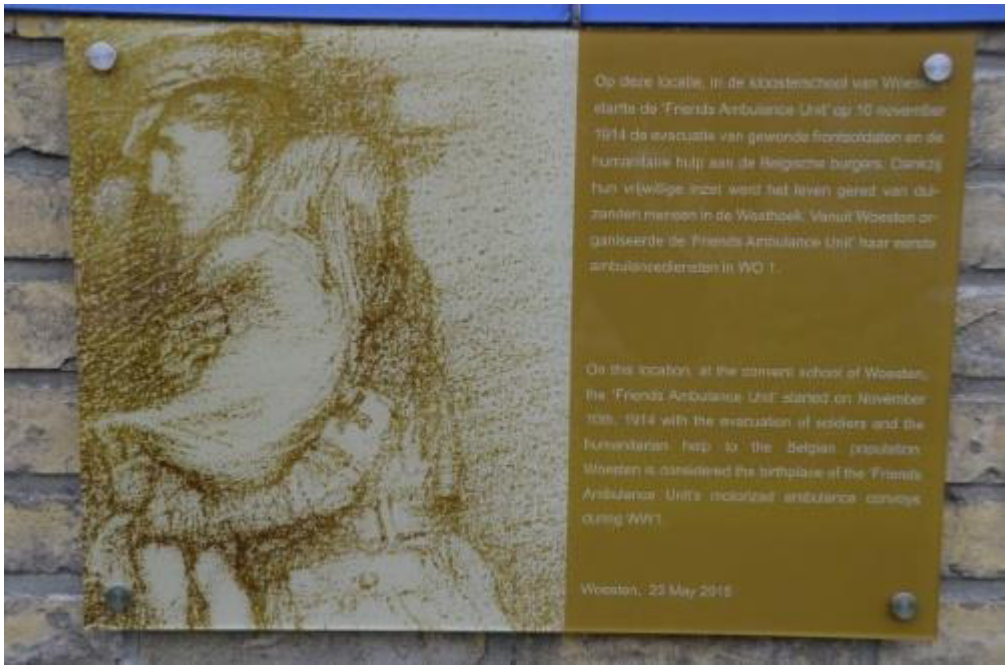

Behoudens de evacuatie van gewonde soldaten uit de frontlijn, zal de “Friends Ambulance Unit” de burgerbevolking ook helpen met kleren, melk en vooral in de strijd tegen de tyfuskoorts. De Quakers werkten niet alleen in Woesten maar ook in Ieper en Poperinge, waar ze vooral betrokken waren bij de hulpverlening aan de burgerbevolking en de vluchtelingen. Woesten was wel de eerste ambulancedienst in de geschiedenis van de “Friends” en diende later als model voor hun werking in tal van oorlogen na 1918. De Quakers kregen voor hun werk trouwens ook de Nobelprijs, in 1947.

Het boek over de Friends te Woesten is onder andere te koop in de betere dagbladzaak.

Roger Balbiani (Cdt. Adjt., S.S.U.1) with Poilus and Pig "Guillaume," Crombeke, Flanders 1915

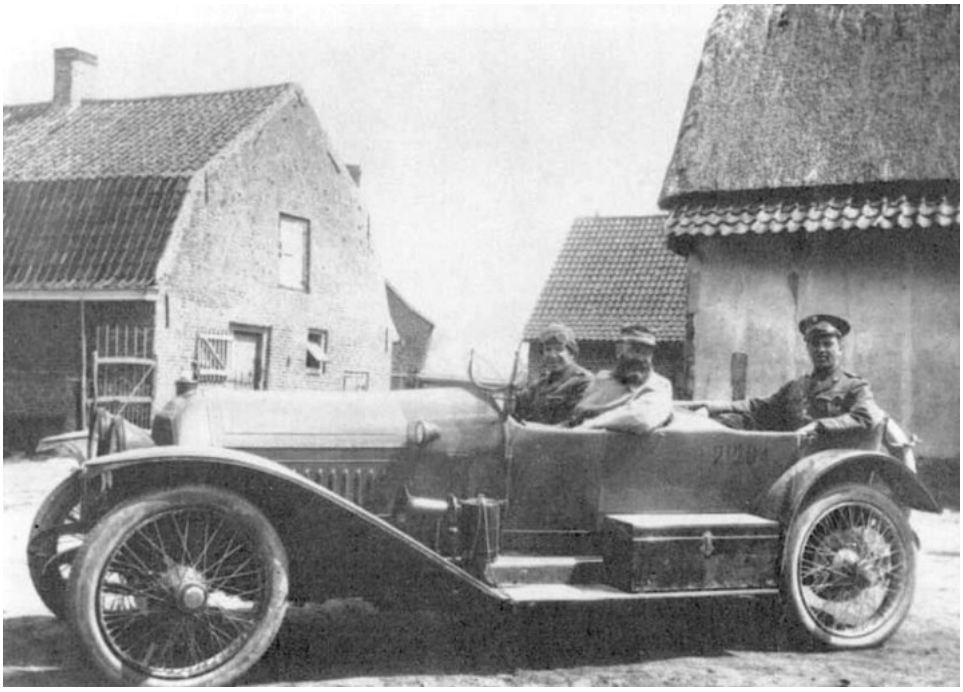

Charles Freeborn, The Duc De Clermont-Tonnerre and A.P. Andrew starting from Crombeke (Belgium), July

Braves gens, tranquillisez-vous,
Vous avez Kitchener, et French, et nous!

THERE AINT NO NEED
TO MAKE A FUSS;
YOU'VE KITCHENER
'AN' FRENCH 'AN' US !

100 jaar geleden – Den Grooten Oorlog

1 juli 1915 – Baert A.

Stilte. Twee grote Engelse monsterkanons, getrokken door auto's op.

2 juli 1915 – Baert A.

Kalme nacht. Engels kanon op getrokken door 10 paarden. Een tijd lang hevig geschut.
's Avonds om 9 uur 6 obussen: herberg 't stadhuis, René Dupont, Ivo Derynck

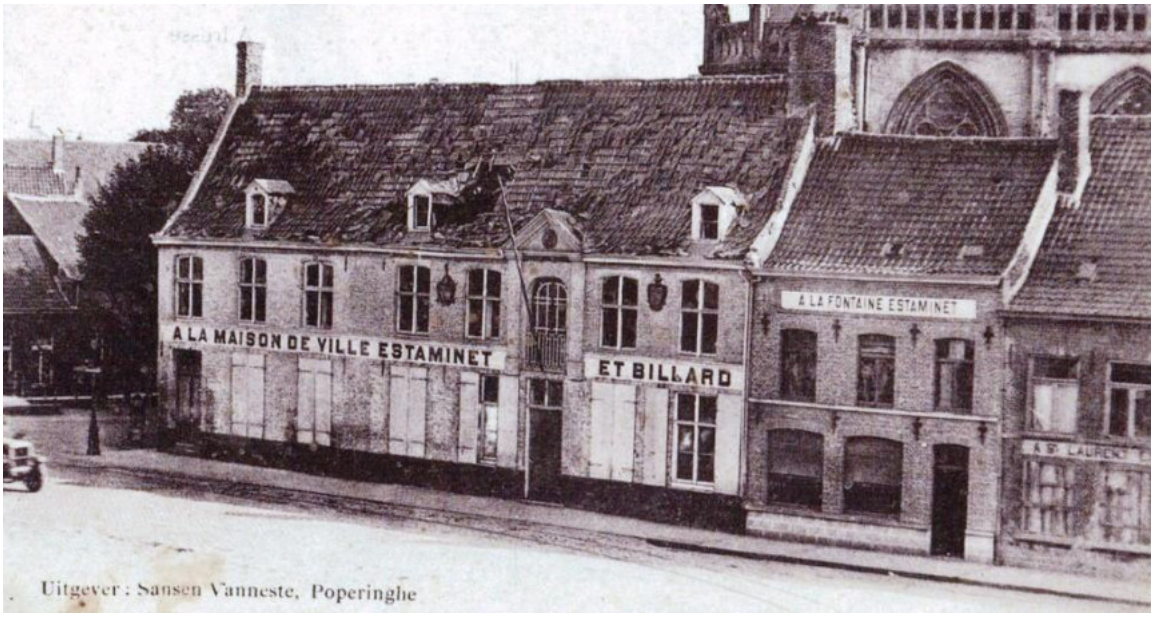

3 juli 1915 – Baert A.

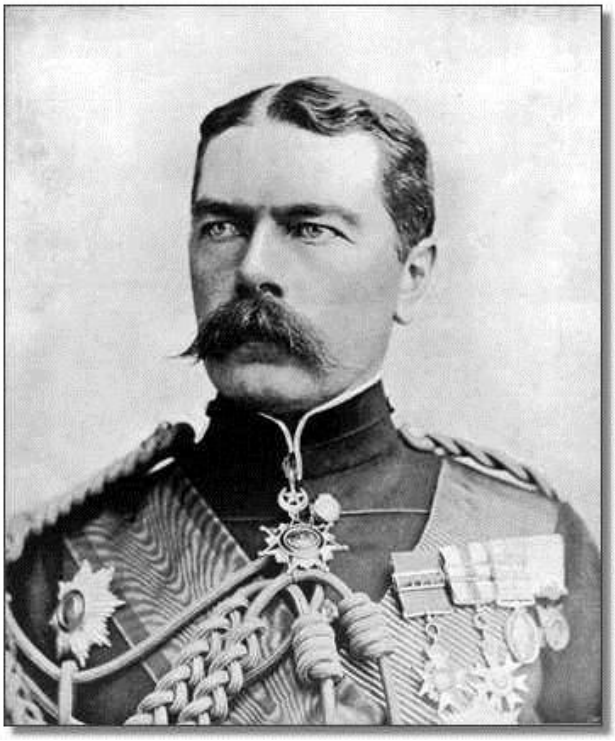

Weinig geschut. Buitengewone beweging. 's Avonds veel Franse kanons op.

4 juli1915 – Baert A.

Kermis en prachtig weder. Met de vroege morgen gaan nog veel mensen de ommegang. De vreugdige dagen van vroeger jaren komen iedereen binnen.

Lord Kitchener

5 juli 1915 – Baert A.

Stilte, gewone beweging. Het koopwarenvervoer is weer geschorst.

6 juli 1915 – Baert A.

's Nachts een paar uren aanhoudend geschut. Veel gekwetsten, aanhoudend geschut, veel Engelse soldaten op te voet en met autobussen.

7 juli 1915 – Baert A.

Stilte. Op de markt is er wapenschouw gehouden door **Lord Kitchener**, French en Asquith.

8 juli 1915 – Baert A.

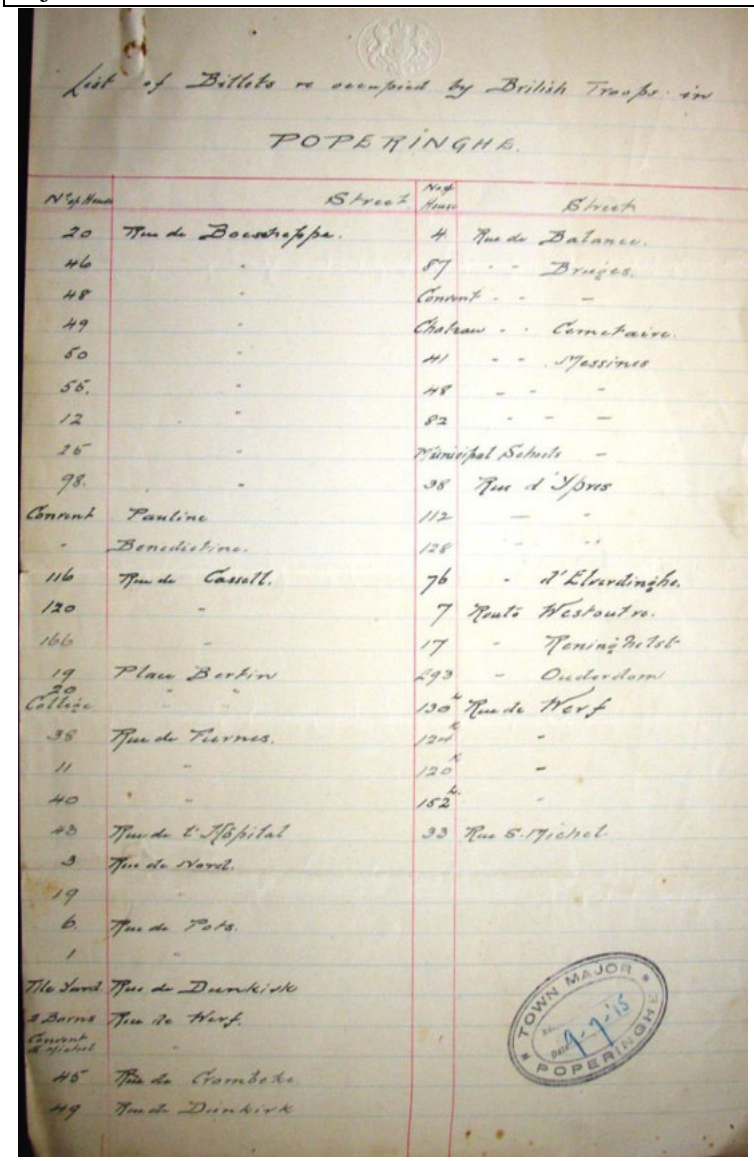

List of Billets re occupied by British Troops in

POPERINGHE.

N° of House	Street	N° of House	Street
20	Rue de Boeschepe.	4	Rue de Balance.
46	"	87	" Bruges.
48	"	Convent	" "
49	"	Chateau	" Cimetaire.
50	"	41	" Messines
56.	"	48	" "
12	"	82	" "
25	"	Municipal Schools	"
98.	"	38	Rue d'Ypres
Convent	Paulins	112	" "
"	Benedictins.	128	" "
116	Rue de Cassell.	76	" d'Elverdinghe.
120	"	7	Route Westoutre.
166	"	17	" Reninghelst
19	Place Bertin	93	" Ouderdom
20 College	" "	130	Rue de Werf
38	Rue de Vernes.	124	"
11	"	120	"
40	"	152	"
43	Rue de l'Hôpital	33	Rue S. Michel.
3	Rue de Nord.		
19	"		
6.	Rue de Pots.		
1	"		
The Yard	Rue de Dunkirk		
2 Barns Convent de Michel	Rue de Werf.		
45	Rue de Crombeke.		
49	Rue de Dunkirk		

TOWN MAJOR POPERINGHE 1-7-15

Gans de nacht en geheel de dag stromen Engelse soldaten toe te voet ook met trein komen Fransen toe. Stilte, regenachtig.

9 juli 1915 – Baert A.

Nog altijd komen soldaten toe. Zal er een aanval plaats hebben? De beweging is schrikkelijk. De boter geldt 4 fr. 50. Om 12 uur 7 of 8 obussen die vallen in de weiden achter de Veurnestraat.

Lijst van de biljetten voor de bezette huizen door de Britse troepen in Poperinge
Boeschepestraat: de nummers 20 – 46 – 48 – 19 – 50 – 12 – 25 – 98
Paulienen en Benedictinen
Casselstraat: de nummrs 116 – 120 – 166
Bertenplein: 19 – 20 – college
Veurnestraat: 38 – 11 – 40
Gasthuisstraat: 43
Noordstraat: 6 – 1
Duinkerkestraat: hof & nummer 49
Pottestraat: nummers 1 en 6.
Werfstraat: twee schuren en de nummers 130 – 124 – 120 – 152
Sint Michielsgesticht en het huis in het Sint Michielsstraatje nr. 33
Crombekestraat nummer 45

Balancestraat – huidige Guido Gezellestraat: nummer 4
Bruggestraat nummer 87 – het klooster van de Penitenten.
Kasteeltje en Kerkhof
Mesenstraat – 41 – 48 – 82
Stadsschool – dus de Kouter
Ieperstraat nummers 38 – 112 – 128
Elverdingestraat – nummer 17
Ouderdom nummer 93

10 juli – Baert A.

Kalmte. Gewone beweging. Donkere ommegang.

11 juli 1915 – Baert A.

Alles stil en kalm. Er gaat heden meer volk den ommegang dan over 8 dagen.

EEN AANVAL VAN CANADEESCH-ENGELSCHE TROEPEN OP EEN DUITSCHE LINIE:
Naar een schets van een Engelschen teekenaar, die natuurlijk, de Duitschers in alle haast op de vlucht laat slaan.

Van Walleghem

Men klaagt over de baldadigheden van sommige soldaten.

Zo heeft het op 4 juli schuw gegaan aan ’t Hemelrijk. Er is daar **wat bucht van vrouwvolk** in sommige huizen waar men bier en koffie verkoopt en waar vele soldaten nestelen.

Rond 2 uur is een dronken soldaat gaan kloppen aan ’t huis van Rosalie Ryckeghem. Niemand heeft geopend. Dan heeft hij geschoten door de vensters in het bed waar Lucie Deroubaix lag. De kogel heeft op enige centimeters van haar gepasseerd. Dan heeft hij een tweede kogel geschoten door de achterdeur. Dan is hij gegaan naar de herberg ‘Het Hemelrijk’ waar hij ook door het venster geschoten heeft. Het is een gans rumoer op de wijk. Vele bewoners vluchten weg en een oude vrouw die ook vluchtte werd aangehouden en voor de camp-commandant gebracht.

Men zegt dat de soldaat die geschoten heeft zijn geweer heeft achtergelaten en daaraan herkend werd en streng gestraft. Tegenwoordig zijn het in ’t algemeen de herbergen niet die de slechtste zijn, maar wel **de huizekens waar men koffie bestelt**. De herbergen immers zijn voor de soldaten enkel 4 uur per dag open.

Dan is er veel volk en de tijd en de omstandigheden laten het kwaad niet toe. Doch die koffiehuizekens zijn gehele dagen open, men vindt er bijna altijd een klein getal soldaten die er zich bezig houden, en daar is er alle tijd en gelegenheid voor het kwaad.

Voeg daarbij dat vele vrouwvolk alzo wel de soldaten zoekt als de soldaten het vrouwvolk, en ook dat sommige personen vluchtend vrouwvolk in hun huis nemen, tot aantrek van de soldaten.

’t Is ook in vele van die huizekens dat er meest wijn en champagne gedronken wordt, alhoewel nu streng verboden en dat sommige soldaten zich ganse nachten bezig houden.

EEN CHARGE VAN ENGELSCHE TROEPEN BIJ IEPEREN:
Naar een plaat van den Engelschen teekenaar Clark in de „Sphere", weergevend den dood van den Engelschen luitenant-kolonel Birchell.

De Katholieke Illustratie

12 juli 1915 – Baert A.

Wij horen geen kanon. Wat Engelse soldaten op, ook een 20 tal Franse kanons van 75. Om 7 uur 's avonds 4 obussen in 5 minuten: M. Cas, Valcke, Kouter…

12 juli 1915 – Brievenboek **Poperinge -** Aan de minister van binnenlandse zaken te Le Havre

Gezien dat wij in de loop van de maand april de eer hebben gehad U te ontvangen bij uw bezoek aan **de vele zieken, verzameld in ons burgerlijk hospitaal**, hebt U zelf kunnen constateren dat sedert het ontstaan van **de charicatieve diensten**, zij nooit zo zwaar belast zijn geweest als nu.
Vandaar ook dat U zal begrijpen dat deze belasting met deze miserie van onze diensten, totaal in disproporsie is met de inkomsten. U hebt, toen U de ziekenzalen doorkruiste, zich zelf kunnen overtuigen van de noden van deze ongelukkigen, die in deze trieste tijden gedwongen geweest zijn tot opname in ons hospitaal om hier een abri te vinden voor al hun ellende.
U was geïnteresseerd in alle vragen betreffende de commissie van Openbare Onderstand en U hebt ons toegelaten onze financiële situatie uit te leggen.
Zoals we U dan uitgelegd hebben, hebben we sedert de 1ste november 1914 tot de 1ste april laatst, tot onderhoud van de zieken in ons burgerlijk hospitaal, een som van **65.000 frank** besteed, terwijl dit vroeger voor een zelfde periode normaal gezien **18.000 frank** was. Deze cijfers waren ook voor U ook zwaar genoeg, zodat U ons een subsidie beloofd hebt.
Vandaar, meneer de minister, dat we willen beroep doen op Uw generositeit en permitteren we ons U te vragen om deze zware last, die op onze schouders rust, te ontbloten en ons een subsidie van 40.000 frank toe te kennen, zodat we ons humaan en sociaal werk hier kunnen verder zetten, dat bestaat om de ellende van die die lijden te verlichten, en om het hart van deze ongelukkigen te doen herop leven.
Hopende dat gij welwillend onze bede zal willen voldoen.
Met hoogachting
De voorzitter en de leden van de Burgerlijke Godshuizen – 14 juli 1915

Als ik het goed voor heb, was de minister van binnenlandse zaken toen **Paul Berryer.**

Brievenboek **Reningelst** – Schade aan de velden

Aan de heer generaal, commandant van de Vde divisie van het Britse leger te Reningelst
Meneer de generaal.
Veel van de schade is gedaan geworden door de Britse troepen, zowel aan de goedingen, als aan de vruchten te velde. Het gemeentebestuur heeft beslist te procederen omtrent de schatting van deze schade volgens artikel 28 van het reglement op de militaire prestaties.
Ik vraag U dan ook om de goedheid te hebben een militaire afgevaardigde aan te stellen om deze schatting in overleg te verrichten. Het is nodig om deze schatting zonder uitstel te doen, terwijl de vruchten nu nog op het veld staan en de schade nog gemakkelijk te constateren is.

13 juli 1915 – Baert A.

Van 8 tot 11 ure is het kanongeschut ongewoon hevig en aanhoudend.

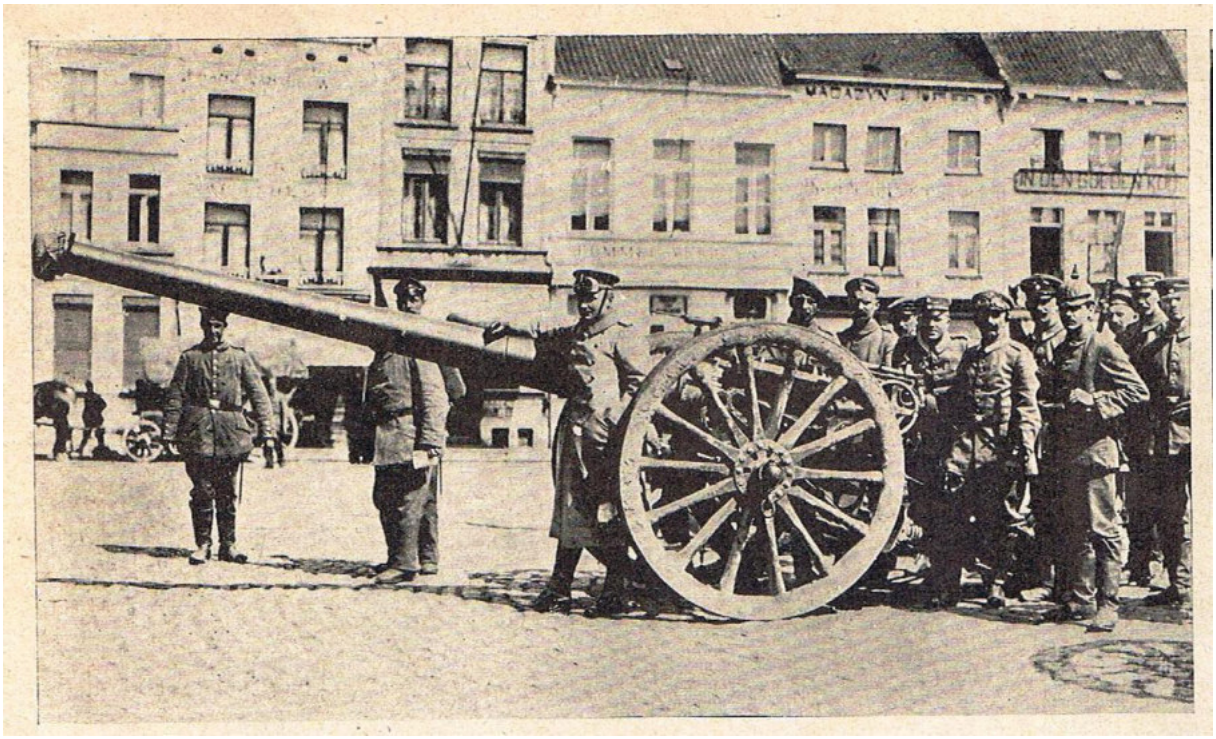

Uit 'De katholieke Illustratie' van de 17 de juli 1915
De commentaar was: Eén van de vier grote Canadese 'Long Tom's' door de Duitsers veroverd bij Dixmuide op de Engelsen.

Brievenboek Reningelst - Logementsproblemen

Meneer de commissaris
In antwoord op uw brief van de 14de mei, heb ik de er U de gevraagde verklaring omtrent de globale som, waarop deze gemeente recht heeft, voor de logementen van voor de 1ste maart 1915, voorzien aan de Britse troepen over te maken.
Wij nemen deze gelegenheid te baat om U op te merken dat sedert de 1ste maart, de oversten van het Britse leger, zich niet conformeert aan de uitgevaardigde instructies van het generaal

kwartier. Voor de maand maart, hebben wij zeker niet alle schuldbewijzen kunnen opmaken, aangezien de logement certificaten zeer onregelmatig door zekere oversten afgeleverd zijn geworden, zoals de regels voorschrijven, terwijl zelfs de meesten, ons veel te laat deze documenten bezorgden.
Deze verwaarlozing van het reglement veroorzaakt een erge onrechtvaardigheid tegenover de inwoners die logement voorzien hebben aan de officieren ende soldaten. Het is ons onmogelijk gemaakt hierover aan de oversten te reclameren omdat we hen in eerste instantie niet kennen en omdat ze onregelmatig veranderen van woonplaats. Het gebeurt zelfs dat de troepen die in onze gemeente kantonnement houden, behoren tot 3 verschillende divisies.
Volgens het reglement, hebben de bewoners die logement voorzien voor de paarden, recht op **het mest** die deze paarden voortbrengen, en dit als vergoeding voor hun diensten.
De Britse militaire overheid, laat deze mest echter om reden van de publieke gezondheid, deze in diepe putten ingraven. Daarmee geven zij aan de benadeelde paardenhouders geen enkele vergoeding voor hun werk
Hopende meneer de commissaris, dat door uw hoge en welwillende tussenkomst, onze inwoners volledige voldoening zullen krijgen voor het logement dat zij aan de soldaten en paardenhouders voorziet.
Het gemeentebestuur van Reningelst verklaart hierbij dat de Britse troepen schuldig zijn aan de gemeente Reningelst de som van **92.559 frank tot de 13de maart 1915.**

14 juli 1915 – Baert A.

Stilte. Om 3 ½ uur 8 obussen in de weiden tussen Kouter en Veurnestraat. 's Avonds komen 4 grote Engelse kanons, van 7 tot 8 meters lang, toe en trekken Yper op.

15 tot 18 juli 1915 – Baert A.

DE KONING DER BELGEN.
Koning Albert van België laat zich door een van zijn officieren verslag uitbrengen over de jongste krijgsverrichtingen.

Gewone beweging. Weinig geschut. De Poperinghenaren beginnen houten woonhuizen te maken buien stad. **De Belgische soldaten krijgen een nieuw kostuum.**
Delaere schrijft
Poperinghe ook kreeg in de weerdij van tien minuten 8 bommen den 9de juli te 11 ¾ en evenveel den 14de rond 3 ½.

Op de 16de juli gaat Delaere terug naar Ieper waar ze bij het huis van Vanheule geraken. Daar kwamen de Engelsen uit hun schuilplaats en de kapitein vroeg hen wat ze daar kwamen doen. ***Delaere*** *schrijft:*
Ik toonde hem door de opening wat wij kwamen redden.
'Oh wine!' was zijn uitroeping, mag ik er een deel van hebben?'
'Maar die wijn is de mijne niet,' hij behoort aan de heer advocaat Vanheule, die te Folkestone verblijft.'
'Ik ben ook advocaat en heb mijn huis in Londen. Zou mijn confrater daar iets tegen hebben dat ik wat flessen van zijn wijn neem, mits hij er evenveel mag afhalen uit mijn kelder te Londen?'
Ik sloot het akkoord op voorwaarde dat hij zorgen zou dat binst de nacht geen enkele fles zou ontvreemd worden. De kapitein, zeer inschikkelijk, gaf zijn woord

en hield hij. Wij vrochten heel de namiddag en ook de zaterdag heel de dag. De kapitein koos 37 flessen en tekende een briefje voor de advocaat Vanheule. Wij gaven ook engie flessen aan zijn mannen en voerden de wijn –naar ons thuis: de dekenij van Poperinge.

16 juli 1915 – Uit 'Soldatenpennen' – R.V.

Onze prins, simpel soldaat

Beste
Wij hebben juist een namiddag vrij: ik heb dus gelegenheid u een en ander te laten weten.
Over twee dagen ben ik naar de kapitein om congé geweest en hij heeft er mij voor opgeschreven. Maar nu valt er nog eens te zien wanneer de congé zal komen. Er zijn er een 25 voor mij ingeschreven en tegen twee per week, reken maar uit!
Sedert mijn laatste schrijven gingen we drie keren naar de tranchées.
De laatste maal heeft het er gespannen. Reeds de eerste nacht werden we buiten geroepen door het alarm. Het waren echter slechts de voorposten die aan 't schermutselen waren.
De andere dagen hadden we onze tranchées te verdiepen en te verbreden.
En dat is gevaarlijk werk wanneer het overdag moet gebeuren. Den tweede werkdag zat het er tegen. Er stond een ploeg van 40 man op de tranchée en de Duitsers hadden het in 't oog gekregen en seffens de lont aan 't poeier gestoken. We hoorden de eerste shrapnel komen – ik was me juist aan 't wassen – door een scherp 'ssst…'
Ons plat laten vallen was maar een oogwenk werk. Daarop de abris binnen gelopen en laat ze nu maar donderen.
Maar 't was erger die op de tranchée stonden. De grote hoop had zich laten vallen maar er waren er die gingen lopen en van die waren er twee gekwetst: de ene in de rug, de andere aan 't hoofd.
Men heeft ons dan nog een half uur gebombardeerd, zonder ander gevolg. Daarna mochten we buiten komen, zocht naar de obusstukken en gingen aan 't ringen maken.
Zie, als ze bombarderen moet ge slechts kalm blijven en voorzichtig zijn. Die gaan lopen en die 't janneken uithangen zijn gewoonlijk de slachtoffers.
In onze abri zijn we allen Vlamingen en we hebben er geestdriftig de verjaardag der Gulden Sporen gevierd, al onze Vlaamse liederen zingend.
Uwe dagbladen komen ons regelmatig aan. Om **'De Stem uit België'** te lezen wordt er letterlijk gevochten.
We zijn deze morgen per velo uitgereden. **Wij hebben er de Prins in soldatenkostuum gezien, met ransel en geweer op de schouder, gelijk een simpel soldaat.**

Bezoek van prins Leopold aan 12de linie Adinkerke 10 juli 1915

De koningin hebben wij ook gezien. Ze lachte eens vriendelijk

tegen ons, en wij vlogen natuurlijk in ‘positie!’.
Nu gaan we morgen avond terug naar de tranchée en achter dat krijgen we waarschijnlijk een maand grote rust… of de Duitser moest het anders menen, maar dan zal hij ook weten om wat prijs.

16 juli 1916 – RAB – Maes

Carlisle 16 – 7 – 16
Little sisers of the poor – Botcherby – Carlisle
Mijnheer
Wees zoo goed, indien Ued: hunt ons eenige inlichtingen te verschaffen over onze vader en moeder en moeders zuster, die te **West-Vleteren** wonen. De naam is **Charles Six-Dereepere** en die wonen aan den vijver langs de kalsijde van West-Vleteren naar Crombeke
Deze eenvoudige landmensen kunnen niet schrijven maar hadden voor eenige maanden 4 vluchtelingen in hun huis en deze schreven ons regelmatig over onze ouders en wij antwoorden telken keer, maar nu over 5 weken ontvingen wij een brief van deze vluchtelingen, zeggende dat ze moesten West-Vleteren verlaten en vader en moeder daar alleen laten. Moeder was juist enige dagen ziek te bed door een stuik dat ze gehad had van den tram en tante was ook niet wel.
Toen de gendarmen kwamen zeggen dat deze vluchtelingen moesten vertrekken, vroegen ze wat ze daar met deze oude menschen zouden doen, en zij antwoorden dat ze ze zouden in een hospitaal doen.
Nu is dat reeds 5 weken geleden en wij ontvangen niets meer en zijn zeer ongerust over hun lot, daar ze alle drie zo oud zijn.

HOE DE DUITSCHERS ZELFS IN DE LOOPGRAVEN DE GOEDE STEMMING ERIN HOUDEN,
toont bovenstaande foto wel op duidelijke wijze: een.... kegelbaan in de loopgraaf. Men ziet, dat ondanks al haar gruwelijkheid en schrikkelijkheid de oorlog toch niet in staat is de Duitsche gemoedelijkheid te dooven.

Mijnheer, gij zoudt ons veel genoegen doen en vreugde verschaffen kondet gij ons inlichten over hen en ons een woordje laten geworden.
Wij bedanken ued op voorhand en groeten u heel vriendelijk.
Sister Arsène of St. Paul
Little sisters of the poor – Botcherby – Carlisle (Cumberland)
N.B. Hierbij voeg ik een coupon om terug te antwoorden

17 juli 1915

Raoul Snoeck
Over het algemeen zijn de nachten kalm en zwoel. Maar bij het ochtendgloren bibberen we onder de dus van de dauw. Maar alles

went en we zijn de kou al zo gewoon, dat ze ons bijna niet meer raakt.
Kikkerbilletjes gebraden met wat boter en zout leveren ons uitstekende maaltijden.
Het krioelt hier van amfibieën, je kunt geen stap zetten zonder er een te verpletteen.
Flok! Kwak! Kwak!
Je zou er van walgen. Gelukkig wekken de billetjes van die arme diertjes geen enkele walging op en zijn ze ons ook tot nut. Aan de oorlog storen die stommeriken zich niet. Ze koesteren zich in de zon, aangetrokken door de koelte van de nabije plas. In de verte hangt nevel over het water, een glinsterende vlakte gerimpeld door een licht briesje, waarin zich de maansikkel spiegelt. Het geheel vormt ene zacht en rustig maar triestig decor.
Een tweede overrompeling wordt door de onderwaterzetting veroorzaakt en kwelt ons zonder enige culinaire compensatie: **de muggen**. Ze zijn een onnoemelijke gesel geworden, gonzen ons met duizenden om de oren en vormen ondoorzichtige wolken. De lucht is er door verduisterd en hun onophoudelijke aanvallen vormen een kwelling zonder einde. We hoeven zeker niet te vrezen dat de schildwacht op zijn post in slaap zou vallen, want hij kan geen vijf minuten de ogen sluiten zonder verschrikkelijk gestoken te worden.
Nochtans moeten we de slaap proberen te vatten. Om daarin te slagen, bedekken we ons best met een doek of om het even welke sluier, weliswaar minder doeltreffend dan de muskietennetten in de tropen, maar we zijn er tevreden mee. Ondanks alles lachen we natuurlijk met de opgezwollen gezichten die we soms hebben.
Thuis zouden ze meelachen, als ze ons zagen op het ogenblik dat we na vier dagen uit de loopgraven tevoorschijn komen, zwart als mijnwerkers, bezweet als smeden, vol modder en met een vormeloos gezicht.

18 juli 1915 - Van Walleghem

Gedurig zijn de soldaten, Belgen en Engelse, bezig met versterking en verschansing te maken ten allen kante van de parochie. Ook moeten de burgers hen soms daartoe helpen.

De verschansingen zijn meest rond de hofsteden. Sommige hofsteden of andere liggingen worden ware forteressen. De bijzonderste versterkingen zijn rond het Hallebast en verder aan de Canadamolen, daar zijn tranchees in alle vorm en hoogten, met kelderingen en alle soorten van communicatien en daarvoor een hoog en breed net van stekkerdraad.

Twee foto's opeenvolgend genomen van het gebombardeerd huis, waarschijnlijk in de Veurnestraat te Popering. (Foto's SAP – Sansen archief)

Men begint de oogst te pikken die hier op Dickebusch het vierde niet bedraagt van een gewoon jaar. Sommige landbouwers hebben niets. Met anderen, bijzonderlijk met deze die langs de kant van Kemmel wonen, gaat het redelijk. **Het leger heeft de dienst der Engelse soldaten aangeboden voor het afpikken van de oogst, doch de boeren die weten wat Engelse soldaten en soldatenwerken zijn, hebben eenvoudig bedankt.**

Maandag 19 tot 24 juli 1915 – Baert A.

Heden maandag vergadering van de gemeenteraad op 't stadhuis; niets bijzonders, stilte, gewone beweging.

Kolonel Trembloy
Foto van SAP

Brievenboek Poperinge
De 19de juli 1915
Aan kolonel Trembloy
De gemeentelijke administratie houdt er aan, om tegenover U, zijn dankbaarheid te uiten.
Dit is de reden waarom de gemeenteraad in zijn bijeenkomst van de 19de er aan houdt om u zijn grootste dankbaarheid te uiten omwille van alle diensten die u tot heden aan onze gemeente geleverd hebt.
Wij wensen eer te brengen aan uw bijzondere goedwilligheid.
Daarom wensen wij met deze, onze uiterste sympathie en bewondering tegenover u uit te drukken omdat u zo krachtdadig bijgedragen hebt om onze verantwoordelijkheden te verlichten en dit op al die kritieke momenten waarin u steeds een man van uw woord was en waarbij u ons steeds een voorbeeld was van toewijding en moed in deze moeilijke tijden. Heel veel verschillende personen werden door u vrijwillig geholpen en u ijverde hierbij steeds in het algemeen belang.
Sedert het bombardement op de stad, heb u ons het meeste dienst bewezen met het overbrengen van onze dierbare zieken, onze wezen en onze ouderen, die verzameld waren in onze instellingen.
In één woord, wij hadden zonder uw goede diensten niet gekund. Het is daarom, dat wij er aan houden om tot u onze grootste sympathie over te brengen voor wat u allemaal gedaan hebt voor onze gemeente.
Met onze verzekering van al onze hoogachting.

De permis de sèjour of de verblijfsvergunning

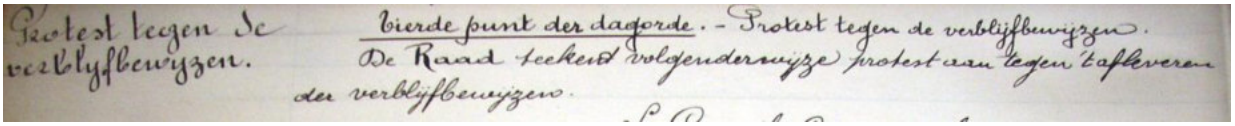
Protest tegen de verblijfbewijzen.
Vierde punt der dagorde. - Protest tegen de verblijfbewijzen.
De Raad teekent volgenderwijze protest aan tegen 't afleveren der verblijfbewijzen.

Op de 19de juli 1915 wordt er gemeenteraad gehouden. Op de dagorde staat er als vierde punt: protest tegen de verblijfbewijzen. De raad tekent volgenderwijze protest aan tegen 't afleveren der verblijfsbewijzen.
En dan gaat men over in het Frans.
De gemeenteraad
Gezien het K.B. van de 15de mei 1915 en de disposities van de artikelen 1 en 3 als volgt bepaald:
Art. 1 – Alle personen vreemd aan het leger, zich begevend in het landsgedeelte bezet door de bondgenoten, dienen een verblijfsvergunning te bezitten.
Art. 3 – De commandant van het district kan aan iedere ongewenst gesignaleerde persoon, een verblijfsvergunning weigeren of afnemen, alsook van iedere persoon die veroordeeld wordt op basis van het huidige reglement.

Gezien dat de gendarmeriecommissie en de lokale politie verzamelt in het stadhuis van Poperinghe verplicht is om alle burgers, ouder dan 13 jaar, in persoon te laten verschijnen om hun 'permis' aan te vragen.
Gezien dat dit ontoelaatbaar is en deze regeling niet in het K.B. opgenomen is.
Gezien de Belgische grondwet de individuele vrijheid garandeert en dat de grondwet, zowel in tijden van vrede als van oorlog zijn volle draagwijdte dient te sorteren.
Gezien dat het in niemands macht ligt om de vreedzame burgers, legaal gedomicilieerd te Poperinghe, te verplichten een verblijfsbewijs te bezitten om zich hier te verplaatsen of om hun zaken te regelen, zonder aangehouden te worden als verdacht van spionage.
Gezien dat een verblijfsbewijs, aangevraagd door het familiehoofd, indien deze er één aanvraagt, eveneens voor zijn echtgenote en zijn minderjarige kinderen, wonende met hun vader, geldig dient te zijn, kan het niet zijn dat men zijn vrouw of deze kinderen verplicht om eveneens een verblijfsbewijs aan te vragen.
Gezien dat de publieke opinie, terecht verontrust is door deze **pesterijen aan de eerzame burgers,** terwijl de gemeenteraad en het provinciaal gouvernement verantwoordelijk zijn voor het doen en laten van de voormelde commissie.
Gezien dat de term 'ongewenst' in het 3de artikel, zich leent tot interpretatie en dat de beslissingen door de commissie zich onttrekt aan alle controle,
Besluit de gemeenteraad om de minister van binnenlandse zaken en van oorlog te vragen:
I – Om instructies te geven aan de commissie van de gendarmerie en de politie om de toepassing van het K.B. te laten gebeuren conform de Belgische grondwet.
II – Om een nieuw uitstel te verkrijgen gedurende dat elke de gewone, legaal wonende burger te Poperinghe, de kans krijgt om een verblijfsvergunning aan te vragen.
III – Om te beslissen dat de verblijfsvergunningen, gegeven aan het familiehoofd ook geldig zijn voor zijn vrouw en zijn minderjarige kinderen
IV – Aan zijne majesteit de koning voor te stellen het K.B. te vervolledigen door een mogelijkheid voor diegenen die een vergunning geweigerd worden door de commissie, tot beroep bij de provinciegouverneur.

Dit moedig besluit van de gemeenteraad kreeg niet het verhoopte antwoord. Zie hiervoor 14 september 1915.
De verblijfsvergunning zou gedurende geheel de oorlog heel wat vervelende situaties opleveren

20 juli 1915 - Brievenboek Reningelst

Meneer de commissaris

Ik heb de eer U mede te delen
1 – Het aantal inwoners die de streek verlaten hebben ten gevolge van de aanvallen van de vijand en de bombardementen – 28
2 – Het aantal hulpbehoevende vluchtelingen niet vreemd aan de gemeente: geen
3 – Het aantal hulpbehoevende vluchtelingen wel vreemd aan de gemeente: 1000
4 – Het aantal niet hulpbehoevende vluchtelingen, vreemd aan de gemeente: 150

Op deze zelfde dag bezorgt de burgemeester aan de 27ste Britse Divisie een lijst van diegenen in Reningelst die hun drie wiel of vier wiel kar niet terugkregen ofwel zwaar beschadigd terugkregen na opeising en gebruik door het leger voor transport.
We krijgen hier 20 persoenen opgesomd, telkens met een schade van 50 tot 200 frank en met een totaal van 3.490 frak.

21 juli 1915 – Brievenboek Poperinge

A messieurs Empain Brunet Boccon Gibod et colloborateurs – Rue de Lisbonne 50 Paris

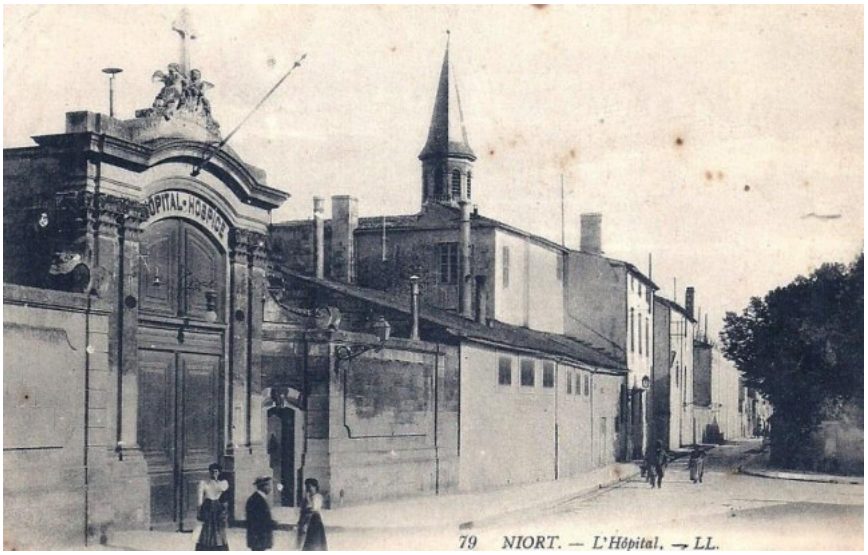

Net zoals aan kolonel Trembloy, wordt aan de heren **Empain Brunet en Boccon Gibod** een dankbrief van uit Poperinge geschreven en dit voor de ‘delicate zorgen’ die zij onophoudelijk presteren voor het welzijn van onze ouderlingen en wezen, verblijvend in het hospice van Sint Michiel te Poperinghe, momenteel overgeplaatst naar Sévres.

23 juli 1915 – Brievenboek Poperinge SAP

Gelijkvormiglijk art. 19 der wet op den openbare onderstand, wij hebben de eer u te laten weten dat op 23 july 1915 de genaamde **Ooghe Adolphus, Henricus**, weduwnaar van **Regina Billiau** zoon der beide overledene Pieter Franciscus Ooghe en Catharina Seraphin Guylinck zijne echterngoote, schoenmaker, gebroren te Poperinghe, 27 mei 1841 en alhier woonende in het gezondheidshuis Dury (Vranrkijk) geplaatst is geweest.

23 juli 1915 – Brievenboek Poperinghe SAP

Aan de minister van oorlog te Havre
Om getuigenis te willen geven aan de vele diensten die de heer kolonel **Trembloy** aan onze gemeente geleverd heeft, heeft de gemeenteraad op de 19de dezer beslist een dankbrief te schrijven om onze uiterste dankbaarheid en bewondering te uiten voor al de inspanningen die kolonel Trembloy geleverd heeft in het algemeen belang in deze kritieke omstandigheden.

We willen dan ook dat zijn liefdadigheidsinspanningen die hij geleverd heeft op alle domeinen van de lokale administratie gekend zou zijn in de sferen van de regering die u zo waardig representeert in deze moeilijke tijden.
Daarom willen we u een kopij van deze brief die we aan de heer Trembloy gestuurd hebben, overmaken
Aanvaard, meneer de minister, onze verzekering van onze hoge achting.

24 juli 1915 - Van Walleghem

In de avond ontmoet ik pater Gill, aalmoezenier die naar het hof van Marcel Coene gaat om er de biecht te horen van **een terdoodveroordeelde, deserteur**, die morgen moet gefusilleerd worden. Ik geef hem een H. Hostie die moet dienen voor de laatste communie van de ongelukkige. Op het hof van **Marcel Coene** liggen reeds 3 gefusilleerden. Ik heb hun graven gezien en nievers vond ik graven die zowel onderhouden waren als deze. Marcel Coene vertelt mij dat de soldaten vele die graven bezoeken. Misschien is er daar bijgelovigheid in 't spel; een andere bijgelovigheid zeer in voege bij de Engelsen is **het peerdijzer aan de deur**. Op vele kantonnementen zult gij het peerdijzer vinden.

Delaere C.
's Namiddags van 2 tot 5 ½ ure blijf ik in **'t Sint Elisabethhospitaal** voor het bezoek en de biecht der zieken.

NIEUWE CANADEESCHE TROEPEN NAAR EUROPA.
Aankomst te Montreal van 2 Canadeesche bataljons uit Winnipeg, die gereed zijn om direct naar Europa verscheept te worden. Eigenaardig is wel, dat de nieuw gevormde regimenten alle in het bezit zijn van een eigen muziekcorps, zooals ook op bovenstaande foto te zien is (zie de mannen bij de wagons).

25 juli 1915 – Baert A.

's Avonds om 6 uur zes obussen: Gendarmerie, Gasthuis, in de weiden…
Delaere bevestigt:
Rond 6 uur 's avonds komen een zestal bommen af op Poperinghe. Een valt bij de Gendarmerie en een bij 't hospitaal, doch zonder schade.

De onderstaande foto's komen uit 'Le Miroir' van d 25ste juli 1915 – met dank aan P.J. Desegher.

2 LE MIROIR

L'EXODE DES HABITANTS D'OOSTVLEETEREN

Aidés par les soldats, les derniers habitants du village s'en vont avec leurs hardes

Chaque fois que sur un point quelconque du front les Allemands éprouvent un échec, ils se vengent en bombardant rageusement une ville déjà éprouvée comme Arras ou encore un simple village. C'est ce qui s'est produit tout dernièrement à Oostvleeteren, petite localité des Flandres, située à cinq kilomètres de Steenstraate. Sous les obus qui menaçaient leurs pauvres demeures, les derniers habitants : vieillards, femmes et enfants ont dû fuir en toute hâte, comme le montrent nos instantanés.

Maandag 26 tot woensdag 28 juli 1915 – Baert A.

Nu en dan wat kanongedommel, soldaten heen en weer.

MASKERS EN RESPIRATORS TEG EN DE BEDWELMENDE GASSEN:
Links het masker-Robert, in het midden het masker van Dr. Delourbe, beide bij het Fransche leger in gebruik. Rechts het masker dat de Britsche troepen gebruiken.

26 juli 1915 – Van Walleghem

Ik krijg mare van de arrondissementscommissaris dat 70 meisjes en 50 knechten mogen vertrekken naar de schoolkolonien van de staat. Daarop ga ik geheel de dag rond om de kinderen te vermanen.

28 juli 1915
51 knechten en 53 meisjes van Dickebus, Hemelryck en Kruisstraat vertrekken van 7 ½ uur tot 9 uur, met Engelse automobiels naar Poperinghe. Vandaar met de tram naar Adinkerke waar de koningin hen komt groten en lekkernijen uitdelen. Van Adinkerke met de trein naar de Seine Inférieure.
Deze kinderen zullen allen aanlanden in de schoolkolonien van Grandes Dalles en Caudebec-en-Caux en Sassetot-le-Mauconduit, voor de knechten van St-Paer en Ste-Valerie-en-Caux.
Te Ste-Valérie-en-Caux wordt de kolonie eerst bestierd door de zusters van Temse en na een paar maanden door de zusters van Gheluvelt en Zandvoorde.

Brievenboek Poperinge - SAP

Op de 26ste juli vertrekt er ook een brief aan de minister om hem het goed gedrag van de **gendarmerieluitenant Dumont** onder ogen te brengen. Deze officier, zo stelt men – belast met het militaire bestuur van hete centraal station te Antwerpen heeft alles gedaan wat in zijn mogelijkheden lag om een stoet van duizenden, desolate ongelukkige landgenoten te helpen de stad te ontvluchten toen Antwerpen belegerd werd. Dumont heeft, gezien het sluiten van het centrale station, een pantondienst georganiseerd voor de vluchtende bevolking. Door deze dienst zijn vele landgenoten de vijand kunnen ontvluchten.
Weinige tijd later is hij in Le Havre, samen met de gouverneur gearriveerd, waar hij bij de dienst van kolonel Trembloy gevoegd werd. Hij heeft zich steeds met volle energie en volle toewijding voor zijn nieuwe taak, het helpen van de zwakken en onderdrukte vluchtelingen, ingezet, om zo hun miserie en ellende te verzachten en om hen in een hoek van Frankrijk een veilig schuiloord te kunnen geven.

Het Poperingse gemeentebestuur besluit dan ook dat Dumont zeker in aanmerking komt voor een ridderkruis van de Leopoldsorde als waardering voor de inzet van de man.

Gemeenteraad Reningelst – SAP

Eerste zaak aan de dagorde – mededelingen
De heer burgemeester voorzitter laat kennen dat de som van f. 162.360 door het Frans gouvernement aan het gemeentebestuur betaald heeft geweest, uit hoofde van logementsvergoeding der Franse troepen in deze gemeente van 16 oktober 1914 tot 31 januari 1915; dat het schepencollege reeds de verdeling dezer som tussen de ingezetenen die Franse troepen gelogeerd hebben vastgesteld heeft en dienvolgens de betaling aan de rechthebbenden binnen kort zal geschieden.
Hij doet het voorstel, tijdens de uitbetaling van bovengemelde logementsvergoeding de abonnementstaks voor 1915 ten voordele der gemeentekas af te houden van de betaalde sommen.
Dit voorstel wordt door al de tegenwoordig zijnde leden aangenomen.
De heer voorzitter maakt ook kenbaar dat de schatting van de schade aan de wei en zaailanden voor 1915, veroorzaakt door het kantonnement en 't gerij der Engelse troepen welhaast zal gedaan worden door de zorgen van het schepencollege.
Na enige korte woordenwisselingen over bovengemelde punten, gaat de vergadering over tot de tweede zaak van de dagorde.
2de zaak aan de dagorde
Opmaken en vaststellen der abonnementsrol voor 1915….

29 juli 1915 – Baert A.

Heden nacht hevig kanongeschut. Schoon weder, veel vliegers op gang. Een regiment Franse Senegalezen op met muziek. Een Duitse vlieger lost 2 bommen rond den 'Rooden Hert'.

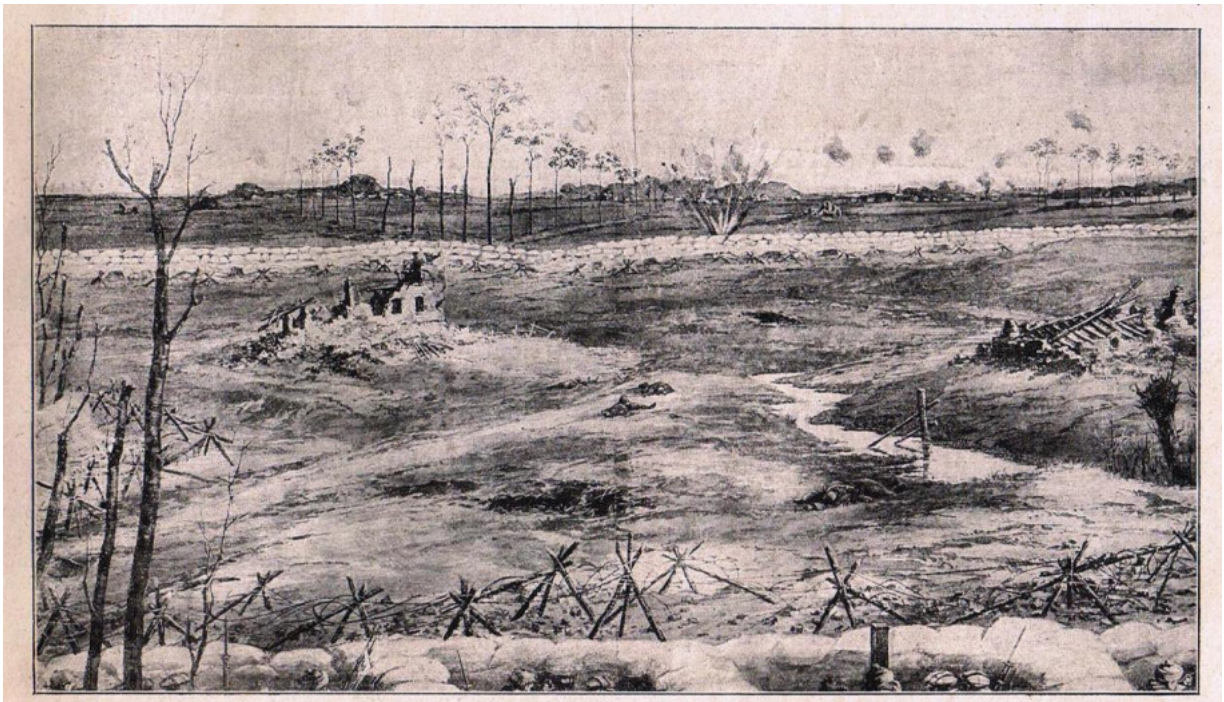

HET MODERNE SLAGVELD: *Terwijl het slagveld in vroeger tijd een druk en beweeglijk beeld gaf vol actie, is dat van den modernen tijd leeg en ijzig-open. De strijders zitten in de schansen (vóór en midden op de plaat) onder den grond, en op het veld ziet men niets dan onbegraven dooden en alles vernield. De Engelsche teekenaar Cleaver schetste deze afbeelding van de beide loopgravenlinies bij Ieperen voor de „Graphic".*

De Katholieke Illustratie

Van Walleghem
Rond 3 uur ’s morgens geweldige attaque der Duitsers rond het Hoge en schrikkelijk geschut tot rond 7 uur. Ditmaal werpen zij vitriool. Wij vernemen dat de Duitsen daar 3 tranchees genomen hebben. In de achternoen trekken er vele troepen naar de tranchees, waarschijnlijk een contre-attaque.

15 kinderen van 3 tot 8 jaar oud trekken naar de schoolkolonies van het Frans-Amerikaans comiteit. Ik en de veldwachter gaan mee met de auto naar Hazebrouck. Vandaar worden die kinderen onder de zorg van E.H. Serruys van Poperinghe naar Parijs gevoerd.
Wanneer wij te Poperinghe toekomen vallen juist enkele bommen, wel 20 waarvan 7 niet ontploffen. Wij moeten geruime tijd wachten eer wij de stad kunnen binnen gaan.

BELGISCHE KINDERTJES, DIE IN EEN SCHOOL GESPIJSD WORDEN:
Hierboven geven wij een gevoelig tafreeltje weer, dat met zijn tragischen ondergrond toch weer een droevig beeld der tijden is. Hoeveel leed moet er al niet in dezen oorlogstijd worden gelenigd, — en vooral: hoeveel kinderleed is er te verzachten. Gelukkig weer, dat zoovelen zich daartoe aanbieden, en dat de harde oorlog in dit opzicht nog veler hart verzacht!

Uit ‘De katholieke Illustratie’ van de 17 de juli 1915

30 juli 1915 – Baert A.

Gans de nacht zeer hevig geschut, veel soldaten die optrekken. Om 8 uur krijgen wij 10 obussen en om 9 uur nog 12, vallen: 3 op de markt en ontploffen niet, 2 tegen St. Bertens Kerk, 1 H. Deraedt, Gemeenteschool; bank van Poperinghe, brouwerij Rommens, Leopold laconte, M Schaballie, Ap. Vandenberghe, Albert Rommens.
Delaere schrijft hier over:
Vrijdag. … intussen kreeg Poperinghe ook zijn deel: 22 bommen in drie reeksen. Een soldaat wordt gekwetst op de markt, St.-Bertinuskerk nogal hard beschadigd, een huis neergeschoten in de Priesterstraat enz…

Gilbert Talbot, *naar wie later op dit jaar het huis in de Gasthuisstraat genoemd zou worden, stierf op de 30ste juli 1915. Hij ligt begraven op* ***het*** **Sanctuary Wood Cemetery** *in de Canadalaan te Ieper.*
Plot 1
Gilbert Walbert Lyttelton was geboren in Leeds als het vijfde en jongste kind van Edward Stuart Talbot, de pastor van de Leeds parochie, de latere bisschop van Winchester, en van Lavinia Lyttleton.
Hij werd gedood aan **het Hooge.** Van zijn majoor H.D. Ross kreeg men het volgende verslag: Gilbert leidde zijn mannen. Niemand had meer kunnen doen. Alle mannen van zijn compagnie hadden hem graag en toen men opeens, midden in het gevecht hoorde, dat hij geraakt was, meldden verschillende mannen zich als vrijwilligers om hem terug te halen ondanks het feit dat het vijandelijk vuur nog hevig was. Twee paar vertrokken, maar omdat de mannen zelfs gewond geraakten, werd de poging opgegeven. Voor ons is hij een groot verlies, vooral omdat hij altijd welgezind was en iets geestig kon vertellen.

In het boek 'Talbot House – De eerste halte na de hel' van Jan en Katrien Louagie-Nolf, lezen we op pagina 1, het volgende uittreksel uit het dagboek van **Neville Talbot**, *genoteerd op de 1ste augustus 1915:*
Het begon te schemeren. Ik besloot de noodzakelijke 30 meter te overbruggen. De Duitse loopgraaf, die onder zwaar granaatvuur lag, bevond zich zo'n 150 meter verderop. Op handen en knieën kroop ik langzaam vooruit. Telkens een vuurpijl het niemandsland oplichtte, ging ik plat op de buik liggen. Daar net voorbij de prikkeldraad lag hij, Gilbert, z'n gezicht naar beneden. Hij moet op slag dood zijn geweest. Ik streelde z'n haar en vertrouwde z'n ziel aan God toe. Ooit zouden we elkaar terugzien. Ik trok het kenteken van z'n kepie en haalde een paar spullen uit z'n zakken. Meer kon ik die nacht niet doen. Hem begraven of terugbrengen was onmogelijk. Ik kroop weer weg. Een verschrikkelijke plaats was het voor een tegenaanval, bergop en helemaal open. Ze hadden geen schijn van kans. Ik voelde me dankbaar. Ik had gedacht dat ik bang zou zijn, maar op dit eigenste ogenblik nam ik de maat van de dood.
Het lichaam van Gilbert kon meer dan een week niet terug gehaald worden waarna hij daar kortbij begraven werd. Later werd hij verplaatst naar het Sanctuary Wood Cemetery.

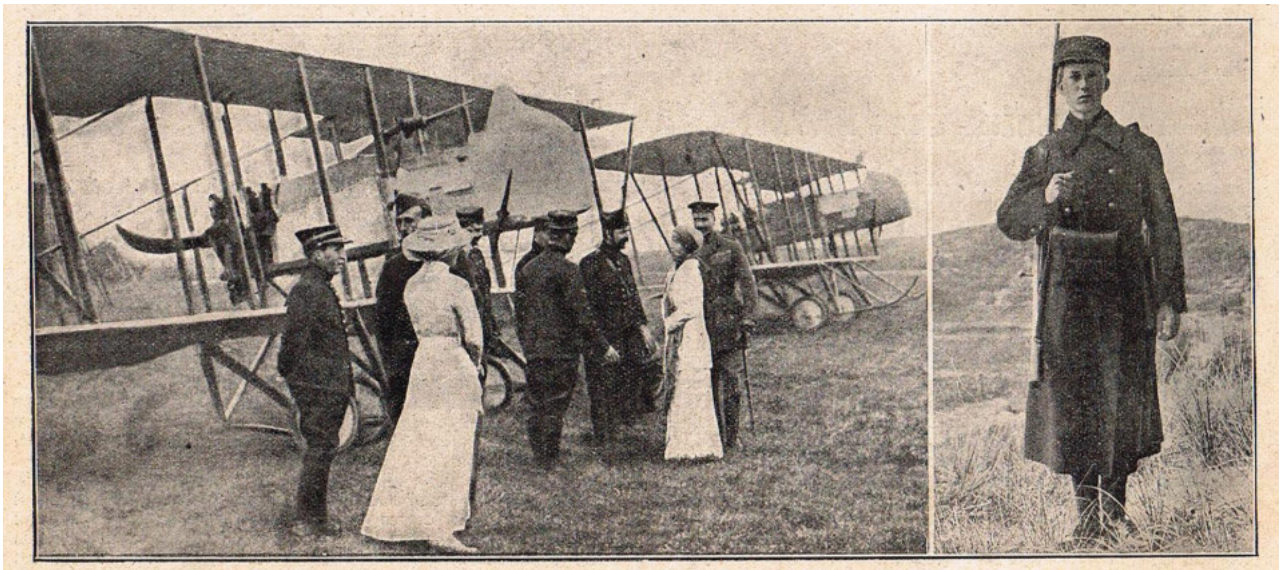

VAN HET BELGISCHE VORSTENHUIS EN DEN OORLOG: *Links H. M. Koningin Elisabeth, een Belgischen vlieger toesprekende, rechts de jongste soldaat in het Belgische leger: kroonprins Leopold, hertog van Brabant, 14 jaren oud.*

Uit de Katholieke Illustratie van de 31ste juli 1915

On montre au jeune prince, qui fait consciencieusement son apprentissage du métier de soldat, comment se forment les faisceaux.

En uit de L'illustration

31 juli 1915 – Delaere

Zaterdag – Dienst in St.-Elisabeth hospitaal.

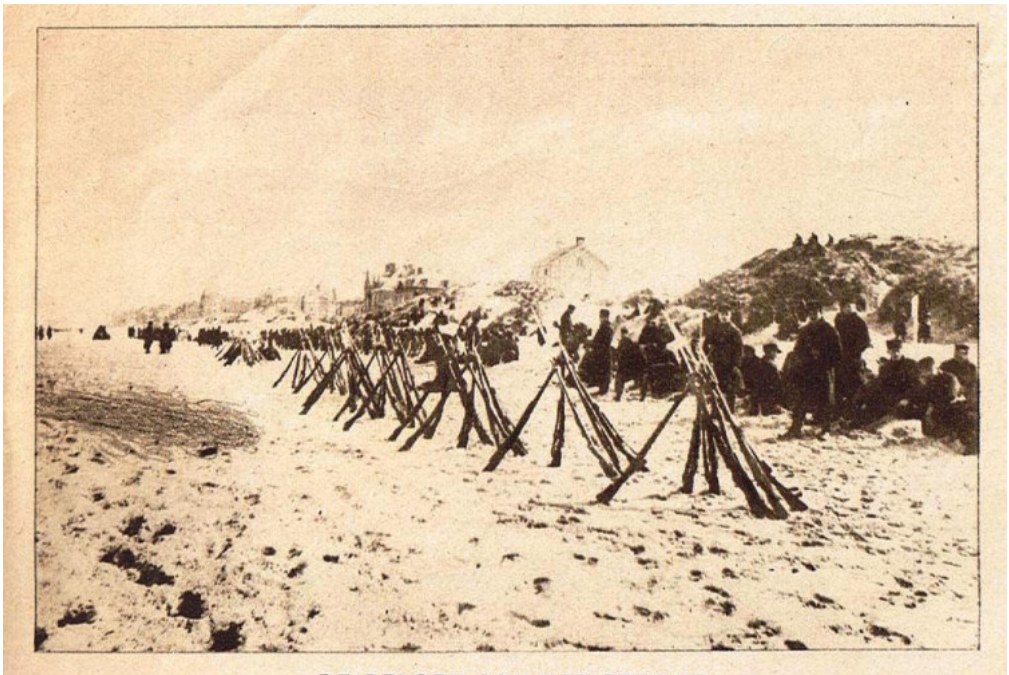

DE BELGEN AAN HET STRAND.
Nog altijd vertoeven de Belgen op het kleine stukje strand, dat zij nu reeds vanaf October verdedigen. Onder gezelligen kout worden de vrije uren langs de eerste duinenrij doorgebracht.

Belgiſche Soldaten in Verteidigungsſtellung.
Belgische soldaten in verdedigingsstelling. Soldats belges dans une position défensive.

Uit de ‘Kriegs Kurier’ van de Duitsers met dank aan Miel Desmyter – let op de commentaar.

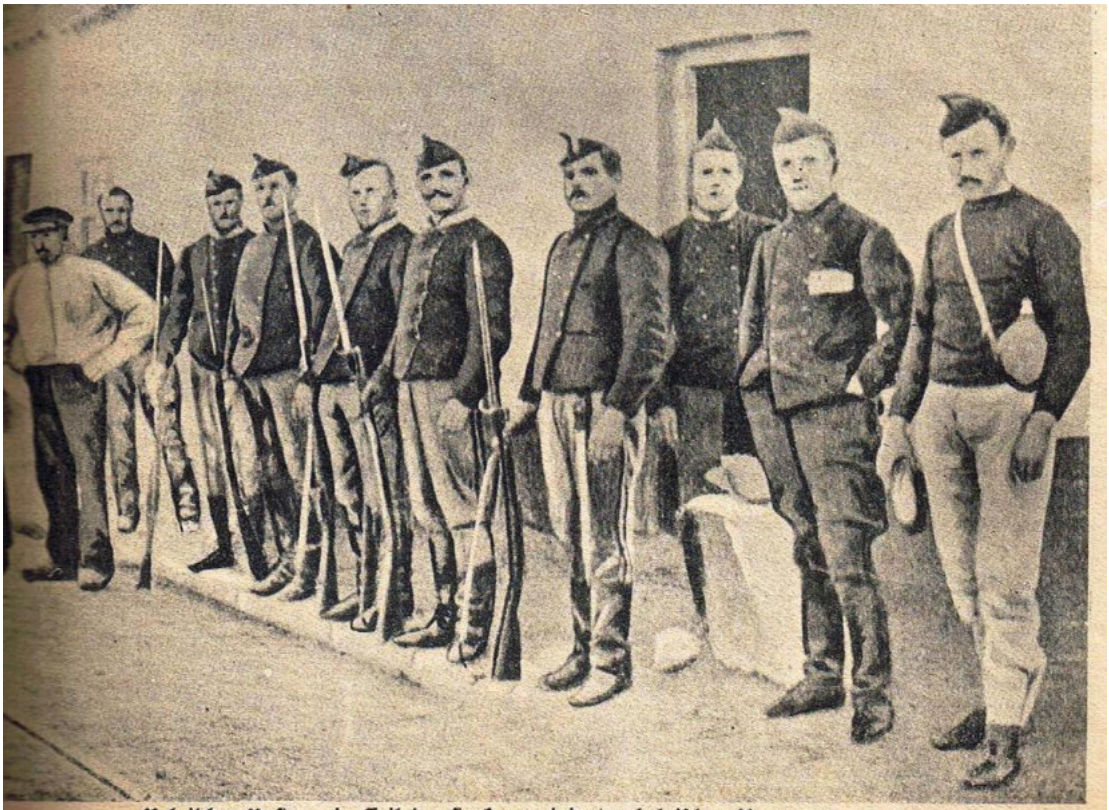

Belgiſcher Poſten, ein Teil der ſtark verminderten belgiſchen Armee.

een gedeelte van het sterk in getal afgenomen Belgische leger.

Une sentinelle belge, reste des dernières troupes fortement décimées de l'armée belge.

LE CHATEAU DE BOESINGHE, PRÈS D'YPRES

Photographie prise en juillet 1915

Nummer 156B **Doos Gazette** **juli 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
't Portemoneetje van mevrouw
Brengt soms meer op dan de portefeuille van meneer
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 500 lezers

Beste abonnee

Op woensdagavond vond voor een 30-tal heel geïnteresseerde luisteraars de voorstelling plaats van het nieuwe boek van mijn hand –

Hop en bier

Van mythe tot geschiedenis

Het boek is **370 bladzijden** dik en bestaat uit verschillende delen:

- Het eerste deel handelt rond de mythes die rond de hopplant bestaan waarvan de oorsprong terug gaat tot in de nevelen van de tijd
- In het tweede deel duiken we de middeleeuwen in – laten we oudste afbeelding van de hop zien uit 1120 – en hebben we het onder andere over het gruutbier en het hopbier. . Centraal staat hier het besluit van de graaf uit 1371 waarbij hij uiteindelijk het hopbier ging stimuleren in Vlaanderen.
- Met het derde deel zitten we volledig in de 16de eeuw en krijgt de lezer de opbouw in Poperinge van verschillende gemeentelijke ordinanties rond de herbergen, bier en hop wat uiteindelijk leidt tot verschillende samenhangende keuren.
- Het vierde deel is de Vlaamse versie van het boek van Reynold Scot over hoe men in 1575 hop kweekte te Poperinge.
- Het boek wordt afgesloten met een uitgebreid artikel over de herbergen in Poperinge rond 1560 met hun ligging in de stad en wat uitleg rond hun namen.

Het boek is een paperback en is te koop bij de auteur voor de scherpe prijs van **30 euro**.
Een uniek stuk biergeschiedenis op papier gesteld.
Interessant voor iedereen die een wat meer dan gezonde belangstelling heeft voor onze oude biergeschiedenis in Vlaanderen.

Geef snel een mailtje aan de auteur – via Guido.Vandermarliere@telenet.be
Dan kan ik jouw exemplaar nog bij de gezamenlijke bestelling voegen.
De levertijd is ongeveer een week -

Je zou denken dat den Grooten oorlog voorbij is.
Het aantal gidsbeurten op de Lyssenthoek – voor ons Poperingse Gidsen - is drastisch verminderd. Is de belangstelling weer weg?
Ik ben alleszins van plan om mijn opzet – om iedere maand een Doos Gazette rond den Grooten Oorlog te produceren, door te zetten.
En ik ga dus ook op wandel met 'Poperinge onder vuur!'
't Is wel geen multimediashow die 200.000 Euro aan de stad kost maar 'k zal toch mijn best doen met vertellen en hier en daar een liedje en wat foto's.

Poperinge onder vuur!

Momenteel ben ik verder aan het werken aan de erfgoedwandeling rond Jozef Simons, die heel wat geschreven over en in Poperinge gedurende de eerste Wereldoorlog.
We gaan op wandel in de wereld van Jozef Simons!
Lees hier onder en wacht niet om nu reeds in te schrijven!
Wees de slimste, wees de eerste!

Erfgoedwandeling
Poperinghe onder vuur!
Guido Vandermarliere, verteller
Deelnameprijs: 5 Euro – Duur: een drietal uren, breng dan ook je zeteltje mee!

Op zaterdag 18 juli 2015
en op zaterdag 25 juli 2015
om 13.30 u. start bij de toeristische dienst van Poperinge, op de Grote Markt,
een erfgoedwandeling met als thema **Jozef Simons en de Grote Oorlog te Poperinge.**

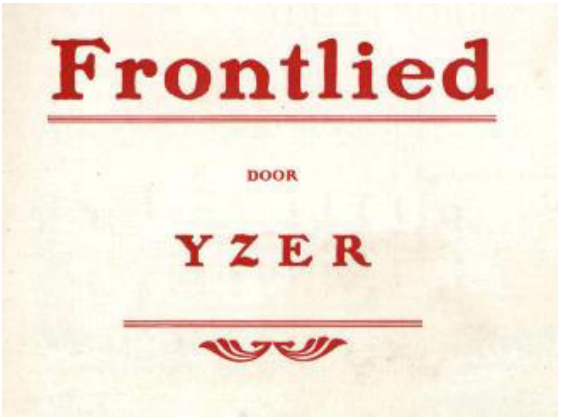

Jozef Simons is niet alleen de tekstdichter van 'Kempenland' of van 'Susa Nina' maar ook de schrijver van 'Verhalen van een Kanonnier' en van 'Eer Vlaanderen vergaat!', verhalen die hij grotendeels te Poperinge schreef. Hij verbleef gedurende de Groten Oorlog in de Lovie en na de oorlog in het schoolhuis van de Kouter.
We brengen dan ook gedurende deze wandeling verhalen van zijn hand, maar ook andere verhalen die voornamelijk in het voorjaar 1915 afspeelden te Poperinge.
Simons was de man achter het pseudoniem 'Yzer', componist en tekstdichter van het 'Frontlied' – het programmalied van de Frontbeweging in W.O. I.
Ik zal vertellen over Roland Garros, over het bombardement van Poperinge met de Lange Max, over de deken Vervaecke, het verhaal van Marc Noble, het verhaal van de oud-collegestudent Boontje en zijn nooddoop aan het front, enzovoort…
De verteller **Guido Vandermarliere** brengt naast de verhalen ook een aantal gedichten van Simons met daarnaast nog paar authentieke oorlogsliederen.
Bij minder dan 10 deelnemers gaat de wandeling niet door!
Zeg het voort! Zeg het voort! En wees op tijd! Schrijf nu reeds in via de Toeristische dienst van Poperinge of via een mailtje retour.

Met dit tweede julinummer kunnen we even ingaan op een paar 'literaire' producten van den Grooten Oorlog.
Het eerste is een simpele kaart van een meisje aan haar vader. Ik kreeg deze door van **Annick Clabau** *uit het Pensionaat te Abele en ze schreef er het volgende bij:*

Hey Guido
Er werden tijdens WOI nogal wat kaarten verstuurd. Iedere verzamelaar heeft er wel enkele zitten die door een soldaat naar zijn familie werden geschreven. Meestal met onbeduidende teksten, want als er informatie opstond over de plaats waar of over de omstandigheden hoe ze verbleven, dan raakten die niet voorbij de censuur.
Bijgaande is een kaart gestuur naar een Franse soldaat, door zijn dochtertje.
De tekst bij de foto luidt: 'Quand papa reviendra, je serai si gentille, qu'il ne reconnaitra plus sa petite fille.'

Ofwel: ‘Als papa terug komt, zal ik zo lief zijn, dat hij zijn kleine meisje niet meer zal herkennen.’
Wat opvalt aan de foto, is dat het meisje een pop vast heeft en dat ze in papa’s armen net zo gekleed is als de pop, dus zij is papa’s poppemieke.
De tekst achteraan is ontroerend:
Chatillon, le 10 août 1916
Mon cher petit papon
Tu vois mon petit pêre, je t’envoie une blele petite carte.;maman est en bonne santé, moie aussi. Je t’embrasse aussi fort comme je t’aime. Ta petite ville qui t’aime de tout son coeur.
Bons baisers de grand-mère Renée.

Bovenaan de kaart in tegengestelde richting staat:
‘Recçois les plus doux baisers de ta petite Ninette’.

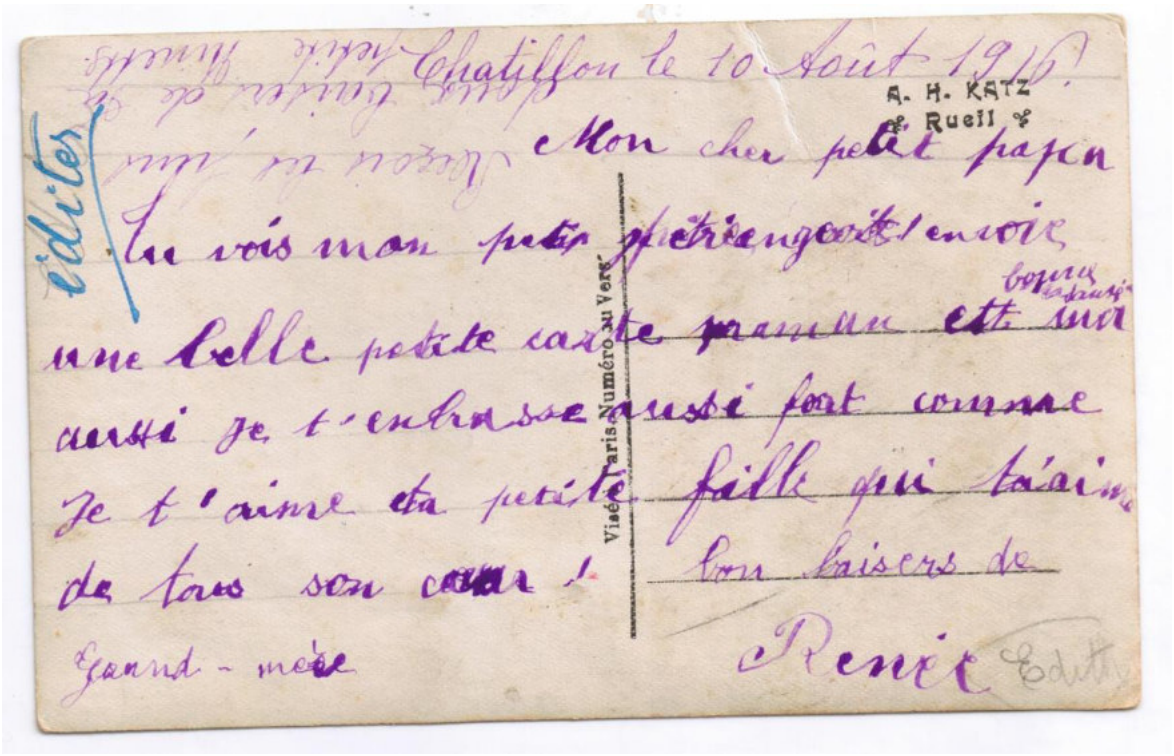

Wat vertaald luidt:
Mijn lieve kleine paps,
Je ziet, mijn vadertje, ik stuur je een mooi kaartje. Mama is in goede gezondheid, ik ook. Ik omhels je, zo hard als ik van je hou. Je klein meisje dat je van ganser harte lief heeft. Veel kussen van grootmoeder, Renée.

Bovenaan: ‘Ontvang de zoetste kussen van je kleine Nicette.

Het is duidelijk dat een meisje naar haar papa schrijft en de groeten van oma toevoegt. Het meisje heet Renée. ‘De zoetste kussen vanNinette’, zijn volgens mij van de mama, de echtgenote vande soldaat aan wie geschreven wordt.
Jammer genoeg staat zijn naam niet vermeld.
Met de vermelding ‘Chatillon’ raak je ook niet ver: er is châtillon sur marne, sur Indre, sur Seine, sur Loire… keuze genoeg.

Aan het uniform van de afgebeelde soldaat te zien, gaat het zeker over een ‘poilu’ oftewel een Franse Soldaat.

Groetjes Annick

Beste Annick –
Heel erg bedankt voor deze prachtige bijdrage. Het is altijd aandoenlijk als een kind naar zijn papa schrijft.

Een tweede literaire bijdrage is er ééntje van een andere echte schrijver: Jozef Simons die op bezoek gaat in de abijd ban Sint Tjeks – officieel Sint Sixuts:

Klooster achter het front - Jozef Simons

Een steenwegeltje van een goede handspanne breed – een eigenaardigheid van de streek: twee karelen op hun kant – loopt krinkelend door eik-, mast- en lorkbossen, vol fluitende en zingende Franse en Belgische soldaten, die kepers kappen, schanskorven vlechten of houten hekkens voor de borstweringen van de loopgraven.
'Zo, eerwaarde pater, ze steken u een handje toe bij het ontginnen van de streek!'
'Jammer genoeg, ze roeien juist de schoonste bossen uit en te ongepaste tijd. Kijk, had die lork nog een vijftien jaar mogen staan!'
Wij komen uit op de grote baan waar een aansnorrende auto stopt en een bevriend officier mij toeroept: 'Naar de abdij zeker? Wilt ge instappen? .. En de eerwaarde pater?'
Deze knipoogt en fluistert mij in 't oor: 'Zeg hem dat ik onderweg nog een boodschap moet afleggen.'
De eerwaarde pater heeft een uitstapje gemaakt naar het Engels hoofdkwartier om een misverstand te vergoelijken, waarbij ik hem als taalman heb ter zij gestaan. Op de terugkeer heeft hij een sigaar ontstoken – met welk genot! – die hij moet wegwerpen als hij in 't klooster binnen treedt; het autotochtje zou enkel zijn genoegen verkorten, ergo…
Mijn Engelse vriend, een katholieke Ier, lacht hartelijk als hij verneemt hoe de vork aan de steel zit – ook als ik hem uitleg waarom het klooster met de Engelse overheid in nesten is geraakt.

ARTILLEURS BELGES OCCUPÉS A TRAIRE UNE VACHE

Een al te ijverige stalknecht

Broeder Bavo werd gewaar dat er iets met zijn beste melkkoe niet in de haak was, ’s avonds gaf ze goed, maar ’s morgens luttel of geen melk. De stalknecht wist op een ochtend uit te leggen hoe de draad in de naald… of beter de melk uit de uier ging. ‘’t is doodeenvoudig een Engelse soldaat, die in de vroegte de koe komt melken!’
Klacht ingediend bij verscheidene onderofficieren, ze schudden ’t allen af: ‘Geen van mijn mannen!’
’s Anderendaags duidde jan de dader met de vinger aan: ‘Die en niemand anders!’
‘Onmogelijk!’ schuddekopte de sergeant die ook liever goedkoop melk dronk.
Nu, Engelsen stelen of liegen nooit.
Dat ging buiten de palen en de stalknecht die op het stuk van zachtmoedigheid nog veel van paters en broeders te leren heeft, was de volgende morgen Tommy voor, verscholen achter de deurpost, en toen deze met driepikkel en emmer bij de koe post vatte, schoot jan uit zijn schuilplaats, greep de emmer af en bracht die bij zijn bodemrand zeer onzacht in aanraking met de kaak van de Tommy die jankend het gat van de timmerman vond.
En in de voormiddag liet hij de emmer terug dragen naar de sergeant: ‘Deze keer kunnen wij niet meer missen’, zei jan ‘’k heb uw man van de morgen gebrandmerkt’.
Ja maar, ja maar, zonder uitleg op het hoofdkwartier ware jan in de O gereden! Gelukkig werd er overeengekomen, alles maar blauw – blauw te laten. En Tommy’s kaak zag terdege blauw hoor!

Het klooster rond

We zijn er!
Wat een omwenteling bij het klooster in vredestijd!
Schildwachten voor de poort, de voortuin veranderd in een kerkhof voor gesneuvelde soldaten, de weiden rechts vol ‘krijgspaarden’ binnen de vreemdelingenzaal vol officieren, de helft van kamers en zalen gesloten (de Engelsen hebben de sleutel op zak) de hoeve en de werkwinkels bezet met militaire weklieden; in de kerk soldaten die bidden en te biecht gaan.
Manschappen van alle slag: Franse gendarmen, soldaten, Rode Kruis mannen, waaronder een broeder Karthuizer, Engels M.P.’s, fuseliers, Belgische brancardiers, waarbij twee aalmoezeniers, Belgische piotten…
’t is niet te verwonderen dat het klooster zulke faam van gastvrijheid geniet: alles, maar eenvoudig alles hebben de goede paters ter beschikking van het leger gesteld. Alleen hun strozakken hebben zij behouden, en daarop wijzend in de slaapzaal, zei een plager van een Fransman: ‘Quel luxe, mes bons pères’ wij slapen op wat stro op de harde vloer, gij ligt toch nog een handspannen hoog boven de grond!’
Eén nacht hebben zij ook die harde legersteden afgestaan. Lichtgewonde Gurkhas waren op een avond, na te zijn verbonden, een verkeerde zaal ingelopen, en toen de kloosterlingen ter ruste wilden gaan, sliepen de Indiërs zo vast van zwakte en vermoeienis, dat de monniken hen niet wilden wekken.
Het kloosterpand allen is voorbehouden gebleven en daar, te midden van de graven der overleden kloosterlingen zit op de bank onder een lommerrijke treurwilg, een grijze monnik van 84 jaar te mijmeren, diep het hoofd gebogen, door niets te storen…
‘Memento homo quia pulvis es…’ Dit uitgemergeld wezen, gebogen hoofde; die ontvleesde handen, gans dit roerloos, zal ik zeggen geraamte? In de grove pij te midden van de kruisen, wijl zo nabij onophoudend de kanonnen gaan en jonge levens wegmaaien!...
Kom kameraad, mediteer straks! …

Permis de séjour

Wij zijn gekomen tot bij de bibliotheekzaal, waarvan wij, jammer genoeg de deur vast vinden. Volgende ingang draagt het opschrift: ‘Private’.
‘Engelen’, zei mijn pater geleider, ‘die laten jan en alleman met rust.’
Verder op een bordje: ‘Burezu Réservé à Messeiurs les officiers N & Z.’
‘Hier vraagt de Franse beleefdheid, dat wij een goeden dag zeggen’, knipoogt mijn cicerone.
Ik wordt voorgesteld aan twee oudere officieren met gouden neusnijpers, die volop steekkaarten klasseerden.
Bij het heengaan vraagt de olijke pater: ‘ Est-ce que bientôt nous ne devrons pa faire renouveler nos permis de séjour?’
Ik snapte toen ’t fijne niet van die vraag, maar nu ik gans de historie ken, is ’t wat anders.
Ziehier:
Door de Franse anti spionagedienst werd uitgeschreven, dat elk burger van onbezet België altijd drager moet zijn van een toelating tot verblijf, afgeleverd door de plaatselijke gemeenteoverheid onder het toezien van genoemde Franse heren.
Voor elke gemeente werd de dag bepaald, waarop de inwoners boen de dertien jaar hun gereedgemaakte kaart uit de handen van de burgemeester gezeten tussen de twee Franse officieren, op het gemeentehuis moesten komen afhalen.
Zo de beurt van het dorp, op welks grond de abdij staat. Twee zeer oude paters werden van de verplichting ontslagen: de burgemeester zou hun de kaarten thuisbrengen, en, daar de genoemde Franse heren verbleven in de abdij, was de burgemeester willens terzelvertijd de verblijfsverloven van al de kloosterlingen mee te brengen: zo werden de Eerwaarde paters thuis gediend.
Ja, maar halt, onze Fransen vonden daar beentjes in: ‘Ge verstaat Mijne .Heren. dat zulk voorrecht de mensen zou doen spreken. Waarom dan niet huis voor huis de kaarten afgeven?’
L’égalité pours tous.

Zodus op een schone voormiddag trok al wat benen had uit het klooster naar het gemeentehuis toe: een wandeling van over de half uur. Daar gekomen moesten paters en broeders in het gedrang staan en in de rij aanschuiven met de grote hoop.
Maar best lacht, wie lest lacht.

De Belgische aalmoezeniers, sedert weken in de abdij onder dak, die sinds lang zich afvroegen, hoe zij hun dankbaarheid zouden luchten over zoveel gastvrijheid, hadden op de pastorie een flink dinertje in gereedheid gebracht. Eens buiten het klooster, laat de regel toe, dat de kloosterlingen aanvaarden wat hun aangeboden wordt.
Dat was een verrassing, zo van het gemeentehuis in staatsie naar de pastorie te worden geleid. Een goed maal. Pastoors oudste bourgogne. 'puupe' gesmoord en lekkere sigaren. 'Oud Antwerpen' in de lucht geblazen, piano gespeeld, gespeecht op het leger van de Yzer en het goed recht van België, en gezongen: 'Zij zullen hem niet temmen' en 'De Leeuwen dansen….'
Na een dreunend: 'Waar kunnen wij nog beter zijn?' werd de zitting opgeheven.
Broeder B, oud koster van Dudzele, vertelde mij, dat hij net zoveel genot had gesmaakte als toen hij – O zalige herinnering uit lang vervlogen oud-Westclaamse tijden! – met de fanfare van Ratte Vyncke de 'Vlaamse Leeuw hielp spelen op de hoge platte toren van Lisseweghe. Begrijpt ge nu waarom er olijke paters soms vragen: Moeten we haast onze verblijfpas niet laten vernieuwen?'

Afscheid
Dat ik in het klooster alles het onderste boven bond, zal wel niemand verwonderen, die verneemt dat de gastvrije paters op hun drukste dag niet minder dan 600 vluchtelingen en 1320 soldaten herbergden.
Op de hoeve, een beetje afgelegen, was er het minst van de inkwartiering te bespeuren. Alvorens heen te gaan, talmde ik nog een korte tijd in de lange stalling waar, op twee rijen, vijftig prachtige Casselkoeien – door Gezelle zo treffend bezongen – staan in hun glimmende effen roodbruine vacht.
En ook daar, voor de deur kaartten Belgische crabiniers hun partij smousjas; aan een kram in de gevel had een Fransman de lits vastgemaakt en stond een hangnet te breien; twee Engelse elftallen speelden football in de weide vast bij en riepen en jouwden.
En loom zagen de koeien om door de open deur, loeiend soms verbaasd en keken met hun grote wijze ogen als wilden zij beduiden:
'De geest van dit klooster is zeker veranderd?!'

DE BEGRAVINGEN TE HOOGSTADE

Uit Het Volk – 1919

Ik heb er bijgewoond in De Panne, te Adinkerke, Alveringhem, Beveren, West-Vleteren, Sint-Sixt.
Hoogstade heeft me immer de diepste indruk gelaten.
Tientallen keren heb ik er zelf gedaan.
Tientallen keren heb ik er het orgel bespeeld. Telkens weer was het u pijnlijk het vermoorde en geschonden lichaam te zien van onze jongens dat men naar het graf droeg. Rond april 1915 werd het kerkhof daar aangelegd, in 't hevigste van Steenstrate, voor de doden van het Belgian Field hospital. Later werden ook de doden uit de loopgraven achteruit gebracht en naar behoren begraven op de militaire kerkhoven.

HET KERKHOF VAN HOOGSTADE IN JULI 1915

Het groot kerkhof van Hoogstade alleen telt 1114 graven. Op enkele uitzodneringen na, vrijmetselaars, protestanten, joden, mahomedanen, zijn allen door de kerk gegaan.
In sommige perioden was het vreselijk: weken van tien tot twaalf begrafenissen: begrafenissen van een tot tien lijken, dat de kisten op brancards stonden en men in de parochie ronding om vlaggen die dienden voor baarkleed.
Heel den oorlog lang is Hoogstade een centrum geweest van intens godsdienstig soldatenleven. Alles hielp daartoe mee.
Het kerkje was stil devoot, met iets gemoedelijks er in dat tot bidden dwong, de kapelaan, een van die prachtkapelanen van Veurne Ambacht, immer gereed om te helpen en de soldaten vn dienst te zijn bij dag en bij nacht, de diensten altijd zo plechtig en verscheiden mogelijk, met licht en bloemen en gewaden, met priesters en misdienaars en zang.
Aan de begrafenissen besteedde men bijzondere zorg.

Aan het dodenhuisje haalden de aalmoezeniers de doden af en zegden de eerste gebeden. En stoetsgewijs ging het dan naar de kerk. Voorop de hoorns die het 'aux champs' bliezen. Dan de geestelijken, de kisten gedragen door soldaten, de familie, als er was, - meestal boerenmensen uit de streek, verlegen en links tussen al die militairen – dan de officieren en de afgevaardigden van soldaten. Bij officieren ging ook de muziek mee en speelde treurmarsen. Op de grote baan van Veurne naar Yperen komt de wacht uit en bewijst eer met wapens en klaroenen, alle verkeer stopt voor een ogenblik, soldaten slaan aan, burgers ontbloten het hoofd, en niets hoort men dn 't langzame, plechtige hoorngeschal en de zware stapmars der kerkgaande soldaten. Zo draait men de kerk binnen waar mannenstemmen het subvenite zingen terwijl de kisten in 't midden worden neergezet.

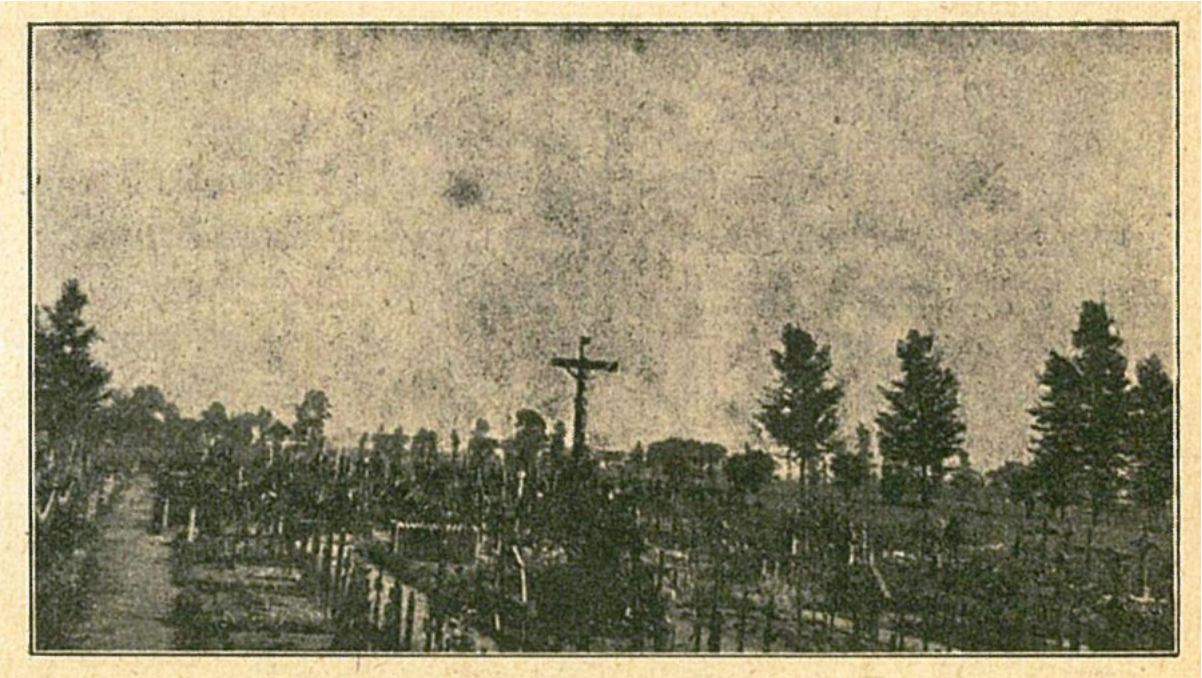

HETZELFDE KERKHOF IN 1918

Indrukwekkend, zo'n gezicht van dat kerkje. In 't koor dikwijls de generaal. De Ceuninck, stijfrecht, onbeweeglijk, autoritair. Biebuyck, iets meer tragisch. Al baden ze niet, ze eerden toch hun jongens door hun eerbied en hun ernst. Achter hen de officieren, correct met handschoenen en degen, kaarsrecht, de handen op de rug. Achter hen de soldaten. Sommigen biddend aan hun paternoster, anderen volgend in hun gebedenboek, allen ernstig, denkend aan de makker die vile, aan zijn oduers en familie, denkend aan gevaar dat men zelf al had gelopen, dat men zeker nog lopen zou, in die eindeloze, eeuwigen oorlog.

Zacht preludeert het orgel. Kinderstemmen zingen het Requiem. Klare meisjesstemmen, vijf of zes. Duchtig geschoold door voortdurende oefening in volgehouden mezza-voce het gregoriaans rhytmerend. Mannenstemmen antwoorden; soms ruwer, soms prachtig te samen, als in seminarie of klooster het gregoriaans in eer was. En samen hervatten ze, de kindertonen gedragen op het mannengeluid, dat smeekgebed om eeuwige rust erbarming.
En achtereenvolgens komen ze allen, de schone delen van de dodenmis: Requiem, Absolve meestal gereciteerd, Dies irea, dat met zijn drie telkens weerkerende zinnen alle verschrikkkingen weergeven wil van de grote komende dg tot het kalm uitsterft in het roeren Pie Jesu. Met het offertorium wordt alles rustiger, inniger, betrouwvoller en Sanctus met

Benedictus zijn eenvoudig als een psalmodie van fluisterende stemmen die verstommen nu het grote ogenblik komt der consecratie, terwijl zachtjes het orgel voortmijmert.
Een kort bevel: gard à vous. Een droge slag van presenterende geweren. Rinkelende altaarbellen. Blazende klaroenen. En na zijn kniebuiging oprijzend, toont de priester het kostbaar lichaam en bloed van Hem, die voor allen is gestorven, ook voor de armen hier in hun kisten, die bewust of onbewust misschien, hun God beminden in hun vaderland, en zo de Christus dermate geleken dat ze Gode hoogst welgevallig waren.
Weer speelt het orgel. De priester psalmodieert het onze Vader en kinderen en mannen bidden het 'lam Gods dat wegneemt de zonden der wereld, om rust, eeuwige rust, voor wie vielen. En die bede komt zo dikwijls zo innig, dat verhoring een zekerheid wordt en het laatste smeken om rust, die eeuwig licht is, Lux aeterna, een jubelkreet wordt van bevredigd verlangen.
De mis loopt ten einde. Een laatste gebed, wijwater en wierook. En terwijl de kisten in de hoogte gaan, terwijl de klaroenen blazen en de wapens eer bewijzen, zingt de kerk haar laatste wensen: dat de begrafenis een zegetocht zijn moge ten paradijze, dat de martelaren deze nieuwe bloedgetuigen ontvangen mogen, en dat de engelenkoren ze binnenleiden in de eeuwige rust in Gods schoot, zoals ook zeldzaam zijn ze die er de bekoring van ontgingen, talrijk die er met liefde aan terugdenken.

De kapelaan van Hoogstade met de meisjes die de lijkdiensten zongen.

Een eenvoudige kapelaan, overladen met werk, heeft er uit eigen beweging voor gezorgd, 600, 700, 800 maal misschien, dat onze jongens niet enkel fatsoenlijk, maar ook schoon werden begraven. En 600, 700, 800 maal hebben wijf of zes kleine boerenmeisjes haar schoolspeeltijd opgeofferd, om voor de soldaten te zingen, elke dag opnieuw, altijd even gaarne, altijd even devoot. Hebben die kapelaan, hebben die kinderen niet werkelijk het hunne

gedaan om het leger van dienste te zijn? Toch weet ik niet of iemand ze ooit bedankt heeft. Was dat werkelijk geen bedankje waard? Ook niet officieel?
Maar wie hen zeker zal dankbaar zijn is de familie der gestorven soldaten. Want wat een ouder als laatste gift aan zijn kind wil meegeven, 't is toch een schone begrafenis, niet waar? En hier waren de begrafenissen schoon. Elders hadden de kerken kunnen groter zijn en de lichten talrijker, maar godvruchtige stemming, uit bovennatuurlijk medelijden was hier in de zang der kinderen en der brancardiers; in de gebeden der celebrerende aalmoezeniers, in de deelneming der aanwezigen, die levende onder dezelfde doodsbedreiging, dien dood het best begrepen.
En allen hadden ze het gevoel dat ze voor die arme makkers vader en moeder en alles waren, en omdat die nog niet wisten, hebben zij des te vuriger gebeden en met des te meer aandrang.
En zo zijn die begravingen een telkens herhaalt werk geweest van piëtiet en dankbare liefde.
Pul Jans m.s.c.- legeraalmoezenier.

BIJ HET INGAAN VAN HET KERKHOF

We kunnen deze literaire bijdrage niet afsluiten zonder ten minste enkele oorlogsliederen aan te halen. En dan kan ik natuurlijk niet voorbij aan mijn eigen grootvader Jozef Vandermarliere.

Jozef Vandermarliere, mijn peter Jef

Reeds in het jaar **1913**, begon Jef Vandermarliere, mijn grootvader, beter bekend als **Tjeppen van de Klokke**, met een accordeonorkest samen met **Marcel Dheere en Jef Vandermeulen**. Vandermeulen heette zo omdat hij bij een molen gevonden was; hij was een vondeling.
Ook in de 'Poperinghenaar' de Poperingse gazet werd in die tijd, hiermee reclame gemaakt.

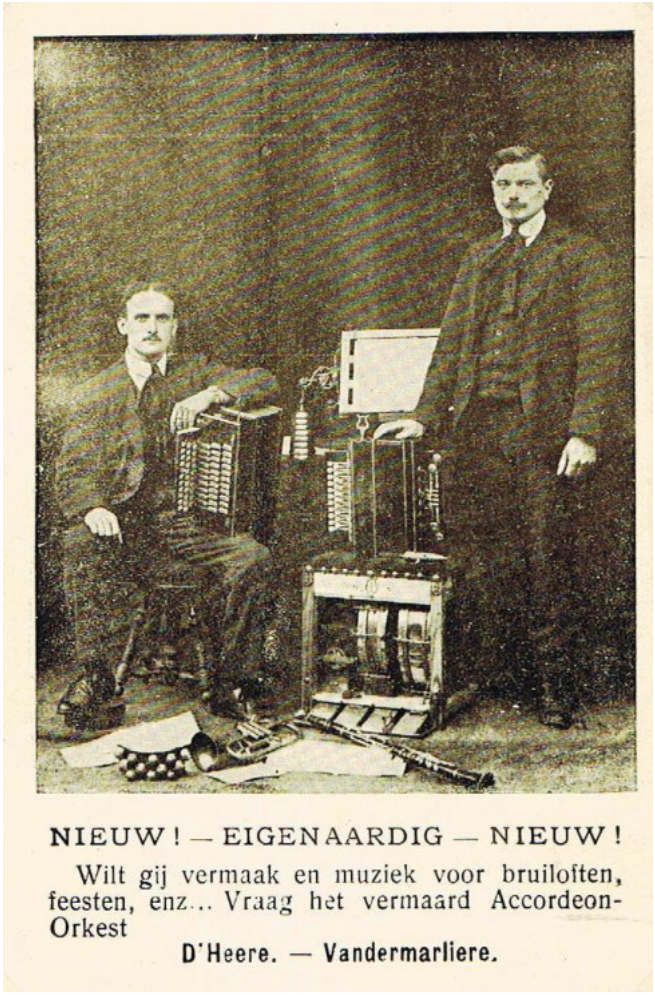

NIEUW! — EIGENAARDIG — NIEUW!

Wilt gij vermaak en muziek voor bruiloften, feesten, enz... Vraag het vermaard Accordeon-Orkest

D'Heere. — Vandermarliere.

Jef Vandermeulen die de 'drum' bespeelde en één van de beste vrienden van Jef Vandermarliere was, was een vondeling. In het Poperings stadsarchief zit de volgende brief:
De 26ste september 1883 – aan de gouverneur
Wij hebben de eer om u te informeren dat op de 12de van deze maand om 6 uur in de morgen, men te Poperinge dicht bij de molen toebehorende aan de weduwe Vandenbussche, in de sectie E nr 29, een mannelijk kind gevonden werd van ongeveer 3 dagen oud.
Hij kreeg de naam Vandermeulen Joseph Marie Corneille. Dit kind is opgenomen geworden in de Burgerlijke Godshuizen en geplaatst onder de zorgen van deze administratie.

In 1916, midden in de oorlog maakten ze terug foto's om reclame te maken voor hun optredens.

Hun optredens gingen door ofwel in de herberg **De Klokke** ofwel in de herberg **Au Petit Paris.** De foto hierboven is genomen op het koertje van De Klokke, een herberg die gelegen was in de Casselstraat, juist voorbij de 'Keer van den Ommegang'. We zien twee Engelse 'artisten' – links – naast mijn grootvader die met zijn accordeon een deuntje speelt. Één van

de Engelsen heeft de ‘gros caisse’ op zijn schoot om het ritme mee te slaan. De andere geeft een imitatie van Charlie Chaplin, die in die tijd erg populair was.
Zijn moeder Charlotte Tamborin, weduwe Henri Vandermarliere had een heel uitgebreid liedjesrepertoire. Ze liet een paar schriftjes na met minsten een 150 liederen in een prachtig handschrift geschreven.
Terwijl Jef en moeder **Charlotte Tamborin**, zich met de artistieke kant van de zaak bezig hielden, hield **Augusta** zich bezig met de financiële kant en bestelde de klanten.

Le violon Brisé

In het repertoire van mijn grootvader vond ik onder andere het onderstaande muziekblad, een lied dat hij zeker in 'De Klokke' gezongen heeft.

'Le Violon Brisé 'is een lied dat dateert van 1885. De tekst is van René Saint-Prest en L. Christian en de muziek van Victor Herpin. Het verhaal speelt zich af in Elzas-Lotharingen. De versie van Louis Zucca is te vinden op You Tube.

Sur la route poudreuse et blanche
Où nos drapeaux ne passent plus
Un vieillard va chaque dimanche
Rêver seul au pays perdu
Parfois, de sa lèvre pâlie
Monte une plainte vers les cieux
C'est le regret des jours joyeux
Et c'est l'histoire de sa vie

{Refrain:}
Ils ont brisé mon violon
Parce que j'ai l'âme française
Et que sans peur, aux échos du vallon
J'ai fait chanter la Marseillaise

J'ai voulu savoir cette histoire
Il me l'a contée en pleurant
Gardez-là dans votre mémoire
C'est celle d'un cœur simple et grand
Un soir, me dit-il, sous les chênes
Je faisais danser les enfants
Quand les ennemis triomphants
Jetèrent l'effroi dans nos plaines

{au Refrain}

Tous s'enfuyaient devant leurs armes
Rouges, hélas, de sang français
Fou de douleur, cachant mes larmes
Tout seul vers eux je m'avançais
"Qui donc es-tu, toi qui nous braves ?"
Firent-ils en me renversant
"Je suis, dis-je en me redressant,
L'ennemi des peuples esclaves"

{au Refrain}

"Tu railles bonhomme ? Eh bien, joue
Les hymnes chers à notre roi."
Alors, leur main souilla ma joue
Mais la France vivait en moi,
Je jouai de Rouget de Lisle
L'ardente et sublime chanson
Ils brisèrent mon violon
En voyant leur rage inutile.

Ook in krijgsgevangenkampen bleef men muziek spelen.
Uit de Kriegs Kurier met dank aan Miel Demsyter

Kriegsgefangenen in deutschen Lagern: eine Kapelle, die aus 2 Russen, 1 Engländer, 1 Franzosen und 1 Belgier zusammengesetzt ist und täglich ihre Übungen abhält.

Krijgsgevangenen in het Duitsche kamp: een kapel, 1 Franschman en 1 Belg bestaat en dagelijks repetitie houdt.

La vie des prisonniers de guerre dans les camps allemands: un orchestre composé de 2 Russes, d'un Anglais, d'un Français et d'un Belge, procède à des répétitions journalières.

Vorig jaar vond ik op één van de rommelmarkten – deze van de Abeelsesteenweg – een liedboekje met liederen die in Poperinge opgeschreven waren. Daarin stonden onder andere de twee volgende oorlogsliederen:

Oorlogslied

Een oorlogskring ter wereld rond gezonden
De wapens op, dat klinkt door alle monden
Den Duits, naar allen schijn wilt nu van klein tot groot
Wilt nu van geheel Europa, meester zijn.
Jij, groote Keizer, kwam uw woord te schenken
Belgische onzijdigheid geen haar te krenken
Maar gij laffe bandiet, bij ketn uw rechten niet
Maar gij verklaart den oorlog maar subiet.

Refrein
Wee u, O Duits, wee u O Duits!
Ons vaderland zoo laffelijk overvallen
Komt maar vooruit, komt maar vooruit
Dat zult gij al met stroomen bloed betalen
Den vlaamsen leeuw, den vlaamsen leeuw
Geven wij moed, aan zijn dappere helden
Wij zijn nog niet verveerd, als gij de grens passeert
Leve de van, van ons vaderland!
2
Hoevele dappere helden zijn er neergeschoten
Hoeveel onschuldig bloed hebt gij al vergoten
Met al uw grof geweld, zoo laffelijk aangesteld

’t is ongehoord, g’hebt vrouw en kind vermoord
Ons huis, ons hert steekt ge nu in brande
Ons huis is voor u een keizerlijke schande
Maar nu staat gij te boek, gij wordt door elk vervloekt
’t is nu gedaan, gij zult ten onder gaan.
3
Rusland, Frankrijk en Engeland verbonden
Die hebben ons de hulp dan toegezonden
Want dar ge ziet wellicht ’t gevaar op ons gericht
’t is te vermoeden, als een eerste plicht
Nochtans gij Duits, gij had de minste reden
Wij Belgen waren enkel voor de vrede
Gij neemt ons broodgewin, ons vrouw en ons gezin
Dat is een schand voor uw zuiderland
4
Den hele wereld was nu reeds verzwonden
Ons België moest aan iemand zijn verbonden
Want onder ’t Duits juk te worden neergedrukt
Liever de dood, dat zweert ook klein en groot
Aan ’t hoofd, zien wij den dapperen koning strijden
De driekleuren, nog zoo fier te zien lijden
Maar den Duitse arendkroon, die krijgt nu haren loon
Den Vlaamse leeuw sleurt ze nu van haren troon

Den verdwenen soldaat

Al slaat ’t middernacht
En men houdt de wacht
Dan denkt men de nacht ligt aan ’t dromen
Maar een duisternis
Verbergt er gewis
Het leven juist zoals het is
Hoort men in die donkere nachten
Gebulder van het kanon
En hebt gij dan in uw gedachten
Dat daar van uw broeders bij zijn

Refrein
Hoort gij die kanonnen binst den nacht
Gruwelijk klinken zijn tonen
Verbrijzelt alles door zijn kracht
Ginds in bossen en weiden
In’t nachtelijk uur
Staat een volk te lijden
In het morrend vuur
’t zijn soldaten

Wordt men afgelost
voor niemand geen troost
men blijft in zijn smarten alleen

ver van moeder zoet
die eens was zo goed
’t Is dat die ons zo lijden doet
Geen vriendelijk woord hoort men spreken
Slechts verwensingen van den vijand
Ginds ver is men weer aan het schieten
Een gevecht is weer aan den gang.

Refrein
Ginds ver onbekend
Rust daar een held
Die gaf voor de vrijheid zijn leven
Ginds in modder en slijk
Rust zijn duurbaar lijk
Waar slechts een houten kruis op prijkt
Waarom ligt hij daar zo gans alleen
Zelfs moeder weet niet van zijn graf
Waar dat zij haar zoon moet bewenen
O waarom verdient zij die straf?

Refrein
Daarom gij O Belgen die hier strijdt
Vergeet nooit die dappere telgen
Die strijden voor ’t land zijn vrijheid
Bebloemd die heldengraven onbekend
Want allen zijn braven
en bidt en beweent deze soldatengraven

Nummer 157A **Doos Gazette** **augustus 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
Een stroentje op het land
Is een stuver in joen hand
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 460 lezers

Beste abonnee

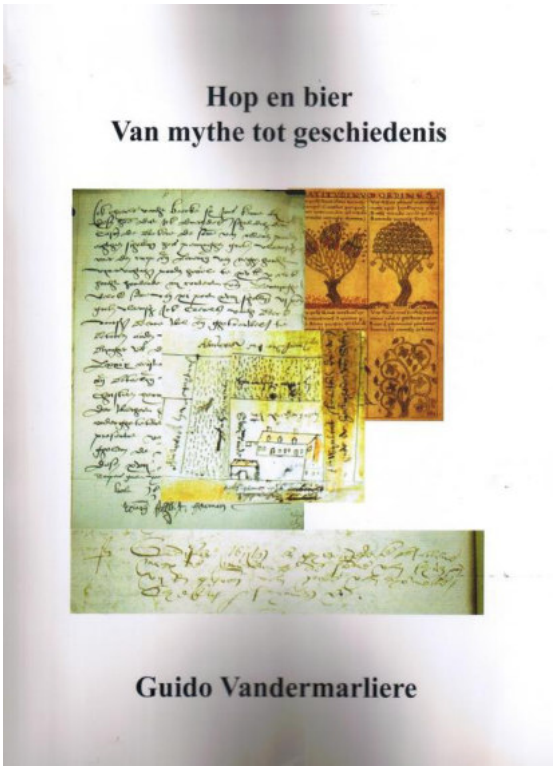

Hop en bier van mythe tot geschiedenis

Het boek is er!

De voorstelling van mijn boek gebeurde op woensdag 8 juli 2015 in de Rookop te Reningelst voor een 30-tal erg geïnteresseerde luisteraars. En daarmee is het gelanceerd.

Het boek is ingedeeld in een vijftal stukken. Het eerste deel behandelt voornamelijk de **mythologie** rond de hop en dat aan de hand van oude afbeeldingen van de hop. De thema's die hier in voor komen zijn onder andere: de schepping van de hop door de hopduvel; de hop op de oude doopvonten; de hop en de kraaien van Odin en de nar die de hop eet.
Daarna volgen de bierheiligen met onder andere Adelard van Corbie die we waarschijnlijk de uitvinder van het hopbier mogen noemen.

In het tweede deel gaan we in op **het gruitbier** en de oudste Poperingse akte rond de hop. Met de grafelijke akte van 1371 mochten de Vlaamse brouwers nu toch **hopbier** gaan brouwen. We gaan ook even in op de aanleg van de Poperingese vaart en de accijnsen om dit deel af te sluiten met de hop in de oudste kruidenboeken.

Het derde deel kreeg de titel: **Regelingen** & vermaaksels, **ordonnancies** & verdichtsels over bier en hop te Poperinge in de 16de eeuw. Hierin zitten dan alle teruggevonden historische stadsreglementen van Poperinge zowel betreffende de hop, het bier of de herbergen. Daarnaast hebben we in dit stuk belangstelling voor de typisch 16de eeuwse mythe van de 'keisnijding'. Dit deel sluit af in 1583, het jaar waarin Poperinge volledig vernield en bijna geheel verlaten werd.

Daarna krijg je de volledige vertaling van het instructieboek van Reynold Scot – hoe men hop kweekte in Poperinge in 1575.

Naast dit gedeelte is er ook een compleet nieuw deel over de brouwerijen en de herbergen rond 1560 te Poperinge, welke waren er en waar lagen ze en wat voor naam hadden ze?

Door de combinatie van de mythen rond de hop en de historische stukken krijgt de lezer een heel nieuwe kijk op de geschiedenis van het bier en de ontwikkeling van de hopteelt.
Al zeg ik het zelf, een must voor iedere rechtgeaarde bierliefhebber.

Het boek is 375 bladzijden lang lees- en kijkplezier en dat voor de prijs van **30 Euro** als je het boek bij de schrijver komt halen.
Mijn adres is: Guido Vandermarliere – Koestraat 18 – 8470 Poperinge.
IBAN: BE84 7350 4052 4059

BERIGHT AEN DEN BEVOLKING EN DE TOERISTEN

Zondag 9 augustus 2015

Alveringhem - oorlogshospitaal divisie-infirmerie 'de Kwelle'
Sint-Rijkersstraat nr 20

Tweede Groots Kantonnementfeest

Een namiddag ontspanning achter de frontlinies

PROGRAMMA

Middag

Vanaf 12 u : eetgelegenheid, een aangepast
Tussendoortjes : trekzakmuziek, getapt uit de oude doos

Gratis namiddagvullend amusement

14 u : de 'Westlandlopers' en 'Tranchéekeuns', oorlogsliederen, vertellingen, ...
15 u 30 : toneelspel door de Sint-Omaarsgilde : ' .'Trancheerozen'
tekst: Frank Becuwe – regie: Claude De Beuckelaere

Volkse oorlogsspelletjes : 'Bollo Smito' , ' , 'Scherven brengen geluk'....
Gratis gidsbeurten (namiddag vanaf 14u)) : 'Oorlog in 'De Kwelle'
door W. Wackenier en B. Coppein
Verbruik aan schappelijke prijzen
Toegang Gratis

Aangepast kader '14-18'
organisatie: het Wyckhuizecomité

info 0495 51 0091 / mwackenier@telenet.be
org het Wyckhuizecomité / vu M.Wackenier - Sint-Rijkersstraat 18, 8690 Alveringhem / 058 288

Zoals te merken is; zitten de Westlandlopers met een oorlogprogramma om 14.00! Wees op tijd!

Van **Bertin Deniere** kreeg ik de volgende link door, die u rechtstreeks verbindt met het boek van Jan Louagie over het Talbot House

http://www.helion.co.uk/a-touch-of-paradise-in-hell-talbot-house-poperinge-every-man-s-sanctuary-from-the-trenches.html

De heer Luc Adriaen was mee op de oorlogswandeling van de 18de juli 2015 en ik vertelde van het vliegveld van Delaleau en hoe Roland Garros, ja, deze van het tennis in Parijs, opsteeg vanaf dit vliegveld.
Luc bezorgde mij de onderstaande foto's.

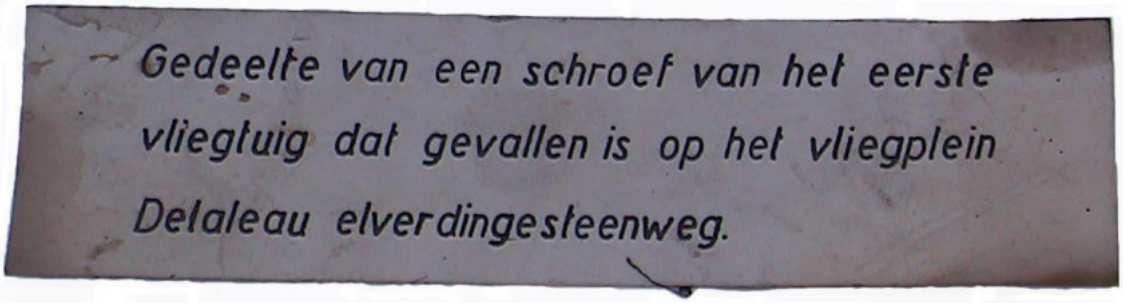

Zoals het plaatje aangeeft zijn dit twee stukken van een schroef van het eerst vliegtuig dat gevallen is op het vliegplein Delaleau op de Elverdingssteenweg.
Hij vroeg zich af of we daar meer gegevens van hadden. Ik ging dus op zoek in mijn eigen Doos Gazette en vond het volgende:
Baert Albert, die omzeggens per dag een aantekenboek bijhield, schrijft op de 6de december 1914:
Verandering van soldaten in de strijdlijn, wat een grote beweging brengt. De soldaten gelijken echte slijkhonden. Enige vliegers naderen; een bom valt in de velden bij de statie. **Twee Franse vliegers botsen op een aan het vliegplein. 1 dode en 2 gekwetste.**

Op de 13de december schrijft hij:
Botsing van vliegmachienen
Een spijtig ongeval gebeurde hier zondag in de morgen. Twee vliegers gingen op de zelfde tijd op en toen zij een 25-tal meters hoog waren, botsten zij met volle geweld op elkaar. De twee vliegers werden erg gehavend opgenomen en een ervan is wat later gestorven. De andere is in gevaarlijke toestand.

Het kan dus bijna niet anders dan dat de restanten van deze schroef van één van deze vliegtuigen afkomstig is.

Leon Huygens

100 jaar geleden – Den Grooten Oorlog

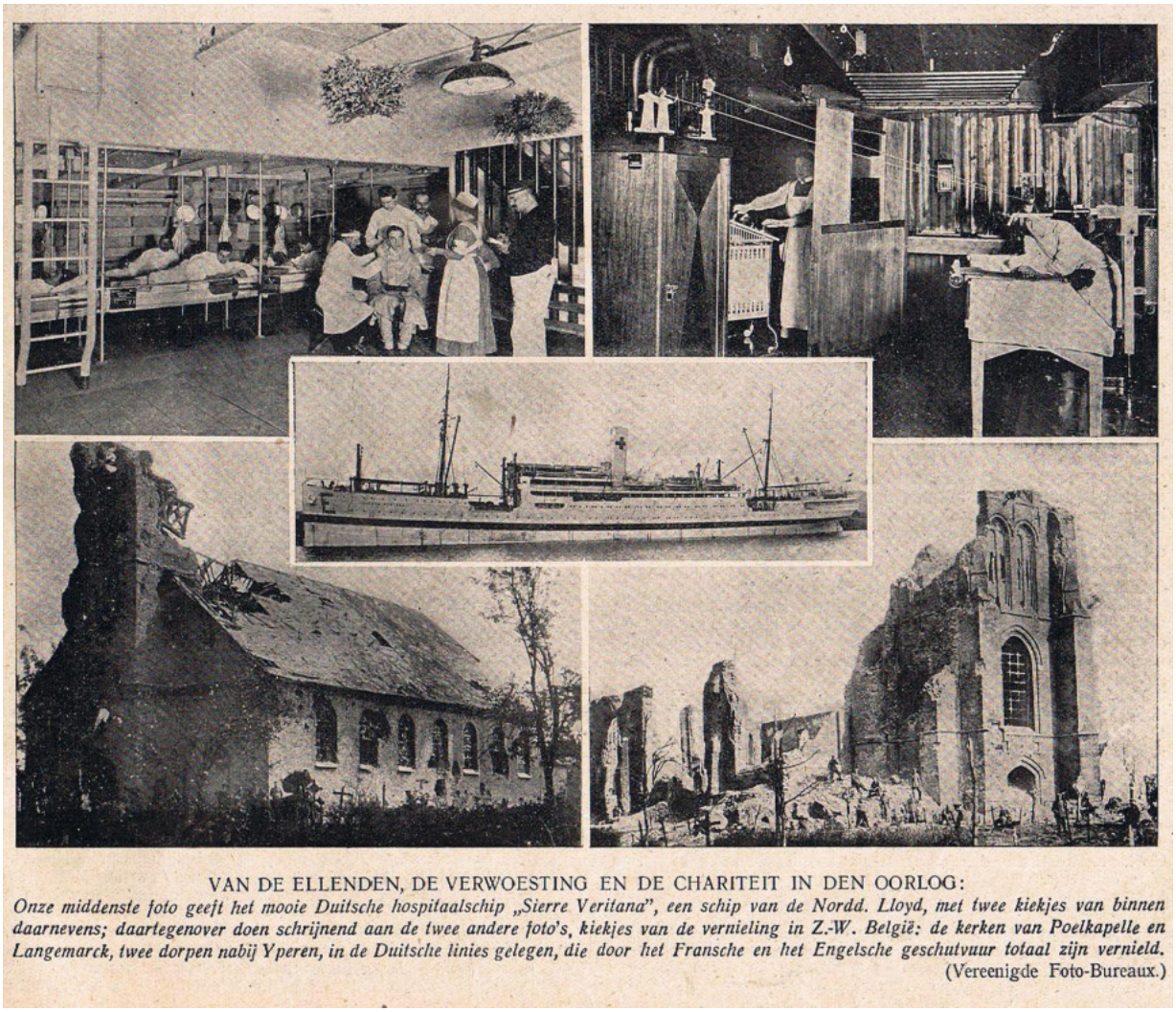

VAN DE ELLENDEN, DE VERWOESTING EN DE CHARITEIT IN DEN OORLOG:
Onze middenste foto geeft het mooie Duitsche hospitaalschip „Sierre Veritana", een schip van de Nordd. Lloyd, met twee kiekjes van binnen daarnevens; daartegenover doen schrijnend aan de twee andere foto's, kiekjes van de vernieling in Z.-W. België: de kerken van Poelkapelle en Langemarck, twee dorpen nabij Yperen, in de Duitsche linies gelegen, die door het Fransche en het Engelsche geschutvuur totaal zijn vernield.
(Vereenigde Foto-Bureaux.)

Uit de Katholieke Illustratie – van de 31ste juli 1915

De Europese oorlog

1 augustus 1914 – 1 augustus 1915

De felle strijd
Een vol jaar tijd
Is nog niet uit gestreden
Een jaar geleen
Waar moet dat heen
Deze oorlog zal men nooit vergeten
Millioenen mensen liggen reeds daar
Vermoord, verminkt, O wat barbaar!

Refrein
Waarom sluit men geen vrede?
Is 't nog niet wreed genoeg?

Is men nog niet uit gestreden
Of is een jaar dan nog te vroeg?
Vaders en jongelingen
Liggen op hopen daar
Zijn dat geen schrikwekkende dingen
O oorlog, wat zijt gij barbaar

Onschuldig bloed
Vergeten doet
Bijna in alle landen
Oorlog zo wreed
Men nooit vergeet
Dat Europa zo deed ontbranden
Steden en dorpen, kerken en huis
Ziet men daar liggen in elkaar tot gruis

Refrein
Zie, treinen daar
Gewonden zwaar
Van ’t slagveld komen rijden
Dat is de vrucht
Oorlogsgerucht
Wat moeten die mensen toch lijden
Die daar is blind, die heeft geen been
Zo zendt men die weer huiswaarts heen

De strijd ontspon
Toen zij begon
Nu al een jaar geleden
Door eene vorst
Om zijn gouddorst
Eerst tegen drie heeft gestreden
Nu staan er daar reeds elf gereed
Europees’ oorlog wat zijt gij wreed

Refrein
Wereldoorlog
Is het nu toch
Eerst in Europa begonnen
Turk en Japan,
Helpen nu dan
Europese legers bevechten
Meer vreemde volk’ren staan nu daar
Ja blanken, zwarten zo door elkaar

Refrein
Wat zal de tijd
Na d’oorlogsstrijd
Het mensdom lamgeslagen
En menig man

Van d'aarde dan
Verminkt is weggedragen
Dan vint men menig vrouw en kind
Die nooit hun man of vader weer vindt.

2 augustus 1915 te Roesbrugge

3 augustus 1915 – Baert A.

Nog al veel Franse kanons komen toe. Om 11 uur ’s nachts 15 tot 17 obussen: kapel Penitenten, zusters Verdonck, Th. Dewancker, E. Dobbels, Huis Berten, Peerdenmaerkt, H. maes, Weduwe Allaeys.

Van Walleghem

In de morgen vliegen bommen al boven Dickebusch naar den Ouderdom. Het kasteel van ’t Hooge is nu weerom in de handen der Duitsers. De Duitsen hadden het eerst ingenomen, de Engelsen weer afgenomen. Dan weerom heroverd door de Duitsers. De Duitsen hebben nog een 2de attaque gedaan, doch deze is mislukt. De Engelsen hebben 2500 mannen verloren, waaronder de generaal en de bijzonderste officieren. Dan wisten de Engelsen niet meer wat doen en zij zijn in wanorde wat achter uit gegaan. Dit was Kitchers leger. Dat verneem ik uit goede bron.

Een foto uit de Nederlandse Panorama genomen te Watou. – nummer twee is natuurlijk niet Miss Jife maar wel Miss Fife – 4 is natuurlijk niet Kolonel Erembloy maar Trembloy, maar voor de rest een mooie herinnering!

13 PANORAMA

GEÏLLUSTREERD OORLOGSNIEUWS

MET KONINGIN ELISABETH TE WATOU.

Bovenstaande interessante foto ontvingen wij van een onzer lezers uit het Belgische plaatsje Watou nabij Poperinghe, vlak achter de strijdlinie. Ze is genomen in het St.-Jozefsvluchthuis waar de verlaten kinderen, weezen meestal, uit de beschoten dorpen voorloopig worden opgenomen alvorens doorgestuurd te worden naar een der gestichten in Zwitserland, voor de arme kleinen ingericht door de goede zorgen van H.M. Koningin Elisabeth van België (1). Miss Jife (2) een Schotsche, die met haar auto's de kleinen uit de beschoten dorpen haalt; Jonkvr. Jeanne Porvis de Eenbossche (3) directrice van het toevluchthuis te Watou; Kolonel Erembloy (4); Duinan (5), Adjudant van Kolonel Erembloy; Pater Bertien de Coster (6).

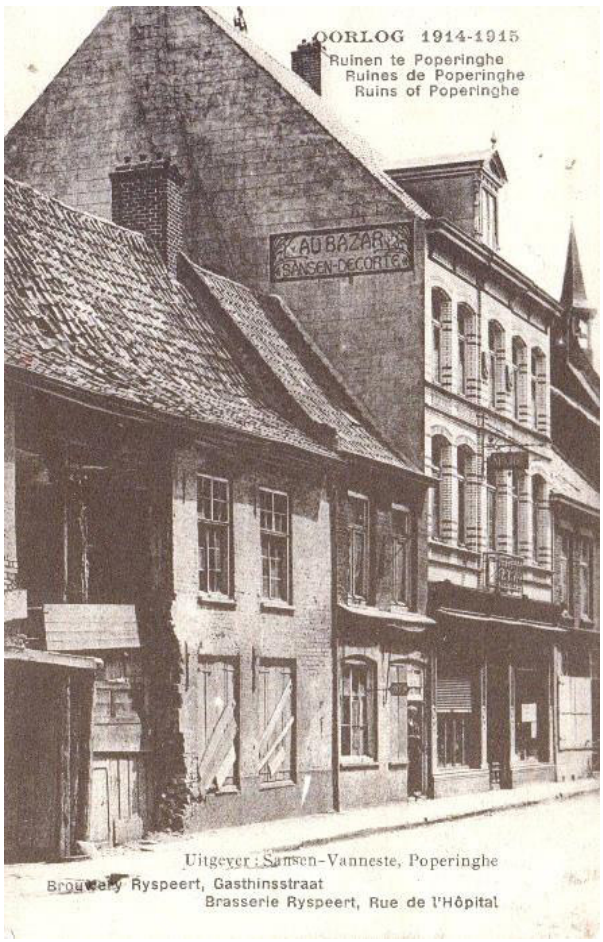

Uit de Panorama van de 2de augustus 1915

4 augustus 1915 – Van Walleghem

In de nuchtend zijn bommen gepasseerd al boven Dickebusch naar Reninghelst en zijn gevallen op het hof van Steen niet verre van de plaats van Reninghelst. In de nacht zijn 18 bommen gevallen op Poperinghe. Men voert een wagen meubels op de zolder der pastorij. 't Is al wat er nog in de pastorij gebleven was. Soldaten zijn gisteren in mijn huis gedrongen en hebben al de schoonste klederen gestolen welke ik van d 'Aide civile belge' voor onze armen gekregen had. Te

De Poperingenaar **Cordonnier Alfons** overlijdt op de 4de augustus 1915 in het krijgshospitaal Cabour.

5 augustus 1915 – Baert A.

's Avons om 5 uur 9 obussen om 6 uur 8 en om 8 uur 15.
Allen in de stad: brouwerij Vandenberghe, R. Godaert, L. Sansen, Magazijn Moncarey, R. Quaghebeur, Ch. Beheyt, Mr. E. Van Merris; **Brouwerij Ryspeert**, M. Coevoet, J. Caenen, Noordstraat, werf tot aan 't Appelgoedje, St. Michielsgesticht, Brouwerij Parret.

Van Walleghem

Vandage begraaf ik een kind van de Kruisstraat. Weerom zijn troepen in de pastorij en het klooster. … de boeren gaan hun vruchten oogsten, zo ver of zij maar kunnen of mogen. Sommige pikken 's nachts. Nochtans dikwijls worden zij onderbroken door 't geschut en moeten ook vluchten. Goudeseune Jules pikt zijn rogge en gaat ze stuiken naar Westoutre. De oogst heeft vele graan, doch weinig strooi; het strooi is zeer kort gebrek aan vette en regen.

6 augustus 1915 – Baert A.

Om 2 ½ uur 5 en om 6 uur 2 obussen. H. Deraedt, Brouwerij Rommens en herberg Waterweg. De inwoners komen weer moedeloos.

Vlaanderen

O Vlaanderland! Uw rijke velden
Zijn als 'n barre woestenij;
Daar heuvelt thans een puinen-rij
Waar vroeger Welvaartsbronnen welden.

Uw zonen vielen: reine helden,
Want nimmer duldt ge slavernij!
Uw dood bewaarde U, Vlaandren, vrij!
Geen ketens ooit uw lenden knelden.

Wees fier dan, Vlaandren, treur niet langer:
Uw toekomst is van glorie zwanger;
Eens zijt ge weer het zaligste oord.

Dan zal mijn oog verrukt aanschouwen
Uw dorpen, steden, uw landouwen,
Uw kindren; 't al met glans omgloord.

In de loopgraven van Ramscapelle,
6 Augustus 1915.
FRANS BRASPENNING.

Uit 'Ons Volk' van 1920

7 augustus 1915 – Baert A.

De zusters Benedictinen schorsen hun klassen op, op den Werf. De straten zijn weder zo doods en verlaten als in de eerste dagen der beschieting. **De Engelse plaatsen een waterleiding van aan de Catsberg naar Poperinghe; zijn reeds gevorderd tot aan de Leene.**

Delaere C.

Dinsdag. Ook het goed wordt opgeladen van Aug. Mortier. Een auto van het hof komt mij en gravin van de Steen afhalen te 10 1/1 uur om naar De Panne te gaan noenmalen. Wij worden binnen geleid door major du Roy de Blicquy. eerst vest de Koning het ridderkruis der Leopoldsorde op mijn soutane en houdt een korte lofrede, waarop ik antwoord. Dan nemen wij plaats aan tafel. Aan 's konings rechterhand zit de koningin, dan

ik, dan Prins Leopold, dan major du roy de Blicquy, dan Prins Charles, aan zijn linkerhand gravin van de Steen. Het noenmaal was gezellig, eenvoudig, gespraakzaam.
Daarop rechtstaande de koffie genomen en een sigaar gerookt in 't salonske; de koningin riep mij dan alleen en bood haar verontschuldiging aan voor het gebeurde betrekkelijk de kinderen van Yper.
Intussen ook worden enige foto's genomen en om 4 ½ met hetzelfde rijtuig kwamen wij weder naar Poperinghe. 's Avonds rond 6 uur kwamen een halve dozijn bommen af die in de nabijheid vallen en enige huizen beschadigen op de St. Bertensplaats. Om het dozijn vol te maken kwamen er nog vijf af te 7 uur.

8 augustus 1915 – Raoul Snoeck

Geluk! Voor de eerste keer sinds het begin van de oorlog vertrek ik met verlof naar Parijs (naar panam zeggen wij in het soldatenjargon)

9 augustus 1915 – Baert A.

's Nachts begint het kanon te bulderen, welhaast onafgebroken als een ratelende donder. 't Is enig om horen en vreselijk om de lichten te zien. Hofstede A. Alleman brandt af. **Alle vervoer door de stad voor de burgers verboden.** De straten zijn verlaten. Van 9 tot 1 uur krijgen wij 16 grote obussen (marmieten) allen vallen te lande rond de Kruisstraat en 't Reepken.
Delaere voegt daarbij dat vele Poperinghenaars het opgeven en vertrekken.

Van Walleghem

's Nachts om 2 ½ zeer geweldige attaque der Engelsen. Nog nooit van gans de tijd der Engelsen is het kanonschot zo geweldig geweest. De kanons schoten op een front van Vierstraat tot Boesinghe, doch geweldigst rond het Hoge. De kanonschoten volgden al zo rap als de schoten een mitrailleuse. Het duurt tot rond 7 uur en was vooral de drie eerste uren zeer geweldig. Men vertelt dat de Engelsen 3 tranchees heroverd hebben en een schoon getal krijgsgevangenen genomen.
100 zijn in de voornoen gepasseerd door Poperinghe,. Vlamertinghe en Poperinghe werden de gehele dag geweldig gebombardeerd. Te Poperinghe mag gedurende 3 dagen niemand in de stad gaan. Geheel de dag zijn de kanons geweldiger dan gewoonte.

10 augustus 1915 – Baert A.

Het geschut duurt tot rond 3 uur. Er komen weer veel Fransen toe met autocars en te voet, men spreekt van een gans legerkorps. 's Avonds weer wat geschut.

DE WONDEREN DER TECHNIEK OP HET OORLOGSVELD:
De nieuwste, allerkrachtigste soort electrische schijnwerpers, met volledige installatie op een daartoe ingerichten wagen, bij het Duitsche leger in gebruik en van zeer veel nut.

10 augustus 1915 – Brievenboek Reningelst

Aan de heer officier commandant van de 34ste compagnie van de Belgische werker
Meneer de officier
De kinderen **Opsomer Pierre**, landbouwer te Reningelst, sectie Busseboom,
klagen dat mannen onder uw orders, een eik staande in de weide naast de hoeve Bossaert, ter waarde van 180 frank gekapt hebben, zonder ook maar een rekwisitie daar af te leveren, zoals voorgeschreven is.
Het kappen van deze boom is op de 22ste juli gebeurd. Eén van de zonen Opsomer is naar het kantonnement van de compagnie naast de herberg 'De Groene Jager' gekomen om over deze boom te praten.
Gelieve, meneer de officier, deze zaak alsnog met de kinderen Opsomer te regelen.

*Van de internetsite van 'Het kantwerkstertje van St. Paër' leren we dat **in augustus 1915** de Roboutjes van het Sint Vincentiusgesticht van Montigny naar Montsoult nabij Parijs verhuizen waar zij bij de hulporganisatie kinderen van Vlaanderen terecht komen.*
Zij krijgen er onder meer les van de zusters van het Onze -Lieve -Vrouw – Gasthuis van Poperinge.

Uit de periode komt de onderstaande ongedateerde brief.- eveneens in het archief van Maes gevonden. Een brief uit de schoolkolonie van Chevilly.

Mijnheer de secretaris
Het heeft hier Vlaamse kinderen geregend.
Wij ook hebben een colonie te besturen in **Chevilly,** waar de zusters van Westnieuwkerke zijn om voor knechtjens te zorgen.
Wij zijn hier in een zeer groot klooster bij de damen van St. Michiel, die zich bezig houden met dochters op te voeden tot ze 21 jaar zijn.
Wij hebben grote eet-, slaap- en studiezalen, speelkoer, enz, alles in de nieuwerwetse orde ingericht, en wij hebben niets te kort, de maaltijden worden bereid in ’t klooster, wij moeten enkel onderwijzen, opvoeden en verzorgen.
Een pater van de orde van de H. Geest is onze directeur, als ook van de colonie van de knechten, en van deze van Guignon. Den 21 juli was het groot feest in al de colonies. Om 10 uur plechtige hoogmis met Te Deum, daarna vergadering in de feestzaal van de paters. Knechten en meisjes, meesters en meesteressen, ’t was echt broederlijk. Vaderlandse gezangen en aanspraken met gehele hopen. Om 3 uren plechtige ontvangst van den heer volksvertegenwoordiger Brunet. Opzeggen van een gelegenheidstukje, aanspraak en vaderlandse liederen.
Niets ontbrak, maar ’t was op vreemden bodem en het is niet mogelijk zich hartelijk te verheugen, wanneer men in de verte het vaderland ziet in vuur en vlam staan en dat men niet weet wat de toekomst voor ons, hier bij Parijs, in haren dichtgesloten mantel verbergt, doch Gods wil geschiede.
Tot hiertoe is alles hier kalm, wij horen niets van het kanongebulder, nog van het sissen en ontploffen der obussen, van het getrappel der paarden en de beweging der troepen;
ware het niet, dat de brieven uit het vaderland ons dikwijls getuigen maken van alles wat rond den Yser gebeurd, wij zouden niet meer weten dat het oorlog is,

maar helaas, men meldt ons geen beternis,
integendeel vernemen wij dat ginder op de dierbare plek gronds, waar wij de schoonste jaren van ons leven overbrachten,
de puinhopen der vernielde kerken en hofsteden steeds talrijker worden.

De hand Gods weegt zwaar op veel onschuldigen, waarschijnlijk omdat zij door hunne standvastige verduldigheid, de eeuwige zaligheid zouden bekomen, voor een groot getal hunner medemensen, die noch God noch gebod meer kenden.
De heer Steyaert, commissaris van Veurne is ons komen bezoeken, mogen wij hopen ook eenmaal mijnheer Biebuyck en de commissaris te zien.
Het ware ons nog veel aangenamer hem te mogen ontvangen, omdat wij hem persoonlijk kennen, zoals geheel zijn familie, en ook, 't is hij die rechtstreeks onze overste is.
Mijnheer Steyaert komt voor de kinderen van Veurne en omstreken.
Dagelijks doen wij onze kinderen bidden voor al onze overheden en weldoeners van België, dus ook voor heel het comiteit van Rousbrugge.
Weest er zeker van, achtbare heren, de avond van uw leven zal zoveel te schoner zijn als gij meer voor 't vaderland zult geleden hebben.
Moge de gedache aan de onzichtbare wereld, waar geen oorlog meer wezen zal U allen moed en sterkte inboezemen, om te arbeiden voor de ongelukkige vluchtelingen.
Aanvaardt, achtbare heer secretaris, voor u en voor al uwe medewerkers de verzekering van onzen diepe eerbied.
Voor de eerwaarde overste Zuster Alena
Convent St. Michel
Chevilly – Seine

11 augustus 1915 – Baert A.

Kalme nacht. Men vertelt de Engelsen zijn wat vooruit gegaan. De Fransen bereiden een aanval voor. Tussen de Belgische en de Engelse linies staan overal Franse 75 kanons.
’s Avonds zien wij 16 Engelse vliegmachienen te zamen in de lucht.

Brievenboek Poperinge

Op de 11de augustus vraagt de burgemeester van Poperinge aan de commandant een ‘automobiel’ voor de gemeentediensten.
In dezelfde brief stelt hij dat ten gevolge van de aanhoudende bombardementen op de stad, alle publieke diensten zich nu buiten de stad bevinden. Het bureau van de burgerlijke staat en de gemeentelijke archieven werden buiten de stad gebracht. Het arrondissementscommissariaat verhuisde naar Watou.

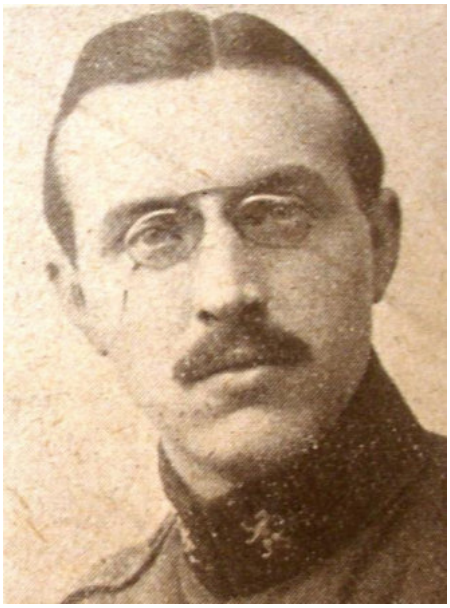

Jozef Simons als soldaat – uit ‘Ons Volk’

12 augustus 1915 – Baert A.

Gans de dag kanongedommel.

12 augustus 1915 – **Een alledaagse dag -** Jos Simons – Uit Verhalen van een kanonnier -

Zoals een Egyptisch tovenaar met een enkele druppel inkt als spiegel, beelden uit het ver verleden oproept voor wie hem raadpleegt, zo wil ik met de druppel inkt aan de bek van mijn pen een beeld schetsen van ons alledaags oorlogsleventje, met voor u en voor mij weer op te roepen de dag van gisteren.

De verstrooide officier

’t Had in de nacht geregend – ik was maar eens wakker geschoten, in de letterlijke zin des woords, door een artillerie-duel aan de kanten van Steenstraete – en langs de rand van het kreupelhout stegen de groesdampen op in witte wazige gordijnen.
Naar de mis gaand in de vroegte, zag ik de Engelsen reeds baden in de kleine vijver bij de moten. Auto’s en motorrijwielen stonden er langs de boord want vele officieren komen van kilometers ver in hun nachtkleed om een morgenbad te nemen.
Eén was per velo gekomen, denkelijk van niet verre: hij droeg een luitenantspet, maar was voor het overige ‘slipplibus volantibus’. Een Engelsman kijkt niet gauw verwonderd, maar toen hij aan de waterkant van zijn rijwiel sprong en de verstrooide gaai bemerkte in welk plunje hij stond: ‘Kijk, zei hij, ik dacht dat ik ten minste in pyjama was Een onstuimige lach steeg op uit de kelen van al de baders. Eén was er zo gedienstig aan zijn verstrooide collega een mackintosch te lenen voor de terugkeer.

Duel in de lucht

Tegen de middag stonden wij te vissen op de brug van de grote vijver – de karpers zijn goed maar smaken naar de modder – als tussen de Engelsen kabelballon rechts van ons, en de Franse wordt links een Taube komt opgevlogen, hoog, hoog in de lucht.
Pang! Pang! Daar beginnen de autokanons hem te achtervolgen en de weg af te snijden met hun witte shrapnell wolkskens. Bang! Bang! Dat zijn bommen! twee rookzuilen stijgen op uit een haverveld: verloren gelegde eiers!
Shrapnell loodjes sprinkelen rondom ons in ’t kreupelhout en in ’t water.

Zie, daar zakt de Taube, geraakt! Neen, een list om weg te slibberen.
Van uit het Oosten ronkt een Franse Deperdussin aan, door de Duitser laat bemerkt.
De kanonnen stoppen, de Fransman kletter met zijn mitrailleuze, achtervolgt de Duitse vliegenier tot boven de gevechtslijn, tot de Taube plots duikt! – wat een kranige stuurman moet daarop zitten! – en in spiraal, naar beneden schiet met een spiraalvormig rooklint schuins achter zich … en nu beginnen de Duitse kanons op de Fransman te poffen.

Lied van de IJzer
Aan tafel hebben wij, een Belgische officier, vriend van de huize, die afscheid komt nemen al voren naar Rusland te vertrekken. Hij overhandigd me volgend liedje dat door de luimige jassen veel gezongen wordt:

Zie, aan de IJzer wordt men zot
Daar wordt er met ’t service gespot.
En denkt ge dat men daar nog beeft
Omdat men order geeft?
Men houdt er waarlijk republiek
En de gradées schreeuwen zich ziek.
En als ze spreken van corvée
Dan gaat er niemand mee.

Op elk wegsken eene plank
En valt ge er af dan zijt ge mank
Een stap vooruit, één achteruit
En paf ge ligt in ’t kruid.
En als ge dan wat verder gaat
En bevend voor dat brugsken staat,
Pas zet gij uwen voet er op
Of plots! Ge ligt in ’t sop!

Voor tafel neemt men zijne knie
En als wij schrijven naar ons Mie
‘Wij zijn het leven hier gewend
En wij zijn goed kontent’
Voor eten krijgt te een doos plata
Een half zuur brood, eh bien, voilà
Als wij niet weten wat te doen
Dan slapen wij tot na de noen.

Wij zijn gevijven in een abri
En leven er ‘en bons amis’
Een ieder heeft er zijnen stiel
’t is wonder hoe dat samen viel,
De Frans die is coiffeur, voilà
De Vlegel levert de plata
De brouwer weet van tijd noch uur
Maar hij verzorgt het vuur.

Charel de Lange en onze Omer
Zingen het lied van den Yser.

Poilus et Tommies dans un village du front. A la votre !

Are the boys downhearted!

Poperinghe gebombardeerd.
De koffie wordt opgediend, we steken een sigaar op – een Franse, 'uit noodzakelijkheid des middels' – als de bezoeker grote ogen zet: 'Wat staat daar op het menu? Après le café bombardement de Poperinghe!'
'Wel ja! De beschieting begint te half drie… binnen tien minuten. Willen we naar 't bergsken gaan?
Wij zijn even onder de lucht als bang!- Wie –je-wie-je-wieuw-boeng! Nummer één slaat in. Onze kanonnier verschoot en dat doet ons glimlachten.
'Is dat hier alle dagen zo?'
'Wel zeker, Poperinghe krijgt er alle dagen minimum vijf, maximum acht, waarvan er twee of drie niet ontploffen.
Maar O, dubbel pree vandaag, nu kwamen er zestien. Zeven die niet ontploffen, slechte kwaliteit.
De auto van de Engelse genie mannen, die de onontplofte bommen gaan oprapen, snort aan: ik doe teken:
'Mag ik mee naar de stad?'
'Yes, come on!'

Een ragtime en drie generaals
Tegen avond word ik naar beneden geroepen.
'Mijnheer, daar wachten twee Engelse kapiteins op u in de hall.'
Dat beduidt; inkwartiering en sinds lang is dat mijn zaak.
'Hoeveel kamers en bedden kunt gij ter onze beschikking stellen?'
'Zoveel, wil ik ze u tonen?'
'Ja, kunt U ook een eetzaal en een keuken afstaan?'
Na tien minuten is alles geklonken en ik loop een stapje op naar de hoeve tegen de kasteeldreef, waar een majoor huist, sinds maanden de vriend van de huize.
'Hullo! How do you do? Als gij mij voor zijt, moet ik niet komen. Weet gij, wie gij van nacht ter inkwartiering krijgt?'
'Zeker hoge officieren?'
'Drie generaals met hunne a.d.c. 's (aide de camps), alle oude kennissen van me. Ik heb ze onder andere ontmoet op de wederlandse paardenwedloop te Chicago, enkele jaren geleden. Zij houden veel van Amerika; zij hebben ook van uw herbergzaamheid gehoord en verlangen deze avond in 't salon te komen, om kennis te maken met de familie. Ik zei hun – ziehier hoe ge 't aanlegt: het diner op 't kasteel is te zeven uur. Tracht op dezelfde tijd aan tafel te gaan. Na het eten – 't is een diep godsdienstige katholieke familie – wordt het rozenhoedje gebeden en daarna zal ik een 'ragtime' op de pleyel spelen ten teken dat het psychologisch ogenblik daar is om uw intrede te doen!
En zo speelde ik gisteravond na het diner en rozenhoedje, mijn ragtime op de piano: do si la sol – do si la sol – in hoge octaven. Geklop op de binnendeur en de drie generaals met hun a.d. c. traden tevoorschijn.

Een Ulanen-onderneming
Bij de piano, waarop een der bezoekers nu de 'imperial march' van Elgar trommelde, vertelde een jeugdige a.d.c. zijn eerste oorlogsepisode.

Sedert einde september 1914 was hij officier de liaison bij de Fransen te Rouen, waar over de grote brug over de Seine nacht en dag ammunitiewagens aanhotsten, reservetroepen toekwamen en. Het belangrijkste verkeerpunt van N.C. Frankrijk.
De Duitsers waren daarvan op de hoogte.
Op zekere nacht komt een telegram, toe, enkel drie woorden: ‘auto, suspecte, attention’.

Op staande voet worden de wachten verdubbeld op alle wegen, de strengste waakzaamheid opgelegd.
Een oude grijze gendarme, die achter zijn commandant stond bij de uitdeling der bevelen, zei: ‘Pardon, mon commandant, waarom doet ge dien weg niet bewaken?’
Dien weg? Zoudt gij daar overdag zelfs met een auto door kunnen? ‘bewaak hem zelf als gij er lust toe hebt, ik geef u de toelating.’
‘Ja, ik zal hem bewaken!’ zei de oude gram.
En hij ging met een patrouille van zes, ik mee, want die oude stond mij aan.
Hij legde zijn mannen in de gracht, drie rechts en drie links van de weg, een hobbelige oude veldweg, waarop zeer zelden zich een boer waagde, die er wel door moest, en dan nog met een kleine vracht, zo lag de baan vol putten en modder en plassen.
Eén uur ’s nachts. De manschappen vervelen zich, spotten met de onnozelheid van de oude, ik heb ‘t koud en ben op het punt rechtsomkeer te maken als plots, hoort, een auto zachtjes naderkomt met uitgedoofde lichten. Hij stopt, mannen stappen uit.

‘Feu à volonté!” commandeert de oude.
‘t Was een Duitse Ulanenofficier met zes manschappen, de auto gevoerd door een Franse verrader, die de streek op zijn duimpje kende: vier Duitsers beten in ’t zand, of liever in ’t slijk; de twee overblijvende met de officier en de Fransman, allen gewond, werden gevangen genomen. In de auto lagen 600 kg. Explosiestof om de grote brug te doen springen!’

Uit ‘La Libre Belgique’ - SAP

Geen sikkepitje humor?
Wij keren terug bij 't gezelschap, waar generaal X aan 't woord is:
'Toen wij, begin september, het expeditiekorps op het vasteland kwamen brengen, wisten wij in Engeland van niets. Na de slag van Namen (tegen de Belgen) – Charleroi (tegen de Fransen) – Mons (tegen de Engelsen) samen één veldslag feitelijk waar wij geducht werden geklopt, liepen de legers der geallieerden zo snel achteruit (achterwaartse concentratie!) dat de Duitsers ze niet inhalen konden, zelfs niet per auto! Ge moet daarover horen spreken door de officieren, die er bij waren!'
Wij moesten ons bij de lopers vervoegen en wisten niet waar zij waren. Wij veronderstelden, dat de Duitse ruiterij reeds aanrukte op Duinkerke, Calais en Boulogne en durfden niet inschepen dan voor St.-Nazaire, aan de monding van de Loire. Vier en twintig uren zee!
En na een paar dagmarsen zagen wij Duitse krijgsgevangenen. 'Het wonder van de Marne was gebeurd!'
Als ik nu nadenk, in welke voorwaarden wij de oorlog begonnen, dan loopt er nog een huivering over mijn rug. Ik zie nog onze eerste grote kanonnen aankomen. Een zondagmorgen reden ze mijn venster voorbij, 's anderdaags gingen zij keer om: alle bij 't eerst schot gesprongen!
En dan beweert Duitsland dat wij die oorlog gewild hebben! Bezitten die mensen dan geen sikkepitje humor?'

13 augustus 1915 – Baert A.

Brand der hofstede Struye. Gewone beweging. Een grote dondervlaag met stortregen, 't lijkt een wolkbreuk.

14 augustus 1915 – Baert A.

Stilte. Enige grote obussen rond Steentjesmolen. 's Avonds om 8 uur 10 obussen : weide Penitenten; St. Bertenskerk, H. Deraedt, Peerdenmaerkt, H. Lebbe, Post, Paternoster, Kazerne Pompiers.
Delaere spreekt over een dozijn bommen die op Poperinge vallen. Deze veroorzaken nogal veel schade, zegt hij, in de Veurnestraat alhoewel er slechts 4 of 5 ontploffen.

14 augustus 1915 – Raoul Snoeck

Terug in de gevechtszone. Ik heb vijf dagen achter het front doorgebracht en met verrukking genoten van de ontspanning die me gegund werd. Ik ben nog onder de indruk van de hartelijke en warme ontvangst, die met te beurt viel bij onze vrienden Bruneau. Zulke lieve Mensen!

15 augustus 1915 – Baert A.

Door onvoorzichtigheid der Engelse soldaten brandt het magazijn Firma Coevoet af.

Op 15 augustus 1915 wordt te Wulveringem een school geopend onder de naam van prinses Marie José waar jongens en meisjes van 3 tot 8 jaar opgevangen worden door de zusters Penitenten van Poperinge.
Drie weken later op de 5de september opent de school Prins Karel-Theodoor en dit voor kinderen van acht tot vijftien jaar.

Turnles in de Elisabeth-school te Wulvergem

16 augustus 1915 – Raoul Snoeck

In de loopgraven. Mensen achter het front kunnen zich maar vaag voorstellen wat de hier in het algemeen onder het woord ‘loopgraven’ verstaan. Het zijn diepe greppels of liever twee of drie rijen greppels die zich over een oneindig lange strook enkele honderden meter breed uitstrekken. Voor de eerste verdedigingslijn is prikkeldraad gespannen en daarvoor ligt een zone die ons van de vijand scheidt en niemand toebehoort. De obussen hebben er duizenden trechters geslagen. Daartussen sluimert een groenachtig water: de Yzer. …

Op bovenstaande afbeelding ziet men dat de oude brancards *in* de loopgraven onbruikbaar zijn. Zij nemen te veel plaats in en blijven in nauwe doorgangen steken. Meestal wordt dan ook de brancard op de borstwering geplaatst, waar hij natuurlijk slecht gedekt is; de gewonden moeten dan door twee man er heen gedragen worden. Welk een verschrikkelijke marteling, wanneer iemand met een been- of armbreuk, een ingedrukte borstkas of een gebroken rib, vervoerd wordt als op dit plaatje aangegeven! Natuurlijk verergert die wijze van dragen zijn toestand bovendien niet zelden, zoodat in zulk een geval het middel inderdaad erger dan de kwaal kan genoemd worden.

Ons leven is nu als volgt geregeld: vier dagen loopgraven in de vuurlijn, vier in tweede lijn en acht achter het front. We houden sterk aan deze gewoonten want we weten hoe broos ze zijn, zoals wijzelf, blootgesteld aan de grillen van de strijd. Ik moet toegeven dat we liever in de loopgraven vertoeven dan achter het front. Het is er minder eentonig en vechten is trouwens ons beroep. Als je erop doordenkt is moed – en we hebben er – niets meer dan gewenning aan gevaar en zorgeloosheid. Je schrikt niet meer op bij een bomexplosie, want mocht je je daarover ongerust maken, dan zou het geen leven meer zijn. Je komt en je gaat en je slaat je er doorheen.
De dagen in het kantonnement zijn triestig. Daar overvalt ons de moedeloosheid, de ‘cafard’. In soldatentaal betekent dat: ontmoediging, zwarte gedachten, heimwee, gebrek aan levenslust, … want moedeloosheid kan vele vormen aannemen en kent verschillende graden van sterkte.

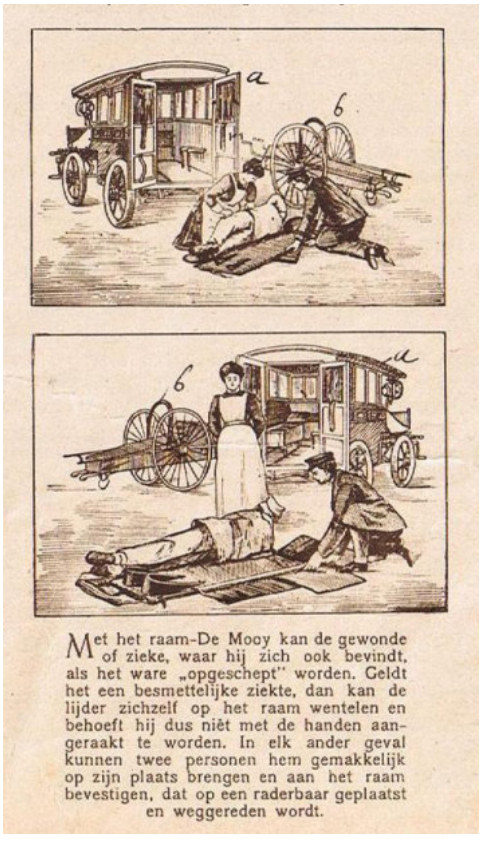

Met het raam-De Mooy kan de gewonde of zieke, waar hij zich ook bevindt, als het ware „opgeschept" worden. Geldt het een besmettelijke ziekte, dan kan de lijder zichzelf op het raam wentelen en behoeft hij dus niêt met de handen aangeraakt te worden. In elk ander geval kunnen twee personen hem gemakkelijk op zijn plaats brengen en aan het raam bevestigen, dat op een raderbaar geplaatst en weggereden wordt.

17 augustus 1915 – Baert A.

Veel geschut en ook veel beweging heen en weer. We zagen een aantal Schotters – roksjes – met hun doedelzakken. Om 6 uur van de avond een 10 tal obussen: Ap. Vandenberghe, Paardenmarckt, Notais lava, **Albert Denys**, Brouwerij Rommens, college, Franse soldaat.

Nummer 157B **Doos Gazette** **augustus 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Honger maakt een sterke mage …

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 460 lezers

Beste abonnee

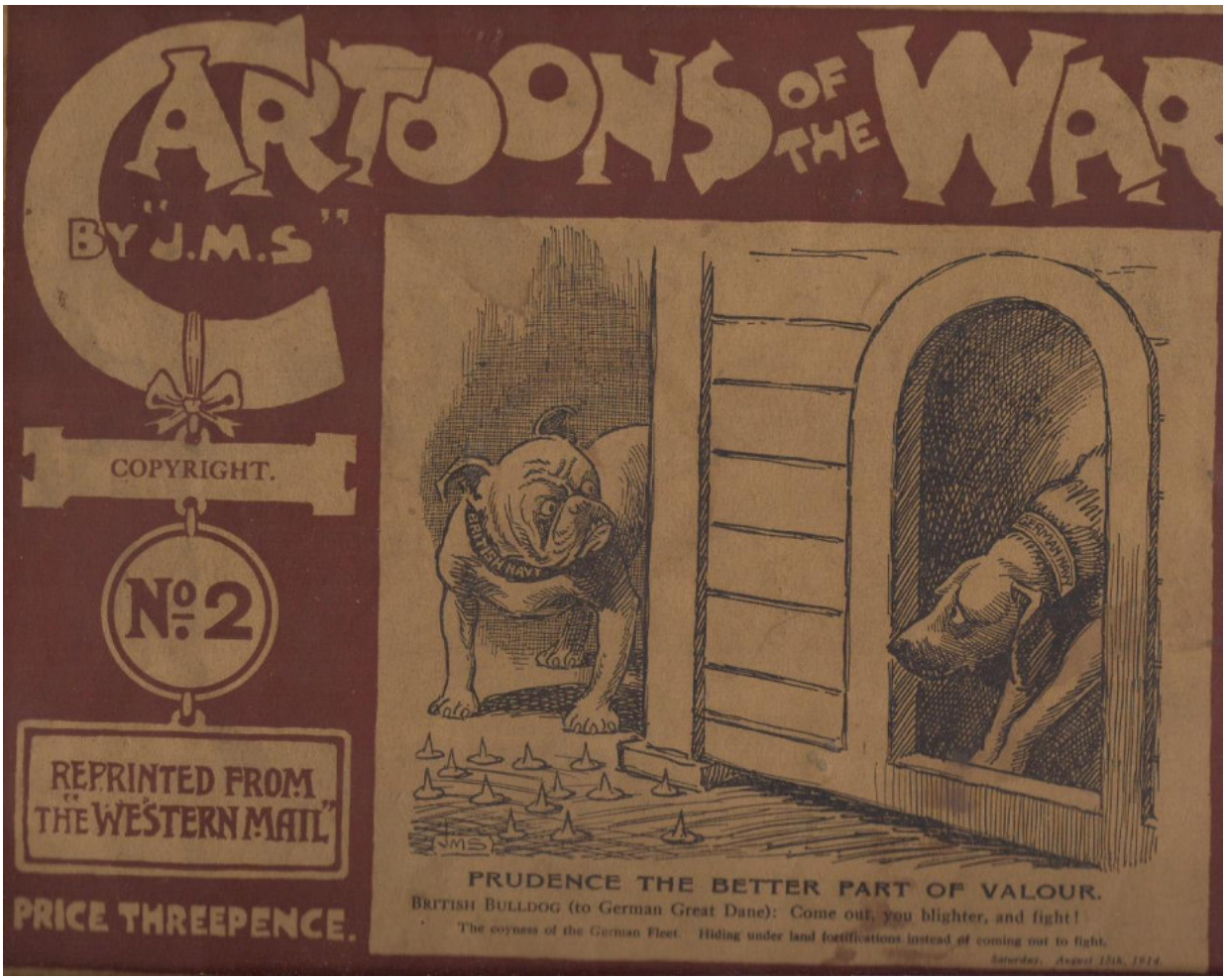

Van **Isabel Decrock** *kreeg ik de bovenstaande cartoon doorgespeeld, met de belofte dat er nog andere cartoons gingen volgen.*
We zien er naar uit.

Ghislain Kuyle, *die zich bezig houdt met de website van het Kantwerkstertje kwam in het Stadsarchief van Poperinge onderzoek doen. Naar aanleiding van mijn artikel over de vlucht van de ouderlingen en weeskinderen uit Poperinge (zie Doos Gazette van april - 153B) ging Ghislain ook op zoek in het O.C.M.W. – archief en vond er het volgende daarop aansluitende artikel uit de Franse krant Le Journal. Het gaat hier over de weeskinderen van het Sint Michielsinstituut. Ongetwijfeld kan je dit nu ook lezen op de website van het Kantwerkstertje.*

DES RÉFUGIÉS DE POPERINGHE sont arrivés à Paris

Ce sont les pensionnaires d'un hospice bombardé par les Allemands

Un train spécial a amené hier matin, mardi, à la gare du Nord, trois cents réfugiés belges, enfants, vieillards et infirmes. Les pauvres gens ont été réconfortés par les soins du commissaire spécial de la gare du Nord avec l'aide du poste de la Croix-Rouge, puis ils ont été transportés, à l'aide de grandes voitures automobiles, dans différentes maisons d'hospitalisation.

La plus grande partie d'entre eux ont trouvé asile à l'œuvre du secours de guerre créée par M. Peltier, le sympathique officier de paix du VIe arrondissement, dans les locaux de l'ancien séminaire de Saint-Sulpice, œuvre qui pourvoit déjà au logement et à l'entretien de plus de 1,200 évacués.

Les hôtes nouveaux du séminaire, tous de nationalité belge, sont des pensionnaires de l'orphelinat et de l'asile de vieillards de l'institut Saint-Michel, à Poperinghe, que dirigent les sœurs de Saint-François d'Assises.

L'une de ces dignes religieuses a bien voulu nous raconter comment et pourquoi les hospitalisés avaient dû fuir Poperinghe.

— L'évacuation de notre maison hospitalière avait été décidée, nous dit-elle ; le départ avait été fixé à jeudi prochain, car notre maison devait être transformée en hôpital militaire. Mais dimanche les Allemands bombardèrent la ville et notre immeuble, au faîte duquel flottait cependant l'emblème de la Croix-Rouge, ne fut pas épargné.

» Trois de nos sœurs furent tuées ; l'une d'elles a eu la tête emportée par un obus au moment où elle s'occupait de faire fuir les enfants. Plusieurs de nos pensionnaires ont été blessés. Ils ont été laissés par nous à Montreuil-sur-Mer.

» Enfin, nous avons pu nous sauver et nous voici en sûreté. Notre mère supérieure a conduit à Sèvres nos petits orphelins et ici nos vieillards ont été l'objet de mille prévenances. »

Den Oorlog

Den oorlog werd ons land verklaart
Maar wij zijn niet vervaart
’t is onverdiend, ’t is een diefstal
Dat ’t land betalen zal.
Men deed geen water in de wijn
Het land riep ons allen te wapen
Wij zullen tonen wij wij zijn
Vooruit en nu niet opgeslapen

Refrein
Wij zijn van ’t Vlaamsche bloed
Bezield met leeuwenmoed
Wij zullen sterven ofwel overwinnen
Wij zijn soldaten die malkaar beminnen
Wij zijn broeders te gaar
En vrezen geen gevaar
Wokzullen strijden met ’t wapen in d’hand
Voor ’t dierbaar vaderland.

Wij hebben niemand iets misdaan,
Zij randen ons valselijk aan
De rijkdom van ons vaderland
Heeft hun gewatertand
Zij kwamen met hun overmacht
Om ons klein landje te verpletteren
Zij hebben zich daar niet aan verwacht
Dat wij ons zo zouden verzetten.

Maar in de Belgen zit er moed
Wij wijken genen voet
Wij zullen strijden, zij aan zij
Met recht en razernij.
Zij werpen naar ons de hadnschoen
Wij nemen hem op, hoog en der herten
Wij zullen nu ons beste doen
En hun nu eens leren ons terten

Ons vaders of broeders vechten daar,
Waar ’t land is in gevaar
Maar wij vervoegen hun algauw
Met hunnen leeuwenklauw
Thus blijven ware ene schand
Gij zult van ons daden gaan horen
Wij stellen ons leven te pand
Wij vechten, wij wel vanvoren

Wij bieden rees aan den vijand
Zeer dapperen tegenstand
’t is een gebulder en gebons
De zege blijft aan ons
Wooruit met onzen vlaamsen leeuw
Wij zullen ons niet over geven
Uit ieder mond komt nu geschreeuw
Wij vechten zolang als wij leven.

De volgende foto's zijn gehaald uit de L'Illustration

La Halle des Drapiers et la cathédrale Saint-Martin, photographiées le 17 août. 1915

Pour juger de l'acharnement apporté par les Allemands à leur œuvre abominable de destruction, on peut se reporter aux premières photographies publiées par L'Illustration *le 5 décembre 1914, et au dessin d'après nature de Georges Scott, qui a paru le 17 juillet dernier.*

La base du Beffroi sur la Grande Place.

La place de la Cathédrale.

La cathédrale Saint-Martin.

Uit het Wonderjaar – Verhalen en novellen beleefd door onze soldaten en vluchtelingen gedurende den oorlog – verzameld en opgeschikt door Frans Seyssens, priester en Edmond Ronse, advocaet. – *Zie ook februari 2016*

Een lijdensbrief – den 17 augusti 1915
Geachte Heer
Gij vraagt mij wat wij zoal van de Duitsers te lijden hadden. U dat altemaal beschrijven, is mij onmogelijk: maar ziehier in brede lijnen, wat wij van hen uitgestaan hebben.
Als zij op onze gemeente binnendrongen, waren wij al te samen, ik, mijne vrouw en mijn negen kinderen, in ons huis. Op geheel het dorp was er been de minste tegenstand.
Zij kwamen bij ons binnen gevlogen, wij moesten allen de handen omhoog steken en wij werden, van groot tot klein, al getast, dan werden wij gebonden en terwijl wij daar op de grond lagen, roofden zij al wat hun aanstond: onze hemden en lijnwaad, de matrassen van onze bedden, onze beste bieren en likeuren uit de kelder, alles was weg;
Dan werden wij met rust gelaten, maar wij hadden geen ander eten meer dan een stuk brood dat de soldaten ons gaven, alle eetwaren waren gestolen.
In mijne herberg was de Duitse wacht gevestigd, geheel ons huis lag vol stro, ik vroeg aan de officier of ik met mijn kinderen in ons huis macht slapen, 't geen mij toegestaan werd.
Zo bleven wij enige dagen met duizenden Duitse soldaten op onze gemeente. Links en rechts zagen wij burgers neerschieten, wij wilden zelfs nog drie van onze kameraden gaan begraven, maar het werd ons geweigerd. 't Was een akelig schouwspel!

Op de 23ste augusti namen zij ons paard mede, zonder dat zij er een cent wilden voor betalen.
Den 25ste augusti vielen de Belgen hen opnieuw aan, langs achter, van Wespelaar en Haecht, toen werden wij gedurig bedreigd dood geschoten te worden.
Den 26ste augusti 's morgens vroeg, begon het kanon te bulderen, wij werden allen gepakt en op tien meters afstand van de Duitse kanonnen geplaatst, 't duurde tot rond 10 uren 's morgens. Als de slag gedaan was, haalden ze uit mijn stal een schone jonge koe en een vete os van rond de 600 kilo en sloegen ze voor mijn ogen dood.
Het een huis na het andere werd in brand gestoken. Dan werden wij naar het klooster geleid, ik, mijn vrouw en mijn negen kleine kinderen, daar brachten zij er wel vier honderd bijeen, mannen, vrouwen en kinderen. Wederom werd iedereen afgetast.
Omdat ik twee rollekens tabak in mijn zak had, wilden ze mij dood schieten.
Dan werden wij geplaatst, het vrouwvolk en de kleine kinderen langs de een kant, het mansvolk en de jongens boven de zestien jaar langs de andere.
De 27ste augusti werden wij weggeleid en als de vrouwen en kinderen vroegen waar wij naartoe moesten, dan antwoordden zij dat wij moesten dood geschoten worden.
Zo zijn wij dan op weg gegaan naar Rotselaar, met rond de honderd man en daar opgesloten in de kerk waar er reeds wel duizend man van alle gewest waren. Voor eten en drinken kregen wij van tijd tot tijd goede kolfslagen van hun geweer.

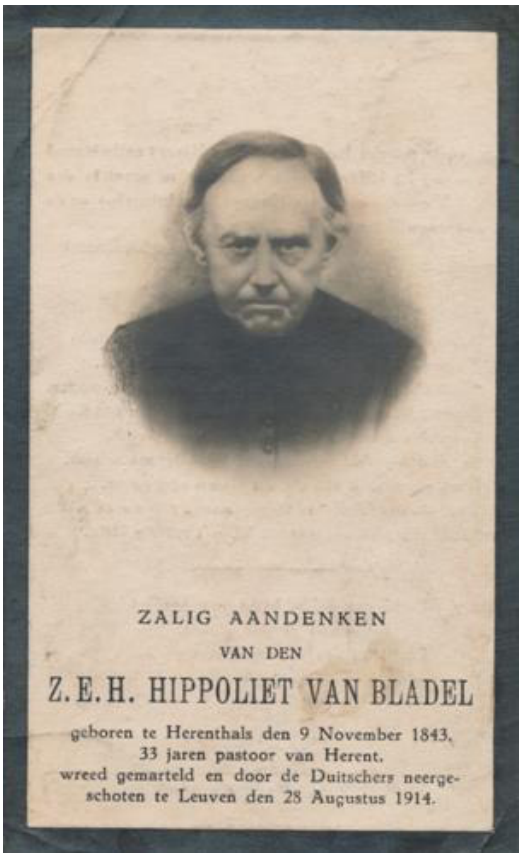
ZALIG AANDENKEN
VAN DEN
Z.E.H. HIPPOLIET VAN BLADEL
geboren te Herenthals den 9 November 1843,
33 jaren pastoor van Herent,
wreed gemarteld en door de Duitschers neergeschoten te Leuven den 28 Augustus 1914.

Van dar vertrokken wij naar Leuven, onder weg zagen wij tal van afgebrande huizen en verkoolde lijken, de stad stond bijna geheel in brand en in de voornaamste straten moesten wij om zo te zeggen, tussen het vuur marcheren. Ze zijn met ons naar de statie gegaan en we moesten allen op de trein.
De heer pastoor van Herent werd in de statie om het leven gebracht alsook een van mijn kozijns.
Ze hebben ons naar Keulen gevoerd en ons aldaar gebracht in een grote tent, waar wij uitgejouwd werden door de Duitse burgers.
's Anderendaags zijn wij weer op de trein gestoken en teruggebracht naar Brussel. Hier kregen wij gelukkiglijk van de burgemeester wat eten, wij hadden zes dagen moeten leven met 50 à 60 grammen brood en anders niets!
Er waren er verscheidene zot geworden en in het water gesprongen of onder de trein.
Van Brussel zijn wij op weg gezet naar Mechelen met de Duitse wacht bij ons.
Rond Vilvoorde lieten ze ons allen gaan. Als wij dan tegen de avond aan de brug van Mechelen kwamen, mochten wij daar niet door van de Belgische wacht!
Och! Mijnheer, het is te veel om al te melden wat wij afgezien hebben, ik zou daar wel moeten drie dagen aan schrijven. $thans ben ik met mijn oudste zoon hier in Frankrijk.
Gevloekte Duitsman!

18 augustus 1915 – Baert A.

Hevig geschut. De stad krioelt van Engelse soldaten, al de grote gebouwen zijn vol.

19 augustus 1915 – Baert A.

Hevig geschut. Houdt aan. Veel Engelse soldaten komen toe en treken op. Ook deze die in de stad legerden.

20 augustus 1915 – Baert A.

Stilte. Veel beweging. Een bataillon Franse oop. 's Morgens om 9 uur 4 en om 3 uur nog 4 obussen. Kouter, Penitenten, te lande, koor van St. Bertenskerk, C. Dupont.
Delaere voegt daarbij: rond 9 en 3 ½ uur krijgt Poperinghe tekens 4 of 5 bommen. Om 4 uur valt een bom op de Sint Bertenskerk, maakt een grote opening boven het hoogaltaar en brengt nog al wat schade teweeg.

Raoul Snoeck –Divisie eerstehulppost De Linde

In de eerstehulppost hebben we op een gelegenheidspodium een klein feestje gebrouwd. Iedereen doet zijn best om de zieken wat afleiding te bezorgen. Dokter Philippart zorgde voor een heel origineel programma op autografisch papier. Als zoon,; kleinzoon, achterkleinzoon, achterachterkleinzoon uit een drukkersgeslacht ben ik daarmee vertrouwd. Ik heb ook deelgenomen, liedjes gezongen zoals 'Langs de oevers van de IJzer' en 'Een drama in Falaise'. En zelfs een monoloog voorgedragen: 'De teen van St. Guignolet'. Gelukkige Heilige! Bij hem hebben de Duitsers geen kogel door de knie gejaagd! We genoten van enkele aangename uren.

21 augustus 1915 – Baert A.

Stilte. Gans de dag Engelse soldaten af te voet en anderen op met trein.

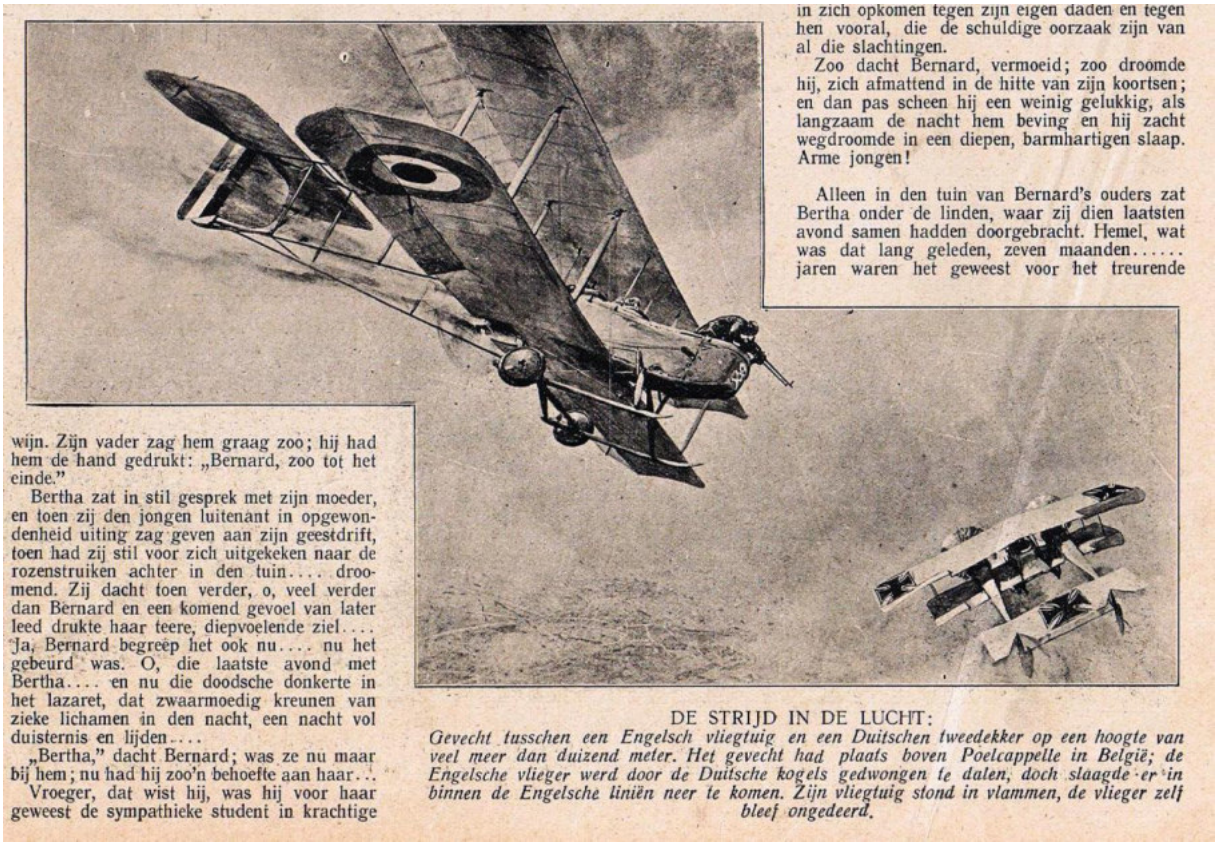

wijn. Zijn vader zag hem graag zoo; hij had hem de hand gedrukt: „Bernard, zoo tot het einde."
Bertha zat in stil gesprek met zijn moeder, en toen zij den jongen luitenant in opgewondenheid uiting zag geven aan zijn geestdrift, toen had zij stil voor zich uitgekeken naar de rozenstruiken achter in den tuin.... droomend. Zij dacht toen verder, o, veel verder dan Bernard en een komend gevoel van later leed drukte haar teere, diepvoelende ziel.... Ja, Bernard begreep het ook nu.... nu het gebeurd was. O, die laatste avond met Bertha.... en nu die doodsche donkerte in het lazaret, dat zwaarmoedig kreunen van zieke lichamen in den nacht, een nacht vol duisternis en lijden....
„Bertha," dacht Bernard; was ze nu maar bij hem; nu had hij zoo'n behoefte aan haar...
Vroeger, dat wist hij, was hij voor haar geweest de sympathieke student in krachtige

in zich opkomen tegen zijn eigen daden en tegen hen vooral, die de schuldige oorzaak zijn van al die slachtingen.
Zoo dacht Bernard, vermoeid; zoo droomde hij, zich afmattend in de hitte van zijn koortsen; en dan pas scheen hij een weinig gelukkig, als langzaam de nacht hem beving en hij zacht wegdroomde in een diepen, barmhartigen slaap. Arme jongen!

Alleen in den tuin van Bernard's ouders zat Bertha onder de linden, waar zij dien laatsten avond samen hadden doorgebracht. Hemel, wat was dat lang geleden, zeven maanden..... jaren waren het geweest voor het treurende

DE STRIJD IN DE LUCHT:
Gevecht tusschen een Engelsch vliegtuig en een Duitschen tweedekker op een hoogte van veel meer dan duizend meter. Het gevecht had plaats boven Poelcappelle in België; de Engelsche vlieger werd door de Duitsche kogels gedwongen te dalen, doch slaagde er in binnen de Engelsche linïen neer te komen. Zijn vliegtuig stond in vlammen, de vlieger zelf bleef ongedeerd.

Uit 'De katholieke Illustratie' van de 21ste augustus 1915

22 augustus 1915 – Baert A.

Een weinig geschut. Van 6 ½ uur tot 8 uur een 20 tal obussen van aan de hofstede J. Vanbruwaene tot bij M. Mauits Lebbe. . om 10 uur nog 8 schoten: rond de statie, magazijn Vandeputte, bascule, Graefschepe, gedurig naderen Duitse vliegers. Om 5 uur nog 4 schoten in 5 minuten. Hof Elisabeth gesticht, een Duitse vlieger lost een bom in de weide van de Filature.

Door de voortdurende bombardementen van de stad omstreeks **22 augustus**, de spoorlijn in het bijzonder, verhoogde nogmaals de noodzaak van een burgerlijk ziekenhuis op de site van Château d'Hondt ondanks bominslagen op enkele honderden meter van het kasteel en af en toe zelfs in de tuin.
Deze keer besloot men om de burgerpatiënten over te brengen naar een veiliger plaats. Het was uiteraard wenselijk om te werken in de omgeving van Poperinge en op Belgisch grondgebied waardoor de directie besloot om de drie loodsen van het kasteelterrein af te breken en opnieuw op te bouwen in een veld van de boerderij **de Rycke** nabij **"de Leene"** ten westen van Poperinge op ongeveer 600 meter van van de spoorlijn **Poperinge – Hazebrouck** en in dezelfde straat als **CCS Remy Siding.**
Dankzij de tussenkomst van koningin Elisabeth werden op **18 september** nog twee extra loodsen bijgeplaatst en kon het personeel van het Elisabeth Hospitaal deze annex in gebruik nemen.

Delaere C.
Zondag. Poperinghe wordt nog fel beschoten. Van 6 ½ tot 8 uur een twintigtal bommen komen af. Vanaf 10 ½ u. nog zeven of acht en 's avonds te 5 ½ uur nog vier. Nogal wat vallen in de omtrek van de statie. Een komt terecht in de hof van 't hospitaal Elisabeth, dicht bij de achtergevel. Ook werden de zieken en gekwetsten die bedlegerig waren, met de verpleegsters vervoerd naar Malassise en Watten. Deze die te been waren zijn gebleven met de overige dienst.

22 augustus 1915 – Brievenboek Poperinge SAP

Ik heb de eer u hierbij de lijst van de landbouwers te bezorgen, die voor de hoppepluk soldaten van de compagnies van de Belgische Werklieden wensen te hebben.

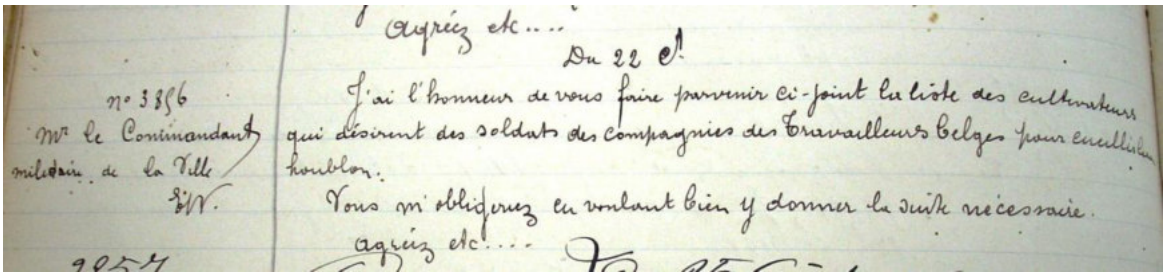
agréez etc....
Du 22 ct
n° 3856
Mr le Commandant
militaire de la Ville
J'ai l'honneur de vous faire parvenir ci-joint la liste des cultivateurs qui désirent des soldats des compagnies des Travailleurs belges pour cueillir le houblon.
Vous m'obligerez en voulant bien y donner la suite nécessaire.
agréez etc....

23 augustus 1915 - Delaere C.

Maandag. Begraving te 9 uur in Elisabethhopsitaal van onze ongelukkige medewerker Spelmans. Kolonel Trembloy, commandant de Lannoy, de gravin benevens menige soldaten en gendarmen woonden de Heilige mis, gelezen door de aalmoezenier, en de begraving bij.

Poperinghe wordt nogmaals beschoten. Te 12 uur komen 6 bommen af. Een valt in 't Donker Gat, een op 't Kapitteltje. Zij beschadigt de venster boven de biechtstoel van Z.E.H. Deken. Te 3 ½ uur nog vier of vijf. Een valt op de Markt. Er zijn 6 of 7 gekwetsten waarvan 3 of 4 dodelijk. Men schiet ook hard op Yper,.

In de puinen van de St.-Maarenskerk te Ieper op 29 juli 1915 met pastoor Camiel Delaere, kolonel Trembloy, de seminarist Oscar Versteele en de autogeleider van Delaere.

23 augustus 1915 – Baert A.

Veel geschut. Een Engels monsterkanon getrokken door tracteurs, de huizen daveren van het gewicht, nog andere grote kanons op. Om 12 uur 6 schoten in 5 minuten: huis M. Debyser. Herberg St.- Joseph, botermarkt. Om 3 uur weer 5 obussen in 5 minuten. A. Sansen en Grote markt waar verscheidene soldaten gedood werden.

Op de 23ste augustus 1915 overlijdt **René Caulier** in de Clep te Hoogstade. De dag daarop sterft **Michel Deswarte** bij Dixmude.

25 augustus 1915 – Baert A.

Wat geschut maar tegen de avond een paar uur zo hevig en aanhoudend dat huizen en stgraten daveren. Men zou het kanon op de markt wanen. Het kanon houdt op en we krijgen seffens rap na een 8 obussen: markt, café de la Paix, Em. Delbove, L. Buyle, gasthuis, Kalkzak, Weduwe Minot.

Brievenboek Poperinge – Aan de arrondissementscommissaris te Watou
Het aantal vluchtelingen op het grondgebied van Poperinge beloopt momenteel 1700 waarvan niemand tot heden de vergoeding van 1 fr. 25 gekregen heeft.

EEN BEELD VAN HET SLAGVELD IN NOORD-FRANKRIJK: *Duitsche infanterie bij een aanval op Fransche loopgraven ten noorden van Atrecht: vooraan links een genomen Fransche loopgraaf, rechts gevangenen en gewonden, in het midden: verzamelen van het vierde garderegiment dat den aanval deed. Naar teekening van een ooggetuige door M. Frost voor de „Ill. Zeitung".*

In antwoord op uw brief van de 19de dezer, kunnen wij u informeren dat er heden regelmatig een school voor jongens en meisjes functioneert in het Elisabeth Instituut langs de steenweg op Reningelst. *Dus het kasteeltje D'Hondt.*
Verder zijn er twee klassen open in het Brabantschooltje langs de steenweg op Westouter.

26 augustus 1915 – Baert A.

In de kerken begint men de schoonste meubels, preekstoelen en biechtstoelen af te breken om naar Parijs te zenden. Verscheidene Duitse vliegers boven stad.

27 augustus 1915 – Baert A.

Een zeppelin, zegt men, laat enige bommen vallen op het hospitaal aan de Boonaerd. Nog al veel geschut en veel beweging.

28 augustus 1915 – Baert A.

Hevig en aanhoudend geschut.

Raoul Snoeck - Pollinkhove, 28 augustus 1915

Nieuwe uniforme. Chic! Ze werden zoveel mogelijk vereenvoudigd. De biesjes zijn sober gehouden wat de voorstanders van de vederbos misschien zal bedroeven; maar de tijd van de parade is voorbij. Het voeren van een mollenoorlog verplicht de moderne soldaten zich te kleden in uniformen met camouflagekleuren.
Veel officieren werden in het begin van de oorlog neergeschoten, omdat ze gemakkelijk herkenbaar waren. Natuurlijk mikt de vijand eerst op hen. Zoals de Engelsen zijn we allen in kaki, zowel oversten als soldaten. Het uniformtype verschilt naargelang wapen en rang.

Gaston Vandewalle – Overleven in een grote oorlog

Nieuwe uniformen

EEN NIEUW BELGISCH UNIFORM.

In navolging van de Engelsche uniformen hebben de Belgische legerautoriteiten thans ook besloten in 't Belgisch leger de khaki-uniform in te voeren. Onze foto toont een aantal Belgen in hun nieuwe uniform, gereed voor 't front.

Onze blauwe broeken en mantels waren door het verblijf te midden van de modderige kleigrond erg gehavend. Daarenboven maakten ze ons beter zichtbaar voor de vijand dan de Duitsers met hun grauwgroene uniformen.
Om hieraan te verhelpen besloot de leiding van het Belgisch leger in de loop van de zomer en herfst van 1915 geleidelijk de blauwe uniformen te vervangen door kleding in kaki. In plaats van in zware wollen stof waren de nieuwe uniformen uit katoen vervaardigd. Ze waren hierdoor veel lichter om dragen, wat, gezien de zware ransels die we regelmatig moesten torsen, een belangrijk voordeel betekende.
In de winter kregen we kaki truien om ons te beschermen tegen de koude. Er werden ook metalen helmen uitgedeeld; deze waren zeer nuttig, want in de schuilplaatsen liep men steeds het risico het hoofd te stoten tegen te lage zolderingen of tegen uitstekende balken.
Kogels konden die helmen evenwel niet tegen houden. Daarvoor waren ze noch dik, noch hard genoeg.
Ons regiment ontving de nieuwe kleding en helmen toen we in juni 1915 in rust lagen op een boerderij achter het front.
Enige tijd later hadden soldaten het plan opgevat een groot vuur te maken en daarin aardappelen te roosteren. Droog hout was in de zomer niet moeilijk te vinden, maar hoe aan aardappelen geraken?
Ze hadden geen zin om hun karige soldij aan te wenden om aardappelen bij een boer aan te kopen en besloten er te rooien in het veld. Hun nieuwe uniformen kwamen daarvoor goed van pas. Ze kropen in een veld achter een hoeve en haalden er aardappelen uit de grond. De boer stond in een deurgat zijn pijp te roken en keek naar het aardappelveld. Hij merkte niet dat soldaten hem aan het bestelen waren want de kleur van hun uniformen was gelijkaardig aan deze van de aardappelstruiken.
Als de aardappelen geroosterd waren vonden de soldaten het grappig er aan de boer ook enkele aan te bieden. Die vroeg zich af, waar ze die aardappelen vandaan hadden, maar zweeg.
Hij kon immers niets bewijzen. De legerleiding had waarschijnlijk aan dergelijk gebruik van de kakiuniformen niet gedacht.

DE NIEUWE FRANSCHE HELMEN.
Voor eenigen tijd brachten wij 'n foto van de nieuwe helmen, die in 't Fransche leger zouden worden ingevoerd. Thans bereikt ons reeds deze foto, genomen aan het front, waarop de soldaten alle dezen nieuwen helm dragen.

Zondag 29 augustus tot zaterdag 4 september – Baert A.

Soms wat geschut. Gewone beweging. Een 1000 tal Engelse peerdegasten op. ’t Einden de week komen gedurig soldaten toe. De Engelse richten 2 cinema’s op voor de soldaten. Oostvleteren werd weer beschoten.

Franz de Backer
Na den aanval

De lage zon is rood van bloed, ge waart een kind.
Met lichten lach om uwen mond en blonde haren
En blije, heldere ogen.
De lage zon is rood van bloed – gewerd bemind
Stil liefde licht dat rondom u bleef waren
In zachte regenbogen.
De lage zon is rood van bloed – de felle steek,
In ’t wilde gevecht voor ’t land, het arme, liet ontglippen
Uw klare en warme leven…
De lage zon is rood van bloed – wat zijt ge bleek
Met al die rust op uw gelaat, en zijn uw lippen
Gereed ten kreet gebleven…
De lage zon is rood van bloed – Ik ween om U.

DE STRIJD IN EN OM DE VOORSTE LINIES VAN HET GESCHUT, DOOR EEN OOGGETUIGE NAAR HET LEVEN GESCHETST:
Een teekening uit de Engelsche linies in Noord-Frankrijk, vol leven en waarheid, zooals de „London News" van een harer teekenaars die ontving. De jonge officier ontvangt orders om zijn kanonnen te richten, die hij vol koelbloedigheid ten uitvoer brengt.

31 augustus 1915 – Dood van de Franse Vliegenier Pegoud

CH. PéGOUD †,
de wereldvermaarde „looping the loop"-man, die dezer dagen in een luchtgevecht met een Duitsch vlieger-eskader in Oost-Frankrijk van een hoogte van 2000 meter werd neergeschoten.

DE DOOD VAN PEGOUD:
Teekening van Frederic Villier, den specialen teekenaar van de „Illustrated London News" op het westelijk front. Het geheel vormt een aangrijpend beeld van den dood van dezen beroemden vlieger. Verpletterd ligt hij onder zijn vliegmachine, terwijl boven in de lucht de Duitsche „Taube" triumpheerend wegzweeft.

Panorama 15 september 1915

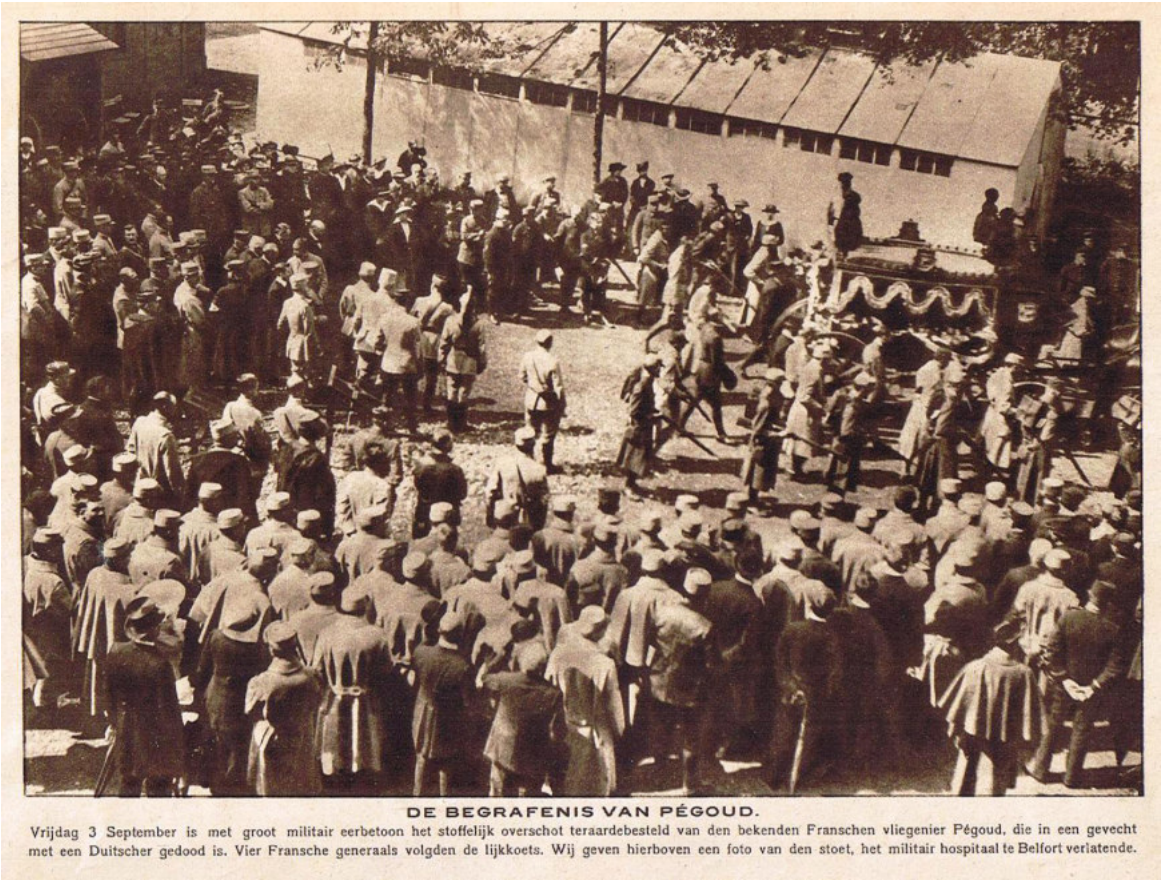

DE BEGRAFENIS VAN PÉGOUD.

Vrijdag 3 September is met groot militair eerbetoon het stoffelijk overschot teraardebesteld van den bekenden Franschen vliegenier Pégoud, die in een gevecht met een Duitscher gedood is. Vier Fransche generaals volgden de lijkkoets. Wij geven hierboven een foto van den stoet, het militair hospitaal te Belfort verlatende.

Uit Panorama

31 augustus 1915 – **Jozef Simons – Poperinghe – Le Havre**

De Poperingse vrouwtjes zaten bij schoon weer voor hare deur te spellewerken hoewel drie straten verder Duitse granaten ontploften: zij sloegen wel een kruis, zeiden een schietgebed ‘Gott strafe Deutsland!’ doch ijverden voort want verder dan tot aan een zeker punt waren de obussen nooit gevallen: de kantwerksters waanden zich veilig.

bestemd.

De Belgische kantindustrie.

Ofschoon de vraag naar de beroemde doch dure Belgische kant op het oogenblik begrijpelijkerwijze niet groot is, hebben verschillende kantwerksters in den laatsten tijd hun handwerk weer opgevat om tenminste iets te verdienen. *(V.F.B.)*

De beschieting was de oorzaak dat de auto, die mij zou wegvoeren naar Kales, wat laat voorkwam. Grote adieux – ik ging mij aanmelden als vrijwilliger (Vlaams-Engels taalman) bij de Belgische regering – een laatste handgewuif, en wij schoten vooruit Rousbruggewaarts.
Door Frans-Vlaanderen.
Frans Vlaanderen, met zijn vaarten en weiden, zijn wegen overlommerd door kustwilgen, zijn brughuizen en herbergen is een uitloper van Belgisch West-Vlaanderen. De boerentype is dezelfde; de namen van dorpen en families zijn Vlaams, zelfs het Frans der uithangborden is Vlaams: 'Au sterke man, chez Jan Van der Elst'. Wij rijden door Bergues een oud versterkt stadje met dikke wallen, ophaalbruggen en smalle inrijpoorten; kronkelende straten, oude huizen, twee schone torens: een levende antiquiteit. Hier en daar is een bres in de straten geschoten: het groot Duits scheepskanon opgesteld in 't Vrijbos, is Bergues evenzeer als Duinkerke indachtig geweest.
Tegen de noen komen wij te Kales toe. Voor iemand die sinds maanden nabij 't front verblijft is 't een wonder een elektrische tram te zien rijden en te bewegen in een stad die leeft als in vredestijd.

Daar liepen dus trams, maar de kaartjesknippers waren vrouwen – daar rolden beenhouwerskarren, gemend door slagersjongens van zestien, zeventien jaar; oude manneken en vrouwen zaten op de wagens van de reinigingsdienst… straten vol verkeer, en stoepen met dames en kinderen; ik keek er mijn ogen op uit.
In de statie kwam een trein binnen gerold met Belgische jonge kerels die naar 't front vertrokken. Wat een jolige levenslust. Smakelijk Antwerps klonk uit joviale Antwerpse monden, ik vatte nog Leuvens en Brussels dialect – en er bekroop mij heimwee naar mijn eigen volk. Waarom had ik mij laten overreden als tok bij de Engelse troepen dienst te nemen, liever dan met de eigen jongens naar 't Belgisch front te trekken?
In mijn verstrooidheid miste ik zo na mijn trein! Een Engelse M.P. hielp mij op 't knipke een rijtuig in, de trein floot en proestte, en hop, we waren weg.

Ik zat bij vijf medereizigers, een dikke sture heer die zijn mond niet heeft open gedaan, twee Vlaamse herenboeren pratend over hun oogst die zij hadden ingehaald op de frontlijn te Reninghe, een oude Franse heer, fotograaf, en een Waals onderofficier.
Onze Luikenaar, na aan ieder een sigaret te hebben aangeboden, begint me daar oorlogsgeschiedenissen te vertellen om uw haar te berge te doen rijzen: zo heeft hij verleden week een Pruis de bajonet door de buik gestoken, zo had hij er eergisteren nog twee verwurgd… verleden maand, op schildwacht staand had hij vijf schoten gelost en door het kijkgat vijf Duitsers zien in 't zond bijten…. De Franse fotograaf was heel en al in verrukking en drukte de Luikenaar herhaalde malen de hand.
Ik vroeg in 't Vlaams aan mijn West-Vlaamse buurman die geen vin verroerde: 'Hoe komt het toch dat geen enkel oorlogskruis op zijn borst prijkt; de Belgische regering is anders zo mild met strikjes en lintjes!'
''k Geloof het wel, antwoordde mijn vriend, onze Luikenaar heeft nooit de strijdlinie gezien: 't is een handig munitiewerker te Kales!'
Nu heb ik geen lust meer om nog verder te luisteren en ga voor het venster staan om het landschap te bewonderen

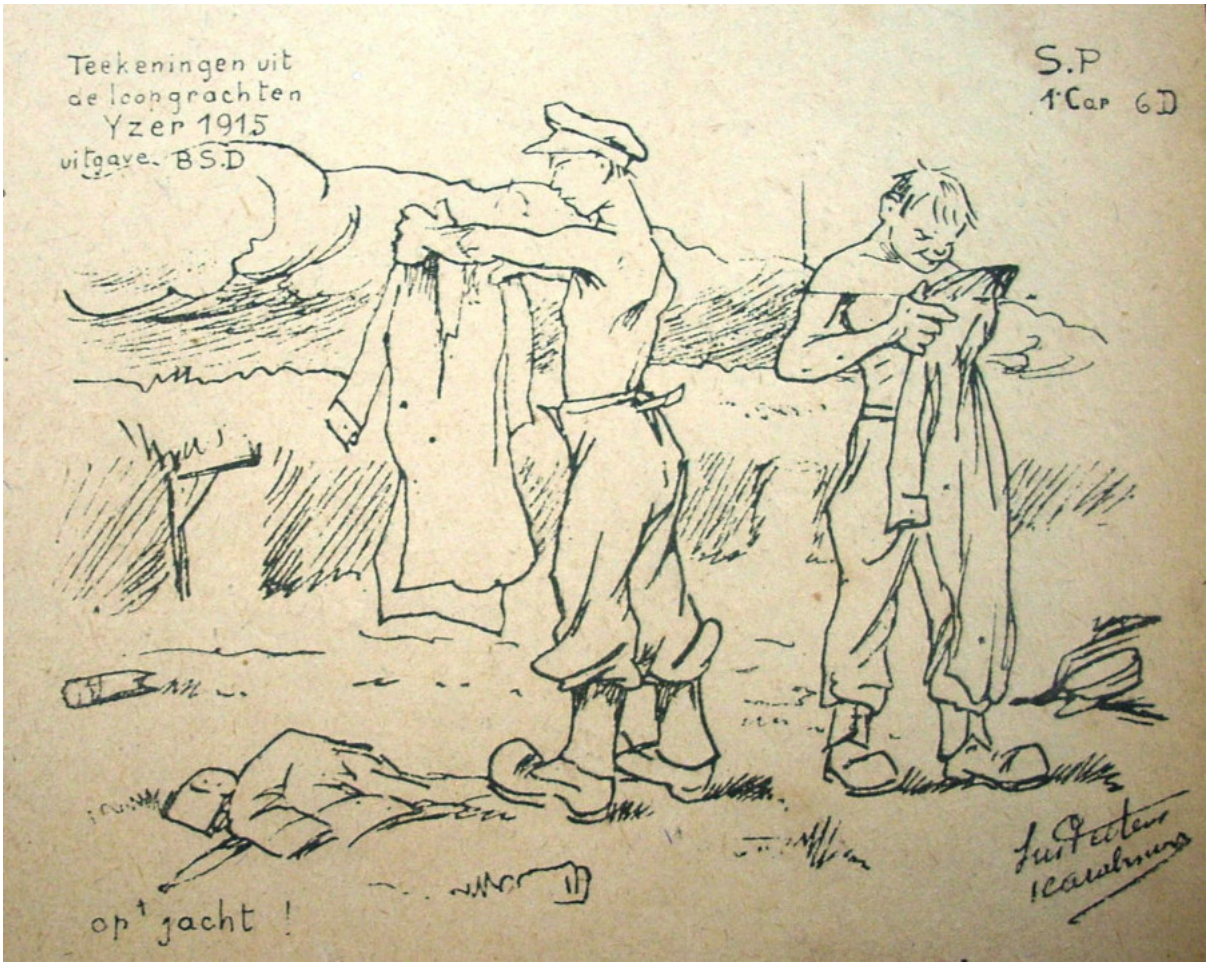

Madame Tack – Haec olim meminisse juvabit! - Leo Ghesquière – uit ‘Soldatenpennen’

Ietwat bezuiden Diksmuide, langs de oever van de Yzer en halveling gedoken door de hoge berm van de stroom, staat de ‘Villa Marietta’, lieflijk omringd door een kleine tuin met fruitbomen, kreupelhout, bloemen en vruchten.

Geen soldaat die ooit een voet zette in deze sector van het Belgisch front, of hij kent de ‘Villa Marietta’ met haar bewoners: Madame Tack, Paula, de ezelin, ‘Chéri’, het poedelhondje en ‘Coco’ de papagaai.

Foto uit ‘Soldatenpennen’

Madame Tack, is een vrouw van tachtig jaren met sneeuwwitte haren, een niet onaardig vrouwengezicht en een welverzorgde klederdracht die getuigt van goede smaak en vroegere coquetterie. Zij is de weduwe van een gepensioneerde officier van Zwitserse oorsprong en leeft sedert de dood van haar man in die kleine villa, midden de weiden van de Yzervallei, ver van stad en dorp. Toen de frontlijn met oktober gebracht werd tot dezelfde Yzer, kwam haar huizeke te staan op twee stappen maar van de loopgrachten, doch evenals zoveel andere Vlamingen, kon zij er niet toe besluiten die lieve villa, door haarzelf opgesmukt, te verlaten en zij bleef er midden het gevaar. De granaten hebben errond geknald, tal van huizen en hofsteden meer achteruit zijn ingestort, ik heb het huizeken van haar naasten gebuur ten dele zien vernielen, de stukken shrapnells vlogen door de bovenste vensterluik tot in haar slaapkamer – de foto laat er zelfs de sporen van zien – en toch bleef de oude vrouw in haar dierbare woning.
Wel moest ze soms schuilen in de “abris’ der loopgrachten, wel stond zij soms op ’t punt met hae en erf te vluchten naar betere streken, maar telkens de vlage over was en de ‘vuilen Duits’ zijn ‘mond’ stopte, kreeg zij weer moed en betrouwen .. en bleef.
Onafscheidbaar van hun meesteres en evenveel als zij gehecht aan hun moedergrond, leven in de villa de drie lievelingen van Madam tack, Paula, Cheri en Coco. Deze dieren zijn als vergroeid en vereenzelvigd met hun meesteres en kennen haar op een draad: de oude vrouw kan schreeuwen lijk Paula, keffen lijk Cheri en babbelen lijk Coco… en omgekeerd, in de manie van leven dezer dieren, in hun stem, in hun wezenstrekken ligt er iets van de stemtonaliteit en de gelaatuitdrukking hunner meesteres. Deze drie lievelingen zijn dan ook al de bezighouding en de troost van de oude vrouw, zij is het die zorgt voor hun voedsel en

hun onderhoud: geen broodkorstjen wordt gegeten, geen eiken gepeeld, geen nootje gekraakt of het wordt onderling verdeeld in die eigenaardige familie.
In vredestijd deed Mevrouw Tack haar boodschappen en uitstapjes in een stevig vrouwenzadel op de rug van Paula.

Uren en uren in het rond kent men de oude vrouw van ze gezien te hebben op haar eigenaardige wandeltoertjes. Nu nog zelfs zien de soldaten Madame Tack op haar ezeltje voorbijrijden op de flankenweg, achter de loopgrachten, groetende met haar metalen stemklank al wie haar in 't voorbijgaan 'goeden dag' zegt. Binst de dag loopt Paula al huppelend en balkend rond in de weiden langs de stroom, zij ook schijnt geen vrees te hebben van de obussen, want haar ruwe ezelsvel draagt de littekens van meer dan een bloedige wonde. 's Avonds op gestelde uur komt de ezelin stand houden bij de voordeur van de villa en wacht daar beweegloos tot madame haar komt afhalen en met zachte duw van de hand, het beest in de stal binnenleidt. Op zekeren dag had Paula met de soldaten gespeeld, en jolige jongens, lijk ze zijn, steeds erop uit de eentonigheid van hun trancheeleven te breken door boertige parten, hadden ze peper gestrooid onder Paula's steert en de kitteling daarbij met een stok nog opgehitst… het arme dier had een schreeuw geslaakt en was de weiden in gevlucht.
's Avonds was Paula niet te zien aan de deur der villa en de oude vrouw mocht roepen dat het helmde in de stilte van de avond: 'Paula! Paula!... Paula kwam niet naar huis en die nacht, een slapeloze nacht wellicht, betreurde de brave vrouw de eerste ongehoorzaamheid van de ontrouwe ezelin. 's Anderendaags zagen we Paula grazen als gewoonte in de weide, deze keer wat verder toch van de loopgrachten en de 'droeve piotten' maar 's avonds bleef zij weigeren nog naar binnen te komen, zei madame Tack … met ietwat gedempte stem, zij zal nog gestolen worden die lelijke beest! … en inderdaad, de tweede dag was de ezelin niet meer te zien in de omtrek. Er was geen twijfel mogelijk: Paula was binst de nacht op de dool geraakt en vreemde soldaten die deze secteur en de Villa marietta niet kenden hadden het ezeltje meegenomen en het was nu misschien reeds ingespannen in de keukenkar van wie weet welke soldatengroep. De oude vrouw was haar droefheid niet meester en vertelde haar leed aan al wie haar tegenkwam … heel de divisie soldaten en officieren 'condoleerden' Mevrouw Tack en in de tranchées was er van niets anders spraak als van Paula die geschaakt was. Van officiële wijze werden opzoekingen bevolen en ieder compagnie moest in het dagelijks rapport weten te zeggen of zij het dier niet gezien hadden, waarop zekere commandant niet onaardig antwoordde: 'Que la compangie ne comptait aucun âne à son effectif'
En een andere, nog beter: 'âne, néant'.
Sinds Paula is teruggevonden geweest, lijk het te vermoeden was, bij vreemde soldaten die Madame Tack niet kenden en alles is nu weer rustig in de kleine familie van de Villa Marietta. God alleen nochtans weet welke moederlijke berispingen Paula tussen vier ogen moest aanhoren de avond van het gelukkige wedervinden.
'Chéri' het hondje, is het tweede lid van het dierenhuisgezin. Ik zie hem nog voor mijn ogen, die vuile poedel, met zijn zorgeloze haren en zijn vochtige smerige snuit. Hij verdient zeker zijn lieve naam, want nooit heb ik een hondje meer zien bepotelen, bekeffen en belekken als

die kleine ‘Chéri’. De oude vrouw kan er uren en uren mee bezig zijn op haren schoot: zij streelt het, wentelt het onderste boven, vleit het rond haar hals, kust en lekt het met tal van zoete woorden en herhaalde uitroepingen van: ‘Chéritje! Chéritje! Chéritje!
‘Coco’, ‘Brave Coco, lijk de papegaai het zijn meesteres naroept, zit in de ronde kooi nevens de kachel. Alwie te dicht bij hem nadert bijt hij ongenadig in de vingers en hij erkent slechts een meesteres: ‘Madame Tack… met haar is hij zo gemeenzaam en tam als een tortelduif, hij springt van haar arm op haar schouder, zetelt op haar hoofd en steelt de broodkruimels en de stukjes suiker van tussen haar tanden.
Ik heb dikwijls bewonderd hoe die vrouw genoegen kon scheppen in de omgang met deze kleine dierenfamilie, zij heeft om zo te zeggen geen ander tijdverdrijf, zij spreekt ermede alsof het redelijke schepsels waren en deelt met hen al haar wel en wee, haar kommernissen en verwachtingen. Met oprechte smaak heeft zij weten van haar kleine villa met de kleine tuin een aangenaam buitentje te maken. Het is er oprecht ‘comfortable’: de kleine salon met de brede ligzetels en de zachte fluwelen leunstoelen, de voorkamer, de keuken, de stallingen, het groenselhofje, de kleine boomgaard, alles draagt het kenmerk van netheid en zorg. Het eigenaardige van heel die doening trekt de voorbijganger onweerstaanbaar aan: al de soldaten kennen madame Tack en talrijk zijn de hoge oversten die haar vereerden met een kort bezoek: officieren, generalen, Prins van Wales, koning Albert zelf is binnen geweest in de Villa Marietta tijdens zijn bezoek aan de tranchées. Op zulke dagen schijnt de oude vrouw iets van haar vroegere militaire fierheid weer te vinden, zij tooit zich op met haar beste zwartzijden kleed en draagt preuts onder de kin een enorme borstspeld versierd met een kleurfoto der kathedraal van Milaan en nu nog steeds wanneer gij haar bezoek brengt, wijst zij u met trots de zetel: ‘Le fauteuil royal,’ waar Zijne Majesteit enkele stonden in gerust heeft.
Madame Tack is gediend met al die eer en zij slaat niet ongeerne een koutertje met officieren en soldaten die haar komen groeten. Zij ontvangt u op een romer wijn en presenteert u weleens ook fijne liqueuren die zij zelf trekt uit de planten van haar tuin. Liefst spreekt zij dan over haar jonge tijd en het succes dat zij om haar lieflijkheid genoot in de militaire kringen en vertelt ook van de goede vredestijd toen haar dochter met de twee kleinkinderen het zomerseizoen kwam overbrengen in de Villa Marietta, toen zij uitreden met Paula en het karretje naar de omliggende dorpen en ’s avonds de muzikanten kwamen en zij dansten in de boomgaard… en dan besluit zij met een klacht over ’t schone verleden in tegenstelling met de miserie van deze ellendeige oorlog: ‘Ach, docteur, j’étais si heureuse, si heureuse!’

Eens toonde zij mij een foto van haar op twintigjarige ouderdom, het moest een schone vrouw geweest zijn in haar bloeitijd. Ik wees met bewondering op de inderdaad prachtige haarlokken die naar oude mode in dikke boucles op de rug neervielen: ‘Weet gij, doctoor, viel zij mij in de rede, waar mijn haarbellen naartoe zijn?’ - ‘Neen, madame!’ – Wel, ik heb die verkocht en ze hebben gediend om valse tressen

te maken voor Marie-Antoinette, de vrouw van Lodewijk CVIII'. Het verwonderde mij daarna niet meer dat madame Tack succes had, in haar bloeitijd.
De Villa Marietta en haar bewoners zijn een eigenaardigheid die voor eeuwig verbonden zal blijven met de geschiedenis van deze oorlog. Al de soldaten die in deze sector hebben gestreden en madame Tack hebben gekend, zullen van haar vertellen en de volksoverlevering zal natuurlijk het hare ertoe bijdragen om de oude vrouw te verheffen tot een ware fee, die macht had over de dieren en geheime invloed uitoefende op de krijgsverrichtingen langs de Yzerestroom.
'Haec Olim Miminisse juvabit!'

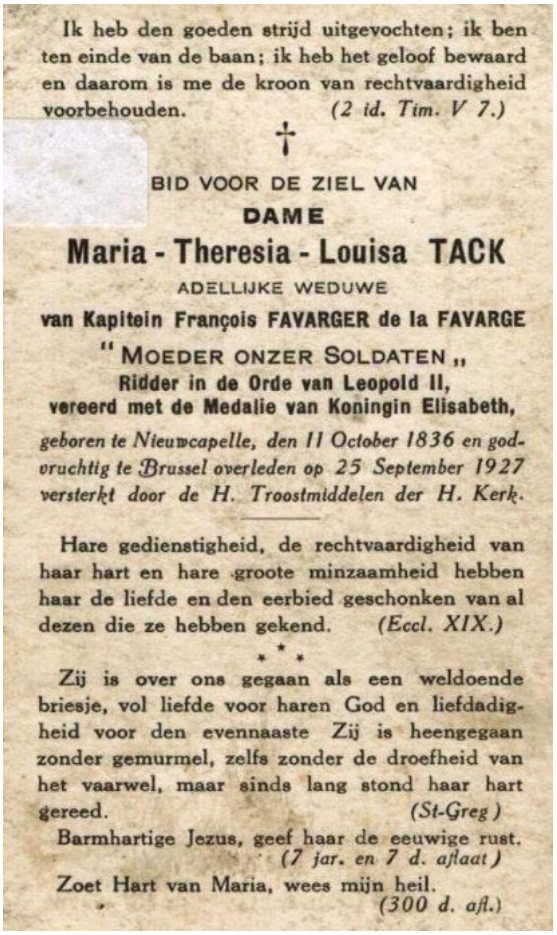

Ik heb den goeden strijd uitgevochten; ik ben ten einde van de baan; ik heb het geloof bewaard en daarom is me de kroon van rechtvaardigheid voorbehouden. *(2 id. Tim. V 7.)*

†

BID VOOR DE ZIEL VAN

DAME

Maria - Theresia - Louisa TACK

ADELLIJKE WEDUWE

van Kapitein François FAVARGER de la FAVARGE

" MOEDER ONZER SOLDATEN ,,

Ridder in de Orde van Leopold II,

vereerd met de Medalie van Koningin Elisabeth,

geboren te Nieuwcapelle, den 11 October 1836 en godvruchtig te Brussel overleden op 25 September 1927 versterkt door de H. Troostmiddelen der H. Kerk.

Hare gedienstigheid, de rechtvaardigheid van haar hart en hare groote minzaamheid hebben haar de liefde en den eerbied geschonken van al dezen die ze hebben gekend. *(Eccl. XIX.)*

* * *

Zij is over ons gegaan als een weldoende briesje, vol liefde voor haren God en liefdadigheid voor den evennaaste Zij is heengegaan zonder gemurmel, zelfs zonder de droefheid van het vaarwel, maar sinds lang stond haar hart gereed. *(St-Greg)*

Barmhartige Jezus, geef haar de eeuwige rust. *(7 jar. en 7 d. aflaat)*

Zoet Hart van Maria, wees mijn heil. *(300 d. aft.)*

Ook voor mij die haar dikwijls bezocht, belang stelde in haar wondere levenswijze, zal het een genoegen zijn, indien ik de oorlog overleef, deze herinneringen later voor de geest te roepen en te denken aan de Villa Marietta, aan Madame Tack, aan Paula, aan Chéri en Coco en al het interessante van die eigenaardige doening.

8 oogst – Leo Ghesquire

Madame Tack - Favarger-Tack is ook gekend als de 'Maman des soldats'. Ze is geboren als tweede kind van een gezin bestaande uit 11 personen in 1836. Ze huwde in 1859 met Frans Favarger afkomstig uit Veurne. Hij werd later kapitein bij de artillerie.
Ze bleef zo lang als mogelijk in haar villa. Toen ze naar De Panne is geëvacueerd werd haar huisje totaal aan flarden geschoten.
Ze overleefde de oorlog maar stierf in 1927 aan een natuurlijke dood. Ze werd begraven in Nieuwskapelle met een militaire plechtigheid.
Haar villa staat nog als beschermd gebouw. Aan het ijzeren tuinpoortje werd een gedenkplaat bevestigd met de volgende teksten:

"Hier woonde Mej. Favarger-Tack Moeder onzer soldaten van 1914-1918",
"Ici habita Me Favarger-Tack Maman des soldats de 1914-1918".

Nummer 158 **Doos Gazette** **september 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
Een oude man en een oud peerd
worden niet gegeerd.
Een oude vrouw en een oude koe:
steekt een handje toe!
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 560 lezers

Beste abonnee

Op 11 september spelen de Westlandlopers
Op uitnodiging van de Scheeranke hun oorlogsprogramma in het CM lokaal van Sint Michiels bij Brugge.
We starten om 14.00 uur en spelen tweemaal een uur – Poperingse verhalen uit de eerste wereldoorlog en aangrijpende liederen.

Zeg het voort … zeg het voort…
En zyt op tyt!

Den 6de september 2015 is er groot feest op de binnenkoer van het hopmuseum.
Hiernaast zie je al de festiviteiten ie tussen 2 uur in de achternoene en tot 6 uur ’s avonds zullen geschieden.
1 activiteit staat et niet bij: ik zal namelijk daar ook een tafeltje krijgen en om 14.00 uur ben ik van plan om een voordracht te houden met als thema: Hoe komt het dat Poperinge het mekka vande hop is georden in de loop van de middeleeuwen?
Daarnaast stel ik mijn boek voor: ‘Hop en bier – van mythe tot geschiedenis…

Zeg het voort … zeg het voort…

POPERINGE verbeeldt.be

ROESBRUGGE-HARINGE, DORPEN ACHTER HET FRONT

6 en 7 september
Sint-Martinuskerk
Roesbrugge

TOONDAGEN ROESBRUGGE-HARINGE

zondag 6 september van 11u tot 18u00
maandag 7 september van 10u30 tot 16u00

We tonen u een selectie van het unieke beeldmateriaal dat we inzamelden voor de website www.westhoekverbeeldt.be. We bieden u een unieke blik op Roesbrugge en Haringe tijdens WOI.

We zijn geïnteresseerd in uw herinneringen en weetjes over de mensen van Roesbrugge-Haringe en het dorpsleven van toen.

Gratis inkom - Iedereen is welkom!

Van harte dank: Johan Braem, Emiel Desmyter en Paula Recour

Contactinformatie
- poperingeverbeeldt@gmail.com
- Stadsarchief - archief@poperinge.be - 057 33 56 25
- Erfgoedcel CO7 – 057 239 312 – erfgoedcel@co7.be

Poperinge Hart van een stad

CO7 ERFGOEDCEL

V.U.: Erfgoedcel CO7 – Sint-Jacobsstraat 1, 8900 Ieper

Deze cartoon-kaart is er weer eentje met dank aan Isabel Decrock!

Ik krijg het deze keer niet over mijn hart om van deze Doos Gazette alleen maar een oorlogsgazette te maken.

Hop en bier, van mythe tot geschiedenis…

Van daar dat ik hier er aan hou om een paar andere stukken in te voegen.
Eerst een reactie op de discussie die ontstaan is naar aanleiding van de publicatie van mijn boek: Hop en bier, van mythe tot geschiedenis.

Sommigen verwonderen en zich over dat ik de hop een heidense plant noem, die dan ook diende 'gekerstend' te worden en dat deze stigmatisatie van de hopplant een bijkomend argument was om het 'gruutbier' in de vroege middeleeuwen voorrang te geven op het hopbier.
Volgens de Noorse mythologie zou het bier uitgevonden zijn door de Noorse halfgod Aegir.

We halen het verhaal van deze schepping van het hopbier uit de site van **de Trollekelder**.

Goden, vooral de Noorse, waren berucht om hun hooglopende ruzies. Als je weet dat iedere god speciale krachten had, dan weet je dat het er nogal kon stuiven in de godenwereld. Uit één van die ruzies is echter iets heel moois ontstaan: bier. En dat hebben we te danken aan Aegir.
Het plan van Aegir: ketel te klein
Die goden hadden geen probleem met een cumul. Aegir bijvoorbeeld was de god van de zeevaart, van de

oceaan én ook van het bier, (maar dat wist hij toen zelf nog niet). Heel vroeger was er geen bier. In deze bierloze tijden was er mede, een mierzoet brouwsel op basis van honing en water. Maar kom, er zat tenminste al alchohol in. De goden vonden die mede overheerlijk, naar verluidt. Rare jongens, die goden.Maar goed: 'Chef' Thor wilde zijn populariteit vergroten door een gigantisch medefeest te organiseren. Hij gaf aan brouwer Aegir de opdracht om mede te brouwen voor dat feest. Maar Aegir was jaloers op de populariteit van Thor én hij was het beetje beu om zich door Thor te laten commanderen. Hij verzon een smoes: hij had zogezegd geen ketel die groot genoeg was voor zo'n grote hoeveelheid drank.

Tweede poging: hop toevoegen

In de gedachtengang van Aegir zal dat waarschijnlijk een goed plan hebben geleken, maar Thor was óók niet van gisteren. Er waren nóg goden die huisgerief hadden dus hij vroeg het gewoon aan een andere god, om hem een reuzenketel te lenen. Aegir, bang voor de toorn van Thor, brouwde braafjes de mede. Plan mislukt? Toch niet, tenminste zo dacht Aegir aanvankelijk.

Als hij nu eens hop aan de mede zou toevoegen? Hop smaakte bitter. Niemand zou een bitter brouwsel drinken, wat de populariteit van Thor teniet zou doen. Thor zou zou al snel enkele toontjes lager kunnen zingen!

'Stoemelings' het bier uitgevonden

Het pakte echter averechts voor Aegir. De bittere smaak van de hop voegde net iets toe aan de mede. De drank viel zeer in de smaak bij de feestgangers. Ongewild had Aegir een nieuwe godendrank uitgevonden: bier.

Dus neem nog een glas en breng een toast uit op Aegir, de bedenker van dat voortreffelijke bier!

Let er even op dat Aegir eigenlijk geen echte god, was, maar een reus, bedreven in de toverkunst! Net zoals Lucifer een aartsengel was en zeker niet gelijk te stellen aan God de schepper.

Deze mythe even om nogmaals aan te duiden dat het hopbier als heidens aangevoeld werd en dus diende gekerstend te worden.

En dat dit feitelijk gebeurd is door de monniken en in het bijzonder door **Adalard van Corbie,** is ook enigszins aan te geven. Corbie is nu een dorp gelegen kort bij Amiens, en was ooit het uiterste zuiden van hete graafschap Vlaanderen.

Om wat meer uitleg te krijgen over Adalard gaan we gewoon kijken in de Wikipedia.

De heilige **Adalardus** (Huise, 751 - Corbie, 2 januari 827) was abt van de Abdij van Corbie en van de Abdij van Corvey en was raadgever en minister van Karel de Grote.

Adalardus was een zoon van Bernard, een van de zonen van Karel Martel bij zijn minnares Ruodhaid – *en dus een bastaard.*

Hij was dus een kleinzoon van Karel Martel en bijgevolg een neef van Karel de Grote.

Een van zijn volle ooms was de heilige **Remigius van Rouen**.

Hij groeide op aan het hof maar het vrolijke leven en de vele uitspattingen zorgden voor een afkeer van het hof.

Op twintigjarige leeftijd trad hij toe tot de Abdij van Corbie in Picardië (Frankrijk), waar hij **tuinier** werd. Adalardus zocht rust en vroeg toelating om naar de abdij van Monte Cassino te mogen gaan. In Italië vond hij niet de rust die hij zocht en keerde in 781 terug naar Corbie waar hij werd verkozen tot abt.
In 796 werd Adalardus raadgever en minister van Karel de Grote en eerste minister van koning Pepijn van Italië. Na diens dood in 810 duidde Karel de Grote Adalardus aan als regent en leermeester van de nog jonge troonopvolger Bernard, een onwettige zoon van Pepijn. In 813 werd Bernard tot koning gekroond.
Na de dood van Karel de Grote in 814 werden Adalardus en zijn halfbroer Wala het voorwerp en het slachtoffer van jaloezie. Zij werden beschuldigd van samenspanning met koning Bernard tegen de nieuwe keizer Lodewijk de Vrome.
Adalardus werd door de keizer verbannen naar het eiland Her (het huidige Noirmoutier). Bernard bleef revolteren tegen de keizer en bekocht dit met zijn dood in 818.
Adalardus kreeg in 821 gratie van Lodewijk de Vrome en keerde begin 822 terug naar de Abdij van Corbie waar hij de taak van abt terug opnam.

Samen met zijn broer Wala stichtte Adalardus in datzelfde jaar de **Abdij van Corvey** bij Höxter in de huidige Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen. De abdijgebouwen werden in 823 in gebruik genomen. Adalardus richtte er landbouwkolonies op en het waren landbouwers uit de streek van Oudenaarde die de monniken hielpen met het ontginnen van de gronden.
Adalardus was abt van beide abdijen. Deze taak vergde het uiterste van hem. Hij werd ziek op 23 december 826 en stierf op 2 januari 827. Adalardus werd begraven onder de toren van de abdijkerk. Zijn broer Wala volgde hem op als abt.
Adalardus werd in 1026 heilig verklaard door paus Johannes XIX en is **de patroon van de tuiniers.** Hij wordt ook aanroepen tegen tyfus en koorts.
Zijn feestdag is op 2 januari.

Uit de psalter van de abdij van Corbie.

Goederen in de Belgische provincie Limburg zouden eigendom zijn geweest van Adalardus. Deze lagen o.a. in Widooie, Beringen, Bommershoven, Houthalen, Elen, Kerkom-bij-Sint-Truiden

en Haren maar ook in Mol, Bertem en Neerijse. Hij schonk ze omstreeks 825 aan de Abdij van Corbie.
Voor de Westvlamingen, wil ik er graag aan bijvoegen dat het bos van Houthulst ook tot de abdij van Corbie behoorde. Deze gemeente nam zelf het wapen van de abdij over als hun gemeentewapen.
Het scriptorium van Corbie, samen met dit van Sint-Omaars, eist zowat de 'uitvinding' van het Carolingisch schrift op.

Hiernaast de kapiteelsteen van één van de kerken van Corbie met de afbeelding van Adam en Eva en de 'duivel' die uit de hop te voorschijn komt.

Van Adelardus wordt aanvaard dat hij een bijzondere interesse had voor de planten, reden waarom hij als patroon van de tuiniers gezien wordt.
Hij wordt ook gezien als de motivator tot het samenstellen van de eerste, ons bekende, kruidenboek, 'de apuleius'.
Ik wil ook even beklemtonen dat Adalard ook 'Diets' sprak, wat zoveel wil zeggen dat hij ook het toenmalig Vlaams sprak.

En het is dus Adalard die in zijn 'Statutis abbatiae Corbeiensis' over 'humlonem' spreekt, - of dus 'humlo' of 'humulo' of dus over 'hummel' of 'hommel' zoals we in Poperinge nog altijd zeggen.

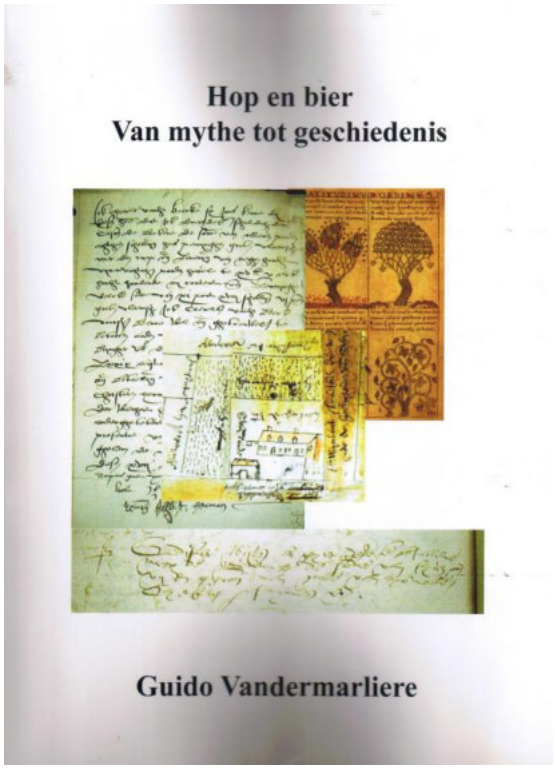

Toch even de Latijnse zinsnede helemaal aanhalen:
Part 1 – cap 7 – Nec messes vel prata colligendo, nec braces faciendo, nec humlonem, nec ligna solvendo…. '

Het feit dat Adalard van uit Corbie, Corvey gesticht heeft en aldaar ook de hopteelt heeft geïntroduceerd, heeft mede als gevolgd dat men in de Sachenspiegels uit het begin van de 13de eeuw ook een regel rond de hop terug vindt.
De relaties tussen de abdijen van Corbie en deze van Sint-Omaars, waaronder Poperinge viel, moeten heel intens geweest zijn, mede omdat Keizer Karel reeds daarvoor 'Capitularium de villis' opstelde met raadgevingen voor de uitbouw van zijn domeinen.

*Van onze favoriete professor **Denis De Keukeleire** kreeg ik het volgende mailtje:*

Beste Guido,
Ik heb ontzettend genoten van het doornemen van je bijzonder interessant boek. Proficiat!
Toch nog een vraagje: regelmatig vraagt men mij waarom hop nu precies in Poperinge ontstaan en uitgegroeid is, en niet elders in het land.

Ken jij een écht gefundeerd antwoord?
Vriendelijke groet,
Denis

Het boek 'Hop en bier, van mythe tot geschiedenis' dat al heel wat discussie uitlokte, is nog altijd te koop voor 30 euro – 375 bladzijden lang! .
Binnen België kost de verzending – 1 kg. – 10 euro, buiten België 12 euro.

Nu we mogen aanvaarden dat hop gekweekt werd in een aparte 'hof' in de abdijen, mogen we natuurlijk ook aanvaarden dat deze hopbier brouwden.
En dit zowel in de abdij van Corbie als in de abdij van Sint – Omaars, waar van de abt niet alleen graaf van Arcke was, maar ook de heer van Poperinge.
Dat men ook de toenmalige Poperingenaars daar aan dienden mee te werken, blijkt onder andere uit de 'polypitcum' uit 855.

Het mout van de Poperingse lijfeigenen en de molens

Het feit dat men in het 'polypticum' van Poperinge uit 855 aanhaalt dat de lijfeigenen 'mout' moeten maken voor de abdij van Sint-Omaars, laat minstens met zekerheid vaststellen dat men in de abdij bier brouwde.
Het feit dat men 'mout' moest leveren en geen brouwgerst is niet zo vreemd. Eén van de problemen bij de bierproductie, in een tijd dat de watermolens nog niet uitgevonden waren, was immers het malen van de mout.
De lijfeigenen werden dus als maalsters van de mout gebruikt.
Het valt op dat er in deze tijd op andere domeinen van de abdij wel reeds watermolens staan. Sint-Omaars wordt ten andere algemeen gezien als de uitvinders van de watermolens en kunnen dus ook gezien worden als vroege vernieuwers van het brouwproces toen ze deze molens gingen gaan gebruiken voor het malen van het mout.
We mogen deze innovatie stellen in de tweede helft van de 9de eeuw.

Poperinge viel onder de abdij. De constatatie dat men hoogstwaarschijnlijk hopbier brouwde – minstens in de abdijen op het einde van de 8ste eeuw - maakt de hypothese dat men ook hopbier brouwde in Poperinge heel plausibel.
De heer van Poperinge, als abt van Sint-Omaars, en als geestelijke viel immers niet onder het gezag van de graaf van Vlaanderen, maar vermeld geregeld trots dat hij onder het gezag van de pauselijke stoel viel.
De vroeg middeleeuwse graaf van Vlaanderen had dus heel weinig te zeggen in Poperinge.
Van de betaling van het brouwrecht werden de geestelijken sowieso vrijgesteld.
Het heeft blijkbaar geduurd tot en met de aanleg van de vaart van Poperinge – 1366 – vooraleer de graaf van Vlaanderen ook mocht meedoen bij het leggen van belastingen op het bier, en dan nog moest hij dit recht delen met de abt van Sint-Omaars.

Poperinge was dus op dit vlak een enclave in Vlaanderen. De heer van Gruuthuuse die op een bepaald moment het gruutrecht in handen had, handen had, had niets te zeggen in Poperinge. Dit gruutrecht hield in dat geen enkel bier mocht gebrouwen worden in Brugge en in het Brugse Vrije – nog getapt – dat niet gemaakt werd met het gruut van de heren van Gruuthuuse. Met uitzondering van het bier uit Bremen – bier van de Duitse Hanze en Engels ale bier. Daar stond een boete op van 6 pond per vat, waarvan 3 pond naar de graaf ging en 3 pond naar de heer van Gruuthuuse.
Op de 20ste april 1351 werd er nog het volgende vonnis te Brugge geveld

Actum le 20 avril 1351. (*Rudenbouc*, f° 80v.)

" Beteringhe ghewyst by de wedt van Brugghe jeghen eenen " brauwere, ghebraut hebbende zonder teeckene te haelene van der " gruute, contrarie de rechten van der heerlichede van den gruut- " huuse ".

Het feit dat men buiten de macht van de heer van Gruuthuuse viel blijkt ten andere ook uit het feit dat men in 1257 kon spreken van 'hoptienden' in Poperinge, weer een bewijs dat men hier hopbier brouwde.
Het zou voor Brugge en de rest van Vlaanderen wachten worden tot het besluit van de 20ste april 1371- zie boek – en zelfs later tot het akkoord met de heer van Gruuthuuse van de 14de december 1380 vooraleer men ook aldaar zonder problemen hopbier kon gaan brouwen.

Vanaf dit jaar ging men zowat overal hop gaan kweken.

Ondertussen had Poperinge natuurlijk al heel wat ervaring met het kweken van hop, en had men blijkbaar met het systeem van de 'hommelpitten' een oplossing gevonden voor het vele mest die men nodig had om de hopranken op te kweken. Hop werd in de middeleeuwen immers in de stad verbouwd.
De belangrijkste reden die we ons kunnen indenken waarom Poperinge in de 16de eeuw befaamd werd voor zijn hopteelt, kan echter niet anders geweest zijn dan de vinding van de Poperingse hop, hoogstwaarschijnlijk de Witte Ranke, een hopsoort met een heel hoog gehalte lupuline, waar door het hopbier met Poperingse hop gebrouwen, ook lang goed bleef en dus bijvoorbeeld uiterst geschikt was om op reis mee te nemen.
Poperinge heeft – zoals reeds in het reglement van 1573 – zijn hop altijd – door de eeuwen heen – kunnen beschermen en had dus altijd een gegarandeerde markt tot ongeveer 1860,

wanneer het 'Duits bier' de markt begon te veroveren en er ook kritiek kwam op de Poperingse hopsoort.
Vanaf toen heeft Poperinge het lastig gekregen en heeft het met de introductie van verschillende hopsoorten toch steeds het hoofd boven water kunnen houden.

Kortom er is niet één reden waarom Poperinge de hopteelt behartigde, maar er waren steeds verschillende historische omstandigheden die hiertoe geleid hebben.

Van prof De Keukeleire kreeg ik het volgende antwoord:
Beste Guido,
Dank u wel voor de uitgebreide verantwoording voor "Poperinge als favoriete hopmekka in België".
Ik onthoud vooral de cruciale invloeden van de abdij van Sint-Omaars met betrekking tot de Poperingse hop-enclave!

Vriendelijke groet en alle waardering voor uw "reuzenwerk",
Denis

De Westlandlopers te Watou

Naar aanleiding van het boek van Jan Daschot over Watou, Abele & Sint Jan ter Biezen 1830 – 2015 publiceert, komen er ook een aantal festiviteiten in rond deze voorselling.
Niet alleen de toneelgroep van Watou treedt op maar ook **'De Westlandlopers'** gaan twee voorstellingen geven:

De kruisweg van Watou in 7 staties
Rechtgeaarde vertellementen en fantastische histories !

En dit door het gezelschap van 'De Westlandlopers'
Ingeborg Sohier, de grootste kleppe van 't land
Ignace Braem, trekzakvirtuoos
Joris Baron, een stemme lyk è klokke
en Do Vandermarliere met zyn tonghe van lyntjes

De voorstellingen gaan door in Dirks café op de 'Grote' markt van Watou en dit op de zondagen 17 september en 4 oktober om 15 uur.

Zeg het voort

▲ Watouplein - Foto: © Jan Daschot

WATOU, ABELE & SINT-JAN-TER-BIEZEN 1830-2015

GESCHIEDENIS VAN EEN GRENSDORP

De langverwachte opvolger van de oude geschiedenis van L.A. Rubbrecht uit 1910.

Samenstelling en teksten door Jan Daschot.
Met honderden illustraties uit diverse archieven, historische kranten en de beeldbank WESTHOEK verbeeldt. Nieuwe foto's van Michaël Depestele.
Voorwoord door Gwy Mandelinck, nawoord door Marleen Baelde.

▲ Jan Daschot

Reserveer uw exemplaar aan de gunstprijs van 50 euro (verzending in België: +10 euro) door overschrijving op rekening IBAN BE82 7350 3810 9668 · BIC KREDBEBB op naam van 'Geschiedenis van Watou' met vermelding van voornaam, naam en adres. Na 1 juli 2015 zal het boek 60 euro kosten!

Alle intekenaars worden uitgenodigd op de boekvoorstelling in de Sint-Bavokerk te Watou op zaterdag 26 september 2015 om 14u30, gevolgd door een receptie op de Kleine Markt.

Technische fiche: 255 x 305 mm | Papier 150gr/m² | garengenaaid | harde kaft | circa 300 pagina's

Watou · Abele · Sint-Jan-ter-Biezen

Poperinge · CO2 ERFGOEDCEL · verbeeldt.be

V.U.: Jan Daschot, Moerasrandstraat 10, 8978 Watou · Niet op de openbare weg gooien a.u.b. · Foto's: collectie WESTHOEK verbeeldt

En had je het al gehoord
Zeg het nog eens voort
en
Wees op tijd!

Naar aanleiding van de plokmaand en omwille van de festiviteiten in Watou, moet ik wel een Watouse hopfiguur in de kijker stellen, en dat doe ik met de figuur van **Karel Brutsaert.**

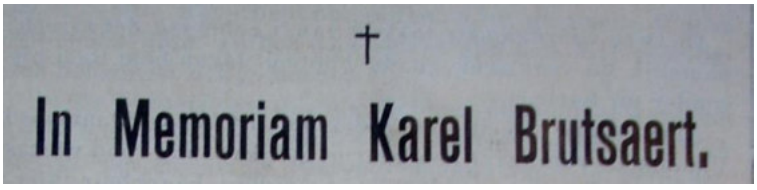

M. KAREL BRUTSAERT

Ondervoorzitter van het Hopverbond van het Land van Poperinghe

overleden te Watou, 21 Juli 1914

Hij overleed net voor de Grooten Oorlog op de 21ste juli 1914 en bij deze gelegenheid schreef zijn vriend en medestrijder qua hopperikelen, **Alfons Dejaegher** *een in memoriam, die hij publiceerde in de 'Hopboer' van augustus – september 1914. (RAB – Archief Maes)*

'Grote mannen zijn zulke die hun ganse leven wijden aan de verwezenlijking van een gedachte', zo zei Dr. Schaepman over O'Connell. Heer Karel Brutsaert, over wiens overlijden 't Westland treurt, was een man: langs veel zijden was hij werkend: doch op één gebied, de verheffing van 't landse volk, was zijne werking vooral doorslaande. Hier bijzonderlijk was hij een man die zag en een man die deed.

Nauwelijks was hij, op zes en twintig jarigen ouderdom, aan 't hoofd van een belangrijk landbouwbedrijf gesteld, of hij zag, met zijn schranderen geest, in welke wantoestand de landelijke bevolking verkeerde. En zijn gedachte was dan : de landbouwer behoort ontwikkeld te zin om tot zedelijk en stoffelijk welzijn te geraken.
Een man van zelfbewustzijn was hij, om spijts de spotternij der achterlijken, beroepsbekwaamheid t gaan opdoen in de vergaderingen van de landbouwmaatschappij van het arrondissement Yperen.
Hij ontzag het niet van drie, vier uren weg af te leggen, om weetgierig de eerste landbouwvoordrachten, welke de vakkundigen Deleu (rond 1870 – 1880) en Marlet (na 1884) met zoveel ijver, doch niet altijd met den verdienden bijval hielden.
De kundigheid welke de jonge landbouwer in de bedrijfsleer verwierf, paste hij zodra toe op zijn hoeve, eerst te Poperinghe, later dan te Watou. Zijn bedrijf in alles verbeteren, en tot de mogelijke volmaaktheid brengen: dat was zijn leuze, dat streefde hij steeds na. Of hij er in slaagde?
Zijn grote hoeve, het graaflijk 'Goed te Courtewyle', stond de ganse streek door bekend als een 'modelhofstede' en te recht, alle nieuwe landbouwmethoden, alle nieuwe werktuigen vond men er zodra in toepassing en in werking.
De twee voornaamste takken van 't geboerte der streek, namelijk de veekweek en de hopteelt lagen hem toch bijzonder ter harte.

Alles stelde hij in het werk om uit het verwaarloosd Vlaamse runderras een keurig, gelijkvormig rood veeras te winnen dat zich weldra door zuivere haarkleur, sierlijke vorm en rijke melkgift onderscheidde en dat op gewestelijke, provinciale en nationale prijskampen de grote prijzen behaalde.

In ’t verbeteren van zijn hopcultuur was zin werking even doorslaande: na de voornaamste hopvelden van België, Frankrijk en Engeland en de aldaar bestaande droogeesten opmerkzaam afgezien te hebben, herinrichtte hij zijn eigen hopteelt naar de wijze raadgevingen van de landbouwkundigen Marlet en Leplae: in België werkten de eerste sproeituigen tegen de insectenplaag en zwarten roetdauw op het Goed van Courtewyle; daar bestreed het eerst een krachtig zwavelmachine of sulferaar de zo geduchte witten meeldauw; een verbeterde droogeest bouwde er onze befaamde hopplanter tot toonbeeld en navolging voor veel hopboeren.

† BID VOOR DE ZIEL
VAN DEN HEER
KAREL-LUDOVICUS-CORNELIUS
BRUTSAERT
Echtgenoot van Vrouw Octavia Quaghebeur
Sedert 30 jaar Burgemeester te Watou
Lid van den Gouwraad
Vereerd met het Burgerskruis van 1ste klas
het landbouwkruis van 1ste klas
RIDDER IN DE LEOPOLDSORDE
Eere-Voorzitter of Voorzitter van alle maatschappelijke
vereenigingen te Watou onder zijn bestuur gesticht
Lid van alle godsdienstige instellingen der Parochie.
Geboren te Poperinghe, den 12en December 1839 en te Watou godvruchtiglijk overleden den 21en Juli 1914, tijdelijk voorzien van alle de kerkelijke Gerechten.

Die ervaren landbouwer stond als een man van zelfbewustzijn hoog in aanzien bij zijne beroepsgenoten die hem in 1889 tot bestuurslid van het landbouwcomice Yperen verkozen, nadat zijne dorpsgenoten in 1886 reeds gejubeld hadden, toen Z.M. de Koning hem tot burgemeester van Watou benoemde. Van 1906 af zond hem het kanton Rousbrugge-Haringe als raadslid naar den Gouwraad van West-Vlaandeeren, en tot tweemaal toe koos hem het arrondissement Yperen tot plaatsvervangend kamerlid.

Burgemeester Brutsaert was ook zijner verplichtingen bewust op het maatschappelijk gebied: hij streefde niet alleen voor zichzelf, maar voor alle landlieden, naar betere levensvoorwaarden om geheel de landse bevolking tot een hogere, verstandige en zedelijke ontwikkeling te leiden.

Voordelige gemeenschapsmiddelen door besteende wegen, door telegraaf en telefoon, en door buurtspoorweg laten handel, nijverheid en landbouw ter gemeente Watou opbloeien, dank zij het wijs beleid van den onvermoeibare beheerder der gemeente.

In de beroepsvereniging hebben de landbouwers het beste middel ter hand om tot de maatschappelijke en stoffelijke heropbeuring van de boerenstand te geraken. Derhalve spande Burgemeester Brutsaert zijn beste krachten in om een stevig gedrilde Boerengilde in te richten en in stand te houden, waar de geest van naastenliefde, onderlinge hulp en samenwerking alles beheerste. Beroepsontwikkeling, gemeenzame aankoop, kredietinrichting door spaar- en leengilde, verbetering van de veestapel door teeltkeuze en staltoezicht in de veebond, verbetering der hopteelt en verdiende waardering der producten, ziedaar wat al voordeel de Boerengilde met al hare afdelingen medebracht.

Niet alleen de landbouwers maar ook de werklieden wilde hij door blijvende lotsverbetering naar omhoog voeren.
De onderlinge verzekering zou de werklieden beschutten in geval van ziekte of in de oude dag. Zij zou ook de buitenlieden verzekeren tegen de verliezen van geiten en van paarden.
Wat al goed diemaatschappelijke werken te Watou gesticht hebben is onzeggelijk!
Doch dat alles ontstond dank aan Burgemeester Brutsaert, die immer voor alle gilden de wijze raadgever bleef, met zijn heldere geest, met zijn vaste wil en zijn gouden hart.
Toen in 1905 de verenigde hopboeren van het Land van Poperinghe een gewestelijk Hopverbond stichtten, verkozen zij eenstemmig de heer Karel Brutsaert als hun ondervoorzitter.
Onverschrokken werker als hij was, nam hij steeds een werkzaam deel in het bestuur van het hopverbond en verdedigde zo goed de belangen zijner geliefde hopplanters zowel in de centrale landbouwmaatschappij te Brussel als in de gouwraad van West-Vlaanderen.

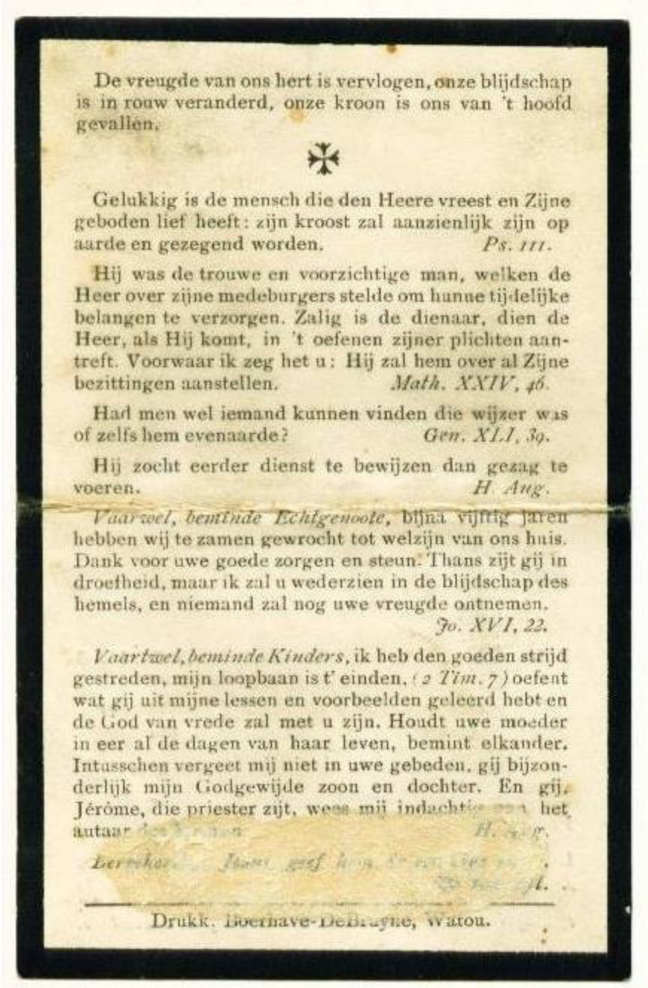

De vreugde van ons hert is vervlogen, onze blijdschap is in rouw veranderd, onze kroon is ons van 't hoofd gevallen.

✠

Gelukkig is de mensch die den Heere vreest en Zijne geboden lief heeft: zijn kroost zal aanzienlijk zijn op aarde en gezegend worden. *Ps. 111.*

Hij was de trouwe en voorzichtige man, welken de Heer over zijne medeburgers stelde om hunne tijdelijke belangen te verzorgen. Zalig is de dienaar, dien de Heer, als Hij komt, in 't oefenen zijner plichten aantreft. Voorwaar ik zeg het u: Hij zal hem over al Zijne bezittingen aanstellen. *Math. XXIV, 46.*

Had men wel iemand kunnen vinden die wijzer was of zelfs hem evenaarde? *Gen. XLI, 39.*

Hij zocht eerder dienst te bewijzen dan gezag te voeren. *H. Aug.*

Vaarwel, beminde Echtgenoote, bijna vijftig jaren hebben wij te zamen gewrocht tot welzijn van ons huis. Dank voor uwe goede zorgen en steun. Thans zijt gij in droefheid, maar ik zal u wederzien in de blijdschap des hemels, en niemand zal nog uwe vreugde ontnemen. *Jo. XVI, 22.*

Vaartwel, beminde Kinders, ik heb den goeden strijd gestreden, mijn loopbaan is t' einden, (*2 Tim. 7*) oefent wat gij uit mijne lessen en voorbeelden geleerd hebt en de God van vrede zal met u zijn. Houdt uwe moeder in eer al de dagen van haar leven, bemint elkander. Intusschen vergeet mij niet in uwe gebeden, gij bijzonderlijk mijn Godgewijde zoon en dochter. En gij, Jérôme, die priester zijt, wees mij indacht[illegible] het autaar [illegible] *H. Aug.*

[illegible]

Drukk. Boerhave-DeBruyne, Watou.

Sedert 15 jaar had hij het groot boerenbedrijf van Courtewyle verlaten om een rechtmatige rust te genieten, doch die onvermoeibare vakman werd gestadig tot jurylid aangezocht op alle gewestelijke, provinciale en nationale prijskampen voor hop, vee en paarden en die moeilijke taak kweet hij met een buitengewone offervaardigheid en nauwgezette bedrevenheid.
Geen wonder dat Z.M. de Koning hem voor de talrijke verdiensten beloonde, voor eerst met de bijzondere landbouwdecoratie, en hem daarna tot Ridder in de Leopoldsorde verhief.
Die schrandere bevorderaar van de nationale landbouw, die wijze man die met raad en daad ons heeft bijgestaan, is te vroeg uit ons midden ontrukt!
Op den dag zijner teraardebestelling hebben honderden, honderden landlieden uit de streek, gemengd met vrienden uit alle standen en uit alle gewesten, een onvergetelijk bewijs van aandoenlijke dankbaarheid gegeven aan die uitstekende man, die zelf als slachtoffer zijner offervaardigheid en gehechtheid aan de boerenbelangen bezweken was.
De Allerhoogste zal rekening gehouden hebben van al het goede dat M. Brutsaert deed en nog had willen doen.
En bij de landbouwers van het land van Poperinghe zal zijn duurbaar aandenken steeds in zegening blijven.
A.D.J.

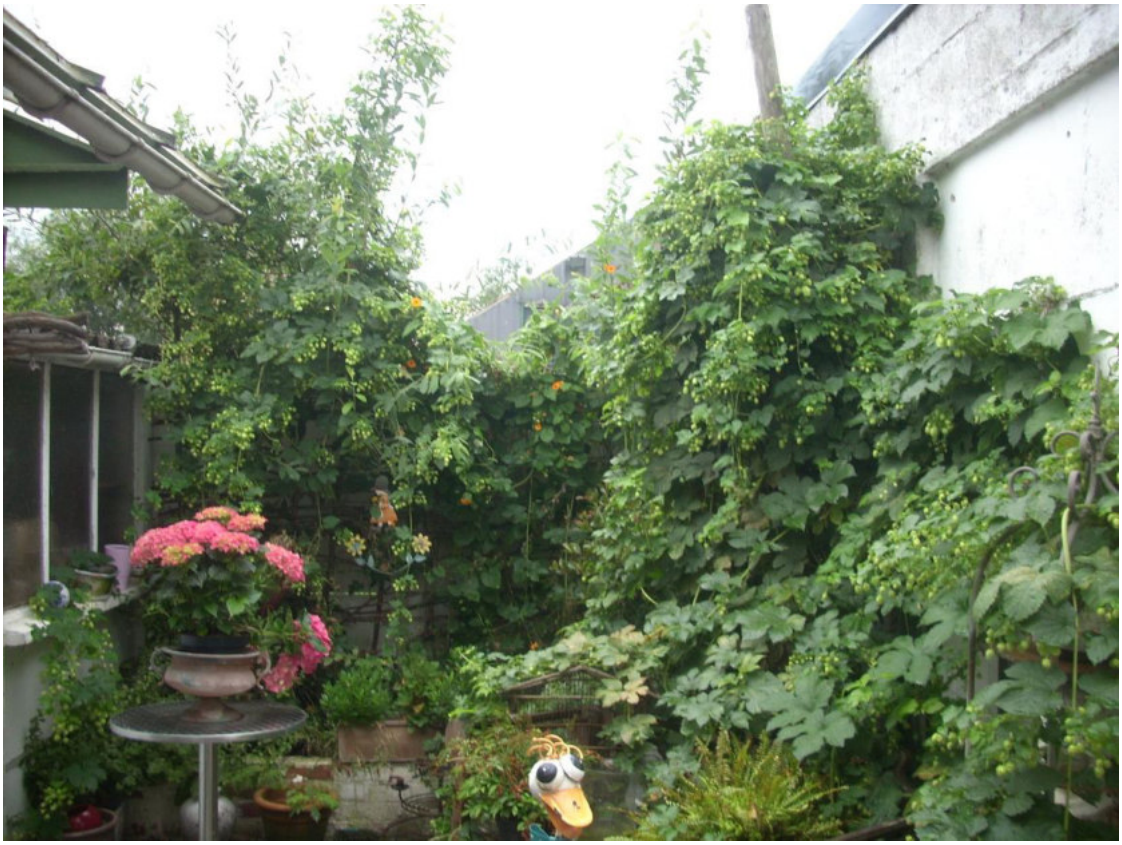

En dat is één hopplant, hee!

Het lied der boeren

Uit “Het Land van Aelst’ van zondag 15 augustus **1895**
De tekst is van Leonce Du Catillon –
Wijze Ons Vaderland van Jan Blockx – Waar de Maas en Schelde vloeien, enz…

Slaaf zijn wij aan’t veld gekluisterd
Wijl de wind in ’t koren snuistert
Wiegewaaiend vrij gezang
Slaaf zijn wij al eeuwen lang

Refrein
Leef lang, o boerenstand (bis)
Ons levenskracht
Ons sterkte en macht
Leef vrij in Belgenland

Fierheid is uit ons geweken
Banden durven wij niet breken
Zien gelaten naar de grond
Waar ons lijdenswiege stond
Zware lasten, hooge pachten
Zwoegen, zweten dagen, nachten
Dat is ’t lot van onzen stand
Reine ziel van ’t vaderland

Recht en Vrijheid! Roept ons rede
Heer, aanhoort de vrome bede
Red de boeren uit de nood
Geef hun altijd ’t dagelijks brood
In het Oosten is aan ’t dagen
Nu gestreen, laat kinders klagen
Mannen past den kloeken strijd
Die den boerenstand bevrijdt

Boeren van onz’ Vlaamse gouwen
Steekt de handen uit de mouwen
Eensgezind en vrank en vrijdag
Steunt de Christene volkspartij
Heil u O boerenstand (bis)
Ons levenskracht
Ons sterkte en macht
Leef vrij in Belgenland

100 jaar geleden – De grooten oorlog

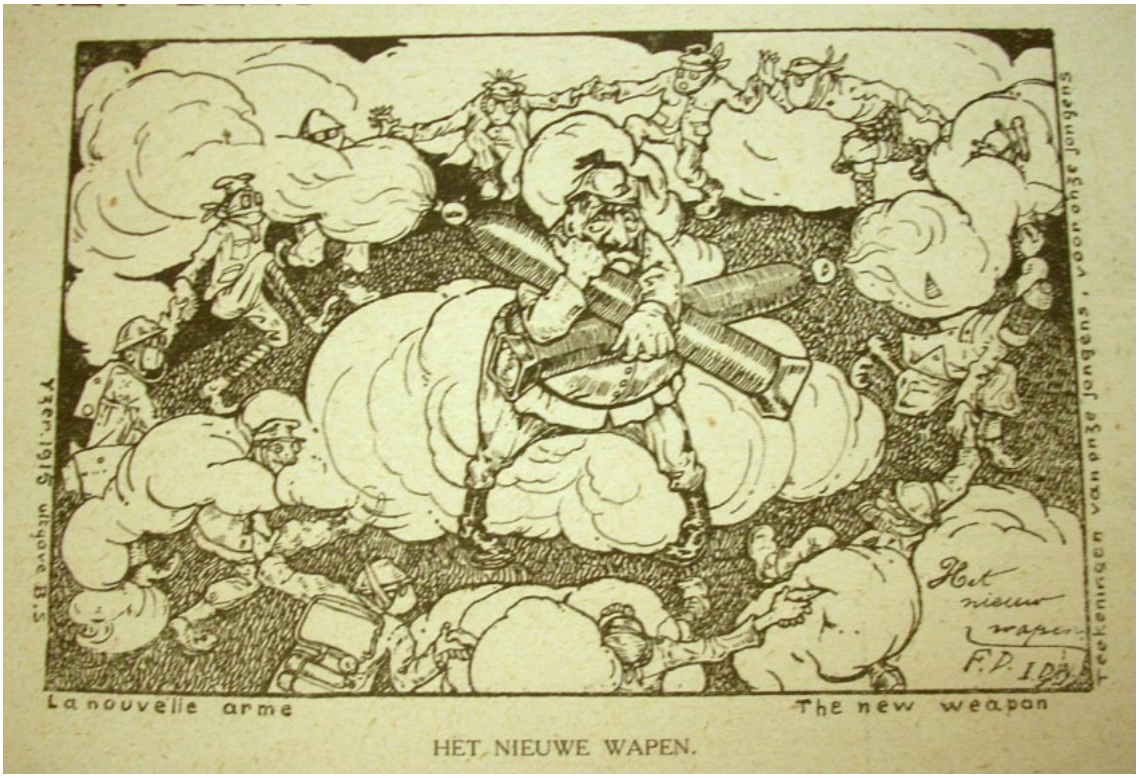

De slag van Ginchy – 9 september 1916

1 september 1915 – Jozef Simons – Van Poperinghe naar Le Havre

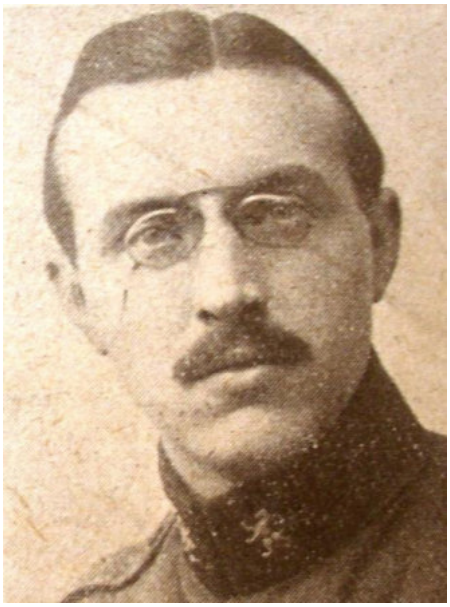

Gisteravond heb ik mij moeten spoeden om nog een stuk te kunnen eten want te Parijs sluiten de restaurants te tien uur. Ik ben dan nog even buiten gelopen om de zoeklichten over de stad te zien gaan en de rijtuigen te zien voorbijsnellen met hun nietige lichtjes door de donkere straten.
Geen Zeppelinbezoek van de nacht: 'k heb zo goed geslapen en zo laat dat ik enkel met lopen mijn trein nog heb gesnapt.
't Is schoon weer: het zonnelicht spettert op de wateren van de Seine.
Weer zit ik bij onze Luikenaar die mij niet herkend en mij ditmaal een gans andere historie opdist: hij is wees, Vlaming van geboorte, zoals zijn naam het aanduidt, doch opgebracht in een Belgisch officieel gesticht: zo verfranst. Hij heeft genoeg van de munitie fabriek en gaat naar Le Havre om een plaats in de Congo te bekomen.
De streek wordt heuvelachtig en mooi, en ontelbare malen bolt de trein over een brug over de konkelende Seine.
Te Rouen begin het te zeveren, grijs worden hemel en velden en tegen de middag, toekomend in het morsige Havere regent het dat het giet.

HET AFSCHEID VAN DEN COMMANDANT VAN HET BELGISCHE VLUCHTELINGENKAMP TE NUNSPEET, DR. MULLER, DIE ALS ZOODANIG EERVOL ONTSLAG HEEFT GEKREGEN:
De heer Muller, te midden van de functionarissen en ambtenaren van het Belgische kamp: priesters, onderwijzers, zusters, chefs van dienst enz.

1 september: **Cadbury** schrijft dat het kasteel te Poperinge *(kasteeltje D'Hondt)* wordt gebombardeerd en de patiënten naar andere hospitalen in de regio worden geëvacueerd. Ze werken nu in Clearing Station op **"Farm Derycke**" . daarbij denkt hij dat het onwaarschijnlijk is dat het kasteel nog zal kunnen worden gebruikt als hoofdkwartier.
Op de boerderij was er plaats voor 55 patiënten en waren er voor het personeel kamers, een keuken, eetkamer, slaapplaatsen en een kapel. De eerste patiënten uit de vrouwenafdeling van het tenten-ziekenhuis in **Watten** werden terug overgebracht naar Poperinge omwille van de naderende winter. Het aantal nieuwe opnames per maand bleef op ongeveer 50 waarvan

ongeveer een derde gewonden. Dit waren ongevallen onder Belgische arbeiders werkzaam op militaire wegen en spoorwegen. De watervoorziening werd verbeterd door toedoen van het leger en kwam van **Mont des Cats** waardoor er water beschikbaar was in alle kamers en een badkamer.
Het leger herstelde de weg naar **Abele**, net over de spoorlijn, en het personeel op de boerderij bracht een groot deel van zijn vrije tijd door met het draineren van de weiden en velden van de boerderij. Vier degelijke "dug-outs" ter bescherming tegen bombardementen op de spoorlijn werden door de Belgen gebouwd.

HET NIEUWE BELGISCHE GESCHUT.
Een der nieuwe Belgische kanonnen, in gevechtsstelling aan het Yserfront. Het stuk is ingegraven in een dijk, terwijl een haag als natuurlijke dekking dient.

Uit de 'Panorama'

In dezelfde periode werden de medische hulpmiddelen op de boerderij uitgebreid door het inrichten van twee overdekte platforms voor openlucht behandeling, één voor mannen en één voor vrouwen, en door de installatie van een RX toestel. Met uitzondering van de wasserij, die in het kasteel bleef, was de boerderij tegen die tijd een zelfstandig ziekenhuis. Het personeel bestond uit inwonend medisch personeel, een apotheker, vijf verpleegsters en drie kloosterzusters. In het kasteel bleef er voor deze annex een chirurg beschikbaar.

1 september 1915 – Archief Maes – RAB

Poperinghe den 1 september 1915
Mijnheer
In de naam van mijnheer Abbé Dejaegher, onderpastor van de kerk van St. Bertinus, wend ik mij tot u voor het volgende.
Ik heb een autorisatie bekomen door M. Abbé dejaegher voor een maand voor den oogst af te doen. En daar ik de tijd te kort vindt voor aardappelen uit te doen en de hoppe te plukken, heb ik geschreven weder naar M. abbé Dejaegher voor een verlang te hebben van 2 of 3 maanden voor alles te doen en het land te bezaaien vooraleer terug te keren naar Frankrijk. Mijne ouders zitten in Frankrijk en ik heb hier 6 gemeten land te bezaaien.
Om een antwoordde terug te ontvangen van M. Abbé Dejaegher wend ik mij tot U.
In afwachting mijnhere van u een antwoord weder te ontvangen en van mijne aanvraag te doen – mijn autorisatie eindigt 22 september – blijf ik
Uwen toegenegen vriend
Gerard Keyngnaert

Ziehier mijn adres: M. Keyngnaert Gerard op de hofstede van Silvie Desmyter – Abeele route – Poperinghe

2 september 1915 **– Jozef Simons – Van Poperinghe naar Le Havre**

Ste. Adresse

Waarom dacht ik aan het 'Duifken in de Steenrots', toen ik het strand opwandelde van Havere naar het rotsige Ste. Adresse waarheen de Belgisch Regering is gevlucht, gevlucht voor de Duitse adelaar?
Het Belgisch nestje hangt daar schoon tegen de Franse rotsen. En het duifken heeft wel gedaan, een prettig plaatje uit te kiezen, op een schone zeekust nabij Le Havre met zijn grootsteeds gerief, ware 't niet van die steile rotsachtige oever, ik kon mij wel te Duinbergen denken, dezelfde heuvels en dalen, met villa's en mooie landhuize. En de straten zijn op zijn Belgisch herdoopt: 'Boulevard Albert I' 'Rue de Broqueville', enz…
Auto's met het Belgische vlaggetje snellen voorbij. Belgische kapelaans en aalmoezeniers wandelen langs het strand, stoeiende kinderen speken Vlaams, des avonds in de cafés spelen de bedienden van de ministeries met de kaarten als te Brussel, Vlaamse piotjes en Waals munitiewerkers zingen Belgische liederen en … komen goed overeen.
Ik was getuige van een relletje, dat mij toonde hoezeer ze aaneen houden. Fanse matrozen, een beetje aangeschoten, hadden het niet met de Vlamingen:'Vous êtes des Boches, vous caquetez ja ja comme eux!'
En 't waren Walen die vooruitsprongen om met 'klinkende argumenten' het tegenovergestelde te bewijzen als gelukkiglijk een gendarme het samengeschoold troepje uiteen dreef.
'Flamands, Wallons, sous le même drapeau' met, laat ons hopen, na de oorlog gelijke rechten.

De school van de Koningin

Begin september 1915 werd te **Wulveringem** een tweede school opgericht voor de kinderen van de frontstreek van 8 tot 15 jaar, onder bescherming van de koning en de koningin, en met hulp van miss Fyfe en gravin Van den Steen.
De scholen in de frontstreek werden immers opgeëist door militairen en waren vaak het doelwit van beschietingen en bombardementen. De mogelijkheid om de kinderen naar Zwitserland te brengen, kende geen zo'n groot succes.
Door de oprichting van een groot schoolcomplex op ca. 12 km achter het front, konden de kinderen op een veilige manier school blijven lopen en konden de ouders hen komen bezoeken. Deze school was dan ook een groot succes. De houten schoolpaviljoenen werden met grote snelheid opgetrokken. Ze waren onderling verbonden door houten loopbruggen en stonden naast de gebouwen die als verblijf dienst deden.

Tussen beide paviljoenen kwam er een kapel. Enkel de centrale dienst was in baksteen opgetrokken. De koningin betaalde de kosten en volgde alles nauwgezet op. Ze zag erop toe dat de kinderen een godsdienstige opvoeding kregen, dat er Vlaams gesproken werd en dat er een strenge hygiëne in acht genomen werd. Naar het einde van de oorlog verbleven hier 600 kinderen. Deze modelschool werd door talrijke hooggeplaatste personen bezocht, waaronder de Franse president Poincaré. Bij gelegenheid fungeerde de school tevens als vergaderplaats voor besprekingen met een internationaal karakter. Naar verluidt deed ook prinses Marie-José hier haar eerste communie, op 15 augustus 1916.

De school van de koningin te Wulveringhem.

Delaere schrijft op de 3de september 1915 het volgende:
Vrijdag. Met drie rijtuigen halen wij kinderen. De gravin is mede. Slechts 2 kinderen van de Kruisstraat en 16 van Elverdinghe Linde. Wij voeren ze naar Wulveringhem. In de school zijn reeds 72 kinderen aangekomen. Wij mogen nog beschikken over 8 plaatsen.
Ook op de 5de september rijdt Delaere rond om kinderen voor de school te zoeken.
Wij ruiden naar de Kruisstraat en van daar door Yper stad naar Elverdinghe om nog acht kinderen op te zoeken voor de school van de koningin. 's Nuchtens werd de Kruisstraat beschoten.

3 september 1915 - Brievenboek Poperinge – SAP

In onze brief van de 5de maart 1915 hebben wij u laten weten dat de te betalen vergoedingen door het Frans leger verblijvende te Poperinghe van de 23ste oktober 1914 tot de 1ste maart 1915, na een gedetailleerd onderzoek, **392.000 frank** bedraagt en dus heel wat meer dan de voorziene 100.800 frank.
Dit maakt men duidelijk door een vergelijking op te stellen met de naburige gemeenten.

Gemeente	Oppervlakte	Inwoners	Logementvergoeding
Rousbrugge	1194 hectaren	2002	37.930
Watou	2327	3518	20.000
Beveren	1210	1565	41.157
Leisele	1537	1566	30.821
Woesten	626	1375	56.800
Hoogstade	554	1554	36.948
Pollinchove	1381	1584	99.851
Crombeke	837	1118	70.402
Oostvleteren	1409	1749	95.000
Westvelteren	1774	1914	142.000
Poperinghe	5108	11.860	100.800

Deze brief aan de gouverneur besluit men dan ook met te stellen, dat deze hun vraag of 'eis' aan het Franse gouvernement, zal steunen en de achterstallige 291.200 frank mede zal opeisen.

Aan de heer, de militaire intendant, Delepuille te Boulogne sur mer, vertrekken verschillende brieven.
In antwoord op uw brief van de 14de augustus, heb ik de eer U te laten kennen dat we het betalingsmandaat van 300 frank voor de heer Devriendt Henri, doorgestuurd hebben. Deze persoon heeft onze stad verlaten en woont momenteel bij de heer Bouvier, tandarts te Gauzeville lez Fécamp (Seine inferieure).

Boeschepestraat of Casselstraat ?

Op dezelfde dag vertrekt er ook een briefje in verband met Victor Vandromme, afkomstig van Houthulst, die veronderstellen we, als vluchteling in Poperinge kwam, en die nu eveneens de stad verlaten heeft, echter zonder een adres achter te laten.
Verschillende brieven betreffen de opgeëiste hoppestaken.

De Engelse troepen van de 14de munitiedivisie, gekantonneerd bij de weduwe Auguste Verschave te Poperinghe, hebben in de maand juli, op het eigendom van de **broers Lahaye,** brouwers, 38 plantsoenen, 40 kepers en 500 persen en 300 kilo ijzerdraad genomen, zonder een rekwisitiebewijs af te geven.
De goederen hebben een waarde, volgens de eigenaars, van 6 frank per plantsoen, 3,5 frank per keper, 4,50 frank per pers en 400 frank per 100 kilo ijzerdraad.
Daarmee rekenen de broers Lahaye meer dan **Jules Delanghe** *die 3 frank voor zijn opgeëiste hoppestaken rekent.*
Prosper Vercruysse, *klaagt op de 12de september over zijn hoppestaken. Hij stelt immers dat 36 stuks hem niet zijn terugbezorgd. Deze werden immers door de Britten gebruikt om een paardenstal te maken, terwijl de rest van zijn staken door de soldaten meegenomen zijn.*

3 september – Jozef Simons – Van Poperinge naar Le Havre

Mijn reis is zo wat op een sisser uitgelopen.
Mijn kundigheden werden gewogen en zwaar genoeg bevonden, doch voor 't ogenblik is het aanwerven van nieuwe Vlaams-Engelse tolken geschorst: de detachementen op het front zijn alle reeds overtallig, zo haast er plaatsen open komen zal ik worden opgeroepen.
En zo krijg ik mijn eerste 'feuille de route' om naar huis te gaan wachten op min oproep.
'keere weerom, reuske, reuske
Keere weerom, reuzegom'

Te Kales schiet mij weer de herinnering te binnen aan de vertrekkende Belgische rekruten. Op een bureel wordt mij verteld dat alhaast alle weerbare mannen zullen opgeroepen worden voor ’t Belgisch leger.
Laten we dus ’t lot beslissen: word ik als tolk opgeroepen, best: verschijnt de Belgische wet vroeger, ook goed, ‘Piotjes moeten er wezen!’
In de boemeltrein keek ik naar de ondergaande zon en naar de hoge vlakte die daalt op een brede lijn om te vormen de lage landen bij de zee: België en Nederland, beide beloerd door het brooddronken overmachtige Duitsland.

EEN NIEUW BELGISCH KANON.

Sinds eenigen tijd is in het Belgische leger een nieuw kanon in gebruik genomen, dat speciaal gebruikt wordt tot het beschieten van luchtvaartuigen. Het werkt geheel automatisch, terwijl de loop op zoodanige wijze op het affuit is bevestigd, dat hij zeer gemakkelijk alle richtingen vaut het luchtvaartuig kan volgen zonder dat de beschieting behoeft te worden onderbroken.

3 september 1915 – Archief Maes – RAB – Cyrille Devos De Conynck

Arzenbourg den 3 september 1915

Mijnheer
Ik laat u weten dat nog allen in goede gezondheid zijn en dat Leon gister vertrokken is in zijn nieuwen post, welke hij gekregen heeft door tussenkomst van **pater Jean de la Croix.**
Hijj is nu te **Chaley** als boer op la ferme du Crot, voor een heer van Nevers, hij wint 90 frank te maande en trekt de alocatie, daarbij heeft hij een koei voor zijn profijt, mag kiekens en konijnen kweken voor hem en krijgt nog een half vet zwijn om van de winter te een, ook brandhout en al de groene sels en pattatten uit het hof der hofstede.

Hij moet de beesten verzorgen als ook de schapen en zijne vrouw moet hem helpen.
Bij Champeau kan het niet gaan, hij moeste er des zondags werken lijk in de week, dat is hier overal de mode, ze dorsen zelfs met de machine, hier is het ook een slechte gewoonte op hofsteden waar men tot dertig melkkoeien telt, moet men nog altijd zijn brood droog eten.
De Belgen zijn dat niet gewoon.
Binst den oogst krijgen ze veel wijn, maar sedert dien niet veel anders dan koud weter.
Des middags gekookte aardappelen zonder sause, wat salade of gekookte erwten, soms rijst, bijna nooit geen vlees en vroeg en laat werken, maar drie maal daags eten en altijd buiten, tenzij des avonds, warm drinken krijgt men nooit, wij hebben ook gevraagd aan den pater om et veranderen, 't is wel geen haast bij, want Cyrille is toch wat beter dan Leon was, maar wij zouden heir niet altijd willen blijven.
Onze kinderen zullen wij nooit laten naar de school gaan omdat de andere kinderen zelfs van 8 – 10 jaar weerlijk zedenloos zijn. 't Is ongelooflijk wat wij hier al gezien hebben, de jongelingen van 15 – 16 jaar begaan hier de schandelijkse manieren in tegenwoordigheid van kleine kinderen.
Hadde zulks in België moeten gebeuren, ze zouden in verbeteringscholen gesteken worden, wij zouden zulks niet willen schrijven naar vrienden of familie, ze zouden het niet kunnen geloven.
Champeau is nu bijna zonder volk, een van zijn knechten moet nog naar den troep. Hij heeft moeten soldaten vragen om te helpen dorsen met de machine maar die soldaten zegden dat dat het in Frankrijk niet overal zo is en dat zij ook niet gewoon waren aan zo een leven. Ze begonnen al rap te reclameren omdat ze zo lang zonder eten bleven en moesten hun meer betalen of ze zouden weg lopen.
De boeren kunnen dat pertank gemakkelijk doen, want volgens wij er de rekening maken, moeten ze schatrijk zijn. De patron eet geern zelf goeden kost. De knechten slapen in vele plaatsen in het strooi en worden nooit ontkleed. Vele zijn kinderen die geen vader hebben en geplaatst worden door de bienfaisance, zo men dat hier noemt. Ze zijn hier zelfs niet meester tot aan 21 jaar.
Gelief mijnheer, den bijstekende brief in de post te steken want als ik een brief naar België schrijf, stuurt men hem bijna altijd terug.
Wij danken U op voorhand en bieden U onze minzaamste groeten
Cyrille Devos Deconynck

Zondag 5 september tot zaterdag 11 september – Baert A.

Het kanon buldert veel meer soms een tijd buitengewoon hevig. Gedurig naderen vliegers. Er zijn veel soldaten in de stad. De orgel van Sint Bertens wordt ingepakt. 't Is nu meer dan 14 dagen dat wij niet meer beschoten werden. 't Volk herleeft en men vertelt allerhande goed nieuws. Poperinghe zou binnen kort vrij geraken?

Delaere schrijft:
's Namiddags met miss Block (Melle Block)gaan wij kinderen opnemen, één te Poperinghe, zes in de Kruisstraat, twee te Elverdinghe en wij voeren ze naar Wulveringhem ter Koninginneschool.

Uit Soldatenpennen – **De doden begraven – J.V.**

Beste Vriend – Alveringhem
Ge zijt altijd een dappere voorman geweest in de strijd voor 't recht: 't is nu oorlog, ik wil toch nen keer uwe dapperheid op proef stellen.

Wees zondag avond om 5 uren aan de kerk van Alveringhem: ik kom u daar vinden om samen naar Caeskerke te gaan. Zie, dat ge een brood, een pond boter, twee dozen sardienen, kaas, chocolade en twee flessen koffie of bier mede hebt; we vertrekken voor 4 dagen. Vindt ge ievers een draagband, steek hem ook maar mede…
Ah! Ge zijt daar! Allons, we zijn weg, eh? Jef, dat is hier een burg: over 6 dagen smeten de Duitsers hier nog een tiental marmieren… laat ons al door de weiden gaan: de baan wordt te dikwijls gebombardeerd. We zijn nog 5 km. van onze post, ziet te daar die linie loopgrachten die we aanstonds te kruisen hebben; dat is de vierde linie achter 't front… sterk gemaakte tranchées, eh Jef? Laat ons hier wat rusten in 't gras! Zie ze daar nen keer schieten naar de vliegmachines! Wat aandoenlijk tafereel!
Allez, sta op, we trekken voort. Ziet ge ginder die baan: we komen daar straks op en dan hebben we ze maar een tijdje meer te volgen om aan ons huizeke te geraken… hier opgelet! De Duitsers weten dat de weidelaan hier uitloopt op de steenweg en daarom shrapnelliseren ze dikwijls dit punt. Hier wat rapper gegaan!
Halt! We zijn aan onze post: wat zegt ge er van?

'Floren, wat riekt dat hier sterk!...'
'Jef, ik geloof het wel er ligt hier in de nevenkamer créoline, formol, chlorure de chaux en wat weet ik al! Ge moet weten, we hebben hier dagelijks klanten : soldaten van 1ste en 2de linies die om zekere hoeveelheid van die ontsmettingsmiddelen gezonden worden We spelen dus hier eerst en vooral de rol van apotheker!...
't Zal wel gaan verslechten, 't zal goed duister zijn en wellicht zullen we gaan moeten helpen de doden en de gekwetsten van de dag evacueren: de brancardiers die op 1ste en 2de linie verblijven brengen hun doden en gekwetsten tot aan de statie 't is te zeggen omtrent 1.000 meter achter de frontlijn. Foor die evacuatie gebruiken zij een boyau van omtrent 2 meter diep. Elke keer, dat ze uitzetten, verwittigen ze ons per telefoon. Zie daar hebt ge 't al! …
Allo?

Er komt een dode en een gekwetste toe binnen 10 minuten!
Bon, we komen af! Beste collega.
We moeten met twee bancards, dus met 4 brancardiers vertrekken:
De twee overige brancardiers blijven thuis om te bestellen en zullen dan de naaste keer evacueren. Jef, we gaan ons getweeën ploeg vormen, eh!

Is iedereen gereed? … en route! We hebben geen boyau tot aan de statie. Gaan wij op de rug van de kalsijde, we hebben dan kans dat in geval van ongeluk, we in de benen getroffen worden. Hoort ge immers al die verloren kogels fluiten?
We hebben al een van de onzen die boven zijn knie getroffen werd, we hebben ook al een die in de laagte nevens de kalsijde ging en door een bal in 't hoofd op de slag gedood werd. Dus we gaan best op de hoogte van de baan! We zijn er! Laat ons de brancards afgeven aan de bracardiers der frontlijnen en onze kruisweg beginnen. Jan, gij neemt de gekwetste, ik en Jef gaan ons gelasten met de dode. En route!
We moeten met onze dode naar onze post. We zullen hem daar in de gebombardeerde schuur neerleggen. De gekwetste moet gedragen worden naar de poste de secours, een honderdtal meter verder dan onze post, daar zitten 2 doktoors en daar komen auto's om gekwetsten, na 1ste verzorging, af te halen.
't Is nu 12 uren!' … 4 doden en 11 gekwetsten hebben wij met ons gezessen geëvacueerd. … 't Is al een uur, dat we niet meer gestoord zijn, laat ons nu slapen gaan, Floren?
'Jef, we moeten die 4 doden eerst begraven. Binst de dag is 't ons niet toegelaten: de Duitse observateurs zouden ons zien en kunnen denken dat we tranchées maken en ons doen bombarderen. We moeten zo voorzichtig zijn, laat ons morgen binst de dag slapen.
In de schuur hebben wij een voorraad van schrijnen en kruisten en nevens de schuur, op een partij land het kerkhof: Wie gaat er de doden depouilleren? Gaan we 't aanvangen, Jef? Laat ons de zakken uitkeren, de schoenen en leerzen uitdoen, de kleren openzetten om te zien of ze niets op de borst dragen.
Ge moet niet vervaard zijn van wat bloed aan de vingers te hebben: 't is bloed van helden… Jef, nummer 3 is lelijk gesteld: 't zal niet wel gaan om te depouilleren: sapristie, geen hoofd meer, een been weg, de buik open! Hij is ontzaglijk! Wat vreemde mensenslachterij toch, die oorlog! … ik ben oprecht tevreden, dat wij met die gedaan hebben. Laat ons voortdoen met de laatste! … afgelopen!... ik moet bekennen, Jef, dat ge een moedige jongen zijt! We moeten nu opletten, jongen, dat we eenieders voorwerpen apart houden. Laat ons al die dingen binnen dragen. We zullen 4 pakskes maken, de namen der 4 gesneuvelden zullen wij daar, door middel der plaques d'identité bij ons keerselicht te weten komen, en aldus de kostbare reliquieën kunnen vereenzelvigen. Na de bevraving zullen we dan die pakken naar de poste de secours dragen, die dat zich verder zal aantrekken… hebt te gedaan met het pak van C.A.? zit zijn schapulier erbij?
Alles, laat ons nu overgaan tot het kisten der lijken. Gaan we 't weer te gaar doen, Jef? Ge zijt waarlijk een held! Loaat ons eerst de kisten openvijzen: 't is geen gemakkelijk werk in de duisternis, niet waar? Ge moet daar niet altijd staan kijken op nummer 3! We hebben er reeds gehad, die al erger toegetakeld waren! Verleden week haalden wij een Antwerpenaar af, die stak in een bak van 60 cm. lang op 40 hoog; de brancardiers der frontlijn hadden de stoffelijke overblijfsels moeten verzamelen met een schup! Ijselijke dingen!...
Zijn alle 4 de kisten open?
Laat ons de lijken erin leggen. Er blijft misschien wel een deel hersens of een stuk vlees liggen, maar we zullen dat als 't wat klaarder wordt komen opscheppen en apart begraven.
Ge moogt de kisten nog niet toedoen, Jef! We gaan nog eerst op ieder lijk wat kalk strooien.
Nu kunnen we ze toevijzen. Laat ons nu, voor zoveel we zien, de namen op de kisten zetten.
Ik ga nu de andere 4 brancardiers die binnen gebleven zijn, verwittigen dat we gedaan hebben en hun vragen dat ze met ons de lijkkisten komen overbrengen op 't kerkhof…. 't Kerkhof, sedert 4 maanden begonnen, met reeds 250 grafsteden van helden bezet, ligt hier nevens de schuur… Sapristie, nummer 1 weegt zwaar, nietwaar Jef?
Laat ons voorzichtig zijn dat we over niets vallen! Traagjes vooruit! Ik geloof dat 't hier is dat onze voorgangers de laatste begraven hebben, allons deposons!...

De 4 kisten nu hier bijgebracht, laat ons nu beginnen te delven: ’t moet een put zijn van 2 tot van 3 meter lengte en van 1 meter 90 diepte. Allez, we hebben spaden en schuppen genoeg. Die leemgrond is toch een lastige grond om te delven, he. Ah, ’t is waar. We hebben nog een pioche om de aarde wat los te kappen! Geef maar katoen, Jef! Dat delven verlastigt nogal wel naarmate wij verdiepen, nietwaar? ’t Is al dat boven werpen van de aarde! … toe nog wat couragie jongens en we hebben gedaan! Is die put nu niet wel afgewerkt jongen? Verdienen we ons brevet van grafmaker niet? Laat ons nu uitkruipen, een ogenblikje rusten en dan de begraving beginnen… wel, wat is er, Jef?
Floren, wat is dat hier een prachtig kerkhof! Hoe regelmatig liggen die grafsteden! Hoe verzorgd zijn die kruiskens! Hoe prachtig die wegels!
Ja, Jef, lijk of dat ’t al begint wat klaar te worden, kunt ge u al een gedacht vormen! Alles is met zin opgedaan nietwaar, jongen?
Kom, laat ons een keer rondgaan!
‘Ici git, Dosy Eugène, soldat au 2de reigment des carabiniers, né à Frameries le 12 mai 1891, tué en brave au pont de Diwmude, le 28 aout 1915. Pro patria…
Hier rust Loncke Marcel, van ‘t 3de jagers te voet, geboren te Isenberghe de 20 juni 1893, gevallen nabij de petroolketel te Dixmude de 10 juli 1915 R.I.P.
Ja, Jef, doe maar geheel de ronde, ge zult hier korporaals, sergeanten, adjudanten, brancardiers en wie weet, kennissen vinden! … Hier, nummer 154, Deswarte…sergeant, geboren te Poperinghe … gesneuveld voor Dixmude. Kent ge die niet?
Jef, dat is een prachtig groot kruis, dat daar in ’t midden van ’t kerkhof prijkt, nietwaar? Zie die bleompjes rond de voet van ’t kruis, zie, hoe onze nationale kleuren op dit heuveltje weergegeven worden: met koolgruis, ’t zwart, met pannengruis, ’t rood, met steengruis ’t geel! Prachtig, he?
Lees wat op ’t kruis gescrheven staat… ‘Hommage aux enfants Belges, morts en braves pour la Patrie! ..;’ Kom, laat ons wat verder gaan. Ici repose un brave soldat Belge….’
Floren, liggen er hier ook jongens, die niet zijn kunnen geïdentifieerd worden?
Ja zeker, zie
Jef, wat hier op ’t kruisje van deze onbekende staat: ‘beni sois tu, Wallon ou bien Flamand, car, pour la Patrie, tu donnais tout ton sang!’
Zie hier ook, wat wij op de plankengevel van de schuur geschilderd hebben: ‘Ceux qui pieusement meurent pour la patrie, ont droit, qu’à leur cercueil, la foule vienne et prie. (V. Hugo)
Waarnaar kijkt ge nu, Jef?
Naar deze kroon Floren! Les offiers et les soldats du 3 – 2 des grenadiers à leurs cinq camarades. ‘
Ja, beste, in deze vijf naeen volgende grafsteden liggen 5 brave jongens, zij behoorden tot dezelfde compagnie , zij werden door dezelfde obus in de dood verenigd, terwijl ze ’s morgens om 6 uren in hun abri ter ruste lagen. De tweede daar, schijnt het, was de zoon van een rijke handelaar….’
Die zal zeker na de oorlog ontgraven worden?
Ge wilt zeggen door de familie opgeëist worden? Wat wilt ge, Jef; die jongen is evenals zijn kameraden geheel verhakkeld en ligt zelfs nog in geen kist, ja, dat is nog maar een goede tijd dat er kisten zijn! Vroeger werden die jongens maar kortweg in hun capote gedraaid en alzo in hun kuil neergelegd… à la guerre, comme à la guerre! Wat wilt ge daar aan doen?
Kom laat ons nu voortdoen met de begraving. ‘k zie dat onze 4 kameraden hun pijpje beginnen uit te kloppen! … we kunnen, als wij ons werk hier voltrokken hebben, nog wat tussen de graven wandelen en voor deze dappere helden een paternosterken bidden! Kom!...
Allez, we gaan weer aan ’t werk! Jef, smijt een keer 20 schuppen kalk in de put! Goed zo! Laat ons nu de 4 lijkkisten doen nederzinken. Afgelopen. Wie zal nu de aalmoezenier uit de

poste de secours gaan verwittigen? Gij Gust? Ge moet weten, Jef, dat we onze afgestorvene strijdbroeders, voor zoveel 't mogelijk is, christelijk doen begraven. Doen wij onze kepie af, staan wij rond de kuil en volgen wij eerbiedig de gebeden van de priester. 'Requiem aeternam… Amen.
Die ceremonie is toch hartroerend, nietwaar Jef, en vooral als men ingaat, dat die jongens hier in deze vreemde eenzame streek, ver van hun geboortegrond, verlaten van vaders en bloedverwanten hun laatste rust genieten. Ja, Jef, veeg maar uw tranen af: ik heb in 't eerste ook dikwijls geweend. Kom, laat ons rap de kuil vullen! Afgelopen! … laat ons nu regelmatige grafheuvelkes maken!
Hoe laat is 't nu, Floren?

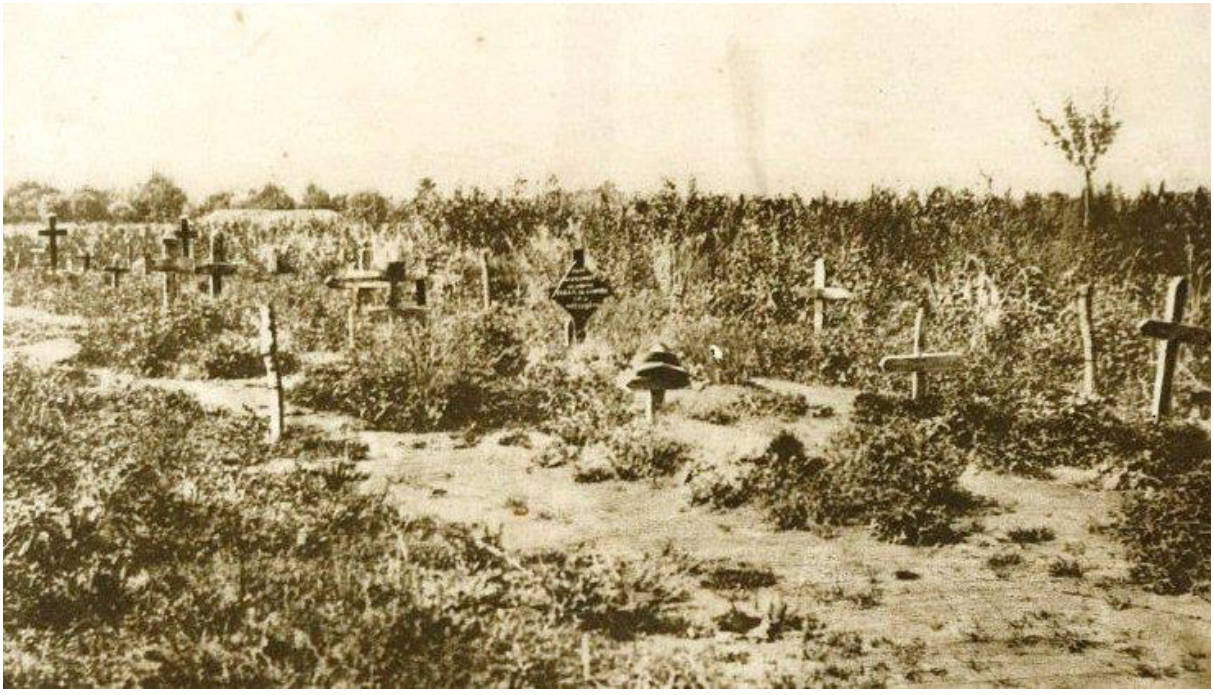

Zes uren, Jef … 't Is smoorachtig weder, de boches kunnen ons niet zien… crac… crac… crac… crac…. pst…. pst… pst…. crac … crac…
Wat een hels gedruis is dat, Floren?
Ge moet u niet neerleggen, Jef, 't en zijn geen Duitse obussen die overkomen, 't zijn onze eigen batteries van hier achter, die peper geven. Laat ze maar doen. De Duits heeft hier over 2 – 3 dagen geprovoceerd, ik geloof dat ze 't hem vandaag gaan betaald zetten!
Kom laat ze maar voortdoen.; 't Is geestig te werken bij 't accent der Belgische kanonnen. Daar zit melodie in, eh, jongen?
Floren, wat gerucht wordt er toch verwekt bij 't afgaan der kanonnen? En wat aanhoudend gewoel in de lucht door 't voorbijvliegen der obussen… 'k geloof dat mijn trommelviezen gaan scheuren! Hoeveel komen er zo wel af per minuut?
Jef, om u plezier te doen, ik ga een keer tellen… een, twee, drie, vier … vijf… dertig, een en dertig, twee en dertig! 't Komt aan twee en dertig per minuut… tegen de twee duizend per uur. Laat ze trekken. Kijk een keer in de richting van Dixmude… 't Is al één stofwolk, die boven de stad zweeft. Ze hebben geen snuif te kort; ze moeten voor zeker nogal wel niezen tegenwoordig! Kijk, daar is al een taube, die komt zekr al op verkenning naar onze batteries. Wellicht gaan de Duitsters antwoorden. Fuit… bom… vuit. Bom… zie daar hebt ge 't al… zie die stofwolk daar opwellen. Ze schieten achter de batteries, die achter die hofstede staan.

Kom, ’t en is nu zo geestig niet meer…. Laat ons binnen gaan en in onze abri kruipen, want, wie weet verkorten ze weldra hunnent ir niet… en dan zouden we kunnen getroffen zijn, daarbij ’t begint al wat zon te worden en waar ze samenscholing zien, viseren ze naar!
Smakelijk, jongens
Merci, Gus! Waarom eet gij nu ook niet, Gust?
Ge moet verduiveld harde kerels zijn om nu op deze ogenblikken eetlust te voelen. Mijn mage trekt niet! Ik ga nog wat wachten.
Maar Floren, hoe lang duurt dat spel nu al?
Jef, ’t is nu juist 1 uur en twintig minuten dat ’t aan de gang is. ’t Zal zeker niets zijn van drie uren. De Duitsers antwoorden algelijk maar flauw weer, nietwaar, men hoort maar nu en dan een afkomen. De onze verstillen ook al. Wellicht is ’t afgelopen en dan kunnen wij ons op dit stro ter ruste leggen. Ik heb waarlijk vaak, en gij Jef? Wat contrct, eh! Zie, ’t is nu al zo stil of dat ’t dan geweldig was. Slaap wel, Jef!
Van ’t zelve, Floren… Hoe laat is ’t al, Floren?
Twee uren, Jef… laat ons opstaan, een mompken eten en dan overgaan tot het schikken der kruisen, we hebben hier witte verf en borstelkens!
Gedaan met egen Jef! Kom; laat ons ’t stieltje van schilder aanvatten. Ik arrangeer voor nummer 1 … gij voor nummer 2 … onze andere kameraden zullen ’t zich voor de twee overige aantrekken!... Liggen eenzelvigheidsplaatjes nog op tafel? … Hier is ’t uwe… daar ’t mijne! Aan ’t werk!
Floren, ‘k heb gedaan! … wat zegt ge ervan?
Een minuutje, Jef , ‘k moet nog twee woordjes zetten! Toon een keer!... Saperloot! ’t Is chic afgewerkt. Ik heb ’t gepeinsd dat er wat fantasietrekken gingen opstaan!

Hier lig Tinchant Jozef, vrijwilliger, 1ste carabiniers
Geboortig van Antwerpen, gesneuveld voor Dixmude, den 6de september 1915
Hij was pas 18 jaar oud
Pro Patria

Een vooroorlogse « Guide Praqticue du Brancardier Militaire Belge » geeft de volgende richtlijnen voor het afhandelen van lijken :
-Er mag geen begraving plaats vinden alvorens een arts het overlijden heeft vastgesteld.
-De brancardier zal ten allen tijde de ademhaling, de hartslag en de reactie van pupillen op licht controleren.
-Wanneer het hoofd of de borstkas verwoest zijn « fracassée » of de ingewanden uit het lichaam puilen is er weinig twijfel, in andere gevallen is de raad van een arts aangeraden.
-Bij tekenen van ontbinding is alle twijfel uitgesloten (rottende geur, vocht uit lichaamsopeningen, kleur etc .)
-Alvorens tot begraving over te gaan moet de identiteit vastgesteld worden.
-Pas op het moment van de begraving mag het identiteitsplaatjje verwijderd worden.
-Het plaatje wordt met een grondige beschrijving van de doodsoorzaak en de ligging van het graf overgemaakt aan een officier.
-Wanneer de identiteit niet kan worden vastgesteld verzameld men zo veel mogelijk gegevens zoals nummers in de kleding, persoonsbeschrijving, littekens, moedervlekken, kleur ogen, staat gebit
-Er wordt op gewezen dat het om hygiënische redenen aangeraden is om na het gevecht de kadavers van mens en dier zo snel mogelijk te begraven.

-Graven worden gegraven in droge, vocht doorlatende grond die makkelijk te bewerken is.
-Begraafplaatsen worden aangelegd verwijderd van wegen, waterputten & -lopen, bebouwde kommen en hoeves. In principe ligt een begraafplaats op lager niveau dan de nabij gelegen wooncentra.
-De graven moeten minimum 2 meter diep zijn, de bodem voorzien van « drainage », de lichamen worden zij aan zij gelegd maximum 2 boven elkaar.
-Indien er tijd is is het aangeraden de lichamen te ontkleden om ontbinding te versnellen. De door lijkvocht besmeurde kledij en uitrusting dient men te verbranden.
-Officieren worden bij voorkeur apart begraven, hun graf gemerkt met een teken en met vermelding van naam en stand van de begravene.
-De graven worden opnieuw met aarde gevuld en stevig aangedamd.
Er wordt hier ook gesproken van crematie, hiervoor werd ook een kuil gegraven, onder, tussen en boven de lijken werden hout en kolen geschikt. Bovenop werd teer en petroleum gegoten en in brand gestoken. Mij zijn dergelijke feiten niet bekend, waarschijnlijk werd deze praktijk niet toegepast in het Belgische leger de Christelijke leer van wederopstanding indachtig.

Eén van de beste internet sites rond het ontstaan van de Belgische militaire begraafplaatsen is : http://www.abl1914.be/bwg/praktijk.htm

Van Walleghem – **Kinderkolonies**

7 september 1915 – Van Walleghem
Niets bijzonders op het oorlogsveld der streke. 93 kinderen vertrekken naar de schoolkolonies van de staat in de Seine Inférieure. 33 van Yper Kruisstraat en 60 van Hemelrijk en Dickebusch. Op Hemelrijk, Krommenelst blijven er omtrent geen kinders meer over. Op de plaats ook niet. Op de Canada echter is bijna niemand weg; zij zijn te voet vertrokken naar Reninghelst, van daar per auto naar Poperinghe, per tgram naar Adinkerke, waar zij bezocht worden door de koningin. Van daar per trein naar Rouen. Die kinderen zullen enige weken verblijven te Rouen in de onderwijsgestichten waarvan de kinders in verlof zijn, en dan verspreid in de verschillige kononien van de Seine Inférieure. Al de Dickebussche meisjes worden gezonden naar St. Paër waar zij de oudere meisjes van Dickebusch vervoegen. De knechten worden meestal gezonden naar St –Aubin-Epinal.

IN DE BELGISCHE LOOPGRAVEN.

Nog altijd wordt het kleine stukje België, dat door het Belgische leger bezet wordt gehouden, met grooten moed verdedigd en al worden de wapenfeiten van dit front ook overstemd door de gewichtige gebeurtenissen in het Oosten, de strijd wordt ook hier met niet minder verwoedheid en opoffering gestreden. Ook hier vallen nog dagelijks honderden voor hun vaderland; ook hier waart het onverzadigbare oorlogsspook nog in al zijn gruwbaarheid.

Uit de 'Panorama'

8 september 1915 – Archief Maes – RAB – De reis van Jules Bulteel

Lunteren, den 8 september 1915
Hooggeachte heer volksvertegenwoordiger
Met groot genoegen mag ik Ued. berichten dat ik en mijne dochter den 4 september in Lunteren Holland bij mijn vrouw en kinderen aangekomen ben.
Ik ben den **26 augustus** voor 5 uur 's namiddags te **Haezebrouck** bij de sous-prefect geweest om een autorisatie voor de trein naar **Boulogne** en om 8 u 40 vertrokken wij om ten 2 ure in Boulogne te zijn (veranderen in Fontinettes)
Wij vonden nog slaping te Boulogne, recht voor de statie.
's Morgens voor 9 uur begaven wij ons naar den sous-prefect en kregen daar onze passe-ports voor Engeland.
Vandaar naar den consul van Engeland, die zetelt in de gare – maritime.
Alles was rap klaar, zodra wij nog onze kaarten voor het schip kregen, onze bagage inschreven, de douane-visite ondergingen en ten 10 ½ uur met het schip naar **Folkestone** vertrokken.
Bij het aankomen van ons schip stond den trein voor Londen gerreed.
Kort onderzoek der douanen en vandaar op de trein, die om 1 uur vertrekt.

Alzo kwamen wij met den doorgaande trein korts na 3 uur te Londen aan, in de Charing Cross statie, alwaar ik mijne reisgoederen in bewaring stelde ter consigne of cloakroom tot dat wij zouden vertrekken naar Holland.

Ik heb een autotaxi gevraagd naar de Belgische consul Bedford Square 37
en rond 5 uur hadden wij onze passe-port (een nieuwe met verse photographies erop) voor Holland,
waarmede wij 's anderendaags om 9 ure naar het Permit-office (Sowning street S.W.) vertrokken, met al onze bijgevoegde bewijsstukken en referenties –
dit alles bestelden wij in de wachtzaal aan een bediende van het permit, die zulks op een der verschillende tafels van 't bureel overhandigde.
Een uur later waren wij aan tafel 9 (er zijn er veel) geroepen en al zo, na onderzoek en ondervraging stelde een R-Engelse officier een geheel stuk op waarin alles vermeld was aangaande onze reis en haar doel, ook onze certificaten en referentien.
De 4de dag nadien mochten wij daar terugkeren om te zien als ons permit gereed was.
Maar een derde maal moesten wij terug gaan en kregen dan de bestempeling van ons passe-port door het permit office, om zo haast mogelijk te vertrekken naar Holland.

Niet ver van daar in de Cokspur street, 33 kan men zijn coupons krijgen,
na vertoning van het passe-port, voor Holland,
met het treinvervoer van Londen (vertrek uit de Jenchurchstreet station)
naar Tilburg erin begrepen (52 fr. per persoon),
daar er geen plaats meer was dien dag, zo zijn wij 's anderendaags met de trein van 4 u. 45 uit Londen vertrokken en hebben alzo zes gehele dagen in Londen verbleven.
Velen moeten 8 tot 10 dagen blijven)
Men heeft ons in het War Refugees Committee een goed logement aangewezen (5 fr. daags voor eten en slapen per persoon- men is er te huis en op zijn gemak)

De zee was nog al onstuimig van Tilburg naar Holland, de overtocht duurt tien uren (van 7 ure ’s morgens tot 5 ure ‘s namiddags)
Men moet te voren op het schip gaan – na 9 ure om de nacht over te brengen in de cabinen.
Duizendmaal dank, hooggeachte heer voor uwe bereidwillige medewerking in deze reis.

In tussen neem ik deze gelegenheid waar, beste Heer volksvertegenwoordiger om Ued. en tevens de heer Brutsaert en de andere heren van uw bureel, onze diepe gevoelens van hoogachting en genegenheid uit te drukken.

Jules Bulteel, onderwijzer in het vluchtoord te **Ede (Gelderland – Holland)**

Albert Denys – Uit ‘Het Zweerdhof’ van Franz Denys

La Haye du Puits, 10 september 1915
Albert Denys aan Alfons Callewaert

Wie was A.C. = Alfons Callewaert?
Hij werd te Lichtervelde geboren op 25 december 1875, priester gewijd te Brugge op 27 mei 1899, kapelaan van de kathedraal en van de Heilig Bloedkapel te Brugge op 1 december 1899, onderpastoor op St. Jansparochie te Poperinge op 11 april 1906 en op St. Michielsparochie te Roeselare op 3 juni 1911, pastoor van Onze Lieve vrouw ten Clytte – Reninghelst- op 16 juli 1913.
Het is in deze hoedanigheid dat hij schreef met Albert Denys.

Na de oorlog werd hij pastoor te Sint Jan ter Biezen op 30 december 1921 en hij overleed te Brugge op de 21ste oktober 1922.
Het is als onderpastoor te St. Michiels te Roeselare dat hij kennis maakte met de familie Denys-Coussement.

Albert Denys

Van den 10 tot 15sten, nog 5 dagen, nog 5 nachten hier slapen en dan, oh blijde dag, zijn wij weg naar ’t vaderland om het met onze oude broeders te helpen verdedigen en zelfs hernemen.
Ik denk bij de grenadiers te blijven. ‘k Had natuurlijk liever een bijzonder wapen gehad, vb. artillerie, mitrailleuse of iets anders. Doch derwijl het niet kan gaan om er bij te geraken zal ik voetganger blijven en mijn plicht doen in de loopgraven met de andere. Ik dank U ook voor uwen opwekkende brief, die mij veel goeds gedaan heeft en ’t is mij zoet hem soms te herlezen. Zo, wij staan op het punt van voort te gaan en nieuw is er niet veel meer. Eens in onze streek zult gij meer weten. Al wat wij nog merkwaardig gehad hebben was een revue voor de kolonel, met ongeveer 3000 soldaten. Of het schoon en prachtig was? Een onderluitenant heeft daar ook zijn eed van getrouwheid afgelegd. Doch zulke dingen moet ik U niet beschrijven, ‘k en kan zelf mijn gevoelens niet wedergeven.

P.S. Hierbij een mijner portretten, of wij schoonzijn, kunt gij zelf oordelen.

Zondag 12 september tot zaterdag 18 september – Baert A.

Niets bijzonders. Soms wat geschut. De gewone beweging heen en weer. De Engelse krijgen beveel aan hun overwinteringstenten niet voort te werken! Wat betekent dat nu?

Op 12 september 1915 overlijdt de Poperinghenaar **Vanhoucke Daniel** aan de Yzer

Op 12 september 1915 vertrekt er een brief uit Poperinge (Brievenboek Poperinge SAP) omtrent de politiecommissaris **Vanhoutte Isidore**, *waarbij men aan de minister vraagt of hij het ridderkruis van de Leopoldsorde aan hem wilde uitreiken.*
Men stelt hierbij dat de commissaris zich gedurende de tragische gebeurtenissen van de laatste tijd zich moedig en met toewijding zijn tak uitgevoerd heeft, zowel onder het kanongedonder en in de gevechten en in zovele feiten die zich eerder in de schaduw voordeden.
Zijn moed en toewijding sedert het begin van de vijandelijkheden zijn nooit gestopt en zijn werk en zijn energie zijn zovele bewijzen van zijn edel, klaar en genereus patriottisme.
Het was op de 1ste augustus 1914 dat hij, toen de algemene mobilisatie afgekondigd werd, dat hij met ijzer en onvermoeid, alle opgeroepen mannen op de hoogte is gaan stellen.
Toen op het einde van september 1914, het gebied hier door horden barbaren doorkruist werd, rijdend van hoeve tot hoeve, paniek zaaiend, was het de heer Vanhoutte die de kalmte bewaarde en op zijn post bleef.
Daarna toen honderden ongelukkige landgenoten door onze stad trokken, in een lange stoet van miserie en wanhoop, was hij het die hen hielp om opvang te vinden maar ook de harde taak op zich nam om deze vluchtelingen te overtuigen verder te trekken naar een plaats in het gastvrije Frankrijk.
Deze toevloed van personen was immers niet zonder gevaar voor de publieke gezondheid en moraliteit. Hier nam de commissaris ook het initiatief om samen met de gemeenteadministratie en de burgerlijke godshuizen gezondheidsmaatregelen te treffen om de uitbreiding van ziekten te voorkomen.
Het vraagstuk van de bevoorrading van de burgerlijke bevolking, hield hem ook bezig en nam heel veel van zijn tijd in beslag, net zoals de dagelijkse rekwisities die gedaan werden door de Belgische, Franse en Britse troepen.
U kan dus meneer de minister, gemakkelijk het gewicht van zijn taak, bemerken.

Wanneer op de 24ste april 1915 onze stad het eerste zware bombardement meemaakt, zaaide dit paniek tussen de bevolking. Ook nu bleef de politiecommissaris fier op zijn post, ondanks alle gevaar. Dagelijks heeft hij bij de evacuatie van de bevolking ingestaan voor de orde, zoals bij deze van het hospitaal en van de ouderlingentehuizen. Zijn houding op deze kritische momenten was subliem en droeg ieders bewondering.

EEN MOOI KIEKJE VAN DE BELGISCHE STELLINGEN AAN DEN YSER:
Een keuken van de genietroepen in de loopgraven aan den Yser: foto, ons door bemiddeling van wederzijdsche vrienden welwillend toegezonden.

Met de opsomming van deze feiten, probeerde men de minister te overtuigen de politiecommissaris Vanhoutte het ridderkruis te geven.

13 september 1915 – Brievenboek Poperinge

Op de hoeve van de **weduwe Ooghe** *op de Elverdingse steenweg breekt de '***poot en muilplaag'** *uit. Men vraagt dan ook om aldaar een militaire veearts te sturen om de nodige maatregelen te nemen tot het indijken van de ziekte. Er waren 4 koeien besmet.*
Het is geen alleenstaand geval, op dezelfde dag wordt de muilplaag ook ontdekt bij Gaston Debaene die in Abeele woont. Twee koeien daar zijn er besmet.

13 september 1915 – Register overlijdens Poperinge – SAP

Ten jare negentienhonderd vijftien, den dertienden der maand september
Ten twee ure namiddag, voor ons **Felix van Merris**, burgemeester, ambtenaar van de burgerlijke stand der gemeente Poperinghe
Is verschenen **Désiré Henri Lebbe** – oud vier en vijftig jaren, briefdrager en wonende te Watou
En **Julien Lebbe**, oud vier en twintig jaren, onderwijzer, wonende te Gosselies
De eerste vader en de tweede de broeder van de overledene hierna, dewelke ons hebben verklaard dat **Prudent Arthur Cornelis Lebbe** – oud vijftien jaren en acht maanden, scholier, geboren en wonende te Watou, zoon van den eersten komparant en **Octavie Stephanie Beddeleem**, zijne echtgenote,
eergisteren ten twaalf ure 's middags overleden is in het ambulance hospitaal in de weide van Remi Quaghebeur sectie I – Wipperhoek

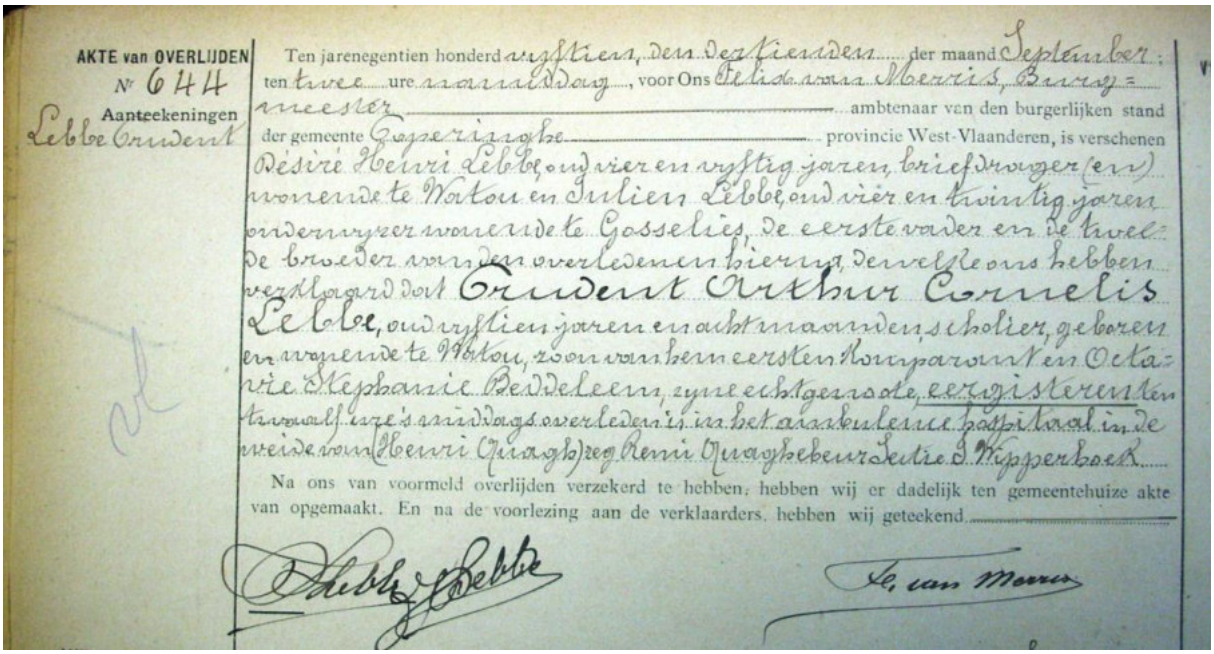

AKTE van OVERLIJDEN
Nr 644
Aanteekeningen
Lebbe Prudent

Ten jarenegentien honderd vyftien, den dertienden der maand September; ten twee ure namiddag, voor Ons Felix van Merris, Burgmeester ambtenaar van den burgerlijken stand der gemeente Poperinghe provincie West-Vlaanderen, is verschenen Désiré Henri Lebbe, oud vier en vyftig jaren, brief drager (en) wonende te Watou en Julien Lebbe, oud vier en twintig jaren onderwyzer wonende te Gosselies, de eerste vader en de tweede broeder van den overledenen hierna, dewelke ons hebben verklaard dat Prudent Arthur Cornelis Lebbe, oud vyftien jaren en acht maanden, scholier, geboren en wonende te Watou, zoon van hem eersten komparant en Octavie Stephanie Beddeleem, zyne echtgenoote, eergisteren ten twaalf ure 's middags overleden is in het ambulance hospitaal in de weide van (Henri Quagh) zeg Remi Quaghebeur Sectie I Wipperhoek.

Na ons van voormeld overlijden verzekerd te hebben, hebben wij er dadelijk ten gemeentehuize akte van opgemaakt. En na de voorlezing aan de verklaarders, hebben wij geteekend.

Lebbe J. Lebbe F. van Merris

*De jonge **Prudent Lebbe** was één van de burgers die in het militair hospitaal in de weide van Remi Quaghebeur op de Wipperhoek verpleegd werd en aldaar overleed.*

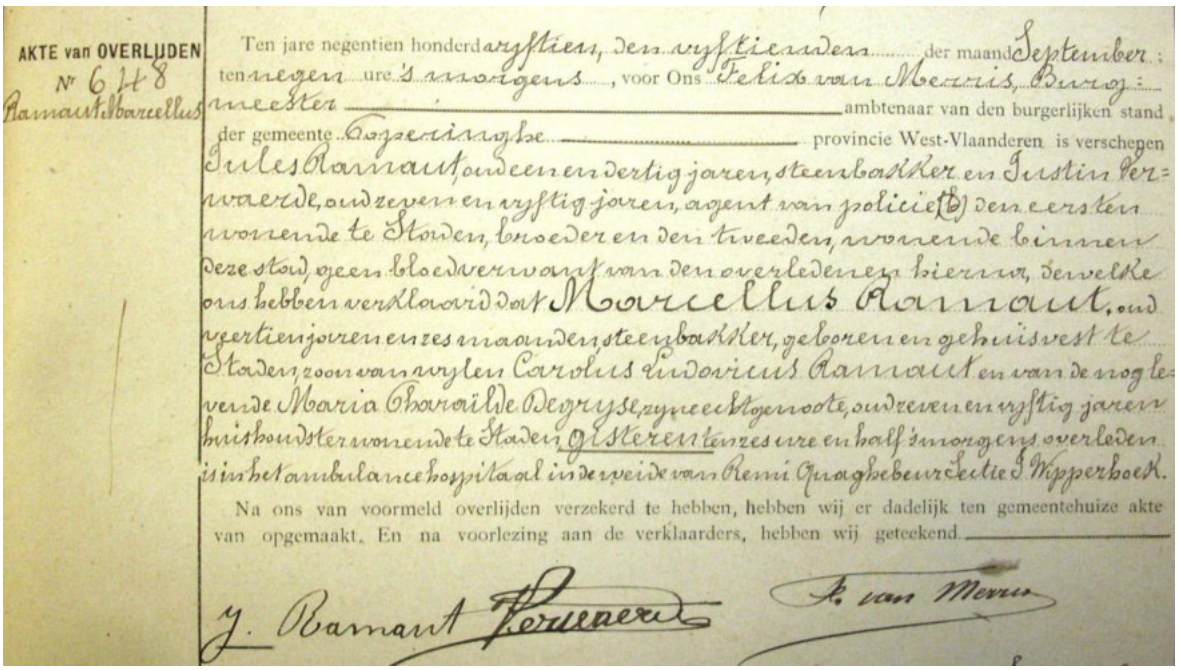

AKTE van OVERLIJDEN
Nr 648
Ramaut Marcellus

Ten jare negentien honderd vyftien, den vyftienden der maand September; ten negen ure 's morgens, voor Ons Felix van Merris, Burgmeester ambtenaar van den burgerlijken stand der gemeente Poperinghe provincie West-Vlaanderen is verschenen Jules Ramaut, oud een en dertig jaren, steenbakker en Justin Verwaerde, oud zeven en vyftig jaren, agent van policie (b) den eersten wonende te Staden, broeder en den tweeden, wonende binnen deze stad, geen bloedverwant van den overledenen hierna, dewelke ons hebben verklaard dat Marcellus Ramaut, oud veertien jaren en zes maanden, steenbakker, geboren en gehuisvest te Staden, zoon van wylen Carolus Ludovicus Ramaut en van de nog levende Maria Charaïlde Degryse, zyne echtgenoote, oud zeven en vyftig jaren huishoudster wonende te Staden gisteren ten zes ure en half 's morgens overleden is in het ambulance hospitaal in de weide van Remi Quaghebeur Sectie I Wipperhoek.

Na ons van voormeld overlijden verzekerd te hebben, hebben wij er dadelijk ten gemeentehuize akte van opgemaakt. En na voorlezing aan de verklaarders, hebben wij geteekend.

J. Ramaut Verwaerde F. van Merris

Blijkbaar lag de 'Lyssenthoek' cemetery toen nog in de Wipperhoek!

14 september 1915 – Brievenboek Crombeke – SAP

Afgeleverd voor kosteloze bijstand van rechtspleging aan Barra Florentin geboren te Beveren 16 april 1873 – wonende te Crombeke – is gedagvaard voor den krijgsraad te Poperinghe - *in de* Brouwerij Lahaye, op woensdag 22 september 1915 bericht van verkeer zonder toelating in het terrein van het leger.

Reninghelst de 14 septemer 1915

Aan de heer Adringa, generaal-majoor, militaire gouverneur.

De 3de divisie van het Britse leger wenst via de gemeenteadministratie over te gaan tot de opeising van de stoomlocomotieven van 10 paardenkracht om een cirkelzaag aan te drijven. Zij stellen voorop dat er in de streek meerdere machines zijn nu graan te dorsen, doch ik moet constateren dat de landbouwers reeds klagen dat zij hun graan niet meer kunnen dorsen omwille van het gebrek aan machines. Vandaar dat we in het belang van de landbouw niet wensen in te gaan op deze opeisingen.

Bombardement in de Boeschepestraat

Nummer 158B **Doos Gazette** **september 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Kanniboalen eet'n niet geiren clows: ze smoaken zo kluchtig!

Dit was er ééntje van Ivan Van Herpe

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 470 lezers

Beste abonnee

▲ Watouplein - Foto: © Jan Daschot

WATOU, ABELE & SINT-JAN-TER-BIEZEN 1830-2015

GESCHIEDENIS VAN EEN GRENSDORP

De langverwachte opvolger van de oude geschiedenis van L.A. Rubbrecht uit 1910.

Samenstelling en teksten door Jan Daschot.
Met honderden illustraties uit diverse archieven, historische kranten en de beeldbank WESTHOEK verbeeldt. Nieuwe foto's van Michaël Depestele.
Voorwoord door Gwy Mandelinck, nawoord door Marleen Baelde.

▲ Jan Daschot

Reserveer uw exemplaar aan de gunstprijs van 50 euro (verzending in België: +10 euro)
door overschrijving op rekening IBAN BE82 7350 3810 9668 · BIC KREDBEBB
op naam van 'Geschiedenis van Watou' met vermelding van voornaam, naam en adres.
Na 1 juli 2015 zal het boek 60 euro kosten!

Alle intekenaars worden uitgenodigd op de boekvoorstelling in de Sint-Bavokerk te Watou
op zaterdag 26 september 2015 om 14u30, gevolgd door een receptie op de Kleine Markt.

Technische fiche: 255 x 305 mm | Papier 150gr/m² | garengenaaid | harde kaft | circa 300 pagina's

Watou Abele Sint-Jan-ter-Biezen

Poperinge CO2 ERFGOEDCEL WESTHOEK verbeeldt.be

V.U.: Jan Daschot, Moeraardestraat 20, 8978 Watou · Niet op de openbare weg gooien a.u.b. · Foto's: collectie WESTHOEK verbeeldt

De Westlandlopers te Watou

Naar aanleiding van het boek van Jan Daschot over Watou, Abele & Sint Jan ter Biezen 1830 – 2015 publiceert, komen er ook een aantal festiviteiten in rond deze voorselling.
Niet alleen de toneelgroep van Watou treedt op maar ook **'De Westlandlopers'** gaan twee voorstellingen geven:

De kruisweg van Watou in 7 staties
Rechtgeaarde vertellementen en fantastische histories !

En dit door het gezelschap van 'De Westlandlopers'
Ingeborg Sohier, de grootste kleppe van 't land
Ignace Braem, trekzakvirtuoos
Joris Baron, een stemme lyk è klokke
en Do Vandermarliere met zyn tonghe van lyntjes

De voorstellingen gaan door in Dirks café op de 'Grote' markt van Watou en dit op de zondagen **17 september en 4 oktober om 15 uur.**

Weet iemand waarvoor dit voorwerp juist diende?

Van **Willy Everaet** kreeg ik het volgende mailtje als reactie op mijn vorige Doos Gazette waarin er sprake is van Henri Devriendt.
Beste Guido,

Proficiat met uw schrijfsels. heel aangenaam om te lezen, en steek er veel van op.
Die Henri Devriendt waarvan sprake, gaf hij les in de koninginneschool te Wulvergem?
Voor 14-18 was er een Henri Devriendt die schoolmeester was te Zillebeke.
Hij is na de oorlog niet meer terug gekomen naar Zillebeke, maar toch naar de streek want hij is te Ieper gestorven in 1943.

Misschien kan u er meer over te vertellen
Hartelijke dank bij voorbaat
Willy Everaet

Spijtig genoeg heb ik niet meer gevonden over deze man, dan dit berichtje. Maar bedankt Willy, dat jij er wel iets meer kan over vertellen.

Van **Patrick Boucneau** kreeg ik het volgende mailtje door:
Dag Guido,

Omdat ik in je nieuwe nummer van je gazette (waarvoor dank!) zag dat een van de gesneuvelden stierf in hospitaal Clep in Hoogstade, wou ik je graag deze info bezorgen.

Onlangs las ik nl. in een overlijdensakte van een van mijn rechtstreekse voorouders dat hij overleden was in 'Godshuis Clep' in Hoogstade. Ik had hier nooit van gehoord en ging dus op zoek. Bleek inderdaad om een voormalig rusthuis in Alveringem te gaan en de secretaris van het OCMW was zo vriendelijk even hun oude registers te raadplegen! Zowaar, daarin stonden de concrete gegevens over mijn 'oud-ouder' Cornelius Boucneau! Een prachtig document voor ons familiearchief!

Ik schreef er een stukje over op mijn stamboom-blog:
http://boucneau.blogspot.be/2015/06/cornelius-johannes-boucneau-stierf-in.html

De oprichting van het rusthuis op zich is ook een interessant verhaal (het staat overigens te koop!).

VVF Westkust is nu van plan de info uit de registers te ontsluiten! Erg interessant voor wie info zoekt over zijn voorouders!

Groetjes,

Patrick Boucneau
Herk-de-Stad

Cornelius Johannes Boucneau stierf in Godshuis Clep

Mijn 'oud-ouder' (de grootvader van mijn overgrootvader) is Cornelius Johannes Boucneau, geboren in in 1797 in Leisele. In de overlijdensakte van Cornelius kan je lezen dat hij in 1886 stierf in Hoogstade in het Godshuis Clep. Na wat zoeken vonden we dat dit de naam is van het voormalige rusthuis van Hoogstade (Alveringem). Ene Joseph Clep was de 'weldoener' die betaalde voor de oprichting ervan en die graag zijn naam gaf aan dit 'Burgerlijk Godshuis'.

Het is enigszins verwonderlijk dat ook al in die tijd op het platte land rusthuizen bestonden voor 'ouden van dagen' en nog meer dat één van mijn voorouders er in het jaar 1885 werd opgenomen. Cornelius was op dat ogenblik dan ook écht oud: 88

jaar. De gemiddelde levensverwachting in 1885 was immers nog geen 45 jaar (een interessante grafiek hierover vonden we op de website van de federale overheid)!

Op het moment dat hij in het rusthuis terecht komt, heeft Cornelius nog een ongetrouwde dochter Norbertine en woont hij waarschijnlijk (samen mét zijn ongetrouwde dochter) bij zijn zoon Franciscus Boucneau in Sint-Rijkers. Franciscus is op het ogenblik dat zijn vader naar het rusthuis gaat 49 jaar. Cornelius overlijdt er anderhalf jaar later op 22 december 1886.
Dankzij de heer Steve Lansens, OCMW-secretaris van Alveringem, beschikken we nu over de prachtige bewijsstukken van het verblijf van Cornelius in het Godshuis Clep.

De geschiedenis van het rusthuis en van zijn oprichter Winoc Joseph Placide Clep kan je lezen op de website van het OCMW van de gemeente Alveringem. Godshuis Clep werd gebouwd van 1873 tot 1876. Joseph Clep bepaalde in zijn schenkingsakte zelf hoe het gebouw er moet uitzien: *"Al de gebouwen zeer ruim, de verdiepen verheven, bevattende allen wenselijke gerieflijkheden, voor een wel en luchtig gesticht, altijd goed onderhouden met de grootste netheid. Al de gebouwen een fraaien samenhang uitmakend en geplaatst op een wat verheven grond, opdat de kelderingen altijd van water zouden bevrijd wezen."*

Joseph Clep was dan ook niet de eerste de beste. Hij werd geboren te Herzele (Wormhout) in Noord-Frankrijk in 1785. Tijdens de Franse periode, in 1804, is procureur hij bij het tribunaal van eerste aanleg te Veurne en heeft zijn buitenverblijf in Alveringem. Vervolgens werd hij, na de Belgische onafhankelijkheid, achtereenvolgens notarisklerk, advocaat en notaris in Alveringem en Veurne. Hij werd ook nog provincieraadslid, lid van de Bestendige Deputatie en Belgisch volksvertegenwoordiger. Hij stierf in 1871.

Het rusthuis werd vanaf 1876 beheerd door de Zusters van liefde van Kortemark tot in 1963. Daarna werd het gemoderniseerd en uitgebaat door het OCMW. Tijdens Wereldoorlog 1 was het een soldatenhospitaal. In oktober 2013 sloot het definitief zijn deuren en verhuisden de bewoners naar een nieuw woonzorgcentrum 't Hoge in Alveringem. Momenteel staat het oude rusthuis Clep te koop.

Even later kreeg ik de volgende mail door van Patrick Boucneau.

28 augustus 2015

Waar waren Camille Boucneau en Elisa Lahaye tijdens de Groote Oorlog?

De kinderen van de Westhoek werden tijdens Wereldoorlog 1 ('de Groote Oorlog') geëvacueerd naarmate de oorlog vorderde en de situatie steeds gevaarlijker werd, vooral naar Frankrijk.
Mijn grootouders Camille Boucneau en Elisa Lahaye waren beiden 10 jaar oud toen in 1914 de oorlog uitbrak.

Over hun lot tijdens de Groote Oorlog weten we niet veel. Elisa woonde met haar ouders Karel Lahaye (1867-1941) en Sophie Bendel (1863-1938) in **Avekapelle**. Camille was een voorhuwelijks kind en werd opgevoed door zijn grootouders Benjamin Vantoortelboom (1851-1912) en Virginia Petit (1858-1930) en woonde dus bijna zeker in **Eggewaartskapelle** (misschien in Steenkerke).

Het enige wat we tot nu toe wisten was dat ook zij als kind tijdens de Groote Oorlog beiden in Frankrijk werden ondergebracht. "**Grandalles!**", dat was een van de plaatsen die we grootvader Camiel ooit hadden horen vernoemen...

Tot nu toe was er over die oorlogskinderen weinig te vinden. Uiteraard veranderde dat met alle herdenkingen rond 1914-1918.

In het recente boek 'Veurne in de Grote Oorlog' van Jozef Ameeuw vonden we al meer informatie. Kinderen uit Avekapelle en Eggewaartskapelle zouden na bombardementen in 1915 vooral naar Cayeux, St.-Pair, St.-Ariën en Ste.-Marguerite zijn gebracht. Vanaf het voorjaar 1915 werden vanuit de Westhoek kinderen naar zgn. schoolkolonies in Frankrijk gebracht. Onder begeleiding van Vlaamse leerkrachten.

Onlangs vonden we dan een prachtige nieuwe website volledig gewijd aan het lot van de kinderen tijdens de Groote Oorlog: Exilium. Deze site geeft een prachtig overzicht van alle schoolkolonies met zoveel mogelijk lijsten van kinderen. Jongens en meisjes werden meestal afzonderlijk gehuisvest.

Na wat zoeken vonden we alvast **Elisa Lahaye** terug! Ze staat op de lijst met kinderen van de schoolkolonie in **Saint-Ouen** (gemeente in het Franse departement Seine-Saint-Denis).

Foto Schoolkolonie St.-Ouen (bron: https://oorlogskantschool.wordpress.com)

De kolonie in Saint-Ouen werd opgestart op 29 juni 1915. Elisa Lahaye is er samen met nog andere meisjes uit Avekapelle: Albrecht Maria, Devriendt Maria, Hooghe Rachel, Philips Madeleine, Popeye Pharaïlde, Travers Joséphine, Vermote Zénobie, Vrambout Georgine en Germaine. Voor Eggewaartskapelle staat er maar een meisje op de lijst, nl. Valery Torhoudt. Waarschijnlijk maakten ze samen deel uit van het zgn. vierde treinkonvooi dat in juni 1915 vanuit Veurne vertrok... (In juni 1915 werd Avekapelle zwaar gebombardeerd!).

De kinderen uit deze kolonie vluchten in 1918 wegens bombardementen op Parijs naar Fontenay-aux-Roses.

Maar waar was Camille? In **Grandes Dalles** vonden inderdaad heel wat West-Vlaamse jongens een onderkomen. Daar vonden we in de lijst uit Avekapelle: Deburghgrave Léon en Joseph, Thieren Achille en Henri, Baert René, Popeye Maurice en Romain, Morlion Marcel, Vermote Alberic en Demeulenaer Maurice. Niemand echter uit Eggewaartskapelle (of misschien Steenkerke)... We blijven verder zoeken dus...

Op 6 en 7 september was er een tentoonstelling over de Groten Oorlog te **Roesbrugge.**
Heel wat foto's en documenten uit de Groten oorlog waren er te zien, onderverdeeld in een aantal rubrieken. Ik kan alleen maar alle drie de voortrekkers proficiat wensen met dit initiatief.
Het was een heel gevarieerd beeld dat je kreeg binnen deze kleine tentoonstelling.
Een pak 'sfeervolle' foto's van soms eigenaardige situaties. Ik had

nooit verwacht om foto's te vinden van de gevangenis te Roesbrugge, maar ze waren er.
Ook van het 'moederhuis' waren er, met een wel heel onthullende 'geboortelijst'.
In het jaar 1915 was er één onwettig kind geboren te Roesbrugge.
In het jaar daarop – 1916 – waren er dat 74!
Het moederhuis van Roesbrugge was het toevluchtsoord voor de alleenstaande moeders.
Belangrijke cijfers wanneer we over de 'zeden' in deze oorlogstijden willen spreken.

Een samenvattende tabel van kinderen geboren in Roesbrugge-Haringe tussen 1912 en 1922. Het aandeel in de vele geboorten van de aanwezige vluchtelingen in de gemeente was zeer groot.

Samenvattende tabel : Geboorten ingeschreven in de registers v. Roesbrugge-Haringe

Jaren	Totaal der Geboorten			Onwettige kinderen			Vreemden of Oorlogsvluchtelingen			Onwettige kinderen			Inwoners van Roesbrugge Haringe			Onwettige kinderen			In Verlossingsgesticht geboren			Onwettige kinderen		
	Jongens	Meisjes	Totaal	J.	M.	T	J.	M.	T.	J.	M.	T	J.	M.	T.	J.	M.	T.	J.	M.	T.	J.	M.	T.
1912	27	18	45	1	1	2	–	–	–	–	–	–	27	18	45	1	1	2	–	–	–	–	–	–
1913	29	26	55	–	–	–	1	–	1(1)	–	–	–	28	26	54	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1914	30	23	53	2	1	3	5	6	11	–	–	–	25	17	42	2	1	3	–	–	–	–	–	–
1915	35	26	61	1	–	1	16	17	33	1	–	1	19	9	28	–	–	–	–	–	–	–	–	–
1916	128	112	240	36	38	74	103	84	187	34	33	67	25	28	53	2	5	7	103	83	186	36	32	68
1917	149	136	285	39	31	70	123	121	244	36	29	65	26	15	41	3	2	5	122	117	239	38	31	69
1918	84	81	165	18	19	37	73	59	132	17	17	34	11	22	33	1	2	3	69	45	118	17	17	34

De jeugd van Roesbrugge in de oorlog bij de brouwerij Feys.

Soldaten in Roesbrugge, zo van een postkaart geplukt…
De' miniatuurwereld' die er gebouwd werd was prachtig uitgevoerd.

De heer Jean-Francois Maes.
Hij had gedurende de oorlog zijn bureau - na eerst te Poperinge verbleven te hebben – in Roesbrugge.

Maes' belangrijkste publieke optredens zijn echter allen te situeren in de periode 1914-1918, meer bepaald in het kleine deel van België dat niet door de Duitse bezetter werd ingenomen. In april 1915 werd hij door de Belgische regering te Le Havre aangeduid als voorzitter van het "Officieel Comiteit der Vluchtelingen in niet-veroverd België onder de Hoge Bescherming van Hunne Majesteiten Koning Albert en Koningin Elisabeth", vaak kortweg het Vluchtelingencomité genoemd. Een jaar later richtte Maes het "Centraal Comité voor de Landbouwbelangen" op en nog in hetzelfde jaar stichtte hij de "Centrale Landbouwkredietkas", een instelling die net als het Vluchtelingencomité en het Comité voor de Landbouwbelangen vanuit Roesbrugge opereerde.
Maes' belangrijkste functie tijdens de oorlog was wellicht zijn aanstelling tot "Commissaris-Generaal van de Regering voor de Burgerlijke Bevoorrading in Onbezet België" op 1 september 1916. Verder was Maes tijdens de oorlog lid van het Tribunaal van Uitstel en van de Beroepscommissie te De Panne, functies waarin hij respectievelijk op 23 augustus en 26 september 1916 werd benoemd. Ten behoeve van de landbouw werd in 1917 het "Nationaal Verbond voor de Heropbeuring van de Landbouw in België" gesticht, waarvan hij tot voorzitter van de administratieve raad benoemd werd.

't Is te hopen dat al dit werk een verlengde kan krijgen. Nu we weten dat de stad 250.000 euro kan besteden aan een theaterproductie mogen we verwachten dat dergelijk inhoudelijk werk gewaardeerd zal worden. We zien nu al uit naar volgend jaar, wanneer er misschien wel eens 250.000 euro kan verdeeld worden onder de Poperingse verenigingen die een productie rond de Groten Oorlog gemaakt hebben!

Miel Desmyter *bezorgde mij een foto van Mary Borden die aldaar een eigen soldatenhospitaal oprichtte.*
Zij stak niet alleen haar geld in de zorg voor de soldaten, maar ze schreef er ook over en het boek dat dat opleverde was 'The forbidden zone in het nederlands vertaald als 'Verbonden gebied'. '.

MARY BORDENS 'VERBODEN GEBIED' VERSCHENEN
VERTAALD DOOR ERWIN MORTIER
Deze week is bij Uitgeverij De Bezige Bij, de Nederlandse vertaling van Mary Bordens vergeten oorlogsklassieker: 'The Forbidden Zone' van de persen gerold. Het boek dateert uit 1929 en werd nooit eerder naar het Nederlands vertaald. Schrijver Erwin Mortier vertaalde het werk van de frontverpleegster als 'Verboden Gebied.'

Mary Borden richtte in 1915, grotendeels met eigen middelen en giften van welgestelde personen, een eigen veldhospitaal op, dat functioneerde onder de vleugels van de nogal stugge medische dienst van het Franse leger. "Bordens hospitaal, opgesteld in Roesbrugge in de buurt van Ieper en Poperinge in België, bleek al snel zo succesvol dat ze haar principes ook kon toepassen elders aan het front, nabij de slagvelden van de Somme. De sterftecijfers in de hospitalen onder Bordens supervisie lagen dan ook beduidend lager dan elders. Onder de soldaten kreeg het hospitaal in Roesbrugge al snel de koosnaam 'Le Petit Paradis des Blessés', het kleine paradijs der gewonden. Gezien de omvang van de oorlogsslachting blijft niettemin ook voor het hospitaal van Mary Borden het aantal gewonden dat het ziekenhuis niet levend verliet bijzonder groot.

Vandaag is Roesbrugge een slaperig polderdorp aan de oever van de rivier de IJzer, met in de verte, op het zuiden, de contouren van de Kasselberg, en de Rode- en de Zwarteberg; fossiele duinen die ooit een ondiepe binnenzee afdamden. De bodem heeft intussen alle sporen van Mary Bordens veldhospitaal en de talloze andere lazaretten, hulpposten en ziekenhuizen die tijdens de oorlogsjaren in die buurt verrezen, in zich opgezogen en onder graszoden of ploegvoren bedekt, maar haar Hôpital Chirurgical Mobile No. 1 neemt intussen in de geschiedenis van de oorlogsgeneeskunde terecht een bijzondere plaats in.

Veel minder bekend echter, al komt daar de laatste jaren gelukkig verandering in, is dat aan het hospitaal ook twee belangrijke literaire werken zijn ontsproten die een prominente plaats verdienen in het pantheon der dichters en prozaïsten van De Grote Oorlog. Al in 1916 publiceerde Ellen Newbold La Motte, een van de verpleegsters die Mary Borden had aangeworven, haar bijtende, nietsontziende roman in schetsen Het kielzog van de oorlog, een geschrift dat weinig heel laat van de patriottische retoriek waarmee de oorlog was verwelkomd door het politieke en militaire establishment, én grote delen van de rest van de Europese samenlevingen. La Mottes boek werd vrijwel onmiddellijk verboden. Ook in de literaire kritiek riep de roman heftige en niet altijd van misogynie gespeende reacties op.

Gelijkaardige vijandige kritieken oogstte ook Mary Borden toen zij in 1929 haar grotendeels tijdens de jaren aan het front in België en Frankrijk geschreven boek The Forbidden Zone uitgaf, een geschrift dat van al even weinig ontzag voor de officiële versie van de slachting blijk geeft als het boek van La Motte. Het boek kreeg ook enkele lovende recensies, hoewel de meeste critici, hetzij openlijk, hetzij impliciet, moeite hadden met het feit dat dit

verontrustende geschrift van de hand van een vrouw was. En tijdens de oorlog Borden had haar tekst al bij Britse uitgeverijen aangeboden, maar geen enkele wilde had zich aan een publicatie gewaagd. Wel was ze erin geslaagd een aantal prozagedichten, waarmee The Forbidden Zone afsluit, in literaire tijdschriften te plaatsen." (Uit de inleiding)

Een fragment:

"De berriedragers strompelden door zijn gewicht toen ze hem vanuit het zonlicht de operatiekamer in brachten. Een ogenblik lang zetten ze hem neer op de grond vlak buiten de hut voor de operaties en veegden het zweet van hun bejaarde voorhoofd. Het was een hete zomerdag. In de sector was het rustig. De aanval die twee dagen voordien het hospitaal had doen vollopen was geluwd. Nu kwamen slechts sporadisch ambulances door het hek van het hospitaal gluren, om mannen af te leveren die de berriedragers over het hoofd hadden gezien, zodat zij een paar nachten in het Niemandsland waren achtergebleven of onnodig door verdwaalde kogels waren geraakt nadat het grote geweld voorbij was. Deze man was op eigen houtje uit de verte opgedaagd, een rode reus, een gehavende Ford had hem bewusteloos door de zomermiddag vervoerd en als een blok kaphout op onze drempel achtergelaten, het eenzame personage in een of ander obscuur voorval tijdens de naweeën van een veldslag. Hij lag als een gevelde os op de grond, een dodelijk gewonde stier, en ademde luidruchtig."

Momenteel voltooit Erwin Mortier 'A Diary Without Dates' (Dagboek zonder datum) van Enid Bagnold, een andere literair begaafde frontverpleegster. Haar boek verscheen in 1917 en leidde tot haar oneervol ontslag uit de Britse Medische Dienst van het leger. Met de vertaling van de sterke teksten van dit 'drievrouwschap' wil Mortier naar eigen zeggen zijn eigen 'Groote Oorlog' achter zich laten. Maar hij is blij de lezers toch te kunnen laten delen in de kracht van sommige literaire stemmen die hij voor het schrijven van zijn roman 'Godenslaap' mocht ontdekken.

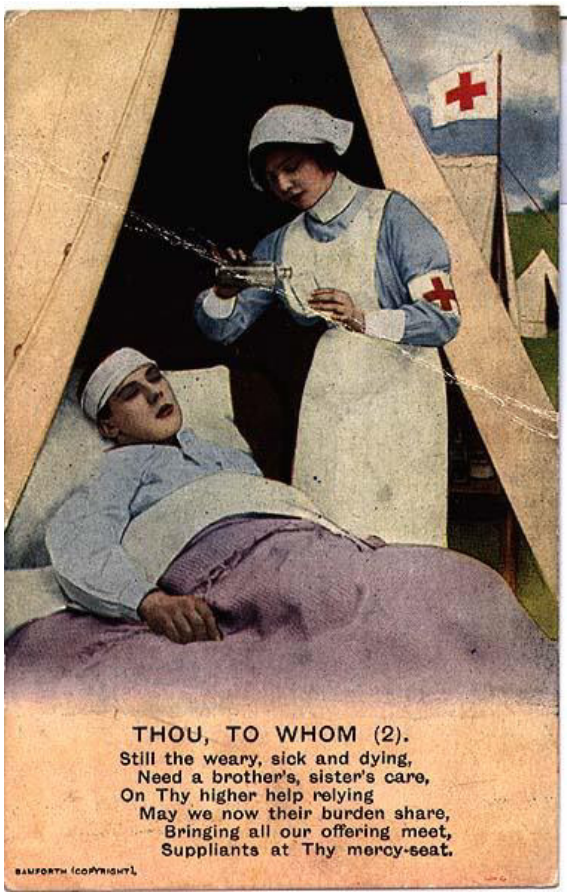

We kunnen haar geen groter eer bewijzen dan één van haar gedichten over te nemen:
Look well at this man. Look!
Come up out of your graves, philosophers,
And you who founded churches, and all you
Who for ten thousand years have talked of God...
For you have something interesting to learn
By looking at this man.

Stand all about, you many-legioned ghosts,
Fill up the desert with your shadowy forms,
And in the vast resounding waste of death,
Watch him while he dies;
He will not notice you...

He waits for death;
He watches it approach;
His little bloodshot eyes can see it bearing down on every side;
He feels it coming underneath his feet,running, burrowing underneath the ground;
He hears it screaming in the frantic air.
Death that tears the shrieking sky in two, That suddenly explodes out of the festering bowels of the earth...

You scorned this man.
He was for you an ordinary man.
Some of you pitied him, prayed over his soul, worried him with stories of Heaven and Hell.
Promised him Heaven if he would be ashamed of being what he was,

And everlasting sorrow if he died as he hadlived, an ordinary man...
None of you trusted him. No one of your was his friend...

Go back, poor ghosts. Go back into your graves.
He has no use for you, this nameless man.
Scholars, philosophers, men of God, leave this man alone.
No lamp you lit will show his soul the way;
No name restore his lost identity.
The guns will chant his death march down the world.
The flare of cannon light his dying;
The mute and nameless men beneath hisfeet will welcome him beside them in the mud.
Take one last look and leave him standing there,
Unfriended, unrewarded, and unknown.

Ellen Newbold La Motte

Eén van de eerste en meest directe getuigenissen van de Grote Oorlog werd geschreven door de Amerikaanse Ellen La Motte. In 1915 kwam ze vrijwillig naar Europa waar ze twee jaar lang als verpleegster werkte in een veldhospitaal in Roesbrugge, een deelgemeente van de

stad Poperinge vlakbij de Franse grens, daar waar de IJzer ons land binnenstroomt. Haar ooggetuigenverslagen, die verschenen in het Amerikaans literair culturele magazine *The Atlantic Monthly*, werden gretig gelezen en later gebundeld in het boek *The Backwash of War. The Human Wreckage of the Battlefield as Witnessed by an American Hospital Nurse* dat verscheen in 1916. Het werd toen eerst in Europa en later in de Verenigde Staten verboden wegens te defaitistisch. Nu is er een Nederlandstalige editie onder de titel *Het kielzog van de oorlog* in een vertaling van Erwin Mortier die ook het voorwoord schreef. Hij omschrijft het als een van de belangrijkste literaire werken van de Grote Oorlog en dat kan de lezer alleen maar beamen. Het boek grijpt immers vanaf het begin naar de keel en kan – alhoewel de feiten zich bijna 90 jaar geleden voordeden – niemand onberoerd laten. Haar getuigenissen zijn niet alleen sarcastisch en deprimerend, ze geven ook een goed beeld van de totale waanzin van een smerige oorlog die mensen vertrappelde tot obscene objecten.
La Motte opent met de beschrijving van een soldaat die zelfmoord wou plegen door zich door het hoofd te schieten maar het als bij wonder overleefde. Hij wordt in allerijl naar het ziekenhuis gevoerd, geopereerd, opgelapt, verzorgd en hersteld, niet om hem verder te laten leven maar om hem te kunnen veroordelen als een deserteur en te executeren. Het is een hallucinant verhaal, niet in het minst vanuit het standpunt van de verpleegster die haar uiterste best doet om zijn leven te redden. Hieruit blijkt de absurditeit van de catastrofe die in die jaren gaande was. Nationale trots, patriottisme en opoffering werden bewierookt en elke daad die daar van afweek, werd gezien als een vorm van zwakte en lafheid. De schrijfster vraagt zich echter af of het redden van een andere gewonde dan wel zoveel beter was, want die werd teruggestuurd naar de hel met een quasi-zekere dood tot gevolg. De mislukte zelfmoordenaar kreeg geen militaire onderscheiding, de zwaargewonde soldaten wel. Generaals spelden routineus goedkope medailles op de menselijke wrakken die snel zouden sterven en maar vaak nog beseften dat het stukje metaal dat hen opgespeld werd zowat de officiële bevestiging inhield van hun levenseinde. Tactloze, inhoudsloze erkenningen van vermeend heldendom dat als klatergoud vervalt in het aanschijn van de dodelijk verminkten.
Van haar halen we het onderstaand verhaal aan.

A BELGIAN CIVILIAN

A big English ambulance drove along the high road from Ypres, going in the direction of a French field hospital, some ten miles from Ypres. Ordinarily, it could have had no business with this French hospital, since all English wounded are conveyed back to their own bases, therefore an exceptional case must have determined its route. It was an exceptional case—for the patient lying quietly within its yawning body, sheltered by its brown canvas wings, was not an English soldier, but only a small Belgian boy, a civilian, and Belgian civilians belong neither to the French nor English services. It is true that there was a hospital for Belgian civilians at the English base at Hazebrouck, and it would have seemed reasonable- 64 - to have taken the patient there, but it was more reasonable to dump him at this French hospital, which was nearer. Not from any humanitarian motives, but just to get rid of him the sooner. In war, civilians are cheap things at best, and an immature civilian, Belgian at that, is very cheap. So the heavy English ambulance churned its way up a muddy hill, mashed through much mud at the entrance gates of the hospital, and crunched to a halt on the cinders before the *Salle d'Attente*, where it discharged its burden and drove off again.

The surgeon of the French hospital said: “What have we to do with this?” yet he regarded the patient thoughtfully. It was a very small patient. Moreover, the big English ambulance had driven off again, so there was no appeal. The small patient had been deposited upon one of the beds in the *Salle d’Attente*, and the French surgeon looked at him and wondered what he should- 65 - do. The patient, now that he was here, belonged as much to the French field hospital as to any other, and as the big English ambulance from Ypres had driven off again, there was not much use in protesting. The French surgeon was annoyed and irritated. It was a characteristic English trick, he thought, this getting other people to do their work. Why could they not have taken the child to one of their own hospitals, since he had been wounded in their lines, or else have taken him to the hospital provided for Belgian civilians, where, full as it was, there was always room for people as small as this. The surgeon worked himself up into quite a temper. There is one thing about members of the *Entente*—they understand each other. The French surgeon’s thoughts travelled round and round in an irritated circle, and always came back to the fact that the English ambulance had gone, and here lay the patient, and- 66 - something must be done. So he stood considering.

A Belgian civilian, aged ten. Or thereabouts. Shot through the abdomen, or thereabouts. And dying, obviously. As usual, the surgeon pulled and twisted the long, black hairs on his hairy, bare arms, while he considered what he should do. He considered for five minutes, and then ordered the child to the operating room, and scrubbed and scrubbed his hands and his hairy arms, preparatory to a major operation. For the Belgian civilian, aged ten, had been shot through the abdomen by a German shell, or piece of shell, and there was nothing to do but try to remove it. It was a hopeless case, anyhow. The child would die without an operation, or he would die during the operation, or he would die after the operation. The French surgeon scrubbed his hands viciously, for he was still greatly incensed over the English authorities who had placed the- 67 - case in his hands and then gone away again. They should have taken him to one of the English bases, St. Omer, or Hazebrouck—it was an imposition to have dumped him so unceremoniously here simply because “here” was so many kilometres nearer. “Shirking,” the surgeon called it, and was much incensed.

After a most searching operation, the Belgian civilian was sent over to the ward, to live or die as circumstances determined. As soon as he came out of ether, he began to bawl for his mother. Being ten years of age, he was unreasonable, and bawled for her incessantly and could not be pacified. The patients were greatly annoyed by this disturbance, and there was indignation that the welfare and comfort of useful soldiers should be interfered with by the whims of a futile and useless civilian, a Belgian child at that. The nurse of that ward also made a fool of herself over this civilian, giving him far more- 68 - attention than she had ever bestowed upon a soldier. She was sentimental, and his little age appealed to her—her sense of proportion and standard of values were all awrong. The *Directrice* appeared in the ward and tried to comfort the civilian, to still his howls, and then, after an hour of vain effort, she decided that his mother must be sent for. He was obviously dying, and it was necessary to send for his mother, whom alone of all the world he seemed to need. So a French ambulance, which had nothing to do with Belgian civilians, nor with Ypres, was sent over to Ypres late in the evening to fetch this mother for whom the Belgian civilian, aged ten, bawled so persistently.

She arrived finally, and, it appeared, reluctantly. About ten o’clock in the evening she arrived, and the moment she alighted from the big ambulance sent to fetch her, she began complaining. She had complained- 69 - all the way over, said the chauffeur. She climbed down backward from the front seat, perched for a moment on the hub, while one heavy leg, with foot shod in slipping *sabot*, groped wildly for the ground. A soldier with a lantern watched

impassively, watched her solid splash into a mud puddle that might have been avoided. So she continued her complaints. She had been dragged away from her husband, from her other children, and she seemed to have little interest in her son, the Belgian civilian, said to be dying. However, now that she was here, now that she had come all this way, she would go in to see him for a moment, since the *Directrice* seemed to think it so important. The *Directrice* of this French field hospital was an American, by marriage a British subject, and she had curious, antiquated ideas. She seemed to feel that a mother's place was with her child, if that child was dying. The *Directrice* had three children of her own whom- 70 - she had left in England over a year ago, when she came out to Flanders for the life and adventures of the Front. But she would have returned to England immediately, without an instant's hesitation, had she received word that one of these children was dying. Which was a point of view opposed to that of this Belgian mother, who seemed to feel that her place was back in Ypres, in her home, with her husband and other children. In fact, this Belgian mother had been rudely dragged away from her home, from her family, from certain duties that she seemed to think important. So she complained bitterly, and went into the ward most reluctantly, to see her son, said to be dying.

She saw her son, and kissed him, and then asked to be sent back to Ypres. The *Directrice* explained that the child would not live through the night. The Belgian mother accepted this statement, but again asked to be sent back to Ypres. The *Directrice* again- 71 - assured the Belgian mother that her son would not live through the night, and asked her to spend the night with him in the ward, to assist at his passing. The Belgian woman protested.

"If *Madame la Directrice* commands, if she insists, then I must assuredly obey. I have come all this distance because she commanded me, and if she insists that I spend the night at this place, then I must do so. Only if she does not insist, then I prefer to return to my home, to my other children at Ypres."

However, the *Directrice*, who had a strong sense of a mother's duty to the dying, commanded and insisted, and the Belgian woman gave way. She sat by her son all night, listening to his ravings and bawlings, and was with him when he died, at three o'clock in the morning. After which time, she requested to be taken back to Ypres. She was moved by the death of her son, but her- 72 - duty lay at home. *Madame la Directrice* had promised to have a mass said at the burial of the child, which promise having been given, the woman saw no necessity for remaining.

"My husband," she explained, "has a little *estaminet*, just outside of Ypres. We have been very fortunate. Only yesterday, of all the long days of the war, of the many days of bombardment, did a shell fall into our kitchen, wounding our son, as you have seen. But we have other children to consider, to provide for. And my husband is making much money at present, selling drink to the English soldiers. I must return to assist him."

So the Belgian civilian was buried in the cemetery of the French soldiers, but many hours before this took place, the mother of the civilian had departed for Ypres. The chauffeur of the ambulance which was to convey her back to Ypres turned very white- 73 - when given his orders. Everyone dreaded Ypres, and the dangers of Ypres. It was the place of death. Only the Belgian woman, whose husband kept an *estaminet*, and made much money selling drink to the English soldiers, did not dread it. She and her husband were making much money out of the war, money which would give their children a start in life. When the ambulance was ready she climbed into it with alacrity, although with a feeling of gratitude because the *Directrice* had promised a mass for her dead child.

“These Belgians!” said a French soldier. “How prosperous they will be after the war! How much money they will make from the Americans, and from the others who come to see the ruins!”

And as an afterthought, in an undertone, he added: *“Ces sales Belges!”*

Personeel van de wasserij van het mobiele veldhospitaal te Roesbrugge, zomer 1916.

16 september 1915 - Brievenboek Poperinge – **De permis de séjour**

Het gemeenteraadsbesluit van de 19de juli 1915 – zie aldaar – bracht gezien de onderstaande nieuwe brief aan de gouverneur, blijkbaar niet het verhoopte effect te weeg.
Aan de militaire gouverneur
Wij hebben de eer om U de ontvangst van uw brief van de 4de dezer maand te bevestigen.
Wij kunnen echter uw zienswijze over de deliberatie van de gemeenteraad van de 19de juli niet delen. In plaats van te bogen op zijn onfeilbaarheid, kan de militaire overheid zich ook vergissen in het nemen van maatregelen in het belang van de nationale verdediging.

Omdat deze maatregelen de generaliteit van de gemeentenaren betreft, waarvan de gemeenteraad de wettige vertegenwoordiger is, blijft de raad met dit besluit in zijn rol wanneer zij aan de ministers van binnenlandse zaken en van oorlog zijn aanbevelingen doet, vooral omdat deze gemakkelijk de rechten van de burgers beknotten omdat zij het belang van de staatsveiligheid boven het individuele zetten.
Hier is zeker geen voorbeeld van, wat u omschrijft, als een slecht voorbeeld van burgerlijke ongehoorzaamheid, nog van protest tegen de maatregelen getroffen door het hoge militaire commando, nog van steriele discussies….'
Wij houden ons aan ons goede recht en vrijheid om als gemeenteraad zaken van gemeentebelang te overwegen, zowel in tijden van vrede, als in tijden van oorlog, en dit onder de gewone controle van de burgerlijke gouverneur van de provincie en van de bestendige deputatie en van de koning. (artikel 86 en 87 van de gemeentewet)
Het koninklijk besluit van de 7de augustus 1914 die de staat van beleg afkondigt in West-Vlaanderen, en het hierop volgende decreet waardoor de commandant bevelen kan geven aan de burgerlijke autoriteiten, geeft geen enkel gevolg voor de vrijwillige deliberaties van de gemeenteraden.
Daarmee had men wel nog eens zijn mening gezegd maar de 'permis de sèjour' bleef in voege.

EEN HOOGST MERKWAARDIGE OORLOGSFOTO.
Ongetwijfeld is er in de geïllustreerde pers nog nimmer een zóo merkwaardige oorlogsfoto gepubliceerd, als wij hierboven afdrukken. De foto is, zooals duidelijk te zien is, door het schild van een mitrailleur genomen en brengt de Duitsche stellingen aan de Yser in beeld.

Uit de Katholieke Illustratie van de 11de september 1915

17 september 1915 – Van Walleghem

Het volk der Kruisstraat word vermaand om in de eerste dagen te vertrekken. Waarom? Misschien voor 't gevaar, misschien voor meerder gemak der krijgsbewerkingen. Voor zeker een grote reden is 't slecht vrouwvolk dat er huist in groot getal. Vele soldaten zijn ziek door 't slecht vrouwvolk en vele zijn er zo danig aan verslaafd dat zij hun dienst verwaarlozen en niet zelden lopen zij in de nacht over en 't were naar Poperinghe. Nochtans hier en daar houdt men kuising. Te Poperinghe werden een tiental sliessen weggevoerd, ook een te Reninghelst.

Zondag 19 september tot zaterdag 25 september.

Het kanon brult veel heviger deze week, soms buitengewoon hard. Voor 5 dagen is alle verkeer verboden langs Belle. De zusters Benedictinen beginnen school te houden in tenten in de weide Em. Derycke. De maandag 20 september krijgen wij een 10 tal obussen: St. Jans kerk, keuken E. Dekeirsgieter, Paardenmarkt, bachten de Concorde, brouwerij G. Devos, Boruwerij Onraet, post, Penitenten.
De kinders van 6 tot 14 jaar worden vervoerd naar **Rouen en velen van daar naar Zwitserland**. 't Einden de week neemt het kanongeschut nog in hevigheid toe en er stromen weer gedurig soldaten op. Zou er iets aan de gang zijn? Men vertelt dat de Engelsen ontscheept zijn in Oostende?

21 september 1915 - Van Walleghem

Weerom bommen op dezelfde plaats. De bazin uit de Razelput wordt bij haar huis lichtelijk gekwetst; veel volk van de kruisstraat komt naar Dickebusch wonen, nochtans de slechtste soort gaat naar Vlamertinghe en Poperinghe.

22 september 1915 - Baert A.

De woensdag 22 september hebben Duitse vliegers bommen gelost te Abele op 't kerkhof en aan **'t vliegplein bij de Boonaerd** en bij de Gasketel te Poperinghe.

Entre l'armée Anglaise representée par le Town Major, soussigné d'une part
Et la ville de Poperinghe, representée par son burgmestre, soussigne d'autre part
Il a été convenu ce qui suit:
1° L'armee Anglaise paierea les matériaux à provenier des constructions ruinées ou demolies et qu'lle emploiera à son usage – suivant le tarif ci après:
A – Briquaillon et débris un franc
B – Vingt francq par mille briques pourant être employées à la reconstruction
C – Le bois, poutres et autres matériaux suivant pris a convenir d'après évaluation spéciale.
2° - le prix – lequel reviendra aux proprietaires sera payé entre les mains de l'administration comunale comme en matirères de réquisitions.
3° le relelvé et le controle des matériaux enlevés de fera par un employé de la ville; celle ci enverra un duplicate du relevé mensuellement é monsieur le Town Major.
4° La présente convention, faite pour la durée de la guerre, sera toujours résiliable par chacune des parties contractantes, moyennant péavis de quinze jours.
Fait en double à Poperinghel le vingt deux septembre 1900 quinze

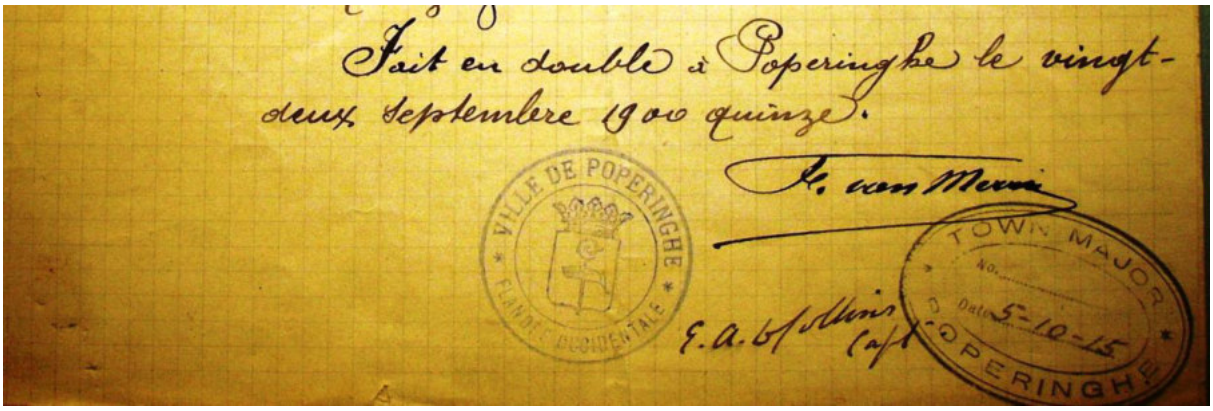

22 september 1915 - Delaere C.

Brigadier Bastin komt naar de dekenij van Poperinghe, waar wij verblijven sedert e 9de mei, het zilverwerk afhalen van de kerk van Vlamertinghe om het te verzenden naar **Petit Palais.** Wij leggen ook nog in de kost de monstrans en het verbrand zilverwerk van St. Maartens, gehaald uit de kelder van 't St.- Jozefsklooster. … 's Avons rond 6 uur, smijt een taube vier bommen dicht bij Poperinghe stad.

Reninghelst, 22 september 1915

Aan het stadsbestuur van Poperinghe

Mijnheeren
Wij houden t'uwer beschikking de sommen in den stat hier nevens vermeld en toekomende aan personen in uw stad verblijvende hoofdens logement gegeven aan Engelse troepen.
Gelieft bij wederkeerigheid ons de sommen te overhandigen welke gij zoudet kunnen ontvangen hebben voor personen in deze gemeente wonende en zulke uit gelijken hoofde.
Aanvaardt mijnheeren, de verzekering onzer volkomen achting
Burgemeester en schepenen
Sommen ontvangen door de gemeente Reninghelst voor personen te Poperinghe verblijvende, wegens logement van Engelsche troepen
Rosseel Henri fr. 10,00
Dochy – Duysser Henri fr. 167,45
Samen fr. 177,45

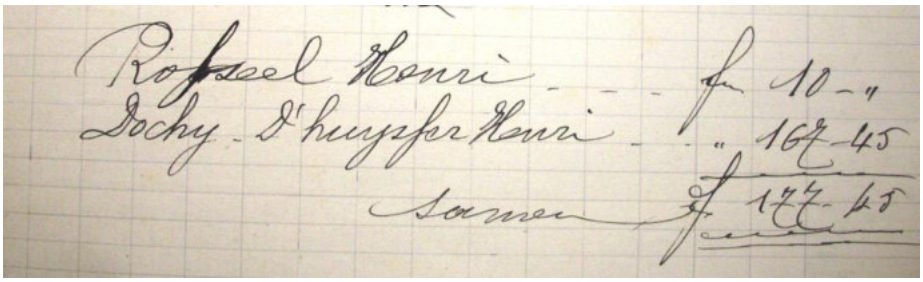

TREKHONDEN IN HET BELGISCHE LEGER.

Een vredig tooneeltje achter het front: Belgische soldaten rustend met hun makkers: de trekhonden. Deze dieren voeren hun ransels, brengen hun koffie, trekken hun mitrailleurs, halen hun schietvoorraad, waken met hen, en... strijden met hen. Geen wonder dat mensch en dier aan elkaar gehecht zijn.

Beschieting der Belgische kust.

SLUIS, 25 Sept. (Part. „N. R. Ct.") Hedenmorgen wordt Zeebrugge beschoten door Engelsche oorlogsschepen. Ruim zes uur is het bombardement begonnen. De Duitschers antwoorden met hun zware geschut. Duidelijk si soms de ontploffing van de granaten te hooren. Alles davert en dreunt.

Het schieten aan den Yser blijft voortgaan; den ganschen nacht door weerklonk het, ook nu nog steeds.

Hedennacht heeft in de electrische draadversperring weder iemand den dood gevonden, naar men meent, een Duitsche marinesoldaat, die in burgerkleeding trachtte uit te wijken.

VLISSINGEN, 25 Sept. (Part. „N. R. Ct.") Bij het hedenmorgen zeer hevige kanongebulder waren op den Zeeboulevard duidelijk de vuurstralen waarneembaar van de Engelsche schepen, die vermoedelijk op Zeebrugge vuurden.

OOSTBURG, 25 Sept. (Part. „N. R. Ct.") Aan de beschieting van Zeebrugge wordt door vijf Engelsche oorlogsschepen deelgenomen. Boven Zeebrugge-haven zag men een drietal vliegtuigen. Daar er hevig op werd geschoten, vermoedt men, dat deze bij de vloot behoorden. Omtrent de uitwerking van het bombardement, dat tot nog toe — half-elf — voortduurt, kan men niets gewaar worden.

Uit het 'Leidsch Dagblad'

25 september 1915 – Van Walleghem

Om 3 uur 's nachts attakeren de Engelsen aan 't Hooge en doen verschillige Duitse tranchées springen. Zij nemen ook 3 tranchees en noord en zuid de Menense steenweg geraken zij 600 meters vooruit. Zij nemen ook 160 krijgsgevangenen die dezelfde dag door Vlamertinghe gepasseerd zijn. Ongelukkuiglijk van hun kant hebben zij grote verliezen. De Scots vooral zijn te geweldig geweest, zij zijn verder gegaan dan zij mochten en zijn blijven haperen in de stekkerdraad die in het gras verscholen lag waar zij schrikkelijk door de mitrailleusen aangevallen werden. Men zegt dat 800 Scots achter gebleven zijn gedood of krijgsgevangen. In de achternoen deden de Duitsen een contratttaque en namen de tranchee benoorden de steenweg weder. De attaque geschiedde bijna zonder

kanongeschot, doch verder op de dag waren de kanonnen geweldig. Het is een attaque die mislukt is; gans de dag slecht weder.
Sedert 3 dagen mag niemand meer noch in noch uit Vrankrijk, de reden is omdat er buitengewone grote krijgsbewegingen zijn. De slagen van Loos en Champagne zijn in gang. Sedert verscheidene dagen hoort men in de verte een gedurig dof gedonder.

KORTE BERICHTEN.

Naar aanleiding van het betalen van weduwenpensioen aan de vrouwen der gesneuvelde soldaten van het Fransche leger, is de vraag gesteld, hoeveel er uitbetaald zal worden aan de Senegaleezen, die, zooals men weet, meerdere vrouwen bezitten.

Iemand stelde voor het pensioen onder de verschillende vrouwen te verdeelen naar het aantal huwelijksjaren, een ander meende, dat elke vrouw hetzelfde moest hebben, want „vrouw is vrouw". Het plan is geopperd den Turkschen ex-sultan als deskundige om raad te vragen.

* *

Leidsch Dagblad

Zondag 26 september tot zaterdag 2 oktober – Baert A.

Het kanon is wat verstilt, maar de troepen beweging is zeer groot. Het vervoer en het reizen der burgers is verboden. Er is goed nieuws uit Champagne. ‘ Einden de week komen veel Schotlanders toe in en rond de stad. De inwoners beginnen weerom terug in de stad te komen.

DE DUITSCHE BEZETTING IN BELGIË.
Ook in België worden vele betrekkingen door Duitsche vrouwen waargenomen. In Achel o.a. fungeert een Duitsche dame als douanebeambte. (V.F.B.)

DE OOGST IN DUITSCHLAND.
Duitsche soldaten, die z.g. „landbouw-verlof" hebben gekregen, bezig den oogst in te halen.

MUNITIEDEPOTS.
In verschillende steden achter het Duitsche front heeft men bergplaatsen voor munitie en geweren, van waaruit de troepen aan het front voorzien worden. Onze foto is genomen in Hasselt (België) waar zoo'n depot gevestigd is. (V.F.B.)

IN EEN DUITSCH GEVANGENENKAMP.
Fransche krijgsgevangenen in het kamp te Königsbrück bezig met het vervaardigen van een hulde aan hun vaderland.
De gevangenen, onder wie zich verdienstelijke musici bevinden, vermaken zich op hun zelfvervaardigde muziekinstramenten. (foto's V.F.B.)

Uit de ‘Panorama’

27 september 1915 - Van Walleghem

Men verneemt de zegepraal der Fransen in Champagne en der Engelsen te Loos. Meer dan 20.000 krijgsgevangenen, nochtans met zeer grote verliezen der Engelsen, doch mindere verliezen der fransen, doch die verliezen vernemen wij slechts later door Engelsen die aan die slag hebben deelgenomen. Toch krijgt het volk door het vernemen der zegepralen een pinte goe bloed en hoopt op spoedige meerdere overwinningen. Ongelukkiglijk deze worden voor het ogenblik niet verwezenlijkt. In Champagne zijn de Fransen in de 2de lijn tranchees.

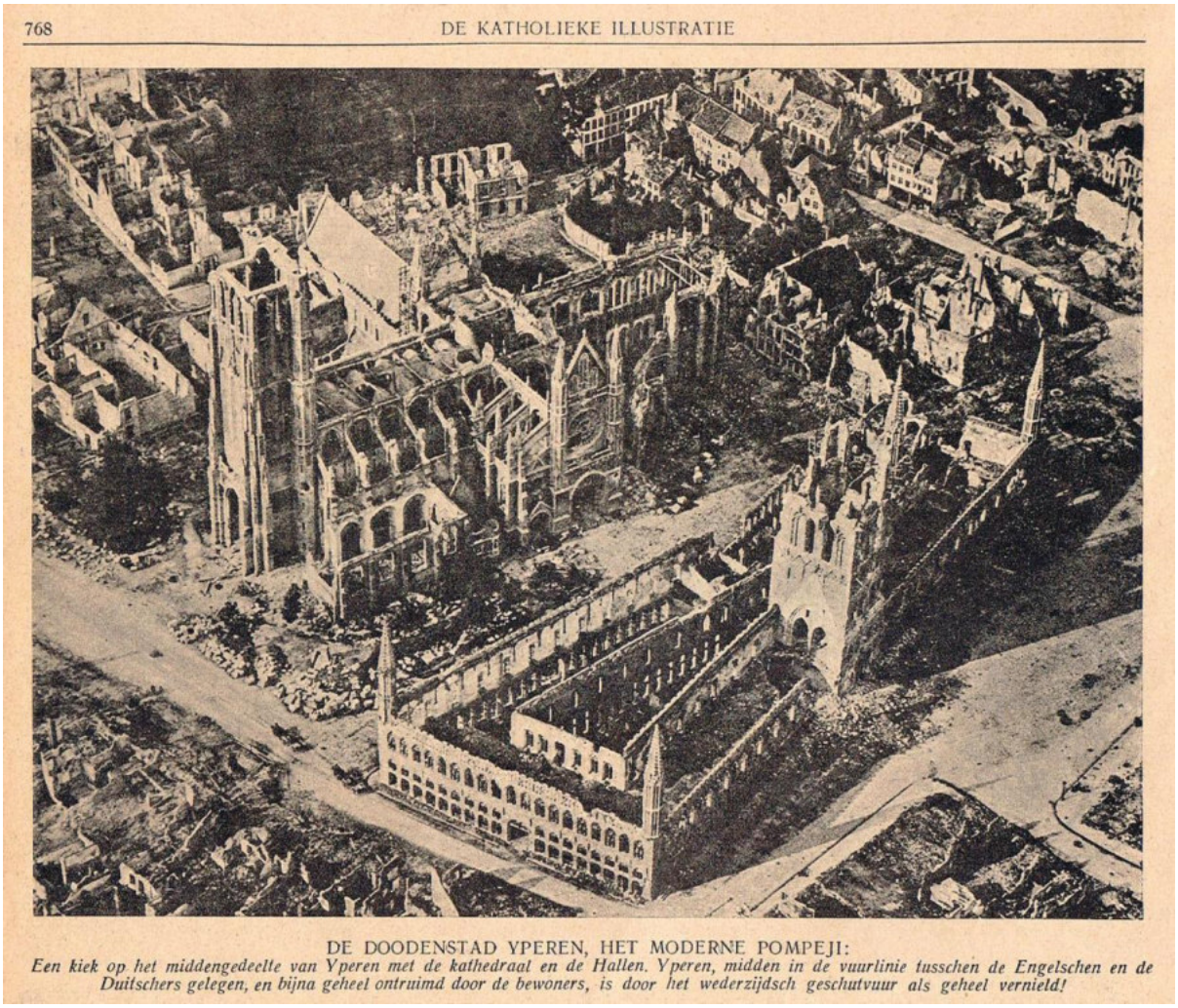

768 DE KATHOLIEKE ILLUSTRATIE

DE DOODENSTAD YPEREN, HET MODERNE POMPEJI:
Een kiek op het middengedeelte van Yperen met de kathedraal en de Hallen. Yperen, midden in de vuurlinie tusschen de Engelschen en de Duitschers gelegen, en bijna geheel ontruimd door de bewoners, is door het wederzijdsch geschutvuur als geheel vernield!

Brievenboek Poperinghe – SAP – De scholen te Poperinge

Aan de arrondissementscommissaris te Watou

Ik heb de eer om hieronder de inlichtingen te bezorgen, door u gevraagd.
1 – Vluchtelingen – jongens van 8 tot 14 jaar: 113
Meisjes van 8 tot 16 jaar: 135
2 – 2/3 van deze kinderen wonen in de gevaarlijke zone
A – Jongens – vluchtelingen inbegrepen: 208
B – Meisjes – vluchtelingen inbegrepen: 253
3 – De open scholen zijn de volgende:
A – De vrije school van de Brabant – 57 jongens en 56 meisjes

B – De vrije school van ’t Vogeltje – 63 jongens en 67 meisjes
C – De school van Sint Jan ter Biezen – 32 jongens en 66 meisjes
D – Barakken school aan de hoeve Derycke: 50 jongens en 100 meisjes.
Alle klassen worden gegeven door gediplomeerde religieuzen.

28 september 1915 – Van Walleghem

Vandaar mag men weerom in en uit Frankrijk. Te Poperinghe zijn van deze maand enkel eenmaal bommen gevallen. Te Vlamertinghe en Elverdinghe ook weinig.

29 september 1915 – Reningelst Brievenboek – hoogste prijs waren

Aan de arrondissementscommissaris
Meneer de commissaris
Als gevolg aan uwen brief van 12 dezer hebben wij de eer u hiernevens te laten geworden onze voorstelen nopens de hoogste prijs aan welk de waren mogen verkocht worden

Voorstellen gedaan door het gemeentebestuur
Kookvleesch de kg. 1,80 – Roastbeef 2,40 – kalfsvleesch 2,40 – schapenvleesch 2,40 – zwynevleesch 2,00 – zwynevleesch berookt 2,30 – zwynevleesch vet 2,00 - brood wit 0,50 – brood bruin 0,33 – boter 4,60 - aardappel (100 kilogram) – melk de liter 0,30 – eieren het stuk 0,18 – suiker de kilo 1,30 - Chocolade de kg 3,85 – koffie gebrande boonen 4,00 – koffie de tas 0,10 – tabak de kilogram – 4,00 – de 50 gram 0,30 – solferstekje – springers 100 op 0,50 – solferstekjes lucifer de doos , zonder verkoopfranche 0,50 – kolen, freine de ton 65 – kolen antraciet 90 – petroleum de liter 0,35 – olie voor de motor onbekend – zout de kilogram 0,20
Reninghelst

DE ELECTRISCHE DRAADVERSPERRING EN EEN HARER SLACHTOFFERS:
Een slachtoffer van de electrische draadversperring aan de Nederlandsch-Belgische grens. Zooals zoovelen heeft ook deze man zijn poging om door den draad te kruipen met den dood bekocht.

De katholieke illustratie - 18 september 1915

De Europeesche Oorlog.

De Strijd in het Westen.

In het Westen is het thans wat rustiger. De artillerie is misschien weer bezig nieuwe gevechten voor te bereiden. Het Fransche communiqué van gistermiddag vertelt, dat er in Artois in de richting van de hoogten ten oosten en ten zuiden van Souchez nog terrein wordt gewonnen.

In Champagne bieden de Duitschers tegenstand in hun tweede linie, beschermd door uitgestrekte en verborgen draadversperringen. De Franschen kwamen nog eenigszins vooruit bij hoogte 185, ten westen van de boerenhofstede Navarin, en ten noorden van Massiges, in de richting van Lajustice.

In de Argonne liepen de hardnekkige aanvallen, welke de Duitschers Maandag met 6 à 8 bataljons tegen de voorste Fransche stellingen bij La Fille Morte en Bolante ondernamen, op een ernstige mislukking voor hen uit.

De tegen-aanvallen, die de Franschen gedurenden den nacht ondernamen, stelden hun in staat de Duitsche infanterie op bijna alle punten, waar zij had weten binnen te dringen, weder uit de loopgraven te werpen.

Het terrein voor de Fransche loopgraven is bezaaid met lijken van vijanden.

Ook de Belgen beginnen zich weer te roeren.

De Belgische legatie te 's-Gravenhage deelt het volgende communiqué mede:

Gedurende den nacht van den 26en op den 27en werden onze vooruitgeschoven posten zwak beschoten; onze vliegeniers hebben met succes onder een hevig geschut-, geweer- en mitrailleursvuur bommen geworpen op de vijandelijke kantonnementen te Clercken, Eessen, Keijem en de barakken te Paetbosch. Overal werden hevige branden veroorzaakt; heden werd Ramscapelle zwaar gebombardeerd en enkele onzer vooruitgeschoven posten te Oostkerke en loopgraven ten Zuiden van Dixmuiden beschoten.

In verschillende gemeenten in het bezette België zijn de troepen opgeroepen om naar het front te gaan. De Duitschers probeeren dus direct de gaten te stoppen. De beweging achter het Duitsche front komt duidelijk uit in het volgende bericht, dat uit Gent aan de „Tel." wordt gedaan. Zaterdagavond was de stad Gent in spanning. Dat er iets gaande was, wist de bevolking reeds uit het kanongebulder, dat de gansche week had aangehouden, uit den doorvoer van gewonden, de aankomst van troepen en het transport van allerlei materiaal, maar Zaterdag ontstond plotseling in de stad een groote beweging. Troepen, op verscheidene punten ingekwartierd, kregen eensklaps bevel haastig te vertrekken. Het was een voortdurend drukte een voorbijsnellen van auto's en gedaver van wagens. „Naar 't front", zeiden de militairen tot elkaar en bij velen las men onrust op het gelaat. De troepen vertrokken in zuidelijke richting over Deinze en Thielt, dus waarschijnlijk naar het front rondom Yperen en mogelijk ook naar het noorden van Frankrijk. De bevolking heeft hieruit geleerd de Duitsche communiqué's te begrijpen. Men las van nieuwe aanvallen op het westelijk front, zeer vaag aangeduid, en begreep plotseling, dat het lang verwachte offensief begonnen was. Uit de houding van de Duitschers bleek ook, dat het hen niet voor den wind ging. Zondag duurde de drukte voort. Treinen met gewonden reden het Sint Pieterstation binnen. Veel gewonden bleven hier, anderen werden verder gebracht.

Het Duitsche communiqué geeft blijk de

Leidsch Dagblad

30 september 1915 – Delaere

Donderdag. Reis naar Westoutre, Locre en Kemmel om kinderen op te zoeken voor de school der Koningin. ’s Namiddags met 2 auto’s voeren wij 26 kinderen naar Wulveringhem. De Zwarte zusters zijn in de crèche. De Penitenten in de school.

In het augustusnummer van Doos Gazette schreven we al over de dood van de Franse luchtacrobaat Charles Pegoud.
Hij was de man die in 1913 Europa rondreisde met zijn luchtacrobatie en zijn beruchte loopings.

In de Leidsch Dagblad van de 11de september 1915 stond zijn verhaal ook genoteerd onder de titel:

Hoe Pégoud sneuelde.

CH. PéGOUD †,
de wereldvermaarde „looping the loop”-man, die dezer dagen in een luchtgevecht met een Duitsch vlieger-eskader in Oost-Frankrijk van een hoogte van 2000 meter werd neergeschoten.

Hoe Pégoud sneuvelde.

De correspondent van „De Tijd” meldt het volgende d.d. 2 September uit Parijs:

Reeds sedert enkele weken werd in den sector, waar de vermaarde vlieger Pégoud opereerde, die reeds verscheiden Duitsche vliegtuigen naar beneden had geschoten, op hem geloerd. De vijand wist met welken meesterlijken tegenstander hij te doen had, want Pégoud had de gewoonte, na wapenfeiten, waarin hij als overwinnaar de lucht had behouden, met een zijner sierlijkste buitelingen zoowel vriend als vijand in de loopgraven in bewondering te zetten. De Duitschers duidden hem algemeen aan als den „op den kop loopenden luchtduivel.”

Het succesvolle aanvalsstelsel van Pégoud berustte op zijn kennis der Duitsche vliegtuigen, aan wier boord de mitrailleuse zóó is geplaatst, dat zij voor een verticaal schot van de hoogte naar de laagte zoo goed als niet kan worden gebruikt. En zoodra hij, na onder Taube of Aviatik te zijn doorgevlogen, de kans schoon zag haar te overvleugelen, placht hij het oliereservoir of het stuurtoestel onklaar te schieten, zoo het hem al niet gelukte den bestuurder te dooden.

Na tegenover den gevaarlijken tegenstander allerlei trucs te hebben beproefd, wisten de Duitschers hem te verrassen door het in de vaart brengen van een vliegtuig, waarin de mitrailleuse zóó was geplaatst, dat zij loodrecht naar de laagte kon schieten. Op deze veranderde tactiek had Pégoud niet gerekend, en nadat hij reeds j.l. Zaterdag met doorschoten benzinepijpen van een verkenningstocht was teruggekeerd, heeft hij thans zijn koenheid met den dood moeten bekoopen. De Aviatik, die expresselijk om hem uit te dagen, over zijn sector kwam vliegen, wist hem voor een tweegevecht te doen opstijgen. Maar nauwelijks wilde hij van zijn gewone tactiek gebruik maken, of de mitrailleuse, welke de Duitsche luchtvaarder thans in de gewenschte richting kon hanteeren, schoot hem een kogel dwars door het hoofd.

Maandagavond heeft een Dutsch vliegtuig, dat op groote hoogte boven Chavanne sur l’Etang, een Elzassische gemeente aan de vroegere grens, vloog, een krans naar beneden geworpen met het opschrift: „Aan Pégoud, als held gesneuveld. Zijn tegenstander.”

Leidsch Dagblad – 30 september 1915

Niet spreken over oorlog. — We zijn allen Nederlanders. Maar ieder heeft zijn sympathieën en antipathiën. De een is pro-dit, de ander anti-dat. Dat geeft tot heftige disputen aanleiding en vervreemdt soms goede vrienden van elkaar. Ten einde het eeuwigdurende gehaspel tegen te gaan, heeft men nu in den handel gebracht knoopjes, om op de jas te dragen, knoopjes met het verzoek: „Men spreke mij niet van den oorlog". Of het helpen zal?

Nummer 159 **Doos Gazette** **oktober 2015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Een vent springt op iedere tram die voorbij komt
Zodat ze een schone voiture niet meer zien staan

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 580 lezers

Beste abonnee

De Westlandlopers te Watou

Naar aanleiding van de voorstelling van het boek van **Jan Daschot** *over Watou, Abele & Sint Jan ter Biezen 1830 – 2015 worden er ook een aantal festiviteiten in hierrond georganiseerd.*
Niet alleen de toneelgroep van Watou treedt op maar ook **'De Westlandlopers'** gaan twee voorstellingen geven:

De kruisweg van Watou in 7 staties
Rechtgeaarde vertellementen en fantastische histories !

En dit door het gezelschap van 'De Westlandlopers'
Ingeborg Sohier, de grootste kleppe van 't land

Ignace Braem, trekzakvirtuoos met lange vingers - Joris Baron, een stemme lyk è klokke en Do Vandermarliere met zyn tonghe van lyntjes
De voorstellingen gaan door in Dirks café op de ‘Grote’ markt van Watou en dit op de zondagen **27 september en 4 oktober om 15 uur.**
De Westlandlopers zijn ook te vinden op You Tube – gewoon ‘Westlandlopers’ in typen en je kan vier liedjes van ons vinden opgenomen te Brugge door Francine Osteux!

Fototentoonstelling in het Festivalhuis

WATOU, ABELE & SINT-JAN-TER-BIEZEN

Michaël Depestele

Naar aanleiding van de publicatie van het boek
GESCHIEDENIS VAN EEN GRENSDORP
Jan Daschot

Zondag 27/09 - Zaterdag 3/10 - Zondag 4/10

10.30 tot 12.30 - 14.00 tot 18.00

Watouplein 12 - Watou

Eerst een paar reacties op de vorige 'Doos Gazette'. We kregen van Frans Herpelinck de volgende mail.

Beste Guido,
Bedankt voor al je interessante documentatie.
Ter informatie:
Mijn vader, **Gaspard Herpelinck** was van 1915 ? tot 1918 verpleger/soldaat in de Cleppe in Alveringem. Hij was opgeleid in het kamp van Auvours (FR) dat later een strafkamp werd voor te Vlaams gezinde soldaten.
Hij kon ruilen met een vechtlustige medesoldaat en kwam zo in dat Engels veldshospitaal terecht. Daar werd hij als onderwijzer goed bevriend met Albert Van den Abeele toen dokterstudent, later huisdokter in Oostnieuwkerke.
Hij was er ook actief voor het opstellen van een soldatenkrantje voor Poperingse soldaten samen met ergens een aalmoezenier
In 1919 werd hij dorpsonderwijzer (in legeruniform) in Pollinkhove.
Na de oorlog heeft hij zeker enkele Vlaamse taallessen gegeven in Noord-Frankrijk (met een huifkar en samen met August Borms)
Groeten
Frans Herpelinck

— *Oudstrijdersbond.* — Zondag 5 October, om 3 u., op 't Stadhuis, groote vergadering voor alle oud-Soldaten.
Sprekers: Gaspard Herpelinck en Antoon Lambrecht.
Soldaten, in de vereeniging ligt de macht.

Even later kregen we een aanvulling.

Beste Guido,
Mijn vader moet juist na WO I zich geroepen gevoeld hebben om zijn vroegere medesoldaten ergens tot een of ander initiatief op te roepen
Groeten
Frans Herpelinck

Daar naast kreeg ik een uitgebreide reactie van **Mark Adriaen** op het voorwerp afgebeeld in de vorige Doos Gazette!

GEREEDSCHAP OM DE ZEIS SCHERP TE HOUDEN

1. WETTEN

Tijdens het oogsten werden zeis en pik voortdurend gewet om ze vlijmscherp te houden. Dit kon met de wetlat of met de wetsteen. Deze werden in een koker (bus) bewaard.

1.1 Wetlat (= strijker, strekel)

Houten voorwerp met rond handvat en een vierzijdig taps toelopend eind.

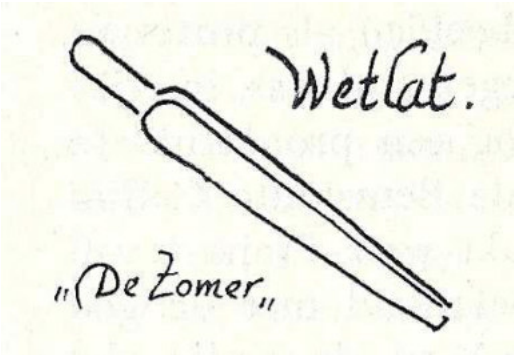

Tekening door Jozef Weyns naar een prent van Pieter Bruegel de Oude (+1525-1569).

De Zomer – Kopergravure door Pieter van der Heyden naar - Pieter Brueghel.

Wetlat en koperen strekelbus.

De wetlat werd vochtig gemaakt en met zand bestreken. Er wordt mee langs het scherp van de zeis gestreken.

1.2 Wetsteen

Langwerpige steen, ongeveer 20-30 cm bij 2-4 cm, om de zeis te slijpen. Door veelvuldig gebruik hebben sommige stenen een grillige vorm. Een gebroken steen werd vaak in een houten handvat gestoken om hem langer te maken. Men kon droog wetten (bijv. in de Kempen) of nat wetten (bijv. in de Maasstreek). Bij nat wetten werd de slijpbus met water gevuld.

1.3 Koker (strekelbus, slijpbus)

De maaier droeg aan de broeksriem een koker van hout, hoorn, leder, verzinkt plaatijzer of koper, waarin het wethout of de wetsteen opgeborgen werd. Hij moest dit steeds bij de hand hebben. De bus is cilindervormig en eindigt onderaan op een punt om in de grond te kunnen steken tijdens het wetten.
De koker kon op 2 manieren gebruikt worden:
- Strekelbus:voor de wetlat, gevuld met vochtig zand, kiezel of ijzersteen
- Slijpbus: voor de wetsteen, soms gevuld met water.

1.4 Strekelpot

Het wethout, de strijker, werd ook in een strekelpot gestoken, een kleine stenen of ijzeren pot met vochtig verbrijzelde ijzerzandsteen. De strijker werd in de brij gedoopt om de snede van de zeis ermee te wrijven. De pot werd ook "greuspot" genoemd.

Rechts: prentkaart uit 1911 met een strekelpot bij het scherp maken van zeisen.

1.5 Slijpmolen

Vanaf het einde van de 19de eeuw gebruikte de landbouwer ook een slijpmolen, die achteraan de boerenkar bevestigd werd.

2. HAREN (= boten)

Na een halve dag maaien werd de snede van het zeisblad te dik om nog te wetten. De snede moest dan uitgeklopt en opnieuw dun gemaakt worden. Dit gebeurde met een klein aambeeld en een hamer.

Rechts: een pik wordt geboot te Vinkem in 1990, foto Luc Devliegher.

Op zaterdag 12 mei 2012 zagen we in het museum van de Steenmeulen te Terdeghem twee foto's, waarbij geboot werd met de scherpe kant van de boothamer.

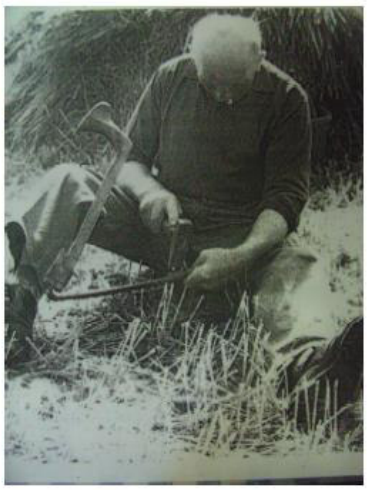

2.1 Aambeeld

Het klein aambeeld (bootijzer, haarspit) werd in de grond vastgezet. Het dwarsijzer zorgde ervoor dat het gereedschap tijdens het haren niet te diep in de grond werd gedreven. Er bestaan meerdere types:
- wigvormige kop, hierop werd met de platte kant van de hamer geklopt
- platte kop, hierop werd met de scherpe kant van de hamer geslagen
- platte kop met een opstaande lip, dubbele functie.

2.2 Haarhamer (= boothamer)

Haarspit en hamer uit Nederename.

De haarhamer (boothamer) heeft een wigvormige kop en een platte kop. Er bestaan ook boothamers met twee wigvormige koppen.

BRONNEN

• BONNEZ André, Vlaams maaiersgerief in de 13de eeuw, Biekorf, 1955, blz. 95.
• DEVLIEGHER Luc, Landelijk en ambachtelijk leven, Museum Bulskampveld Beernem, 1998.
• ELOY Arnold, Oud landbouwgereedschap, Gent, 1983.
• WEYNS Jozef, Bij Bruegel in de leer voor honderd-en-een dagelijkse dingen, Ons Heem, 1969 nr. 3, blz. 97-131.
• www.mot.be ID-DOC

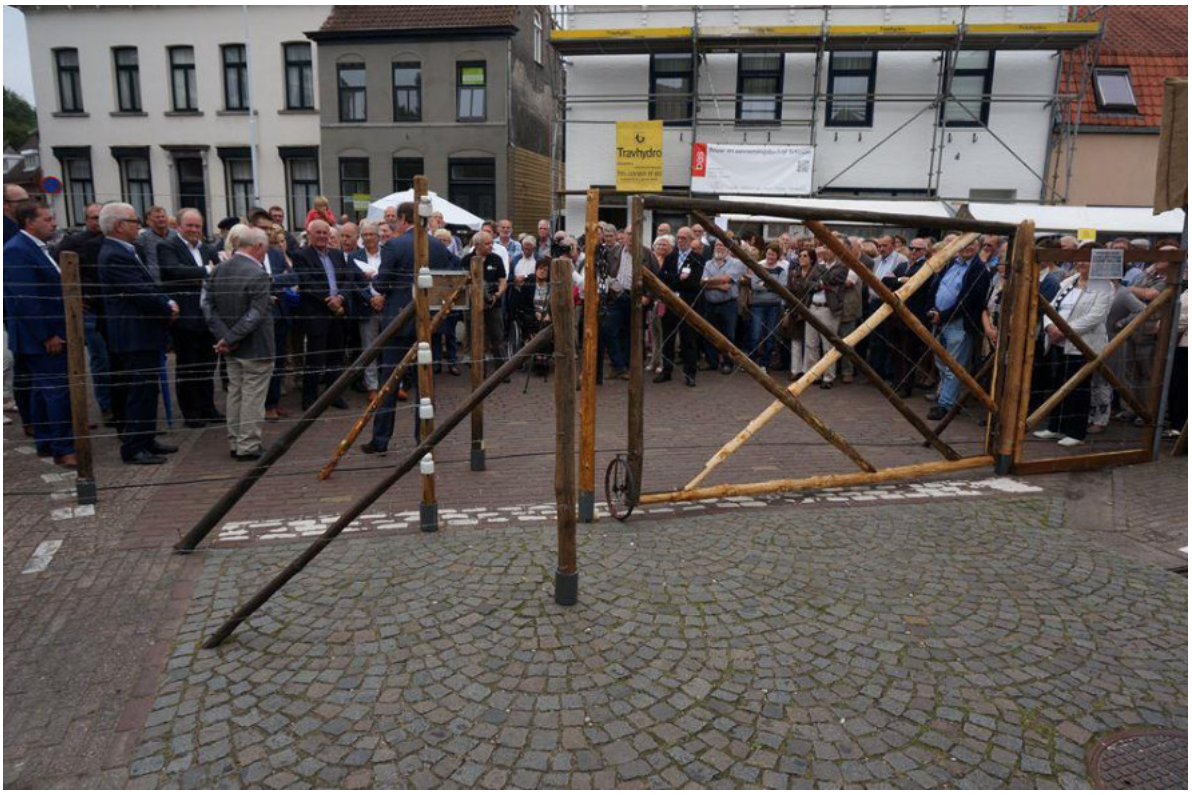

Herdenking van de elektrische draad te Moerbeke Waas

100 jaar geleden – Den Grooten Oorlog

1 oktober 1915 – Brievenboek Poperinge SAP

De Strijd in het Westen.

BERLIJN, 1 Oct. (W. B.). Het hoofdkwartier meldt van het westelijk oorlogstooneel: Vijandelijke monitoren beschoten zonder uitwerking de omgeving van Lombardzijde en Middelkerke. Nieuwe aanvallen beproefden de Engelschen gisteren niet. Onze tegenaan-

Leidsch Dagblad

Branche requisition officie nr. 1 c/o headquarters 2nd army – France
Vertaling
Zie hier de antwoorden van de verschillende benadeelden:

Vercruysse Prosper: Hij stelt dat hij 33 hommelpersen aan 3 frank en 3 staken van 10 frank geleverd heeft.
Quaghebeur Henri: Factuur van 5 frank voor de schade aan 2 weiden – factuur van 25 frank voor de levering van hout.
Merlevede Camille – Hij brengt de factuur terug die hij weigert te tekenen omdat naast de goederen die reeds geleverd werden, er ook nog 1000 kilo ongedorsen roggestro en 500 kilo stro er te weinig op staat. De factuur dient dus verhoogd te worden met 250 frank.
Aloise Desuyder – onbekend – wagen
Vanheste Maurice – Heeft geen andere stukken om de opeising te bewijzen. Zijn vrouw heeft alles uitgelegd aan de commissaris die de factuur heeft opgeteld.
Lietaert L.H. – Heeft de factuur getekend die ik U terugzend.
Huys Edouard – De nieuwe factuur werd door de benadeelde niet getekend omwille van de zelfde redenen als die Dochy Henri aanhaalt. Het betreft immers hier geen gewone hommelpersen maar **gecreositeerde palen** die in deze streek veel waarde hebben. Ten andere de genaamd Huys verklaart de ontvangstbewijs getekend te hebben voor 1 frank per paal, prijs overeengekomen met de militaire overheid.
Dochy Henri – Ik heb hem een nieuwe factuur voorgelegd, verhoogd met 4 frank, die hij echter niet heeft willen tekenen om de volgende redenen:
1 – de levering betreft hier geen stoofhout maar hommelpersen die door de eigenaar 55 frank werden betaald of voor de 300 opgeëiste persen 165 frank.
2 – De genoemde Dochy heeft reeds een ontvangstbewijs getekend dat 100 frank meer bedraagt, een som die hij niet ontvangen heeft, die men nu reduceert tot 40 frank.
De eigenaar houdt zich dus aan de prijs van 100 frank, en som die gezamenlijk overeen gekomen is met de militaire overheid.
Jans Germain – Heeft de factuur getekend voor het onderhoud van het paard
Vancayseele Julien- Heeft eveneens de factuur getekend voor het onderhoud van een paard – 5,25 frank
Schaballie – Heeft getekend aan 22 frank de 100 bakstenen, geleverd de 24ste ende 26ste juni 1915.

1 oktober 1915 – Van Walleghem

Vele bommen vallen aan de vijver. Op Clytte en Westoutre zijn vele Canadezen. Aan den Scherpenberg een gans bataillon Franse Canadezen die gewoonlijk Frans spreken doch moeilijk om te verstaan. In het Canadees leger vindt men volk van verschillige landen, fransen, Hollanders, Italiaanders, ook verschillige Belgen. Deze zeggen dat ze min of meer gedwongen waren zich te engageren. Zij winnen veel geld 5, 6 of 7 frank daags. Ook doen zij

vele teere, veel dronkaards en vele met lange vingers. Toch hebben zij de naam van moedige soldaten te zijn.

Brievenboek Poperinge – SAP

Aan de minister van het openbaar onderwijs te Le Havre
De scholen van onze stad zijn omwille van de bombardementen geëvacueerd tot buiten de stad. Wij bidden u respectvol om de goedheid te hebben **barakken** tot onzer beschikking te stellen om onze scholen hierin te installeren. Wij zouden graag 4 klassen willen van 5 op 6 meter. De zaak is dringend zodat we u dankbaar zouden zijn indien u meteen hieraan gevolg zou willen geven.

2 oktober 1915 – Illustration

LE NOUVEAU CASQUE AU FEU

We krijgen in het Frans leger een nieuwe 'casque' . de Adrian.
Het zal ook deze helm zijn die door het Belgisch leger zal gedragen worden. Alleen staat er bij de Belgische 'editie' een Belgisch leeuwke op de helm

De aanvallen op de Belgische kust.

Het bombardement van de Belgische kust verleden week was zoo hevig als in langen tijd niet is voorgekomen, niettegenstaande deze streek van België sinds het beleg van Antwerpen herhaaldelijk door de Engelschen en Franschen bestookt is, zooals uit het volgende lijstje van data blijkt:

16 Oct. De Duitschers bezetten Ostende.
17 Oct. Het bombardement van de Belgische kust wordt door een flotille onder schout-bij-nacht Hood begonnen.
27 Oct. Het slagschip „Venerable" voegt zich bij het Britsche eskader.
9 Nov. Het bombardement wordt gestaakt daar de krijgsbedrijven in een loopgravenoorlog veranderen.
23 Nov. Alle punten van militair belang te Zeebrugge door Britsche oorlogsschepen bestookt.
29 Nov. Er wordt gemeld, dat er een werf voor duikbooten te Zeebrugge is gebouwd.
1 Dec. Aanvallen van uit zee en uit de lucht op Zeebrugge. De Duitschers stellen zwaar geschut op een versterken de haven.
10 Dec. De Duitschers geven toe, dat Britsche oorlogsschepen een opmarsch in de streek van Nieuwpoort belet hebben.
16 Dec. Het monitorseskader hervat het bombardement van Ostende.
23 Jan. Aanval van twee vliegmachines op de stations voor Duitsche duikbooten te Ostende en Zeebrugge.
12 Febr. Aanval van 34 machines op Brugge, Ostende en Zeebrugge.
16 Febr. Een dergelijke aanval van 42 machines, onder welke 8 Fransche.
7 Maart. Aanval van zes vliegmachines op Ostende.
21 Maart. Vijf vliegtuigen uit Duinkerken bestoken de in aanbouw zijnde duikbooten te Hoboken.
1 April. Nieuwe vliegeraanvallen op Hoboken en Zeebrugge.
3 April. Duitsche mijnenleggers, die het mijnenveld bij Zeebrugge trachten uit te breiden, worden door Britsche oorlogsscheepen

pen beschoten en in de haven gedreven. Het kustbombardement bij Middelkerke hervat.

Mei. De torpedojager „Maori" zinkt door een mijnontploffing bij de Belgische kust. De bemanning naar Zeebrugge gevoerd.

23 Juli. Fransche vlootaanval op Zeebrugge.

23 Augusteus. Bombardement door 40 schepen van de geallieerden.

26 Augustus. Een Duitsche duikboot bij Ostende tot zinken gebracht door bommen uit een vliegmachine.

7 Sept. Bombardement van de geheele kust.

25 Sept. Voortzetting en uitbreiding van het bombardement.

Leidsch Dagblad

Maandag 4 oktober 1915 – Baert A.

Veel beweging en hard geschut. 's Avonds van 4 tot 6 uur krijgen we een **40 tal obussen:** veel vallen rond het kerkhof, ook L. Laurie, herberg Saumon, markt, Ivo Derynck, herberg stadhuis, Politiebureel, Sint Bertens, dekenij achterkeuken ; B. Minne, E.H. Dejaegher, Aug. Dezuttere; O.L.V. kerk, dr. Dewulf.

Van Walleghem

20 kinders van 2 tot 7 jaren vertrekken naar de schoolkolonies van **Ménilmont Plage**, tussen Paris plage en Berck Plage, en zijn er zeer wel bezorgd in het groot hotel de la Plage (Vallois). Het is Mr. Delaere die zorgt voor het vertrekken. Deze kolonie is onderhouden door het Belgisch gouvernement.

Verscheidene landbouwers (Comyn, Nollet, Amand, Huyghebaert, Theophiel Huyghe, Cafmeyer, Vandenbroecke) worden betrapt door de comiesen daar zij bier en stout verkopen zonder patent.

Kantine ten lande

Proces wordt hen aangedaan. Men vreest voor grote straffen bijzonderlijk door deze die voortverkopen. En ziet op zekere dag komt er een briefje waarbij zij mits zekere som te betalen aan de ontvanger van Reninghelst de zaak kunnen effen maken. 1 op 2 betalen, de anderen gebaren van niets. En de zaak heeft geen verdere gevolgen. Nochtans wordt het getal boeren die bier of stout verkopen zeer klein. 3 op 4 hebben een patent en in 2 of 3 plaatsen is er kantine der Engelsen, waar landbouwers en officieren de winsten delen.

4 oktober 1915 **- Delaere C.**

Maandag. Wij trekken naar Dickebusch met 2 auto's van juffrouw Block en één van Caëstre. 19 kleine kinderen worden opgenomen voor 't gesticht van Fruges. Dan naar Kemmel waar wij 5 kinderen afhalen en naar Poperinghe brengen. Dan naar de Catsberg achter zuster Dorothée. Met haar en de 5 kinderen van Kemmel, rijden wij 's namiddags langs Woesten, waar wij nog 4 kinderen opladen, naar de scholen der Konignin. 's Avonds bij onze terugkomst worden wij aan 't Hooghe belet van door te rijden. **Poperinghe** wordt beschoten. In de verte oostwaarts zien wij zeer wel de losbranding der Duitse kanonnen. Daarop volgt de slag, het gewoon gesis en dan het neerploffen. Men verzekert dat er van 4 ¾ uur tot 6 ½ uur 41 bommen afkwamen, waarvan er nog al wat ontploften en zowat overal namelijk op het stadhuis, in de Sint Bertenskerk, **op de achterkeuken der dekenij,** op de Onze Lieve Vrouwekerk, enz… veel stoffelijke schade aanbrachten. Na een half uur wachten, rijden wij toch maar de stad binnen.

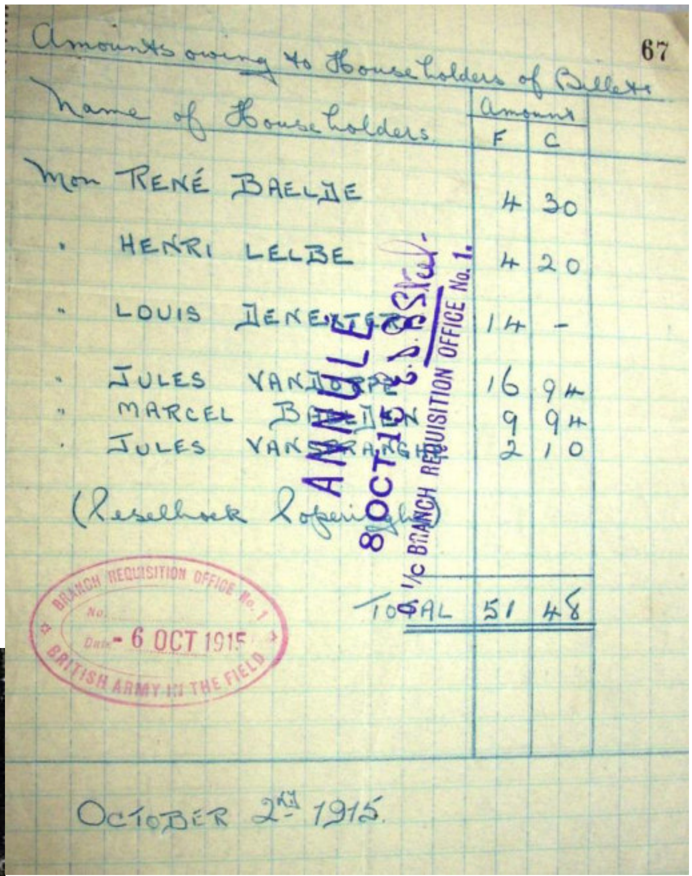

67

Amounts owing to Householders of Billets

Name of Householders	Amount F	C
Mon René Baelde	4	30
" Henri Lelbe	4	20
" Louis Denen[illegible]	14	-
" Jules Van[illegible]	16	94
" Marcel B[illegible]	9	94
" Jules Van[illegible]	2	10
(Reselhoek Poperinghe)		
Total	51	48

ANNULÉ 8 OCT 1915 [illegible]
I/c Branch Requisition Office No. 1.

Branch Requisition Office No. 1
Date - 6 OCT 1915
British Army in the Field

October 2nd 1915.

† Vergeet in uwe gebeden niet †
de zielen
van EDMOND NEYT,
geboren te Baradêro (Argentina) den 3 Augusti 1889, soldaat bij het 7e Kanoniers te peerd, 1e groep, gevallen op het veld van eer voor het vaderland, gestorven den 9 October 1915 in het hospitaal te Poperinghe en aldaar begraven op het engelsch kerkhof
en van
JULIUS NEYT,
geboren te Baradêro (Argentina) den 17 October 1895, gestorven in Frankrijk den 28 April 1917.
Beiden zonen van
IVO NEYT en van JULIE BEELAERT.

Als met een stormvloed worden de menschen weggevaagd: een droom zijn zij. Des morgens is de mensch als het gras dat uitspruit; des morgens bot en spruit hij uit, des avonds wordt hij afgesneden en verdort. Ps. 89.

o Heer, wees ons genadig naar uwe bermhertigheid en naar de menigte uwer ontfermingen, delg onze fouten uit, wasch ons van onze ongerechtigheden en reinig ons van onze zonden. Ps. 50.

« Wij hebben geen beter middel om de liefde te oefenen, zegt Jesus-Christus, dan van ons leven te geven voor dezen die wij beminnen. » De soldaat die sterft om zijne broeders te redden, om de haardsteden en de autaars van het vaderland te verdedigen, volbrengt dat groot en verheven liefdewerk.

Teergeliefde moeder, broeders, zuster en bloedverwanten, moesten wij sterven verre van u, zonder een laatsten vaarwel, als christenen hadden wij de vaste hoop u weêr te vinden in de gelukkige eeuwigheid.

Bermhertige Heer Jesus, geef hun de eeuwige rust. 300 d. afl.

Drukkerij R. De Kesel, Somergem.

Dinsdag 5 tot zaterdag 9 oktober - Baert A.

De drie eerste dagen was het geschut ongehoord hevig. We hadden een geheel slecht weder en de beweging was weer buitengewoon, soms op drie reeksen net als in Londen. ’t Einden de week vermindert het vervoer en het kanon verstilt.

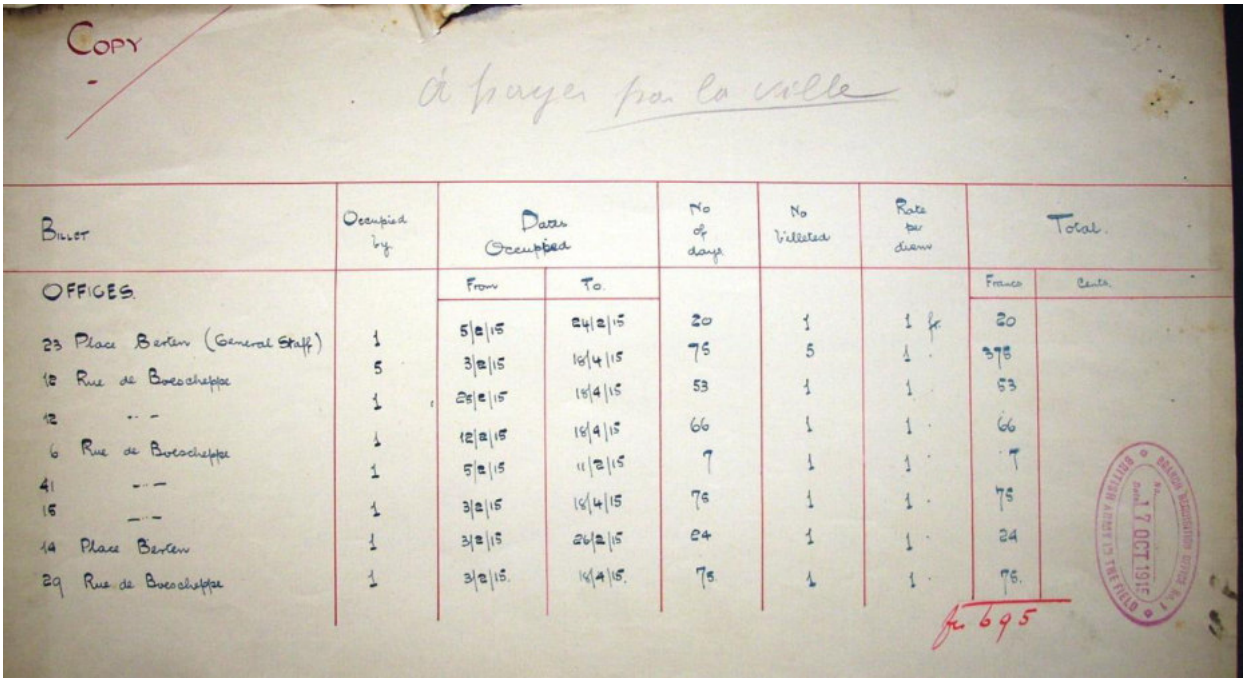

COPY

à payer par la ville

Billet	Occupied by	Dates Occupied From	Dates Occupied To	No of days	No billeted	Rate per diem	Total Francs	Total Cents
OFFICES								
23 Place Berten (General Staff)	1	5/2/15	24/2/15	20	1	1 fr.	20	
12 Rue de Boescheppe	5	3/2/15	18/4/15	75	5	1	375	
12 --	1	25/2/15	18/4/15	53	1	1	53	
6 Rue de Boescheppe	1	12/2/15	18/4/15	66	1	1	66	
41 --	1	5/2/15	11/2/15	7	1	1	7	
15 --	1	3/2/15	18/4/15	75	1	1	75	
14 Place Berten	1	3/2/15	26/2/15	24	1	1	24	
29 Rue de Boescheppe	1	3/2/15	18/4/15	75	1	1	75	

fr 695

BRITISH ARMY IN THE FIELD
17 OCT 1915

De Strijd in het Westen.

PARIJS, 4 Oct. (R. O.) Communiqué: Het gevecht van loopgraaf tot loopgraaf in Artois duurde den geheelen dag voort. Op de heuvelen ten zuiden van het Givenchy-bosch vatte de vijand weder voet door over de Vijf Wegen te trekken. De hevige tegenaanvallen op andere plaatsen worden overal afgeslagen.

Hevig artillerie-duel en gevechten met loopgravenmortieren ten zuiden van de Somme. Ten noorden van de Aisne werd een vijandelijke aeroplane op onze linies naar beneden geschoten. De vlieger werd krijgsgevangen gemaakt.

BERLIJN, 5 Oct. (W. B.). Een oorlogscorrespondent meldt over de leiding van het offensief in het westen onder dagteekening van 4 October uit het groote hoofdkwartier: Onder de Engelsche gevangenen hoort men zeer vele klachten er over, dat hun massa-aanvoering zoo te kort schoot, dat alle persoonlijke dapperheid tot nuttelooze opoffering werd gemaakt. Hoe het met de Engelsche aanvoering gesteld is, bewijst de gevangenneming van den Engelschen generaal B. Hij had met zijn staf volkomen de voeling met zijn troepen verloren en was in de meening, dat hij volkomen veilig was voor de door hem verslagen Duitschers.

Vergoedingsformuliertje voor verblijf van militairen.

Fransche gevangenen verklaarden op de vraag waarom er tegen alle regelen der voorzichtigheid in dichte massa's ongedekt in langzamen pas oprukten, dat men hun gezegd had, dat de overwinning reeds verkregen was. Ze konden onbekommerd oprukken, de Duitschers waren allen reeds door de Fransche artillerie neergeschoten. Zij hadden dat geloofd, tot ze door de moorddadige verliezen, die ze direct van de Duitsche stellingen leden, plotseling over het ware resultaat van hun groot offensive waren ingelicht.

Leidsch Dagblad

5 oktober 1915 – Brievenboek Reningelst – **Mond- en klauwzeer**

Aan de heer **Georges Denayre**, militaire veearts bij de heer **Georges Ronseré** te Westouter

Meneer de veearts

Als gevolg van onze onderhandeling van zondag laatstleden, heb ik de eer U te laten kennen dat de dieren op de hofstede van de heer Raymond Rouseré-Debergh, uitde keibilckhoek, aangedaan zijn van mond en klauwzeer.

Wij zijn over dit geval verwittigd geweest door **Dr. Adriaen**, aangenomen veearts te Poperinghe.
Gelief de goedheid te hebben te laten kennen indien gij al de nodige maatregelen zult nemen tegen het voortzetten dezer ziekte ofwel wat er nog de gemeente te doen blijft.
Uit een brief van de 14de oktober leren we dat de zelfde ziekte ook onder het vee van Remi Deramaut, wonende op 'het Heet' te Reningelst.

Verder vertrekt er die dag een brief uit Reningelst naar de kolonel deputy director of requistions service – van het general head quarters.
Daarin wordt gesteld dat van al de boeren waarvan de karren opgeëist waren er nog steeds twee zijn die èn hun kar niet teruggekregen hebben, èn die eveneens geen vergoeding kregen. Dit zijn Verhille Xavier en Vramout Benoit.
In deze lijst is echter de naam van de weduwe Lamerand Henri niet opgenomen voor een kar ter waarde van 175 frank. De opeising gebeurde in de maand februari.

7 oktober 1915 – Van Walleghem

Verjaardag van de intrede der Duitsers in Dickebusch.
Ultimatum van Rusland aan Bulgarie.
Vandaag ga ik naar Poperinghe waar ik voor 25 frank een paar schoenen kopen kan.
Deze zijn zeer duur, gelukkiglijk het mansvolk geraakt nogal aan schoenen van de soldaten.
Men betaalt 3 frank voor een paar kloefen.

7 oktober 1915 – Archief Maes – RAB

Charel Dever, die in het hospitaal van Montreuil verblijft, wilt dringend naar huis en schrijft daartoe het onderstaande briefje aan de Baron Mazeman van het Couthof te Proven. Waarschijnlijk gaf hij de vraag door aan Maes, zodat het in zijn archief geraakt is.

Montreuil den 7 oktober 1915
L Heer de baron de Maasman, zou gij zoo goed zijn van voor mij iets te willen doen omdat ik zou kunnen medegaan als gij komt achter het meisje van Lermietens – die hier ook in het hospital is – nu mijnheer als gij komt – wilt toch zorgen om mijn papieren mede te brengen voor mij – gij kunt mij een groot pleizier daar mee doen – ik verlang toch zoo om thuis te zijn – als gij dat voor mij wilt bezorgen – gij zou dan zoo lang of dat ik daar op mijne hofstede ben de jacht mogen hebben – ik zou u een akte te geven daar van want de eene pleizier is de andere waert – dat ware veel voor mij – ik ben zoo noodig thuis – zou het niet gaan mijn heer met zulke papieren gelijk of dat **Rene Mouton** thuis gerocht is – nu mijnheer wilt zoo goed zijn van te vragen aan Rene Mouton waar dat hij die papieren gekregen heeft – want zonder hulp is het moeilijk om hier uit te geraken – nu mijn heer ik peize wel dat gij aan mijne vraag zult voldoen – hoe eer hoe liever want ik ben hier te moe – ik ben zoo noodig thuis en in tusschentijd aanveert mijn beste groeten
Charel Dever

Er zit nog een tweede briefje gericht aan de Baron de Mazeman in het dossier:
Mijnheer
Op verzoek van den heer Baron Mazeman de Couthove bid ik u om mede hulp te willen verleenen om dat **Emma Maerten vrouw van Camille Ryon** van Proven, zoo haast mogelijk zou mogen naar huis gezonden worden, zij is tegenwoordiglijk in genezing en zelf ten vollen genezen in het gasthuis te **Montreuil.**

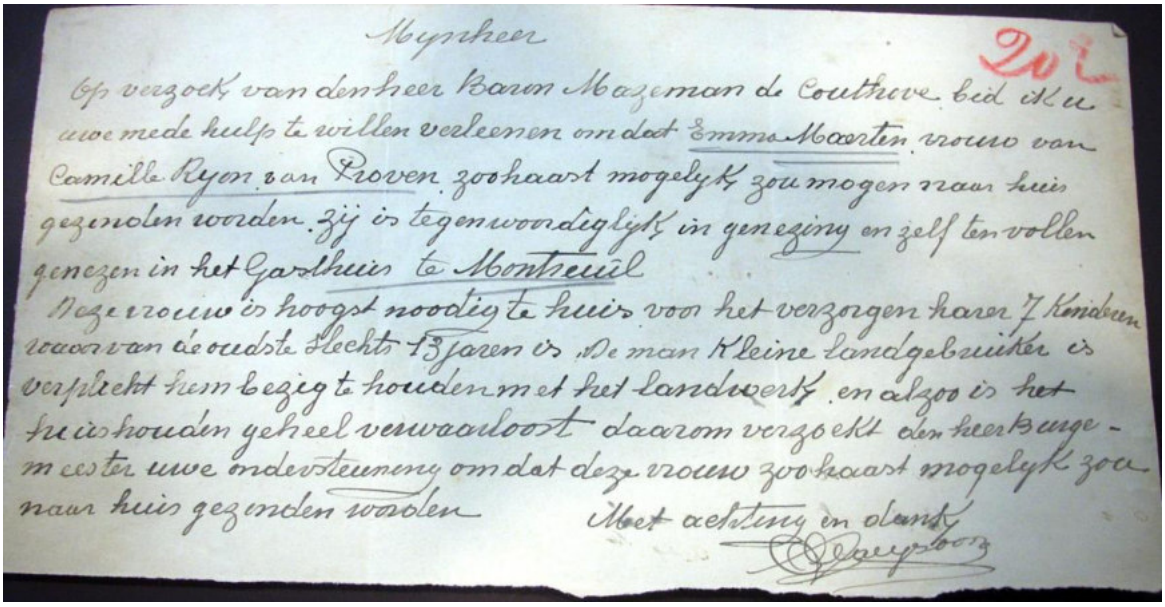

Mijnheer

Op verzoek van den heer Baron Mazeman de Coulhove, bid ik U uwe mede hulp te willen verleenen omdat Emma Maerten vrouw van Camille Ryon van Proven zoohaast mogelijk zou mogen naar huis gezonden worden. zij is tegenwoordiglijk in genezing en zelf ten volle genezen in het Gasthuis te Montreuil

Deze vrouw is hoogst noodig te huis voor het verzorgen harer 7 kinderen waarvan de oudste slechts 13 jaren is. De man kleine landgebruiker is verplicht hem bezig te houden met het landwerk en alzoo is het huishouden geheel verwaarloost daarom verzoekt den heer burgemeester uwe ondersteuning omdat deze vrouw zoo haast mogelijk zou naar huis gezonden worden.

Met achting en dank

Op de 9de oktober 1915 begonnen de zusters Penitenten een kinderkolonie te **Bacqueville**

Zondag 10 oktober

Het kanon buldert weer en 's avonds om 9 uur krijgen wij 15 obussen: markt, magazijn, Ch. Beheyt, Veurnestraat, Doornstraat, Pottestraat

10 oktober 1915 – Archief Maes – RAB

Loo den 10 – 10 – 1915
Geachte Heer
Ik kom u te vragen om te weten als gij niet zoude kunnen bezorgen dat ons dochtertje **Gabrielle Deroo** naar de school zoude kunnen gaan naar de school van
Colonie scolaire – chateau St. Pierre -112
Boulevard Victor Hugo – Calais – Pas Calais
Ik zou willen dat zij naar daar mochte gaan – het zal lang duren eer dat zij naar de school zal kunnen gaan als wij moeten wachten achter de school van Merkem –
als het mogelijk is mijnheer – ik bid u doet wat gij kunt als de kinderen eerst weg gingen was Gabrielle ziek – ze en koste dan niet medegaan
In afwachting van een gunstig antwoord
Groeten wij U heer met beleefdheid
Constant Deroo – winkelier – Loo nr. 25

Maandag 11 oktober 1915 – Baert A.

Veel geschut en grote beweging heen en weer

11 oktober 1915 - Brievenboek Crombeke

Muileplaag

Aan de heer arrondissementscommissaris te Watou –
Bericht van een nieuw geval muilplaag bij Dessain Henri – 3 koebeesten.
De planken voor bericht hangen nog uit in de andere plaatsen. Alle maatregelen voorgeschreven door de heer Ruarte hebben genomen geweest. Zouden wij niet best een mededeling vragen aan de hier meesterende veeartsen, welke plaatsen nog gevaar opleveren?

DOOR DEN DRAAD GEDOOD.

Zaterdagmorgen had een vrouw in Eede (Z.) het ongeluk, door het jagen achter haar kippen, te dicht bij den draad te komen. Zij struikelde en viel tegen den draad, waardoor zij onmiddellijk dood was.

Leidsch Dagblad – 12 oktober 1915

Dinsdag 12 oktober 1915 – Baert A.

's Avonds om 6 uur 10 of 12 obussen, soms 2 te samen. Rond herberg 'De Kouter', Em. Feys, Fideel Verhaeghe.
Delaere:
's Avonds omtrent 6 uur binst ik aan het brevieren was, komen nog enige bommen af over Poperinghe, zo wat acht, doch ze vielen buiten stad: een in de Veurnestraat,de andere dicht bij de Sterre. Slechts twee of drie ontploften. Zij richtten geen schade aan.

Edith Louisa Cavell

was geboren te Swardeston, Norfolk op de 4de december 1865.
Na onder andere twee jaar als gouvernante te Brussel gewerkt te hebben keerde ze in 1895 terug naar haar vaderland om haar zieke vader te verzorgen, waardoor ze zin kreeg in de verpleegkunde en in 1898 het diploma van verpleegster behaalde aan het Royal London Hospital.
Edith Cavell trok in 1907 opnieuw naar Brussel, waar zij een baan aanvaardde, aangeboden door dokter Depage , om aan het hoofd te staan van de door hem net opgerichte verpleegsterschool L'École Belge d'Infirmières Diplômées te Brussel. In die tijd wekte het nog weerstand op dat een vrouw werkte, maar toen de Belgische koningin haar arm brak en naar een verpleegster uit die school vroeg, verwierf de school haar aanzien en status.

Begin september 1914, toen ze ook Engelse soldaten verzorgde en ook hielp vluchten, begon ze ook te werken voor de Britse geheime dienst. Ze organiseerde ontsnappingsroutes voor (een 200-tal) Belgische, Britse en Franse soldaten over de Nederlandse grens. Daarnaast verzamelde ze militaire inlichtingen door gewonde Duitse soldaten uit te horen.[
Toen in Brussel Philippe Baucq werd opgepakt met een lijst waarop haar naam

stond, werd ze op 5 augustus 1915 door de Duitsers aangehouden en op 12 oktober gefusilleerd op de Nationale schietbaan in Schaarbeek., waar ze begraven werd. Haar laatste woorden waren "*Nu ik hier sta, in het zicht van de Heer en de eeuwigheid, besef ik dat vaderlandsliefde niet genoeg is. Ik moet ook geen haat of bitterheid voor wie dan ook voelen*.

Het lijkt mij hier ook de plaats om ter eer van Miss Cavell en de heer Baucq een tekst in te lassen uit het boek ''t Soldatenwerk Familiegroet'. **'Familiegroet'** *was immers de organisatie die brieven smokkelden van uit het bezet België, over de Nederelandse grens, en zo naar Engeland, om uiteindelijk achter het front, in het onbezet België terecht te komen.*

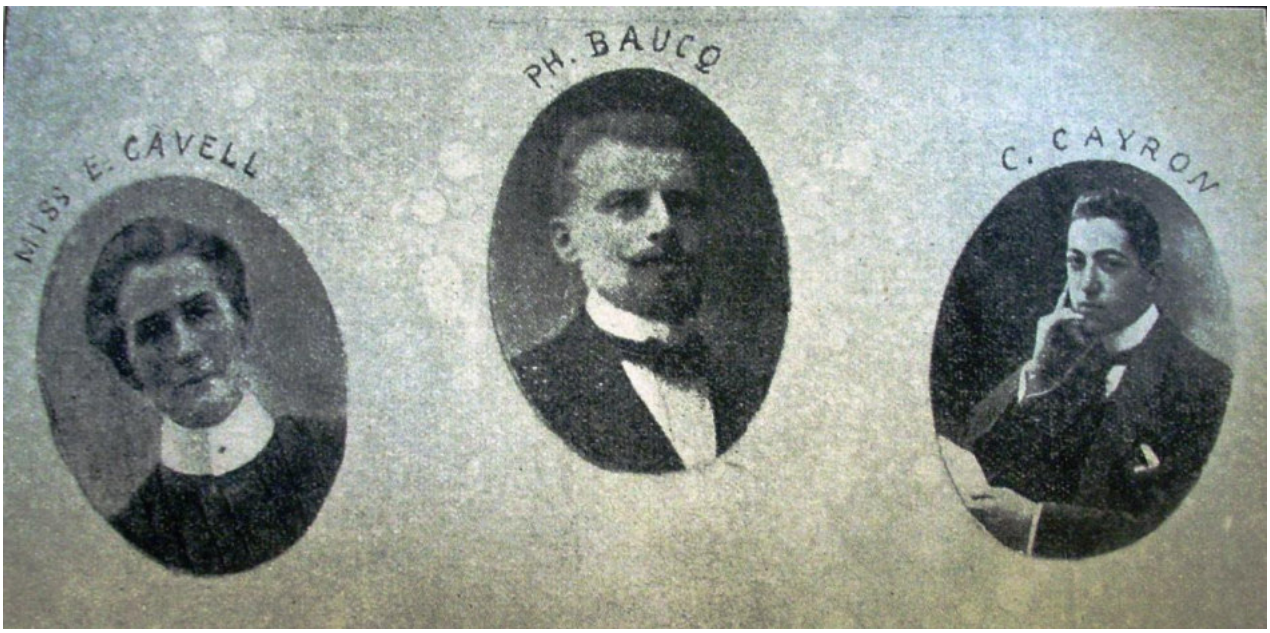

In 1920 verscheen er een boek hieraan gewijd waarin er een 'In Memoriam' aan vier van hun mensen opgenomen werd.

In memoriam
Tot zalig aandenken van Filips Baucq, Miss Edith Cavell, Constant Cayron en Jozef Hoyois

Het beheer van de 'Familiegreot' vraagt mij enige regels toe te wijden aan de nagedachtenis van deze onzer medewerkers, die hun verkleefdheid aan het soldatenwerk met hun leven bekochten.
Ik zou aan mijn plicht te kort komen, moest ik deze uitnodiging niet beantwoorden, alhoewel het mij uiterst pijnlijk is. 't Is immers mij vrienden herinneren waarvan het aandenken mij immer liefdevol doch tevens smartelijk is.
Mijn betrekkingen met Filips Baucq dagtekenen van 't einde der maand maart 1915, op het ogenblik dat 'Luitenant Marcel' verplicht was bezet België te ontvluchten en mij hem afschilderde als een schrander en verkleefd man. Sedertdien ontmoetten wij elkaar bijna alle dagen en telkens leerde ik dit edel en vurig hart meer en meer naar waarde schatten; hij kon maar niet begrijpen dat iemand voor zijn dienstbetoon geld dierf vragen op het ogenblik dat het vaderland gevaar liep.

Zekere dag zegde ik hem: ‘Baucq, mijn beste vriend, ge moet U een weinig ontzien, vergeet niet dat gij vrouw en kinderen hebt, daarbij de toekomst lacht U toe, gij zijt ‘Prijs van Rome’, houd u op de hoogte der bouwkunst, ontwerp plannen met het oog op de nationale heropbouwing, zo zult gij ook nuttig werk verrichten en uwe belangen behartigen…

Ik zal mij lange tijd de ferme afwassing gedenken, die ik die dag van hem kreeg. Baucq wilde voor zijn deel in het vaderlands werk niets dan de strijdpost. Op andere plaatsen heeft men de overwegende invloed beschreven, welke hij uitoefende bij het uitdelen van ‘La Libre Belgique’. In dit boekdeel spreekt men ook van zijn bedrijvigheid bij het aanwerven van vrijwilligers.
Wat de ’Familiegroet’ betreft, van de beginne af voerde Baucq hem tot een hoog zedelijk en vaderlands peil op, en zijn oorlogseilandje, onder de beginletters D.M.B. werd weldra een van de voornaamste. Hij besteedde er zulke grote nauwkeurige zorg aan, dat zijn geheime boekhouding immer flink in regel was. Men mag het zijn ongemene toewijding danken, dat zijn menigvuldige briefwisselaars, na zijn aanhouding, in staat gesteld waren om zonder vaar of vrees de antwoordden op den ‘Familiegroet’ aan Baucq toevertrouwd, te ontvangen. Het geheim van het stelsel ontsnapte aan de speurhonden. Wij konden het terug vinden, en de dienst toevertrouwen aan een medewerker, die zich aangeboden had, om de plaats in te nemen van hem die gevallen was. ’t Is de 31ste juli 1915, op het ogenblik dat de ‘Familiegroet’ de ramp der verdachtmakingen, waarvan hoger spraak is geweest, doorworstelde, dat Filips Baucq in de hinderlaag viel, die men voor hem in zijn eigen huis, op de Roodenbeeklei, gespannen had. Ik had met hem een samenkomst afgesproken tussen 11 uren en middernacht. Maar daar ik te Mechelen en te Leuven weerhouden werd door een dringende boodschap, waarmede een voornaam persoon mij gelast had, kon ik in Brussel niet wederkeren voor ’s anderendaags in de vroege morgen. Op een paar honderd meters van het huis van Baucq, op het ogenblik dat ik de wolf valk in de muil ging lopen, werd ik gelukkig door een onzer luitenanten ingehaald. Deze bracht mij van alles op de hoogte, en ’t is dank aan deze omstandigheid dat ik deze regels hier nog kan neerpennen.

Filips Baucs - °13 maart 1880 – 12 oktober 1915
Geëxecuteerd op de Nationale schietbaan te Brussel

Mevrouw Baucq en hare dochters, waren bewonderingswaardig en gelukten er in al de documenten, die derde personen in ’t riet hadden kunnen

sturen, weg te moffelen. In dit opzicht was Baucq gedurende heel zijn gevangenschap boven alle lof verheven, en dat is volgens mijn bescheiden oordeel een zaak die niet genoeg in 't licht werd gesteld, te weten de edele heldenmoed, waarvan hij blijk gaf, met heel de verantwoordelijkheid van zijn doen en laten, beslist op zich te nemen, wel zorg dragende niemand te verraden: - Zijn gedenkschriften, 3 groene schrijfboeken in het aanschijn van de dood enige uren voor zijn terechtstelling geschreven – bieden in dat opzicht zulke lessen van zedelijke kracht aan, dat ze waardig zijn om ze onze jeugd als voorbeelden voor te stellen.
De nadere bijzonderheden van de strafuitvoering van Filips Baucq, evnals de moord op Miss Cavell, zijn al te goed gekend om er op terug te komen.
Miss Cavelle, zij ook, bemoeide zich van in het begin af met de 'Familiegroet' met dezelfde nederige ijver waarmede zij alles deed wat zij ter harte nam. Belangrijk onder-oorlogseinlandje van Baucq stond zij in de beginne in voor de dienst van Bergen en het Noorden van Frankrijk.

Wat **Constant Cayron** betreft, hij was een toonbeeld van nederige en algehele zelfverloochening. Vvinden wij niet in zijn aantekeningen, op datum van 20stre januari 1915, de volgende gedachten; die hem heel en gans afspiegleen: 'Mijn Koning, mijn koningin, mijn volk waren heldhaftig, waarom zo uik hete dan ook niet zijn? Waarschijnlijk is voor mij de kans niet weggelegd om het met veel praal en luister te zijn, maar toch wil ik het zijn in mijn kleine mogelijke mate.
Deze kleine mogelijke mate, was voornamelijk, zonder te spreken van andere vaderlandse werken, zijn beroep van verbindingsagent tussen de voornaamste agenten en de verzendingsdienst. Hij ging, tweemaal per week, zijn zakken vullen met kostbare kleine' Familiegroeten' en later bracht hij de pakken met antwoorden aan de voornaamste afdragers terug.
't Is tijdens een dezer gevaarlijke tochten dat hij de 1ste augustus belde aan het huis van Baucq: een Duitser kwam open doen en hield hem terstond aan. Wij zullen hier de list niet beschrijven, die hij verzon, en dank de welke hij er met de hulp van madame Baucq in gelukte, al de 'Famileigroeten' die hij bij had, te doen verdwijnen. Niemand werd om zijnen 't wille verontrust, maar de ongelukkige Constant werd tot 2 jaar en 10 maanden gevang in Duitsland veroordeeld. Deze lange marteling ondermijnde zijn gezondheid en toen hij terug kwam was hij nog slechts de schaduw van zich zelf.
Noch de kommervolle zorgen der zijnen, noch de weldoende lucht van zijn geboortegrond konden hem baten en dit zo schoon en rein leven stierf uit de 10de mei 1917. Van hem mag men getuigen: 'In deze droeve tijden waarin het immer stijgend en onbeschaamd ongeloof God en zijn geheimen durft loochenen, dan laat God zijn Voorzienigheid uitschitteren, wanneer Hij onder onze tijdgenoten, wier leven en dood, geheel met hem zelf gevuld zijn, uitverkozenen kiest, als levende getuigen tegen de moderne dwaalleer.
(doodssantje van Constant)

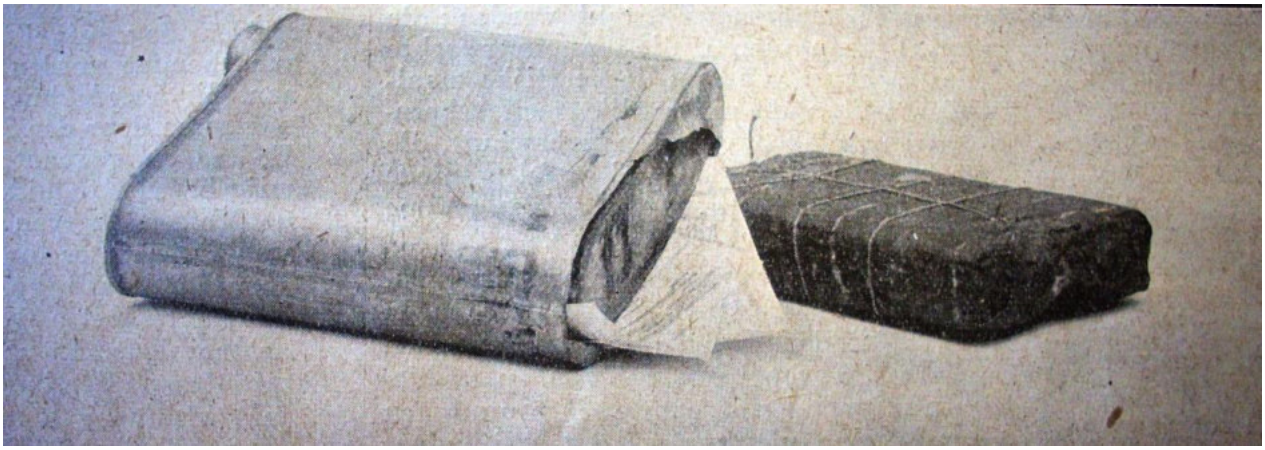

KOFFIEBUS EN PAK MET « FAMILIEGROETEN ».

Links ziet men een koffiebus met dubbele wanden, waartusschen « Familiegroeten » werden gestoken. De bodem is losgesoldeerd en eenige briefjes komen te voorschijn. — *Rechts:* een « baksteen » in waterdichte gutta-percha, met 1,000 samengeperste « Familiegroeten ». Bij vergelijking met de daarnaast gelegen koffiebus kan men zich een denkbeeld vormen, hoe ver door middel van een sterke schroef de samenpersing kon gebracht worden. In dit onnoozel pakje ligt dus troost voor duizend angstige families!

Om mijn indrukken in 't kort samen te vatten, weze het mij toegelaten nog enige regels aan te halen, die de ontroering mij ontrukte, bij het vernemen van de dood van Baucq en Miss Cavell (cfr. XXden Siècle – november 1915)
Met een pijnlijke verontwaardiging, hebben al de ware Belgen de namen vernomen der slachtoffers, door meesters van de dag op het autaar des vaderlands geofferd….

Un appel pour venger Miss Cavell: le capitaine Rees, du 2e régiment de Londres, montre un portrait agrandi de l'infirmière assassinée et demande des recrues pour le régiment.

Deze helden, ik heb ze aan 't werk gezien, maandenlang heb ik ze bewonderd, prachtig als ze waren in vaderlandslievende vlijt, onvatbaar voor vrees en ontrouw.
Het gebeurt maar al te dikwijls, dat men niet naar waarde schat, de zedelijke kracht tot zulk een werk vereist. De soldaat die strijdt en valt als een held is bewonderenswaardig: heel zeker, maar heeft hij niet om zijn moed aan te vuren, de bedwelming van de veldslag, het versterkend samenzijn zijner wapenbroeders, met de vreugde zeer luid te kunnen uitschreeuwen de gevoelens die hem bezielen?

Men gebruikte de heldhaftige dood van Miss Cavell in Engeland bij de wervingsacties. Foto uit 'L'illustration' met dank aan P.J. Desegher

Geheel anders is de gemoedstoestand van hen die zich opofferen in de ontmoedigende kringen van het bezet vaderland, zij moeten zich verbergen om hun bewonderenswaardige taak te vervullen, gedurig aan inwerken tegen het

pessimisme, waaraan de moffen met hand en tand werken om het bij ons ast te ankeren, iedereen wantrouwen, zelfs degenen die men dienst bewijst om alle onvoorzichtigheid en elke verklikkerij te vermijden.
Ja, zij die als slachtoffers gevallen zijn, zullen met roem prijken op de schoonste erebladzijden die België schrijft met zijn reinste bloed.
Stefaan Ceulemans

Woensdag 13 oktober – Baert A.

DOOR DEN DRAAD GEDOOD.

Een man uit Hasselt, die te Vroenhoven over de grens wilde, is in den electrischen draad blijven hangen en gedood.

Leidsch dagblad – 13 oktober 1915

Gestadig kanongeschut. Van 6 tot 11 uren 's avonds vallen 30 tot 35 obussen. Sint Bertens kerk, L.K Sansen, Weduwe Baeckeroot, Ch. Decool, E. Dekeirsgieter, veel over de statie, op hofstede Aug. Merlevede wordt de paardengeleider gedood.

GODSDIENSTOEFENINGEN ACHTER HET FRONT.
Belgische soldaten, die met verlof in de tweede linie vertoeven, wonen een godsdienstoefening bij, die in de open lucht achter het front gehouden wordt.

13 oktober 1915 - Brievenboek Reningelst

Op deze dag vertrekt er een uitgebreide brief uit Reningelst gericht aan de voorzitter en leden van de 'claims commission' van het Britse leger ten velde – gezeteld in Boulogne sur mer.

Hierin stelt de schrijver, de burgemeester, dat hij goed het rapport van de 20ste juli ontvangen heeft: een rapport omtrent de huidige reclamaties van de landbouwers van de gemeente en die hij samengevat had in een proces verbaal, dat hij opstuurde op de 31ste augustus 1915.

Onder valse voorwendsels weigert u nu deze reclamaties te aanvaarden of ten minste u komt tot deze conclusie omdat u deze verliezen niet kan zien als een 'fait de querre' of oorlogsfeit.

De schrijver wenst dan ook zijn bedenkingen mee te geven in de hoop dat de claims commissie zijn besluit zal herzien.

1 – Gij stelt mij dat de procedure waarop ik alludeer in mijn brief van de 24ste juni 1915 deze is voor de militaire opeisingen in vredestijd. Gelieve mij te laten opmerken dat u hierbij totaal verkeerd bent, de simpele lectuur van de artikelen 28 en 29 van het reglement op de militaire prestaties, moet u er van overtuigen dat deze procedure ons is voorgesteld door de Belgische autoriteiten, zowel de burgerlijke als de militaire en deze autoriteiten zijn beter geplaatst om deze te interpreteren, wetten en de reglementen die nog steeds van kracht zijn in het niet bezette deel van België.
2 - De titel IV van het reglement spreekt over de militaire prestaties en dan nog speciaal betreffende de rekwisities in tijden van oorlog, maar wat ons hier bezig houdt, zijn geen opeisingen maar schade die ten nadeel van de inwoners berokkend is door de troepen terwijl ze in kantonnement lagen. Voor het vaststellen van de schade spelen de artikels 28 en 29 niet. Het artikel 106 schrijft effectief verschillende stukken voor maar het proces verbaal dat opgesteld werd houdt rekening met het model nummer 13.

Daarmee is het probleem geschetst. De Britten wensen alle dossiers apart te krijgen en wensen eigenlijk ook niet dat de gemeente als tussenpersoon optreedt. Niet alleen in Reningelst maar ook op de andere plaatsen speelt dit administratief probleem.
Daarnaast stellen de Britten dat ze slechts de schade zullen erkennen als men ook de compagnie en het regiment kan noemen, wat de boeren heel dikwijls niet kunnen
Daarnaast is het bepalen van de schade op zich al een probleem/ De verwoesting van de weiden en de velden door de vele paarden wordt nu eenmaal door de boer hoger ingeschat dan door de militairen.
De boeren ervaren hierbij onder meer dat ze geen voeding meer voor hun eigen veestapel meer hebben, een schade die door de militairen niet aangerekend wordt.
Vooral de schade aan de vruchten op het veld zit de boeren hoog.

Om alle bedenkingen rond gebrek aan patriotisme de mond te snoeren stelt de schrijver dat zijn gemeente spijtig genoeg in de nabijheid van de gevechtszone en de vuurlijn ligt. De voornamelijk boerenpopulatie verdraagt deze situatie stoïcijns maar met patriotisme. En deze staat van zaken die iedereen zou moeten inspireren laat niet toe om de klachten die ingebracht geweest zijn te weigeren als geen oorlogsfeiten wezende.
In naam van mijn inwoners protesteer ik dan ook tegen deze manier van doen met mijn laatste energie. Onze arme landbouwers hebben recht op compassie aangezien zij zwaar bijdragen aan deze oorlog. Zij bevinden zich immers in een complexe situatie oog in oog met hun eigenaars – verhuurders in deze moeilijke tijden.

Nederlandsch soldaat gedood.

Een Nederlandsch soldaat, die op wacht stond nabij het Belgische station Klinge, vond den dood door aanraking met den electrischen draad. Het slachtoffer is een Fries, genaamd Oberman, vader van twee kinderen.

In zijn verdere lamentatie schrijft de burgemeester dat de gemeente nog voor minstens 100.000 frank voor de kantonnementen.

Leidsch Dagblad

14 oktober 1915 - Archief Maes - RAB

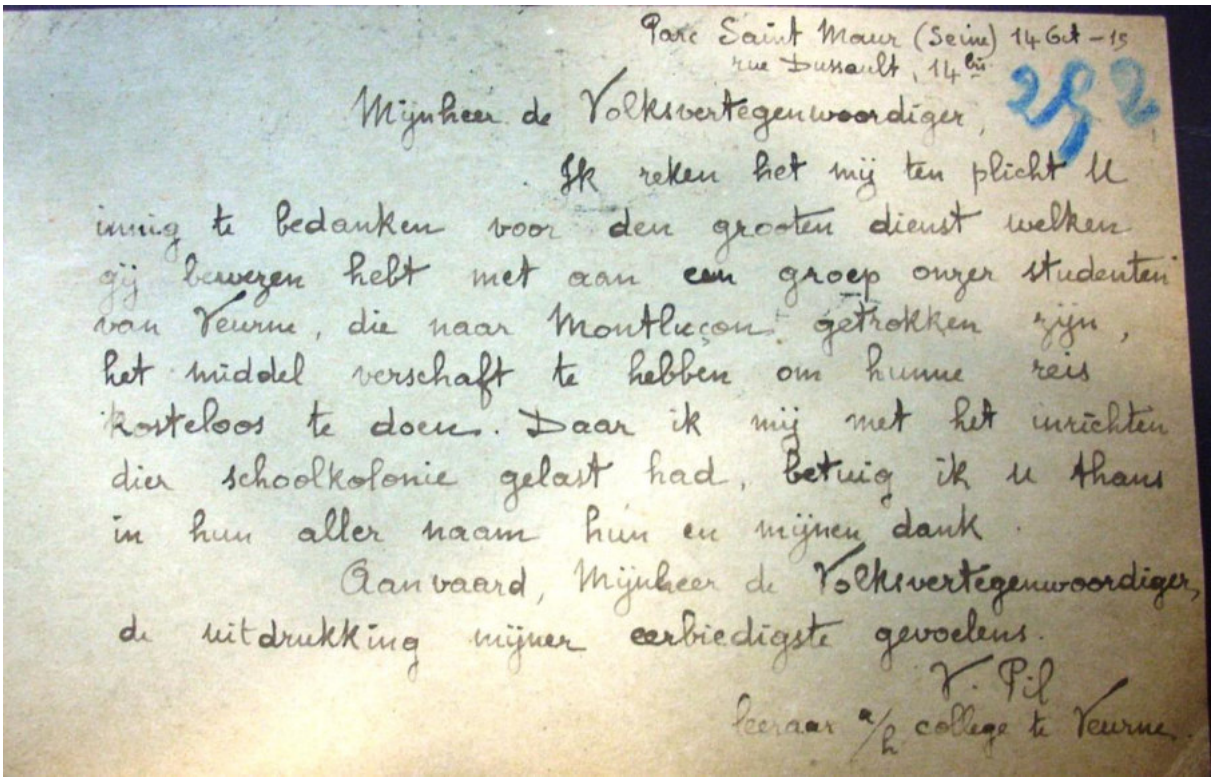

Parc Saint Maur (Seine) 14 Cit – 15
rue Dussault, 14bis

Mijnheer de Volksvertegenwoordiger,

Ik reken het mij ten plicht U
inig te bedanken voor den grooten dienst welken
gij bewezen hebt met aan een groep ouzer studenten
van Veurne, die naar Montluçon getrokken zijn,
het middel verschaft te hebben om hunne reis
kosteloos te doen. Daar ik mij met het inrichten
dier schoolkolonie gelast had, betuig ik U thans
in hun aller naam hun en mijnen dank.

Aanvaard, Mijnheer de Volksvertegenwoordiger,
de uitdrukking mijner eerbiedigste gevoelens.

V. Pil
leeraar a/h college te Veurne.

13 oktober 1915 – Archief Maes – RAB

Het onderstaande relaas is niet gedateerd, maar zit tussen andere brieven uit deze periode van het jaar 1915.

Aan de heeren van het komiteit der vluchtelingen
Mijnheeren
Volgens ik beloofd heb aan den **heer Brutsaert**, heb ik de eer Ued. te laten weten, dat mijn familie en ik den zaterdag 10 dezer tot Nevers goed aangekomen zijn.
Mijne papieren waren goed in order en overal hebben wij gemakkelijk onze noodige stukken gekregen. Het is maar tot Hazebrouck dat ik heb moeten mijne rechten doen gelden, als wij den trein afstapten was er daar eenen gendarme die ons allen vluchtelingen tegen hield, wij moesten hem allen volgen en geenen stap verder gaan dan hij wilde. Ik deed mijn gelegenheid uiteen maar niet te doen, wij moesten allen tot ’s anderendaags blijven en dan om 3 uren vertrekken naar Rouen.
Maar ik verstond zulks ook niet en zei hem dat ik dezen avond nog naar parys ging vertrekken, dat mijne stukken allen in order waren en dat de sous prefecture reeds verwittigd was. Betaald gij, vroeg hij mij, neen, antwoorde ik, maar mijne papieren hebben de zelfde weerde. Ten langen laatsten, met dat hij zag dat ik stand hield, richtte hij zich met mij naar eenen oversten en deze na dat ik mijn gelegenheid uitgeleid had, antwoordde hem: ik zie er geen moeilijkheid in, hij mag dezen avond vertrekken.
En nog trachtte die gendarme, gelijk te halen, maar op die woorden van den oversten, waren wij vertrokken als ook de familie Wydouw en Pinte die in de zelfde conditie waren, de overige vluchtelingen moesten daar verblijven en hem dan volgen, maar ik weet niet waar zij naar toe gingen. Wij zijn dan seffens eerst naar de kommissaris moeten gaan om onze stukken te doen legaliseren en van daar naar de sous prefecture. Alles is dan goed afgelopen en wij hebben onze reis geheel en al gratis kunnen doen.

Volgens gij kan bemerken, mijnheeren, dat dat het tot Hazebrouck is dat men altijd tracht de vluchtelingen te misleiden. Onze koffers konden wij ook niet mede krijgen, er was geen praten aan, maar toen ik hier aangekomen ben, heb ik seffens eenen brief aan de statie oversen van Rouen gezonden en den 14de dezer heb ik ze ontvangen.
Mijnheeren in de statie van Parys waren wij ook zoo afgewacht van 2 gendarmen, maar die waren zeer beleefd en vriendelijk. Zij hebben ons in alles zeer behulpzaam geweest.

Een van hun heeft ons dan vergezeld naar de metro tot aan **de statie van Paris-Lyon**, daar al onze papieren in order gesteld om 's avonds ten 9 u. 10 te kunnen vertrekken, alzoo waren wij vrij van 2 uur tot ons vertrek, wij hebben dan kunnen eenige bijzonderheden van Parys gaan bezichtigen.
Wij zijn om 2 uren zaterdag morgend tot **Nevers** aangekomen waar onzen vriend Raekelboom aan de statie was, om ons tot aan zijne woonplaatse te vergezellen; ik had hem van Parijs eene draadmare gestuurd. Van den zelfden dag heb ik reeds aan het … ? ….
Gezeten bij Mme Chaumaison. Wij zijn van beiden kanten zeer te vreden, het is juist iets die mij past.

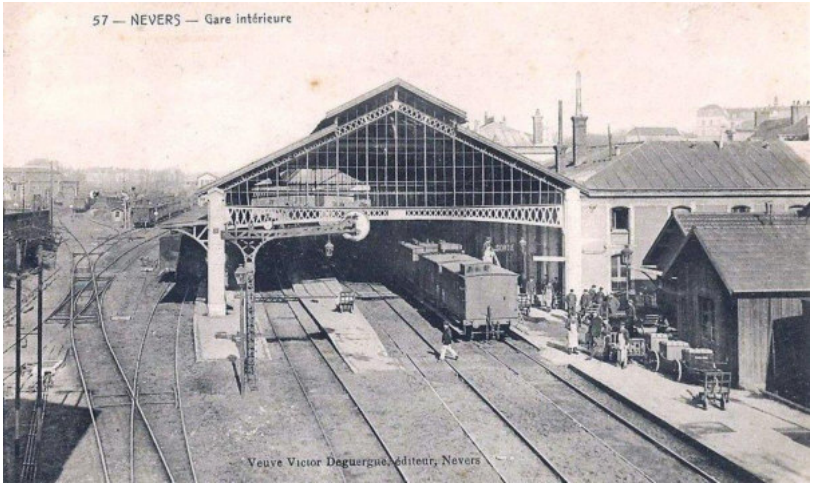

Mijnheeren volgens ik hier op de Mairie vernomen heb zijn er reeds meer dan 600 vluchtelingen waaronder een 60-tal van België. Het is hier eene schoone oude stad, aangename en gezonde streek. De inwoners zijn de vluchtelingen zeer genegen, bijzonderlijk als zij zien met wien zij te doen hebben. Al deze waarmede wij in betrekkingen gekomen zijn , hebben ons in alles ingelicht en behulpzaam geweest. Wij bewonen hier een appartement met vier plaatsen op het eerste verdiep, ongemeubileerd maar proper en hoog van stagie. Wij hebben de gas, het water, het gemak en koolkot al op het zelfde verdiep, de kelder is beneden wel 10 meters diep, wij betalen daar voor 25 frs te maande. Nu met den oorlog is het leven hier ook wat duurder maar het verschilt toch niet te veel als bij ons. Er zijn hier veel appartementen te huren, gemeubeleerde en ongemeubeleerde.
Indien gij mijnheeren, nog vluchtelingen weet die verlangen van de oorlog af te zijn en die wat middels bezitten of werk kunnen hebben,, gij moet ze maar naar hier zenden, want men

zoudt niet denken dat er oorlog is. Den eerwaarde heer paterJjan heeft hier ook alreeds een komiteit gesticht van bijzondere der stad, men ziet hem hier bijna alle dage in auto, hij heeft al verscheiden malen bij ons geweest en ik heb ook reeds met hem op zoek geweest voor iemand. Wel nu, mijnheeren, gij kunt ulieden nu een gedacht maken hoe zulks afloopt. Ik voor mij ben zeer tevreden over mijn vluchtelingschap. Ik heb eene goede plaats, het is ons allen juist af dat wij hier reeds maanden waren.
Gij mag aan de vluchtelingen zeggen dat zij niet moeten bevreesd zijn van weg te gaan, want eens dat de reis gedaan is, zou men niet kunnen denken dat men zoo ver van zijne streek afgelegen is. Ik zeg gelijk mijnen vriend Raekelboom, hadden wij zulks moeten weten, wij hadden reeds lang weg geweest.
Ik eindig dus mijnheeren, met Ulieden allen uit ter herte te bedanken voor de goede zorgen welke gij aan den dag gelegd hebt om mij al het noodige te bezorgen.
In name van gans mijn huisgezin, stuur ik U mijnheeren van het bestuur, onze eerbiedigste gevoelens van hoogachting.

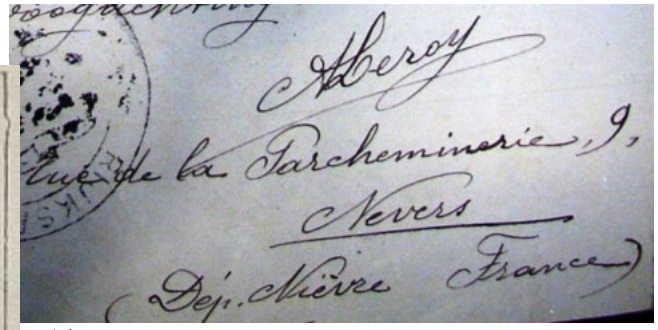

Aberoy
Rue de la parcheminerie
Nevers
Dep. Nievre – France

De Europeesche Oorlog.

Hoe tijdens de laatste gevechten de Fransche Gewonden verpleegd werden.

Onlangs ging het in 't Fransche parlement nog al rumoerig toe. 't Begon door een interpellatie over „le Service de santé". Men herinnert zich de scherpe redevoeringen, de kwestie der „geheime zitting", de gloedvolle rede van Viviani en de verzoening.

„Hoe werkte gedurende laatste gevechten in Champagne en Artois, wat we noemen kunnen onze nieuwe gezondheidsdienst?" heeft het „Journal" gevraagd aan den heer Godart, die op 't terrein zelf de nieuwe organisatie heeft gevolgd.

Twee punten vroegen onze aandacht, luidde 't antwoord: vlug onze gewonden vervoeren, ze behoorlijk indeelen. Het aantal auto's is op 't slagveld zeer vermeerderd; zij reden, telkens als dit mogelijk was tot aan de hulpposten. Dag en nacht, zonder ophouden, vlogen ze heen en weer. De gewonde bleef dus heel kort liggen, waar hij gevallen was. Dezelfde maatregelen waren getroffen voor het transport van de ambulance van de eerste lijn naar de stations. Na onderhandeling met de spoorwegmaatschappijen werd de snelheid der treinen van 30 op 41 K.M. gebracht. En over 't geheel beschouwd, behaalden we de volgende resultaten. De gewonden kwamen in Bretagne aan vier-en-twintig uur nadat ze getroffen waren, te Parijs na veertien uur, te Fontainebleau na zestien uur. Dertig uren was het maximum van tijd, waarin een gewonde op het voor hem bestemd leger lag.

Voor 't verdeelen der gewonden hadden we verscheidene zones bepaald. Wij wisten hoeveel gewonden iedere zone kon ontvangen. Enke zone bezit een indeelingspost, onder bestuur van een kundigen dokter. Iedere gewonde, die hier aankwam, was voorzien van een kaartje, waarop de aard en de graad der wonde vermeld stond. De dokter wist dan dadelijk waarheen hij den patient moest sturen, want hij kent de verschillende inrichtingen zijner zone. Bij iederen indeelingspost behoort ook een ambulance, waar men in dringende gevallen inmiddels tot een operatie kan overgaan. De treinen stonden niet langer dan een uur in de stations. Ze waren verwarmd en frisch. Na iedere reis werden ze geheel ontsmet. Iedere gewonde werd tegen tetanie ingespoten. Ook de auto-ambulancen hebben uitmuntende diensten bewezen. Men heeft er veel operaties verricht en in de beste omstandigheden. Toch kunnen ze nog verbeterd worden. In de radio-auto's heeft men veel gewonden onderzocht en dadelijk kunnen helpen.

Leidsch Dagblad 15 oktober 1915

Maskers en kappen beschermden onze soldaten uitstekend tegen de verstikkende gassen, die de Duitschers de laatste dagen weer op groote schaal tegen ons hebben gebruikt. Maar in de woede van den strijd is 't soms moeilijk de soldaten te bewegen, die beschermingsmiddelen aan te houden. Maar die onstuimigen zijn dan ook spoedig over de gevaarlijke zone, waar de gassen hen niet meer hinderen kunnen. De nieuwe helm heeft veel kwetsuren vermeden. De kartetskogels stieten er op af. De nieuwe helm is werkelijk een van de gelukkigste hervormingen.

De algemeene gezondheidstoestand is uitstekend. Tetanos is zoo goed als verdwenen en 't koudvuur komt al veel minder voor. Het serum van Leclainche en Vallé helpt zeer goed. Die uitmuntende gezondheidstoestand der troepen hebben we voor een groot deel aan de degelijke en verstandige maatregelen van Joffre te danken. Hij heeft strenge bevelen uitgevaardigd tot het verwijderen van vuilnis in de kantonnementen ,tot de ontsmetting der lokalen en den strijd tegen de vliegen. De ingekwartierde soldaten slapen nooit op den blooten grond. De dokters-oversten der rimenten moeten met de gemeenteraden samenwerken en in dorpen en steden de uiterste zindelijkheid eischen. Wasch- en drooginrichtingen op wagens zorgen voor schoon linnen. En door al die maatregelen blijven we van moorddadige ziekten, die zich in vroegere oorlogen openbaarden, verschoond.

Natuurlijk is alles nog niet volmaakt. Onze taak is zwaar. Het is bij ons als bij de fabricatie van geschut en munitie: het werk moet steeds doorgaan. Maar we verrichten het met den besten wil: 't eerste recht van den soldaat, die zijn bloed op 't

Nummer 159B **Doos Gazette** **oktober 2015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
Een vent springt op iedere tram die voorbij komt
Zodat ze een schone voiture niet meer zien staan
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 580 lezers

Beste abonnee

Foto met dank aan Toon Bouve!

De Westlandlopers brengen een wel heel apart oorlogsprogramma. Verhalen gecombineerd met Vlaamse oorlogsliederen – met een lach en een traan! Vlot en aangenaam verteltheater. Op de voorstelling te Watou werden nog eens twee authentieke liederen aan dit oorlogsprogramma toegevoegd. Twee liederen met authentieke Watouse roots, waarvan de teksten gevonden werden door Jan Daschot , de auteur van het nieuwe boek over Watou. Daar is het lied **'De Naaimeisjes',** een strofisch vertellied met stamrijm over de meisjes van het naai-atelier dat gedurende de oorlog in Watou opgericht werd. En daar is het lied 'Soldatenmiserie' geschreven en gezongen door Jerome Pieters van Watou.

Soldaten mizerie
Zangwijze – Wij leven te samen als de wind en de zee

Soldaten-Mizerie
Gedicht en gezongen door soldaat Pieters Jerome – Watou

Verlaten van allen - Die lief voor hem zijn
In droefheid en lijden – in vreugde en pijn
Staat daar aan die loopgracht – bibbrend van de kou

Een soldaat op schildwacht - in droefheid en rouw
Refrein
Ach God, die zo goed in de harten kan lezen
Gij weet welk verdriet wij nu allen beleven
Wij arme soldaten
Ver van vrouw en van kind
Wil ons niet verlaten
Maak ons weer blijgezind
Laat ons nog wat leven
Want de vrees voor de dood
Doet ons hartje beven
Laat ons niet in nood

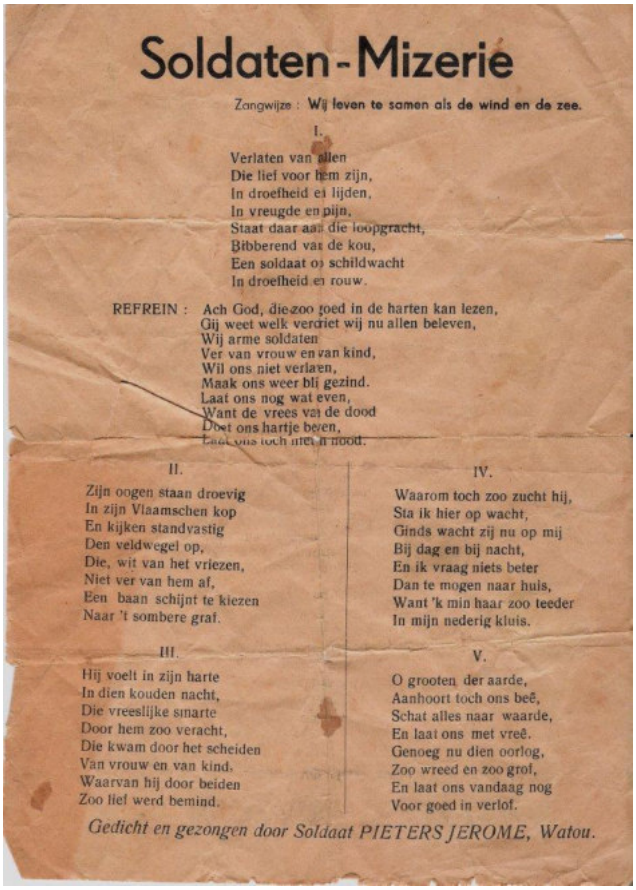

Soldaten-Mizerie

Zangwijze : Wij leven te samen als de wind en de zee.

I.

Verlaten van allen
Die lief voor hem zijn,
In droefheid en lijden,
In vreugde en pijn,
Staat daar aan die loopgracht,
Bibberend van de kou,
Een soldaat op schildwacht
In droefheid en rouw.

REFREIN : Ach God, die zoo goed in de harten kan lezen,
Gij weet welk verdriet wij nu allen beleven,
Wij arme soldaten
Ver van vrouw en van kind,
Wil ons niet verlaten,
Maak ons weer blij gezind.
Laat ons nog wat even,
Want de vrees van de dood
Doet ons hartje beven,
Laat ons toch niet in nood.

II.

Zijn oogen staan droevig
In zijn Vlaamschen kop
En kijken standvastig
Den veldwegel op,
Die, wit van het vriezen,
Niet ver van hem af,
Een baan schijnt te kiezen
Naar 't sombere graf.

III.

Hij voelt in zijn harte
In dien kouden nacht,
Die vreeslijke smarte
Door hem zoo veracht,
Die kwam door het scheiden
Van vrouw en van kind,
Waarvan hij door beiden
Zoo lief werd bemind.

IV.

Waarom toch zoo zucht hij,
Sta ik hier op wacht,
Ginds wacht zij nu op mij
Bij dag en bij nacht,
En ik vraag niets beter
Dan te mogen naar huis,
Want 'k min haar zoo teeder
In mijn nederig kluis.

V.

O grooten der aarde,
Aanhoort toch ons beê,
Schat alles naar waarde,
En laat ons met vreê.
Genoeg nu dien oorlog,
Zoo wreed en zoo grof,
En laat ons vandaag nog
Voor goed in verlof.

Gedicht en gezongen door Soldaat PIETERS JEROME, Watou.

Zijn ogen staan droevig – in zijn Vlaamse kop
En kijken standvastig – den veldwegel op
Die, wit van het vriezen – niet ver van hem af
Een baan schijnt te kiezen – naar 't sombere graf

Hij voelt in zijn harte – in die koude nacht
Die vreeslijke smarte – door hem zo veracht
Die kwam door het scheiden – van vrouw en van kind
Waarvan hij door beiden – zo lief werd bemind

Waarom toch, zo zucht hij – sta ik hier op wacht
Ginds wacht zij nu op mij – bij dag en bij nacht
En ik vraag niets beter – dan te mogen naar huis
Want 'k mis haar zo teder – in mijn nederig kluis

O groten der aarde – aanhoort toch ons bee
Schat alles naar waarde – en laat ons met vree
Genoeg nu dien oorlog – zo wreed en zo grof
En laat ons vandaag nog – voor goed in verlof

Het lied is in de ware 'smartlap'- traditie geschreven en kan dus het best omschreven worden als een Vlaamse blues. Binnen die zelfde traditie werd de tekst nu voorzien van een pakkende melodie door Ignace Braem, onze accordeonist.

Momenteel hebben de Westlandlopers ook een drietal liederen – met heel veel dank aan **Francine Osteux** - *staan op Youtube.*
Het lied van de Gaze – over de gasaanvallen in de eerste wereldoorlog staat op:

-

https://www.youtube.com/watch?v=fSpk9U8KIpI

Nieuwjaarsbrief aan de keizer is te vinden op:

https://www.youtube.com/watch?v=s0gEJJt5Ayc

En ‘Nooit geen oorlog meer’ is te vinden op:

https://www.youtube.com/watch?v=ef713wkRB00

Boek de Westlandlopers voor jouw eindejaarsfeesten!

Van **Ivan Top** kreeg ik het volgende bericht door.
Guido,
betreffende brieven in archief Maes, die tweede brief is geschreven door de secretaris van Roesbrugge en Proven Aimé Clayesoone. Camiel Ryon was een boertje in de Blokstraat N°3 in Proven. Zijn afstammelingen wonen nog op dezelfde site.
Ik maakte een publicatie in 2006 bij zijn overlijden dan vijftig jaar geleden. Een eigenaardigheid is wel dat hij zijn naam informeel veranderde in Emiel. (zie in het artikel waarom)
Zijn vrouw moet goed erdoor gekomen zijn want zij was nog in leven bij zijn overlijden in 1956
zij overleed op 19/02/1958.
In bijlage hetgeen ik schreef.
Groetjes - Ivan Top

MENSEN VAN BIJ ONS
VOOR 50 JAAR OVERLEDEN

Genoteerd door Ivan Top

†

Gedenk in uw gebeden de ziel

van Heer

EMIEL RYON

Echtgenoot van Mevrouw

EMMA MAERTEN

geboren te Proven, de 26 april 1869 en er godvruchtig overleden, de 19 oktober 1956, na ontvangen te hebben de laatste H. Sakramenten.

De dood van de rechtvaardige is kostbaar in de ogen van God. Zij bevrijdt de mens van alle lijden en is het begin van een eeuwig geluk, dat zo groot is, dat geen mensenverstand ooit kan vermoeden welke beloning God heeft weggelegd voor hen die Hem trouw hebben gediend al de dagen van hun leven.

Uitgeput van krachten door de hoge ouderdom is hij gestorven in de vreze des Heren. Hij was van de oude stempel, doordrongen van een kristelijke geest; die eraan hield vóór alles zijn godsdienstige plichten te vervullen, en aan zijn vele kinderen een goeie katholieke opvoeding te geven. O. L. Heer heeft er hem reeds om beloond, want twee van zijn kinderen heeft Hij geroepen in zijn dienst.

Hij heeft zijn tijd niet verspild in leegheid, maar van jongsaf heeft hij hard gewerkt om de bete broods. Harde tijden, zoals hij gekend heeft, eisen ook 'n hard leven.

In lijden en beproeving bleef hij onderworpen aan de H. Wil van God. Zijn diep geloof heeft hem geleerd dat er geen beter middel bestaat om het lijden kloekmoedig te dragen dan 'n eindeloos betrouwen te hebben op Gods vaderlijk Goedheid.

DIERBARE ECHTGENOTE, we hebben samen vele jaren doorgebracht. We werden door God gezegend in onze kinderen, Moge Hij nu ook u verder helpen, totdat we opnieuw samen verenigd zijn in de hemel.

DIERBARE KINDEREN, blijft steeds gedenken hoeveel vader voor u allen gedaan heeft. Bidt voor mij en

EMIEL RYON

Ik had de meeste moeite van de wereld om die Emiel Ryon terug te vinden. Ik kon me moeilijk voorstellen dat hij bij zijn geboorte een andere naam zou gehad hebben dan bij overlijden! Nochtans was het zo want op 26 april 1869 was Camiel Ryon geboren als zoon van Karel Ryon in de Roesbruggestraat 55 te Proven. Zowel het doodsprentje als de doodsbrief vermelden dat het om Emiel Ryon gaat. Emiel Ryon was getrouwd met Emma Maerten. De vader van Emma vonden we reeds in de Blokstraat.

Later trouwde een dochter van Emiel, Helene met Michel Brysbaert. Dit zijn de ouders van Andrea Brysbaert. Andrea en haar man Gilbert Derycke wonen nu nog in de Blokstraat rechtover de ouderlijke woning waar en Ryon en Brysbaert ook hebben gewoond. Zij herbouwden het huis waar we Camiel (Pierre) Cambier hebben weten wonen. Bij navraag bij Andrea blijkt het inderdaad dat Camiel op een zeker moment zijn naam heeft veranderd omdat hij ongeveer van dezelfde ouderdom was als Camiel Ryon (molenaar en grootvader van Rik Ryon) en hij niet graag onduidelijkheid had over zijn identiteit vooral met de fratsen die de molenaar uitstak. Veel oudere Provenaars hebben me nog verteld welke plaagstaart de molenaar was en de diverse poetsen die hij zijn dorpsgenoten bakte.
Om nu terug te komen op Emiel, was hij toch wel familie van de molenaar.
De vader van Camiel de molenaar(Joannes) en ook de vader van Elodie waarvan hierboven sprake was een neef (kozijn) van Karel (de vader van Emiel).
De Camiel's waren zoals we dat hier zeggen "*gebroken rechtsweersch".*
Ik vond Karel Ryon terug als Cafébaas van "*De Landing"* gedurende vele jaren in de negentiende eeuw. Het is ook daar dat Emiel geboren is in 1875.

†

BIDT VOOR DE ZIELERUST

van Mevrouw

EMMA MAERTEN

Weduwe van Heer

EMIEL RYON

geboren te Beveren, de 29 juli 1875 en godvruchtig overleden te Proven, de 19 februari 1958, na ontvangen te hebben het H. Oliesel.

Wie veel houdt van O. L. Heer, moet niet bang zijn voor de dood en het oordeel...

De dierbare overledene mocht met 'n gerust gemoed de komst van de Heer afwachten. Immers haar leven ging voorbij in alle eenvoud voor God en de mensen; haar dagelijkse taak, die niets anders was dan hard te werken voor haar vele kinderen, heeft zij zo volmaakt mogelijk volbracht.

Ook de kruisjes bleven haar niet gespaard... Reeds van in haar jonge tijd kende zij haar eigen lijdensweg... Maar met 'n bewonderenswaardige en kristelijke moed wist zij al die miseries te boven te komen. Toen zij haar hoge ouderdom bereikte, moest zij lange tijd bedlegerig blijven, totdat zij heel zacht en bijna ongemerkt de eeuwigheid inging.

En moge nu haar hemelse Moeder Maria, van wie zij zoveel hield, haar begeleiden tot bij de troon van haar goddelijke Zoon, om er eeuwig te genieten van de eeuwige gelukzaligheid.

DIERBARE KINDEREN en KLEINKINDEREN, wat ben ik toch gelukkig geweest u nog allen eens gezien te hebben. En ik ben de Heer heel bizonder dankbaar omdat ik mijn twee kinderen kloosterlingen nog onlangs bij mijn ziekbed heb mogen zien. Van hen vooral verwacht ik 'n speciaal gebed. Wat is God toch goed geweest... Van uit de hemel zal ik nog meer aan u allen kunnen denken. - Ik dank u allen om alles wat ge deedt. Maar heel bizonder dank ik hier mijn kleinkind, *Andréa*, Ge hebt

Deze Café en later ook buurtwinkel is het huis aan het begin van de Switspapendreef waar we Jeftje Huyghe hebben weten wonen. Deze trouwde op latere leeftijd met Eliane Ryckeboer
Betreffende de kinderen van Emiel Ryon waren daar twee kloosterzusters: Rachel Ryon die binnentrad bij de zusters van Moorslede die in die tijd de meisjesschool van Proven beheerden. Deze E. Z. Fabiana trok naar Belgisch Congo. Haar zus. E.Z. Bernadette (Alice Ryon) trad binnen bij de Zusters Benedictinessen.

Verder was er nog Gerard Ryon die in Haringe woonde, Magriet die trouwde met August Piek en naar Buizingen trok.

Een andere dochter trouwde met Florent Brysbaert van Westvleteren.
De jongste dochter Margriet trouwde niet en verbleef geruime tijd in Ieper.
Van al deze Ryon's zijn alleen een deel van de afstammelingen van Helene Ryon in Proven.Ook de familie van Emma en Emiel Ryon werd reeds uitvoerig besproken ter gelegenheid van het overlijden van Emiel in 1956 (zie jg. 4 N°25).
Het is echter de jongste dochter Martha en niet Magriet zoals daar verkeerdelijk vermeld die geruime tijd in Ieper verbleef. *Dochter Rachel Ryon trad in het klooster van O.L.V. ten Bunderen Moorslede en ging als missionaris naar Kongo.*

Kijk jij ook naar de prachtige reeks van de Vikings?
Ragnar Lodbrok in het Oudnoors: *Ragnarr Loðbrók* was een Noorse legendarische held van de Vikingtijd, die veelvuldig voorkwam in Oudnoorse poëzie en legendarische saga's. Ragnar was de plaag van Frankrijk en Engeland en de vader van vele beroemde zonen. Volgens de legende was Ragnar driemaal getrouwd en wel met de schildmaagd Lagertha, de edelvrouw Thora Norgarhjortr en Aslaug.Ragnar werd koning en onderscheidde zich door vele invallen en veroveringen, totdat hij uiteindelijk gevangen werd genomen en vermoord werd door zijn vijand, koning Aele van Northumbria. Zijn zonen namen wraak door een invasie van Engeland met het Groot heidens leger.

Louis de Baecker schrijft in zijn '**Chants historiques de la Flandre, 400-1650'** echter iets anders. Hij schrifjt dat Ragnar lodbrok een Deens koning was die op het einde van de 8ste eeuw en het begin van de 9de eeuw leefde. De saga aan hem gewijd, is volgens hem te vinden in de 'Lettres sur l'islande' door een zekere X. Marmier.
De Backer stelt dat Ragnar in een strijd met de Bretoenen overwonnen werd. Elli, hun koning liet hem in een put vol slangen werpen.
De schrijvers van het noorden, zegt Marmier, hebben al vele commentaren op dit lied geschreven. Het lied telt 28 strofen.
Prudens van Duyse vertaalde het lied van Ragnar in het Vlaams en dit is te vinden in het Belgisch museum – 1841, V, 14 – 30.

Hjuggu vèr met hjörvi!
Hildr var sijnt i vexti
Athr Freyr konûngr fëlli
J Flœmingja veldi;
Náthi blárr at bita
Blóthi smeltr i gyltan
Högua Kufl at hjaldri
Hartr bengrefill forthum;
Mœr grèt morginskœru,
Mörg thá or tafn fékst vörgum.

De tiende strofe is gewijd aan Vlaanderen. Ragnar herdenkt de gevechten in de Vlaamse velden

.

Prudensvan Duyse, de grote dichter, die in 1850 de jury van de Kunstprijskamp in Watou voorzat, schreef het volgende over Ragnar:

Ragnar Lodbrog. Yslandsche saga.
ER was eertyds in Gothland een magtig koning, die eene allerbekoorlykste dochter bezat, Thora genoemd; hy had

deze den bynaem van Hertinne gegeven, om dat zy alle andere vrouwen, even als de hertin alle andere dieren, in bevallige schoonheid overtrof. De vader beminde haer zeer teeder. Zyne grootste zorg bestond in haer gestadig nieuwe, verstroeyingen en vermaken te verschaffen. Hy had haer een prachtig kasteel laten bouwen, en op een ochtend bragt hy haer het schoonste slangje dat men met oogen kon zien: in Scandinavie was zulk een diertje eene groote zeldzaemheid. Het had een vurig oog, een dun kopjen, en eene blinkende huid; het was zacht en vleiend. Thora ontving het met blydschap, leidde het op een gouden blad, en sloot het in eene kooy; maer al spoedig groeyde de slang, en ja, by elken oogenblik, op eene verschriklyke wyze. Eerst kon men haer in het holle der hand houden, en zy behoefde slechts een zeer klein plaetsje in een hoek der kooy. Thans verbrak zy de deur harer gevangenis, en overreikte de beide uiteinden der zael, en weldra de beide uiteinden van het huis; eindelyk omvlocht zy in hare krachtvolle kronkeling alle de muren van 't kasteel. Met haer groeyde ook het gouden blad; de slang lag daer neêrgehukt op haer goud, met vlammend oog, en schuimenden mond, en verschrikte door haer blik en gesis allen die haer poogden te naderen. De koning werd er voor beangst, en deed door den ganschen lande uitroepen, dat hy zyne dochter ten huwelyk aen hem wilde schenken, die het gedrocht dooden konde. Ragnar, zoon van Sigurd, koning der Denen, hoorde dit zonderlinge geval verhalen en besloot Thora te verlossen. Hy liet zich een in jodenlym gedoopt lederen kleed maken, en, met de lans in de hand, stapte hy naer 't kasteel, door het jonge meisje bewoond. De slang braekte een vloed van vergif tegen hem uit, maer Ragnar, door zyne kleeding beveiligd, dreef haer den breeden degen door de ingewanden. Korts daer na huwde hy de schoone Thora, die hem twee zonen baerde, welke om hunnen moed, even als om hunne sterkte, vermaerd werden. Thora stierf, en Ragnar, om troost over dit verlies te zoeken, ging wyd en zyd oorlogen, alles aentastende wat hem ontmoette, en behield altyd de zege.

Op zekeren tocht komt hy in Norwegen. Zyne reisgenooten stappen aen land, en ontdekken, in eene ellendige hut, een jong meisje, met name Kraka, van eene uitmuntende schoonheid; zy spreken met geestdrift van haer aen Ragnar. Hierop deelt deze overste hun een dier raedsels mede, waervan men zoo vele voorbeelden in de Noordsche gedichten der middeleeuwen vindt. Indien dit meisje, zegt hy, zoo schoon is als gy 't my wilt doen gelooven, breng ze herwaerts; maer zy kome tot my, zoo dat ze ongekleed, en toch niet naekt weze; dat ze niets geëten hebbe, en echter niet nuchter zy; dat ze niet alleen kome, en toch van niemand vergezeld.

Wanneer men dit raedsel aen Kraka mededeelde verstond zy het aenstonds, en om het na te komen liet zy hare lange blonde hairen om haer lyf vallen, en bewondt zich met een visschers net. Zy at daerop een weinig look, en geen enkel man vergezelde haer; maer een hond volgde hare voetstappen. Als de koning haer zag, werd hy op haer verliefd, en nam ze tot vrouwe.

Er verliep eenigen tyd, en Ragnar, dit stille leven moede geworden, rust een schip uit, en gaet, als eertyds, verre zeeën en vreemde gewesten opsporen. Hy bezoekt den koning van Zweden, die hem met groote eerbewyzen onthaelt, en hem in de dischzael op de eerste plaetse doet zitten. Deze vorst bezat eene zeer schoone dochter, met name Ingeborg. Ragnar, by heuren aenblik, vergeet welke banden hem aen Kraka hechten; hy vraegt ze ten huwelyk, en de ondertrouw wordt gevierd. In Denemarken teruggekeerd, ondervraegt hem zyne vrouw, en wil weten wat hem op zynen tocht is wedervaren. - Niets, zegt hy. Driemael doet zy hem de zelfde vraeg, en driemael ontvangt zy hetzelfde antwoord. - Welnu! roept zy uit, ik wete wat er voorgevallen is: gy hebt Ingeborg ten huwelyke gevraegd, en moet ze eerlang trouwen. 'T zyn uwe reisgenooten niet die my uw geheim verklaerd hebben; ik heb het door drie vogelen vernomen, die gy vast rondom u hebt zien vliegen. Maer doe my dien voorgenomen smaed niet aen; want ik ben niet, gelyk gy tot heden toe geloofdet, de dochter van een armen boer: ik ben Aslauga, dochter van Sigurd, die Fafnir doodde; en ten bewyze van myn gezegde, zal ik

eerlang eenen zoon baren, in wiens oogen een drakenbeeld zal geprent staen. Aslaugaes voorzegging werd bevestigd, en Ragnar weigert Ingeborg te trouwen.
Op deze tyding zend de koning van Zweden aen alle de stammen het sein des oorlogs, den schicht die de mannen ten stryde roept; en verzamelt zyne benden, om den smaed, zyne dochter aengedaen, te wreken. Maer, even als hun vader, zyn Ragnars zonen onverschrokken waeghalzen. Reeds dikwyls hebben zy de gevaren getrotseerd; reeds in menigen stryde het bloed doen stroomen. Terwyl hunne broeders wydafgelegene plassen bevaren, vragen de twee oudsten, Agnar en Erik, om zelven 't deensche heir naer Zweden te geleiden. Beide legers trekken tegen elkander op. De stryd vangt aen; Ragnars zonen houden moedig stand; maer, zie! er komt plotseling eene woedende koe op hen af, die door hare zonderlinge sprongen en vreemd geloey hunne makkers verschrikt en de wanorde in het leger brengt. Vruchteloos trachten zy 't te herscharen: niet tegenstaende hunne verdubbelde poogingen, worden zy door de Zweden omringd en overmeesterd. Agnar valt met wonden overdekt. Erik wordt gevangen en ter dood veroordeeld. Op deze tyding weent Aslauga, en hare tranen, zegt de Kronyk, waren bloed, rood en hard als hagelsteenen. Op dit zelfde oogenblik boodschapte men haer dat een ander harer zonen, met de wapens in de vuist, roemryk gesneuveld was, en zy hoorde deze tyding met de fierheid eener spartaensche vrouw aen, doch weende niet. ‘Deze, riep zy uit, heeft heerlyk zynen schild met bloed gewerfd; zoo als het eenen held past is hy gesneuveld, en hy zal tot Odin varen.’
Intusschen was Ragnar in andere gewesten gekomen. Aslauga dryft hare zonen om hunne broederen te wreken, en blaest in hun harte het vuer der gramschap aen: zy zelve wil aen 't hoofd der benden optrekken en hun in Zweden vergezellen. Zoodra beide legers zich in elkanders gezicht bevinden, zoodra de skalden den strydzang aengeheven hebben, laet de zweedsche koning de woedende koe tegen den vyand los. Maer Ivar, Ragnars zoon, had zich eenen boog van een grooten boomtak en zware sterkgeharde pylen laten vervaerdigen. Hy doet zich, door krygsknechten, tot by 't schrikverwekkend dier dragen, en velt het neder. Toen worden de Zweden door den schrik overrompeld, bieden geenen wederstand meer en vluchten. Ragnars zonen vervolgen hen, en bezaeyen den grond met dooden en gekwetsten. Hier na zetten zy hunnen zwervenden tocht voort, en gaen van land te lande, waer zy de sterkten stormderhand innemen, de steden plunderen en de wooningen verdelgen: overal als eenen geesel gevreesd, behalen zy overal de zege. De Saga vermeldt dat zy tot in Zwitserland kwamen, en wel wenschten naer Rome te gaen. Men weet dat Rome de wondere stad der middeleeuwen was: haer naem staet in alle kronyken, en geene dichters die haer niet bezongen. Ongelukkig zyn Ragnars zonen, die zoo vele vloeden en rivieren overgetrokken zyn, onbewust, wat weg in te slaen, om te Rome te komen. Terwyl zy met elkander beraedslagen, en al hunne aerdrykskunde samenbrengen, bemerken zy in de nabyheid eenen man, die een grooten pelgrimshoed draegt en een reisstok met yzer beslagen. Zy roepen hem, en vragen: Wie zyt gy? - Ik ben een pelgrim. - Kent gy dit land? - Ik ken alle de landen die een sterveling kan doortrekken; want ik heb myn leven met reizen doorgebragt. - Zyn wy nog verre van Rome? - Van Rome? riep de pelgrim uit: ziet gy dit yzeren schoenenpaer dat aen myne voeten sluit? en dit andere dat op mynen rug hangt? thands zyn ze versleten: ik kome regelregt uit Rome, en toen ik vertrok waren zy splinter nieuw.

Na dergelyke verklaring waren Ragnars zonen van zulk een lange reis afgeschrikt, en keerden naer het Noorden terug.
Midlerwyl was de oude Lodbrok in Denemarken wedergekeerd en had dikwyls hunne heldendaden hooren verheffen. De roem, welken zy behaelden, doet zyn krygszuchtigen trots ontwaken: op nieuw wil hy de zeeën overvaren, de gevechten tarten, en als eertyds zynen naem in de drie koningryken van Scandinavien doen weêrgalmen. Weldra is alles binnen de Deensche staten in rep en roer: de smeden bereiden het zware harnas en de spitsige lans: de oversten der stammen brengen hunnen benden in gereedheid, en Ragnar doet twee groote

vaertuigen uitrusten. De naburige koningen, by 't vernemen dezer toebereidselen, vreezen een onverhoedschen aenval, en plaetsen wachters op alle hunne grenzen. Doch Lodbrok verklaert dat hy Engeland wil bemagtigen; hy scheept in, en de edele Aslauga, wie een akelig voorgevoel bedroeft, brengt, op 't oogenblik des vertreks, hem eenen wapenrok aen, die Odin toegewyd is, en zoowel aen 't water als 't vuer ondoordringelyk. Ella, koning van Engeland, van Ragnars voornemen onderrigt, trekt hem, met een talryk leger, te gemoet: een woedend gevecht heeft plaets. De Denen doen wonderen van dapperheid. Ragnar ziet zyne krygers, de eene na de andere, rondom hem vallen: krachtvol, en door zyn harnas beschermd, blyft hy weerstand bieden; maer, door de engelsche soldaten omsloten en geperst, wordt hy eindeling overmand en gekluisterd. De koning doet hem in eenen grooten kuil vol slangen werpen, en Ragnar brengt er een geheelen dag in door. De slangen verheffen het hoofd en laten haer geschuifel sissen, maer durven hem niet naderen; want hy draegt nog zyn tooverharnas. Ella doet hem dit ontnemen; terstond omkronkelen de slangen haer slachtoffer. En de oude krygsheld, die hare giftige tongspitsen in zynen boezem voelt rondwroeten, heft zynen doodzang aen.

Als nu Engelands koning de dood van den held vernomen hadde, vreesde hy dat diens zonen er eenen verschrikkelyke wraek over zouden nemen; ten einde hunne gevoelens te kennen, vaerdigde hy tot hen gezanten naer Denemarken af. Deze vinden de vier zonen van Ragnar in eene zael te samen: zy verhalen hun het gebeurde, en wanneer zy zeggen op wat wyze de oude krygsheld het leven verloor, drukt Biorn zoo geweldig het hout eener lanse vast, dat hy er de teekenen zyner vingeren indrukt; Huitserk wringt met zulke gramschap een schaekberd, dat hem 't bloed uit de nagelen springt, en Sigurd, die een mes in de hand hield, snydt zich tot op het been zonder 't gewaer te worden.

Korts daer na, nemen alle vier de wapens op en stevenen naer Engeland. Zy worden geslagen, maer keeren terug om versche benden te halen. Ivar, die de slimste is, verlaet hun en komt Ella vinden: Ik beloof u, zegt hy, nooyt de wapenen tegen u te voeren, wilt gy in uw koningryk my slechts zoo veel gronds geven als een ossenhuid kan beslaen. De koning Ella, die de geschiedenisse van Dido niet kende, grimlacht over een zoo nederige vraeg, en staet die toe. Ivar snydt de ossenhuid in kleine riemen, omspant er eene ruime uitgestrektheid gronds mede, en bouwt er de sterkte van Londen op. Hy lokt, door beloften en geschenken, de byzonderste ingezetenen van het koningryk daer henen, en als hy gelooft op hunne hulp te mogen rekenen, verwittigt hy zyne broeders, dat zy met hun leger zouden komen. Van talryke benden opgevolgd landen zy aen. Ella, door Ivar bedrogen, en door zyne oude wapenbroeders verraden, poogt vruchteloos zich te verdedigen. Ragnars zonen maken zich van hem meester, en doen hem in de hevigste folteringen sterven. Dan keeren zy in Denemarken terug, blyde den dood van hunnen vader gewroken te hebben. Ivar heerschtte nog lange jaren in Engeland, en wanneer hy den dood voelde naderen, gebood hy zynen vrienden hem ter plaetse te begraven waer de kust meest aen de vyandlyke invallen was bloot gesteld; want ik zal nog na mynen dood het ryk beschermen, zeide hy. Zyn wil werd geëerbiedigd, en men verhaelt dat in het jaer 1066, wanneer koning Harold in Engeland aenkwam, hy naby de grafstede van Ivar landde, en in 't gevent sneuvelde. Toen Willem de Veroveraer in Engeland kwam opende men deze grafstede, en men vond er het lyk van Ivar nog ongeschonden in. Willem deed hetzelve verbranden, en niets verzette zich meer tegen zyne overwinning.

Aldus eindigt de Saga van Ragnar, en de naem van dien held is in 't oude Scandinavien den volke in 't geheugen gebleven. In de Yslandsche hutten spreken de boeren nog van die oude tyden, en deze zyn doodzang wordt daer nog gezongen.

I.

Wy streden dapper met de zwaerden,
Niet lang geleên: wy trokken fier
Naer Gothland op, ter nedervelling

Van 't gronddoorgravend monsterdier.
Wy hebben Thora daer verkregen.
De helden noemden, by dien zegen,
My Lodbrok, toen de heidenael,
De sterke draek, in 't bloed versmoorde,
Na ik hem 't ingewand doorboorde
Met blinkend en geteekend stael.
II.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Ik was nog jong, toen deze vuist
Den wolf een ryklyk mael verschafte,
Waer de Oresonddvloed oostwaert bruischt,
Ook aen geelvoetige adelaren,
En havikken, by gansche scharen;
Toen, botsend op den yzren hoed,
Het yzer klonk, en zege kondde;
De zee was maer ééne enkle wonde:
De raven waedden in het bloed.
III.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Wy droegen onze speeren hoog,
Toen ik pas twintig jaren telde,
En woedend steeds den kamp doorvloog.
Acht jarlen storten we in de graven
Ter neêr, by 't Oostlyk Dunahaven.
Wy vingen daer een vetten buit
Den gieren: 't roode zweet, by wellen
Voortgudsend, deed de baren zwellen,
En menig blies den adem uit.
IV.
Wy streden dapper met de zwaerden,
En Hedins vrouw begaf ons niet,
Toen wy de Helsingiers verzonden
Naer Odins somber hofgebied.
Wy streefden voort langs Ifa's baren;
Daer liet de byl zyn wrok bedaren,
En elke wonde een bloedgolf los.
De grond zag rood van bloedrivieren.
Het brandig stael knarstte op pantsieren,
En kliefde door der schilden bosch.
V.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Het heugt my, hoe daer niemand vlood,
Eer Herald by de roeyersbanken,
Al strydende zyn leven sloot.
Nooyt slaekte op 't veld der waterveugelen
Beroemder jarl aen 't ros de teugelen,
En ploegde in zee een vaster spoor
Door 't schuim, tot in de verste haven.
Zoo moedig brak dit hoofd der braven

Alom de legerbenden door.
VI.
Wy streden dapper met de zwaerden.
De schilden, als een last getorscht,
Verwierp het heir, wanneer de boogpyl
Gerigt werd naer der helden borst.
Het zwaerd beet op de Skarpasklippen,
By 't kryggeschrei der veege lippen.
Rood werd der schildemanen boord.
Eer Rafn, de koning, was bezweken,
Dreef uit der helden hoofd by beken
Het bloedig zweet op 't harnas voort.
VII.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Verschriklyk rammelde het houw-
toebrengend stael, eer koning Eisstein
Op Ullars akker vallen zou.
Zy trokken ('t goud mogt hen versieren)
Naer 't rookend mael van felle gieren.
Het stael sneed door den schildendrom,
Als zich de helmen saembevonden.
De purpren wyn der halzenwonden
Vloeyde op de schouders af en om.
VIII.
Wy streden dapper met de zwaerden.
De raven konden voor de kust
Van Einderis een ryklyk voedsel
Verzwelgen, naer hun volle lust.
En de uitgevaste wolven kregen
Spysovervloed van allerwegen.
't Viel moeylyk, toen de zon weêr stond,

Zich voor de pylen te bevryden:
Dit kroost der pees steeg t'allen zyden,
En snorde van de bogen rond.
IX.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Wy zwaeyden 't wondenboorend zwaerd
Voor Bornholm in het rond; en verwden
In 't bloed de schilden saemgepaerd.
Een pylenwolk, den olm ontsprongen,
Brak door der pantsers ringenwrongen,
En Valnar viel in 't strydgeraes,
De grootste koning! de overmanden
Bedekten wyd en zyd de stranden:
De wolf was vrolyk over 't aes.
X.
Wy streden dapper met de zwaerden.
De rustloos aengewassen slag
Ging zonder einde, eer Freir, de koning,

In **Vlaenderland** ter aerde lag.
De wondegriffel, blauw en bloedig,
Beet dan met stalen tanden moedig
In Hognes gouden harrenas.
De maegd kreet om die morgenslachting.
Ryk was de buit, dien doodsverachting
Bezorgde aen 't hongrend dierenras.
XI.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Ik zag daer 't vreesselyke veld
Van Englanes, by Einfers schaetsen,
En honderden ter neêr geveld.
Zes dagen zeilden wy ten stryde,
Eer 't heir verslagen was, en blyde
Vierde iedereen de lansenmis,
Als de ochtendzon op nieuw kwam blinken,
En Valthiof dood moest nederzinken
In 't vechten voor ons grimmig spits.
XII.
Wy streden dapper met de zwaerden:
Er viel een bloedige oorlogsdauw
Van 't scherpe zwaerd in Bardas golven.
Voor d'uitgespannen haviksklauw
Lag 't bleeke lyk: de boogpyl gonsde,
Waer 't stael op borstharnassen bonsde,
Die Svelners hamer had gesmeed
Ten kampe, by de vlam der smidse;
En de uitgeschoten lindwormflitse
Vloog heen, bedekt met doodlyk zweet.
XIII.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Wy hielden, onder 't bylgezwaey,
De borstverweerende oorlogstenten
Vol fieren moed, by Hednings baey.
Toen sleet de hellem van de helden
By 't strydgerammel; mannen snelden
Hervoort, wier onweêrstaenbre kracht
Den echtsten beukelaer doorkliefde.
't Was daer geen zoet gevlei der liefde,
Als waer een bruid de omhelzing wacht.
XIV.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Een vlaeg van pylen stormde rond,
En op de schilden: velen stortten,
Northumberland, op uwen grond.
Men moest geen held, by 't morgenwekken,
Als tegen dank naer 't kampspel trekken.
De glans van 't lemmer blikte wyd.
Het stael scharde op de bekkeneelen.
Ik zag er duizend slagen deelen,

En helden vallen in dien stryd.
XV.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Door Herthiofs alverdelgend stael
Bleef staeg by de onzen, op de Zuider-
Eilandenkust, de zegeprael.
Daer heeft de pylenplas gekletterd
Op schilden: Rognwald viel verpletterd.
En by het havikkengeslacht
Deed deze val de smart verwylen.
Die helmenbreker wierp zyn pylen,
In 't vuer verhard, met forsche kracht.
XVI.
Wy streden dapper met de zwaerden.
De lyken lagen opgetast;
De broeders van den gier, de wolven,
Verheugden zich, lang uitgevast,
Om 't zwaerdenspel: de lemmers blonken:
De schilden en harnassen klonken
In Vedras baey, by 't wraekgetier.
Toen viel ten prooy der maegre scharen
Van raven, valken, adelaren,
Held Marstan, koning over d'Ier.
XVII.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Ik zag zoo menig fieren held,
By d'opgerezen storm der zwaerden,
Eens 's morgens in den stryd geveld.
Vroegtydig kwam een scheededoren
Myn zoon het mannenhart doorbooren,
En de onverschrokken Agner zonk
Voor Egils arm: de speeren vlogen
Op 't gryze harnas kromgebogen
Van Hamder: 't zegevaendel blonk.
XVIII.
Wy streden dapper met de zwaerden.
'k Zag Endils kroost met schittrend stael
Den vyand buik en borst doorklieven,
Den wolven tot een lekker mael.
Rood waren al de waterstranden.
't Ging anders toen met vrouwenhanden
Den wyn by Skede ons werd gebragt.
Nu scheurde 't yzer der pantsieren;
Daer zag m', in 't vreeslyk samenzwieren,
De vorstelyke Denenmagt.
XIX.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Eens speelden wy met 't blanke spits,
Voor Lindesoere, op eenen morgen:
De vyand was een vorstentrits.

Daer roemden zich maer luttel vromen
Als uit den slag terug gekomen.
Een aental viel voor onze vaen
In d'immergragen muil der wolven:
Het bloed der Ieren liep by golven
In d'opgeschuimden Oceaen.
XX.
Wy streden dapper met de zwaerden.
'k Zag 's morgens stryders, schoon van lok,
'k Zag maegdenminnaers, en geliefden
Van weduwen, in d'eersten schok
Gevlucht. Daer kwam geen maegd hun baden
In 't warme bad, met wyn beladen.
koning Orn smoorde in zyn bloed
By Alasund: de zwaerden knersten.
Ik zag het bloedig maenschild bersten:
Dit brak der helden trotschen moed.
XXI.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Het hooggezwaeyde moordstael dronk
Het bloed, terwyl het roode speergoud
Op harnasschorssen wederklonk.
Nog eeuwen zal me op Angul toogen
En zien met langbewondrende oogen
De plek, waer eens het vorstenheir
Ten zwaerdspel samentrok: het vleugel-
gedrocht, de draek, vloog zonder teugel
Daer rond, en baedde in 't wondenmeir.
XXII.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Wordt hem den dood steeds toegekaetst,
Den held, die, in den storm der speeren,
Tot voorbeeld de eerste wordt geplaetst,
Ook hy beklaegt zyn gryze dagen
Wien nooyt de kryg de borst deed jagen.
't Is hachelyk den arendsbek
In 't zwaerdenkampspel op te wekken;
Maer laffen blyven 't leven rekken,
En hebben aen een hart gebrek.
XXIII.

Wy streden dapper met de zwaerden.
Dit noem ik waerlyk schoon en wel,
Dat, by het bloedig samentreffen,
De een jongling d'andren tegensnell',
Dat voor den man de man niet wyke.
Dit strekte t' allen tyd ten blyke

Van d'adel eens heldhaften mans.
De maegden zullen steeds hen kiezen
Die by den stryd geen moed verliezen,
Maer juichen in der zwaerden glans.
XXIV.
Wy streden dapper met de zwaerden.
't Is my bewezen nu voor 't eerst,
Dat overal by stervelingen
't Bevel der schikgodinnen heerscht.
Neen, niemand kan het tegenstreven;
'k Dacht nooyt, dat Ella zou myn leven
Doen knotten, toen ik in de golf
't Gewicht stiet van de schepenbalken,
En prooy bezorgde aen bloedge valken,
Aen Schotlands uitgevasten wolf.
XXV.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Dit strekt tot blydschap aen myn geest.
'k Weet, dat de banken van den Krygsgod
Gereed staen voor het heldenfeest.
Dra zal het bier, met volle teugen,
Uit kromme schedels ons verheugen.
Geen held, die treedt in Odins prael,
Zucht over 't weggevloden leven:
't Woord zal niet op myn lippen beven,
Wanneer ik stap in Odins zael.
XXVI.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Hoe zou, door eedle wraek gespoord,
Het kroost van Asloeg tot den laetsten
Ter hulpe snellen in dit oord,
Indien 't nauwkeurig mogte weten
Wat my gebeurt, wat slangenbeten

My hier, in onverdraegbre pyn,
Verscheuren. Ja, zy zouden 't loonen!
Ik schonk een moeder aen myn zonen,
Die wil dat ze onverwrikbaer zyn.
XXVII.
Wy streden dapper met de zwaerden.
Het erflot, door geen mensch getart,
Genaekt my: gram is de adderbete:
En slangen nestlen in myn hart.
'k Verwacht, dat Odins stalen roede
Dra over Ellas maegschap woede.
Myn' zonen zal, om 't moordbedryf,
Het bloed in 't aenzicht zyn gestegen.
Der stoute jongelingen degen
Veracht het rustig scheêverblyf.

XXVIII.
Wy streden dapper met de zwaerden.
't Verzamelde een en vyftig keer
Tot schitterende volksgevechten,
Door de omgezonden pyl, het heir.
Nooyt dacht ik, glorieryk gerezen,
Dat ooyt een vorst er konde wezen,
Wiens deugd my zou te boven gaen.
Jong verwde ik 't zwaerd alreeds. Tot Oden
Zal 't schikgodinnenchoor my nooden.
My past geen sterven in getraen.
XXIX.
'k Verlange nu om af te scheiden.
My roept der dienaressen mond
Tot zich, die, uit 's Verdelgers hallen,
Ter opontbieding, Odin zond.
'k Wacht Schikgodinnen aen myn zyde;
Op de eereplaetse drink ik blyde
Het bier: 'k zal sterven met een lach.
Myn levensstonden zyn verloopen,
Myn levensstonden zyn verloopen,
Ja, ik wil sterven met een lach.

100 jaar geleden – Den Grooten Oorlog

— Een Oostenrijksch soldaat schrijft, dat na den laatsten sneeuwval in het Tiroler hooggebergte zich prachtige verschijnselen van Sint Elmusvuur voordoen. Eerst stonden de electrische vlammen op den top van den berg, ter hoogte van 2700 meter. Toen gleden zij langs den besneeuwden kam naar beneden in de prikkeldraadversperringen. Daar dansten de vlammetjes over de punten der prikkels, langs de draden, langs de stangen, zoover de draden maar reikten. Ook op het geweer, de bajonet, op de punt van de neus en van den baard, vertoonden zich de kleine vlammetjes, een zonderlinge prikkel en jeuk verwekkend. Vooral des nachts is de uitwerking van het vuur prachtig en maakt het door de omstandigheden, waarin zij zich bevinden, op de minder ontwikkelde soldaten een diepen indruk.

— De Luxemburgsche minister van staat, Eischen, is, naar aan „De Tijd" wordt geseind, in den nacht van Maandag op Dinsdag overleden.

Leidsch Dagblad – 14 oktober 1915

Donderdag 14 tot zaterdag 16 oktober – Baert A.

Nu en dan wat geschut en de gewone beweging.

Delaere C.

Donderdag. 's Morgens als wij kort na 5 uur naar de Sint Bertenskerk gaan om de H. Mis te lezen, geraakten wij niet gemakkelijk binnen. Een obus had de muur der sakristij doorboord, polp en stoof losgerukt. Deuren ingeslegen en de buitendeur versperd. Een ook was gevallen op een huis van de peerdemarkt.

DE ZOON VAN KIPLING GESNEUVELD. — Een telegram uit Londen bericht den dood op het front van den eenigen zoon van Rudyard Kipling, den beroemden imperialistischen dichter.

Antwerpsche Courant – 15 oktober 1915

Jozef Simons – Uit 'Verhalen van een kanonnier'

Een bombardement avontuur

't Was lang geleden sinds ik nog oorlogsschrik had uitgestaan, doch voor een paar dagen hebben de Duitsers ons weer lijfelijk doen gevoelen de eerbied, die hun geschut toekomt.
Wij waren, een vriend met mij, voor zaken gegaan naar Poperinghe, zonder vrees noch achterdocht, betrouwend op het regenachtig weer.
Ik stond voor de toog in een winkeltje een pak dagbladen samen te rapen, als mijn makker die was achtergebleven om naar een ammunitiekonvooi te kijken, komt binnengestormd, zo bleek als 'de dood van Yperen'.
'Niet gehoord? Ze bombarderen!'
Buiten jagen Engelse politieagenten wagens en ruiters uiteen en terug, bevelen roepend, luisterend en uitmakend, waar de volgende granaten gaan neerkomen. Burgers, vrouwen en kinderen, vluchten dicht langsheen de huizen naar steviger kelders van buren en vrienden.
Wie-je-wie-jew… krak!
Een schuifelaar, een wrede kraker ontploft in het veld op een drie-vierhonderd meter achter onze straat.
Wat gedaan?

Ja, wat gedaan? Weglopen hielp niet, minstens nog twee kilometer lang bleven we binnen scheut. Laat ons kalm zijn, onze volgende boodschap leidt ons tot bij de notaris X, enkele stappen voorts, daar zal het keldergewelf ons wel beschutten.
Wij bellen aan. De oude meid komt open doen, en wat ons opvalt: de twee grote schepershonden, die ons ten andere tijd zo autoritair aanogen en aanblaffen, zijn nu zo tam als lammekens, dringen zich tegen de meid aan, likken hare hand, blikken haar aan met grote benauwde ogen – van louter schrik. 'En het is wonder,' zegt de oude Trien, dat ze niet in de kelder zitten. Gewoonlijk als ze het eerste obus horen, komen ze met hangende oren en ingetrokken straat staan janken voor de kelderdeur.'

Geurre Européenne 1914-15 - Splendide Vue d' une tranchée dans le Secteur de Steenstraete occupée par les Grenadiers Belges.

European War 1914-15.- Splendid View of a trench in the Sector of Steenstraete occupied by the Belgian Grenadiers.

Wij duiken onze hondengedachte, nemen een kloeke houding aan en worden links in het salon binnengeleid waar de dame van de huize, ondanks de beschieting, voorgaat met inpakken. Want hier blijven kan er toch niet meer door: 'Verleden zondag, vertelt de dame, zijn er 260 granaten gevallen op de gemeente, een dar in de tuin, die is doorgedrongen – gelukkig zonder te ontploffen - onder de hofmuur, en nu moet steken op buurmans eigendom.
En van een die neerkwam in de straat drong een scherfje door het slagvenster, sloeg tegen de zoldering, ketste tegen de wand en viel op mijn bed….'
Drrongg! Ei, dat is na! Een paar nog ongebroken ruiten vallen in… Wij kijken angstig naar de kelderdeur, langs waar een massa buren zijn naar beneden gevlucht, die daar 'Oejoe…' en Ha!'

Een tram- en een spoorwegongeluk in België.

Eenigen tijd geleden hebben wij een tramongeluk gemeld te Zeebrugge, waar een tram van vier wagons door de duisternis en het open staan van de brug over het zeekanaal in het water stortte.

Van de 180 soldaten, die zich in de tram bevonden zijn er 85 verdronken. De lijken zijn uit het kanaal opgebaald en te Heyst begraven.

Er heeft nog een nieuw ongeluk plaats gegrepen. Bij het troepenvervoer in Vlaanderen heeft een ernstig spoorwegongeluk plaats gehad op de lijn Deinze-Thielt.

Een trein met troepen botste op drie geladen wagons. Het gebeurde om halfelf 's avonds. Dat er veel gekwetsten zijn, mag men daaruit afleiden, dat onmiddellijk een Roode Kruistrein te hulp kwam. Hoeveel dooden er zijn, is niet bekend, daar de ramp geschiedde op een uur, dat de bevolking binnenshuis moet zijn.

ropen om u nog meer angst aan te jagen.
Onze dame heeft enkel gewimperd: ‘Trientje, het hoeveelste is dat?’
‘Het zesde, madame.’
‘Het zesde! Pardon heren, dat ik u hier in het gevaar heb gehouden, ik wist niet, hoe ver de zaken stonden… doch nu is het ergste voorbij. Willen de heren geen sigaar roken? … Laat ons de stoelen wat verder weg van het venster schuiven.’
Hete zevende obus deed nog enige glasscherfjes neertintkelen en de volgende vlogen over en verder.
Ik pafte aan mijn sigaar, trachten een kalm en onverschrokken voorkomen te behouden, doch inwendig, zo gemelijk als poppelhartig, korzelig zo de baard te worden afgedaan door die flinke jonge dame, behorend tot het immers… zwakkere geslecht!

DOOR ZIJN PAARD GERED. —
De Engelsche soldaat W. Green, die in januari l.l. in een hospitaal te York verpleegd werd, verhaalt de volgende geschiedenis, waarvan hij persoonlijk getuige was:
« Er is een paard onder de Koninklijke Schotsche Lanciers dat het eerekruis verdient, indien zulks ooit aan de dieren gegeven werd. Op zekeren dag, tijdens een vreeselijk gevecht, werd zijn berijder door een kogel getroffen, uit het zadel geworpen. De troep was toen op marsch. Toen de ruiter op den grond viel, stond het paard stil, raapte den man met zijne tanden bij de kleeren op en begaf zich met zijn last naar een troep ruiters toe.
De gevallene werd vandaar naar een ambulance onmiddellijk achter het front getransporteerd, alwaar de dokter verklaarde dat, indien de gewonde eenige uren zonder verzorging op den grond had gelegen, hij ongetwijfeld zou gestorven zijn. »

Antwerpsche Courant

Zondag 17 tot zaterdag 23 oktober 1915 – Baert A.

De eerste dagen der week was het geschut zo hevig en aanhoudend dat gans de stad er van davert en op ‘ t einde der week wordt het zo stil dat men de oorlog zou gedaan wanen. De vrijdag komen nog al veel soldaten af: een Engels muziek speelt een concert op de markt.

Delaere verhuist op de 20ste oktober 1915 zijn goed dat in bewaring was gebleven in de dekenij te Poperinghe naar **Wisques,** *waar hij nu zijn ‘hoofdkantoor’ maakt.*

20 oktober 1915 – Brievenboek Poperinghe

Aan de voorzitter van de ‘central requisition officie’ te Rouen
Ik heb de eer U te informeren dat de heer Rommens, me is komen zeggen dat hij de som van 60 frank voor de opgeëiste kolen aanrekent en niet de som van 48 frank. De kolen in kwestie zijn ten andere ontladen in het station van Abeele en daarna 6 kilometer ver naar de brouwerij getransporteerd tot in Poperinghe.

Antwerpsche Courant

van zijn meester vernam en men moet hem in een wagen naar een sanatorium vervoerd hebben...

20 08 1915 – kort bij Pervyse

IN ZIJN EIGEN NET GEVANGEN.

– Aan een dorp, ten Noorden van Peronne, had de Duitsche kommandant eene sterke boete opgelegd voor feiten waarvan de overheid in het land de schuldigen niet had kunnen ontdekken. Toen de boeren klaagden, dat zij onmogelijk de som bijeen konden krijgen, was de kommandant op het punt van toe te geven, en de boete in te trekken, toen de tuinman van een rijken eigenaar, die te Parijs was, vroeg om hem te mogen spreken.

Deze man verklaarde dat zijn meester een kistje met waarden in zijn tuin begraven had, en bood zich aan om de plek aan te wijzen. Hij zwoer dat hij deze onvoorzichtigheid slechts beging ter wille van zijne medeburgers doch men zag het duidelijk, dat hij alleen uit lage wraakzucht tegen zijn afwezigen meester handelde. Deze was trouwens in het land niet zeer bemind daar hij vele lieden geruïneerd had door op panden geld tegen woekerinterest te leenen.

Eenieder was dus tevreden met deze oplossing, welke het dorp van eene zware kontributie zou ontheffen.

Op de plaats door den tuinman aangewezen, vond men inderdaad het kistje gevuld met goede renten-papieren en uitstekende obligaties, doch op den bodem was er een papier, dat het testament van den eigenaar was. Hierin stond, dat moede van de ondankbaarheid, de valschheid en de vrekkigheid van degenen, die hem omringden, hij geheel zijn fortuin aan den tuinman vermaakte, « den eenigen man dien hij beschouwde als oprecht en verknocht aan zijn meester ».

De tuinman moet gek geworden zijn toen hij de « uiterste wilsbeschikking »

22 oktober 1915 – Brievenboek Poperinghe

Aan de Claims commision

Ik heb de eer om u de reclamatie over te geven van de heer Arthur Derycke, landbouwer te Poperinge. Het gaat over 2 nieuwe straten die het Engels leger door zijn aardappelveld aangelegd heeft, zonder voorafgaandelijk de aardappelen te rooien. De schade bedraagt 1500 kilo aardappelen aan 12 frank de kilo.

Ik heb de eer om U te informeren dat sedert de 5de september het liefdadigheidsgesticht Sint Michiels te Poperinghe voor het logement aldaar, de volgende sommen **niet** gekregen heeft. De 12de september – 24 frank; de 19de september – 25,53 frank, de 26ste september – 25,23 frank, de 3de oktober – 25,08 frank, de 1ste oktober – 22,41 frank.
Het instituut heeft vanaf de maand september 500 tot 800 soldaten gelogeerd. Ik denk dus dat er een fout is gebeurd.

22 oktober 1915 – Archief Maes – RAB

Wulveringhem, 22 october 1915

Mijnheer de volksvertegenwoordiger
Dar ik u, mijn goeden vriend noem, neem ik de eerbiedige vrijheid ued. eene hulp te vragen

Daer ik een zoon in de instructie in het leger heb, die in de hoogste mate aangendaen is van zweetvoeten
en in de bijna onmogelijkheid verkeert de noodige marchen te doen,
vraeg ik van uwe edele goetheid,
dat hij, door uwe tusschenkomst, niet zou kunnen bij de kannonniers te peerde aangenomen zijn.
Hij schrijft mij dat een zijner vrienden uit Fécamp, laet weten dat er daer naer zulke mensen gevraagd wordt.
Hij laet mij ook weten dat hij bij de laetste marchen veel geleden heeft en 't is pynlyk mijnheer, voor een vader, zulks te moeten vernemen,
bijgevolg, ik smeek u mijnheer, op uwe zoo haest mogelijke tusschenkomst.
Op uwe edele goetheid rekenende, dat gij mijne bede by den wel edele heer minister van oorlog, zult doen gelden en Ued op voorhand bedankende, wees verzekert van onze grootste achting
Uw toegenegen vriend Fidele de Grave
Het adres van myn zoon is:
Omer de Grave

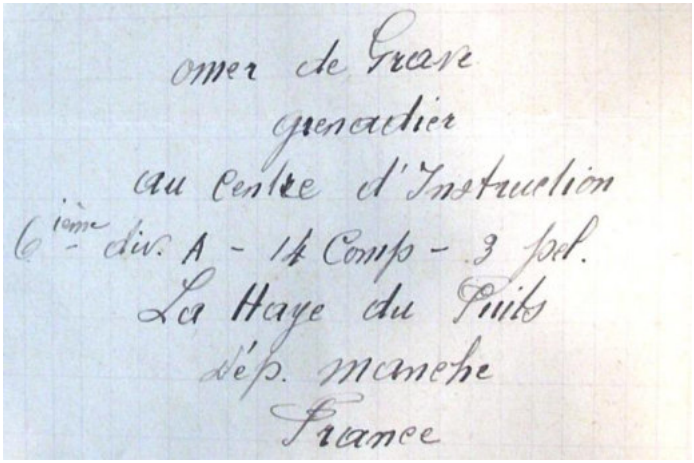
Omer de Grave
grenadier
au Centre d'Instruction
6ième div. A - 14 Comp - 3 pel.
La Haye du Puits
dép. Manche
France

23 oktober 1915 - Van Walleghem

Brouwer Six van Reninghelst heeft voor de requisitie van 4 huizen 1200 fr gepresenteerd geweest. Zij hadden misschien een weerde van 8000. Natuurlijk heeft hij dat aanbod geweigerd. Zeer veel volk trekt naar de tranchees.

Een aansteker met de Belgische leeuw op, te zien op de rommelmarkt te Poperinge.

De Belgische soldaten die maar een flauwe solde krijgen, trachten op alle manieren geld te slaan. Vele gaan met gevaar van hun leven **tabak** halen uit de hofsteden van Voormezele, zelfs tussen de tranchées en verkopen hem dan aan de burgers. Zo zijn er verscheidene duizend kilo's gehaald geweest. Ook werden soldaten bij dat werk betrapt en verscheidene honderden kilo's werden door de gendarmes aangeslegen.
Een ander middel van geld slaan 'tis **het pensejagen**; vele hazen en faisanten van Voormezeele zijn in de stroppen gerocht der Belgische soldaten.
Sommige winnen ook geld met ringen te maken waarop de Belgische nationale kleuren uit het aluminium van de Duitsche schrapnel en bommekoppen en welke zij verkopen aan de Engelse soldaten die ze als souvenirs meedoen of zenden naar hun land.

Brievenboek Crombeke – SAP

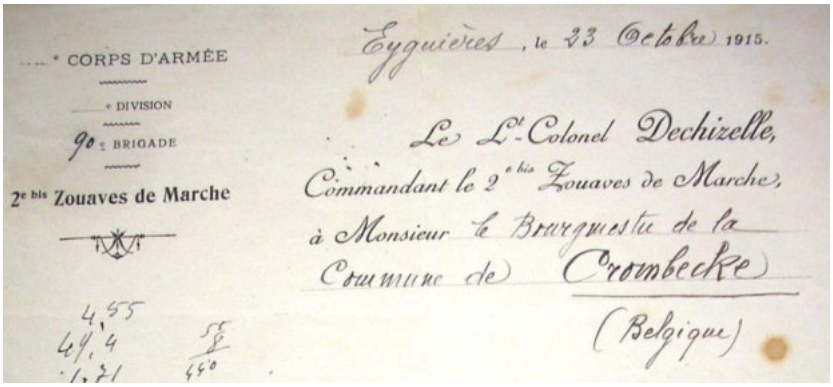
CORPS D'ARMÉE
DIVISION
90e BRIGADE
2e bis Zouaves de Marche

Eyguières, le 23 Octobre 1915.

Le Lt-Colonel Dechizelle,
Commandant le 2e bis Zouaves de Marche,
à Monsieur le Bourgmestre de la
Commune de Crombecke
(Belgique)

Op basis van 2 ingeleverde staten wordt er een bedrag van 31 frank uitbetaald voor het kantonnement voor de periode van de 25ste tot de 29ste september 1915.

Zondag 24 oktober 19156 – Baert A.

Heden nacht om 1 uur 15 en om 3 uur 16 obussen. Vallen: markt, trap van de vaart, Veurnestraat, Brouwerij Parret, schuur Ramoen, magazijn E. Lebbe, koer Chasseur, kouter, 's Namiddags komt nog 1 obus 't einden de Veurnestraat.

DEROO VICTOR
(echtgenoot van Maria GESQUIERE)
Soldaat bij 't 3e Linie
† te St.-Pieterscappelle, den 25 October 1914.

Maandag 25 tot zaterdag 30 oktober – Baert A.

De eerste twee dagen zeer hevig geschut en dan volledige stilte. Gewone beweging. De woensdag 27 was er grote wapenschouw in Abele waar de koningen van Engeland en van België waren met Poincarré, French.

25 oktober 1915 - Van Walleghem

Gans den dag zeer slecht weder. Een dezer dagen is de koning van Engeland met de prins van Wales te Reninghelst geweest en samen met 25 generaals revue gehouden voor de troepen.

27 oktober 1915 – Van Walleghem

Mis en communie-uitdeling aan Canadese soldaten door Canadesche aalmoezenier in onze kapel schrapnels aan ’t Zweerd.
In de namiddag bezoek van pater Oddy, Engels aalmoezenier, die in de tranchees zit aan hill 60. Hij zegt dat de Belgische artillerie zeer goed schiet; in de Belgische artillerie is de geest niet goed. De officieren houden zich te hoge en geweerdigen zich nooit een simpelen soldaat aan te spreken. Vandaar vervreemding en misnoegdheid. Nochtans het schijnt dat die geest beter is bij de infanterie; de officieren zitten met hun soldaten in de tranchees en zijn alzo meer in contact met hen en vandaar meer gemeens en zelfs soms vriendschap en genegenheid; wat men ook bemerkt ’t is dat de officieren vrijwilligers van den oorlog vriendelijker zijn met hun soldaten en liever gezien zijn dan de officieren van carrière. Bij deze is het nog het caserne regime.

Delaere
Donderdag. Nog eens **naar Wisques**. Eindelijk zijn de papieren van E.H. Declercq in regel. Hij vertrekt naar de scholen der koningin te Wulveringhem. Ik blijf in zijn plaats. Dat stille leven komt zo vreemd voor. ’t Waait en ’t regent. In ’t schuifelen van de wind meen ik het schuifelen der bommen te ontwaren. . Hoe stichtend het gezang der kinderen, het antwoorden aan de gebeden der H. Mis, de algemene communie onder de mis. Een andere wereld.
En daarmee wordt E.H. Delaere hoofd van het vluchtelingengesticht te Wisques.

Camille Delaere, geboren te Hulste in 1860, was licentiaat in de theologie en werd in 1908 pastoor van de Sint-Pietersparochie in Ieper. Hij liet onmiddellijk de kerk restaureren, maar toen het werk pas beëindigd was, brak de oorlog uit. Vanaf het begin van de bombardementen op de stad nam hij de leiding van een groep vrijwilligers voor brandbestrijding en ziekenverzorging, meer bepaald de verzorging van tyfuslijders (begin 1915 werd de resterende bevolking van Ieper met tyfus gekweld). In maart 1915 bracht hij talrijke verlaten kinderen onder in een weeshuis dat hij liet inrichten in Wisques (Département du Nord, Frankrijk). Nadat de stad op 9 mei 1915 op bevel van de Britten volledig geëvacueerd was, verkreeg hij de toelating om er verschillende keren terug te keren om zoveel mogelijk van de resterende kunstwerken te redden. Eind 1915 vestigde hij zich bij de wezen in Wisques.

Creche in Wisques

28 oktober 1915 – Archief Maes – RAB

Oudezeele den 28 oktober 1915
Waarde heer
Ik neem de vrijheid van mij tot u te wenden als bij ook voor ons vlugtelingen van Belgie wonende voor den oorlog te Zonnebeke
als gij voor ons niet zou willen ten beste spreken
opdat wij zouden trekken van het gouvernement –
wij werken en doen ons beste maar het leven is duur
en wij met te werken kunnen maar schaarsch ons bestaan vinden
mijnheer ik vraag u in den naam van al de vlugtelingen van Oudezeele
als gij voor ons niet
zou willen de noodige voetstappen doen –
wij ook hebben alles wat wij bezaten moeten achterlaten om ons leven te redden
Mijnheer wilt zoo goed zijn mijne vraag te willen aanveerden en de noodige voetstappen te doen
Aanveerd mijnheer mijnen oprechten dank en eeerbied jegens u
de beste groeten van ons en onze kinderen
M. Cyrille Taillieu – Hooghe à Oudezeele par Steenvoorde –
Dep. Nord – France

IN HET ZUIDEN VAN VLAANDEREN:
In razende vaart wordt een Engelsche batterij door de verlaten straten van een Vlaamsch stadje naar een bedreigd punt van het Engelsche front gebracht. (Teekening van Christopher Clark in „The Sphere".)

ONTMOETING OP HET OORLOGSVELD. — Een Engelsche vrouwelijke arts, die ook als verbitterde suffragette bekend is, zegt tot een soldaat dien zij in een veldlazaret aan 't verbinden is: « Weet ge dat uw gezicht mij bijzonder bekend voorkomt? Ik moet U reeds ergens ontmoet hebben!

— Goed mogelijk, antwoordt de Londensche soldaat, in 't burgerlijk leven ben ik politieagent.

Antwerpsche Courant – 28 oktober 1915

DE ONGELUKKIGE GRANAAT. — Een Kanadeesch korporaal zat in een verschansing der vuurlinie in Vlaanderen en speelde poker met vier kameraden. Het geluk was tegen hem. Hij had bijna alles verloren wat hij bezat, toen juist op het spannendste oogenblik van het laatste spel, een granaat door het dak der beschutting heensloeg en tusschen de lang uitgestrekte beenen van den Kanadees in de weeke aarde drong, zonder te ontploffen. De vier speelgenooten sprongen op en verlieten haastig de plaats, alleen de Kanadees bleef onbeweeglijk zitten. Toen verscheen de dienstdoende officier en vroeg hem wat er gebeurd was.

— Verduiveld, antwoordde deze, daar speel ik nu den heelen voormiddag en verlies mijn geld. En als ik ten slotte eindelijk alle troeven in hand heb, komt deze granaat en verjaagt mijn eenige hoop.

Albert Denys – Uit 'Het Zweerdhof' het boek van Franz Denys

La Haye du Puits, 29 oktober 1915
Albert Denys aan Alfons Callewaert

Wat was ik gelukkig nieuws van U te ontvangen, en toch enige nieuwe omstandigheden van onze kanten te weten. Gij spreekt daar van een menselijke brief, ik schrijf hetgeen ik zie en wat in

mijn gedacht komt. Ik heb u beloofd enige details te geven over ons soldatenleven, doch ik voorzag dat ik vandaag zo wel niet zal gaan als de laatste maal, causa dat ik zo goed niet gezind ben, en geen goede gemoedsstelling heb om te schrijven.
Nu, ‘ morgens staan wij op om 5 uur, als de korporaal ‘debout’ roept, en dan ziet gij allen in hun sleppen staan en aanstonds hun broek en blokken aandoen om ons te gaan wassen. Die operatie gebeurd in een ‘lavoir’ op ongeveer 20 minuten van huis en gij ziet de mannen daar naar toe trekken in rang op stap van reeds in de vroege morgen. Terug gekomen gaan wij aanstonds om een gamelle water ‘café’ genoemd door de sergeanten en wij krijgen daarbij een brood van 3 kilo voor 4 man. “’t Brood is goed, te goed zelfs, want wij komen er alle dagen te kort. Wij slokken dit in binst een tien minuten en haasten ons onze schoenen, geweer, cartouchière te kuissen. Om 7 uur rassemblement op de markt (3 compagnies van ieder 250 man) en dan naar ’t plein. Hier werken wij ofwel per excouade (20 man en een korporaal) of per sectie of per peloton; volgens de oefeningen. Deze zijn maniement d’armes, gymnastiek en tirailleurs, tranchées maken, enz… dit laatste is nog het aangenaamste; er worden 2 pelotons (80 man ieder) voor elkander geplaatst op een aantal meter afstand en ieder man moet zijn ‘trou individuel’ maken (0,70 tot 1,30 meter diep).

Daarvoor hebben wij een ½ uur tijd, daarna geeft men ons wat tijd om ballen te maken en dan gedurende 10 minuten mogen wij werpen en smijten naar onze vijanden. Of er dan gelachen en gemooscht wordt, gij kunt denken. De laatste maal heeft een sergeant een gat in zijn hoofd geworpen geweest, die hem voorzeker geen deugd gedaan heeft.
Nu voort gedaan. Om 11 3/4zijn wij terug, om 12 uur vlees en soep en wat rusten tot 1 ¾ als wij geen patatten moeten schellen. Daarna wederom naar ’t plein tot 4 uur. Om 4 uur revue om geweren, graden, sentinelle, tir enz… om 6 uur uitgang tot 8 ¼. Dan ga ik eten en kaart een weinig om de tijd te doden tot 8 ¼. Gij moet niet denken dat ik dan kan schrijven, neen dat gaat niet. Zo slijten wij hier onze tijd. Soms hebben wij wat afwisseling, service de campagne, die bestaat in de verdediging van een cantonnement, met grande garde, petit poste, sentinelles, poste de suveillande enz… dan is er een sectie de vijand en zij komen ons aanvallen, al kruipen en hun verduikende. Daar de streek hier al in weiden bestaat omsloten door een varm aarde van 1 ½ meter hoog met hagen op van 1 tot 2 meter, vraagt deze veel oplettendheid en als men sentinelle staat moet men zeer wel opletten niet overvallen te worden. Andere dagen hebben wij marsen. Over 14 dagen hebben wij 81 kilometer in 3 dagen. Alle week gaan wij naar zee en nemen een bad (dit is ook een marche van 30 kilometer). Deze week donderdag zullen wij naar de zee gaan voor 2 dagen om te leren

service de campagne doen in de duinen. Wij zullen daar slapen onder de blote hemel, 't beloofd van geestig te zijn.
's Nachts doen wij ook marchen, dan rond 10 of 11 uur rassemblement. Gij zoud ze dan een moeten zien springen, de ene roept om zijn broek, de andere achter zijn kapote of zak en allen roepen en vloeken zelfs te samen.
'k begin moe te worden, 't is ongemakkelijk schrijven op de knieën.
Albert

29 oktober 1915 – Brievenboek Poperinge

We geven een reclamatie door van **Cornelis Joseph**, een kleine landbouwer te Poperinghe, betreffende de schade verricht door de Engelse soldaten van de IIIde divisie gekantonneerd van de 4de juni tot de 22ste september 1915 bij Depuydt Henri, die 5 rijen aardappelen vernield hebben, over een lengte van 100 meter, of 600 kilo aan 9 frank : 54 frank.
Er is een tweede reclamatie voor het uittrekken van 7 kepers en 225 hoppersen door de soldaten van dezelfde divisie: 22 frank voor de kepers en 112,30 frank voor de persen.

Zondag 31 oktober tot zaterdag 6 november – Baert A

Nu en dan wat geschut. Niets bijzonders

Gaston Vandewalle – overleven in een grote oorlog

zandzakjes

We moesten iedere keer een week in de loopgrachten van de eerste linie verblijven. Daarna waren we een week van piket; we hielden ons dan tijdens de dag op in de tweede lnie en 's nachts gingen we werken; materiaal als planken, palen, zandzakjes, pinnekensdraad werden naar de loopgraven gesleurd, we groeven nieuwe loopgraven, legden schuilplaatsen aan en Spanden pinnekensdraad. Het waren zovele lastige en dikwijls gevaarlijke werkjes.
Vooral wanneer ze in de eerste linie gebeurden, mochten we geen gerucht maken, want anders barstte geweer- en soms kanonvuur los; de Duitsers schoten dan meestal een vuurpijl af, die het complete gebied tijdelijk verlichtte; zich vlug in een obusput gooien was het beste middel om het er levend van af te brengen. Dat men in modder of water te recht kwam moest men erbij nemen.
De derde week kregen we rust achter de frontlijn. Volgens de militaire voorschriften moest er dan geoefend worden, maar onze kapitein liet ons het grootste deel van de tijd met rust. We kregen ruim tijd om onze kelderen en onze wapens te reinigen, wandeltochtjes te ondernemen, de herbergen te bezoeken en wat te lezen of te kaarten.
De traditionele dril had weinig zin meer, want de oorlog in de loopgrachten was totaal verschillend van de bewegingsoorlog waarop de dril was afgestemd.
Aanvankelijk bezocht ik zoals de meeste soldaten regelmatig de herbergen. Mijn vijfentwintig Franse frank waren vlug verteerd. Ik besefte dat het nuttiger was mijn geringe soldij te besteden aan de aankoop van boter, smout, gelei en dozen 'Corned beef', waarmee ik mijn rantsoen aan brood in de loopgraven aanvulde. Om te voorkomen dat de ratten mijn brood verorberden kocht ik een metalen doos om het veilig te bewaren.

31 oktober 1915 - Raoul Snoeck

's Morgens word ik overgebracht naar Adinkerke vandaar transporteert men mij naar Calais, waar ik aankom om één uur 's nachts. Ik breng de nacht door in het station;
De trein met gewonden komt aan. Ze zijn uitgeput door bloedverlies, koorts en door de reis. Vrouwen stappen op en geven hen wijn, vruchten en papier en een potlood om te schrijven; zijn ze te zwak, dan schrijven lichtgewonde makkers of vrouwen een brief in hun plaats.

Dokters en verpleegsters bewegen zich door al dat lijden heen. Zwaargewonden worden uit de wagons gehaald voor onmiddellijke operatie. Met veel zorg en zachtheid, verbinden ze de wonden, die nog overvloedig bloeden en het gescheurde uniform rood kleuren. Op de grond slingeren bebloede zwachtels en watten rond; hier ligt een ongelukkige bij wie men de broek tot aan de gordel heeft moeten opensnijden wegens een wonde aan de bil. Een andere ondersteunt zijn been omdat zijn kuit gewond is; je hoort niet de minste klacht, iedereen is moedig. Het is een lange en lugubere stoet…
De lijdensweg van slagveld naar hospitaal ligt bezaaid met pijn en ellende, sommigen bezwijken helaas onderweg.

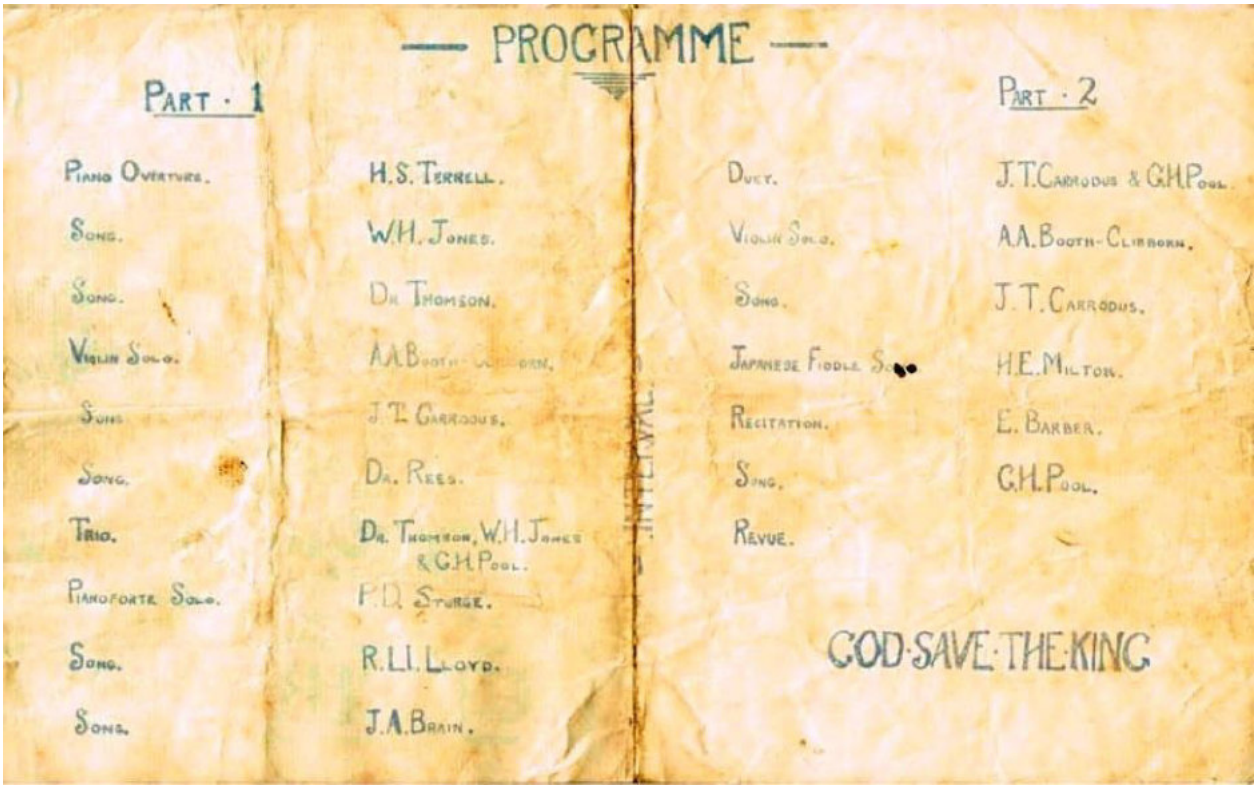

— PROGRAMME —

PART · 1		PART · 2	
Piano Overture.	H.S. Terrell.	Duet.	J.T. Carrodus & G.H. Pool.
Song.	W.H. Jones.	Violin Solo.	A.A. Booth-Clibborn.
Song.	Dr. Thomson.	Song.	J.T. Carrodus.
Violin Solo.	A.A. Booth-Clibborn.	Japanese Fiddle Song	H.E. Milton.
Song.	J.T. Carrodus.	Recitation.	E. Barber.
Song.	Dr. Rees.	Song.	G.H. Pool.
Trio.	Dr. Thomson, W.H. Jones & G.H. Pool.	Revue.	
Pianoforte Solo.	F.D. Sturge.		
Song.	R.Ll. Lloyd.		
Song.	J.A. Brain.		

INTERVAL.

GOD·SAVE·THE·KING

31 oktober 1915 – **Jozef Simons – Stemmingsbeelden uit het Westland**

Herfstmijmeringen

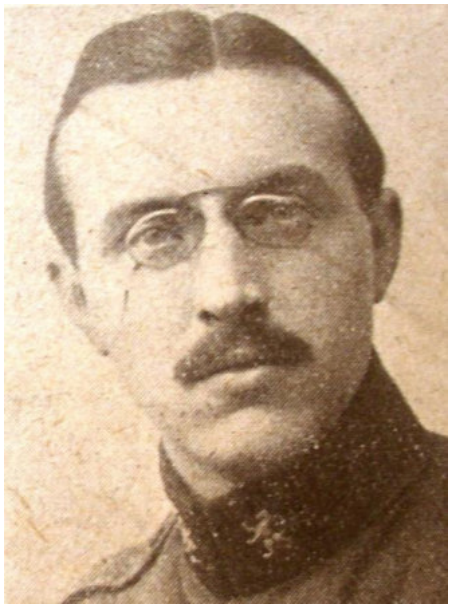

De raven zijn teruggekomen als alle jaren, om te overwinteren in onze bossen.
‘Met zwarte en zwaren zwaai Aan ’t vlerken door ’t geluchte…’
Zo ruisen ze ’s avonds aan, bij vluchten, en ware het niet voor de enkele grijze kauwkens, praatzieke narren, die van het gezelschap zijn, gans geluidloos vielen de zwarte ravenbenden in de goudgelende beuken en populieren, waar ’s nachts de wind in zingt en de regen nederkletst;
‘ Morgens bij het eerste grauwe licht, dat door de wokken schemert, zijn zij op met een ‘kraai, kraai’ op en aan het roeien, traag en loom naar zompe of zaailand toe, of… frontwaarts.

De herfst is ingetreden met zijn wind en killigheid en zijn najaarsregen, die de kleiwegen doorweekt tot modderpoelen.
De boeren wroeten op het land uit sleur en als om knagingen van hun landbouwersgeweten te voorkomen, doch zonder lust.
Uit gebrek aan scheikundige meststoffen en ook aan werkvolk, is de hopoogst mislukt en vele kwekers verkopen hun schone hoppestraken aan het Engels geniecorps. De schade aan de overige veldvruchten door voorbijtrekkende of kamperende troepen berokkend, wordt weliswaar vergoed, fnuikt niettemin bij de pachter alle arbeidsijver.

Stemmig rinkelt nog uit bos en akkerweg het halsbelletje van de muilezels op, voor zoveel het niet wordt overraasd door dommende lorries en autobussen, snorrende tuftufs, of rammelden wagens en karren van vervoerkorpsen, die ammunitie aanbrengen en leeftocht.
Druk en rumoerig is het verkeer en al de steenwegen zijn stuk gereden. Talrijke ploegen werklieden, zo burgerlijke als militaire, breken en kasseien, vernieuwen en verbreden.
Hoe de streek dag aan dag zienderogen van tuitzicht verandert, valt mij bijzonder op, sinds ik verleden week naar Abeele ben gereden, waar koning George wapenschouw hield.
Ganse bossen, bomen, hooggewas en struikhout worden afgekapt om palen, mutsaards en schanskorven te leveren voor de loopgraven; en om kepers, latten en vlechtwerk te bezorgen aan de Engelsen en de burgers vluchtelingen voor de honderden huizekens in 'plak', naar het model der streek, die als mierenhopen uit de grond oprijzen langs weg en baan.
Die, waar een grammofoon in speelt, herbergen Tommies, de andere, arme dutsen van vluchtelingen!

Onze bakker, wiens huis te Poperinghe is aan stukken geschoten, heeft niet ver van hier zulk een kruipinnetje neergeplakt en zodoende mij de kans gegeven gratis een les in de bouw- ofte plakkunde te nemen. Hij maakte akkoord met een strodekker, die op een schone morgen aan het werk toog met drie gasten.
Vier stevige eiken kepers op de hoeken geheid, schragen het dakgeraamte van dennenhout. In de voorgevel weren nog vijf, zes sterke stutpalen aangebracht om het inhangen van deur en vensters mogelijk te maken. Al de kepers werden verboden door latten en vlechtwerk, en toen viel er niets meer te doen, dan de vier wanden te beplakken en te bestrijken met leem, en het dak te dekken met stro.
Voor d leem graaft men eenvoudig een smal greppeltje van een voet diep, men haalt de nodige laag uit de ondergrond, mengelt met gekapt stro en dan maar gestreken!
Op vijf dagen was het huizeken klaar en had gekost de ronde som van 350 frank. Daarbij inbegrepen het klein afdak, dat van achteren uit latten en leem is neergelaten om grijze langoor te bergen, die het broodkarken trekt.
't Is misschien goed te weten, hoe men zulke goedkope woningen optrekt, bijzonder voor trouwlustige paren na de oorlog die zich door de dure huishuur laten afschrikken.
'L'amour est bien partout!'
't Is wonder hoe de bevolking zich aan de oorlogstoestand heeft aangepast.
De kinderen gaan ter schole, waar meesters of onderwijzeressen ook maar een lokaal konden ontruimd krijgen, in paardenstal of boerenschuur. Gaat het Poperings college zijn – ten minste voorbereidende – klassen niet herbeginnen in 'plak' huizekens?
Bij een wandeling 's zondags moet het u niet vervreemden een priester te zien mislezen in een grote herberg voor de vluchtelingen of 'travailleurs Belges' (oude klassen van 't Belgisch leger, die de wegen opmaken terwijl verder op een weide Engelsen, met generaals en officieren voorop geschaard staan rond een dominee, die de protestantse dienst leidt – Engelsen die naderhand op dezelfde weide een voetbalmatch aangaan…
Aan de inkwartiering en aan de omgang met vreemde soldaten is iedereen, ik mag reeds zeggen, sinds jaar en dag, gewoon. De zindelijke, gedienstige, altijd goedgeluimde Tommies vallen zeer in de smaak van de jonge dochters, meer vaak dan het de ouders lust; menig eerlijke Engelsman verscheen reeds met een West-Vlaamse bruid voor wethouder en pastoor.
Beschoten dorpen en hoeven zijn bewoond door de dorpelingen, die niet meer schijnen te weten vroeger anders te hebben geleefd. Wordt een lid van het huisgezin gedood – wat veel meer het geval is dan men bij een eerste oordeel zou wanen – gebuur en maag gaan naar de lijkdienst zonder daarom iets aan hun doen en laten te veranderen.
De voorzichtigste hebben in hun hof een toevluchtsloopgraaf – een 'tranchee – abri' – waarin zij bij hevige beschieting schuil gaan en zich veilig denken. Bij een berdzager mocht ik er

zulk een bewonderen, die gemakkelijk tegen een 380er bestand is; een groef onder een laag dikke eiken!

Mijn vriend de Engelse majoor, waarvan ik u nog vertelde – hij is verleden week luitenant-kolonel benoemd!' heeft naar dit voorbeeld zich een keldertje onder boomstammen doen aanleggen op de tweede vuurlijn.
Op zekeren avond is hij met de officieren van zijn mess op nachtelijk avontuur uitgetrokken tot op duizend yards van de Duitse loopgraven. Daar, zo had hij van vluchtelingen vernomen, stond nog een piano in de kelder van een half vernield huis.
'Ze hadden er rooi mee' op zijn West-Vlaams gezeid, 't kostte moeite, doch de piano was ongedeerd en ze moest mee.
Nu staat ze in zijn 'dug-out' en bij slecht weer, of als om andere redenen onze majoor – pardon, luitenant-kolonel – het spleen heeft, speelt hij soms halve nachten zijn walsen en zijn lijfstuk 'Destiny' van Sidney Barnes.

Destiny! Het fatum, dat boven ons aller hoofden hangt! Twaalf maanden gelden deed sluismeester Cogge de sasdeuren van de Yzer stukschieten en hield door de overstroming de vijand tegen. Sinds hebben de Duitsers hun stellingen niet noemenswaardig vooruit kunnen schuiven.
Wat staat er ons deze winter te wachten?
Door het open venster zie ik op de vijver het bootje liggen, geschilderd in Belgisch rood, ,wit en zwart, dat een Engels genieofficier voor ons in zijn ledige uren heeft getimmerd.
Vale! - Ik kan aan de bekoring niet weder staan.
Ik zie zo gaarne de herfstavond invallen, gezeten in dat bootje, de riemen ingetrokken; de schemering dikt aan, de bossen vallen donkerder uit, paarden trappelen op de steenweg, de bevoorradingskonvooien beginnen te rijden, druk, de raven komen aangevlogen.
En de avond zijgt als zegen.

Vande Walle – **De dodengang** –
Tijdens de veldslag aan de IJzer hadden de Duitsers Diksmuide bezet en ten noordwesten van dit stadje de IJzer overgestoken; ze veroverden een deel van de Belgische loopgracht op de linkeroever van de IJzer, maar slaagden er niet in naar het zuiden door te stoten. Tussen het Duits en het Belgisch deel van de loopgracht bevond zich een niemandsland.
De strijdende partijen waren er door prikkeldraad van elkaar gescheiden. Aan de Belgische zijde had men onder de prikkeldraad een gang gegraven, zodat een schildwacht er zich kon verstoppen op enkele meters van het Duits gedeelte. Indien die hoorde dat de Duitsers trachtten de prikkeldraad door te knippen moest hij op een fluitje blazen en zich snel in de Belgische loopgracht terug trekken; de mitrailleurpost, die zich op de uithoek aan de Belgische zijde bevond opende zodra de soldaat terug was het vuur; alzo kon elke Duitse aanval op het Belgisch deel van de loopgracht snel verijdeld worden.

De Dodengang dankte zijn naam niet aan de nabijheid van de vijand maar aan de vele Belgische soldaten, die vanuit een vesting aan de overzijde van de stroom, de zogenaamde Minoterie, door een scherpschutter werden gedood. Deze vesting was een gewezen graanmaalderij; de Duitsers hadden de hoge dikke muren van dit gebouw met zoveel beton versterkt, dat onze artillerie er niet in slaagde die vesting stuk te schieten; vanuit hun verhoogde positie in de Minoterie hielden Duitse scherpschutters de Belgische Dodengang in het oog. Wie de onvoorzichtigheid beging even boven de borstwering te turen liep groot risico gedood te worden.

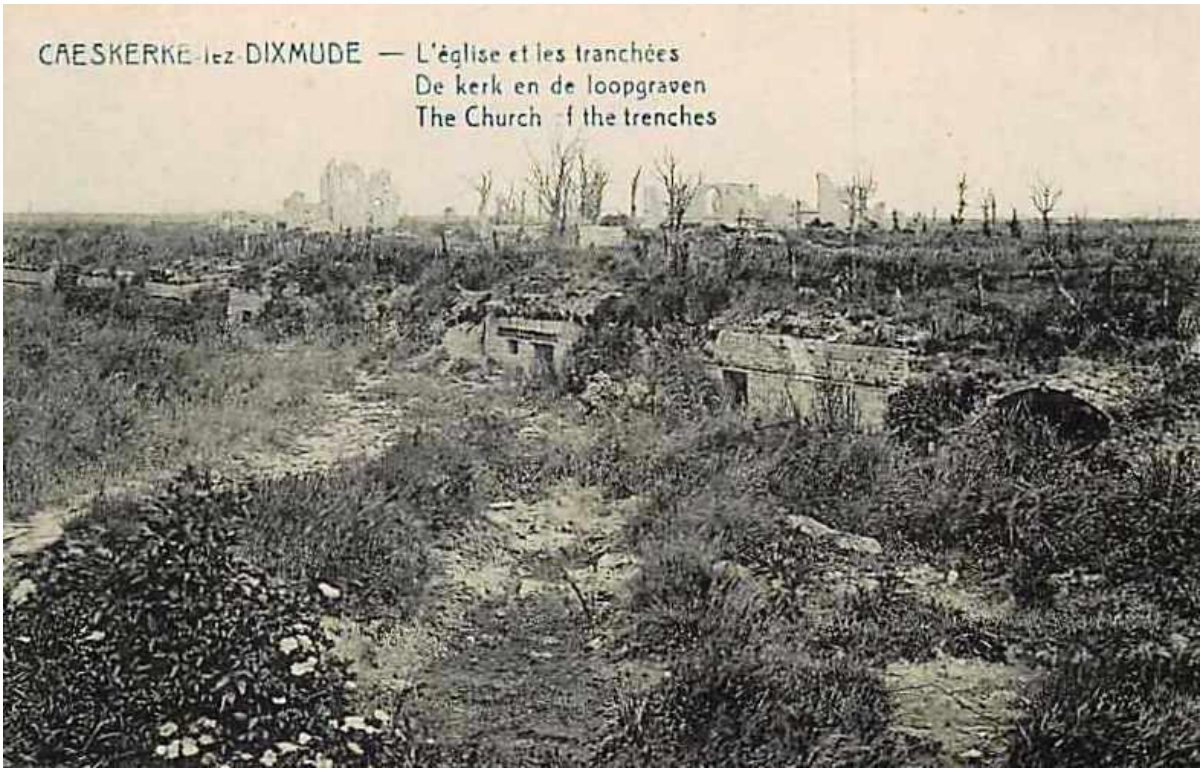

Bij elke aflossing werd er geïnformeerd of 'Fritz' zich in de Minoterie bevond. Vooral jonge rekruten, die geen ervaring hadden van de loopgravenoorlog en over de borstwering naar de Duitse lijn keken werden neer gekogeld. De toestand verergerde nog toen de Duitsers loopgraafmortieren inschakelden. Ze namen de Dodengang regelmatig onder vuur. Hun projectielen werden in de lucht geschoten boven de loopgracht en kwamen dan verticaal naar

beneden. Men moest ze goed in het oog houden om te voorzien waar ze zouden neerkomen. Het kwam erop aan zich tijdig achter een muurtje van zandzakjes of beton te verschuilen. Zo'n bombardement verwekte heel wat geloop rondom de stapels zandzakjes, waarbij dikwijls soldaten, die naar de obussen in de lucht keken, tegen elkaar aan botsten.
Als het bombardement lang duurde werd het pas gevaarlijk; de rook van de ontploffingen vulde de loopgracht en belette dat men de projectielen zag aankomen. Daarom trachtte onze artillerie het bombardement tijdig te doen ophouden door de standplaatsen van de Duitse mortieren onder vuur te nemen.
Dit belette evenwel niet dat de bombardementen met loopgrachtmortieren grote schade aanrichtten aan de borstweringen van de dodengang. Door die gaten hadden de Duitse scherpschutters het gemakkelijk om Belgische soldaten te treffen. Bovendien fixeerden de Duitsers meestal een machinegeweer in de richting van zo'n opening. Ze wisten dat er 's nachts aflossingen van troepen plaats grepen en openden het vuur, zodra ze enig gerucht hoorden. We moesten heel stilletjes in de Dodengang op de passerellen lopen om te voorkomen dat ze zouden piepen en ons aan de vijand verraden. De manschappen van piket kregen regelmatig na een mortiervuur opdracht de gaten te stoppen. Ook dit was een gevaarlijk werkje, waarbij dikwijls soldaten werden gedood of gekwetst, met andere woorden, de Dodengang was zijn naam waard;
In de zomer van 1915 beloofden de Fransen ons ter hulp te komen. Ze stuurden een compagnie met loopgrachtmortieren. Mijn compagnie was van piket en moest tijdens de nacht achter de Dodengang in een weide posities uitbouwen voor een viertal van deze mortieren. Tegen de morgen kwamen de artilleurs aan. Ik vroeg aan een Frans sergeant of ze zinnens waren te schieten vanuit hun stelling in een vlakke weide. Hij keek me minachtend aan. 'Ach mon cher' zei hij ' En Argonne le feu de nos crapouillots a obligé les boches à évacuer leurs positions'.
Ik merkte op dat in Argonne met zijn heuvelachtig terrein het gemakkelijk was een kanon te verbergen. In Vlaanderen zag de vijand kilometers ver. Zodra ze met hun mortieren schoten, wist de Duitse waarnemer waar ze zich bevonden en kon ze met artillerievuur vernielen.
De volgende dag losten de Franse loopgrachtmortieren enkele schoten. Zoals ik had voorzien werden ze vlug door Duits artillerievuur uitgeschakeld.
De Fransen zijn nooit naar Diksmuide terug gekeerd. Ze hadden hun lesje geleerd.

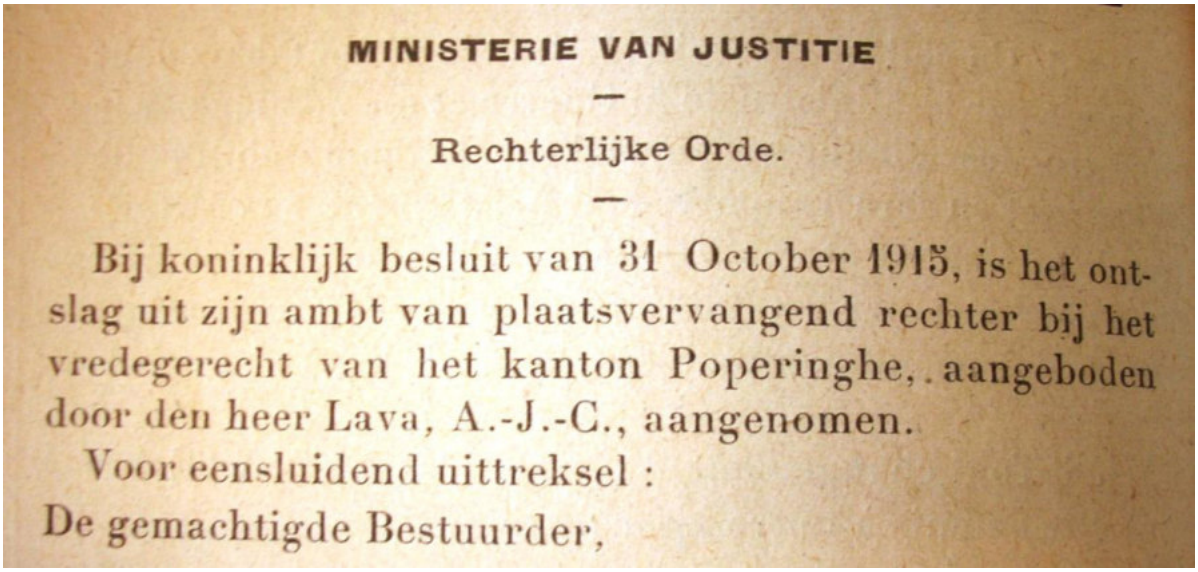

MINISTERIE VAN JUSTITIE

—

Rechterlijke Orde.

—

Bij koninklijk besluit van 31 October 1915, is het ontslag uit zijn ambt van plaatsvervangend rechter bij het vredegerecht van het kanton Poperinghe, aangeboden door den heer Lava, A.-J.-C., aangenomen.

Voor eensluidend uittreksel :

De gemachtigde Bestuurder,

No. **85** (17a)
21 OCT.
1915
AFZONDERLIJKE NUMMERS
7½ CENT

Panorama

GEÏLLUSTREERD-WEEKBLAD

A. W. SIJTHOFF'S UITGEVERS MAATSCHAPPIJ - LEIDEN

ABONNEMENT PER KWARTAAL
26 NUMMERS
f 1.30

De uitwerking van 't Engelsche bombardement op de Belgische kust

Een door de beschieting geheel vernield huis te Westende.

Nog nimmer was het de geïllustreerde pers gelukt — ondanks alle moeite — de gevolgen in beeld te brengen van de beschieting der Belgische kust door de Geallieerden. Om begrijpelijke strategische redenen werd fotografeeren in deze streek door de Duitsche militaire overheid ten strengste verboden. Eén onzer fotografen mocht er echter in slagen de schade, door de laatstleden beschieting aangebracht, op zijn gevoelige plaat te vereeuwigen. Dat de foto's technisch minder goed zijn uitgevallen, komt geheel op rekening der moeilijke omstandigheden waaronder zij werden vervaardigd. De belangrijkheid — vooral ook uit een actueel oogpunt — deed ons dit echter over 't hoofd zien.

EEN ENGELSCH KANON VOOR HET BESCHIETEN VAN VLIEGMACHINES:

Bovenstaande plaat, in de „Sphere" geteekend door F. Matania, die op het Engelsche front een dergelijk kanon aan 't werk heeft gezien, geeft duidelijk te zien dat de taak der vliegers een allesbehalve benijdenswaardige is. Reusachtige snelvuurkanonnen, door de Engelschen „Archibalds" geheeten en gemonteerd op wagens, onthalen de vliegers op een moorddadig vuur.

Nummer 160A **Doos Gazette** **november 2015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
Om een goed beetje te krijgen moet de hond op de achterpoten gaan staan…
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 460 lezers

Beste abonnee

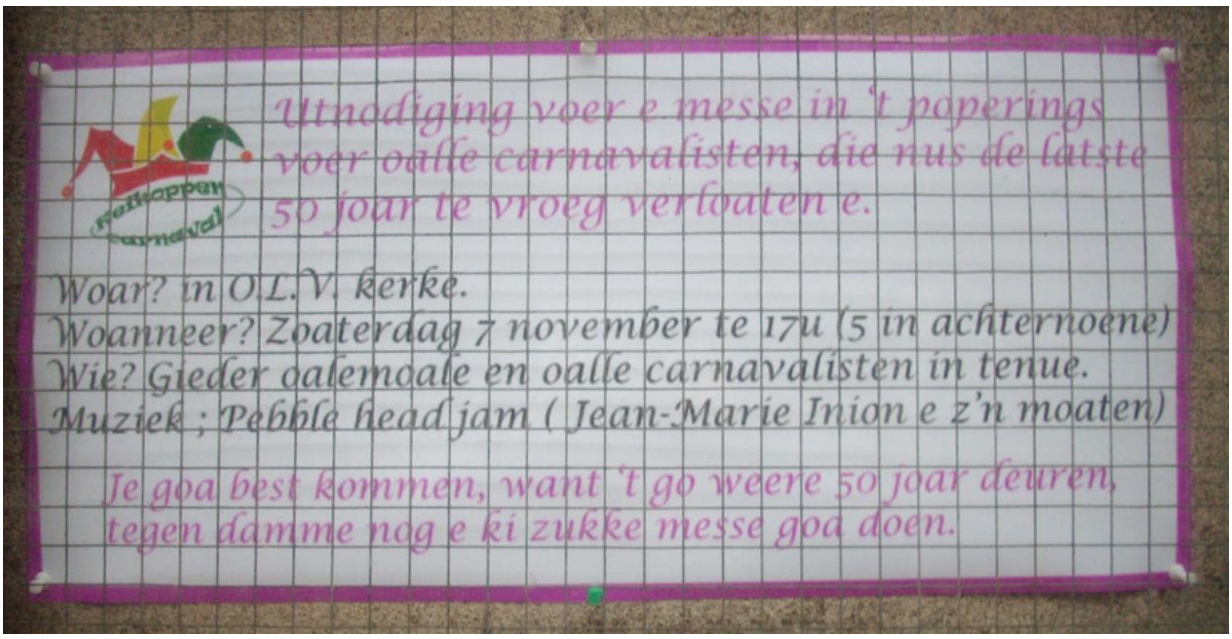

We kregen een reactie van **Jan Luyssaert** *op ons vorig nummer. Hij schreef:*
Creche in Wisques: op de foto staan mijn vader Jozef Luyssaert en zijn twee zusters Marie-Jeanne en Agnes.
Vriendelijke groeten
Jan Luyssaert
Erevoorzitter van de heemkundige kring Het Land van Nevele
bibliothecaris van Erfgoedcentrum Het Land van Nevele

Graag steek ik ook graag het volgende berichtje in Doos Gazette. **Françoise Dewulf**, moeder van Thomas Blondeau schreef mij het volgende:
Beste,
Thomas ' boek staat vermeld op de boekenlijst van radio 1.
Willen jullie op zijn boek "Het Westvlaams versierhandboek" stemmen.
Alvast bedankt en groeten,
Françoise

Een derde reactie kwam van **Ivan Top.** *We speelden in Watou met de Westlandlopers en één van de verhalen was hoe Ernest Claes, een verhaal schreef over 'Meestere Butaye'. Nu kreeg ik van Ivan zijn tekst over meestere, wat ik graag met mijn lezers wil delen.*

Meester Butaye van Watou geboren in Proven !

Op 7 april 1882 werd in de veldwachterwoning onder het Provense gemeentehuis Emiel Lambert Butaye geboren als zoon van César Butaye en Leonie Declerck.
César Butaye was een bekend figuur in het dorp waar hij sinds 9 december 1876 de functie van veldwachter vervulde.
Hij stond vanzelfsprekend op goede voet met de toenmalige baron Mazeman de Couthove die burgemeester én uit hoofde de broodheer was van de Butaye's. De man vervulde zijn functie plichtsbewust en hij was in zijn hoedanigheid van veldwachter de politionele arm van de baron-burgemeester.
Emiel studeerde blijkbaar tot zijn 16de in de Provense gemeenteschool en trok daarna in september 1898 naar het Sint-Jozefsinstituut van Torhout om er aan de normaalschool het ambt van onderwijzer te leren.
In juli 1902 behaalde hij dit diploma.
Het was in Torhout dat volgens zijn biografen zijn vlaamsvoelendheid vorm kreeg.
De normaalschool kende vanaf 1894 een bloei en een stuk vernederlanding van zijn opleiding. Verschillende Vlaamsgezinde priesters gaven er les, o.a. Joris Delaere.
De werking van de studentenbond 'Vlaamsch en Vriend' was ook precies in die jaren aan een sterke bloei bezig. Deze was in 1896 gesticht door Achiel Logghe de latere voorman van de christelijke sociale beweging. Het taalflamingantisme, een vlaams-culturele heropstanding en een sterke sociale bewogenheid kwamen hier tot een unieke symbiose.

Eén vn meesers diploma's

De Vlaamse, maar vooral de sociale roeping van Butaye zijn hier geboren.

De maatschappelijke en sociale situatie van het dorp waarin Butaye was geboren en opgroeide was niet van die aard om een door sociale wantoestanden aangegrepen Butaye te hebben gebeten.
Hij mocht van zijn ouders nog naar Malonne om er regentaat te studeren maar hij wilde dat niet. Weigerde hij omwille van het uitsluitend Franstalige karakter van die instelling die in de provincie Namen was gelegen?
De bewering dat hij daar allicht voor de Vlaamse Beweging 'verloren' zou zijn gegaan, is overdreven. Het had zijn Vlaamsgezindheid allicht sterker doen doorwegen tegenover zijn sociale instelling.
Het schooljaar 1902-1903 bleef hij hangen in Brugge en gaf er les aan het 'Institut Saint-Sauveur', de lagere school van het Sint-Lodewijkscollege van Brugge.
Door het vrijkomen van een plaats als schoolmeester in Watou het daaropvolgende jaar keerde hij terug naar zijn geboortestreek.
Hij zou in Watou blijven wonen tot in 1944 en er steevast mee verbonden blijven.
Hij huwde er met **Zoé Decae** in 1905, dochter van de plaatselijke bakker op de Kleine Markt.
Butaye die intussen ook het diploma van landmeter behaalde werd zeer actief en kwam in contact met priester Edmond Verhamme die leraar poësis en retorica geworden was aan het Sint-Stanislascollege van Poperinge.
Ook Valeer Sansen die sinds 1903 het weekblad "de Poperinghenaar" uitgaf werd een nauwe vriend (die relatie zou jaren later fel bekoelen) en samen stichtten ze in 1909 in de hoppestad de culturele vereniging "De Vlaamsche Vrienden".
Overige leden werden Hendrik De Zeine, G. Herpelinck en dr. Brutsaert.
Als in mei 1911 Robrecht de Smet kapelaan benoemd werd op de Sint-Jansparochie komt de vereniging in een stroomversnelling.
Butaye start een rubriek 'Vlaamsche Belangen' in de Poperinghenaar dat aandacht vroeg voor allerhande Vlaamse punten. Ook de in 1912 vernieuwde Davidsfondswerking heeft een groot stuk te danken aan de werkkracht van Butaye. Hij haalde **August Borms** enkele malen naar stad en streek.

Meester Butaye van Watou.

De Eerste Wereldoorlog zou de carrière van Butaye een definitieve wending geven.
Door zijn ambt van onderwijzer was hij aanvankelijk vrijgesteld van actieve militaire dienst maar in 1916 werd hij uiteindelijk opgeroepen en als brancardier ingezet in het hospitaal dat was ingericht in 't Couthof in Proven.
Op het einde van de oorlog werkte hij nog een tijdje in l'Ocean, het militair hospitaal in de Panne, het hospitaal waar koningin Elisabeth haar mythe als koningin-verpleegster aan te danken heeft. Butaye schijnt zich tijdens de oorlog niet rechtstreeks te hebben ingelaten met de Frontbeweging die ontstond en die door Verschaeve gepatroneerd werd. Toch zal hij zeker in contact gekomen zijn met de werking ervan gezien de meest notoire vertegenwoordigers ervan zich op dat kleine stukje onbezet grondgebied bevonden. Butaye werd ook zelf het slachtoffer van een gasaanval en dat betekende voor hem het einde van zijn actieve onderwijzerscarrière. Hij zou zijn ontslag geven in 1920. Zijn vrouw die tijdens de oorlog een tabaksfabriekje had opgericht deed gouden zaken en dat gaf Emiel alle tijd en ruimte om zich aan zijn hulpverlening te wijden dat algauw

zou uitgroeien tot een waar dienstbetoon. Soldaten, slachtoffers en iedereen die door de oorlog getroffen was trok naar hem. Hij vulde formulieren in, deed aanvragen voor alles en nog wat en kon daarmee duizenden mensen helpen die veelal zelf niet in staat waren te bekomen waar ze recht op hadden. Hij was een dorpsfiguur en stond o.a. mee aan de wieg van de Watouse V.O.S.-afdeling. Hij maakte van de rehabilitatie van de oud-strijders zijn levenswerk. Meer dan eens trok hij mee naar Brussel om er te betogen met een bestorming van het Parlement als hoogtepunt. Hij kon ternauwernood verhinderen dat het vaandel van de VOSsen van Watou in beslag werd genomen en smokkelde het onder zijn jas mee naar buiten.. Butaye kwam op de lijst van de Frontpartij terecht ter vervanging van Berten Pil en werd verkozen. Hij werd volksvertegenwoordiger voor de Frontpartij en later voor het VNV. Zijn plechtige hulde n.a.v. zijn verkiezing zorgde er voor dat een Vlaams muziek 'het klakkenmuziek' zich zou afsplitsen van de plaatselijke harmonie in Watou en overal te lande Vlaamse manifestaties opluisteren. Hij organiseerde mee de start van dat 'muziek'. Hij nam geen deel aan de interne strubbelingen die de Frontpartij deden uiteenvallen en gans de overgang naar KVNV, AVNV en VNV zag hij met lede ogen aan als intern geredetwist dat de Vlaamse zaak meer slecht dan goed deed. Hij bekwam de ene na de andere verkiezingsoverwinning. Na verloop van tijd was Butaye eigenlijk niet de politieke vertegenwoordiger van Vlaams-Nationalisten maar van zijn eigen Butayisten zoals zijn aanhangers werden genoemd.

Hij was Vlaams van hart en zorgde persoonlijk voor de geldinzameling voor de heldenkruisjes op het Watouse kerkhof naar het model zoals door Michiel English ontworpen was nadat de gemeente de subsidie geweigerd had. Hij bleef zich onverdroten inzetten voor de plaatselijke bewoners en de streek, ook in zijn parlementaire activiteiten. Na de Duitse inval van 10 mei 1940 hield Butaye zich, alhoewel tot dan een trouw VNV-er, politiek op de vlakte. Het VNV collaboreerde openlijk met de bezetter en dat wenste Butaye niet te doen. Hij bleef wel zijn werk verderzetten. In de eerste dagen van september 1944 wilden enkele plaatselijke leden van de Witte Brigade hem aanhouden, maar hij genoot parlementaire onschendbaarheid. Wat later kwamen ze toch af met een arrestatiebevel en hij kwam in het interneringskamp van Sint-Kruis terecht. In april 1945 werd hij vrijgelaten (nadat hij intussen was overgebracht naar Oostduinkerke).

Men had hem geen collaboratiefeiten ten laste kunnen leggen. Zijn aanhouding in september 1944 was niet meer geweest dan een plaatselijke politieke afrekening. Hij was wel uit zijn burgerrechten ontheven omwille van zijn lidmaatschap van het VNV tijdens de oorlog en hij moest bij zijn vrijlating beloven zich niet meer te vestigen in zijn arrondissement Ieper. Hij trok naar Gent en zou er overlijden op 8 juli 1953. Het was Hilaire Lahaye die voor hem zijn parlementair pensioen regelde. De Butayisten hebben later in groten getale gestemd op deze kampioen van het dienstbetoon waar hij Butaye meer dan wat schatplichtig voor was. Zijn oude vrienden zag hij niet meer en Butaye die duizenden mensen had geholpen stierf vereenzaamd in Gent, ver van zijn heimat. Enkel pater Jules Callewaert bleef in al die jaren een trouwe vriend, steun en toeverlaat1.

---

1 M. Sohier & R. Van Landschoot, 'Meester' Emiel BUTAYE 1882-1953, uitg. Huldecomité Em. Butaye en Davidsfonds IJzerweelde, 1983.

Op 18 september 1983 werd er in Watou een huldeviering gehouden voor Emiel Butaye. Enkele Vlaamsvoelenden uit de streek hadden een comité opgericht onder voorzitterschap van Roger Top, ondervoorzitter H. d'Udekem d'Acoz, met medewerking van o.a. A. Van Eecke, D. Morez, J. Gheysen, H. Sohier, G. Haerinck, G. Ganne, D. Doise, R. Vandermeulen, B. Deheegher. Een brochure werd uitgegeven van de hand van Machteld Sohier (die het project als BTK'er had uitgewerkt) en Romain Van Landschoot. Een gedenkplaat van de hand van Lucien de Gheus werd onthuld. Hoezeer Butaye toen reeds vergeten was blijkt uit volgende anekdote. De laatste burgemeester van Watou, Lucien Igodt, was tijdens een voorbereidende vergadering gevraagd het erevoorzitterschap van het comité op zich te nemen. Hij had daarin aanvankelijk toegestemd maar liet per brief op 13 december 1982 weten niets meer met het comité te maken te willen hebben. Hij gaf toe niet goed meer de persoon van Butaye te kennen. Maar enkele Watounaars hadden hem diets gemaakt dat Butaye en wijlen Lucien's vader eigenlijk politieke tegenstanders waren geweest. Dat was voldoende. *War is never ending*. Als toemaat gaven zowel het Dagblad het Volk als het Wekelijks Nieuws na de viering een niet zo'n flatterend verslag van de herdenking. Het Vlaamsgezinde Comité was daar allesbehalve gelukkig mee en het Wekelijks Nieuws kreeg een kwade brief van het comité toegestuurd. De ultieme afrekening tussen de erfgenamen van Valeer Sansen en Emiel Butaye die hun Vlaamse vriendschap zagen bekoelen onder druk van de Deken van Poperinge? Blijkbaar woog de verdachtmaking van activisme en collaboratie – wat door de rechtbank nooit is bewezen en waarvoor hij nooit is veroordeeld geweest – zwaarder door dan de duizenden streekgenoten die hij gedurende decennia heeft geholpen2.

Tot zover Ivan Top.
We willen in dit nummer nog een oud artikel weer geven uit de 'Biekorf, jaargang 46, geschreven door Egied Strubbe.

De opstandige schuldenaar te Westvleteren
De plaat en de vuist te Veurne 1551

HET misdrijf van **Joos de Brits**, een 32-jarige landbouwer van Westvleteren, is een kenschetsend geval van een burgerrechtelijke schuldvordering die een strafgeding veroorzaakt.
Op eisch van een zekeren **Malin de Cueninck**, werd Joos de Brits door de rechtbank van Veurne-Ambacht tot de betaling van 66 pond par. veroordeeld. Nadat de Cueninck zijn

2 Archief Ivan Top, farde huldeviering meester Emiel Butaye.

schuldenaar vruchteloos tot een regeling in der minne aangemaand had, wendde hij zich tot den amman, die ongeveer de rol van den huidigen deurwaarder vervulde, beval hem het vonnis te beteekenen en tot de rechterlijke uitvoering over te gaan.
Overeenkomstig het recht van Veurne-Ambacht moest de inbeslagneming door den schuldenaar in eigen
persoon, bijgestaan door den amman, verricht worden. Na den schuldenaar te zijnen huize een laatste maal tot betaling te hebben opgevorderd, kon de schuldeischer hand aan de goederen slaan, ze door den amman laten weghalen, ze *lichten* zooals men zei, en ze daarna openbaar laten verkoopen om zich op den koopprijs te betalen.
Wanneer nu Malin de Cueninck bijgestaan door den amman van Westvleteren, **Pieter Annoot**, zich ten huize van Joos de Brits aanbood, had deze het toen klassieke middel om aan de lichting te ontsnappen aangewend en het eenige goed van waarde dat hij bezat, zijn koeien, op de naastgelegene heerlijkheid gedreven.
Daar de kasselrijbeambten geen rechtsbevoegdheid in de heerlijkheden bezaten, moesten Malin de Cueninck en zijn amman onverrichter zaak, en wellicht onder het spotlachen van den schuldenaar, huiswaarts keeren.
Herhaaldelijk herbegon de Brits hetzelfde spel, en telkenmale moesten de Cueninck en zijn amman met ledige handen afdruipen. Tegen de kwaadwilligheid van zijn schuldenaar was de Cueninck eigenlijk ongewapend, want de amman van de heerlijkheid waarheen de koeien gevlucht waren, kon niet zonder tusschenkomst van de heerlijkheidsrechtbank, tot de uitvoering van het Veurnsche vonnis overgaan. Er bleef aldus de Cueninck niets anders over dan het gunstige oogenblik te bespieden, waarop hij de koeien op Veurnsche gebied zou kunnen verrassen. Inderdaad, in October 1551, gelukte dit hem. Onverwachts daagde hij, bijgestaan door den amman, op en kon de inbeslagneming verrichten, vooraleer zijn schuldeischer gelegenheid had zijn koeien te ontvoeren.
Het moet een zware ontgoocheling voor Joos de Brits geweest zijn, te zien dat hij ten laatste toch het onderspit moest delven. Het lukken van de herhaalde vroegere vluchten had hem wellicht de overtuiging gegeven dat zijn schuldenaar zijn koeien nooit in handen zou krijgen, en misschien had hij er in het dorp op gepocht dat hij, met zijn behendigheid, noch rechter noch amman hoefde te vreezen. Wat er van zij, nu lag zijn hoop
verbrijzeld; de naakte werkelijkheid stond daar voor hem in de gedaante van Malin de Cueninck en vooral van Pieter Annoot, den gehaten amman, die zegevierend de koeien hadden gelicht. Het oogenblik werd hem waarlijk te machtig; in een vlaag van woede en wanhoop: ‘Pierkin Annoot, schold hij misprijzend, zoudt ghij mijn beesten wechdrijven? sprak hij; loopt eerst omme u cuerbroeders’ en ‘Gij zijdt maer een boufve’, besloot hij zijn dreigende uitbarsting.
De aangesprokene die zich blijkbaar getroffen voelde, wedervoer tamelijk onbehendig terugscheldend: ‘Ghij zijdt zelve een boufve’.
Die scheldwoorden deden de mate overloopen.
De getarte landbouwer sprong op den amman toe, doch Malin de Cueninck kon hem vastgrijpen. Een slag op het hoofd van dezen laatste maakte den weerhoudene vrij, die opnieuw den amman te lijf wilde.
Een tweede maal werd hij vastgegrepen. Met stampen en slaan ontwrong hij zich uit de handen van de Cueninck, en vloog als een waanzinnige zijn huis binnen.
In een oogwenk stond hij, met een vork in de handen, weer buiten.
Dreigend stormde hij op den amman toe, doch vond alweer de Cueninck op zijn weg.
De slagen die hij deze toebracht, deden de vorksteel in stukken vliegen, en het arme slachtoffer moest in huis gedragen worden.
Nu eerst kon de Brits den amman, die het op een loopen zette, te lijve.
Bliksemsnel haalde hij dezen in, greep hem bij het haar, rukte er een heele tres van uit en

bewerkte hem duchtig met vuistslagen, onder het uitkrijschen van een vloed scheldwoorden. Eindelijk kwam de razende landbouwer tot bedaren en werd een einde aan die baldadigheden gesteld.
Enkele dagen nadien kreeg de gebeurtenis haar onvermijdelijk beslag op de rechtbank te Veurne. De amman had klacht bij de rechtbank te Veurne ingediend en op 15 Oktober werd Joos de Brits onderhoord.
Boudweg ontkende hij alles, niet alleen de slagen, maar zelfs eiken tegenstand. Aan een zoo plompe loochening stoorde de rechtbank zich allerminst, en nog denzelfden dag velde zij het vonnis.
In den geest van de rechtbank waren het niet de slagen op Malin de Cueninck, doch wel de scheldwoorden en de aanval op den amman die het hoofdmisdrijf vormden. De amman immers was een gerechtsdienaar, en ieder misgrijp tegen hem was een smaad tegen het gerecht zelf.
Joos de Brits werd dan ook veroordeeld tot een openbare heerlijke betering, tot een boete van 20 pond en tot het plaatsen in de vierschaar van een ‘motalen vuust met een ijseren traielle’ en van een plaat met opheldérend opschrift.
Deze plaat is thans nog op het stadhuis te Veurne aanwezig.
Uit brons vervaardigd meet ze een breedte van 241 mm. op een hoogte van 190 mm. Verschillende gaten op de randen hebben gediend om ze destijds aan de muur vast te hechten. De tekst, in gotische letter in het brons gedreven, beslaat de geheele oppervlakte van de plaat. Na oplossing van de afkortingen luidt het opschrift:
JOOS DE BRITS, FILIUS JANS,
WAS GHEWIJ(ST) BIJ JUSTITIEN DEZEN VUUST HIER TE STELLEN
OM DAT HIJ DEN AMMAN VAN WESTVLEETREN SLOUCH INT EXERCEREN ZIJNDER OFFICIEN
DEN XV IN OCTOBRE 1551.

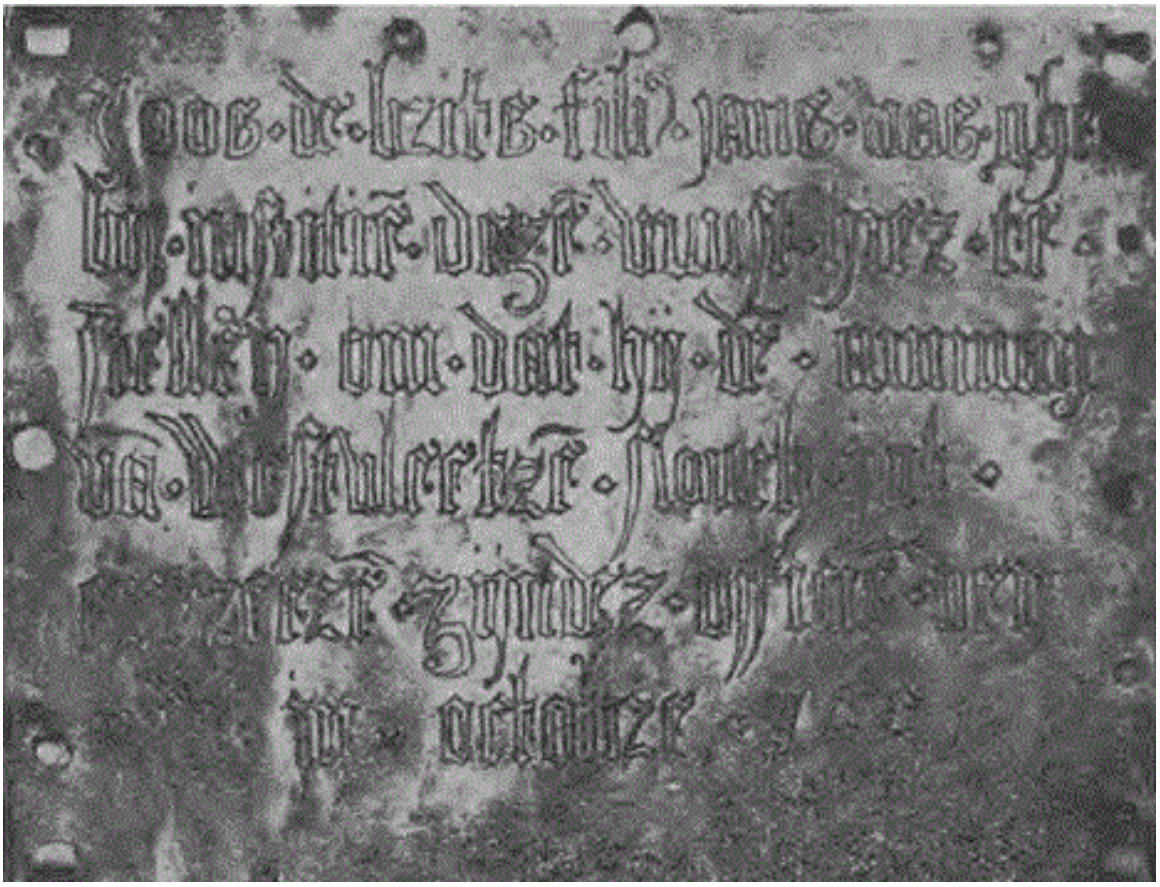

De koperen vuist!
Zou die vuist nog steeds te Veurne in het archief liggen?
Misschien is nog door de huidige boeren te gebruiken als symbool van de boerenresistance.

100 jaar geleden – Den Grooten Oorlog

NUTTIG GEBRUIK ONZER LOOPGRAVEN ALS 'T WEER VREDE IS.

Vanaf november 1915 verschijnt er het 'Popepringnaertje' een soldatenblaadje dat vooral gericht was op de oud-collegestudenten en waarvan de Lambrecht de 'hoofdredacteur' was.

't Poperingnaertje 1 Van Brancardier M. Lambrecht - Blijkbaar november 1915

Beste Valere
gij zult wel willen dit kleine werkje rondsturen. 't Is voor 't welzijn van onze jongens. 't Leger is voor hen zulk een groot gevaar. 't Grootste deel stellen het goed, geloof ik. Er zijn er toch die op 't sukkelbaantje geraken.
....
Nieuws zal altijd welkom zijn. eens iets over 't werk van de vluchtelingen tte Toulouse geschreven voor uw oud studenten zou geheel welkom zijn. zoo een 30 tot 40 reken.
O. Hautekiet stelt het geheel goed. uw schrijven heeft hem veel genoegen verschaft. steek eens ook een handje toe
O.P.I.
U gans toegenegen
M. Lambrecht
P.S. 'k Ben te Toulouse geweest over een paar maanden ' Avonds kwam ik om 10 uren toe ende vertrok om middernacht naar Lourdes. de gelegenheid had ik niet om u te bezoeken.

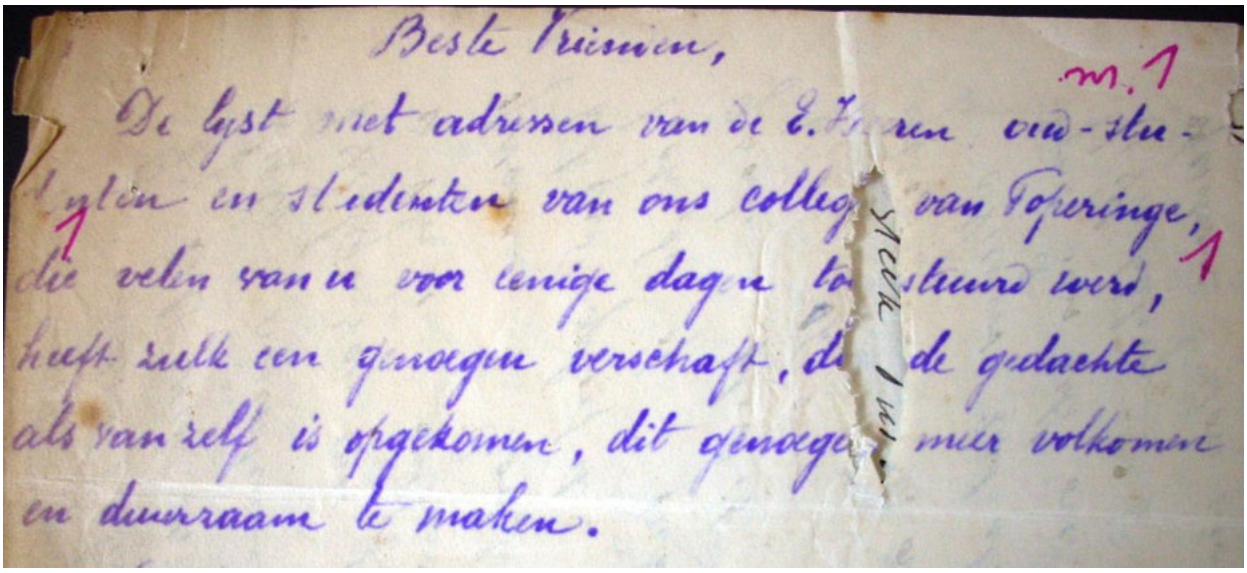
Beste Vrienden,
De lijst met adressen van de E. Heren oud-studenten en studenten van ons college van Poperinge, die velen van u voor eenige dagen toegestuurd werd, heeft zulk een genoegen verschaft, dat de gedachte als van zelf is opgekomen, dit genoegen meer volkomen en duurzaam te maken.

Beste Vrienden
De lijst met adressen van de E. Heren oud studenten en studenten van ons college van Poperinge die velen van u voor enige dagen toegestuurd werd, heeft zulk een genoegen verschaft, dat de gedacht als van zelf is opgekomen, dit genoegen meer volkomen en duurzaam te maken.
Nu dat wij, opge-eist door den dienst van ons vaderland van malkander gescheiden zijn, voelen wij welke banden de leden van ons college onderling als broeders verenigen Wij verlangen te weten waar onze vrienden zijn, hun lotgevallen te kennen, en met hen inniger in voeling te komen. om enigszins aan die behoefte te voldoen, nodig ik u allen uit, het nieuws, dat onze vrienden van 't college kan aanbelangen aan mij of min bereidvolle medehelper O. Hautekiet mede te delen en als 't past zal deze gezamelijke briefwisseling naar al de leden rondgestuurd worden.

Nieuws moet natuurlijk in de ruimsten zin van 't woord genomen worden. Benevens d' adressen en de lotgevallen van onze vrienden, zullen ook artikelen zoals er vroeger in het gevierde gildeblad verschenen welkom heten. daarenboven ontrukt aan onze gewone omgeving, soms blootgesteld aan dorheid van geest en hart ondervinden wij hoe nodig het is de hogere idealen die ons steeds hebben bezield, de christene grondbegrippen die onze opvoeding hebben doordrongen , ons opnieuw voor den geest te brengen.
gij ziet het , Beste Vrienden, dat door uwe bereidvolle medewerking u en uwe makkers te midden den oorlog no een aangenaam uurtje zullen beleven.
met volle toewijding
Brancardier M. Lambrecht A.It2

Gebombardeerd huis in de Bruggestraat

Nieuws
Marius Ampen heeft den typhus gekregen, is verzorgd geworden in 't burgerlijk gasthuis van Idesbald en is nu om zijne genezing te voltrekken te Neuville.
Marcel Lootvoet, die voor een jaar spoorloos verdwenen was, is krijgsgevangen geweest in Duitsland en wacht nu in België zijn beurt af om naar 't front gezonden te worden.

Eer aan onze gesneuvelden
Vielen voor het vaderland **Maurice Huyghe en Gilbert Devos** - E.H. Principaal nodigt u allen uit om op Allerzielendag (2 nov.) of op een der eerstvolgende dagen een algemene communie voor hun ziel op te dragen.

Nummer 2

Ondervinding leert
Hier voor mij ligt 'De stem van België' Mijn eerste gedachte is wel het bladje rap te doorlopen op zoek naar nieuws uit Vlaanderen.
Als dit gedaan is, ga ik wat aan 't mijmeren , hier op mijn enge kamer, heel simpel, heel eenvoudig: een ijzeren bed, een tafel en twee stoelen, daarbij nog een geborken zetel. het trekt zoo wat op Poperinghe.... van ver. Waar is de tijd toch een, dat ik ginder verre zo gelukkige stonden overbracht midden onze Vlaamse jongens Keikoppen, zal men zeggen, mogelijk, te anderen ze zijn er fier op geloof ik. 't Zijn toch de beste zelf van 't leger. Zie, 'k en zal niet boffen, 't is mijn gewoonte niet. Ik wens toch dat onze jongens blijven wat ze zijn. Braaf, deugdzaam en voorbeeldig. daarom wil ik met uwe toelating u enige wenken geven. Ik spreek van ondervinding, want 't is niet sedert gisteren dat ik met soldaten omme spring, reeds nakend vijftien maanden. ik heb gezien en gehoord, is dit niet eigen aan een bewaker - en zonder omwegen zoals altijd, zeg 'k mijn gedacht.
Wij komen seffens dan ter zake... Van al de studenten, oud studenten uit ons geliefd college zijn er een deel op t front, een ander deel nog in de centers. Iedereen weet zowel als ik dat het voor allen niet hetzelfde leven is, in 't geheel niet doch voor allen zijn er veel gevaren. Ik ga

alleen maar voort deze maal op 't geen ik hoorde en zag aan 't front.
Let goed op uw makkers. het is nog altijd de oude theorie. Een slechten appel bederft heel rap een goeden... zelf binst den oorlog. Verstaan? 't Gebeurt zo nogal dikwijls dat de aalmoezenier niet al de manieren kent en dit is zeer verstaanbaar, doch wat niet vereven kan worden, 't is dat er jongens zijn , die schuw zijn van den aalmoezenier. Sa, vrienden, zo niet, zulle. Op 't front is er geen menselijk opzicht meer. Iedereen handelt naar beliefte. Dus het eerste dat ge doen moet als ge komt in 't bataljon, is uwen pastor gaan groeten, de pastor van uw bataljon. Dat kan geen kwaad, ten anderen ge zult het zelf goed ondervinden.
wordt voortgezet
J. Vanneste, krijgsaalmoezenier - hospitalen Cherbourg.

Brief
Lotgevallen van **Marcel Lootvoet.**
Teruggeroepen onder de wapens 1 augustus1914 als soldaat van het 10de linie te Namen. Het bombardement van het fort Marchovelotte (dat ver het hevigst was) bijgewoond den 20 augustus van in de loopgraven. Gekwetst door een geweerkogel in het gevecht van Champion den 21ste augustus. Naar het hospitaal van Namen gevoerd den 22ste terwijl de Duitsers de stede innamen. Verzorgd in het gasthuis tot den 6de september. Na een verblijf van enige dagen in een cel van het groot gevang, op den trein ingescheept en naar Duitsland verbannen. Aankomst in Leunelager (Westfalen) na een reize van twee dagen. de eerste maanden in gevangenschap gesloten waren ellendig: men gaf ons eten genoeg om niet van honger te sterven. Eerst sliepen wij onder den blote hemel, dan gaf men ons tenten en eindelijk houten barakken. Bijna geen klederen aan 't lijf, half dood van honger en koude ne verplicht op 't land te werken. In de maand december kreeg ik nieuws van thuis, en met het nieuws geld en eetwaren. Sedert dien was de ballingschap wat meer verdragelijk. Als student in de medecijnen, werd ik in 't kamp als ziekenbezorger aanvaard. Den 14de juli 1915 kreeg ik het neiuws dat ik met 9 mijner kameraden naar Frankrijk terug mocht. Zegetocht door Zwitserland, gevierde aankomst in Lyon. Den 1ste augustus 1915 benoeming van aspirant du service medical gekregen.

Nieuws
De vader van onzen vriend **William Hollevoet** is onlangs in den heer ontslapen. God geven zijn ziel de eeuwige rust.
Onze studenten zoeken; den enen langs hier, de anderen langs daar, hun studies voort te zetten. Zoo zijn **Albert Dondeyne en Paul Brutsaert** in een college te Versailles. Ouderen

o.m. **Albert Boone** zijn in 't college te Hazebrouck, waar **E.H. Permeke en E.H. De Kervel** les geven;

EERE AAN DE GESNEUVELDEN
In het Gulden Boek leest men: **Oscar Vandewynkel** overleden in 't hospitaal te Dunkerque 24 10 14 alsook Decoster gestorven 22 10 14. Kan niemand laten weten of zij studenten zijn uit ons college?

Jeroom Leurdian schrijft: Wij vertrekken woensdag 21 oktober naar 't front, denkelijk naar 't 3de linie. Wat een geluk! Wij verlangen toch zoo ik en Jozef (Jozef Denys) laat het peloton special varen. Leve de piotten... Ja, ja, ik doe mee in 't gildeblad, leve de keikoppen uit de Purperstede.
Bevens J. Leuridan, Jos Denys zijn nog anderen op 't front gekomen o.a. Jos Pieters, Paul Avril, Sylvain Decorte/ Anderen zullen weldra volgen. E.H. P. Boucique en E.H. Albert Brutsaert zijn uit CIBI nnaar een hospitaal vertrokken.
Op "t aanraden van E.H. Legrand, bestuurder van 't groot seminarie zijn de gebroeders Delanote naar den Brugsen CIBI te Auvoire vertrokken.
Hartelijke proficiat aan onzen wapenmakker **Valere Meyssen** die tot adjudant is bevorderd, als ook aan al degenen die caporaal benoemd werden onder meer Abel Louf, Gaston Vermeersch, Albert Feys. Hun oude studiemakker zendt hun door obus en schrapnel zijn luimigen groet

Weet ge 't allemaal
Louff is caporaal!
zoo zei, heel in 't staal
ons de generaal

in een schoon lokaal
met een maatje kaal
neemt hij 't middagmaal
laatste plat 'garnaal'.
hij viert met een waal
drinkend en oraal
in de herbergzaal
doch vraagt 's nuchtens vaal
met een zware taaal
zijn arm! Bon postaal!

(Spotter)
Ik hoop dat onze gelukkige kaporaal die kleine verzen niet kwalijk zal nemen van een oude maat, en welwillend zijn proficiat zal aanvaarden.

Beste vrienden
Besten dank! Als gij 't zo meent, 't moet lukken, een geheel pak brieven, een ergi -, geloof ik heb ik ontvangen. verschillende bijdragen onder meer een patroelje, een paar gedichten, een kijk in den Brugsen CIBI te Auvours, moeten tot een volgend nummer verschoven worden. Dit zal zolang als 't voorgaande niet uitblijven.
met volle toewijding

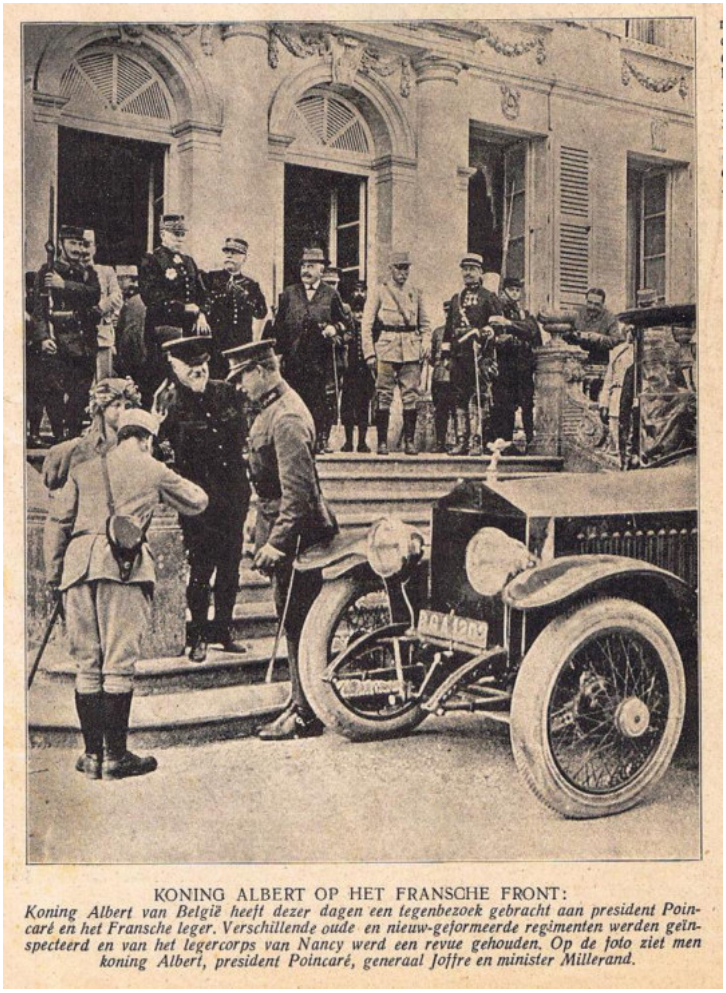

KONING ALBERT OP HET FRANSCHE FRONT:
Koning Albert van België heeft dezer dagen een tegenbezoek gebracht aan president Poincaré en het Fransche leger. Verschillende oude en nieuw-geformeerde regimenten werden geïnspecteerd en van het legercorps van Nancy werd een revue gehouden. Op de foto ziet men koning Albert, president Poincaré, generaal Joffre en minister Millerand.

M. Lambrecht A 172

Krijgslied

Fritz Francken uit 'De vijf glorierijke wonden'.

Wij hebben in moer en water gestaan
Blootshoofds en barrevoets.
Wij zijn veel dagen en nachten gegaan,
Verhongerd en dorstig en blind van waan,
Blootshoofds en barrevoets…

En morrend zijn wij ten aftocht gegaan,
't wapen vol bloed en bot.
Al strom'lend langsheen de stoffige baan,
't kruis der ellende op de nek gelaen,
't wapen vol bloed en bot

De spieren lam van 't baldadige slaan,
Vlammen in oog en hert,
Al achter 't geklapper der natte vaan,
Togen we verder, ter zege voortaan,
Vlammen in oog en hert!

En aan de Yser daar bleven we staan,
Wensend te sterven daar
De vijand, hij rolde als een banjer aan,
Maar stuikte verloren op speren en draen
Hopend te winnen daar!

Den Yser – november 1915

Zondag 31 oktober tot zaterdag 6 november – Baert A.

Nu en dan wat geschut. Niets bijzonders. Aanhoudend slecht weder.

Van Walleghem

Veel te volk te communie. Er staan overal wachten om de laisser passer en permis de séjour te vragen aan alle voorbijgangers. Een algemene controle. Verscheidene personen die naar de mis komen en hem juist of zich niet hadden, worden weer gezonden. Andere zelfs een proces aangedaan. 3 weken nadien moeten zij voor de rechter verschijnen te Poperinge die de zaak belachelijk vond en eenvoudig vrijsprak. Sedert 1 november moet het portret op de permis de séjour staan.

Uit 'L'evenement'

1 november 1915 – Raoul Snoeck

Ik word naar het doorgangshospitaal gebracht in Calais, rue du Temple 50. De verpleegsters zijn heel goed en erg moederlijk.
Ze staan de ongelukkigste bij en troosten hen met hartelijke woorden. Ze luisteren naar de laatste wil van de stervenden en fluisteren hen woorden van sympathie en hoop in. Een aantal soldaten heeft verschrikkelijke wonden, die volgens de chirurgen veroorzaakt zijn door dumdumkogels. Acht, hoeveel miserie en ellende heb ik niet meegemaakt! Het doet pijn aan het hart jonge levendige en gezonde mensen te zien die kreupel zullen blijven, als ze tenminste nog het geluk hebben om te genezen! Wat mij betreft, ik ben liever op slag dood dan verminkt door het leven te moeten. Maar de Duitsers hebben me nog niet! Ik zal mijn huid duur verkopen. Morgen of overmorgen word ik naar Rennes overgebracht.

2 november 1915 – Brievenboek Crombeke – SAP

Aan de heer sectieoverste Vogelaere – Adinkerke – beheer der **Belgische Staatsspoorwegen**
Wij hebben de eer Ued. te berichten at onder de bewoners van onze gemeente geen werklieden van de Belgische staatsspoorweg zijn. Tussen de andere werklieden der gemeente, kan ik Ued. de volgende aandiden die zouden aanvaarden te arbeiden voor de spoorweg:
Gruwez Pierre, aardewerker – Christiaen René, tramwerker.
Op de 6de november komen daar de volgende namen bij: Debergh Cyrille – Dams Emile – Queldrin Romain – Vandermarliere Joseph allen jonge mannen.

Oorlogstooneeltje

Bij een gevecht in Noord-Frankrijk of België — de juiste plaats wordt niet meegedeeld; maar het was aan het Britsche front — schijnt zich de volgende episode te hebben afgespeeld. Acht bommenwerpers, behoorende tot een bekend regiment, verlieten op een avond hun loopgraaf, doch waren bij 't aanbreken van den dag nog niet teruggekeerd. Het was een barre nacht geweest, pikdonker, koud als in 't Noorden en met een regen, die in zijn felheid aan de tropen herinnerde. Toen het later in den morgen werd, begonnen de achtergeblevenen in de loopgraaf hoe langer hoe meer ongerust te worden bij 't denkbeeld, dat hun makkers ergens buiten gewond en sterven, althans lijdende in de modder lagen te wachten. Daar het volle dag was, en de Duitsche scherpschutters in de tegenovergelegen loopgraaf op de loer lagen, kon er zelfs niet aan worden gedacht, dat een Engelsche soldaat zijn hoofd boven de verschansing zou uitsteken om eens goed rond te kijken. De roomsch-katholieke priester, die het regiment vergezelde, vroeg nu vergunning op kondschap uit te gaan, om in ieder geval te trachten mogelijke lijken te zoeken en de gesneuvelden te identificeeren. Zijn verzoek werd, na eenige aarzeling, toegestaan, en de priester, in ambtsgewaad en met een kruisbeeld in de hand, verliet de loopgraaf. De Engelsche soldaten volgen vol angst zijn bewegingen in de periscoop, terwijl hij langzaam de Duitsche linie naderde. Geen schot werd op hem gelost. Plotseling zag men hem, nabij de prikkeldraadversperring der Duitschers, nederknielen en bidden. Na een pauze keerde hij met kalmen, vasten stap naar de Engelsche loopgraaf terug. Hij bracht vier identiteitsplaatjes mee en vertelde, dat de Duitschers vier kakipetten op geweren boven de loopgraaf hadden gehouden om aan te duiden, dat de andere vier Engelsche soldaten zich als gevangenen in hun handen bevonden.

Antwerpsche Courant

3 november 1915 – Raoul Snoeck

Koning Albert uit de 'Libre Belgique (SAP)

Ze brengen ons naar het station. De reeds gevormde hospitaaltrein is nog bijna leeg. Hij omvat wagons die zijn ingericht als brancards voor gelegenheidsambulances met zwaargewonden en enkele wagons van tweede en derde klasse voor de lichtgewonden. Iedereen neemt plaats zoals hij kan. De beste gevallen helpen de anderen. Na een tijd is de trein volgepropt met soldaten van alle legeronderdelen, die door elkaar uitgestrekt liggen met omzwachtelde hoofden, armen en benen. Van alle kanten worden brancards aangebracht met doodsbleke soldaten. Je hoort geen enkele kreet, soms ontsnapt een klacht of een diepe 'ah' aan de opeengeklemde tanden. Een groot aantal gewonden ligt op het perron, wachtend om in een wagon gehesen te worden. Ik bekijk al die ongelukkigen, er bestaan niet genoeg woorden om die pijnlijke tonelen op te roepen , ik voel afschuw en medelijden tegelijk.
We komen aan in Rennes om acht uur 's morgens. De gewonden worden uit de wagons gehaald, de vormeloze massa geslacht mensenvlees weggebracht, het is akelig.

De Katholieke Illustratie – 2 oktober 1915 – Franse soldaten met maskers tegen de verstikkende gassen.

SPIONNAGE

Berlijn, 30 October. — Officieel. — In België en Noord-Frankrijk zijn de laatste dagen weer twee groote spionage-ondernemingen ontdekt. In België was het een wijdvertakte organisatie, waarvan 21 leden zijn gevangen genomen. Nadat zij zich maanden lang hadden bepaald tot het zenden van spionage-berichten over Nederland naar Frankrijk, waren zij in September overgegaan tot het voorbereiden van aanslagen op spoordijken, spoorbruggen en andere kunstwerken. Daarnevens stuurden zij dienstplichtigen uit België naar Frankrijk. Onder de gevangen genomen zijn weer vier vrouwen.

De in Noord-Frankrijk ontdekte verspiedingsorganisatie stond onder leiding der vrouw van een in 't Fransche leger dienend officier. Zij was door het militaire bestuur te Parijs in haar taak onderricht en naar Noord-Frankrijk gezonden. Onder haar helpers zijn twee vrouwen.

Ook van deze gevangenen is reeds bewezen dat zij in tal van gevallen door 't zenden van militaire berichten naar Frankrijk zich aan verspieding hebben schuldig gemaakt.

In een derde verspiedings-zaak in België is den 26en dezer vonnis geveld. Negen der beschuldigden zijn ter dood veroordeeld en gisteren terechtgesteld. Tien — waaronder weder drie vrouwen — zijn tot tuchthuisstraffen veroordeeld.

3 november 1915 – Archief Maes – RAB

Oudezeele den 3 november 1915
Geachte heer
Mijnheer met groote beleeftheid kom ik u eenige woorden te vragen.
Ik ben vluchteling van Zonnebeke bij Yper
en ik heb het al moeten achterlaten dat wij bezaten.
Wij waren in een kleine boerderij en ik ben 63 jaar
en mijne vrouwe 61 jaar
en mijn huisgezin bestaat.
Wij hebben twee dochters en twee zoons van 24 jaar die soldaat zijn
en mijn vrouw kunt niet wel weg
en er is hier maar klein dagloon te verdienen
en nu met de winter is het al gedaen
en het is al diere dat wij moeten gebruiken om de leven
Zoo mijnheer
wilt zoo goet zijn als het u belieft van mijn huisgezin bij te staen,
want wij hooren dikwils spreken dat er hier in omliggende parochien zijn die trekken
Zoo mijnheer als het u mogelijk *is*
doet toch ook wat voor ons

want in die jaeren dat ik en mijne vrouwe zijn
dat is trystig voor ons,
zoo mijnheer zijt ook zoo goet van ons te helpen
om dat wij zouden kunnen trekken
en ook mijn twee dochters en winnen vijftien centiem per eure op bun kost
en als het regent hebben ze niets
en nu met de winter is het al gedaen
Zoo mijnheer wij zullen op u reken
en als het u belieft zend mij een kleene
antwoord
en aanveerd de beste groet
Van Jean Santy

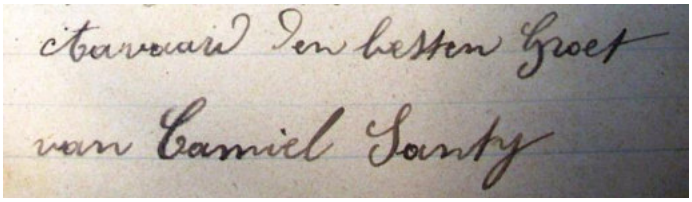

4 november 1915 – Raoul Snoeck

Ik ben in Rennes. Mijn gezondheid is uitstekend en de wonde bezorgt me niet al te veel last. Ze groeit vlug dicht. Rond de opening waarlangs de kogel mijn lichaam verlaten heeft, vormt zich niettemin een kleine ontsteking.

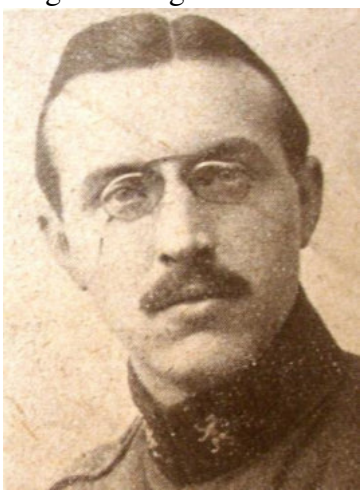

4 november 1915 – Jozef Simons – Verhalen van een kanonnier

Humoreske

Was me dat een geschetter en gegiechel in de keuken beneden! De koks van de ingekwartierde officieren zijn naar de loopgrachten getrokken en vervangen door drie beschermelingen van Sint Patrick, die vers ui de dans komen. Zo is de soldaat: op de vuurlijn krijgt hij 't land aan 't vechten en verlangt naar een postje' van achter'. 'Van achter' bekruipen hem verveling en heimwee naar de strijdlinie, en hij vraagt om terug te gaan.
Bij de uitwisseling waren aldus zes Tommie, althans voor enige tijd, tevreden gesteld en onze drie nieuwgekomen Ieren gaven terdege lucht aan hun kermisluim.

Ik stond met een luitenant der 'Intelligence', die tevens met het toezicht over de mess belast is, te praten in een tent, waar twee krijgsgevangenen, een Beierse schoenmaker en een Wurtembergs huisschilder, hun hongerige magen zaten te vullen met boterhammen en gelei. Daags te voren, op patrouille bij mistig weer, waren zij de richting kwijt geraakt en stieten op een Engelse voorpost. De schildwacht legde aan en mikte; onze schoenmaker liet zich plat op de buik vallen, zodat het schot over hem heen een andere Duitser trof in de borst. Toen gaf hij zich over; de huisschilder werd, niet ver van daar uit een gracht getrokken, waarin hij tot over de heupen verstoken zat.
Beiden waren bang voor de kop te worden geschoten, doch eenmaal gerustgesteld vertelde de schoenmaker volop.
In Duitsland is de oorlogsgeestdrift van de eerste maanden gezakt tot onder zero. Het duurt dan ook te lang. In de Vogezen had hij nog voor heter vuren gestaan, dan hier in het Yperse; toen verleden maand zijn regiment rust kreeg, werd hij naar een gevangenkamp gestuurd, waar hij acht Russen onder zin geleide had… nu zou hij zelf onder een bewaker komen te staan: 'Krieg ist Krieg!'
Te midden van ons gesprek verscheen een der nieuwe koks in de deuropening, sloeg aan, en zei: 'pardon, sir, de kiekens die u per express uit Londen had besteld, hebben… hm! Een reukje!'

‘Bah! Bah! Wij zijn niet zo kieskeurig. Mits ze goed worden toebereid, zullen wij dat niet proeven.
‘All right, sir!’ Pat draaide op zijn hielen, en de luitenant zei me: ‘Ze zouden zeker gaarne een feestje houden om hun terugkomst uit de loopgracht te vieren!’
‘Toen wij weerkeerden stond heel het huis in rep en roer: deuren werden dichtgeslagen, de dienstmeiden liepen buiten lachend en kuchend… Wij stieten de keukendeur open om tte zien wat er gaande was en daar dansten de drie koks rond de pot met de kiekens, als rond een heksenketel, elk met zijn gasmasker voor, en een reuk die uit de pot opsteeg!
‘Nou ’t is goed, zei de luitenant, zorg dat ge tegen de middag wat anders vindt voor ons…’

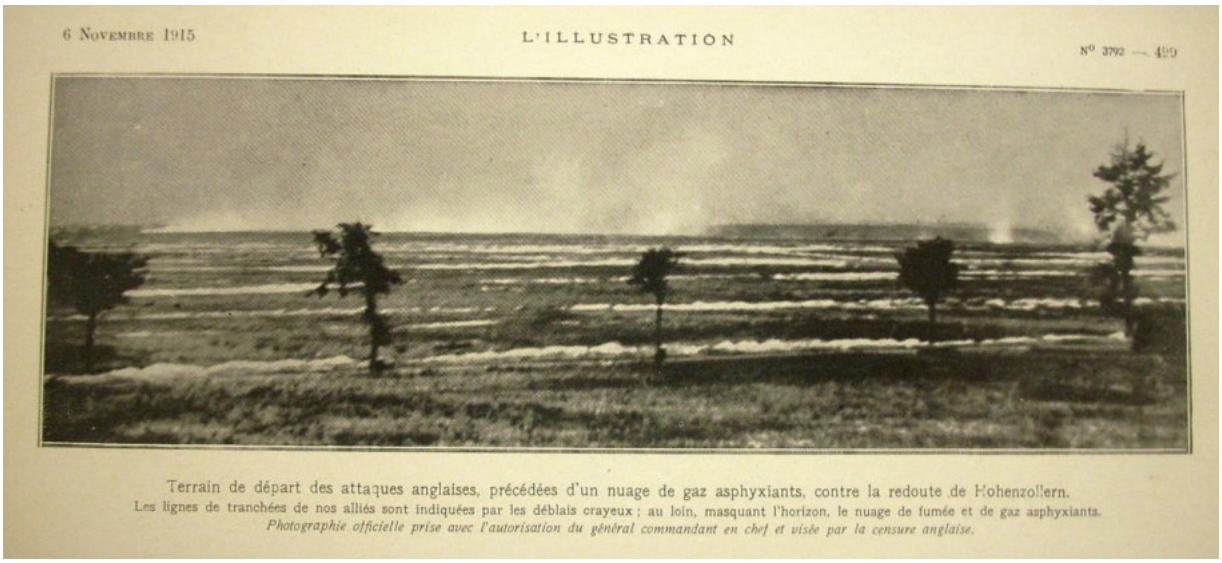

Terrain de départ des attaques anglaises, précédées d'un nuage de gaz asphyxiants, contre la redoute de Hohenzollern.
Les lignes de tranchées de nos alliés sont indiquées par les déblais crayeux ; au loin, masquant l'horizon, le nuage de fumée et de gaz asphyxiants.
Photographie officielle prise avec l'autorisation du général commandant en chef et visée par la censure anglaise.

Ook de Engelsen vallen aan met het wapen van de gas.

« NON COMME DES SOLDATS, MAIS COMME DES DÉMONS! ». — Composition dessinée pour *The Illustrated London News* d'après les indications d'un officier présent à l'action, et justifiant l'expression employée par un correspondant du *Berliner Tageblatt*, pour évoquer l'aspect terrifiant des Anglais quand ils surgirent de leur nuage de gaz, protégés par leurs masques et leurs cagoules.

Zaterdag 7 november 1915 – Baert A.

BELGIE EN DUITSCHLAND

In de onlangs verschene naanteekeningen van Lord Redesdale, die dikwijls met diplomatische zendingen belast werd, leest men de volgende regels, welke druk door de Engelsche bladen besproken worden: « Het is een geluk voor de wereld, dat koning Leopold overleden is. Indien hij nog leefde, zou België waarschijnlijk niet geroepen zijn geworden tot de rol die het gedurende de maanden Augustus en September 1914 gespeeld heeft. Men fluistert elkander toe — wat iedereens geheim is, — dat er dokumenten bestaan die bewijzen dat Koning Leopold zich tegenover Duitschland verbonden had, en dat hij, mits eene redelijke belooning wel te verstaan, bereid was om den Duitschen troepen vrijen doortocht door België toe te staan. »

Antwerpsche Courant – 7 november 1915

Rond 9 ½ uur 10 of 12 obussen die vallen rond de Elverdinghe straat, 2 in Saint Union en 1 in bakkerij G. George.

Van Walleghem
Mis in onze kapel door Franse interprête priester voor Engelse soldaten. Er komt een order dat geen enkel Belgisch soldaat nog mag naar de plaats komen. De gendarmen gaan de herbergiers erover vermanen; waarom? Dat zegt men niet.
Een grote reden is voorzeker omdat zij dikwijls twist hebben met de Engelsen en dat men de occasie wil vermijden. Ook omdat zij soms veel drinken en geweldig zijn en voorzeker nog omdat zij te veel in sommige huizen zitten.

Maandag 8 tot zaterdag 13 november 1915 – Baert A.

Weinig geschut, gewone beweging, geen nieuws. De zaterdag komen 6 overgrote zware Engelse kanons toe, getrokken door tracteurs.

Uit het brievenboek van Poperinge

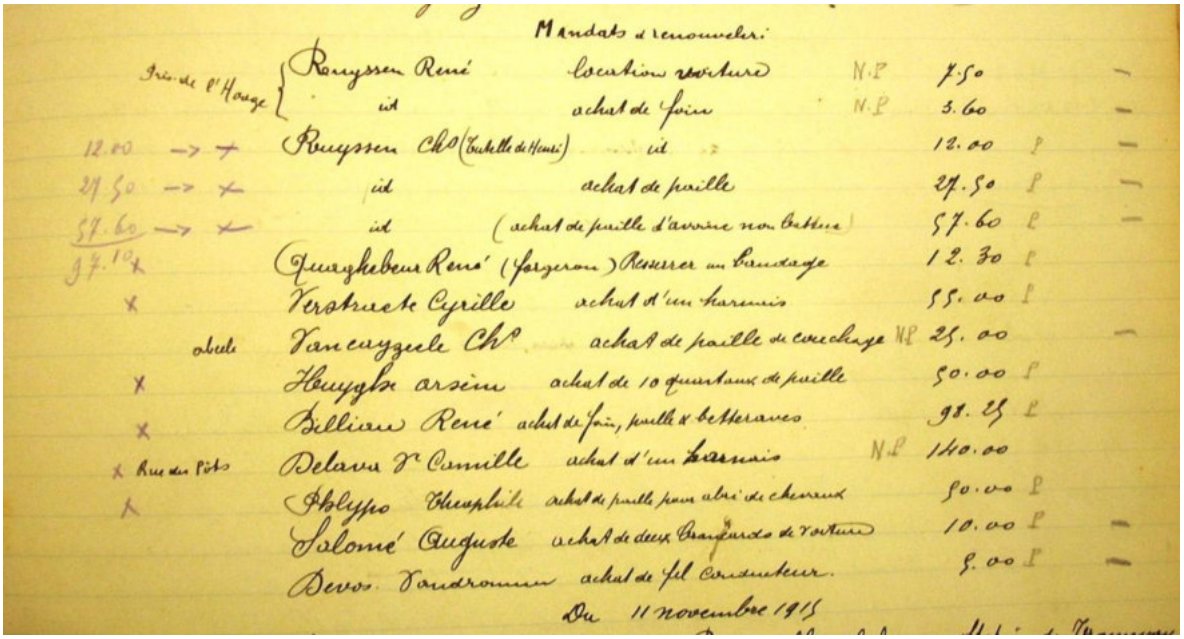

Mandats à renouveler:

Pris de l'Hoage	Ruyssen René	location voiture	N.P	7.50	—
	id	achat de foin	N.P	3.60	—
12.00 → +	Ruyssen Ch^s (Tutelle de Henri)	id		12.00	P —
27.50 → +	id	achat de paille		27.50	P —
57.60 → +	id	(achat de paille d'avoine non battue)		57.60	P —
97.10 x	Quaghebeur René (forgeron)	Resserrer un bandage		12.30	P
x	Verstraete Cyrille	achat d'un harnais		55.00	P
abeele	Vancayzeele Ch^s	achat de paille de couchage	N.P	25.00	—
x	Huyghe arsène	achat de 10 quartaux de paille		50.00	P
x	Billiau René	achat de foin, paille & betteraves		98.25	P
x Rue des Pôts	Delava Ve Camille	achat d'un harnais	N.P	140.00	
x	Phlypo Theophile	achat de paille pour abri de chevaux		50.00	P
	Salomé Auguste	achat de deux brancards de voiture		10.00	P —
	Devos Vandromme	achat de fil conducteur		5.00	P —

Du 11 novembre 1915

12 november 1915 – Raoul Snoeck

Mijn wonde geneest goed, hoewel ik nog altijd op bevel in mijn ongeluksbed blijf liggen. Ik heb enkele Gentenaars ontmoet, onder andere Albert Vandenbabeele en De Keukelaere. Samen keuvelen we over onze geode stad gent in het Gents natuurlijk. De dagen glijden traag voorbij. De kost – daar denkt een soldaat altijd aan – is niet fameus: twee maaltijden per dag! Als je geen zieke maag hebt, is dat zeker onvoldoende. Gelukkig kunnen we door een

JEANNE D'ARC, PATRONES DER SUFFRAGETTEN. — Een vroolijk bericht bereikt ons in deze ernstige tijden van uit Londen. We zijn die vroolijkheid aan de suffragetten verschuldigd, van wie sedert lang niets meer vernomen werd, maar die nu de gelegenheid te baat nemen weer eens van zich te laten hooren. Haar vaderlandslievend dagblad « Britania », daartoe aangezet door de leidsters der Engelsche vrouwenbeweging, heeft een oproep openbaar gemaakt, waarin van de suffragetten een bijdrage wordt gevraagd in een fonds dat moet dienen om aan Jeanne d'Arc in Londen een gedenkteeken op te richten. Dit gedenkteeken zou het zinnebeeld zijn van de Fransch-Engelsche verbroedering.

Hoe toch de tijden veranderen.

Dat zou de Maagd van Orleans nooit gedacht hebben dat hare verbitterde vijanden, de Engelschen, eenmaal een standbeeld zouden oprichten voor hun slachtoffer. Noch minder had ze kunnen droomen, het eenvoudig herdersmeisje van Domremy, eenmaal als patrones der ontembare Engelsche suffragetten te moeten optreden.

Nu, een slecht voorteeken is het niet!

Uit de Antwerpsche Courant – 11 november 1915

verpleger laten meebrengen wat we verlangen. Dat is een oplossing voor hen die centen hebben, want in het hospitaal krijgen we geen soldij.
Hier in Bretagne is het erg vochtig weer; gisteren heeft het voor de eerste maal gevroren. Ik kan me voorstellen wat het moet zijn in de loopgraven.

Zondag 14 en maandag 15 november 1915 – Baert A.

Stilte, niets bijzonders. De stad is goed bevolkt, omtrent alle huizen dienen voor winkels, veel bewoners toch gaan buiten stad vernachten.

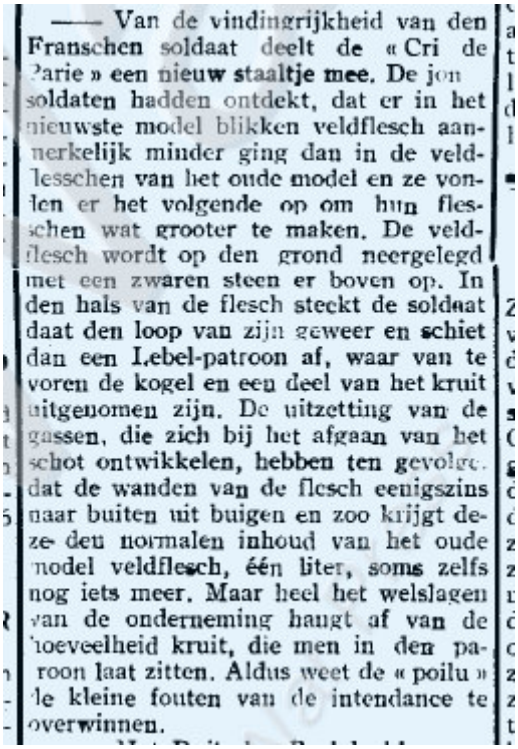

—— Van de vindingrijkheid van den Franschen soldaat deelt de « Cri de Parie » een nieuw staaltje mee. De jon soldaten hadden ontdekt, dat er in het nieuwste model blikken veldflesch aanmerkelijk minder ging dan in de veldflesschen van het oude model en ze vonden er het volgende op om hun flesschen wat grooter te maken. De veldflesch wordt op den grond neergelegd met een zwaren steen er boven op. In den hals van de flesch steekt de soldaat daat den loop van zijn geweer en schiet dan een Lebel-patroon af, waar van te voren de kogel en een deel van het kruit uitgenomen zijn. De uitzetting van de gassen, die zich bij het afgaan van het schot ontwikkelen, hebben ten gevolge dat de wanden van de flesch eenigszins naar buiten uit buigen en zoo krijgt deze den normalen inhoud van het oude model veldflesch, één liter, soms zelfs nog iets meer. Maar heel het welslagen van de onderneming haugt af van de hoeveelheid kruit, die men in den paroon laat zitten. Aldus weet de « poilu » de kleine fouten van de intendance te overwinnen.

Antwerpsche Courant – 12 november 1915

14 november 1915 – Brievenboek Crombeke – SAP

Kerkhorloge

Mr. **August Nollaert** – opziender der kerkhorloge – Bericht dat van wege den Etat Major van ’t leger aan ’t gemeentebestuur is gevraagd geweest dat het kerkhorlogie steeds zou geregeld worden naar het officiële uur in voege bij ’t leger. Dit uur wordt dagelijks bericht met den telegraaf zonder draad en op uw aanvraag zal er steeds mededeling van gegeven worden door de dienstdoende planton bij de Etat Major. De reden is dat er dagelijks misverstanden ontstaan door ’t verschil der uren – officiële en deze der kerk.

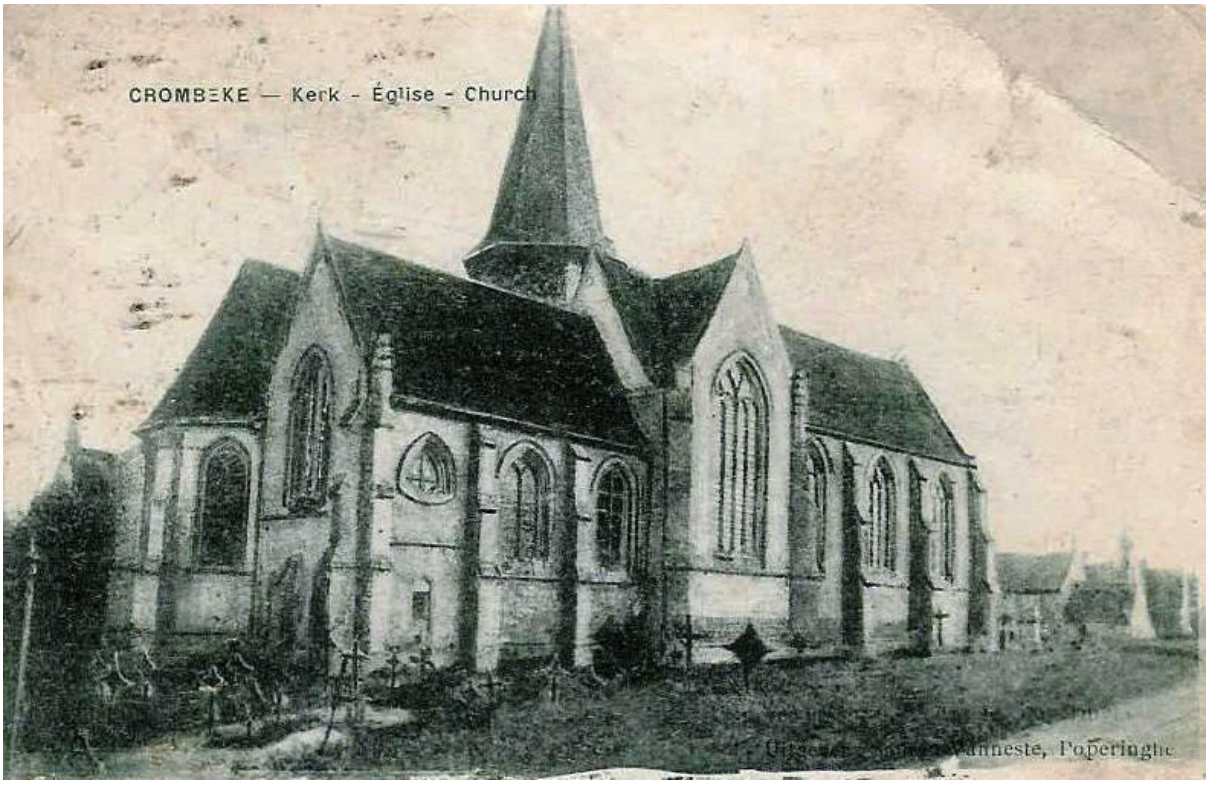

Nummer 160B **Doos Gazette** **november 2015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Om een goed beetje te krijgen moet de hond op de achterpoten gaan staan…

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 460 lezers

Beste abonnee

Eerst , met dank aan Isabel Decrock, een schokkend cartoon uit de eerste wereldoorlog.

En dan kunnen we naar de uitreiking van de Marnixkring erepenning aan Cyriel Moeyaert, onze sterk gewaardeerde Poperingenaar. We nemen deze tekst over uit Widopedia, de interessante website van Wido Bourel. Hij gaf ook de laudatio!

Laudatio uitgesproken naar aanleiding van de uitreiking van de Marnixring erepenning aan Cyriel Moeyaert, in Mechelen op 18 oktober 2015

De trouw van de taalkundige

Geachte minister-president, geachte voorzitter, Beste Marnixvrienden, dames en heren en vooral beste Cyriel,
De Tsjechische historicus en dissident Milan Hübl, gestorven in 1989, schrijft in een van zijn nagelaten teksten, en ik citeer:
"Om een volk te doen verdwijnen begint men met zijn geheugen af te nemen. Men vernietigt zijn boeken, zijn cultuur en zijn geschiedenis. Vervolgens schrijft iemand anders andere boeken, vanuit een andere cultuur en verzint een andere geschiedenis. Het volk vergeet dan langzaam wie het is en wie het was. En de wereld rondom hem vergeet nog sneller."
Treffend hoe dit citaat van toepassing is op de situatie in Zuid –Vlaanderen en de Zuidelijke Nederlanden sinds hun annexatie bij Frankrijk. Treffend ook dat er toch intellectuelen opstaan die zich levenslang verzetten om een volk en zijn taal te behoeden van de dreigende verdwijning. Onze laureaat van vandaag, Cyriel Moeyaert, is er één van.
Het moet gezegd dat de Marnixring dit jaar voor de uitreiking van zijn erepenning bijzonder geïnspireerd is geweest. Het bekroont de inzet en het levenswerk van een heel bijzondere man die, sinds bijna een eeuw, de doestellingen die aan de basis van deze onderscheiding liggen als geen ander belichaamt: onze Nederlandse taal en het volk der Nederlanden dienen.
Cyriel Moeyaert vierde dit jaar zijn 95ste verjaardag. Hij is in 1920 in Sint-Andries bij Brugge geboren en groeide op in Langemark, in een kinderrijke boerenfamilie. Niet alleen een lang leven is de Moeyaerts in de genen geschreven - want zijn broers en zuster werden allemaal ouder dan 90 jaar – ook de taal en het geschreven woord zijn bepalend: Bart Moeyaert, de talentvolle jeugdschrijver, is een achterneef van Cyriel.
Wie zoals Cyriel Moeyaert 95 jaar lang deze wereld heeft kunnen aanschouwen vergaart een berg aan unieke herinneringen. De jeugdherinneringen van Cyriel Moeyaert gaan terug tot de heropbouw van de Westhoek na de totale verwoestingen van de eerste wereldoorlog. Naar zo iemand is met gretigheid te luisteren. Zeker als het gaat om een zo sprankelende geest en een uitzonderlijk geheugen die over Frans- Vlaanderen alles weet, alles gelezen en gezien heeft.
'Soo spoeyt, soo loopt den tijdt van 't eene jaer in 't ander,
En schaekelt in sijn loop veel eeuwen aen elkander'
Dit schreef de Duinkerkse dichter Michiel de Swaen, meer dan 300 jaar geleden in zijn gedicht *Ghedachten op de snelheyt van den tijd*.
De tijd gaat snel. Inderdaad. Cyriel Moeyaert leerde ik 45 jaar geleden kennen. Het was in het Frans-Vlaamse Steenvoorde. Ik was toen 16 jaar en leerde Nederlands op een vrije Cursus georganiseerd door het Komitee voor Frans-Vlaanderen. Cyriel bezocht vrijwillig al deze

cursussen om de jonge Frans-Vlamingen een hart onder de riem te steken. Hij nodigde me uit om hem in Ieper te bezoeken. Daar mocht ik naar hartenlust en tot uren in de nacht zijn boeken, tijdschriften en uniek documentatiemateriaal over mijn geboortestreek raadplegen. Tijdens onze bijna wekelijkse ontmoetingen trachtte hij me met veel geduld en zonder complex Nederlands te doen spreken. Als u me vandaag in het Nederlands kan verstaan dames en heren is het ook dankzij deze man.

"Hoe ik mijn volk en mijn taal terugvond "

zo klonk de lyrische titel van een prachtboekje van de Zuid-Vlaamse voorman Jean-Marie Gantois. Bij Cyriel Moeyaert klinkt mijn antwoord.

Hoe een West-Vlaams adolescent als Cyriel in de jaren dertig flamingant en heel Nederlander kon worden moet men zoeken in het klein seminarie van Roeselare. Daar waar de geest van Rodenbach nog bij leraars en studenten nazinderde.

Vliegt de blauwvoet storm op zee. Er zijn nog maar weinig Vlamingen in leven die naar het klein seminarie van Roeselare kunnen refereren als kweekschool van hun Vlaamse en Nederlandse gezindheid. Cyriel is een van de laatste bevoorrechte getuigen van deze unieke periode in de Vlaamse ontvoogding.

Zijn roeping als priester kwam door eigen keuze en inzichten, niet omdat het van thuis moest. Cyriel Moeyaert is een man van geloof. Maar dit belet hem niet open te staan voor andersdenkenden waartoe ik behoor. Zo is hij ook Vlaams of, beter gezegd, Nederlandsgezind geworden. En ook in dat engagement is hij standvastig en vastberaden. In het spoor van de zgn. *petits vicaires* als Hugo Verriest, Cyriel Verschaeve, Odiel Spruytte en nog anderen.

Een *fynhoofd* noemt men iemand als Cyriel Moeyaert in mijn geboortestreek. Een knappe student was hij inderdaad en een studax is hij gebleven. Van de studie van het kerklatijn op het seminarie naar het ontcijferen van aloude teksten en manuscripten was voor hem maar een kleine stap. De liefde voor de Nederlandse taal en voor de geschiedenis deed de rest.

Na zijn priesterwijding ging Cyriel aan de slag in het onderwijs. Als leraar moet hij ongeveer alle vakken hebben gedoceerd. Maar zijn grote liefde ging naar onze moedertaal. Zo gaf Cyriel lessen Nederlands aan verschillende generaties jonge West-Vlamingen. De naam van Cyriel Moeyaert duikt ook op tussen de eerste animators van ABN-kernen in West-Vlaanderen. Zijn pedagogische carrière werd bekroond met een benoeming als diocesaan inspecteur Nederlands, een taak die hij graag en plichtsbewust invulde.

Door verdere zelfstudie ontplooide Cyriel Moeyaert zich snel tot een deskundige inzake Nederlandse taal. Ik weet nog dat Cyriel druk correspondeerde met de redactie van de dikke van Dale om een nieuw woord te laten opnemen. Of om de Utrechtse heren streng te wijzen op een of andere onnauwkeurigheid of vergetelheid. Deze deskundigheid inzake taal bracht hem er toe in de jaren zestig een heuse spraakkunst te schrijven. De *Beknopte ABN Spraakkunst* kende, stel je voor, niet minder dan elf herdrukken. Ze werd door Cyriel samengesteld samen met zijn goede vriend, Prof. Dr. Piet Paardekoper, de beruchte en beroemde Nederlandse taalgrootmeester en verdediger van de Vlaamse zaak.

"Hoe cond ick u mijn broeders oyt vergeten
Daar wij toch zijn in eenen stronck gheplant."

Deze beroemde verzen van Marnix van Sint Aldegonde indachtig /vond Cyriel Moeyaert, meer dan een halve eeuw geleden, de weg naar de Nederlanden in Frankrijk. Het zou zijn passie en zijn levenswerk worden. Zo is hij dé taalkundige, dé filoloog en dé schatbewaarder van mijn geboortestreek geworden.

Ik kan persoonlijk getuigen wat de onvermoeibare en belangeloze inzet van deze man is geweest. Oude verloren gewaande documenten in de archieven opzoeken en ontcijferen. Parels van oud-Nederlandse teksten van de ondergang redden en ontleden naar betekenis en taal. Foto's en dia's nemen van alle hoeken en kanten van mijn geboortesteek. Vele zaken die nu verdwenen zijn heeft Cyriel nog op foto kunnen vastleggen. Schilderijen, voorwerpen,

monumenten helpen herstellen en zo redden van de zekere ondergang. Oorspronkelijke Nederlandstalige toponiemen opzoeken in oude bronnen en in eer herstellen op straat en op gebouwen. Honderden tochten organiseren om deze streek aan de Vlamingen te leren kennen, de vrije cursussen Nederlands bezoeken en ondersteunen, de Vlaamse militanten aldaar met raad en daad helpen, steunen, financieren, verdedigen. Teksten vertalen, publicaties mogelijk maken, enz. De lijst is werkelijk te lang om op te noemen.
Cyriel Moeyaert bezit een van de meest gedocumenteerde bibliotheken en verzamelingen over de Zuidelijke Nederlanden maar haalt zijn wijsheid niet alleen uit de boeken.
In de traditie van grote voorgangers als Guido Gezelle, Hoffman von Fallersleben, Leonard de Bo, Karel de Flou en Willem Pee verricht Cyriel al sinds meer dan zestig jaar veldwerk om de bedreigde Vlaamse taal in de Westhoek te noteren, te onderzoeken en er over te publiceren. Hij gaat hiervoor naar de mensen in Frans-Vlaanderen, spreekt met hen, luistert, noteert, legt vast. Zijn netwerk is door de jaren heen uitgegroeid tot meer dan tweehonderd zegslieden doorheen de Westhoek.
Cyriel beaamt ongetwijfeld de Frans-Amerikaans literatuurwetenschapper en cultuurfilosoof George Steiner die schrijft:
"de dood van een taal, ook al wordt ze nog maar gefluisterd door een handjevol mensen op een perceel geteisterde aarde, is de dood van een wereld."
Als wandelende filoloog heeft Cyriel Moeyaert zo duizenden woorden, uitdrukkingen en merkwaardigheden inzake de nog gesproken Vlaamse taal over de schreve verzameld. Parels van onze taal die in het hedendaags Nederlands niet meer in gebruik zijn maar die van onschatbare waarde zijn voor de kennis van de evolutie van ons taalpatrimonium. Een ware taalschat door Cyriel Moeyaert op papier vastgelegd en zo van een zekere verdwijning gered. Deze woorden zijn sinds vele jaren in allerlei publicaties verschenen. In 2005 werden ze in een heus woordenboek bijeengebracht onder de titel *Woordenboek van het Frans-Vlaams.* Het levenswerk van Cyriel Moeyaert dat sindsdien een tweede druk heeft gekend en ook een uitbreiding met honderden nieuwe woorden.
Dit woordenboek maakt het *Vlaamsch* van mijn voorouders voor altijd onsterfelijk. U moet zich dit boek beslist aanschaffen om sprekende woorden te ontdekken als *stouthalsen, ruschenbusschen*, *egetatsen, butterschijten*, *minnenwuven* en *kokkemaeren* . Voor de liefhebbers is dit boek, samen met nog andere boeken van en over Cyriel Moeyaert, vandaag hier te verkrijgen op onze boekenstand.
Laat ons het nog tenslotte hebben over de werkmethode van Cyriel Moeyaert. De kern van alle dingen is een axioma dat zegt dat de Zuidelijke Nederlanden altijd en overal aanwezig zijn.
Stel nu de prachtige stad Mechelen waar wij vandaag te gast zijn. Cyriel zou je vertellen over de bijzondere historische figuur Lambert van Briaerde geboren in de Zuid-Vlaamse havenstad Duinkerke rond 1490 maar in Mechelen overleden in 1557.
Deze Zuid-Vlaamse ridder, stamhouder van een vooraanstaande adellijke Vlaamse familie, bracht het tot voorzitter van de Grote Raad van Mechelen, het hoogste rechtscollege van de Nederlanden in de tijd van Keizer Karel.
Cyriel Moeyaert zou u dan verwijzen naar de mooie Sint Janskerk van deze stad waar u de epitaaf van Lambert van Briaerde nog kan bewonderen.
Hij zou verwijzen naar de wapenschilden die verschillende heerlijkheden en plaatsen in Frans Vlaanderen vermelden.Eerst het wapen van de heerlijkheid Briaerde in Hondegem, bij Hazebroek, het schild van Zuutpeene, vandaag de gemeente Zuidpene. Men leest er ook enkele aloude toponiemen als Quaetstraete, een oude heerlijkheid in het Kassel-ambacht. Een ander schild draagt de naam van De Coye wat een leengoed was in Hardevoorde, vandaag belachelijk verfranst tot Hardifort, aan de voet van de Kasselberg.

Cyriel zou je tenslotte aanraden met spoed de Sint Janskerk te bezoeken en je niet meer met rust laten tot het bezoek is geschiedt! Zie hier misschien een tip voor u straks naar huis gaat. Via talrijke publicaties heeft Cyriel bijgedragen tot de verdediging en de bekendmaking van de Zuidelijke Nederlanden. Ik denk onder meer aan zijn groot aandeel in de redactie van het boek *De Zuidelijke Nederlanden,* prachtig uitgegeven door Marnixring Lieven Gevaert in Antwerpen. Als gewezen voorzitter van het Komitee voor Frans-Vlaanderen heeft hij zich ook jaren lang actief ingezet, samen met mensen als Luc Verbeke en André Demedts.
U zult begrijpen dames en heren dat ik vandaag bijzonder gelukkig ben met de erepenning van onze Marnixring voor mijn goede vriend Cyriel Moeyaert.
Beste Cyriel ,van harte feliciteer ik u met deze verdienstelijke erkenning van uw levenslange inzet voor de Nederlandse taal en cultuur en voor onze zaak van de Zuidelijke Nederlanden. Rust elders,'*Repos ailleurs'* klonk de leuze van Marnix. Ik wens u nog vele jaren van noeste arbeid ten dienste van de Nederlandse gedachte.

Wido Bourel

U wordt vriendelijk uitgenodigd op de volgende lezing:

"DE KERKARCHIEVEN VAN GROOT-IEPER EN DAARBUITEN"
door STEFAAN LAZOORE

Wanneer: op donderdag 19 november 2015
Plaats: Het Perron in Ieper – vergaderzaal 10 (3de verdieping, bereikbaar met trap of lift)
Aanvangsuur: 20.00 u
Prijs: FV-leden: 2,50 €; niet-leden: 5,00 €

Thema van deze lezing: de kerk-, klooster- en abdijarchieven als bron van informatie voor de vorsers in de Westhoek. Toelichting bij de bewaarplaatsen en toegankelijkheid, m.a.w. waar kunt u deze archieven vinden en in welke mate zijn ze (vlot) toegankelijk?
Aan bod komen: van broederschappen tot kerkverslagen, van eigendommen tot pachtbrieven, van klokkenluiders tot kerkdienaars...

Een echte aanrader voor wie deze archieven niet kent en er meer over wil weten.

U bent van harte welkom!

Het bestuur van Familiekunde Vlaanderen regio Ieper-Diksmuide

100 jaar geleden – Den Grooten Oorlog

15 november 1915 – Brievenboek Reningelst

Aan de minister van de oorlog
De soldaat van 1915 – **Deraeve Emile Marcel**, oud 25 jaar, wezende in het instructiecentrum van de 1ste divisie te Fécamp, bevindt zich momenteel in verlof tot de 30ste november
Hij is gedomicilieerd in onze gemeente van **Reningelst** waar hij een kleine hoeve van ongeveer 2 hectaren uitbaat. Hij is getrouwd in de maand maart en dient dus binnenkort zijn hoeve te verlaten en zijn korps te vervoegen. Zijn vrouw die verder alleen is, kan niet instaan voor het onderhoud van de boerderij en dat is de reden, meneer de officier commandant van het detachement om een bijkomend verlof voor hem te vragen.
Mevrouw Deraeve is zwanger en is reeds ver gevorderd. Daarnaast vraagt de hoeve de aanwezigheid van de soldaat. In deze omstandigheden neem ik de respectvolle vrijheid om een bijkomend verlof van drie maanden voor hem te vragen.
Daarna zal de echtgenote zich in een heel wat betere situatie bevinden en kan de soldaat zijn korps terug vervoegen.

15 november 1915 – RAB – Maes – Een briefje uit Lampernisse

Lampernisse den 15 november 1915
Achtbaren heer
Mijnheer ik neem mijne beleeftheid om u iets te vragen. Voor mijn broeder die nu aan den ijzeren weg te Adinkerke werkt.
Mijnheer gelijk of gij misschien al weet is mijn vader getroffen geweest in Oostkerke door een obus juist aan den ingang onzer woning, het was den zogenaamden **Alfons Gouwy** en is dan den 16 maart in de panne in het Engels hospitaal gestorven en begraven in Adinkerke.
Zoo mijnheer, dat maakt dat moeder hier alleen op aarde is, met negen kinderen, waarvan er hier in de school zijn in Frankrijk, zo mijnheer dat maakt dat wij hier nog met vijven in Lampernisse gevlucht van Oostkerke. En dit dat ik wil vragen mijnheer alstublieft is, als gij voor mijn broer niet een woordje ten besten zou willen spreken dat hij toch bij ons zoude mogen blijven en werken als kostwinnende zoon, hij is nu achttien jaar oud geweest, sedert den 21 van mei en is nu in gevaar binnen geroepen te worden. Mijnheer, indien het mogelijk is alstublieft gaat gij misschien voor hem ten besten willen spreken.
Mijnheer ik schrijf in plaats van moeder.
Aanvaard mijnheer a.u.b. mijne groeten
De zuster van Maurice Gouwy – Maria Gouwy

Dinsdag 16 november 1915 – Baert A.

Heden avond om 6 uur 5 obussen die vallen van aan het Vinkenveld tot tegen de stad, Veurnestraat.

16 november 1915 – **Jozef Simons** – Verhalen van een kanonnier

Naar Hazebrouck… halfweg
Nacht en dag heeft het 'katten' gespuwd en ouwe wijven geregend, de gehele week aan één stuk; de beemden schieten onder water, de draineerbuizen van de akkers spuiten in de grachten en de wegen zijn eenvoudig modderpoelen: paarden en rijtuigen langs de baan zijn slijk van onder tot boven…

Is er dan geen ophouden aan? En we moeten vanmiddag naar Hazebrouck! We moeten… asjeblief, we mogen! De beleefdheid en dienstvaardigheid van een Frans 'officier de liaison' hebben, door hemel en aarde te bewegen, een pas losgekregen, geldig voor één namiddag. Ons heer moge zich over ons ontfermen, voor ons één uitzonderlijk tochtje, bij zulk weer, als wij niet dan over een open auto beschikken!
Twee uur! Goddank, Sint Pieter draait de sluizen van de hemelkap toe en hangt de zon uit. A la bonne heure!
De auto is daar, een warme wind jaagt gele bladeren wirrelend rond het kasteel, de kinderen spelen… en de grote mensen geraken al evenzeer in kermisstemming. Want we gaan weer rijden over de baan, en mensen en velden zien, een stad! En misschien een trein! En winkels en magazijnen, waar van alles te koop ligt uitgestald.
We bollen langzaam door het slijk, en voor wie, na lange weken opsluiting zich weer eens roeren mag, is het een dol genoegen bomen en huizen en velden te zien voorbijschuiven, de wind om het lijf te voelen blazen en die eindeloze rijen en stoeten te kruisen van karren en auto's en autobussen, tuftufs en lorries, ruiters en voetknechten: leven en beweging, die bij ons de ingedommelde levenslust wekken en hoog doen ontvlammen. Komt er nog eens een tijd van vrede, wars van alle passensysteem en wachtposten en leven we weer in een land, waar alle vervoermiddelen ons vrij ten dienste staan, wat zullen we houden van levensgenot, van reizen en rotsen en joelen en blij-zijn!

Het wolkenschof is gebroken en door een spleet piept het zonneken: ginder komt een escadron ruiterij vierklauwens aangerend en als een schitterend vonkwerk is het glimmende spattende slijk.
Wat daar? Een hoeve, door een granaat getroffen op twintig kilometer achter de strijdlinie? We vragen uitleg bij de volgende wachtpost, - elke duizend meter moeten wij stoppen en onze papieren ophalen! – en het blijkt; dat de Duitsers niets met de zaak te maken hebben. Ingekwartierde Engelsen hadden, tegen alle verordeningen in, van het front een onontplofte granaat meegebracht! Te moe, om die avond het obus onschadelijk te maken, waren zij bij het vuur in slaap gevallen met de granaat nevens hen, die vroeg in de nacht ontplofte, een soldaat doodde, een tweede zwaar gewonde en van een derden de hand afsloeg….

Wij rijden voort, we zijn nog op een paar kilometer van het dorpje **Steenvoorde** als krik, krak, er iets hapert aan de motor. Alle kleppen opengeslagen, gezocht, getast… was het maar de rem! Eilaas, het is de 'boîte de vitesse' een uur gewerkt, een uur verloren. 't Is al om zeep. 'Adieu, vache, cochons, couvée…' al onze schone plannen van inkopen in de stad en de rest…'
We zetten dus een kruiske over onze plannen, krijgen met moeite de auto gedraaid en wachten goedmoedig op een lorry, die ons op sleeptouw zal willen nemen tot het dorpje Abeele waar een Franse missie is gevestigd die ons verder uit de slag zal trekken.
Wijl we daar te wachten staan in het slijk van de baan – nu, we er een nodig hadden, is geen lorry te zien, terwijl we er daar straks honderden hebben gekruist! – komt niet ver van ons een vliegtuig neerstrijken in volle weide, een machine van het laatste Frans model met twee mitrailleurs. Na een paar minuten aan de motor te hebben gewerkt, stijgt de vliegenier terug op, majestatisch.
En als om ons te troosten levert de avondhemel ons het schoonste schouwspel van een zonsondergang, dat ik in lang nog heb bewonderd.
De zon was even ondergedoken, latend tussen twee grote wolken als een hoog spitsboogvormig raam van bloedrood, daarop vormden kleine wolkjes als een olijftak met bladeren door het rode licht als kantwerk afgetint.
Prachtig! Is het de olijftak van de vrede?
Ik deel mijn indrukken van bewondering mede en word onthaald op gelach: 'God en wel, maar daartoe zijn wij niet gekomen!'
Daar snellen ambulancewagens aan: zij vervoeren gekwetsten, kunnen ons dus niet behulpzaam zijn. Twee autobussen hebben geen gerief om ons op te pikken. Eindelijk van een ammunitie konvooi is de laatste lorry ledig en op het geval voorzien, met een macht van ijzeren touwen en kabels.
Erbarmelijk en traag hangen we daar nu achter een ammunitiekonvooi!

Met het invallen van den donkeren kwamen wij aan te Abeele war wij werden losgemaakt voor de deur van de Franse missie.
Hier ten minste hadden wij geluk, in zoverre dat, na een telefonisch onderhoud, de Franse officier, die heel en al beleefdheid was, ons zin eigen auto aanbood die ons op drie kwart veilig en zeker thuis voor de deur afzette.
En nu kunnen we weer gaan lopen en trachten een nieuwe pas machtig te worden om het tochtje een tweede maal aan te steken!

Woensdag 17 november 1915 – Baert A.

Kalme nacht. Binst de dag nog al hevig geschut.

Donderdag 18 november 1915 – Baert A.

Nacht redelijk stil. Schoon weder, er komen gedurig Duitse vliegers over. Om 6 1.2en om 7 ½ uur lossen zij enige bommen buiten stad, om 11 uur komen een 10 tal vliegers en laten wijds en zijds bommen vallen, meestal dicht tegen de stad. Rond het Elisabethgesticht, Havermuis, Th. Pareyn, achter de herberg het Molentje in de Casselstraat. In 't geheel een 30tal bommen. 's Namiddags hevig kanongeschut.

18 november 1915 – Delaere C.

Sedert 7 november werd Poperinghe stad niet meer beschoten, doch de donderdag de 18de november wordt een raid over de stad uitgevoerd door vliegtuigen. Van 's morgens te 6 ½ u tot 's noens lieten zij bommen vallen. 't Was vooral geweldig van 11 tot 12. Dan vielen er wel dertig, zegt men.

Van Walleghem

De suikerijen gelden 4 frank. Doch 't is onzeggelijk wat werk de boeren hebben om ze te leveren en de drogen om hun hasten te mogen of te kunnen gebruiken en om aan cokes te geraken. Een landbouwer heeft nu nog zomertarwe in stuiken op zijn veld staan.

Audetghemlaan.

DE KUNST EN DE BELGISCHE GEVANGENEN IN DUITSCHLAND. — In een verslag over een bezoek aan het kamp van Giessen (Hessen) door de leden van een hulps- en bijstandskomiteit voor gevangenen gebracht, in gezelschap van eenige dagbladschrijvers, vindt men de volgende passage, welke aan de Belgische gevangenen eer doet: « In een barak of houten fouds, waarin hoofdzakelijk het Belgisch element overheerscht, hebben de gevangenen een tooneel opgericht. Een schilder heeft twee mooie decoraties geleverd, voorstellende een schoon park en een prachtig salon. Men zoudt er herhalingen en speelt er voortdurend. Een Belgisch bouwkundige heeft muziekinstrumenten vervaardigd waarvoor hij de meest primitieve voorwerpen gebruikt heeft, houten kisten, sigarendoozen, ja zelfs beenderen! De snaren alleen zijn echt. Het is ongelooflijk welke welluidende tonen en heerlijke harmoniën de Belgische gevangenen uit deze instrumenten weten te halen!

» Zij hebben ons verrukkelijk uit Gounod voorgespeeld, toen een gevangenmarsch, door een hen gekomponeerd, en wij hebben dan ook van ganscher harte gejuicht! »

HET NEDERLANDSCH GEZANT

De Antwerpsche Courant – 19 november 1915

HET BELGISCHE BUREEL VOOR PASPOORTEN TE LONDEN. — Onder dit opschrift toont ons de « XXe Siècle », het officieus Belgisch blad uit Hâvre, hoe de Belgen in het buitenland behandeld worden door eene administratie welke niet veranderd is: « Sedert eenigen tijd komen bij ons van alle kanten klachten in over de wijze waarop onze landgenooten door het Bureel voor Paspoorten op het Belgisch Konsulaat onthaald worden. Zoo werd ons het geval medegedeeld van eene ongelukkige familie van vluchtelingen, bestaande uit vader, moeder en zeven kinderen, waarmede werkelijk den gek gehouden werd. Voor hen die haar op de tanden hebben, zich weten te verdedigen is zulks niets, ofschoon men toch liever zou willen aannemen, dat een Belgisch konsulaat in deze benarde tijden, een plaats van toevlucht en bescherming zou zijn. Doch voor arme lieden, die door de reis van streek zijn en door hun ongeluk, wanhopig, zijn zulke handelwijzen verre van aangenaam, en wij hopen van ganscher harte dat hieraan een einde zal gemaakt worden. Echter moeten wij erbij voegen, dat men het moeilijk begrijpen kan, waarom zij, die paspoorten noodig hebben, dikwijls verplicht worden, om den dag na het verzoek weer op genoemd bureel te verschijnen. Dat is lieden van beperkte middelen dwingen om groote verblijfen reiskosten te maken.

Brievenboek Crombeke – SAP – Een velo

Meneer de arrondissementscommissaris van Yper

Het gemeentebestuur van Crombeke vindt zich volgens geweten verplicht Ued. een zaak van rekwisitie door het Belgisch leger gedaan in 1914 voor ogen te leggen, Ued. vragende zo het niet behoort dat de gemeente zelf de waarde van de bon van 140 frank voor **een velo** mandateere op naam van **Rosseeuw Julien** – vraag gezien deze bon welke in regel afgeleverd werd te Crombeke op de 21ste oktober 1914 aan de heer burgemeester, die hem in de handen

liet van den eigenaar, door de heer **De Blommaert**, kapitein commandant, en dat deze heer alleen verklaart op zijn brief van de 6de november 1915 – dat dit stuk niet te vinden is en dat hij dus het dubbel niet kan ervan geven, vermits zegt hij al de rekwisities gedaan door hem in Crombeke erkend en betaald werden na het nazien der officiële stukken. Bijgevolg geen bon ervan vindend en niemand er iets van wetende, kan hij, zegt hij, aan de vraag van Julien Rousseeuw om een dubbel te bekomen geen gevolg geven en wil deze zaak als gesloten aanzien.
N.B. De heer kapitein commandant De Blommaert der Guiden van 't Belgisch leger vorderde persoonlijk te Crombeke aan een velohandelaar, Julien Rousseeuw twee velos door tussenkomsten en in de tegenwoordigheid van de heer burgemeester, te weten:
1 – Een velo van 120 fr. den 20ste oktober 1914 – betaald en verschoten door de gemeente;
2 – Een velo van 140 frank de 21ste oktober 1914 – niet voldaan door gemeente.
Allebei door regelmatige bons nr. 11 en in 't bijwezen en door tussenkomst van de heer burgemeester na de conférentiën van Poperinghe bij de heer colonel Trembloy. In januari 1915 werden de bon aan de belanghebbenden wedergegeven door de zorgen van de veldwachter. Alleen de bon van 120 fr. reeds betaald door de gemeente werd in bewarenis gehouden. Daarna in februari wanneer wij een register model nr. 12 in regel kregen in bestuurlijk onderricht kregen de bon in te roepen en in te schrijven der model nr. 12 en op te zenden met modellen 13en 14 in 't dubbel werd dit gedaan. Den 28 – 3 – 15 werd het eerste Belgische dossier ons opgezonden onder nr. 287. In dit eerste dossier was de eerste bon van 20 oktober 1914 van den velo van 120 fr. op naam van Julien Rousseeuw begrepen en niet de bon van 140 fr. van 21 oktober.
Dit laatste werd alleen bemerkt den 25 – 7 – 15 toen wij uit het ministerie het dossier terug ontvingen voor de invulling der kolom 'non ficationaux prestataires' en door 't gemeentebestuur en door de belanghebbende. Onmiddellijk bij het terug opzenden er stukken werd gevraagd aan 't ministerie of de rekwisitiebon van 140 fr. van de 21ste oktober gedaan door De Blommaert aan Rousseeuw Julien som bij missing bij de anderen niet gemengd was, vermits de belanghebbende dacht dat zijn bon van 140 fr. aan 't gemeentebestuur overhandigd was en dat dit hem niet vond. Het antwoord was dat in het ministerie niets van die bon gevonden werd en dat een getuigschrift van de burgemeester dit niet kon remplaceren, maar dat de belanghebbende een dubbel moest zien te bekomen van de heer commandant de Blommaert. Na driemaal schrijven door Rousseeuw werd eindelijk door de heer de Blommaert geantwoord dat hij niets vond over zijn bon, dat hij al de rekwisities van de gemeente Crombeke volgens de officiële stukken voldaan had en dat deze zaak als gesloten moest aanzien worden. Wij vragen dus wat er hiermede te doen staat, of de Belgische officieren niet verplicht zijn even als de Franse van in dubbel al hun regelmatige rekwisities op te nemen, zodat zij steeds een dubbel kunnen afleveren bij verlies van een bon? Mag 't gemeentebestuur intussen deze bon van 140 fr. mandateren?

18 november 1915 – Dood van George Bowman – Begraven op de Lyssenthoek cemetery

10/5493 Private **George Bowman**
10th Bn. Lancashire Fusiliers
18/11/1915, 23 jaar oud.

Zoon van Joseph and Elizabeth Bowman, van St. Cuthbert St., Burnley, Lancs. Husband of Mary Bowman, 101 Ardwick St., Burnley.
Plot IV. A. 7A.

Er is enige twijfel over de oorzaak van de dood omdat een officier schreef dat het, het resultaat was van een longontsteking, terwijl een andere brief doet weten dat zijn dood het resultaat was van een bomexplosie in de loopgracht naast deze waar George zich verborgen hield. Hij stierf de volgende dag, aan zijn wonden.
Hij werkte als molenaarsknecht en had een zoon.
Hij schreef het volgende gedicht aan zijn vrouw, Mary.

"To my dear Mary"

Though far away I roam,
I often think of you at home;
And in my dreams I seem to see
Myself at home with a happy family.
But when I awake I feel so sad
When I think again of you and the lad,
And in my heart I often say,
May this dark cloud pass away. But when the shells begin to roar,
This I think again of home once more;
But duty first is our own say,
Be though death may be our pay. It may be, dear wife, we have met for the last,
So I beg of you not to think of the past;
But look to the day when we will meet again,
Where wars no longer will remain.

Vrijdag 19 november 1915 – Baert A.

Nog al stil. Verwisseling van divisie, dus nog al veel beweging.
Zaterdag 20 november 1915 – Baert A.
Om 9 uur komt een vlieger over en lost 4 bommen bij 't Hoge waar burgers gedood worden en andere bij Steentje. Het kanongebrul is wreed, 't is om er van te gaan lopen en bang te worden.

Antwerpsche Courant 19 november 1915

DE ELEKTRISCHE VERWARMING IN DE LOOPGRAVEN. — De Oostenrijksche pers maakt veel ophef over eene methode, welke door een professor aan de Universiteit te Insbruk en door een Oostenrijksche geneesheer op het front gedaan werden, om de soldaten door een elektrische strooming te verwarmen. Hiervoor zou men in de stof der broeken van de soldaten metallieken geleiddraad weven, en het zou voldoende wezen om de kleeren met een elektrische batterij, op een afstand van 100 tot 500 meter geplaatst, in verbinding te brengen, om tegelijkertijd een groot aantal soldaten te verwarmen. De strooming is volgens ieders behoefte geregeld.

19 november 1915 – Brievenboek Reningelst

Meneer de Konlonel Courtney – Requisition Service

Ik heb uw brief van de 3de november ontvangen waarbij dat U de reclamaties van de heren **Bailleul Pierre en Rouseré Raymond** betreffende de opeisingen van een zeker getal hommelpersen, niet aanvaard hebt. Ik heb uw beslissing met het commentaar aan de betrokkenen over gemaakt, die met hun laatste energie hier tegen protesteren.
Laat me toe u op te merken dat het hier over opeisingen gaat. De heer Coele Camille, opzichter in dienst van het Britse leger, is bij de boeren geweest om zich deze palen aan te schaffen. Deze hebben eerst geprotesteerd en stelden dat ze deze palen nodig hadden om hun hopvelden op te richten, doch door het aandringen van Coele vonden zij zich legaal en moreel verplicht om hem deze persen te leveren die gediend hebben tot het herstel van de wegen in

het belang van het Britse leger. Uw vertegenwoordiger heeft hen een voorlopig bewijs gegeven met de formele belofte om later een definitieve bon te bezorgen door een officier ondertekend waarna ze de vergoeding zouden krijgen.
De landbouwers Bailleul en Rouseré hebben ondanks hun pogingen, geen definitief bewijs ontvangen, noch een betaling van hun persen. Op het einde is hun gezegd geworden dat ze zich moesten richten tot het Central Officie te Rouen.
De benadeelden waren niet op de hoogte van de gang van zaken in gelijkaardige gevallen. Aangezien de opeiser hen hiervan niet op de hoogte heeft gebracht, treft hen geen schuld.
Het gaat hier over het feit dat deze hopstaken gebruikt zijn geweest bij de herstelling van de wegen ten voordele van het Britse leger. Hierover is er geen twijfel. Als direct bewijs hebben we de bewijze n van deze burgerlijke opzichter, daarnaast is het feit op de meest formele wijze, bevestigd door de boeren zelf die van een onberispelijk gedrag zijn.
Ik kan daarbij ook de getuigenis van de opzichter Corion Cyrille voegen, die nog in de gemeente komt en mij de dubbels van de bewijzen bezorgd heeft.
Als indirect bewijs kunnen we stellen dat ten gevolge van het aanslaan van de palen, de boeren in 1915 geen hop hebben kunnen kweken.
Wij hebben in onze vorige brief gesteld dat deze zaak aan een diepgaand onderzoek onderworpen is geweest. …
Hoe deze zaak afgelopen is, blijft onduidelijk, maar het is een prachtvoorbeeld van de administratieve problemen bij het opvragen van de vergoedingen.

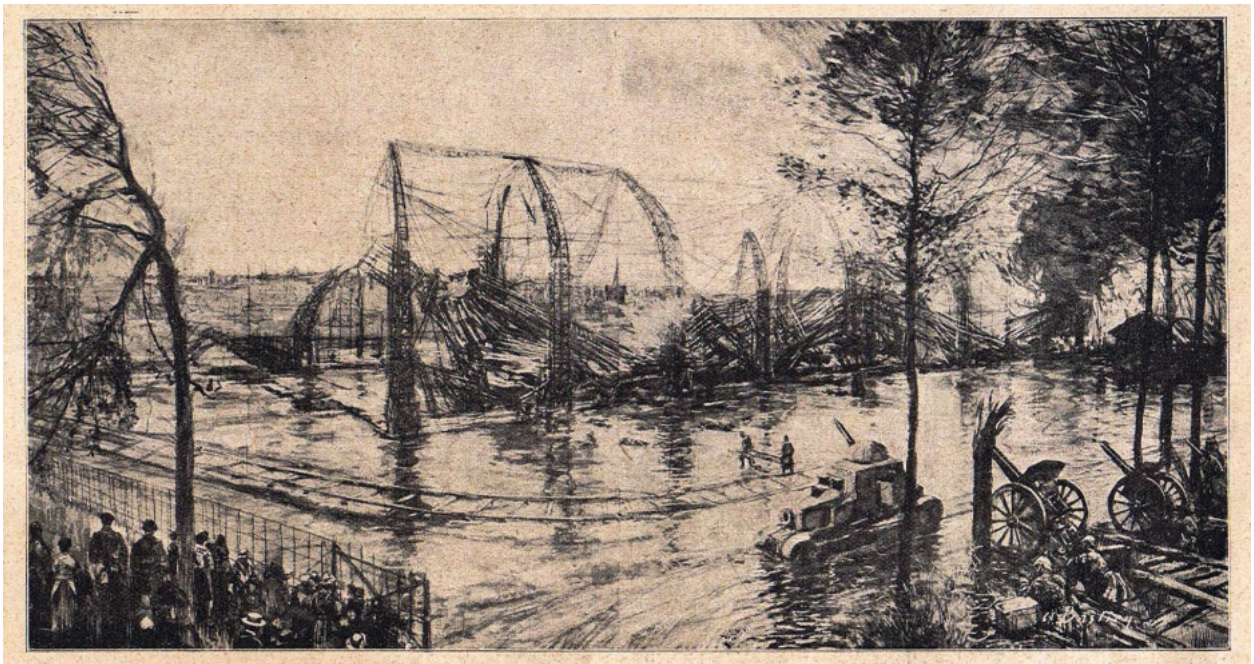

HET VERNIELDE ZEPPELINLUCHTSCHIP TE EVERE:
Eenigen tijd geleden werd boven Evere ten noorden van Brussel een Zeppelin-luchtschip aangevallen door twee Engelsche vliegers. Er ontstond een verwoede strijd, tot het den vliegers gelukte boven het luchtschip te komen en er eenige bommen op te werpen. In een oogwenk vloog heel het gevaarte in brand en stortte het geheel vernield neder. Alfred Bastien stelt deze vernieling op aanschouwelijke wijze voor op een teekening in de „Illustrated London News". Links op de plaat ziet men eenige nieuwsgierige Belgen achter de afsluiting. Rechts anti-vliegmachine-kanonnen, waarvan een gemonteerd op een gepantserde automobiel.

De Katholieke illustratie – 2 oktober 1915

20 november 1915 - Raoul Snoeck

Na drie weken behandeling ben ik bijna genezen. Over veertien dagen ben ik weer op de been en dan krijg ik nog veertien dagen herstelverlof. Daarna keer ik terug naar het front, waar ik misschien wel voor de derde maal gewond raak. Alle geode dingen bestaan uit drie, zegt men, twee is niet genoeg. Het leven is hier eentonig, zelden is er nieuws. Of je nu kranten leest of

niet, je wordt niets wijzer. De stilte regeert over de hospitaalbedden, er zijn veel meer zieken dan gewonden.

DE GEZONDHEIDSTOESTAND VAN KONING ALBERT

De Belgische korrespondent van « De Tiid » meldt :

Het ruwe militaire leven, de groote vermoeienissen, de zorgen hebben de gezondheid van Koning Albert aangetast. Deze laatste dagen was de Koning liidend, hetgeen voor zijne omgeving geen geheim meer was. Thans heeft de ziekte zich verklaard en Koning Albert lijdt veel onder eene hardnekkige maagkwaal, die hem verhindert zijn gewoon regiem te volgen en ziin gestel ondermijnt. Zijn gezondheidstoestand is echter onrustwekkend noch ernstig.

Antwerpsche Courant – 20 november 1915

Zondag 21 november 1915 – Baert A.

Het geschut vermindert ’s nachts maar herneemt met de dag en houdt aan tot ’s avonds in volle hevigheid. Veel soldaten op: schotlanders met 2 muzieken. Veel soldaten legeren in stad.

21 november 1915 – Brievenboek Reninghelst

Meneer de commissaris
Ik heb de eer u te laten weten dat de suikerbiet in 1915 niet gekweekt is geworden op ons grondgebied. De oogst van de bieten voor de dieren bedraagt ongeveer .200.000 kilo, gerekend over 40 hectaren aan 30.000 kilogram de hectare.
Deze hoeveelheid is lang niet voldoende als voedsel voor onze dieren en de opbrengst is heel wat minder dan die van een gemiddeld jaar. Het is dan ook niet nodig om de boeren te vragen om hun bieten te verkopen.

Maandag 22 tot zaterdag 27 november 1915 – Baert A.

Weinig geschut tenzij de twee laatste dagen dat het soms nog al hevig ging. Veel soldaten op, soms met muziek.

22 november 1915 – Brievenboek Crombeke

Meneer de bestuurder van ’t burgerlijk gasthuis te Coxyde
Vraag naar inlichting van de toestand van **Deroo René**, welke eens in ’t gasthuis te Coxyde wegens tyfus te hebben verzorgd geweest, van daar op Montreuil verzonden werd om een kuur met elektriciteit te onderstaan. Hij zegt daar echter slechts drie dagen verbleven te hebben en thans verklaart hij in een zothuis te zijn te Amiens, waar hij zal moeten bezwijken, zegt hij, wegens gebrek aan voedsel en zorgen – daar hij nog geen kuur met elektriciteit ondergaan heeft. hij verklaart dat men de brieven scheurt welke hij wil vandaar verzenden. Wat is de waarheid in deze zaak?

Het is alleszins een vreemde notitie in dit brievenboek. Veel later op de 2de juli 1918 vinden we een langere notitie in het brievenboek over dezelfde Deroo René, verstuurd aan de arrondissementscommissaris, nog steeds te Watou verblijvende.
Sedert *... (datum niet ingevuld)* trekt vrouw Deroo René, e militievergoeding van haar kinderen die soldaat zijn. Zij hebben er thans drie onder de wapens, dus 2,35 frank daags. Bede volgens geval ter instudering, te willen nemen en om na onderzoek uw beslissing in deze zaak mede te willen delen voor uitvoer. Sedert jaren van over de oorlog, komt man en vrouw in het huishouden Traust (?) Louise (zijn vrouw) niet overeen. Voor den oorlog heeft de man nog jaren naeen zijn huis verlaten om met een andere vrouw van Westvleteren in Frankrijk te gaan elven. Naderhand keerde hij alhier terug en zette zijn ongeregeld leven voort met de vreemde vrouw, alhier al in zijn eigen huis verblijvend. Zijn eigen vrouw kwam meermaals haren nood klagen bij 't gemeentebestuur dat haar eigen man alles wat hij kon wegsleepte uit zijn eigen huis en haar niets inbracht tot onderhoud van 't huisgezin dat uit vele kinderen bestond. Gedurende den oorlog werd hij erg ziek en lam en werd gedurende jaren in 't hospitaal te Montreuil wegens lamheid verzorgd. In tussen trok zij de militievergelding alhier, zelfs werd een bijzondere overeenkomst met haar in 't bureel van weldaad aangegaan van haar rechtstreeks te ondersteunen voor 't onderhoud van haar man als zij hem bij har terug wilde aanvaarden. Aldus deed hij haar schone beloften van beter te leven en zij liet hem toe bij zijn herhaald aandringen om van uit Frankrijk verlost te geraken, bij haar in huis te komen. Nu echter komt hij verzet aantekenen bij de gemeenteontvanger dat deze de uitbetaling van de militievergelding aan zijn vrouw doet. Het is waar dat de vrouw sedert jaren door haar wek in de onderhoud van 't huishouden voorziet en dat zij haar doet gleden aan 't gemeentebestuur dat als wanneer haar man die niet kan verdienen door zijn lamheid, de militievergelding persoonlijk en alleen zal ontvangen, zij niets van die 2,35 frank daags voor 't onderhoud van 't huisgezin zal zien daar hij het al persoonlijk zal gaan verteren.

23 november 1915 - Albert Denys – Uit 'Het Zweerdhof ' van Franz Denys

Front, 23 november 1915
Albert Denys aan E.H. Callewaert

Ik zit hier nu als grenadier langs ons Belgisch front, de IJzer.
En ijzer is er in de loopgraven en de mannen.
Gelijk gij misschien de Belgische soldaten kent zijn zij laag in moraal en 't is altijd liever Duits dan dood, en ware 't – 'k zou rap vrede maken, maar als 't nodig is, zijn zij er altijd bij.
Ten bewijze daarvan: eens kwam de generaal bij 3/3 en zegde: ik wilde die Duitse voorposten hebben, en 's avonds trokken 15 onverschrokken mannen en namen Duitsers en voorposten, en nog houden wij ze, op 20 meters van de Duitsers; er is zelfs geen boyau die er loopt. Zulk volk zijn hier mijn makkers. Toch zijn er vele met vrees 'kloppeurs' genoemd.
Ons werk bestaat hier in schieten en werken; wij hebben 4 dagen eerste linie, daar moeten wij wacht op trekken of werken; tranchées die ingeschoten zijn hermaken; of aan de boyeaux werken.

Daarna hebben wij 4 dagen repos in **Oeren, Alveringem** of er rond. Dan weder 4 dagen 'piquet' in de 3de linie of ievers in een hofstede op een uur van 't front, dan 4 dagen 2de of zelfs 1ste linie, enz…

Als wij in piquet liggen moeten 8 man gaan werken tussen de 1ste en de 2de linie. Zo slijten wij hier ons leven, sedert 28 oktober dat ik hier toegekomen ben. Wij zullen misschien in ’t kort in repos gaan. Maar wat er hier is van versterking, **doorndraad,** ’t is ongelooflijk. Nooit zullen de Duitsers hier nog doorbreken.

Wij hebben van tijd tot tijd eens de gelegenheid eens mis te horen en te communie te gaan. Wij mogen hier op de frontlijn zelf communiceren zonder nuchter te zijn, ’t geen zeer wel is. Of het hier gevaarlijk is bij de grenadiers, kunt gij oordelen, dat wij reeds 3 doden en 4 gekwetsten hebben in onze compagnie (150 man) in 3 weken.

Bij de piotten in sommige compagnies, 2 op 7 of 8 maanden.

Nu tot later en bid veel voor mij.

Albert

Engelse soldaten op de botermarkt te Poperinge

Delaere schrijft op 24 november:

Sedert 7 november werd Poperinghe stad niet meer beschoten doch de donderdag 18 een raid avions zweefde boen in de lucht. Van ’s morgens e 6 ½ tot ’s noens lieten zij bommen vallen. ’t Was vooral geweldig van 11 tot 12. Dan vielen er wel dertig zegt men. De woensdagavond was ik weder te Wisques aan ’t gewone werk en de auto vertrok naar Kales.

25 november 1915 – Brievenboek Reningelst

Mijnheer de schoolopziener
Als gevolg aan uwer brief van de 17de dezer maand, heb ik de eer u te laten kennen dat ik nopens het ontruimen der lokalen van de zondagsschool, meermaals onderhandelingen gehad heb met de plaatselijke legeroverheid, ieder keer met de stellige belofte deze schoollokalen in korte dagen ter beschikking van de gemeenteoverheid te stellen.
Tot heden zie ik nog niet de minste vooruitgang in de zaak en ik ben om zo te zeggen, overtuigd dat de belofte niet rechtzinnig is. Men zal de zaak laten aanslepen tot at de 17de legerafdeling de gemeente zal verlaten, ten ware de hogere burgerlijke overheid bij het 2de legerkorps zou aandringen om terstond volle voldoening te geven aan de eisen van het gemeentebestuur
Aanveerd etc.
De burgemeester

26 november 1915 – De Antwerpsche Courant

pen.

HET LEVEN TE POPERINGHE.

— Om de twee of drie dagen wordt de vroeger zoo kalme stad met kanonnenschroot overstelpt. Wellicht zou men

denken dat dit alle leven zou gedoofd hebben? Dit was het geval in de eerste weken toen het bommen regende, doch men is eraan gewend geraakt. Huizen worden geopend en ieder huis dat geopend wordt is een winkel. De meeste inwoners waren in de nabijgelegen boerenhofsteden en dorpen gebleven, hopende vóór den Winter weer aan hun eigen haard terug te zijn.

In hunne verwachting teleurgesteld, bouwen vele Poperinghenaars tenten om er den Winter door te brengen. Men ziet ze overal langs de wegen, buiten de stad, en niets is schilderachtiger. Eenige zijn uit hout gebouwd, andere van stroo, andere uit blikken busjes, welke met veel moeite achter de Engelsche linies opgeraapt werden; ook zijn er vele kleine tenten met een dubbel schot voor de behoeftige families opgericht.

Men vindt in deze kampementen vele lieden die eens welgesteld waren.

BELGISCHE VLUCHTELINGEN IN NEDERLAND. — Van de dertig Utrechtsche gemeenten, welke aanvankelijk vluchtelingen opnamen, zijn er thans nog 21 welke onderdak verleenen; het sterkst zijn belast Amersfoort (2,490), Utrecht (795), Zeist (168), Baarn 165), Soest (110) en Doorn (98).

27 november 1915 – Raoul Snoeck

Zojuist heb in een nummer van 'Vaderland' het heuglijke nieuws gelezen dat ik ben benoemd ben tot Ridder in de Leopoldsorde, een mooie verrassing. Ik ben fier en gelukkig, vooral voor mijn ouders. Ik verwacht mijn decoratie in het hospitaal, waar ze me die komen opspelden, een gelegenheid om een klein feestje te bouwen. Ik zou thuis willen zijn om samen met mijn 'paatje' op stap te gaan en te pronken met mijn decoratie. Ik heb altijd gezegd dat ik iets anders nodig had dan een anjer in mijn knoopsgat

Zondag 28 november en maandag 29 november – Baert A.

Nog al hevig geschut, geen bijzondere beweging.

28 november 1915 – Archief Maes – RAB

Officieel Comiteit der
VLUCHTELINGEN
voor het niet veroverd Belgie
onder de Hooge Bescherming van
Hunne Majesteit den Koning en
de Koningin der Belgen
ZETEL :
ROUSBRUGGE (W. Vl.)

Reninghelst den 28ste november 1915
Mijnheer de voorzitter

Ik heb het genoegen Ued. verslag te geven mijner vergezelling, met een groep uitwijkelingen tot **Cercy-la-Tour** in het departement **Nievre.**
We vertrokken op **16 november** te 2.17 uur uit Abeele met 33 personen, waaronder slechts dry families kosteloos reisden, alle de andere huisgezinnen reisden op hunne kosten – 't waren lieden die geen Frans kenden en 't reizen

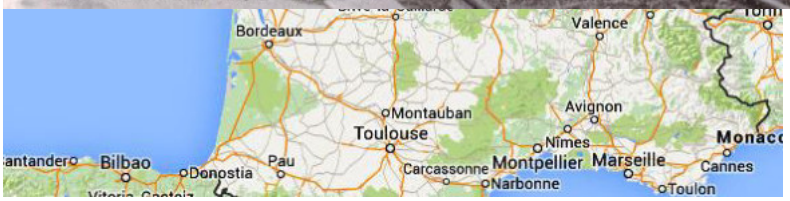

niet gewoon waren. Ze wachtten sedert weken om heen te gaan tot dat hun iemand zou vergezellen.
De kosteloos reizende families waren Cattel van Komen - Brielen aangeworven voor St. Pierre du Mort (Nièvre), Verschaeve van Moorslede gaande naar Cerney (Oise) en Versaevel van passendaele voor Montigny sur Canne (Nièvre). Alleenlijk dit laatste gezin is ongestoord ter bestemming gekomen.

Cercy – la – Tour

Ik vernam door de heer sous-prefect van Hazebrouck, tot mijn grote verwondering en diepe teleurstelling der belanghebbende personen dat de families Cattel en Verschaeve moesten achterblijven daar hunne rekwisitiebrieven den 20ste oktober gereed waren en gedurende 10 dagen ter hunner beschikking algen, niet meer geldig waren.
Ze zouden slechts na een nieuwe bemachtiging van den prefect van ’t Noorden, hunne reis kunnen voortzetten (me dunkt dat er in de sous prefecture van Haezebrouck hier in een dwaling moet gebeurd zijn, daar de rekwistitiebrieven voor de huisgezinnen Cattel en Verschaeve enkel de 18de oktober aangevraagd werden. Ze zouden dus na twee dagen toegestaan geweest zijn en ’t geduurt gewoonlijk meer dan 14 dagen.

We kwamen zonder verdere moeilijkheden den woensdag avond 17 november te Nevers aan en te 8 u 30 in Cercy-la-Tour (statie van Montigny), iedereen was gelukkig zo goed ter bestemming gekomen te zijn en allen bedankten tienmaal meester Mijnheer Maes en “’t comiteit voor de goede zorgen die ze voor hen gehad hebben.
Ik ben twee volle dagen in de hoofdstad van de Nièvre verbleven gedurende de welke ik den ieverigen aalmoezenier der vluchtelingen Eerw. Pater Jan, leerde kennen, ik heb met hem verscheidene onzer landgenoten bezocht die dank aan het officieel vuchtelingencomiteit – ons comiteit – sedert maanden in de omtrek van Nevers gevestigd zijn en het allerbest stellen. Het

speet mij dat ik mij op een lang uitblijven niet voorbereid had om meer landgenoten te gaan groeten, ze zijn gelukkig in hun afgezonderd leven een persoon te ontmoeten die ze kennen en die gevoelt zoals zij.
Ik had ook het genoegen tijdens mijn kort verblijf in de hoofdstad een bijzondere vergadering van ’t comiteit van Nevers bij te wonen. ’t Zijn allen hooggeplaatste heren van Nevers die er deel van maken, goede katholieken die hun taak ter harte nemen en al hun invloed gebruiken voor ’t welzijn van de Belgische vluchtelingen. Er werden in die vergadering twee punten besproken:
1 – het oprichten eener kleerkas, het Belgisch gouvernement verleent hierin een hulp van 3000 rank.
2 – Het inrichten eener cantine voor vijftig mannen-vluchtelingen eten en slaping te bezorgen, dit is bijzonderlijk voor jonkheden en voor getrouwde mannen die in Nevers hun werk hebben en waarvan het huisgezin buiten de stad woont.
Hiervoor zou ook een hulpgeld gevraagd worden in de Havre en aan ’t comiteit Franco-Belge te Parijs.
Ik bid, mijnheer de voorzitter, de uitdrukking mijner zeer eerbiedige gevoelens te aanveerden.
Nevejan A.

Dinsdag 30 november 1915 – Baert A.

Een Duitse vlieger lost rond de middag 2 bommen achter ‘De Ster’.

Eén van de foto’s van Matton

Het handboek van den Belgischen Vluchteling in Frankrijk

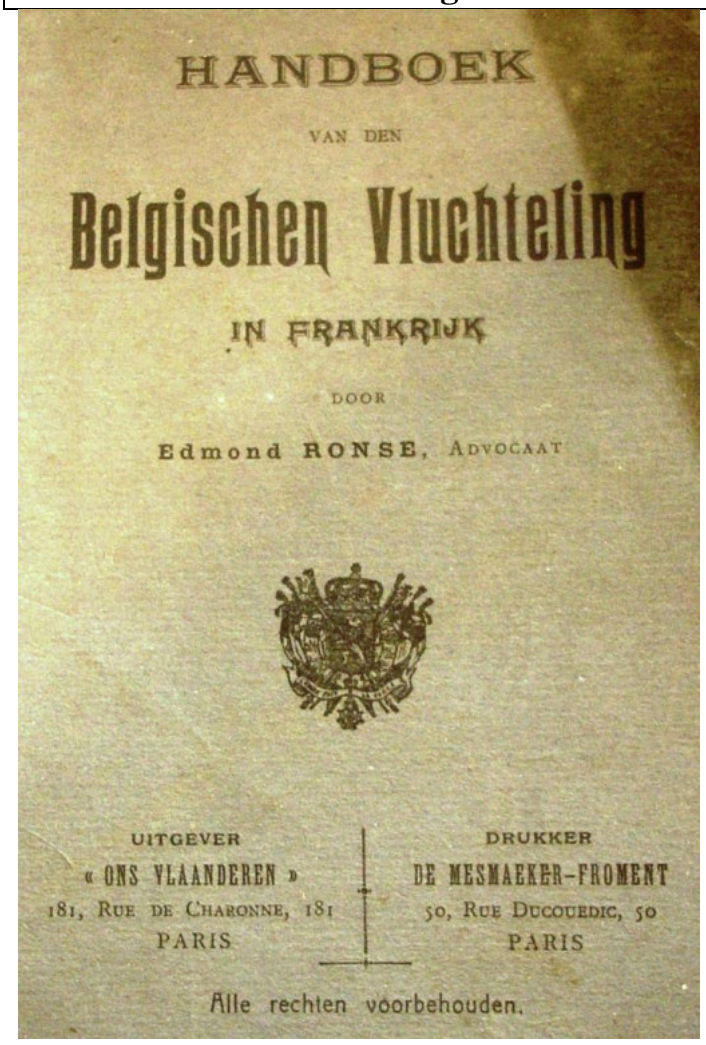

In 1915 publiceerde Edmond Ronse, geboren te Gent, 15 maart 1889 en gestorven te Melsen op de 3de juli 1960 – zijn Handboek van den Beligsche vluchteling.
Dezelfde schrijver had toen al het boek 'De slag aan de Yzer' geschreven. En later zouden nog twee boeken volgen die te maken hadden met de oorlog: De algemeene oproep tot 's lands dienst en militievergoedingen, Parijs, 1916.en D*e herstelling van de oorlogsschade. Wettelijke Besluiten van 8 en 23 oktober, 11 en 12 november 1918*, Gent-Parijs, 1918.

Uit het Handboek van den Belgischen vluchteling in Frankrijk halen we de inleiding:

Een woordje vooraf aan onze vluchtelingen

.

De Belgen leefden gelukkig in hun land. Zonder dat de kolossale fortuinen in België te vinden waren, moet men toch bekennen dat iedereen, tot zelfs de kleinste werkman, er gemakkelijk aan zijn brood komen kon, als men werken wilde. Ook was er in gans het land een betrekkelijke welstand te vinden.
De oorlog is losgebroken en heeft ons alles ontnomen. Als een schrikkelijk onweersgevaarte zijn de Duitse legers door ons vaderland getogen, de huizen werden geplunderd, de steden verwoest, ganse bevolkingen uitgemoord! … en deze die nog konden, hebben alles in den brand gelaten en verschrikt de vlucht genomen.
En thans dwalen wij rond, wij Belgische vluchtelingen; Vlamingen voor 't meeste deel; de ramp kwam te schielijk en, eer het Walenland aan vluchten denken kon, was alle uittocht reeds afgesneden.
Velen van ons hebben bij de oorlog alles verloren, huis en have en goed. En dat zijn nog de gelukkigen! Hoevelen, onder onze vluchtelingen zijn er niet, moeders die hunnen echtgenoot, ouders hunnen zoon verloren, wezen die nimmer hunnen vader meer zullen weerzien! Wie zal zeggen hoeveel onze vluchtelingen reeds afgezien hebben en nog dagelijks lijden!
Belgische vluchtelingen in Frankrijk, voor u hebben wij deze regelen geschreven. Ons doel was het uwen moed op te beuren, u in uw lijden te helpen en door goede raad u zoveel mogelijk nuttig te zijn.

Een grote schat

Het grootste deel onzer vluchtelingen – lijk wij het in ons voorwoord zegden – hebben bi je oorlog alles verloren: én geld, én goed, én huis.
Maar toch, een kostbare schat blijft ons nog over, een schat dien de Duitsers niet roven zullen noch plunderen, een schat die meer weerd is dan al de goederen der aarde: ons Katholiek geloof en onze Vlaamse inborst.
Het katholiek geloof heeft de Vlaming met de moedermelk ingezogen; zonder kwezelaar te zijn, de Vlaming gelooft, op den schoot zijner moeder, op de knieën van vader heeft hij den 'Wees Gegroet' leren stamelen, de oude grijze pastoor zijner parochie heeft hem het Symbolum der Apostelen, de Tien geboden Gods, de vier akten geleerd en den Catechismus uitgelegd; en spijts al de drogredenen van onze moderne wijsneuzen, blijft de Vlaming zijn geloof getrouw.
Moedige katholieke Vlamingen, houdt u aan uw geloof.daar zullen er komen die zullen trachten u met allerlei schijnredenen te bepraten: én dat er geen God bestaat, én dat de mens al niet veel meer is dan een dier, én als 't lichaam dood gaat, dat alles gedaan is. Zo zullen ze komen om uw geloof aan 't wankelen te brengen; en u daarbij allerhande historietjes opdissen van den pastoor die gevallen is en van de non die uit haar klooster gelopen is of van dien pater die zat was! En met zulke zever zullen zij uw geloof bezwadderen!
Katholieke Vlamingen luistert naar hen niet! Geen God? Zij zouden 't misschien wel willen dat er geen God bestond die 't goede lonen zal en 't kwaad verstraffen!
Geen God? … en vraag hun eens, aan die alweters, wie 's avonds die duizende lichtjes branden doet, daar, millioenen mijlen boven onze hoofden!
Wie 't nietig korreltje graan door de landman in de aarde geworpen en dat daar ligt te rotten, wederom levend uit zijn graf doet oprijzen, en groeien en bloeien, en vruchten laat dragen!
Zijn zij het misschien, zij die met al hun verstand nog geen enkel haarken kunnen doen groeien op nen kalen kop!
Moedige katholieke Vlamingen, houdt u aan uw gebod, laat ze praten, hiernamaals is het toch elk voor zijn eigen!
Maar, ons geloof mag niet sluimeren, mag niet dood liggen, daar in ons herte, wij moeten het d0ruven tonen in onze werken. Niet dat wij thans moeten strijden voor ons geloof, of redetwisten met deze die op dit punt van een ander gedacht zijn: neen, nu is 't daar den ogenblik niet voor; maar wij moeten eisen dat de anderen ook onze gedachten eerbiedigen,

wij moeten niet vrezen van onze christelijke plichten te kwijten, ’s Zondags naar de H. Mis te gaan, onzen Pasen te houden, de plichten van onze staat te volbrengen, enz…
Neen, vrezen wij niet van ons geloof, zonder nutteloze tentoonspreiding, maar ook zonder vrees, openlijk te belijden en onze christelijke plichten te volbrengen.
Wij zullen later zo tevreden zijn, later als de blijde dag van de terugkeer naar ons Vaderland aanbreken zal, wij zullen zo gelukkig zijn van te mogen denken, van te mogen zeggen dat wij gedurende ons ballingschap hier in Frankrijk, steeds als katholieke Vlaming hebben geleefd.

Een tweede schat die de Duitsers, niettegenstaande al hunne macht en geweld, ons niet ontroven zullen, dat is onze Vlaamse inborst, ons Vlaams karakter.
Het Vlaams karakter bezit veel gaven – helaas! … Ook hier en daar een foutje! – Maar ons dunkt dat als twee hoofdeugden van de Vlaming mogen aanzien worden zijn eerlijkheid en zijn gulhertigheid.
De Belg, en de Vlaming nog bijzonder, is eerlijk. ’t Is niet nodig hem veel papierkens of contracten te doen tekenen, zijn gegeven woord zal hij nimmer breken. ’t Is juist daarom dat het snood verraad van Duitsland bij ons zoveel afschuw verwekt heeft: dit verbreken van ‘t gegeven woord stootte ons tegen ’t herte, kwetste rechtstreeks ons nationaal eerlijk karakter.
Belgische vluchtelingen, wezen wij fier op onze eerlijkheid en in geheel onze handel en wandel, tonen wij dat wij Belgen zijn, eerlijke Belgen.
En dat het ongeluk ons ook onze gulhertigheid niet verliezen doet. De overvloed van rampspoed en van lijden zou ons allichte bitsig en nijdig van herte maken. Dat is ons Vlaams karakter niet. De Vlaming zal, zo lang ’t maar enigszins zijn kan, alles langs de goede kant inzien en, midden al zijn moeilijkheden en bekommernissen, zal hij nog de moed vinden om te zeggen: - ’t zou nog slechter kunnen zijn! – Den moed om aan anderen die meer lijden dan hij, een glimlachend wezen, eenen blijden geest te tonen en een troostend woord toe te sturen.
En och! Wat helpt het toch van steeds te knorren en te morren. Zullen wij daarvoor eenen dag vroeger on teergeliefde vaderland wederzien?
Zijn de Serben, zijn de arme Armerianen nog niet duizendmaal meer te beklagen dan wij?

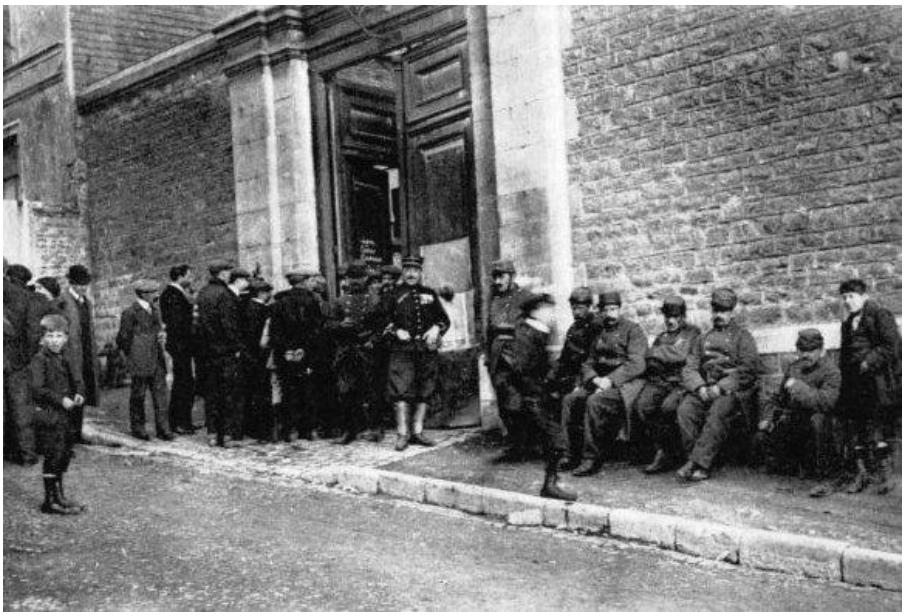

Vlaams vluchtelingen, laat ons ons Vlaams karakter in ere houden, zo zullen wij door onze eerlijkheid in onze betrekkingen met de Franse bevolking, door onze gulhertigheid en goedheid jegens ons eigen volk, van allen bemind en geacht worden.

Het vaderland

Ziet gij, boven gindse bomen
Ginder aan den noorderkant
Al die gulden dondertorens
Ginder ligt mijn Vaderland…

Al wat ooit mijn herte minde
Wat mij lief of lijden gaf,
Ligt aan gindse noorderkimme,
In dit gulden wolkengraf.

Zoo zong eens een onbekende Vlaamse dichter, en hij had gelijk. Het vaderland is niet dit hoekje grond, op een landkaart, met zwarte streepjes afgetekend en in andere kleuren geschilderd, neen, het is de wieg, de schuilplaats van al wat ons herte, ooit bemind heeft, van al wat ons lief was of wat ooit ons lijden deed; het vaderland, dat is de streek waar wij ieder aangezicht herkennen, ieder huis weten staan, ieder wegeltje weten liggen, iedere kerktoren met zijnen naam begroeten, waar de beenderen onzer ouders en voorouders te rusten liggen, waar hun geest hunne liefde en hun haat, hunne gaven en gebreken voortleven in onze geest, in onze herten, in onze karakters, het vaderland dat is de streek waar wij van kind tot man zijn opgegroeid, ouderling misschien geworden zijn, waar ons herte de eerste trilling der leifde gevoeld heeft, waar wij nevens de wiege onzer kinderen gezongen hebben of geweend op geliefde graven, waar alles ons kent, waar alles ons toespreekt in onze eigene tale, de streek waar de zonne lieflijker schijnt, waar de vogel schoner zingt, waar het huisje netter blinkt, waar de heerd gemoedelijker is dan overal elders, waar wij, in een woord, thuis zijn, waar wij leven en streven willen en hopen eenmaal te rusten onder de schaduw van het kruis, dat is ons vaderland, ons duurbaar, duurbaar vaderland.
Of de Belg zijn vaderland bemint?
Moet dat bewezen worden? Ga rond bij de duizenden Belgische vluchtelingen die thans in Frankrijk, Engeland of Holland verblijven, het grootste getal leiden heir een droef leven. Maar er zijn er toch ook die hier een winstgevend baantje gevonden hebben, he wel, ga bij allen, bij rijken en armen, bij jongen en ouden, gelukkigen en ongelukkigen, en zeg hun – ‘morgen moogt gij naar België terugkeren!’ – ge zult eens zien of ze hun vaderland beminnen!

Daarbij een jarenlange ondervinding is daar om het te bewijzen: ieder jaar kwamen veertig, vijftigduizend Belgische werklieden in de zomer naar Frankrijk om de landarbeid te doen. Hoe velen bleven er heir in de winter? …
Men kon ze op de ingers tellen! Was er misschien geen werk meer voor hen? … Maar de Franse landbouwers vroegen niet beter dan ze te houdne! Doch een inwendige onweerstaanbare kracht trok ze voort: ze moesten naar België terug: ze moesten hun vaderland wederzien!
Zelfs deze die, door nood gedwongen, zich hier met vrouw en kinderen kwamen vestigen, kregen na enige jaren heimwee naar hun vaderland.
'Och mijnheer, als de kinderen wat groter zijn, dan keren wij naar België terug!' – Zo spraken ze allen, allen!
Maar de Belg is geen grootspreker, geen babbelaar. Zelden hoorde men hem over zijn vaderland spreken, nooit zou hij geboft hebben over hetgene men in België deed, nooit hoorde men de Belg zijn vaderland ophemelen.
'Bij ons is dit zo groot en dat zo goed en "'t zulk zo aangenaam'. Integendeel, ons nationaal karakter is eerde zo gesteld dat wij de kleine fouten laken zullen en de kostbare gaven van ons vaderland verzwijgen. Maar dat belet niet dat in 't herte der Belgen een liefde brandt tot hun vaderland, dat niets in de wereld zal kunnen uitdoven. Dat is het groot geheim dat de moed verklaart onzer arme vluchtelingen: de hoop, de zekerheid dat ze eens hun Belgenland, hun teerbeminde vaderland, zullen terugzien.

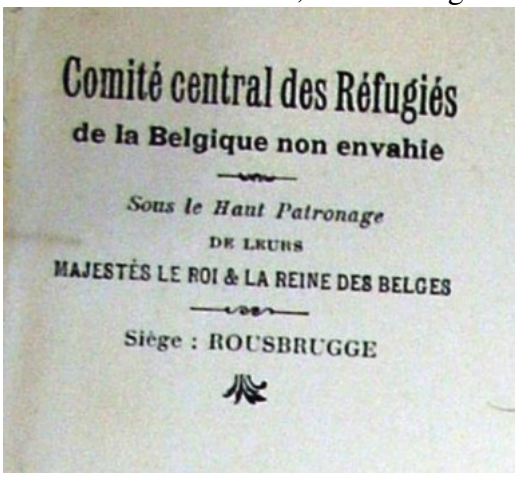
Comité central des Réfugiés
de la Belgique non envahie
Sous le Haut Patronage
DE LEURS
MAJESTÉS LE ROI & LA REINE DES BELGES
Siège : ROUSBRUGGE

We hebben in de vorige nummers van 'Doos Gazette' reeds enkele brieven gegeven van streekgenoten die als vluchteling naar Frankrijk vertrokken waren om aldaar te gaan werken in de landbouw.
In het archief van Maes vonden we enkele stukken die met de organisatie hiervan te maken hadden.

Bericht aan de plaatselijke comiteiten
Aanwerving voor Frankrijk van Belgische Landbouwwerklieden
1 – De plaatselijke aanwervingscomiteiten worden verzocht te willen zetelen in het lokaal en op de dagen en uren op de plakbrief aangeduid, ten einde de inschrijvingen voor werkaanvragen te aanveerden.
2 – De comiteiten zullen formulieren van werkaanvragen ontvangen. Deze moeten in dubbel opgemaakt worden door de leden van het comiteit, volgens de opgaven van de werklieden. Een afschrift word in bewarenis gehouden door het plaatselijk comiteit, het ander zal moeten besteld worden aan het midden comiteit der vluchtelingen te Rousbrugge.
3 – Dagelijks in den voormiddag zal een boodschapper door het plaatselijk comiteit, daartoe belast, de dubbels der formulieren daags te voren ingevuld, gaan afgeven naar het midden comiteit van Rousbrugge. Een toelating om per velo te rijden zal afgeleverd worden aan de personen met die boodschap gelast.
4 – nadat het middencomiteit voor elke aanvraag de werkvoorwaarden geregeld heeft met eenen Franse landbouwer, zal het met denzelfde boodschapper wederzenden
A – De bulletyns van dienstneming behelsende voor elk huisgezin of persoon die werk vraagt, de volledige aanduidingen.
B – De reisrekwisitien, behoorlijk ingevuld, die aan de belanghebbende zullen toelaten zich rechtstreeks en kosteloos per ijzeren weg te begeven naar hunne bestemming.

C – Een bijzonder bulletyn, per werkman of per huisgezin afgeleverd, de plaats aanduidende waar hun werk verschaft wordt, de naastgelegen statie en alle verdere inlichtingen dienstig om de reis te vergemakkelijken
5 – De plaatselijke comiteiten overhandigen de bulletyns b en c hierboven vermeld en nodigen de werklieden uit, zo haast mogelijk hunne schikkingen te nemen om te vertrekken.
Het middencomiteit, roept de aandacht der plaatselijke comiteiten voornamelijk op de volgende punten:
1 – Er moet de werklieden wel aanbevolen worden
A – Van geen rekwisitiebrieven voor de reis in Frankrijk af te geven maar enkel op aanvrag deze te ronen in de Belgische statien, van waar zij vertrekken. Overigens hebben de statieoversten desaangaande reeds onderrichtingen ontvangen.
B – Vermits verschillige rekwisitiebrieven aan eenzelfden persoon of aan een zelfde huisgezin moeten afgeleverd worden, bestemd voor elkeen der ijzerwegen door verschillige maatschappijen beheerd, is het volstrekt nodig aan deze personen wel te bevelen dat zij slechts een rekwisitiebrief mogen afgeven voor elke reis op het spoorwegnet van een en dezelfde maatschappij.
Bv. Een huisgezin vertrekt uit Adinkerke naar …. In de statie van Adinkerke toont het hoofd der familie zijn rekwisitiebrief aan de statiebediende, maar geeft hem niet af. Te Duinkerke geeft hij een rekwisitiebrief af, waarop vermeld staat van Duinkerke naar … en een reiskaart wordt hem in verwisseling afgeleverd voor hem en de andere leden van zijn huisgezin.
Te … aangekomen geeft hij een tweede rekwisitiebrief af, vermeldende tot ….
Tegen dewelken hem een reiskaart afgegeven wordt, waarmede dit huisgezin ten bestemming komt.
1 – Van in geen geval het bulletyn af te geven waarvan spraak in littera C hierboven. Dit bulletyn dient uitsluitend nu den uitwijkeling toe te laten onder wege de gewenste inlichtingen te vragen voor de reis.
2 – Vooraleer afscheid te nemen is het hoogst wenselijk dat de werklieden zich te allen tijde mogen wenden hetzij naar het middencomiteit der vluchtelingen te Rousbrugge, hetzij naar het officieel Belgisch comiteit van hulpbetoon aan vluchtelingen te Le Havre, voor alle kwesties aangaande hun toestand tijdens hun verblijf in Frankrijk.

HAZEBROUCK — La Gare

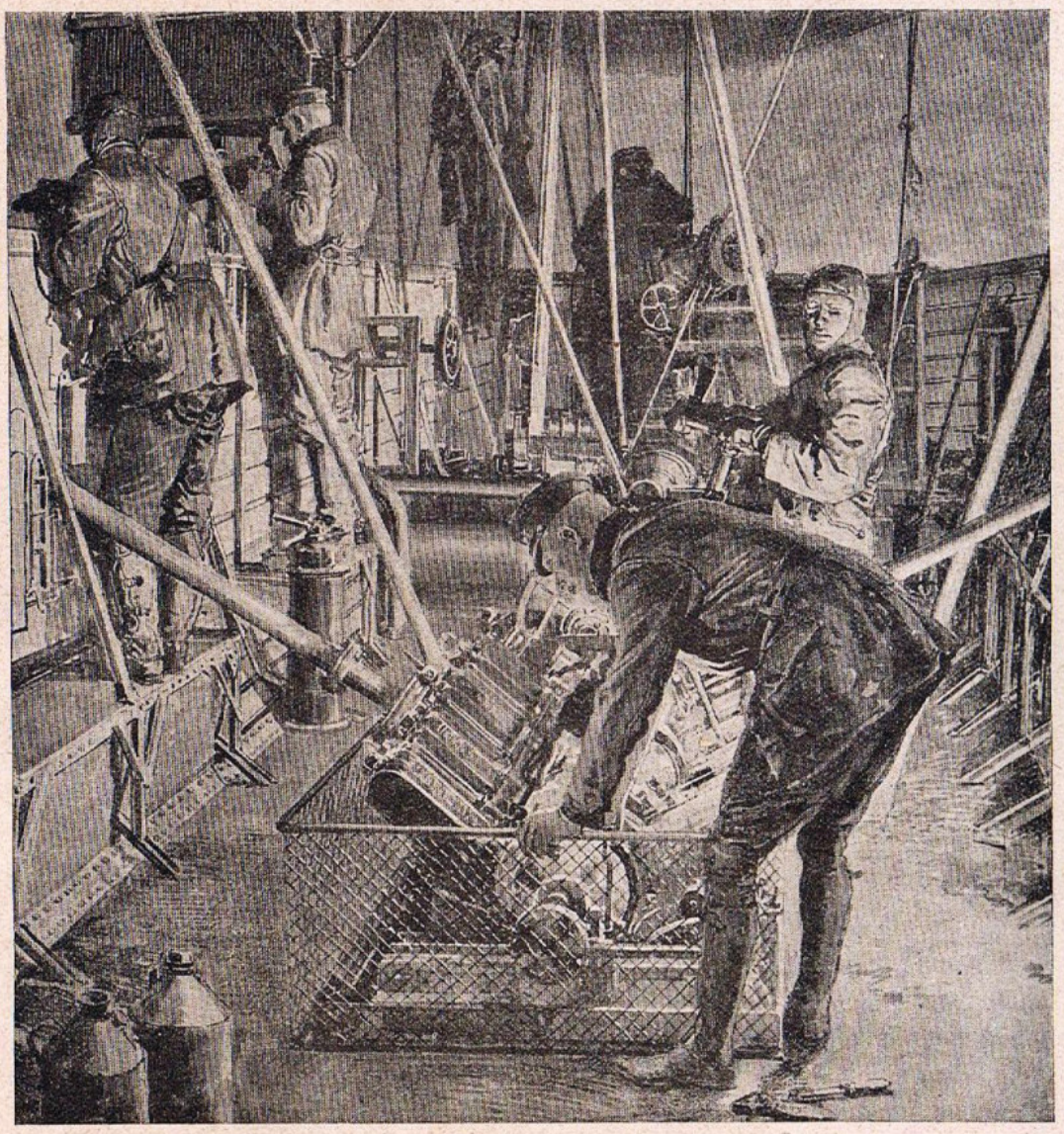

EEN KIJKJE IN EEN ZEPPELINSCHUITJE: *Hoe het er in het achterste schuitje van een Zeppelin-luchtschip uitziet, toont ons zeer duidelijk bovenstaande teekening van F. Matania in de „Sphere". In het midden bevinden zich de machtige Maibach-motoren, die door twee ingenieurs bediend worden. Links bevindt zich een uitkijkpost met een machinegeweer, dat voortdurend gereed gehouden wordt om eventueele aanvallen van vliegers af te weren. Boven het hoofd van den man, die het machinegeweer bedient, een groote radiator voor de waterkoel-machines en aan zijn voet een bluschapparaat. Links van den uitkijkpost de as van een schroef. Op den achtergrond een reserve-stuurinrichting, die kan gebruikt worden, wanneer het stuur in de voorste gondel defect raakt.*

ONTVLUCHTE KRIJGSGEVANGENEN.

Na een avontuurlijke rondzwerving voor Duitsland, waarbij geleefd werd op wat veldvruchten, kwam voor enige dagen een viertal Franse soldaten, die uit hun krijgsgevangenschap tin Duitsland wisten te ontvluchten, bij Losser over de Nederlandse grens. Op de foto ziet men het viertal te midden van de Nederlandse grenswacht, poseren voor onze fotograaf.

Nummer 161 **Doos Gazette** **december 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden
*
In de hete zomerdagen
kan de maag niet veel spijs verdragen,
maar als de koude u bijt door 't vel,
vast dan niet, maar eet dan wel.
*
Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 560 lezers

Beste abonnee

Erfgoeddecreet
Onroerend erfgoed – hop en de boeren!

Er is deze week een mail bij mij binnengewaaid met daaraan verbonden de beleidsbrief rond het nieuwe erfgoeddecreet, tenminste rond het onroerend erfgoed.
Bij het diagonaal doornemen van deze tekst, viel het mij op dat de lokale overheid heel wat bevoegdheden gaat krijgen, wat de nood aan een 'vernieuwd' erfgoedplan te Poperinge doet oproepen.
Daarbij spreekt men van een verschuiving voor het opmaken van een inventaris van het onroerend erfgoed van de Vlaamse Overheid naar de lokale overheid.
Daarbij zit er ook een mogelijkheid om het onroerend gemeentelijk erfgoed 'thematisch' te bekijken, wat voor Poperinge in het kader van een bewaring van het **hoppe-erfgoed** – en breder beschouwd 'het boerenerfgoed' - des te belangrijker is.

Is het nodig om een nieuwe algemeen onroerende erfgoedinventaris op te stellen?
Is het nodig om een thematische erfgoedinventaris rond hop op te stellen?
En wat zijn dan de consequenties hiervan?

De stad Poperinge pretendeert een hoppestad te zijn en profileert zich toeristisch met de hop en het hopmuseum.
Het belang van de hopteelt in de geschiedenis van de stad is makkelijk aan te duiden, en iedere Poperingenaar vindt een stuk van zijn identiteit binnen deze hopcultuur.
Er is in het verleden er voor gezorgd dat er een 8-tal hopasten erkend geworden zijn als monument. Breder beschouwd zijn er ook nu hoeven volledig beschermd – de hoeve aan de Bethunestraat, die een typisch voorbeeld kan genoemd worden van een Poperingse hoeve rond 1800 en de hoeve gelegen aan de Krombeekse weg achter het Zweerdhof.
Spijtig dat de hopast van de hoeve aan de Bethunestraat verdwenen is, maar mits een goede replica is de oorspronkelijke hoeve volledig te maken.

Nu reeds heeft het Stadsarchief van Poperinge de unieke taak om het immaterieel hoperfgoed te bewaren en bij uitbreiding de archieven van de boerderijen. Hier zit er nog een schat voor verschillende onderzoekers.
We hebben in ons stadsarchief bijvoorbeeld vele inventarissen van boerderijen, startend rond de jaren 1600, die een schat van gegevens kunnen leveren voor een Poperingse landbouwgeschiedenis. En dan spreek ik niet alleen over de hopteelt, maar ook bijvoorbeeld

over de tabaksteelt – waarbij het werk van de gebroeders Adriaen als basis kan gebruikt worden of de bietenteelt.

Hoe kan er een samenwerking op dit vlak tussen de overheid en de privé-eigenaars of VZW's tot stand komen?
Of gaan we ons hart moeten vast houden… en zal alles 'te kwiste' gaan – zoals er sommigen nu reeds beweren?

Eén van onze bewaarders van het erfgoed is zeker **Dries Vanhove.** *Hij schreef me het volgende:*
Beste Guido,
Ik vond een passage terug die een ander licht werpt over uw artikel 'Louis Hendrix schilderde de kruisweg van de Sint-Bertinuskerk' (Doos Gazette nr 74)

Aan het woord is onderpastoor M. Hellyn in het Liber Memorialis 1901-1966 bewaard in het archief Dekenij :

> 1905, den 4 december kwam de nieuwe kruisweg toe. De heer Deken had besloten den kruisweg van St Bertinuskerk te doen vernieuwen. Nadat hij de kruiswegen van St. Jacobs en St. Nicolaas te Yper, van Reninghe en Reningelst, allen door mr. Karel Beyaert geleverd, was gaan bezien; nadat hij ook gegaan was naar Brugge om den nieuwen kruisweg te bezichtigen van schilder Degrave, verzocht hij het huis Bogaerts en Cie te Boxtel in Holland heb eene statie te zenden ter inzage, van den kruisweg geschilderd naar L. Hendrix (de beroemde kruisweg van Veghel, die het origineel is van die uit O.L.Vrouw kerk te Antwerpen). De heer J.J. Teelen van 's Hertogen Bosch kwam den 29 oogst 1905 twee statiën toonen. Daar zij iedereen voldeeden, werd de kruisweg besteld en kwam toe den 4 december. Hij werd betaald 3500 fr. of 250 fr. per statie, met het geld door Mr. Edmond Duflour aan den heer dezen ten voordeele van St. Bertuniskerk gegeven. De plechtige wijding werd gedaan door E.H. Joannes Bouckaert O.H.R. op vrijdag 8 december.

Het verklaart ook waarom de tweede naam op het opschrift staat dat u publiceerde, en bij herlezing 'naar L. Hendrix' Een gelijke kopie zou dus ook in de O.L.Vrouwkathedraal te Antwerpen hangen (hebben gehangen). Hieronder de twee naast elkaar. Onderste is het origineel (foto van website www.vehchele.nl). PS volgens deze heemkring zou schilder Hendrix zichzelf afgebeeld hebben in blauw gewaad, met de doornkroon in zijn hand.

Misschien voor opname in een volgende editie van uw gazette ?
Dries Vanhove

Bedankt Dries voor deze heel interessante informatie.
En ik wil toch nog dit mailtje van Paul Ryckeboer bijvoegen:

Wuk schrievv'je gie doa? E bitje te loate? 't Is toch nooöit te loate om goed te doen'n?
'k Zien surtoe stief content mi dat verslag over Cyriel Moeyaert. 'k Adde dat ezien datten gienk è vierd zien,
moa 'k zag nauwers gin verslag over de vieringe, 'k peisd'ol dat 't nie deure egoan wos.
Want 'k add'n d'intensje om dat in nuze "ranke " te zetten, è wunt toch in De Kapelle, 't is een van d'uzze!

Mi è dikk'n merci en toet in den droai,
paul ryckeboer

En dan kunnen we weer naar den Grooten Oorlog, just 100 jaar geleden.

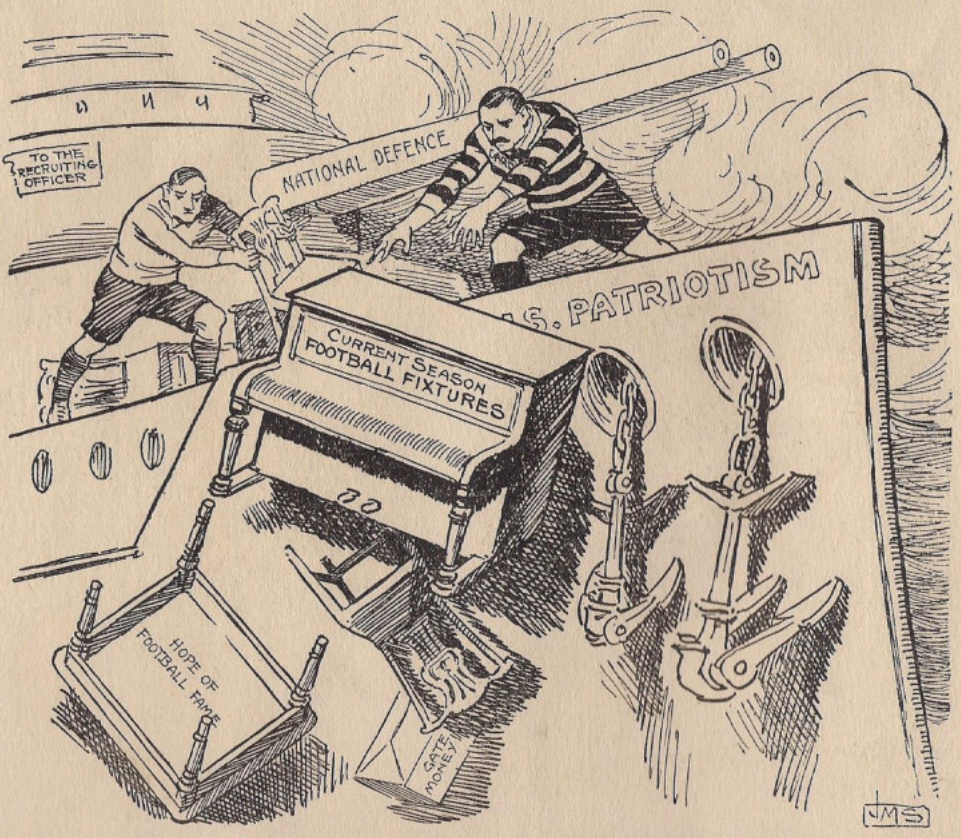

Clearing the Decks for Action.

Reflex of a controversial point. Should Football stop in order that Footballers might enlist?

Wednesday, September 2nd, 1914.

100 jaar geleden: Den Grooten Oorlog

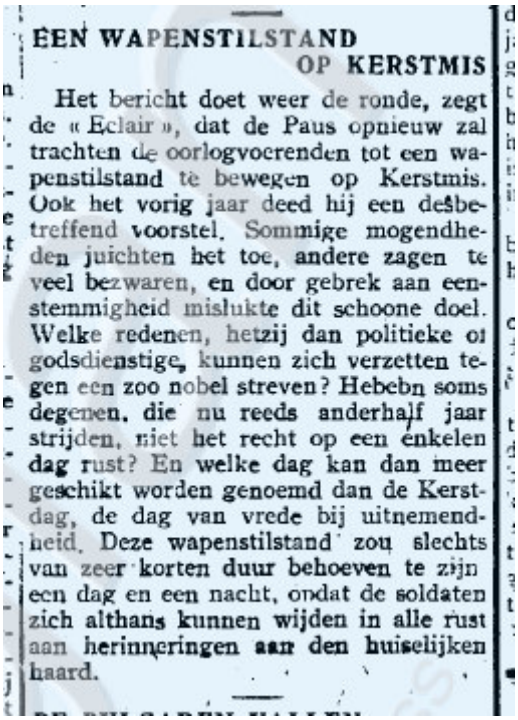

EEN WAPENSTILSTAND
OP KERSTMIS

Het bericht doet weer de ronde, zegt de « Eclair », dat de Paus opnieuw zal trachten de oorlogvoerenden tot een wapenstilstand te bewegen op Kerstmis. Ook het vorig jaar deed hij een desbetreffend voorstel. Sommige mogendheden juichten het toe, andere zagen te veel bezwaren, en door gebrek aan eenstemmigheid mislukte dit schoone doel. Welke redenen, hetzij dan politieke of godsdienstige, kunnen zich verzetten tegen een zoo nobel streven? Hebebn soms degenen, die nu reeds anderhalf jaar strijden, niet het recht op een enkelen dag rust? En welke dag kan dan meer geschikt worden genoemd dan de Kerstdag, de dag van vrede bij uitnemendheid. Deze wapenstilstand zou slechts van zeer korten duur behoeven te zijn een dag en een nacht, ondat de soldaten zich althans kunnen wijden in alle rust aan herinneringen aan den huiselijken haard.

Woensdag 1 december 1915 – Baert A.

Rond 2 uur namiddag 22 obussen gevallen over de Ster en Kalkzak, in de velden.

Uit de Antwerpsche Courant 1 december 1915

Donderdag 1 tot zaterdag 11 december – Baert A.

Veel soldaten op, ook munitie. De stad lijkt een grote garnizoensstad; nu en dan een tijd lang geschut. Woensdag 8 december wordt Woesten hevig beschoten.

2 december 1915 – Raoul Snoeck

Mijn verwonding geneest heel langzaam, ze blijft etteren. De krukken heb ik vervangen door een stok. Het gaat erop vooruit. Ik onderneem al uitstapjes. Rennes is een leuke provinciestad en Bretagne een wondermooie streek. Ik maak prettige wandelingen en zal thuis leuke herinneringen te vertellen hebben.

AMERIKAANSCH

Volgens telegrafische berichten aan « Tidens Tegn » uit New-York heeft de milliardair Ford telegrafisch alle Amerikaansche universiteiten en kolleges uitgenoodigd voor zijn vredesreis naar Europa op het stoomschip « Oscar 2 ». Elke hoogeschool zal waarschijnlijk afgevaardigden sturen. Het dagblad de « Evening Post » schrijft over deze reis: het edelmoedig en romantische plan van Ford wordt door honderdduizenden in de geheele wereld met instemming begroet als een toonbeeld van Amerikaansch idealisme op een tijdstip dat de overige wereld zich met een vernielenden oorlog bezig houdt...

Uit de Antwerpsche Courant 2 december 1915

Engelsch en het Fransch.

HET GEVAL RENÉ DE CLERCQ.

— Onze lezers zullen zich nog herinneren dat, zooals we in onze bespreking over het jongste nummer van « Antwerpen Boven » reeds schreven, onze Vlaamsche voorman en dichter René de Clercq, door de Belgische Regeering in den Haver, om zijne Vlaamschgezindheid uit zijn ambt als professor werd ontslagen. Verschillende solidariteitsverklaringen werden hem reeds uit verschillende deelen van ons land en voornamelijk uit Antwerpen toegezonden. We vernemen thans dat ook Brussel niet is werkeloos gebleven en dat het « Verbond der Vlaamsche maatschappijen van Brussel en omtrek » een dergelijke betuiging aan dichter René de Clercq en Dr Jacob, die insgelijks om zijn gezindheid gebrood-rooid werd, liet geworden. Het verbond verklaart zich geheel eens met onze wakkere voormannen in Noord-Nederland en kan het genomen besluit vanwege de Belgische Regeering slechts afkeuren.

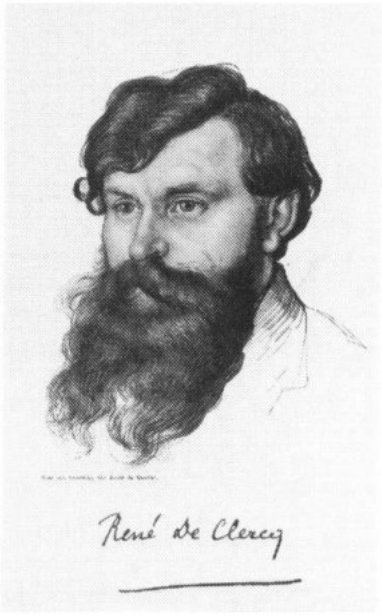

Kom bij, mensch.

Kom bij, mensch, door den mensch verduwd,
Gegroet van ver en nog verder geschuwd,
Gij wroeter, donkere, niemandsvriend,
Gebeenderd machien die machienen dient,
Kom bij met uw voet die den omweg zoekt,
Uw bitteren mond die om voedsel vloekt,
Uw armen die hangen, uw vuist als een knods,
Uw kracht van stier, uw geduld van rots –
Kom bij ! Geen heerlijk handgebaar,
Geen gloed in een kleur, geen klank op een snaar,
Noch lichaamslijnen, noch oogenglans,
Noch kunst, noch schoonheid leer ik u thans.
En ook geen lied !.. Ik leer u den schreeuw
Van den hongrigen, dorstigen razende leeuw,
Die den schrik verspreidt en de wildernis

In het oord waar de weelde der wereld is.

Uit: 'Toortsen' p. 73 René de Clercq
De Antwerpsche Courant – 4 december 1915
En 5 december 1915

DE MODERNE LOOPGRAVEN. — « De linie der Duitsche loopgraven te St-Mihiel, welke als een wig in de Fransche linies gaat, is absoluut onneembaar », zegt Dr. Osborn in de « Abendpost » van Berlijn.

« Echte doolhoven zijn in den grond gegraven, welke dooreenkruisen en zich zoodanig verwikkelen dat geen bezoeker er den weg zou kunnen vinden indien hij niet door een ingewijde geleid werd. In den aanvang van den oorlog waren de loopgraven slechts primitieve en schuchtere pogingen, vergeleken bij de thans bestaande cyclopenwerken. Zij gaan tot in geheimzinnige diepten, draaien en kronkelen zich slangsgewijze, zijn voor vochtigheid en bommen beveiligd en bieden onverwachte verdedigingspunten en talrijke moordenaarsholen aan. Op eenige gunstig gelegen punten zijn de linies nog versterkt door groote onderaardsche forteressen. Rotsblokken, aardlagen, cement, mortel, van alles is gebruik gemaakt om onneembare wallen te vormen. Voorts vormen de netten van ijzerdraadwerk, en vooral de onderaardsche mijnen met talrijke uitgangen, een komplex welke de meest ervarenen in de war zou brengen.

» En van deze onneembare werken zijn er verscheidene achter elkander liggende rijen, welke op het eerste gezicht van elkaar onafhankelijk schijnen te zijn en die toch zoo sterk samenhangen, dat zij een volmaakt vier- of vijfvoudig pantser vormen. »

dacht.

DE VREEMDE ZIEKTEN VAN DEN OORLOG. — Onder de ziekten welke men onder de veldtroepen waargenomen heeft, leest men in een Duitsch Medisch blad, vertoont zich de « nachtblindheid » onder een bijzonderen vorm. Het is geenszins eene aandoening der oogen maar eene storing der verstandelijke vermogens, die vooral bij de voorposten waargenomen wordt alwaar de de schildwachten gedurende den nacht nauwkeurig moeten uitkijken. Het middel bestaat in een rust van zekeren duur.

Voorts werden er bij de vliegeniers bijzondere aandoeningen waargenomen: gegons in de ooren, hoofdpijn, duizelingen en spierverstoringen. Deze gehoorzamen niet meer met de gewone nauwgezetheid aan de bevelen der hersenen; er zijn zelfs tegenstrijdige bewegingen, die juist het tegenovergestelde van den wil doen. Bij het plotseling neerdalen van eene groote hoogte, gevoelt de vliegenier een ware heetstrooming over het geheele lichaam komen. Hij lijdt aan vreeselijke hoofdpijn omdat de bloeddruk aanmerkelijk gestegen is, maar een goede slaap herstelt gewoonlijk deze storingen.

eene school vormen.

EEN MOOIE SPRONG. — Een luitenant-kolonel, in dienst van het Engelsche marine-vliegenierskorps, heeft met een valscherm eene daling van 3000 meter hoogte, boven de stad Londen, gedaan.

De daling, of beter gezegd, de val, duurde 15 minuten. De kolonel is in het graafschap Surrey geland. Het valscherm viel bij den aanvang gedurende 200 à 300 meter, alvorens zich te openen.

CINEMA EN FEUILLETON-RO-

6 december 1915 - Van Walleghem

Slecht weder en door zulk weder ben ik gedwongen een reis te doen naar Poperinghe. Immers zaterdagavond ontving ik een order waarbij ik mij moest aanbieden bij de inspecteur principal de la sûreté te Poperinghe voor zaken die mij aangingen. 't Was een aardige mare en ik trok er zonder uitstel naar toe door regen en wind. En vond de heer daar rustig zitten op zijn bureau. En 't was… om te weten of er niets van weerde meer was in onze kerke om het te kunnen redden! Is dat met de mensen den aap houden!

Ook heb ik dien snellen heere die denkt dat de priesters er maar zijn om er mee te spotten wel duizendmaal bedankt. In Poperinghe zijn nu veel soldaten. In de avond vallen bommen aan de Krommenelst en 't huis van Beun wordt ingeslegen.

6 december 1915 – Jozef Simons – Verhalen van een kanonnier

Onze Sint-Nicolaasdag

De goede kindervriend heeft het van 't jaar zo lang niet laten hangen. Knaagden oorlogsmuizen aan zijn bankbriefjes? In elk geval zijn speelgoed kwam alvast niet uit de hemel, en mijn oudste jongens wisten aldra met de vinger aan te wijzen: 'Dit fort, en die keuken en die pop stonden te Poperinghe in dien bazar uitgestald tegen halve prijs!' Sint Niklaas kon 't ook zo rijk niet meer afgeven: 'D'est la guerre!'

Maar een dag vrijaf: dit blijft even aangenaam als altijd, en met mijn twee oudste leerlingen trek ik, niettegenstaande bui- en windig weer, op wandeltocht.

Wij hebben een afspraak.

Gisteravond kwamen twee jonge Engelse onderluitenanten aanbellen: 'Wij zijn twee officieren van de vastliggende ballon, die ge, bij schoon weer, ziet hangen boven Woesten. En van hoog en verre uw kasteel bemerkend, zegden we onder ons: daar hebben ze zeker badkamers met warm water… en of we er voor een keer gebruik van mogen maken?'

' Een plezier is 't ander waard, 'en we werden uitgenodigd om deze voormiddag rond tien uur langs die weg, en nabij die hoeve te komen, kwamsuis enkel voor de wandeling – daar gaan dagelijks boeren voorbij, - bij de Kruisweg hadden zij op dit uur een samenkomst met hun majoor en dan zouden zij ons herkennen en groten: 'Wel, wat gelukkig toeval voert u hierheen? Zij zouden ons aan hun majoor voorstellen en de toelating vragen om ons te leiden naar de hangar van de luchtbal, en daar allen mogelijke uitleg geven. Ons op hun eigen krachten uitnodigen durfden zij niet: 'een onderluitenant heeft nog zo weinig in de pap te brokken!

Jammer genoeg, wij stoten op een onverbiddelijke schildwacht: 'Uw passen spreken niet tot ginder, dus terug, asjeblief!'

Wij hadden de weg toch niet helemaal voor niet afgelegd: even op de terugtocht namen Belgen ons in hun speelkarkens mee tot op een gehucht, waar hun compagnie ingekwartierd lag; wij mochten er de huttekens bewonderen, door de soldaten in planken of pleisterklei opgetrokken, de glimmende paarden (noch bij Fransen, och bij Engelsen zagen wij prachtdieren, zo flink in form) gestald in warme schuren – een dorpsgenoot-mitrailleur deed voor ons zijn machinegeweer uiteen… en zo kwamen we voor de noen thuis, zeer tevreden over ons uitstapje.

De namiddag gaan we verkaarten in de buurt bij een Antwerpenaar, sergeant taalman in het Engelse leger. Deze vriend heeft geen geluk in het kiezen van zijn huisvesting, telkens komen Duitse granaten zijn woning aan stukken vallen. Van dit nu, zijn derde huis, heeft een 77er weer het half dak meegenomen: maar zolang de regen niet door de zoldering zijpelt, verroert hij niet meer.

Ik heb eerst mijn kaartspel gewonnen en moet dus de chocolade opschenken – een geschenk van Koning Albert op zijn naamdag. 't Is tijd om huiswaarts te keren, want te half vijf moeten wij gereed staan om, op uitnodiging van generaal X met gans het huisgezin naar de kinema te gaan in een beschoten dorp 'somewhere in Flanders.'

De duisternis begon te vallen en een troep meeuwen, door de stormwind van de kust verjaagd, toerde boven het kasteel, als twee auto's stilhielden voor 't perron om ons op en mee te nemen.
't Was koud in de open auto, want snerpend sloeg de wind in het gezicht; alleen de kleine Gerard, die ook had willen meerijden en die guitig voor onze voeten plat en ineengekropen op de bodem van het rijtuig lag, lachte ons vierkant in de ogen op zijn kwajongens: 'Hier is 't warm, maar ik verwissel met niemand mijn plaats.'
Wij waren weldra bij een groot werkhuis aangekomen, dat in een kinemaschouwburg omgeschapen was.
Alles in de puntjes en dat op zo'n korte afstand van de gevechtslijn! Vestiaire, waar twee dorpsmeisjes onze overklederen in bewaring nemen; ruime zaal met bovengalerij, waar thee werd opgediend met gebakjes; achter een loge op een steiger, op verzoek van de generaal aangebracht te onzer eer, bewimpeld met de Belgische vlag, waarop de portretten van Albert en Elisabeth waren gespeten. De films, als de beste te Antwerpen, klare gezichten, zonder lichtdavering.
Hier natuurlijk geen moorderijen of drama's; het soldatenleven geeft daarvan in werkelijkheid reeds te veel.
Al vrolijk, opmonterende zichten en tonelen: Amerikaanse scènes uit de prairiën van het West, uit het goudzoekersleven, uit de grootstad met bals en mondaine feesten, waarin rijke financiers met hun veel omworven dochters de hoofdrol spelen, luimige boerten met de alom bekende Charlie Chaplin als favoriet, enz, enz…
De zaal was bomvol: beneden de Tommies, boven de officieren. En al die rokende, theedrinkende, suikergebakken etende soldaten hadden pret als kleine kinderen; zij lachten en joelden, zongen of floten mee… want er was ook piano en vioolspel. Zelfs het Duits straatdeuntje: 'Nora, wir fahren, von Hamburg nach Kiel' kwam aan de beurt en een Engels officier zei mij: 'Gisteren, de wind dienend, heb ik dat door koperen speeltuigen horen blazen in de Duitse loopgraven!'
Gezellig vlogen de uren voorbij en toen het beeld van Koning George op het doek verscheen en de ganse zaal rechtstaand het 'God save the King' aanhief, stonden wij verbaasd, dat het reeds zo laat was!
Jammer, dat het morgen weer werkdag is!

7 december 1915 – Brievenboek Poperinge

Aan de heer gouverneur van West-Vlaanderen te De Panne

Wij hebben de eer U te melden dat we Uw brief van de 12de november van de heer Rouchard, de militaire onder-intendant, goed ontvangen hebben.
In de termen van deze brief heeft de Franse missie bij het Belgische leger een enquête uitgevoerd over de effectieve logementen en kantonnementen in België gedurende de periode voor de 1ste maart 1915 met het resultaat dat de stad Poperinghe de gemandateerde som aangeboden krijgt.
Het is spijtig dat men deze enquête uitgevoerd heeft zonder voorafgaandelijk overleg met de gemeentelijke administratie die de militaire overheid alle inlichtingen had kunnen verschaffen.
Aangezien de gemeenteadministratie alle verantwoordingsstukken bezit oplopen tot 291.200 frank tot de 3de september laatstleden, hopen we dat U wilt meewerken aan een tegenexpertise samen met een afgevaardigde van de gemeente.

Op deze wijze kan U kennis nemen van alle controle elementen die het schepencollege geleid heeft tot deze supplementaire vraag.

Het kleine 'cantientje' in de Sint Janskruisstraat.

De verantwoordingsstukken die in ons bezit zijn, zijn de volgende:
1 – De Logmeentsbiljetten waarvan een groot getal tegengetekend zijn door de officieren die hun mannen gelogeerd of gekantonneerd hebben op he grondgebied van deze gemeente.
2 – De verklaringen vergadert door een ingestelde ad hoc commissie van de personen die verplicht geweest zijn logement te voorzien voor de officieren en soldaten zonder dat deze een logementsbewijs afgegeven is.
In dit opzicht houden wij eraan U er op te wijzen dat vele officieren zich niet geconformeerd hebben aan de wetsvoorschriften op de militaire prestaties, toegepast op het Franse leger.
Indien de Franse overheid oordeelt dat het nodig is, willen wij alle verklaringen in de vorm van een proces-verbaal en getekend door de benadeelden, overgeven. Daarbij kan hun eerlijkheid zeker niet in twijfel getrokken worden.
Wij zullen gelukkig zijn indien de militaire Franse overheid de exactheid van deze gegevens wenst te controleren en daartoe ons een afgevaardigde stuurt, die gemakkelijk zal overtuigd worden van het aantal logementen in onze gemeente sedert de maand oktober 1914 tot de 1ste maart 1915.
Toen verbleven onder andere het 9de, 16de, 20ste en 32ste legercorps in onze gemeente.
Voegt daarbij dat Poperinghe één van de meest uitgestrekte gemeenten van België is. Zijn oppervlakte bedraagt meer dan 5000 hectaren.
Door de hophandel, bevinden zich i ne stad een aantal grote hopmagazijnen, die gemakkelijk 1000 tot 1500 soldaten kunnen herbergen en die allen gediend hebben als kantonnement.
Ten andere, de tabel opgemaakt en bijgevoegd aan onze brief van de 3de september, en opgesteld in vergelijking met de andere naburige gemeenten, illustreert duidelijk de veel te kleine som die voor Poperinge aangerekend werd.
Het valt daarbij onder andere op dat Westvleteren met een oppervlakte van 1774 hectaren en een populatie van 1914 inwoners 142.000 frank krijgt, terwijl Poperinge met een oppervlakte van 5500 hectaren en een populatie van 12.500 inwoners, slechts 100.800 frank krijgt.

Vandaar dat we hopen dat de Franse overheid recht zal doen en hun berekening zal herzien.

8 december 1915 – Raoul Snoeck

Het weer is bar slecht. Het regent en stormt om bomen te ontwortelen. Dit is het gewone klimaat van Bretagne. Voor het overige is het een heerlijke streek. Bij slecht weer speel ik schaak met Albert Vandenabeele.

Van Walleghem
Feestdag van O.L.Vrouw Onbevlekt. Zeer veel communien, 110 omtrent, allen grote mensen. In de voornoen zijn hier **2 Russen** gepasseerd. Het waren krijgsgevangenen der Duitsen. Deze hadden ze gebezigd voor hun tranchéewerken. Met 7 waren ze overgelopen tot de Engelsen, daartoe hadden zij ongelooflijke hinderpalen moeten trotseren. Ongelukkiglijk 5 wierden op hun vlucht gedood naar het schijnt door de Engelsen die dachten dat zij met Duitsen te doen hadden. De ontvluchtte waren deerlijk gesteld. Met blauwe klakjen aan gelijk voor den oorlog onze Belgische piotten en verders in haveloze kledij.

8 december 1915 – John McCRae

Op de **8ste december 1915** schreef John McCrae de definitieve versie van – In Flanders Fields'. Hij stierf zelf op de 28ste januari 1918 aan een longontsteking. Hij werd 45 jaar oud.

In Flanders fields

In Flanders fields the poppies blow
Between the crosses, row on row,
That mark our place; and in the sky
The larks, still bravely singing, fly
Scarce heard amid the guns below.

We are the Dead. Short days ago
We lived, felt dawn, saw sunset glow,
Loved, and were loved, and now we lie
In Flanders fields.

Take up our quarrel with the foe:
To you from failing hands we throw
The torch; be yours to hold it high.
If ye break faith with us who die
We shall not sleep, though poppies grow
In Flanders fields.

Er is al heel wat te doen geweest rond dit gedicht. Dat beeld van de toorts die de dode soldaat omhoog werpt en opgevangen wordt door de levenden – de nieuwe generatie – die de strijd verder gaat zetten, komt heel militaristisch over.
Het beeld van de rode papaver – die als één van de eerste bloemen op de omgewoelde grond van het front terug bloeide inspireerde verschillende dichters.
Ook de Vlaamse Luitenant **Jules De Winde** *schreef een gedicht met de papavers als thema. Voor hem echter waren het 'kollebloemen' en een 'kolle' is een heks, dus het waren 'heksebloemen'.*

De naam 'kollebloem' slaat onder andere op het feit dat het papaverzaad de mens een zoete nacht kan geven, vandaar ook de naam 'Slaapbol' die men de papaver geeft.
Of je er van hallucineert weet ik eigenlijk niet . Ik weet wel dat er vroeger een gebruik was om de kleine kinderen naar het veld mee te nemen en om hen zoet en stil te houden, kregen ze een 'diese' in hun mond gestopt.
Een diese was een lapjte stof waarin men een suikerklontje stopte en enkele zaadbollen van de papaver. Dat bond men dan dicht met een lintje en zo stak men de prop in de mond van de kleine die zo rustig in een droomvolle slaap gleed.
Jules de Winde schreef zijn gedicht bij Diksmuide op de 28ste juni 1916.

De kollebloemen – Juul de Winde

LUITENANT JUUL DE WINDE

De velden zijn begroeid, beschroot
Met kollebloemen, die zo rood
Als vuur, mij tegengloeien.
De botten barsten lijk een wond
Waar bloed uit welt, dat na een stond
Zich open spreidt, al vloeien.

En wijder steeds, en breder, wordt
De vlak, waarop zich zonlicht stort,
Van ruikers nieuwe kollen
In 't veld waar nooit nog onkruid schoot,
Daar weemlen, akelig als de dood
En schoon als hij, hun bollen.

Hun rood rijst uit 't verlaten veld
Langs de IJzer waar zo menig held
De grond drenkt met zijn wonden
Bloed, laaft het leven van 't gebloemt
Dat op hun graven wijd beroemd
Fier staat den roem te konden

Hoe langer 't volkrenstormen woedt
En vlagen schroot en regens bloed
Langs 't IJzerstrand doet plassen
Hoe meerder onkruid tiert en fleurt
Vermits geen hand op 't land labeurt
Waar nieuwe kollen wassen…

Zowel in 1938 als in 1939 speelde het Revuegezelschap van Ieper een voorstelling die zij ''t oorlogsmarraintje' doopten. Het stuk werd zowel in Ieper als te Poperinge in de zaal Palace gespeeld. In het programmaboekje – met dank aan Henri Vandenberghe – stond het volgende gedicht over de 'Kollebloem' . In dit gedicht wordt zowel het beeld van de papaver als dit van de Leeuwerik uit het gedicht van McCrae gebruikt maar de eindstrofe is hoopgevend.

De Kollebloem

In Vlaanderen waar het veld, in kollebloemen bloedt
Verrijzen, rij aan rij, de vele stille kruisen
Geboren uit ons hart, dat brak in bittren gloed,
Beluister hunne klacht, die naar uw hart wil ruisen.

Waar eens de leeuwerik het gulden graan ontsteeg,
Weerklonk een wrangen dag het knallen der motoren
Wij vielen, doch ons lijk, dat in een vore zeeg,
Werd in het rode lied der kollebloem herboren.

Zij zingen nu ons leed, doch wuiven naar het licht,
De felle en diepe hoop, dat wij nooit moeten vrezen,
Daar op uw jong gelaat en in uw handen ligt
't besef, dat onze dood, niet nutteloos zal wezen.

De herdershonden aan het front

De korrespondent van de « Daily News » aan het Westelijk front zendt zijn blad een schrijven over de Fransche herdershonden, die in gebruik zijn bij het leger. Hij zegt daarover het volgende :

Een der meest belangrijkste afdeelingen in het Fransche leger is die der Fransche herdershonden, die gebruikt worden voor de ambulance- en patrouillewerken. Er zijn er slechts ongeveer 25, maar hun waarde wordt algemeen erkend. De volgende bijzonderheden, mij verstrekt door de hoffelijkheid der Fransche autoriteiten, kunnen misschien van nut zijn voor de fokkers in Engeland.

Een der meest belangrijkste afdeelingen in het Fransche leger is die der Fransche herdershonden, die gebruikt worden voor de ambulance- en patrouillewerken. Er zijn er slechts ongeveer 25, maar hun waarde wordt algemeen erkend. De volgende bijzonderheden, mij verstrekt door de hoffelijkheid der Fransche autoriteiten, kunnen misschien van nut zijn voor de fokkers in Engeland.

De honden zijn van vijf verschillende rassen : Mechelsch, Groenendaelsch, Bar Rouge, Briare en Duitsche Berfersch.

Het oorspronkelijke plan was hen alleen voor ambulancewerk te gebruiken, maar spoedig bleek de mogelijkheid ze te gebruiken om berichten over te brengen van de vooruitgeschoven posten naar de achtergelegenlinies. Met de africhting moet worden begonnen wanneer ze nog zeer jong zijn. De eerste les is natuurlijk de volstrekte gehoorzaamheid te leeren. Dan moeten zij er op geoefend worden, geen vrees voor de projektielen te hebben. Een keer hierop getraind, toonen zij niet de geringste vrees en, in plaats van teurg te wijken voor een uiteenspringende granaat, rennen zij gewoonlijk er naar toe en gaan met luid geblaf er tegen te keer. Voor de ambulances doen zij meest hetzelfde werk al de St-Bernards. Zij worden uitgezonden om den grond langs te speuren en, als zij een gewonde hebben gevonden, brengen zij het een en ander aan van zijn kleeren of toebehoortens. Een dokter en twee oppassers worden dan aangewezen om den hond te volgen, die hen brengt bij den gewonde.

De volgende geschiedenis wordt verteld van Fanfare, een Bar Rouge. De hond bracht een bericht over van het front, toen hij aan den voorpoot zeer leelijk werd getroffen door een granaat. Zoo spoedig hij zich weer kon herstellen, hinkte hij op zijn drie pooten verder naar de plaats van zijn bestemming, en wilde daarop hardnekkig terug naar de patrouille aan het front, die hem had uitgezonden. In den loop van den avond werd hij naar Parijs gezonden, waar zijn wonden werden genezen en thans is hij weer terug naar het front.

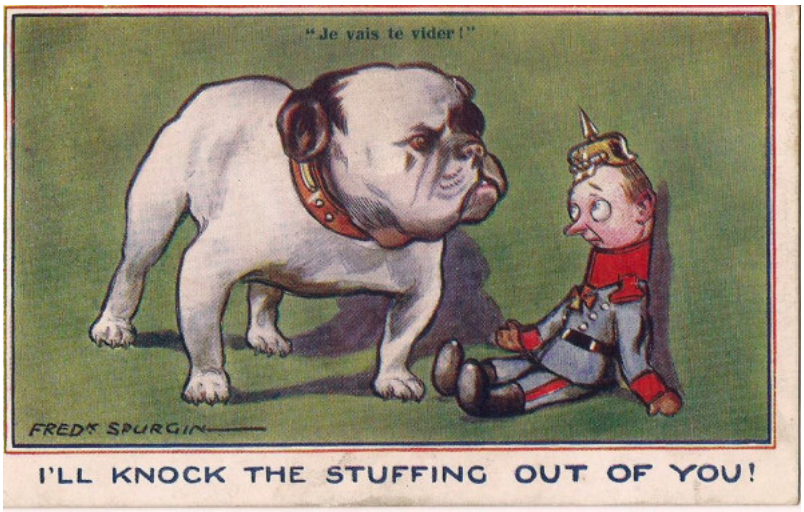

UIT FRANSCHE BRON

Parijs, 8 December. — Officieel bericht van heden middag:

In België hebben de Fransche machinegeweren den vijand verhinderd, het verdedigingswerk bij Het Sas, dat de Franschen vernield hadden, weder in bruikbaren staat te brengen.

11 december 1915

Philip 'Tubby' Clayton volgde Charles Edmund Doudney op als 'kapelaan' van de 6de divisie. Op de 11de december 1915 huurde hij het huis van brouwer en hophandelaar Coevoet Camerlynck gelegen in de Gasthuisstraat dat kort daarvoor gebombardeerd was. Een bom had de achtergevel beschadigd.

11 december 1915 – Archief Maes – RAB

Op briefpapier van 'oeuvre des enfants des Flandres'.

St.- Ouen, 11 december 1915
Aan mijnheer Maas, volksvertegenwoordiger

Achtbare heer
Bijna acht maanden zijn verlopen sedert ons haastig vertrek uit Poperinghe. Reeds dikwils hebben wij naar uw adres betracht. Nu slechts sedert eenige dagen zijn wij het te weten gekomen.
Eerst en vooral bied ik U, achtbare Heer en weldoener, onzen besten dank voor al hetgeen gij voor ons, binst ons verblijf te Poperinghe, gedaan hebt. Door uw toedoen hebben wij klederen en werk gehad in de pijnlijke omstandigheden waarin wij ons bevonden. Ware het niet van het vreselijk bombardement, maar misschien zouden wij nog van uwe goede bescherming genieten. Ons vertrek is zeer haastig geweest en misschien wat te haastig, 't is waar, gezien wij geen gelegenheid hadden onze zaken geheel in orde te doen.
Alzoo ook is een stuk goed blijven liggen in het klooster der Benedictijnen en enig rokgoed hebben wij snel ons medegenomen. Wij hebben er gebruik van gemaakt, omdat alles ons ontbrak, hopende dat gij het ook zult gelieven toe te staan. Misschien hebt gij het wel vernomen. Wij zijn eerst, twee maanden in **Le Mans** verbleven, waar wij op recht wel waren. Verscheidene zusters deden dienst in de hospitalen, waarvan tegenwoordig er nog tien in 't werk zijn aldaar om voor hun onderhoud te zorgen.
Op 21 juni riep het gouvernement ons per telegram om het bestier der Belgische schoolkolonie van **St. Ouen** op ons te nemen.

Den 24ste zijn wij hier toegekomen, hebben het groot huis, sedert 13 jaar onbewoond, helpen kuisen en gereed maken voor de aankomst der kinders. Die kwamen toe op **6de juli** ten getale van 224. Met october zijn er nog bijgekomen zodat het getal nu geklommen is tot 309.
Wij hebben veel werk, doch God dank!
Wij zijn wederom in ons midden. De kinders zijn gewillig en gelukkig een zo goede schuilplaats gevonden te hebben. … Later zullen zij nog meer dan nu de weerde er van schatten.
Laat mij toe U nogmaals te bedanken, achtbare heer en aanveerd de verzekering onzer dankbare gebeden en religieuze achting.
Moeder Alphonsa
Zusters Maricolen van Staden

Op de site van de 'oorlogskantschool' (http://oorlogskantschool.wordpress.com/julia-en-rachel-hennin/

Vinden we de volgende commentaar: "In de kolonie waren er zusters Maricolen uit **Staden** die op **12 april 1915** gevlucht waren naar **Poperinge** en op 24 april na hevige bombardementen van de stad opnieuw vluchten naar **Le Mans** in Frankrijk.
Op **21 juni 1915** ontving zuster-overste een telegram uit Parijs met een verzoek aan de 17 zusters om het onderhoud, de zorg en het onderwijs van 300 kinderen, vluchtelingen van nabij het front, op te willen nemen in een schoolkolonie te St.-Ouen.
Op **6 juli 1915** kwamen 225 kinderen, tussen 6 en 16 jaar, in de schoolkolonie aan. Eerwaarde **Doucy** uit **Dranouter** en leraar aan het college te **Ieper** was er aalmoezenier. In oktober 1915 kwamen nog eens 85 kinderen aan. De kolonie bestond uit 6 klassen: 4 voor de Vlamingen en 2 voor de Walen *(vermoedelijk uit het Franstalige gedeelte van de Zuidelijke Westhoek).*
Op **23 oktober 1915** startte men een kantschool en later nog een naaischool.

denmarkt, 11.

IN HET LUIKERLAND. — Men schrijft ons uit Visé, dat men in de nabijheid van deze plaats, aan den kant van de Nederlandsche grens, een groote organisatie ontdekt heeft voor het smokkelen van koren. Groote hoeveelheden werden sedert langen tijd bedriegelijk in het naburig land binnengesmokkeld. Een Belgische student uit Luik, zoon eener bekende familie, werd door een electrischen stroom gedood, toen hij trachtte over de grensversperringen te komen om naar Holland te vluchten.

TER INLICHTING! Bij ...

De Antwerpsche Courant 14 december 1915

GROOTE ONTPLOFFING IN LE HAVRE

Le Havre, 11 December 1915. — (Bericht van het Agentschap Havas.) — Eene hevige ontploffing had dezen morgen in de vroegte plaats in de pyrotechnische werkplaatsen der Belgische Regeering. Bijzonderheden ontbreken. De schade zou aanzienlijk zijn en het aantal slachtoffers nog al groot. De werkplaatsen bevinden zich op een afstand van drie kilometer van de stad, op het gebied van de gemeente Graville-Saint Honorine. De ontploffing gebeurde rond 10 3/4 u. in een voor de lading van granaten bestemd poederdepot. De arbeiders waren op dit oogenblik aan den arbeid. De reeds geladen granaten ontploften insgelijks met zulk geweld, dat de deuren en vensters der omringende huizen vernield werden. Tegen den middag was het nog onmogelijk de plaats der ramp te naderen. De schade is op dit oogenblik niet te overzien. De meeste arbeiders waren Belgen.

Le Havre, 12 Dec. 1915. — Volgens berichten in de dagbladen zou het aantal bij het ontploffingsongeluk gekwetste personen ongeveer 1000 bedragen. Het aantal dooden zou betrekkelijk gering zijn. De woningen in de omgeving leden er insgelijks onder; de arbeiderswoningen zijn vernield, muren van 24 centimeter dikte vlogen in de lucht. De troepen van het garnizoen begonnen zooveel mogelijk de opruimingswerken.

Le Havre, 12 December. — Tot middernacht telde men bij de ontploffingsramp 110 dooden, waaronder 107 Belgen. Het aantal gekwetsten is nog niet kunnen bepaald worden.

---

15 december 1915 – Jozef Simons – Uit 'Verhalen van een kanonnier'

Decemberregen

Ik wou dat er gisteren een schilder, een geestverwant van Ruysdael, ware van ons gezelschap geweest, toen wij stonden, in de avond, op het brugje over de Yzer – ver achter het front – Frankrijk in, en dicht bij beekjes bron.

Een nietig kronkelend beekje bij zomertijd, dat kabbelt langs weg en wei. Door de aanhoudende decemberregen aangezwollen, is de vloed uit zin oevers getreden en heeft over beide boorden weg, veld en beemd onder water gezet…
Een meer is het landschap nu, waaruit rij aan rij, armtierige en naakte struiken opsteken, bladerloos, afgezweept door de wind.
En in het meervlak glimt en schingelt zilverig het licht van de manesikkel, die op de winderige hemel uitzit, even piept, en licht, duikt en weer te glinster schuift, al naar het spel van de zwarte uitgerafelde wolken, die jagen en gieren, en aanstonds zullen aaneen dikken om weer de regen te doen vlagen.
Een landschap en een hemel voor een Ruysdaelpenseel.
En het Yzerwater, waar 't weer samenstuwt onder de stenen brug en geweldig doorbreekt, is als bewust geworden van zijn kracht, en spoed! Voort om verder geheel Veurne-ambacht te verdrinken; de boze vijand te scha en te schand.
Want hij, de Yzer, onze nietige stroom, heeft een laatste hoekje van Vlaanderen gevrijwaard, waar fier onze standaard stat geplant, waarvoor onze geestdriftige jongelingschap vecht en valt. De Yzer heeft verhoed dat onze jongens zouden moeten op vreemde bodem vechten, opgenomen en verloren in de legermassa's van de geallieerde mogendheden.
'Nu steken wij in zakskens
De rest van 't vaderland,
En leggen die in pakskens
Al op de waterkant…'

Doch dat zij nog Belgische grond, om hem te verdedigen, kunnen 'in zakskens steken' tot borstwering, danken zij de kleine Yzer.
Achter Yzer en Ieperlee is het één glimmende watervlakte. 't Wordt een zondvloed.
De regen vlaagt dag en nacht, afgewisseld door buien hagel en fijne sneeuw, die vallend reeds tot morsige nattigheid wegsmelten inwater en moze. Regen, aanhoudend gietende, stromende,

briesende regen, soms met rukwindstoten in uw aangezicht gekletst, soms vallend loodrecht in de luwte, schijnbaar kalmpjes en niet gedicht, doch in dikke zware druppels, die uitvlekken op uw klederen en u in een ommezien doornat plonsen.
Doorsopt en doorweekt, kan de kleigrond het water niet meer slikken. Greppels en grachten staan boordevol, lage akkers en weilanden schieten onder, diep, en de wegen zijn lange plassen.

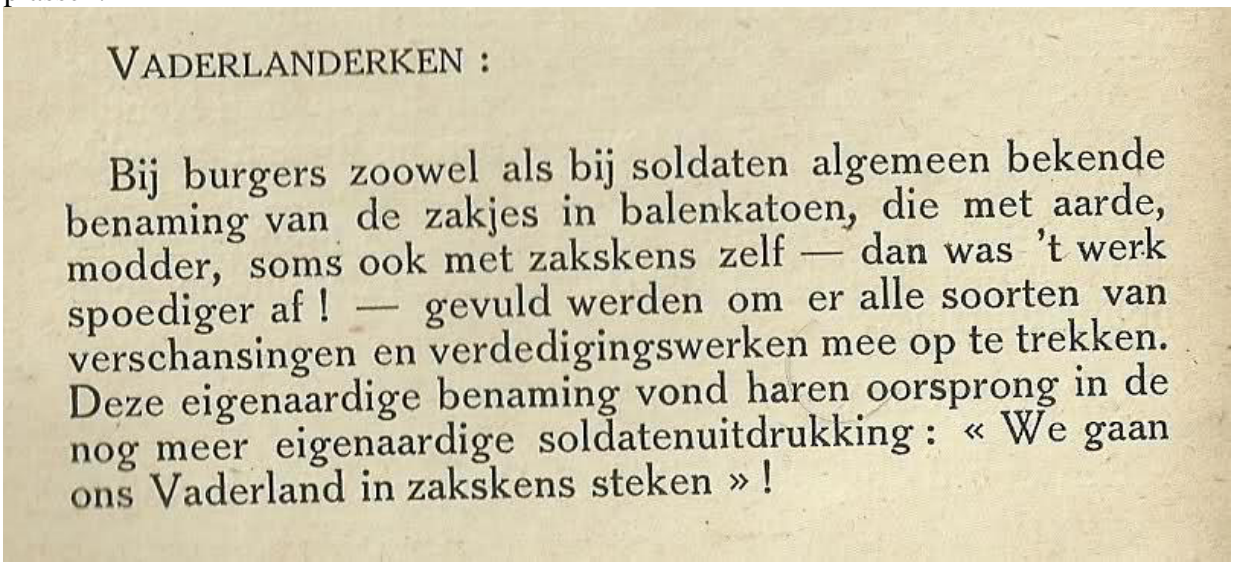

VADERLANDERKEN :

Bij burgers zoowel als bij soldaten algemeen bekende benaming van de zakjes in balenkatoen, die met aarde, modder, soms ook met zakskens zelf — dan was 't werk spoediger af ! — gevuld werden om er alle soorten van verschansingen en verdedigingswerken mee op te trekken. Deze eigenaardige benaming vond haren oorsprong in de nog meer eigenaardige soldatenuitdrukking : « We gaan ons Vaderland in zakskens steken » !

Aan het front is het kalm, want aan weerszijden van de Yzer is het nu een water scheppen en draineren, dat de rest er bij op 't achterplan geraakt. De Duitsers rekenden op de degelijkheid van hun met cement gebetonneerde loopgraven en bazig lachten ze, toen het water aan deze kant van de Yzer begon door te zijpelen. 'Kom bij ons, jongens, hier zit ge op 't droge!'
't Duurde geen week of hun cement scheurde en barstte en spoelde ook door…
Een spotter zei me: 'Zie je nu, waar we uitkomen met onze verlichte twintigeeuwse beschaving? In het tegenover mekaar zetten van honderdduizenden mensenkinderen, die water moeten scheppen uit moddergroeven!'

Wat onderhoud de wegen vragen bij die stortvloed laat zich denken. Er wroet een gans legerkorps aan het herstellen van de immer stuk gereden kalsieden: Belgische oude klassen, Engelse en Frans territoriale troepen.
Maar ook veel burgers-vluchtelingen. De inzaten van de streek hebben er voordeel bij thuis te blijven, hun huizetje, al is het ook maar een kruipinnetje, een handvol groot, als herberg of winkel te openen, en dan maar stout en ale, koffie en thee, broodjes en chocolade, postkaarten, sigaren en sigaretten verkocht! De vluchtelingen nemen schup en houweel, en onder het toezicht van Engels – Vlaamse tolken, werken zij voor rekening van het Engels leger tot tegen Ieperen. En willig! Want hoe dichter bij de frontlijn, hoe hoger loon.
Korten tijd geleden stonden de werklieden op rij voor een huis te wachten op hun loon te X… als een granaat in de hoop sloeg, er negen van doodde en zestien wondde… 's Anderendaags kwamen de overigen op hun werk toe, alsof er niets gebeurd was.
Gelijk in elke loopgracht, staat er ook in elke werkersgroep … een dichter.
Wanneer ge ze daar ziet over hun werk, krommen, in hun verkleurd en verweerd plunje, met Engelse kuitbangen aan, beslijkt en besprinkeld van onder tot boven , zoudt ge 't hun niet aangeven. En toch, zij houden van zingen en van Leute. Lallen Vlaams, Frans en Tipperary in het Engels alsjeblieft! En heus waar, daar zijn er die de mondelinge overlevering niet toevertrouwen, die bij de drukker gaan en hun verzen willen bewaard weten. Daartoe wil ik mijne bijdragen en u hieronder van eht druksel afschrijven het laatste koeplet van 'Het

vaderlands lied der vluchtelingen – Baanwerkers in het nog onbezet Belgenland', behoorlijk door de dichter ondertekend: 'P.G. vluchteling uit G., baanwerkersbaas te Proven.

Wijze: Brabançonne
Achter ons leger zullen wij niet meer rusten
Tot op de dag dat wij zijn weerom vrij
Van aan de Maas tot hier aan de Noordzeekusten:
Los, en bevrijd van Duitse dwingelandij
Dan trekken wij naar Brussel om te feesten
Den 'Vlaamse leeuw' met opgeruimde geesten
En roepen: 'leve vorst en held Albert!'

Ik weet niet of er reeds schilders achter de vuurlijn zijn gekomen om schetsen te nemen. Ik zou een Laermans willen meenemen naar **Poperinghe,** bij het uitzetten van de troepen naar de loopgrachten, 't mag dan ook plassen regenen zoals gisteren.
Die dichte drommen mensenmassa's, opstappend in eindeloos, lange kolommen, op een lijn van zes man breed: stug en store Schotten en losser Engelsen, geweer en houweel uitbuilend onder de wijde regenjas, stampend door regen en modder, links rechts, links rechts – sommigen roken hun pijp, maar de meesten zingen en alle honderd passen stijgt uit nieuwe gelederen een nieuw lid – vrijwilligers allen, die gekomen zijn uit hun verre streek om te gaan, waar het vaderland hen riep: de vastberadenheid en kracht sprekend uit hun strakke ogen en hun sterke schonken, geven u een indruk van macht en van wil, die u niet meer loslaat. En na de troepen komen de konvooien met mensen- of kanonnenvoedsel. Lorries, auto's, voertuigen met paarden, andere met muilezels bespannen, schilderachtige karretjes getrokken door langharige paardjes met eigenaardig getuig die afdraaien naar de Franse sector…
En daarover gaat de wind en ploddert de regen altijd maar aan in dikke druppels.
En immer stappen er nieuwe bataljons op, rijden er verse konvooien – gaan en rijden, rijden en gaan – door de straten van het beschoten stadje, waarlangs de verminkte huizen staan met halve daken, ingeslagen ruiten, vorsen zonder schouw noch pannen…
Voor een paar dagen stond ik op dit voorbijtrekken te turen, als weer de beschieting begon en een straat verder inslaand, een obus de grond deed daveren.
Ik spoedde mij buiten de gevaarlijk zone – er gaat telkens een strook van vuur door het stadje, maar daarbuiten is he betrekkelijk veilig – en buiten de stad was het akelig mooi te luisteren naar de afgevuurde obus, dat aankwam van verre en suisde tegen de wind in, als moeilijk en langzaam, en dan, na een tiental seconden, openkraakte met een bons…
Arme beschoten Vlaamse vlekken!

Nummer 161 B **Doos Gazette** **december 20015**
guido.vandermarliere@telenet.be

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

Een raadseltje

In de nekke de grepe
In den buuk de steke
En met de kittelinge van ’t haar
’t plezier is daar

Wuk is’t ? Zie voor de oplossing het laatste zinnetje van deze gazzette

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 470 lezers

Beste abonnee

Poperinghe, van moeras tot stad

Guido Vandermarliere

Nog net klaar voor het nieuwjaarsfeest!

Een nieuw boek van mijn hand, met als titel: Poperinghe, van moeras tot satd. 267 bladzijden dik en dit voor de prijs van **30 euro.** We beginnen met een stuk over de mammoet van Proven en we eindigen in 1367 met de aanleg van de Poperingse vaart.
En daar tussen zit de groei van een Frankische nederzetting Pamele tot een stad die Poperinghe genoemd wordt.
Kortom, een boeiend stuk geschiedenis, een must voor iedere Poperingenaar …

Te bestellen bij mij en bij mij thuis af te halen!

Eerst even dit:
Familiekunde Vlaanderen in de Westhoek organiseert op 28 januari 2016 om 19 u 30 een **Algemene Ledenvergadering**.
De plaats: zal later via mail medegedeeld worden.
De Heer **Guido Vandermarliere** komt ons vertellen over de Beeldenstorm in de regio Poperinge.
Na het officiële gedeelte volgt een receptie, aangeboden door Familiekunde Vlaanderen regio Ieper – Diksmuide.
Verdere info volgt te gepasten tijde via mail.

Dag Guido,

Gefeliciteerd met uw DOOS GAZETTE.
U grasduint regelmatig in mijn vertaling van Raoul Snoeck, waaraan ik ongeveer een jaar heb gewerkt. Zo'n vertaling is niet met een vingerknip gerealiseerd.
Op een nacht schoot ik wakker met de titel:
"In de Modderbrij van de IJzervallei" heel vrije vertaling met binnenrijm van de oorspronkelijke titel "Dans les boues de l'Yser".
Ik heb er helemaal niks tegen dat u fragmenten opneemt, integendeel. Doe maar!
Toch wou ik vragen om ook ooit eens de naam van de vertaler te vermelden, niet om reclame te maken, want het boek is nergens meer te krijgen, maar gewoon omdat vertalers meestal opzij worden geschoven. Misschien hebt u dat al vroeger gedaan, dan heb ik er over heen gekeken of gelezen. En als u dat voor alle andere fragmenten ook moet doen, is het wellicht onbegonnen werk.
Vertalen is niet zo'n makkelijke job, je kruipt in het vel van die ander, je kijkt door zijn ogen, je voelt met hem mee… en dan slaat die vertaling aan… of niet.
Ik eindig zoals ik begon met gelukwensen: u moet het toch maar doen !!
Veel succes met uw volgende DOZEN GAZETTE .
En vriendelijke groet,
André Gysel

André, heel erg bedankt voor de appreciatie en voor het interessante werk dat je met de vertaling van dit boek gedaan hebt. Het Belgisch leger is totaal onderbelicht in deze herdenkingsjaren, vandaar dat ik met veel plezier die teksten van Raoul Snoeck gebruikt heb, omdat deze ook het gevoel van de man in kwestie weergaf en duidelijk de omstandigheden waarin die soldaten moesten werken.

OOSTVLETEREN
meer dan een dorp aan de IJzer

Beste,
Enkele weken geleden werd het boek ***'OOSTVLETEREN meer dan een dorp aan de IJzer'*** voorgesteld. Het is een prachtig en boeiend kijkboek en naslagwerk (in kleurendruk van 528 bladzijden, groot formaat 245 x 310 mm, garengenaaid met stofwikkel) over de rijke geschiedenis van Oostvleteren. In het boek zijn meer dan 500 - vaak unieke en nooit eerder gepubliceerde - foto's en een veertigtal kaarten en plannetjes opgenomen. Het is de eerste keer dat er over het verleden van Oostvleteren een boek is gepubliceerd.
Dit boek is zonder meer een aanrader voor wie geïnteresseerd is in de lokale geschiedenis van een dorpsgemeenschap.
Een uitgebreid redactieteam heeft dan ook gedurende vier jaar opzoekingswerk gedaan in diverse archieven, fotomateriaal gezocht en opgevraagd en verhalen opgetekend, bijdragen geschreven en herschreven om tot dit unieke resultaat te komen. In het boek komt een waaier van thema's aan bod. Onderaan deze mail is de inhoudstafel van het boek opgenomen.
Het boek kan besteld worden tegen de prijs van **55,00 EUR** door overschrijving op het rekeningnummer **BE58 7380 3706 9479** van 'Oostvleteren te boek'.
Het boek kan opgehaald worden bij Monique Degrave, H. Deberghstraat 17 te Oostvleteren ofwel via b-post opgestuurd worden. In dit laatste geval dienen 10,00 EUR verzendingskosten betaald te worden en schrijft u dus **65,00 EUR** over.
Meer informatie over het boek vindt u op onze website: **www.vleterenteboek.be**. Zo vindt u er de gedetailleerde inhoudstafel terug en wordt er van ieder hoofdstuk een bladzijde getoond.

Het redactieteam van 'OOSTVLETEREN meer dan een dorp aan de IJzer'

INHOUDSTAFEL

1. Algemene kennismaking met Oostvleteren — Domien Doise
2. Kroniek — Domien Doise, Myriam Verfaille
3. Archeologische opgravingen — Jan Decorte
4. De Poperingevaart en IJzer met hun bruggen en historische — Jef Doise

locaties

5. Natuur in Oostvleteren — Lut Demarest
6. Over de heren en dames van Oostvleteren en de Vleterse eigendommen van Tempeliers en Hospitaalridders — Kristof Papin
7. De Sint-Amatuskerk, de Brigidakapel te Elzendamme en de processies — Wim De Poorter
8. Van armendissen tot OCMW — Domien Doise
9. Scholen — Raphaël Claus, Monique Degrave
10. Molens — José Marchand, Domien Doise
11. Brouwerijen — Chris Vandewalle
12. Herbergen — Herman Caulier
13. Schippers te Elzendamme, een wereldje apart! — Domien Doise
14. Merkwaardige gebouwen — Domien Doise
15. Oostvleteren tijdens de Franse bezetting (1794-1815) — Domien Doise
16. Oostvleteren tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) — Domien Doise
17. Oostvleteren tijdens de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) — Domien Doise
18. Kermissen en vermakelijkheden — Monique Degrave
19. Veldkapelletjes — Jean-Pierre Noyelle
20. Oostvleterse missionarissen en missiezusters over de hele wereld — Marc Dejonckheere
21. Markante en verdienstelijke Oostvleterenaars — Marc Dejonckheere
22. Verenigingsleven, vroeger en nu — Jean-Pierre Noyelle
23. Jeugdherinneringen van Oostvleterenaars — Domien Doise
24. Inventaris van het burgerlijk kerkhof en de parkbegraafplaats — Dany Titeca

ET BILLARD

ET BILLARD

15 december 1915

VOOR DEN VREDE

Het Engelsche parlementslid Snowden heeft naar wij in de « Times » lezen, te Glasgow het woord gevoerd op een vergadering van de onafhankelijke arbeiderspartij en daarbij betoogd, dat de houding der partij in verband met den oorlog geen rechtvaardiging behoefde. Zij die tegen den oorlog waren en tijdens den oorlog voor vrede werkten, deden een noodzakelijk werk, waarvan de waarde erkend zou worden, wanneer de kalmte teruggekeerd was. Tijdens den oorlog had de onafhankelijke arbeiderspartij nimmer gezegd : houd op met den oorlog.. Zij wenschte evenmin een niet beslissenden vrede; zij wenschte een vrede, die op zulke grondslagen berust, dat een herhaling van dezen Europeeschen oorlog menschelijker wijze gesproken onmogelijk wordt. Er waren, zeide Snowden, meer teekenen, die op een verlangen naar vrede onder de volken op het vasteland wezen, dan in Engeland bleek. De eenige voorwaarde, waarop een blijvende vrede verzekerd kon worden, was, dat de volken der Europeesche staten over de buitenlandsche aangelegenheden toezicht zouden oefenen en niet de koningen en diplomaten, die van deze dingen hun speelgoed maakten.

De Antwerpsche Courant

17 december 1915 – Brievenboek Crombeke

Meneer de gouverneur

In de brief die vertrekt van uit Crombeke wordt er gevraagd naar welk hospitaal zij de zieken onder de vluchtelingen kunnen brengen en 2° door welk rijtuig zij vervoerd kunnen worden, aangezien ‘hier op de gemeente’ geen rijtuigen meer aanwezig zijn.

17 december 1915 – Brievenboek Poperinge

Aan kapitein Collins

De militair J. Gavinet van de 108ste brigade R.F.A. heeft 30 linnen zakken die zich in het gemeentemagazijn in de Duinkerkestraat bevonden, weggenomen. Deze zakken hebben een waarde van 1,50 frank het stuk.

Ik zou U verplicht zijn moest U rond deze zaak een onderzoek starten.

De voorzitter van het Centrale Rekwisitiebureau

Ik heb me in verbinding gesteld met de heer Alphonse Schaballie die me verklaarde dat hij voor de datum van de 30ste april 1915, geen bakstenen geleverd heeft, noch dat er bakstenen bij hem opgeëist geworden zijn door de commandant van de 50ste compagnie van de Belgische Werklieden, 2de groupement. Hij heeft ook geen kennis van een levering van de 12de juli.

Wat de prijs van 19,50 frank het duizend, betreft, daarover heeft de Belgische militaire overheid verklaart dat dit de vastgestelde prijs dient te zijn voor het jaar 1914 en dat sedert dient de kolenprijs verhoogd is van 18,5 frank tot 31 frank / 1000 kilo en dat het loon voor het

handwerk voor een derde gestegen is, zodat de kostprijs voor de bakstenen evenredig gestegen is. Hij verklaard ook een contract gemaakt te hebben over de verkoop van een miljoen bakstenen met het Engelse leger aan de prijs van 23 frank per duizend, welke prijs hij dus wenst te krijgen oor de leveringen in het jaar 1915.
Hierbij voeg ik het originele rekwisitiebewijs voor 23.000 bakstenen waarvan er reeds 22.000 geleverd zijn geworden, samen met de factuur aan de prijs van 23 frank per duizend.

Woesten; interieur van de kerk (17/12/1915; foto nr. 126).

Kerk Woesten op de 17de december 1915 – Commissie Dhuicque

17 december 1915 – RAB – Maes

Westouter 17 – 12 – 15
Beste vriend
Hertelijken dank voor uwen goeden brief en voor den lof dien gij mij toezwaait. Gij weet het, ‘k tracht altijd het mij opgelegde werk wel te doen en ‘k vind dat men daarmede verst komt. Zeker heb ik eenen lapsus calami begaan en ‘k bid u te willen invullen dat Rosalie Vandermersch weduwe is van Petrus Knockaert. Wat het ander geval betreft, gij hebt wel geraden en zeker zou zij verdienen een les te hebben. ‘k eet nochtans niet welke hare tegenwoordige toestand is. Gelijk wij allen, is zij over ruim een jaar moeten vluchten, doch ‘k ben zeker dat zij geheel den tijd bij haren schoonzoon en hare dochter heeft doorgebracht en dat weinig of niets heeft gekost.
Toekomende week zal ik het geluk hebben naar St. Paër te mogen gaan om er de kleine Paula naar de schoolkolonie te geleiden. Welke vreugde en voldoening na een afwezigheid van zeven maanden enige dagen in familie te mogen gaan doorbrengen. Felicie en Antoinette zijn gisteren naar Kemmel geweest en alhoewel onze lieve gemeente bij hunne verhuizing reeds in eenen deerlijken staat was, is zij nog aanzienlijk verslecht. Er blijft bijna niets meer op de plaats. Nog dagelijks worden wij gebombardeerd en indien het zo voortgaat, zal er na den winer geen plaats meer zijn.

‘k Wensch dat gij weldra een groten woonst vindt om alzo min uwe balllingschap gevoelet. Mijn beste groeten voor u, Elodie en uwe geliefde kinders.
Uw gans genegen en dankbare vriend

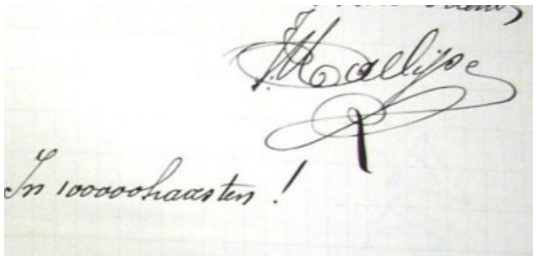

BRIEFWISSELING TUSSCHEN NEDERLAND EN BELGIE. — De Duitsche Legatie in den Haag heeft de volgende nota aan de Nederlandsche pers medegedeeld:

Het aantal brieven en briefkaarten uit Nederland en België heeft in de laatste maanden dermate toegenomen dat het personeel van de Duitsche censuur te Aken niet meer bij machte is om de postzendingen met den gewenschten spoed na te zien. Het is daarom van belang voor al degenen die uit Nederland met Belgen korrespondeeren om zooveel mogelijk kort en bondig te zijn.

Het is duidelijk uit den inhoud en uit het groote aantal brieven gebleken, dat de afzenders gemakkelijk, met het oog op de huidige omstandigheden, den inhoud hadden kunnen verkorten zonder dat dit hun in iets benadeeld zou hebben.

Indien het publiek zich hieraan niet wil onderwerpen, dan kan het niet anders of de zendingen zullen te laat op de plaats der bestemming aankomen, en soms wellicht, door den dwang der omstandigheden, geheel ingehouden worden.

De Antwerpsche Courant

Donderdag 12 tot zaterdag 18 december 1915 – Baert A.

Niets nieuws: nu en dan wat geschut. De gewone beweging.

Zaterdag 19 december 1915 – Baert A.

Nu en dan wat geschut ’s nachts, maar tegen den morgen een geschut dat horen en zien vergaat., aanhoudend, vreselijk. Van 6 tot 7 uur krijgen wij een 40-tal obussen van de Statie tot aan De patrijs. Om 9 uur ‘een 10-tal Duitse vliegers boven, lossen15 tot 20 bommen rond Zwijnland en eninghelst kalsijde: vrouw Labaere aan ’t Zwynland wordt gedood. ‘ kanon vermindert wat. Van 10 tot 4 uur wordt gedurig geschoten met minder of groter tussenruimten, soms met twee kanons smaen. Om 8 uur nog enige schoten. We kregen heden 140 obussen. Enige beschadigde huizen: R. Dupont, C. Boone, Sint Bertenskerk, Volkshuis, C. Dezeure, P. Quaghebeur, Franse soldaat, R. Priem, C. Batthen; A. Gruwier, Longue Allée, Poortegat, A. Deroo (Ons Huis), Statieplein, Fabriek Snauwaert, Ch. Delbosse, E. Gouwy, G. Demeestr. In de Yperstraat werd een kind dood geslegen bij de ‘Fransche Soldaat’.

19 december – Delaere C.
Poperinge werd zondag 19de vanaf 5 ½ ’s morgens fel beschoten door vliegers en kanonnen. Wel 150 obussen vielen neer, zegt men. Twee kinderen en 8 soldaten werden gedood, 12 personen gekwetst.

Van Walleghem
Gelijk wij verwacht hebben, de Duitsen geattaqueerd. Om 5 ure wierden wij wakker geschud door het kanongeschut. Het ging er schrikkelijk. Ik ging teweeg naar de kerk, doch nauwelijks was ik buiten of een verstikkende geur sloeg mij teegen. Er was een lichte oosterwind en geen twijfel de vijand had zijn vergiftige gaze gebruikt. Ik kon niet nalaten een 30 stappen verre te gaan om een oogslag te werpen op de kant van ’t gevecht. Het was meest tussen ’t Hoge en Langemarck gedurig de eenen weerlicht na de anderen, wel 10 ontploffingen te samen, al een verlichting. Doch ’t was een oogslag want langer buiten blijven kan ik niet, want wie een paar minuten zou buiten blijven zou reschieren van de adem afgesneden te worden. ¼ na 7 ure was de gaze wat verminderd en dan eindelijk kon ik naar de kerke gaan. De reuk was nu verdragelijk doch nog gedurig hevig bombardement.

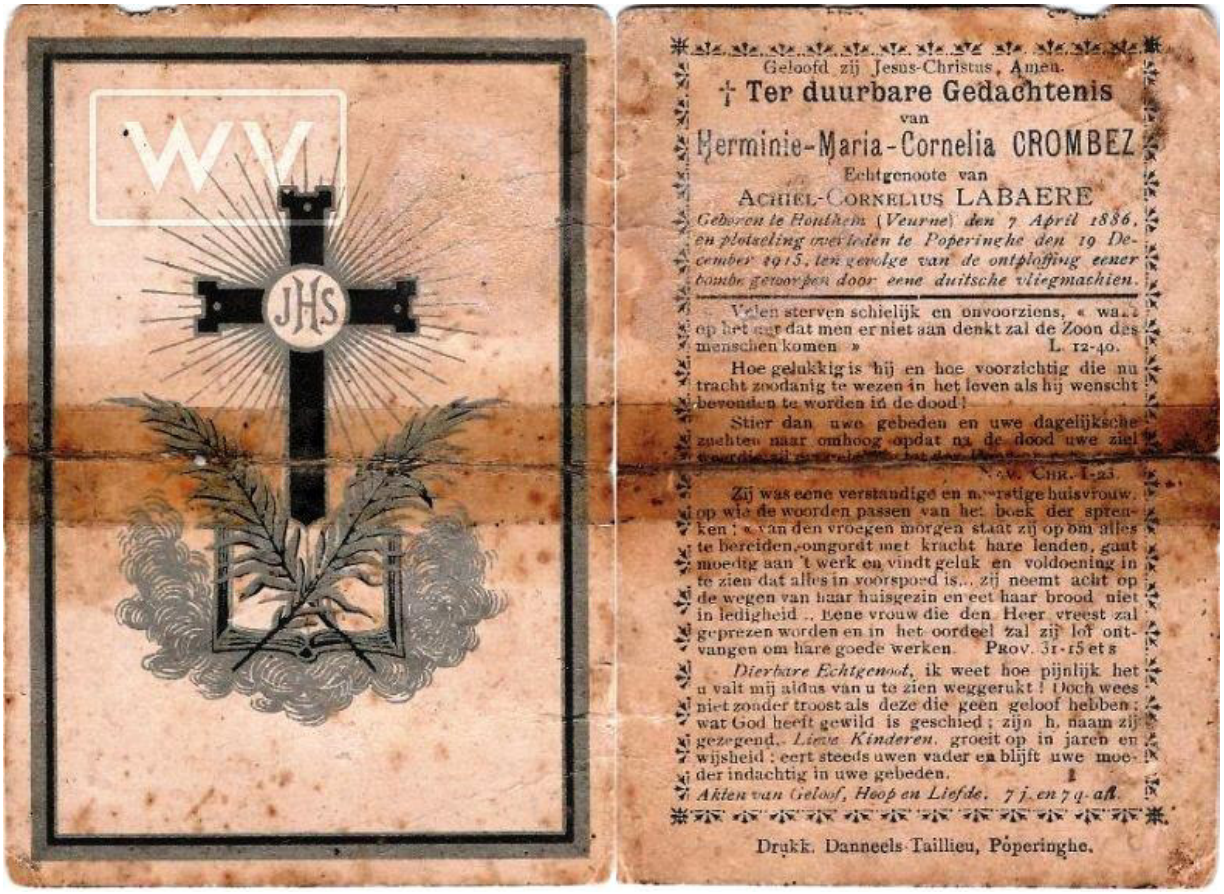

Poperinge verbeeldt

Maandag 20 december 1915 – Baert A.

Deze nacht binst het kanongechut krijgen wij om 2 uur om 4 uur en om 6 uur telkens een 10 tal obussen: meestal rond de statie en in de Yperstraat. J. Vannieuwenhuize, A. Carton, E. Truant, Goudenhoofdstraat, Eklips, H. Vancayseel, R. Sergeant, Fr. Dewancker, E. Christiaen, E. Duthoit. Het kanon was wat gestild en herneemt 's avonds. De inwoners zijn weer voor 't meeste deel op de vlucht geslegen.

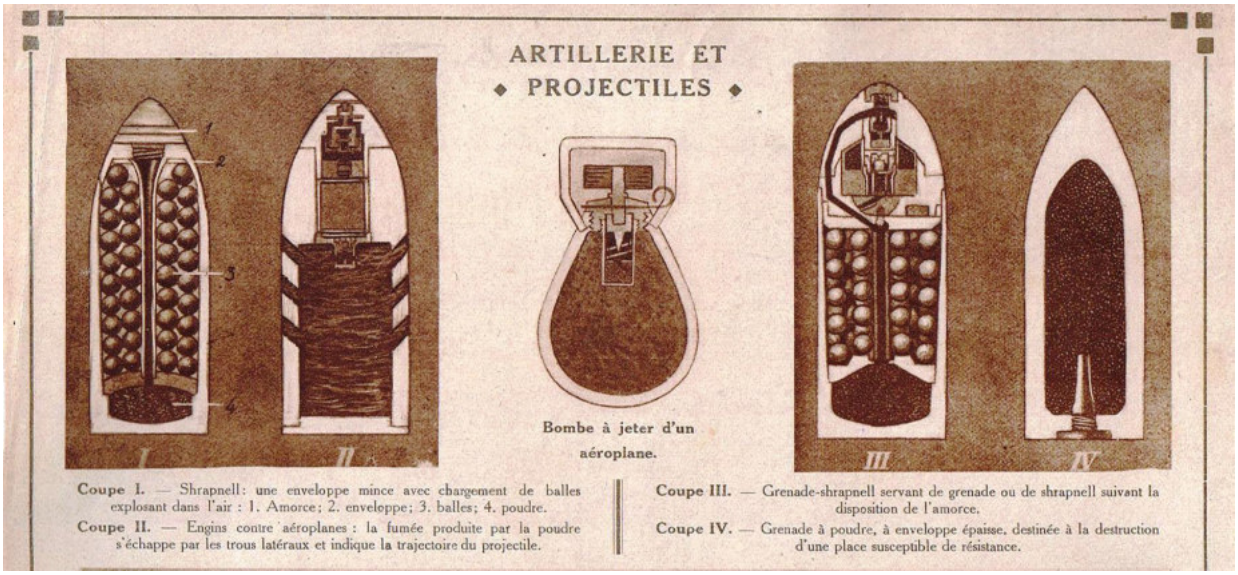

L'èvenement ilustré – 11 december 1915

De Antwerpsche Courant 19 december 1915

HET BAGGAGIE-VERVOER AAN DE NOORDSTATIE TE BRUSSEL.

— Het algemeene militaire bestuur der spoorwegen te Brussel, heeft in de Noordstatie in het belang der reizigers een dienst met officieele witkielen ingesteld, belast om de baggage in de treinen te zetten en eruit te halen. Deze « dragers » die, zooals in Duitschland tot eene gilde van « baggage dragers » zullen vereenigd worden, zijn eveneens belast met het consigneeren der baggage. De « consignedienst » van zijn kant verplicht zich tot het afhalen en thuisbezorgen der baggage.

De « dragers » dragen een pet voorzien van een plaat, waarop staat « Gepäcktrager N.... ». Zij moeten hun nummer aan de reizigers geven, die zich van hen bedienen. Zij hebben alleen recht op het tarief der pakjesdragers en deze tarieven moeten zij steeds bij zich hebben om die, als de reiziger zulks verlangt, te kunnen toonen.

Voor het vervoer van baggage binnen de statie wordt een betaling van 30 centiem voor de eerste 25 kgr. verlangd en een supplement van 20 centiem voor al wat er meer is tot 25 kgr. en aldus verder.

Voor het vervoer van baggage van de statie in de stad, is het tarief 60 centiem per 800 m. voor een gewicht van 25 kgr., en 30 centiem voor het meerdere niet de 25 kgr. overschrijdende, enz.

Voor verdere inlichtingen gelieve men zich te wenden tot het verzendingskantoor van baggage in de Noordstatie, te Brussel.

Het militair bestuur der spoorwegen heeft dergelijke verzendingskantoren in verscheidene andere belangrijke staties van het militaire gebied, op het westelijk oorlogsterrein, opgericht, alwaar men zulks hoogst noodig had.

Uit de Rijksdag

In België is het ons gelukt, in den landbouw nagenoeg normale verhoudingen terug in te voeren. Ook hebben wij handel en nijverheid, waar het eenigszins mogelijk was, doen herleven. In het geld-, krediet- en bankwezen werd orde gebracht, de verkeersmiddelen, het postwezen, de spoorwegen en de scheepvaart zijn in gang. Talrijke bruggen welke de vijand in de lucht deed springen zijn hersteld. In de kolenstreek is bijna het normaal getal arbeiders als in vredestijd aan het werk. Het kolenvervoer neemt toe. Gedurende het laatste kwartaal werden bijna 3.500.000 ton vervoerd. De werkloosheid wordt door Staats- en gemeentelijke hulpinrichtingen bestreden.

De arbeidsmarkt normaal te maken, is vrij uitgesloten, daar Engeland aan het verbondene land den uitvoer over zee afsnijdt en daardoor zijne nijverheid verwurgt.

De algemeene schoolplicht wordt toegepast, ook de toepassing der voorschriften over het schoolonderricht in de Vlaamsche taal, waarnaar vroeger vergeefs gestreefd werd, wordt voortgezet.

Insgelijks hebben wij, wat totnogtoe in dit land van hooge industrieele ontwikkeling niet te bereiken was, door strenge toepassing van sociale voorzorgvoorschriften ten minste voor het in zwang komen der elementaire beginselen van de werkersbescherming gezorgd, welke bij ons sedert verscheidene lustra bestaat en welke volgens Duitsche opvatting in geen enkel kultuurland zou mogen ontbreken. (Bravo!)

DE ONTPLOFFING VAN HET KRUITFABRIEK IN DEN HAVER

De begrafenis der slachtoffers van de ontploffing in de Belgische kruitfabriek te Havre heeft Dinsdag met groote plechtigheid plaats gehad. Honderd-en-een lijkkisten zijn, na een plechtigen dienst in de kerk, die door de Belgische ministers, en verscheidene ministers van s'aat, Senatoren en Kamerleden, twee Fransche ministers, de Fransche gezant te Havre, hoogeplaatste militairen en burgerlijke ambtenaren werd bijgewoond, in een eindeloozen stoet van lijkwagens naar het kerkhof vervoerd. In de kerk heeft Mgr. Delestré het woord gevoerd; daar buiten hebben Carton de Wiart, de Belgische minister van justitie, Métin, de Fransche minister van arbeid, en Ancel, lid van de Fransche Kamer voor Havre, gesproken. De Koning der Belgen was bij de plechtigheid vertegenwoordigd.

Aan het « Belgisch Dagblad » wordt uit Havre gemeld, dat het getal dooden 140 bedraagt. Ook drie werklieden van Schneider hebben bij de ontploffing het leven verloren.

Het is bijna onmogelijk de slachtoffers te herkennen.

De Antwerpsche Courant 20 december 1915

Dinsdag 21 december 1915 – Baert A.

Om 10 uur en om 2 uur 's nachts krijgen wij in 't geheel 23 obussen. Vallen meest rond de Ster en de statie. De Ster, A. Carton, F. Verhaeghe, H. Flou, E. Dobbels, Vanhoemacker, S. Bertens, J. Snauwaert, A. Leeuwerck. H. Verhaeghe werd erg gekwetst. In deze 3 bange dagen werden 15 personen gedood en rond de 50 gekwetst, meestal soldaten: in de fabriek Snauwaert waren er 7 doden.

1914-15... EN BELGIQUE – YPRES - Ce qui reste du poste d'ambulance du 1er zouaves aprés le bombardement du 21 décembre

1914-15... IN BELGIUM – YPRES - What is left of the ambulance of the 1st Regiment of Zouaves after the bombardment of the 21st of December

28me Série

21 december – La region de Charleroi

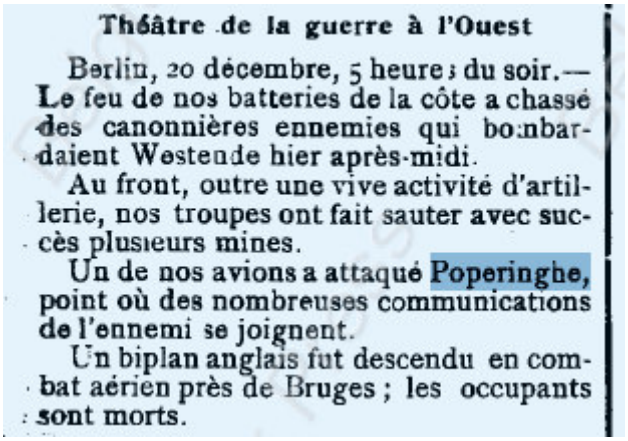

Théâtre de la guerre à l'Ouest

Berlin, 20 décembre, 5 heures du soir.— Le feu de nos batteries de la côte a chassé des canonnières ennemies qui bombardaient Westende hier après-midi.

Au front, outre une vive activité d'artillerie, nos troupes ont fait sauter avec succès plusieurs mines.

Un de nos avions a attaqué Poperinghe, point où des nombreuses communications de l'ennemi se joignent.

Un biplan anglais fut descendu en combat aérien près de Bruges ; les occupants sont morts.

22 december – De Antwerpsche Courant

BELGEN

Een zonderling samenraapsel: De Belgen, die loopgraven aanleggen om het laatste gedeelte van den vadergrond te verdedigen, zijn juist hunnen naam verschuldigd aan dat middel van verdediging!

Dit leeren ons de jongste opzoekingen der navorschers die nader de beteekenis hebben nagegaan der benamingen door Julius Caesar gegeven aan de volken die hem hardnekkigen wederstand boden bij zijn overweldiging van ons land, nl. Belgen, Eburonen, Nerviers, Morini, Menapiërs.

Belgen, — in 't Latijn Belgae, in oud-Germaansch Belgen of Balgen, — beteekende een versterkte gracht, een soort « Vest ». De Belgen waren volken die, om hun eigendom te beschermen, dergelijke vesten bouwden. Nog wordt in Vlaanderen een plaatsje gevonden dat Balzerhoeke wordt geheeten.

Nopens de overige aangehaalde namen, verzekeren de navorschers dat de « Eburonen » de Belgische, Hollandsche en Duitsche Kempen bewoonden. Hun naam beteekent hee- of hei-buren (hee of hei = heide, en bure = hoeve of gebuurte). « Gebuurte » was in den ouden tijd eene « hoeve », en de baas van de hoeve, heette « buur » dat « boer » werd uitgesproken — een woord dat tot op den huidigen dag zijn beteekenis heeft behouden — immers, een pachter van een groote hoeve wordt nog altijd « de boer » in onze Kempen genaamd, terwijl in onze steden « boer » de algemeene naam is die aan de landslieden zonder onderscheid wordt gegeven.

Het woord Nerviers zijn het volk dat door de Latijnen wordt betiteld Nervi, — afgeleid van « neer » en « uwen » o. « neer-ouwen » (lage landen — nederlanden). De Nerviers waren dus de bewoners der « nederlanden », zoo als de Eburonen die van de Kempische hoeven waren.

De « Morini » door Caesar bedoeld zijn de Moren of « Moeren » (moerassen-) bewoners ; dit zijn de Vlaanderen — want de Vlaanderen, vooral West-Vlaanderen en Fransch-Vlaanderen vormden toenmaals een uitgestrekt moeras. — Van daar zijn overgebleven sommige dorpsnamen, zooals : Claremoer, Moera, Moerbeke, Moerkerke, enz.

« Meen-appen » of « meen-eppen », is het stamwoord van « Menapië ». De « meene » was « de gemeenschap », — de gemeente, zooals thans gezegd wordt, van dicht bijeenwonende menschen. « Eppe » of « appe » was het moeraskruid dat daar overal groeide. Menapiërs wil dus zeggen : lieden die gezamenlijk in de streek van het moeraskruid verblijven, of gezamenlijk het moeraskruid beheeren. Dit kruid diende tot voeding van het vee, en werd verdeeld tusschen de omliggende bewoners volgens ieders benoodigdheden. — In de benaming van het dorp Meenen vindt men nog een herinnering aan dien landsnaam van de Menapiërs.

Het zal wellicht menigen lezer die deze oude volksnamen uit zijne schooljaren onthouden heeft, doch zich geen helderen rekenschap geeft van het door hen betrokken gebied, welgevallig zijn daar iets naders over te vernemen.

Zóó zag het er hier dus uit vóór twee duizend jaar...

Averrhoës.

22 december 1915 – Uit Soldatenpennen – **Op de vuurlijn**

Naar onze nieuwe sector
Yzer, 22 december 1915

We zijn zo vier Kempische rakkers bijeen, altijd vreugdig en lollekens verkopend, vier echter Vlaamse ‘kneuters’, die weinig aan hun hart laten komen.
’t Is een Mechelaar, hummer twee is een Antwerpenaar, nummer drie is een Lierenaar en ik ben van Herentals niet ver van ‘t bekend Oolen. Eindelijk was onze ‘repos’ voorbij geraakt en we zouden naar onze nieuwe sector trekken. ’t Is vier uur namiddag.
Onze sergeant komt in het barak: ‘Allons, les hommes en tenue!’
Alleman springt recht: vlug patronentas aan, veldfles links, eetzak rechts, ransel op de rug, ijzeren helm op het hoofd, geweer op de schouder en we staan in de rang. De ‘appel’ is afgelopen en in de donkere klinkt het: ‘A droie par quatre, marche!’ en onze compagnie is op weg naar de loopgraven.
Door den donkere heen marcheren de zwarte schimmen stil onder elkander redekavelend, terwijl men hier en daar het eentonig gerinkel hooft van een bajonette ten een schupje.
We passeren een platgeschoten dorp en komen op de lange houten weg die door de brede weide heen kronkelt. In de verte ziet men de een ‘fusée’ na de andere omhoog stijgen.
‘Sapperloot! Die vuile modder!’ ’t Is mijn makker, de Lierenaar, die van de houten eg schuift en in ’t slijk te recht komt.
‘Oei! Oei! Wat is dat nu weer!’ Lopend over een brugsken dat op ’t water ligt, en ’t springt ons in ’t aangezicht. ‘Brr! Dat is koud!’
We komen aan den ‘boyau de commnunication’.
’t Kopje gebukt, stil zwijgende vooruit. Hier en daar spartelt er al een in ’t water;
We passeren de statie van een dorp.
Plots: ‘Boum… boum…. Bang… bang!’
Een obus op enige meters van ons. We stuvien uiteen, de een loopt hier, de andere daar; de Antwerpenaar en ik lopen naar een huis. ‘Pardaf!’
We liggen bieden in een gracht vol water te spartelen.
‘Hulp! Trekt! Trekt!’ roep ik. ‘ha!’ daar grijpt mij een bij de arm en hij aan ’t trekken, en met veel moeite haalt hij er mij uit. Ik rap tegen heet huis.
Ik ben er maar juist, of: ‘Boum… bang… bang!…’ weer een obus.
Ik krijg wat stukken pannen op het hoofd.
‘Allez! Jongens vooruit!’ Wij lopen door water en slijk tot de andere ‘boyau’ ‘Breee!... Bree…’ dat water kwakte al zo fel in mijn schoenen en dan al dat slijk en die modder in mijn gezicht. We zagen er juist uit als koolmijnwerkers.
Er werd wel veel geketterd en verwenst en toch moesten we soms nog lachten met al onze miserie als we elkander bezagen: gans nat, en beslijkt van kop tot teen. Moest ik thuis ooit zo beslijkt geweest zijn, ik zou misschien geweend hebben en nu nog lachen.
’t Is de oorlog.
Nu waren we nog met twee bijeen van de vier, de twee anderen waren verloren gesukkeld, waar? Ik wist het ook niet.
Nu altijd maar gebukt, met die zware ransel op de rug, voort door de smalle boyau, terwijl de ballen gedurig over ons hoofd heen schuifelden. Hoe dikwijls mijn kameraad en ik dan nog in ’t water gezeten hebben, dat weet ik niet, maar ’t was dikwijls.
Eindelijk komen we in groepjes op de eerste lijn aan.
Daar geraakten we weer met drie bijeen. Gans de nacht hebben we met ons nat pak buiten gezeten. ‘k dacht waarlijk dat ik bevrozen was, bijzonder mijn arm voetjes, die hebben het mogen bekopen.

We waren toch blij dat het 's anderendaags schoon weder was. Ik had nog geen 'abri' en heb buiten van kousen en schoenen veranderd, en ons lijden van die eersten nacht en dag werd weeral vergeten.
In de dag zijn we alle vier, de rakkers, weer bijeen geraakt en hebben we gelachten, ieder vertelde zijn ongelukken, zijn miserie. We worden er zo aan gewoon dat we nog lache nals we op onze rug plat in 't slijk vallen.
En dan krabben wij het slijk weeral af met ons mes.
Op) de Vlaamse jeugd heeft de droefheid toch bijna geen pak, dat ondervind ik dagelijks. Altijd komen er dan nog grapjes uit de hoek en gelachen wordt er weeral gedaan. Zo gaat de langdurige oorlog voor ons voorbij, hoelang hij ook nog dure, altijd zal er toch vreugde zijn bij ons. Zolang we tabak en eten hebben, is er plezier ook.
Leve de Kempenaren!

Brievenboek Poperinge

Als gevolg van uwen brief van 10de dezer heb ik de eer U ter kennis te brengen dat het gemeentebestuur als afgevaardigde voor het Vluchtelingenkomiteit de heer **Cassers Julien**, notaris te Poperinghe gekozen heeft.

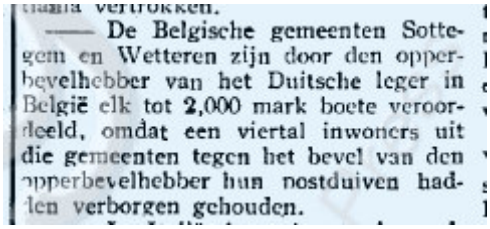
—— De Belgische gemeenten Sottegem en Wetteren zijn door den opperbevelhebber van het Duitsche leger in België elk tot 2,000 mark boete veroordeeld, omdat een viertal inwoners uit die gemeenten tegen het bevel van den opperbevelhebber hun postduiven hadden verborgen gehouden.

De Antwerpsche Courant – 21 december 1915

Uit 'Het Zweerdhof' van Franz Denys
Alfons Cauwelaert aan Albert Denys
Clytte, 23 december 1915

Ik zit hier thuis geblokkeerd door 't slecht weer – een regen die maar niet wilt ophouden; - surement la bête noire des soldats – door de slijkstraten die me doen verzinken, van zo haast een auto of een getrek caissons afkomt, en ook door de gendarmen die aan iedere hoek van de weg de mensen de duivel aandoen voor een bladje zijdepapier waar er tien handtekens en twee zegels moetten opstaan om toe te laten dat ge een zieke bezoekt of een boer gaat helpen die in ruzie gekomen is voor … een strooizaak. 'k Ga maar liever thuis blijven, zeg ik, en een keer schrijven naar Albert. Hij verdient het dubbel en drie en bovendien, waar hij geblokkeerd zit, 't en is verdraaid bij geen stove en met geen wintersluffers aan.
En zo zend ik u, zie beste Albert, op voorbate al mijn genegen en hertelijkste kerstdag en nieuwjaarwensen, met mijn vurigste gebed en de vaste hoop dat de Algoede u sparen moge van alle leed en bewaren ter wille van uw beste brave ouders.
Ik was waarlijk fier, beste, van de gevoelens die uw laatste schrijven mij overbriefden, en ook hierom dat ge voor Diksmuide ligt, waar 't zo roemrijk is, en wiens glorie voor 't vaderland door geen tijd of beet van slete zal kunnen uitbrokkelen. Het 'aere perennius' is hier in de volle zin van 't woord belichaamd.
Hoezee! Dat heeft me doen trillen tot in 't diepste van mijn herte, om deswille van de taaiheid van ons fiere Vlaamse volk. God houde 't alzo voort in kracht en leven, spijts

minderweerdigheid van enkelen, nog te verontschuldigen door een opvoeding van onverschilligheid of een zelfverbastering van ongestaalde wilsoefening. ’t Kwam nu juist toe, dat schrijven, tussen de twee missen, waarin ik sprak over nationale fierheid en over het ‘hoger op zien’ uit onze alledaagse beslommeringen – zelfzuchtig en voorbatig genoeg tot een werkelijkheid van ware liefde voor Vaderland en Godsdienst.
We hebben een omhaling gedaan ook voor onze dappere soldaten. Dat was me, bedeesd genoeg, gevraagd geworden door een Belgische aalmoezenier, wien ik overgelukkig 1830,50 fr. heb kunnen overhandigen. ’t Is allemaal rond gehaald door ons volk, niet door mij; ik had de taak verdeeld, om wel te tonen, dat ze met hert en milde moesten geven, niet omdat ik het vroeg, maar omdat onze soldaten het nodig hadden, om te zien dat ze ondersteund waren door ons volk. Ik heb ze aangewakkerd, en met achten zijn ze rondgegaan. Van ons hoekje van min dan 650 zielen is die somme gekomen en ‘k gelove wel dat mijn aanspraak indruk zal gemaakt hebbe, niet alleen hier, maar ook elders.
Eer aan onze jongens. ‘k Ben zo blij, beste, dat ik nu zal kunnen wijzen op hetgene ons volk gedaan heeft in deze omstandigheid, want – dat is onvermijdelijk – als de tijd voor de rekening zal slaan, zal er wel gezeid en gesproken worden van baatzucht en weelde en wat weet ik al. Dan zal ik ook de eerste zijn om mijn volk te verdedigen; ‘k zegge wel altemets harde waarheden, die ze doen koken, maar ‘t is met volle begrip van ’t gene nodig is in onze omstandigheden. ‘k En zie nooit geren dat geld zou de eerste rol spelen…
’t weer belooft van ons een grijze kerstdag te geven. Als ’t maar een Christene kerstdag is, ’t is al niet , en ’t is met veel hoop dat ik veel, veel volk te communie verwachte. ’t Zal gaan. Zondag laatst, als de mensen naar de eerste mis kwamen, was ’t al stikkend vergift dat we roken: vele hadden zere ogen of een zere keel. Gelukkig dat het niet te lang duurde. En God zij gedankt, dat het gebruik van zulke oneerlijke wapens aan de vijand geen voordeel schijnft gegeven te hebben.
Maar Poperinghe heeft ervan gekregen, zo ’t schijnt: 200 bommen zondag, zei de facteur, die wel de grootste benauwerik is die ik kenne, een zeventigtal, zeggen gezapige mensen. Maar de schade, klein en weinig mensenlevens te kwiste. Ze zullen u dat wel van op de Paardemarkt geschreven hebben. ’t Is al een heel einde tijds dat ik er niet geweest ben, van zo het eens aan ’t vriezen gaat, zal ik uitzetten om te nieuwjaren. Want ‘k ben beneteld om te weten of ze geen nieuws meer van Roeselare ontvangen hebben. ’t Schijnt dat het uiterst moeilijk is om nog iets te vernemen van al de overkant. Patientie: de tijd zal komen van heropbloei en God geve dat we daar getuige van zijn. Zal ’t toch deugd doen aan ’t herte.
Albert, ge kent gij engels nie waar? Als een kerstdagzende stuur ik u op een bladje hierbij een extreem schoon gedichtje dat volgens ik hoor op muziek staat. ‘k Kenne de rythmus niet, maar ‘k vind het prachtig en diepinnig en zo waar van gedacht.
’t Is een gebed, dat me regelrecht getransposeerd schijnt uit een lezing van Thomas a Kempis. Hier is’t. lees en oordeel. ’t Heeft me diep bewogen en ‘k viden ’t zo waar, zo onzeggelijk waar.
I do not ask, O Lord, that life may be a pleasant road…
(Adel Proctor)

I do not ask, O Lord, that life may be
A pleasant road;
I do not ask that Thou wouldst take from me
Aught of its load.

I do not ask that flowers should always spring
Beneath my feet;

I know too well the poison and the sting
Of things too sweet.

For one thing, only Lord, dear Lord, I plead:
Lead me aright,
Though strength should falter and though heart should bleed,
Through peace to light.

I do not ask, O Lord, that Thou shouldst shed
Full radiance here
Give but a ray of peace, that I may tread
Without a fear.

Echelon d'une batterie d'artillerie.

I do not ask my cross to understand,
My way to see;
Better in darkness just to feel Thy hand,
And follow Thee.

Joy is like restless day; but peace divine
Like quiet night:
Lead me, O Lord, till perfect day shall shine,
Through peace to light.

De tekst van het lied was van Adelaïde Proctor, de muziek was van Karl Pomeroy Harringtond.

Woensdag 22 tot maandag 27 december – Baert A.

Alles is kalm en stil en er valt niets te melden.

22 december 1916 – La Région de Charleroi

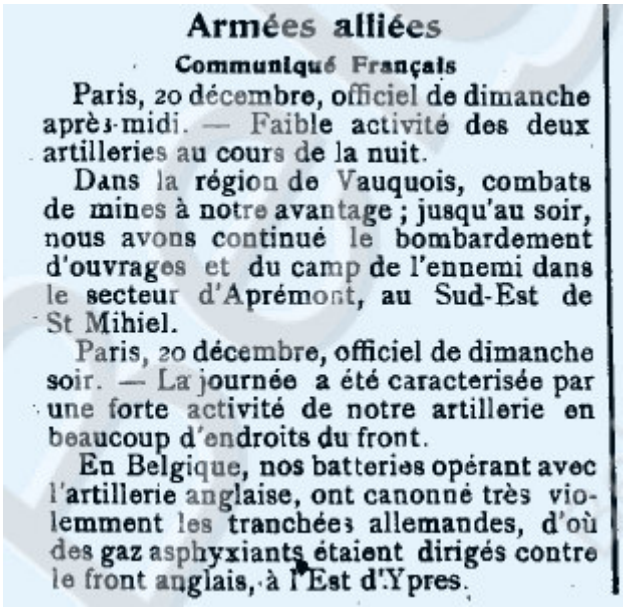

Armées alliées

Communiqué Français

Paris, 20 décembre, officiel de dimanche après-midi. — Faible activité des deux artilleries au cours de la nuit.

Dans la région de Vauquois, combats de mines à notre avantage ; jusqu'au soir, nous avons continué le bombardement d'ouvrages et du camp de l'ennemi dans le secteur d'Aprémont, au Sud-Est de St Mihiel.

Paris, 20 décembre, officiel de dimanche soir. — La journée a été caracterisée par une forte activité de notre artillerie en beaucoup d'endroits du front.

En Belgique, nos batteries opérant avec l'artillerie anglaise, ont canonné très violemment les tranchées allemandes, d'où des gaz asphyxiants étaient dirigés contre le front anglais, à l'Est d'Ypres.

Aucune attaque d'infanterie ne s'en suivit.

Ce matin, des aviateurs ennemis ont survolé la région de Poperinghe et jeté une dizaine de bombes. Une femme fut tuée et une femme et deux enfants blessés.

En Artois, notre infantera dispersa des travailleurs ennemis dans le secteur de Thélus et au Nord d'Arras. L'ennemi a lancé une centaine d'obus sur Arras.

Entre l'Oise et la Somme, nos engins de tranchées ont détruit un retranchement allemand dans la région de Dancourt.

Entre Soissons et Reims, notre artillerie dirigea son feu sur des lance-bombes et batteries ennemis découverts près de Berry-au-Bac.

En Champagne, le feu de notre artillerie lourde eut un excellent résultat sur les premières lignes de l'ennemi au Sud de Ste-Marie-à-Py.

Dans la région de St-Mihiel, quelques coups bien dirigés provoquèrent la réponse de l'artillerie qui fut rapidement réduite au silence par notre feu.

Au front belge, après une nuit calme, l'artillerie allemande a été le 19 décembre très active, principalement devant le centre du front belge.

23 december 1915 – Brand bij Feys Callewaert – RAB – Maes

De ondergeteekende **Cyr. Feys Callewaert**, brouwer en mouthandelaar te Beveren op den Yzer bij Rousbrugge – verklaart dat ten jare negentien honderd vijftien den een en twintigsten december rond middag – brand ontstaan heeft in zijne mouterij in een der drogerijen. Juist op dit tijdstip eenen grooten stapel graan en mout in mijn bezit hebbende en voorziende het groot gevaar voor gans den omtrek, verwittigde ik in aller haast mijn personeel ten einde alle mogelijke middels in het werk te stellen om den brand te bestrijden. Geweldig ging het vuur aan 't woeden- mij het gedacht inboezemde dat de ganse bouwing met inhoud en al ging vernield worden.
Met mannen van goeden wil ging ik gaan zien naar de vuurpoel, maar tot mijn groot genot en bewondering en met innigen angst ontwaarden wij bij het vuur drie moedige vreemdelingen, naar ik later vernam, met naam Steurbout Albert, DeSmet Frans, Dengis Nicolas, alle drie inspecteurs der Belgische militaire veiligheidspolicie, die geweldig aan het werk waren tegen het vuur. Waarlijk deze mannen deden wonderen, het vuur wierd heviger en heviger, de mannen bevonden zich bij de houten verplaatsingsbuizen voor het graan en bij den daarnevens staande trap. Eene ijzeren deur bemerkende, aarzelden zij niet deze voor de opening te plaatsen en alzoo met allerhande middels het vuur aan 't bestrijden gingen en alle verdere gemeenschap der vlammen belettende met de andere gevaarlijke plaatsen. Tot driemaal toe moesten zij hun verdienstelijk werk staken door het gevaarvan verstikking, maar telkenmaal keerden zij terug om hun bewondensweerdig werk voort te zetten tot de brandweer ter plaatse kwam.
Ware het niet geweest van de medewerking dezer drie moedige mannen, die zelfs en mete getuigenissen, op sommige ogenblikken hun leven in gevaar stelden, hadde het vuur niet meer bekampbaar geweest als gevolg hebbende de ganse vernieling mijner brouwerij – mouterij en het overgroot gevaar voor de ganse agglomeratie en aanpalende, terwijl nu de vernieling zich bepaald tot de inwendige vernieling eener drogerij met het te bewerken graan.

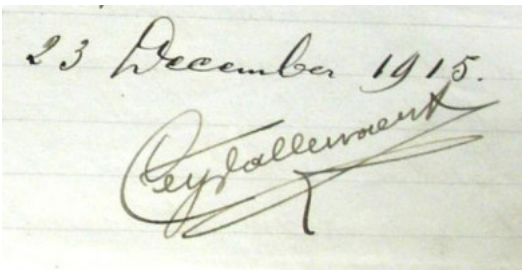

Zulke daden verdienen beloning, daarom stil ik voor deze drie mannen een beloning te betrachten voor daden van moed en zelfopoffering met het toekennen van het ereteken van 2de klas.
Beveren Yzer – den 23 december 1915

Anglais et Belges devant un abri

Van Walleghem

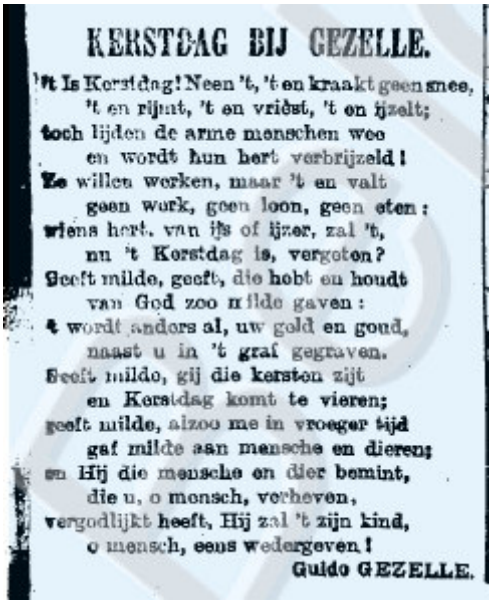

KERSTDAG BIJ GEZELLE.

't Is Kerstdag! Neen 't, 't en kraakt geen snee,
't en rijmt, 't en vriest, 't en ijzelt;
toch lijden de arme menschen wee
en wordt hun hert verbrijzeld!
Ze willen werken, maar 't en valt
geen werk, geen loon, geen eten:
wiens hert, van ijs of ijzer, zal 't,
nu 't Kerstdag is, vergeten?
Geeft milde, geeft, die hebt en houdt
van God zoo milde gaven:
't wordt anders al, uw geld en goud,
naast u in 't graf gegraven.
Geeft milde, gij die kersten zijt
en Kerstdag komt te vieren;
geeft milde, alzoo me in vroeger tijd
gaf milde aan mensche en dieren;
en Hij die mensche en dier bemint,
die u, o mensch, verheven,
vergodlijkt heeft, Hij zal 't zijn kind,
o mensch, eens wedergeven!

Guido GEZELLE.

Uit 'Het Volk' van 1 januari 1916

Kerstdag is wel gevierd geworden. 6, 8, 10 uur gezongen missen. Schoon gezang der jonge dochters. In alle 3 de missen de kerke vol. Meer dan 200 communies. In het lof weer omtrent de kerke vol.
In alle winkels ziet men deze laatste weken schone geïllustreerde postkaarten te koop. Sommige wel van een weerde van 2 fr. welke de Engelse soldaten opkopen en naar hun familie zenden voor Christmassouvenir; de Engelsen worden veel geschenken gezonden van hun land, ook veel drinkgeld, niet te verwonderen dat er veel baldadigheden gebeuren.

25 december 1915 – **Jozef Simons – Uit 'Verhalen van een kanonnier'**

Kerstnacht

Inde orgie der opeenvolgende dagen van oorlogswee en gewoel: doden begraven, zieken en gekwetsten verzorgen en wegvoeren, krijgsgevangenen voortzenden; het bulderen der vuurmonden, het gehots der wagens en karren, die ammunitie en mondvoorraad toevoeren, is kerstnacht gekomen als een idylle van vrede en kalmte, als een mooie witte bloem op een zwarte winterhei.

Buiten was alles stil: de kanonnen zwegen, geen geweerschot viel. De wind brokkelde dorre takken uit de bomen en joeg de laatste ineen gekrulde bladeren de vijver in;

Welk verschil bij verleden jaar, toen het Duitse geschut vlam en vuur braakte, dat het kasteel daverde op zijn grondvesten, toen de machinegeweren rikketikten en gans de nacht door hulptroepen over de steenweg naar de frontlijn toesnelden!

Middernacht.

In de familiekapel tingelt het belletje: de nachtmis begint en de kinderen van de huize, bij het harmonium, hebben het kerstlied aan: ‘Minuit, chrétiens!’

Het kleine kapelletje is vol licht en vol gezang; de elektrische gloeilampen stalen, de talrijke kaarsen flakkeren en de ontelbare gekleurde kaarsjes rechts zetten het stalletje van Bethlehem, opgetimmerd en zijn beeldjes, uitgesneden door een dienstknecht in zijn verloren uren, in een glans van schittering. Hulsttakjes, groene bladeren en rode bessen, hangen de kerstluister om de kandelaars, langsheen de lambrisering, om het koperen gevat der gloeilampen…
Op een knielbank te midden buigt neer kleine Ladislas, een kerstmiskindje, dat vannacht op zin zevende verjaardag de eerste H. communie zal ontvangen. Hij zit daar zo wazig schoon met zijn lange witblonde haren vallend op zijn blanke kraag en zijn blanke zieltje, dat de onschuld doet uitstralen, op zijn gezichtje.
En onder de tweede mis, na het zingen van Francks ‘Panis Angelicus’ komt mama knieled nevens hem, doet hem de akten opzeggen, fluistert hem toe dat O.L. Vrouwke, zijn engelbewaarder en de H. Ladislas nu daar zijn om hem te geleiden naar Jezuke.
Het belletje tikt driemaal, de twee oudste broertjes ontplooien het communiekleed, en gans bleek gaat het communiekindje met gevouwen handjes ter H. Tafel.
Waarom voelen wij ons zo innig en zo zuiver ontroerd telkens wij de H. Hostie voor de eerste maal zien uitreiken aan een verlangend kinderhart?
Daar keert hij weer, blikt nog eens op naar mama of alles goed is en dan drukt hij zijn aangezichtje tegen zijn handen.

Het plafond van de huiskapel is nog steeds intact in het kasteel van de Lovie.

Na hem gaan broertje en zusje, die verleden jaar op deze stond, bij ’t gedreun der zware kanonschoten, hun eerste H. Communie ontvingen uit de hand van een Frans bisschop aalmoezenier, daarna papa en mama, de overige kinders en huisgenoten, een Belgisch officier, een Iers soldaat, dienstboden en werklieden.
Kleine Ladislas houdt nu zijn rechterhandje op zijn borst gedrukt. Want hij heeft zoveel te bidden en genade af te smeken – voor bloedverwanten en vrienden, voor al de officieren en de soldaten, wier lieveling hij sinds zoveel maanden inkwartiering is geworden; voor de generaal die verleden zomer bijna dagelijks chocolaadjes en geschenken gaf; voor **kapitein Harter g**evallen bij ’t Hooge, enz… enz… en voor de vrede- dat hij aan mama heeft gevraagd het al op een brief te schrijven, die hij onder zijn blouse heeft gestoken. Nu bidt hij ‘Jezuke lief, ik ben zo klein en kan nog niet onthouden wat ik allemaal vragen moet: verhoor al de beden die mama voor mij in deze breif heeft geschreven…’
Een protestants soldaat, die heeft gevraagd de ceremonie te mogen bijwonen, zit daar, zichtbaat ontroerd, en begrijpt maar niet hoe die anders zo speelzieke kinderen nu zo stil en

ingetogen kunnen bidden en kijkt ter sluiks naar zijn Ierse vriend, om te weten hoe hij zich houden moet, hem nadoend in zijn knielen, rechtstaan, neerzitten.
't Is loofstil: buiten stapt de schildwacht op de sintel en hoest. Verleden jaar was het een bruin Marokkaan, die op wacht stond en stampvoette van de koude…

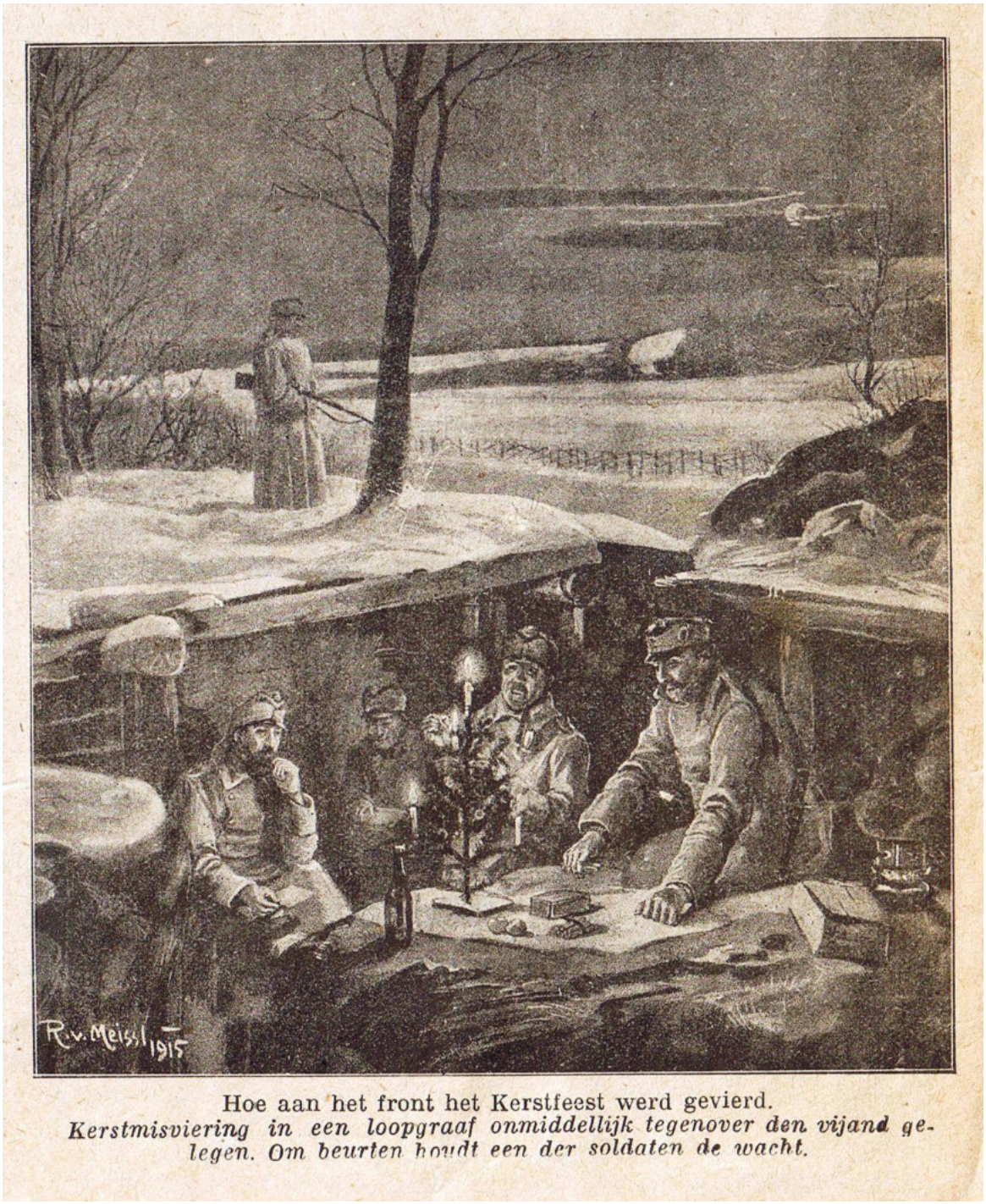

Hoe aan het front het Kerstfeest werd gevierd.
Kerstmisviering in een loopgraaf onmiddellijk tegenover den vijand gelegen. Om beurten houdt een der soldaten de wacht.

Uit het geïllustreerd zondagsblad – 9 januari 1916

De derde mis is ten einde. Allen wensen elkander 'Zalig kerstfeest' aan het réveillon.
Ik loop even buiten op 't bordes: kalmte overal. Geen geschiet, geen verkeer, ook de boortoren van de artesische put, die anders dag en nacht werkt, ligt ter eer van kerstmis stil.

De maan is opgekomen aan een bewolkte hemel, waar het blauw bij spleten doorschijnt; lichte natte wolkjes en ook zwarter wolkklissen schuiven soms voor haar zilveren schijf en temperen haar licht.
De wind is verzacht en gekeerd, want ginds op de weide waar aan een hoge staak de lange witte wimpel wappert die moet aanduiden wie de wind als bontgenoot zal hebben, wij of de vijand, de wimpel flapt naar 't noorden toe.
En zal het nu morgen weer oorlog zijn?

26 december 1915 – Brievenboek Poperinge

Aan de Eerweerde heer Dejaegher, verslaggever der ouderdomspensioenen
Ik heb de eer U met deze 435 aanvragen tot het bekomen der toelage van 65 frank te zenden, met bede als verslaggever der aanvragen van ouderdomspensioenen te willen het nodige doen.
Aanveerdt, enz…

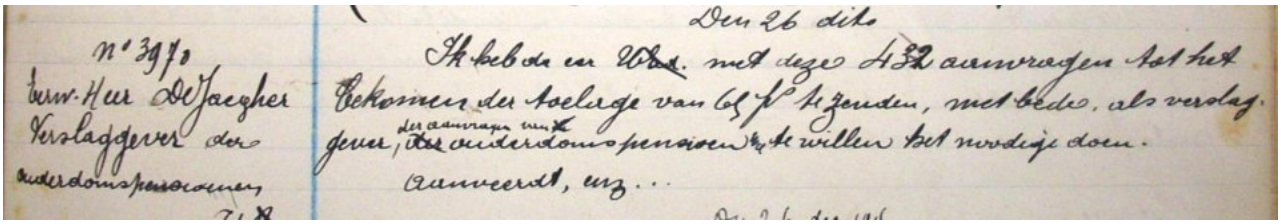
Den 26 dito
Ik heb de eer U met deze 435 aanvragen tot het
bekomen der toelage van 65 fr te zenden, met bede, als verslag.
gever, der aanvragen van ouderdomspensioenen te willen het nodige doen.
Aanveerdt, enz…
N° 3970
Eerw. Heer DeJaegher
Verslaggever der
ouderdomspensioenen

Dinsdag 28 december – Baert A.

Om 10 uur 's morgens vallen 3 obussen tussen de Ster en de Zon. Volledige stilte.

Woensdag 29 december – Baert A.

Het kanon buldert gans de dag. Om 12 uur zien wij 15 onzer vliegers in de lucht. Van 1 ½ tot 2 uur 's namiddags krijgen wij 20 obussen. Doornstraat, Pottestraat tot tegen de Watoustraat, omzeggens geen schade.

Kapel van het college?

Van Walleghem
's Noens om 1 uur waren op 't zelfde moment niet minder dan 21 Engelse vliegmachienen te zien die allen de lijn overtrokken en waarnaar de Duitsen vele schoten. Voorzeker hebben zij een reisje gedaan om de Duitsen wat te peperen. Ook Duitse waren te zien en binst dien tijd schoten de Engelse grote kanons van de Clytte. Zij moeten het bemerkt hebben. Welhaast zonde de vijand bommen bij 't hof van Oscar Gesquiere. Daar,aar docjter de Clytte en welhaast op de Clytte zelf. Het ging er vervaarlijk gans de achternoen. Er vielen niet minder dan 70 bommen in 't ronde van de Clytte. 2 burgers van Locre wierden gedood. Ook Duitse vliegmachienen hebben bommen geworpen op Poperinghe.

SINISTRE PROVOQUÉ PAR UNE BOMBE INCENDIAIRE DANS UN VILLAGE PROCHE D'YPRES

L'évenement – 18 december 1915

Donderdag 30 december – Baert A.

Stille nacht. Veel beweging. Er is weer troepenwisseling. Gans de dag trekken Engelse kanons op. Om 2 uur 12 obussen en om 4 uur 30 obussen, soms 2 te samen. Vallen meest bachten de Ster, Kalkzak, Watermolen tot tegen de Doornstraat, ook enige bachten de Statie, huis Allemon en 1 hof St. Union.

Vrijdag 31 december 1915 – Baert A.

Alle nachten wordt veel munitie toegevoerd. Ongehoord grote beweging van soldaten. Om 12 u 15 obussen en om 12 ½ nog 10 – rond Kalkzak, Doornstraat, enz…
Heden begint de school opgericht door E.H. Deken op de Werf – aan 't Appelgoedje. Drie zusters Benedictinen houden er klas.

bouwscholen is uiterst bevredigend.

OM OUD PAPIER ALS BRANDSTOF TE GEBRUIKEN. — Men geeft ons een vernuftig middel aan de hand om oud papier te gebruiken; dit middel is des te beter daar het veroorlooft eene ernstige bezuiniging in brandstoffen te doen. De huisvrouwen die den tegenwoordigen prijs van steenkolen en hout tot hun verdriet kennen, zullen er gewis haar toevlucht toe nemen.

Ziehier het recept zooals een onzer lezers het ons gegeven heeft: Weekt oud papier gedurende 24 uren in gewoon water; haalt er het papier uit en maakt er zoo stijf mogelijk ballen van, alsof gij sneeuwballen zoudt willen maken. Laat die op eene luchtige plaats drogen. Wanneer de ballen goed droog zijn, dan kunt gij die in uwe haarden en kachels doen, waarvan gij zuinig het vuur zult onderhouden.

De Antwerpsche Courant 31 december 1915

Van 20 oktober 1914 tot 31 december 1915 werden 36 burgers gedood door obussen of vliegersbommen, 21 huizen werden vernield en 213 erg beschadigd. Wij kregen in 't geheel 123 vliegersbommen 71 marmieren (380) en 979 obussen van verschillige grootte.

Schenk Vrede

Sint-Sixtus
In de aantekeningen van Broeder Victor, maakt een gedicht de overgang van het oorlogsjaar 1915 naar een nieuw oorlogsjaar: 1916.

Schenk vrede Heer, in deze tijden
Van onrust en van wilden haat,
En door de kille mist van lijden
Uw lieve vrede lachen laat.
Schenk vrede, om de bange klachten
Die vroom, met reine kindersmart,
U praamt, de wonde te verzachten
Die d'oorlog sloeg in moeders hart.

Schenk vrede, om de schuchter bede
Die innig stort de eerzame bruid,
Als zij de brief aan de beminde
Met bleke hand, vol weemoed sluit…

Schenk vrede, Heer, om uwe bruiden
Verbannen bij een vreemde thuis
Laat weer het vreedzaam klokje luiden
Van 't zo beminde moederhuis.

Schenk vrede, om uw priesterscharen
Gestoken in soldatenpij,
Hun hederloze kudden waren
Als schapen in een woestenij.

Schenk vrede, om de dapp're helden
Die als Uw zoon, 't onschuldig bloed
Vergieten, sterven langs de velden

Verlaten, in de avondgloed…

Schenk vrede, om het angstige zuchten
Van ’t vrije, Belgenlandse volk,
Dat ’t wrede, vreemde juk wil vluchten
Laat vrede stralen door de wolk.

J. Geens – Uit zijn dichtbundel ‘Op Krukken ‘

Afscheid aan 1915

Vijftien is nu heen gesneld
In der eeuwen nacht verdwenen
Onder oorlogs woest geweld
Onder jam’ren, onder wenen.

Onder dreunend krijgsgeschreeuw,
Bij het buldren der kanonnen,
Schand van ons verlichte eeuw’
Was ’t zijn levensloop begonnen.

En zo snelde ’t immer voort
Onder ’t bersten der granaten
En bij laakb’ren broedermoord
Onder ’t wederkerig haten.

Bloedig kwam dan ook het end
Wen der volken zonen sneden
Heeft het eindlijk, moegerend,

Thans den lesten snik gegeven.

Heilloos jaar van ramp en wee,
Zink dan in de kolk der tijden,
Draag den vloek van ’t mensdom mee
Voor uw vloed van puin en lijden.

Het lijkt mij de gelegenheid om hier een 'woordje' over te nemen over Professor Dr. Daels, één van de Vlaamse voormannen, zoals men dit uitdrukte.
We halen uit het tijdschrift 'Ons volk ontwaakt' van de 23ste juli 1922de onderstaande gegevens over zijn oorlogsdaden.

Het oorlogsleven van Professor Dr. Daels

't En zal misschien niet ten onpas komen aan de lezers een bundeltje prestaties aan te bieden uit het oorlogsleven van Porf. Daels.
14 oogst. De sinds 1911 benoemde hoogleraar in de vroedkunde wordt ingelijfd als bataljonsdokter.
Herinnert ge u de ontzetting die ons hier aangreep in 't begin van den oorlog bij de verhalen over de slag van Houthem St. Margriet.
Hij was er – zijn bataljon werd er vernietigd. Al wie en wat maar grove benen en wielen had, was aan 't lopen gegaan tot zelfs een kapitein dokter die sindsdien een heel eindje de Belgische legerladder is opgeklommen.
Gekwetsten en verminkten lagen te klagen, te stenen, te sterven. Een man was er om allen bij te staan en te helpen: 't was de professor.

Tekening- Forum eerste wereldoorlog

Met zijn jongens kwam hij dan eindelijk terecht in het Grauwzustersklooster te Tienen. Van veldbedden of bedsteden geen sprake – hij moest ze op de arduinen laten neerzijgen.
Van hier dateert zijn ridderkruis der Leopoldsorde.
Na twaalf dagen inrichtings-, verpleeg- en heelkundig werk te Tienen vervoegt de Professor langs smalle verstoken wegeltjes – door oude moedertjes aangeduid – tussen de vooruitgeschoven Duitse posten en patroeljes heen, al over Leuven, Halle, zijn divisie in Denderdmonde.

Professor Daels in het uniform waarin hij, alleen, bij onze stervende jongens bleef te Hautem-St. Margiriet en naderhand, na het inrichten van een Belgisch veldlazaret van 150 gekwetsten te Thienen, door de vijandelijke linies na allerhande wederwaardigheden het Belgisch Leger vervoegde.

Hij was te Waelhem bij de gevechten en beschietingen der Nethebrug en als Antwerpen viel trok hij met de jongens mee naar de Yser. Hij was erbij in de voorlinies binst heel de zeeslag en, toen einde 1914 – begin 1915 – de gevechtslinie verstijfde en de loopgravenoorlog een aanvang nam, werd hij, Vlaamse Hoogleraar en ervaren n bedreven meester in de heelkunde, te Veurne in het hospitaal door de Belgische militaire overheid aangesteld als … helper van de Engelse studenten.
Of soms de jongens er niet beter zouden bij gevaren hebben, had het andersom geweest, moet ge zelf oordelen.
Een groot ongemeen groot gevaar, stak weldra de horens op. Het neerdrukkende en afmattende loopgravenleven taste weldra de zedelijke weerstandkracht van de jongens aan.
De Professor zag het gevaar aankomen; hij zag in de verte zielenbederf en verwildering. Anderen zagen het niet. Met zijn ongemene werk- en scheppingskracht stichtte hij het Secretariaat der Katholieke Hoogstudenten, de S.K.V.H. hij vond geestdriftige hulp en toewijding onder de Vlaamse hoogstudenten – die om hun Vlaams zijn het voorrechtgenoten in de voorste loopgrachten te mogen vechten.
In de andere landen werden de toekomstige dragers der Gedachten uit de voorlinie gehouden. Nogmaals andersom.

Een grootse werking begon in de voorlinie. Studieavonden, voordrachten werden gehouden, lessen werden ingericht en allen kante. De instandhouding van dergelijke dingen en in dergelijke omstandigheden vergde een hoofdman die rondom bij de getrouwen blinde verknochtheid en verkleefdheid had verwerkt. Van dien tijd dateren ‘Voor Moeder en Zuigeling’, ‘Het bakersboek’, enz…

De jongens vonden verstandelijke en geestelijke ontspanning. Hun bestaan was niet helemaal verstoken van geestesbrood – en de dervers allen weten wat dit betekent.

De militaire overheden aanzagen de S.K.V.H. met kwade ogen. Alles wat Vlaams is, is uit den boze! Ze hebben liever een soldaat die vloekt en gemene praat verkoopt, als hij maar kruipt en gedwee de heren hun wil volvoert.
En nochtans brachten zij openlijk hulde aan de Professor; Generaal Wielemans nodigde hem te gast in de mess van de stad en betuigde openlijk zijn dankbaarheid voor al hetgeen hij deed en offerde.

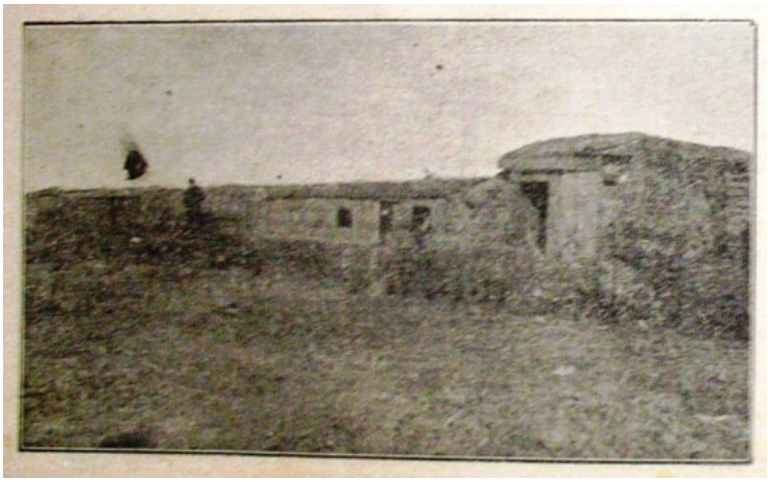

Dokter Daels in de loopgraven

Dokter Daels te Noordschote

Benevens opbeuringswerk voor de zedelijke en lichamelijke instandhouding der jongens, vatte hij terzelfdertijd het volledig hogeschoolonderricht aan van het 1ste doctoraat geneeskunde voor een 30-tal studentenstrijders der eerste linie.

Minister Poullet schonk hem tien mikroskopen en menigmaal moesten Professor en studenten met hun mikroskoop onder de ene arm en het onderwijsmateriaal onder de andere, het op een lopen zetten, omdat de ontploffende bommen en granaten te veel kalkstof joegen in de lensbuizen der mikroskopen.
Zo te Wulpen, te Alberinghem. Hier diende wel eens de slaapkamer van Cyriel Verschaeve tot auditorium.

Hij schreef en pende onverpoosd zijn kennissen en opmerkingen in prachboeken neer: ‘Operatieve verloskunde’, ‘Beginselen van praktische verloskunde’.
Begin ’18 wordt de Professor gelast met de inrichting van de dienst der venerische ziekten en hij vindt intussen tijd om een reeks brochures en leerboeken uit te geven.
‘voor onze jongens’, Manneneer’, ‘Pour nos hommes’, ‘la pratique dans le traitement des maladies vénériennes’, enz.
September ’18. Het bevrijdingsoffensief zet in. De strijd woedt bloedig in ’t Houthulstersbos. De professor is er bij, en van voor natuurlijk. De veldtelefoon van zijn ambulance rinkelt:
‘Allo, Daels, ge meot achteruit!’
‘En de gekwetsten hier?’ vraagt de Professor.
‘Geen opmerkingen’ klinkt het bars, ‘We bevelen u, achteruit!’
‘En ik, ik ga niet en blijve hier bij de jongens’’

De ambulance auto's ongelukkig hadden het bevel van achteruittrekken stipt volvoerd en zonder de grootmoedige hulp van Franse auto's, had de professor zijn verminkten en gekwetsten niet kunnen wegbrengen.

Eén van de prentkaarten van het front die verspreid werden.

Dokter Daels aan 't IJzerfront

Een vooraanstaand persoon die gedurende de ganse oorlog in de gelegenheid was de werking van Dr. Daels op het font na te gaan, en die hem heet 'een der edelste figuren die ik ooit kende' schreef ons nog volgend bondig overzicht.
Een ontzaggelijke titel! Wie hem volledig wilde uitwerken, schreef gewis geheel de geschiedenis van 't bloedig epos daarom dan enkele trekken slechts, los en ongekunsteld, maar voldoende om de hoogedele figuren af te lijnen van een kranige krijgsdokter en een katholiek Vlaams voorman.
Dr. Daels beminde hartstochtelijk zijn land en zijn volk en om die liefde bracht hij de hoogste offers. Maar ja, zijn vaderlandsliefde blink niet in zijn uniform, ik zag er veel schoner dan 't zijne, ze klonk niet in holle, ronkende woorden, hij declameerde weinig, hij werkte en 't is door de daad, de stille, onvermoeibare, hardnekkige daad van elke dag dat hij zijn land en zijn volk diende.
Ik ontmoette hem voor 't eerst in de straten van Veurne, in oktober 1914, met zijn toekomstige secretaris van de soldatenfirma S.K.V.H., College, Veurne. Zijn vestje was te kort, zijn houding mocht stijver zijn. Zijn shako met zwarte lustrine leek me wat burgerlijk, maar hij kwam van Oplinter, St. Marghareta-Houthem, Thienen en Sempst, hij had reeds de gevangenschap beleefd, hij had de 42gers van dichtbij gezien te Waelhem en nu beleefde hij de ijselijke dagen van Pervyse, Ramscapelle en Stuyvekens.
De ziekendienst was ontredderd na de aftocht van Antwerpen, de jongens zoals hij onze mannen noemde, vielen bij duizenden. Van Veurne tot Kales was het een jammerlijke sleep van hopeloze ellende. Een vrijwilligerskorps kwam uit Londen toegesneld om hulp te bieden.

Daels was er bij en dagen en nachten achtereen was hij er onverpoosd aan ’t werk om het de onzen goed te maken in het Engels veldhospitaal.

Van November voort, brak het vuur los over Veurne, de bezetting versmolt, er kwam plaats in huizen en straten, het hospitaal was verder opgeschoven, een kleine hulppost was voldoende voor de burgers ‘die ’t maar niet wilden opgeven’.
Daels werd met die erepost belast en hij zette zich vast voor goed.
Velen die dievelings kwamen slenteren door de stad, tussen 2 vlagen, hebben zijn kwartier gekend: een eenvoudige leraarskamer in ’t college met ruiten in oliegoed en oorlogsmeubelering van kisten en koffers.
’t Was een prachtige observatiepost aan ’t venster, zag men’s avonds de lange wentelende bliksemlijn van Nieuwpoort tot over Ieperen, ’t werd een heiligdom van waaruit brede stomen zijn gegaan van werkzaamheid, opoffering en veredeling ons ganse volk ten goede.
Maar ’t ging er eenvoudig: een reeks houwitsers kwam afgesist, een groep vliegeniers zaaide dood en vernieling. Dales ging ‘zijn werk’ doen op straat, in de kelders en pas was ’t onweer over of hij zat weer boven.
Het duurde niet lang, of er sloten zich verschillende hoogstudenten bij Dr. Daels aan, die met hem een meer georganiseerde werking begonnen. Door het frontblad De Belgische Standaard, Waarvan Dr. Daels een der medestichters was, werd onder de soldaten der voorlinie ene prijskamp in zinnebeeldige tekeningen en schetsen uitgeschreven, die door de Yzermannen geestdriftig onthaald werd, en de uitgave ener eerste reeks ‘prentkaarten’ toeliet, die de hoge kunstgaven van ons jong geslacht aan het licht bracht en waarin de onsterfelijke humor van Tyl Uilenspiegel met het reine en diepe gemoedsleven van ons volk afwisselde. De geniale schetsen van een Joe English, de verheven tekeningen van een Nobels, de luimige zinnebeelden van een Ysebaert, een Peeters en zovele andere verdienstelijke frontkunstenaars zijn blijvende blijken van gezond, opborrelend Vlaams leven.

De teekening van de titelbladzijde van het tijdschrift *Studax*, waarvan Dr Daels de voornaamste stichter was en dat zooveel heeft bijgedragen tot de ontwikkeling onzer studeerende jeugd aan het front.

De verrassing van Boesinge-Steenstraete deed heel de beschaafde wereld schrikken, de gasvergiften werden voor 't eerst aangewend. Gezanten van 't hoofdkwartier kwamen Daels vinden, en al is 't dat zijn naam nooit op een officieel verslag verscheen, 't is toch waarheid dat hij 't eerst te Parijs, de nodige navorsingen deed en voor ons leger de eerste beschermingsapparaten bezorgde, 't is waarheid dat hij weken lang pijnlijke en gevaarlijke proefnemingen maakte op zich zelf vooraleer hij de toestellen in de loopgrachten bracht, 't is waarheid dat hij honderden malen tot in de uiterste voorposten doordrong om met gevaar voor lijf en leden deze allernieuwste wapenen onzer 'verfijnde beschaving' na te gaan.
Zijn vernuft en toewijding hebben duizenden levens gered, maar 't ging eenvoudig, 't was zijn werk, zijn plicht, hij leurde en sjouwde net als de kunstenaar Joe_English die de maskers tellen moest en zijn trouwe Louis die kisten open sloeg.
En als hem nu een woord ontviel dat minder eerbiedig scheen, dan mocht het hele werk verzinken en hij zat weerom in 't bataljon als 't slecht ging tegen de Drie Grachten. Hij morde niet, maar toen reeds dacht hij aan 't woord dat Generaal Drubbel eens spreken zou, toen ondervond hij in eigen brieventesch wat later aan onzen veiligheidsdienst terecht werd aangewreven. Hij hield stand, hij werkte, hij streed en hij leed op 't veld dat hem was aangeduid terwijl intussen collega's of zelfs leerlingen van hem de meer vererende plaatsen innamen in De Panne, St. Idesbald, Hoogstaede en Beveren.
Terwijl hij als bataljondokter fungeerde en later als dokter in de hospitalisatie, behield hij het toezicht over de gastoestellen, hij was tevens een der zorgzaamste artsen om de heimelijke ziekte die zoveel strijders in Parijs of Engeland hadden opgedaan te bevechten. Hetgeen hij in zijn vlugschriften zo raak had geschreven, dat werkte hij uit, met vaderlijke zorg op de ellendige slachtoffers. Hij was een der zeldzamen die aan de jongens de volledige waarheid durfde zeggen en ook de volledige behandeling voorschrijven; de zedelijke zowel als de geneeskundige.

Te midden die veelzijdige bedrijvigheid vond hij nog tijd om een reuzenwerk in te zetten dat zeker zijn roemrijkste is en altijd blijven zal: 'Hoogstudentwerking tot zedelijk heil van onze jongens.'
Vroeger reeds, in 'Ons volk Ontwaakt' werd breedvoerig over S.K.V.H. geschreven.

‘’k Ken niets ter wereld, schreef Isidoor Lambrachts in januari 1917, meer kenschetsend voor ons taai Vlaams karakter, dan het ieveren dier handvol hoogstudenten die, midden de puinen van ’t zieltogend Kunst-Vlaanderen, zoeken om t weer groter, weer schoner, weer meer bewust van zijn eigen waarde, te doen verrijzen. Drukt die vriendenhand in de uwe.’
Ja, een handvol hoogstudenten, maar aan de spits stond Dr. Daels, dat wil zeggen een zinderende ziel die ze allen begeesterde, een onplooibare wil die geen hinderpalen kende. Hij was het die het plan opvatte, in kleine kring te Veurne, hij beschikte dien dag over 300 frank! – hij was het die het geen ogenblik losliet en gedurig maar stuwde en stootte midden onverschilligheid, tegenkanting en laster, hij was het die ’t zware werk, den last van elke dag op zich nam. Hoeveel maal heeft hij ons kleine België per fiets afgeketst om na zijn lastige dagtaak nieuwe werkerskringen te stichten, wankelaars herop te beuren, het bureel van Veurne zenuw bij te zetten en als zijn medewerkers, soms geeuwend om genade vroegen, zei hij zo goedig glimlachend ‘’t Is voor de ziel onzer jongens.’

Eén van de zegels van de SKVH- tegen de alcohol

Verschaeve schreef het in ’t inleidend woord voor het wetenschappelijk tijdschrift van ’t front: ‘’t Front ligt buiten de wereld, er van afgezonderd, afgesneden, ’t moet met de wereld weer de verbinding aankopen, een berg moet verzet.’
Dr. Daels heeft die reuzentaak volbracht en met fierheid mag hij nu in de verslagen van 1916 – 1917 – 1918 lezen over zijn kosteloze leenboekerij met 5000 vlugschriften en 1000 boeken, zijn betalende vakboekerij met 5500 boeken, zijn wetenschappelijke boekerij met 5000 boeken, zijn hogeschool uitbreiding op de vuurlinie met haar 7 uitgaven, zijn wetenschappelijke tijdschriften Studax (waarvan we de titelplaat van het eerste nummer, getekend door Joe English, in dit nummer afdrukken.

Zo was Dr. Daels de voorman op Katholiek en Vlaams gebied. En het kon ook niet anders. Een man die zijn volk beminde zoals hij moest de geest- en zielenoden van die duizenden lijders meevoelen, een man zoals hij moest van eerst af begrijpen dat de reuzenstrijd niet enkel kon gewonnen met veel en zware vuurmonden maar ook met de onwrikbare wil, met de zedelijke kracht van de strijders, een man zoals hij zag verder dan het dagelijks gedoe van over en weer gaan naar slijkgrachten, hij zag in de toekomst de strijd om de hergeboorte bij de gekneusde mensenmassa’s.
Hij wilde zijn jongens edel en groot ook onder het slijk van de baan, ook onder het juk van de wildste drift. Van daar zijn rusteloos streven naar verheffing van geest en hart, zijn striemende woorden en schriften tegen de schanddaden die ’t zuiver gemoed onzer mannen bebeestte, van daar zijn heldhaftige kruistocht tegen de zedeloosheid.
‘Zedelijk volk, groot volk’, ‘Pour être fort, sois pur’.

Zo klonken de leuzen van S.K.V.H. – S.U.C.N. als een bazuingeschal over de ganse lijn, noch in de loopgraven, noch in de rustplaatsen, noch op de uiterste achterlinie was het langer mogelijk aan de propaganda te ontsnappen, geheel het strijdende en lijdende België stond onder de greep van de Katholieke Vlaamse Hoogstudentenwerking. En Daels was het hart, de wil, de stuwkracht van de beweging. Hij was het, die de frontpers in het leven riep, hij die de wedstrijden voor kunsttekeningen opende en bekroonde, hij die de tentoonstellingen van kunstwerk ontwierp, hij die kunstenaren lijk Joe English en zoveel andere aanmoedigde en recht hield, als 't soms donker werd in hun gevoelige ziel, hij die studiekringen bezocht en bezielde, hij die te Veurne zelf een studiehuis durfde openen voor officieren met verlof, hij die de 'School op 't front' vooruit stuwde met 'Studax' en 'Universitaire'.

Was hij altijd voorzichtig?
Ik antwoord: hij was eerlijk en rechtschapen, wars van alle loens diplomatie.

Denken, spreken, handelen geschieden bij hem in een en dezelfde richting en ’t gebeurde wel eens dat hij in botsing kwam met een soort mensen, die leven in een kunstmatige wereld met een papieren waarheid.

Oplossing van het raadseltje: een viool

Poperinghe, van moeras tot stad

Guido Vandermarliere